هەرێمی کوردستانی عێراق

وەزارەتی پەروەردە

کۆنگرەی پەروەردەیی سێهەم

٢٠٠١

لە ژێر دروشمی

((گەشەپێدانی پەروەردە))

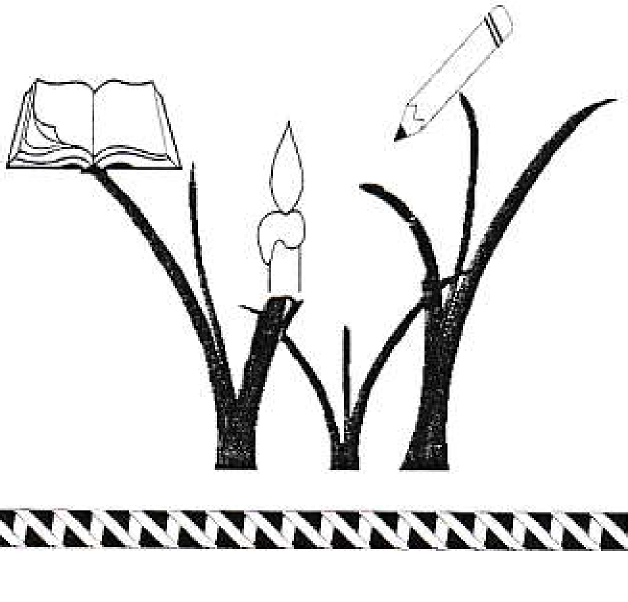

بە زمانەکانی

کوردی

عەرەبی

ئینگلیزی

هەرێمی کوردستانی عێراق
وەزارەتی پەروەردە

کۆنگرەی پەروەردەیی سێهەم
٢٠٠١

لە ژێر دروشمی

((گەشەپێدانی پەروەردە))

بە زمانەکانی

کوردی

عەرەبی

ئینگلیزی

(بەشی کوردی)

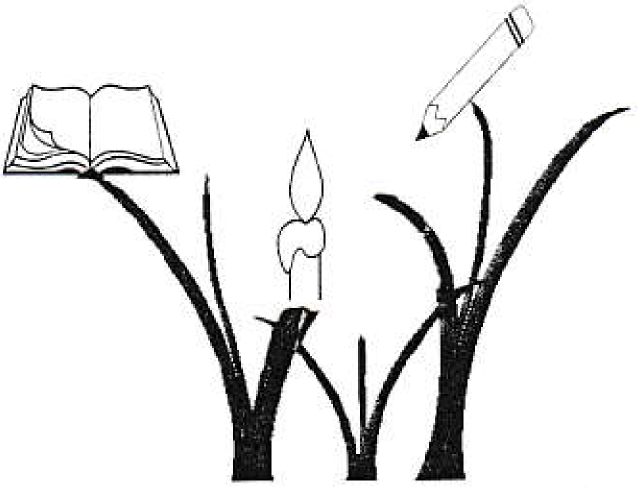

ناوەڕۆك

بابەت	لاپەڕە
بەشی یەكەم **ڕووداوەكانی كۆنگرە**	٣

یەكەم :- چەند گوتارێك لەكۆنگرەدا ٤

١- گوتاری كردنەوەی كۆنگرە لەلایەن بەڕێز نەرمین عوسمان ٥
٢- گوتاری بەڕێز نەوشیروان مصطفی ١٠
٣- گوتاری بەڕێز عدنان مفتی ١٤
٤- گوتاری بەڕێز جمال عبدول ١٦
٥- گوتاری بەڕێز فؤاد قرەداغی ٢١
٦- گوتاری پێشوازی بەڕێز سەردار سەیدا فتاح ٢٤

دووەم :- نامەو بروسكە :- ٢٥

١- بروسكەیەك بۆیەڕێز سەرۆكی هەرێمی كوردستان . ٢٦
٢- ئەو نامەو بروسكانەی كەگەیشتوون بە كۆنگرە . ٢٧

سێهەم :- ئامادەكاری بۆكۆنگرە :- ٢٨

١- ئەم كۆنگرەیە بۆ ٢٩
٢- ئامانجەكان ٣٠
٣- بەشدارانی كۆنگرە ٣١
٤- لێكۆڵینەوەكان وئەوانەی پێشكەشیان كرد ٣٢
٥- پێكهێنانی لیژنەكان ٣٣

چوارەم :-کارو ڕووداوەکانی کۆنگرە :- ٣٩

١-دانیشتنی یەکەم ٤٠

٢-دانیشتنی دووەم ٤١

٣-دانیشتنی سێهەم و چوارەم ٤١

٤-دانیشتنی پێنجەم ٤١

٥-دانیشتنی شەشەم ٤٢

پێنجەم :-ئەنجامەکانی کۆنگرە :- ٤٣

١-بڕیارەکان ٤٥

٢-ڕاسپاردەکان ٤٦

٣-لێکۆڵینەوە لە چەند پێشنیارێکی تر ٤٧

بەشی دووەم
لێکۆڵینەوەکانی کۆنگرە ٤٨

- ئەوەی پێویستە بگوترێت : بەڕێز نەرمین عوسمان / وەزیری پەروەردە ٤٩
- بەرەوکۆنگرەی پەروەردەیی ٥٠

دەقی لێکۆڵینەوەکان ٥٢

١-پرۆژەی فەلسەفەی پەروەردەیی . ٥٣

٢-ڕەوتی (مسیرە) پەروەردە . ٦٢

٣-پرۆگرامەکان و هۆکانی فێرکردن . ٩٢

٤-تاقیکردنەوەکان . ١١٢

٥-سەرپەرشتیارێتی پسپۆری و پەروەردەیی . ١١٨

٦-پەیمانگەکان و ڕاهێنان . ١٤١

٧-خوێندنی پیشەیی . ١٥١

٨-باخچەی منداڵان . ١٦٢

٩-میلاکی دواناوەندی و سەرەتایی . ١٦٩

١٠-تەنیسق لەگەڵ ڕێکخراوەکان و بڕیاری ((٩٨٦)) و خانووبەرەو گەنجینەکان . ١٨٤

١١-چالاکی وەرزشی و هونەری . ١٩٧

١٢-چەند بابەتێکی پەروەردەیی دی . ٢٠٦

بەشی یەکەم

ڕووداوەکانی

کۆنگرە

یەکەم

چەند گوتارێک لە کۆنگرەدا

ووتاری .. بەڕێز نەرمین عوسمان/ وەزیری پەروەردە وسەرۆکی کۆنگرەی پەروەردەیی سێیەم

بەڕێز نوێنەری بەڕێز مام جەلال سەرۆکی هەرێمی کوردستان

بەڕێز سەرۆکی حکومەتی هەرێمی کوردستان بە وەکالەت

بەڕێزان ئەندامانی مەکتەبی سیاسی وسەرکردایەتی یەکێتی نیشتمانی کوردستان

بەڕێزان نوێنەرانی حیزب و لایەنە تێکۆشەرەکانی کوردستان

بەڕێزان ئەندامانی ڕێکخراوەکان ومیوانە بەڕێزەکان

بەڕێزان ئامادەبوانی خۆشەویست

زۆر بەخێربێن..

ئامانجی سەرەکی ئەم کۆنفرانسە سازاندنی هەل ومەرجی تێرامان و دان وسانە کە دەبێتە هۆی دامەزراندنی ئاسۆیەکی نوێ ی پەروەردە لە ئایندەدا . نیازمان وایە کە هەر هەمووومان بەیەکەوە لە بایەخ ومەرامە چاوەروانکراوەکانی بەشداری یەکتری بکەین ، لەگەڵ دەست نیشان کردنی ئەرك و پەیامەکانی وەزارەتی پەروەردە ،کەواتە لێرەوە بابەهەموومان کردەوە ستراتیژیەك پەسەند بکەین کە ببنە پاڵپشت بۆ وەدی هێنانی ئامانجەکانمان بەواتایەکی تر ،هەموو ئەو بەڕێزانەی کە لێرە ئامادەن وئەوانەش کە لە دەرەوەن توانای ئەوەیان هەیە کە دوا ڕۆژی ئێمە لە ڕێی پەروەردەبنەخشێنن.

باهەموومان سەرگەرم وخولیای ئەو ئەرك و پەیامانە بین ، هەر لە هەمان روانگەوە دەتوانین دوو جەمسەر بۆ گەشەسەندنێکی هەمیشەیی لە بواری پەروەردەدا فەراهەم بکەین :-

١-خۆسازاندن بۆ رووبەروو بوونەوە لەگەڵ هەموو ئەو گرفت وکێشانەی کە کت و پر دێنە بەردەممان .

٢–پشتگیری کردنی هەر پێشکەوتنێکی ئابووری و کۆمەڵایەتی و رۆشنبیری وکارگێری بە شێوەیەك کە هەموو هەولٚ و توانای خەڵکانی کوردستان یەك بخات کە لەگەلٚ بەهاو سیاسەت وپەیامەکانی نەتەوەیی ونێونەتەوەیی دا یەك بێتەوە . هەروەها ئەرکی ئێمەیە کە پەیوەندییەکی توندو تۆلٚ لە نێوان کۆمەڵگاو هەر هەموو خوێندنگاکاندا دابمەزرێنین کە دەکرێت لەوێ وە هاوکاری کردنی هەر هەموو لایەنە پەیوەندی دارەکان لە جیهانی پەروەردەدا مەیسەر بکرێت.

بەتەنها لەم رێگەیەوە دەتوانین ئەو ئامانجانەی خوارەوە بەدی بهێنین کە خەونی سەرەکی کۆنفرانسەکەمانە:–

–دوا رۆژی ئێمە بەندە بە پەروەردەکردنی هەرمناڵێك .

–هەر مناڵێك وەك هاووڵاتی یەك رەفتار بکات .

–دەبێت هەر هاوڵاتی یەکیش بۆ گەشەسەندنی لایەنی ئابووری ورۆشنبیری وکۆمەڵایەتی پشکی بەشداری خۆی هەبێ .

ئەرك وپەیامەکانی پەروەردە لەسەر ئاستی ئەم ناوچەیەدا ئەوەیە کە دلٚنیابین لەوەی کە هەر هاوڵاتی یەکی کورد هەل وبواری یەکسانیان بۆ برەخسێ تاوەکو زانیاری و بەهرە و تواناکان و رەفتارو هەڵوێستەکان پەرە پێ بدات ، کە ئەوەشیان پێویستە بۆ بەشداری یەکی تێرو چالاکانە ،بەئامانجی هەرچی زیاتری گەشەسەندنی ناوچەکە بشکێتەوە ،سەرباری پێشکەوتن لەسەر ئاستی تاکە کەسدا.

ستراتیژی ئێمە لەم قۆناغەدا جەخت کردنە لەسەر وەدی هێنانی هەندێ داوا کە لێرەو لەوێ بەردەوام دووبارەی دەکەنەوە کە دەکرێ هەندێ جار سادە بکەوێتەوە ،بەلاٚم تابلێ ی گرنگە ،ئەویش:–

*تۆمار کردنی هەر هەموو ئەو منالاٚنەی کە سەروەختی خوێندنیان هاتووە تاوەکو هەر هەموان لەم بوارەدا هەلیان بۆ برەخسێ وبەهرەمەندبن .

*دلٚنیا بوون لە چۆنیەتی دامەزراندنی ژینگەیەکی تەندروستی فێر کردن و فێر بوون تاوەکو پرۆسەی پەروەردە بەجێ ی خۆی بگات ،جگە لە چاودێری کردنی بەردەوامی ئەو هەل و بوارانەی کە بۆ هەرهەموان بەیەکسانی وهاوتا دەرەخسێ .

*بایەخ دان بە گەشەسەندنێکی دەزگایی هەر هەموو قوتابخانەکان و بەڕێوەبەرێتی یەکانی پەروەردە و وەزارەت ،ئەوەش لە ڕێ ی بەشداری یەکی توندو تۆڵ لەگەڵ هەر هەموو دەزگا ودامەزراوە کۆمەڵایەتی یەکان (مزگەوتەکان ،کلێساکان ،ڕێکخراوە نادەوڵەتی یەکان ، دایکان وباوکان ،کارگوزاران ،مەڵبەندەکانی کارو پرۆژەکان وهەر هەموو بەشداران وخەمخۆران).

دیارە بۆ دەستەبەر کردنی ئەم ستراتیژەش پشت بە خۆمان وبەو هاوڕێ یانە دەبەستین کەلەسەر خستنی ئەم پرۆژەیەدا هاوکارن ، دەکرێ ئێمە پشت بە هەریەك لە ئێوە ببەستین کە لێرەن ،دیارە بەرادەی یەکەم پشت بە مامۆستا خۆی سەرتۆپی مەرامەکانمانە ،چونکە دوا جار ئایندەی مناڵەکانمان کە ئایندەی ئێمەیە وا لە چنگی مامۆستاکاندایە .

دەبێ لە هەوڵی ئەوەدابین کە هەر هەمووان بەیەکسانی دەستیان بگات بە زانیاری ،ئەوەیان یەکەماف و هەقی هەر بچوك وگەورەیەکە .

لەوەدا نابێ هیچ کەسێك لەسەر ئاستی ڕەگەزو ئایین وبیروبروا لەیەکدی جیا بکرێتەوە، دەبێ هەر یەکێك لە ئێمە زەمینەی باشی بۆ برەخسێ کە بە ئازادی دەستی بگاتە سەرچاوەکانی زانیاری .

لەوەشدا دەبێ بیر لە چۆنیەتی خوێندن بکەینەوە ،لەم سەردەمەدا کە سەردەمێکی تازە وجەنجاڵە ناکرێ بە هەمان چەك وکەرەستە کۆنەکانی خوێندن و پەروەردە پێ بخەینە ناو سەدەی بیست ویەکەوە .

بۆ هەر کردەیەکی ستراتیژی ئەمانەی خوارەوە لەبەر چاو دەگرین :–

–پوخت کردنی لایەنی کارگێری قوتابخانەکان .

–چاککردنی هەر هەموو ئامرازو کەرەستە و پێویستی یەکانی خوێندن وکەڵك وەرگرتن لە کاتی ئەو خوێندنە.

–بەرز کردنەوەی ئاستی زانیاری و بەهرەو تواناکانی مامۆستاکان .

–بەرز کردنەوەی ئاستی زانیاری قوتابیان .

–تێکەڵ کردنی یەکەکانی ناو پرۆگرامی خوێندن لەگەڵ ئەو کردەو کارانەی کە لە ژیانی ڕۆژانەدا دەیکەین ،جگە لە بایەخدانێکی زیاتر بە خوێندنی پیشەیی وتەکنیکی .

–بۆ دامەزراندنی ژینگەیەکی وا تەندروست وا چاکە دایکان وباوکان وهەر هەموو کۆمەڵگا خەمخۆرمان بن.

ئێمە ناچارین رو لە مامۆستاکان بکەینەوە تاوەکو ئەم پرۆسەیە سەربکەوێ کە دیارە ئەوانیش دوو ئەرکی قورسیان لەسەر شانە:-

-چاندنی زانیاری دروست لە مێشکی خوێندکاران دا ، لەرێی بابەت و وانەکانەوە، لێرەشدا فەلسەفەی تازەی پەروەردە وا کار دەکات کە قوتابی جوغزو سێنتەری هەموو کارەکانمان بێ ،چونکە دواجار دەمانەوێ هاوولاتی یەکی مەدەنی وهۆشمەند لە نێو کۆمەلگەیەکی کوردی دروست بکەین کە خەونی دامەزراندنی سیستەمێکی دیموکراسی یە .

بۆ ئەوەش مەرجە کە رێز لە :

-شکۆ مەندی هەر تاکێکی کوردی بگرین و وابکەین بروای بەخۆی هەبێ ،بتوانێ لە هەنووکەو لە ئایندەدا پشت بەخۆی ببەستێ .

-دەبێ بۆ هەمیشە بایەخ بە بەها ئەخلاقی و کۆمەلایەتی ورۆحی یەکانی خۆمان بدەین ، بەرامبەر بە جیاوازی یە ئاینی و رەگەزی وکەلتووری یەکان بەخشندە ومیهرەبان بین ، بەواتا ئێمە بە جیاوازی یەکەنمانەوە جوانین ، ناکرێ جیاوازی ئێتنیکی ببێتە مایەی ململانێ ودوژمنداری .

بۆ وەدی هێنانی ئەم ئامانجانەش بەرژەوەندی و قازانجی هەر هەموو کۆمەلگا لەبەر چاو دەگرین . کەواتە لەکوێ وکێ یەوە دەست پێ بکەین ؟

کێ پێویستی بە فێر بوون هەیە ؟

وەلامەکەمان ئاسانە

-هەر هەموومان بەوانەشەوە کە لە وەزارەتدا کارمەندن ،لەپێش هەمووتانەوە من .

-من بروام وایە کە ئەو توانایەمان هەبێت .

-ددەکرێ پشت بەتواناکانی خۆمان ببەستین .

لەکۆتایی دا حەز دەکەم ئاماژە بە پرینسیپەکانی فێر بوون بدەم کە لەم ڕێنمایی یانەدا بەرجەستە دەبن :-

١-فێر بوون بە شێوەیەکی زۆر بنەرەتی کردەیەکی کۆمەڵایەتی یە .

٢-فێر بوون یەکدی گیرە لەگەڵ ژیانی کۆمەڵانی خەڵکدا .

٣- فێر بوون کردەیەکی هاوبەشی یە .

٤-فێر بوون وزانین لەسەر کار کردنێکی پراکتیکی وەستاوە .

٥-سەرگەرمی کار کردن لە بەخشینی هێزو دەسەڵات جیا نابێتەوە .

٦-نوشوستی ودواکەوتن لە فێر بوون دەرئەنجامی وەلانان و دوور کەوتنەوەیە لە بەشداری .

٧-هەموو خەڵکی هەر بەسەلیقەو وسروشت هەتا هەتایە فێر خوازن .

دوا ووتەشم دووبارە کردنەوەی ئەو رازەیە کە دەبێ هەر هەموومان سەرگەرم وخولیای ئەو ئەرك وپەیامانەبین .

سوپاس وپێزانینم بۆ هەموو لایەك ، ناکرێ رۆڵی چالاکانەی ریکخراوی یونسکۆ ویونسیف فەرامۆش بکەین .

دیسانەوە بەخێر بێن بۆ کۆنفرانسی پەروەردەیی لە سلێمانی .

وتەی هەڤال ((نەوشیروان مستەفا)) نووسەری ناسراوی گەلەکەمان و ئەندامی مەکتەبی سیاسی یەکیتی نشتمانی کوردستان

ئەوەی ڕاستی بێت نامەوێت درێژە بەقسەکانم بدەم ، بەڵکو دەمەوێت هەندێك شت دیاری بکەم ، لەپێش هەموویانەوە ئەوەیە بێگومان پەروەردە لەهەموو ولاتانی دنیادا زۆر گرنگە ، ئێمە خومان هەموومان لە قوتابخانەدا پێگەیشتووین لەسەر دەستی مامۆستا پەروەردە بوین ، لەبەر ئەوەی ولاتەکەی ئێمە لەحاڵی گەشەکردندایە ، دنیا لە پێشکەتندایە ، هەمیشە سیستەمی پەروەردە ، پرۆگرامەکانی خوێندن پێویستیان بەوە هەیە کەساڵ بە ساڵ چاویان پێدابخشێنرێتەوە ، ئەو کەمو کورپیانەی کەتێیان دەکەوێت چاکبکرێتەوە و پڕبکرێتەوە ، ولاتێکی پێشکەوتووی وەکو بەریتانیا ، کەخۆتان دەزانن لەبواری پێشکەوتن و پەروەردەدا لەچ ئاستێکدایە ، یەکێك لە هۆکانی ئەوەی کە تونیبلێر هەڵبژاردنی بردەوە جاری یەکەم ئەوە بوو کە دروشمی سەرەکیهەڵمەتی هەڵبژاردنی خۆی کردبوو بە ((پەروەردە ، پەروەردە ، پەروەردە)) ، ئەگەر لە ولاتێکی وەك بەریتانیاچاککردنی سیستەمی پەروەردەو پرۆگرامەکانی خوێندنی هێندە پێویست بێت ، دیارە لەولاتی ئێمە زۆر زۆر پێویستترە ، من باشانازیەوە دەیلێم : لەماوەی دەساڵی رابردوودا مامۆستا بەرێزەکانی ئێمە کەمتەرخەمیان نەکردووە ، وەزارەتی پەروەردە کاری زۆر باشیان کردووە، ئێمە ولاتێکی وێرانمان کەوتە بەردەست ، ئەو ولاتە وێرانە ئاوەدانکراوەتەوەو سەر لەنوێ پەروەردە زیندوو کراوەتەوە لەسەر دەستی ئەواندا هەزاران خوێندکارو قوتابی پێگەیشتون رۆژ بە رۆژ لەدێهاتەکاندا خوێندنگاو قوتابخانەی نوێ دەکرێتەوەو مامۆستا پێدەگەنرێت بۆ ئەوەی کەنەوەی نوێ پەروەردە بکات ، بەلام ئەوە مانای ئەوەنییە کەئیشەکانی هەموو ڕێکوپێکن ، کەمو کوڕی لەکاروبارەکاندانی یە ، یەکێك لەو شتانەی کەمن بەراستی دەمەوێت لێرە زۆر بەڕاشکاوانە باسی بکەم ئەوەیە کە دەبێت وەزارەتی پەروەردەلەقۆناغی داهاتوویدا لە ئیشوکارەکانیدا سەرکەوتووبێت بەهێچ جۆرێك مەحسوبیەت ، واستە ، ئیعتباراتی سیاسی و حزبی و شتی لەم جۆرە لێکنەداتەوە ، لێرە بەدواوە بەهیچ جۆرێك سەرپەرشتیاری پەروەردەیی و موفەتیش و بەڕێوەبەری خوێندنگاو قوتابخانەکان لەسەر ئەساسی پشتیوانی هەبوون و واستەو حزبی بوون دانەنرێن . ئەگەر ئێوە دڵتان بەولاتەکەتان دەسووتێ و نیشتمانەکە خۆتان خۆش دەوێت ، ئەگەر دەتانەوێت نەوەی باش پەروەردە بکەن نابێت گوێبدەنە ئەو کارانە ، بەڵکو دەبێت بە پێی لێوەشاوەیی و زانایی ئەو کەسانەی بەسەر پەرشتیاری پەروەردەیی و بەموشریف و بەبەڕێوەبەری خوێندنگاکان و بەکار بەدەست لە وەزارەتی پەروەردە دابنرێن ،چونکە پەروەردە زۆر زۆر لەوەزارتەکانی تر گرنگترە ، چونکە پەروەردە

وەکو شارەوانی نی یە ، پەروەردە وەکو ئەشغال و ئاوەدانکردنەوە نی یە ، وەکو تەندروستی نی یە ، هەروەکو خۆتان لەو راپۆرتەدا کەئاڵەتان کردووە پەروەردە فەلسەفەی کۆمەڵایەتی و فەلسەفەی سیاسی دەخاتە ناو دڵەوە ، کە خۆشەویستی گەل و نیشتمان لەلای منداڵ دروستدەکات . من دەمەوێت لێرەدا دوو سێ پرسیارتان لێبکەم بۆ ئەوەی هەندێك شتتان بەبیر بهێنمەوە ، منداڵێکی کورد بەلایەنی کەمەوە هەشت ساڵ زمانی ئینگلیزی دەخوێنێت کە وەختێك خوێندنی دواناوەندی تەواودەکات ئینگلیزی نازانێت ، منداڵێکی کورد زیاتر لە دەساڵ زمانی عەرەبی دەخوێنێت ، بەڵام وەختێك خوێندنی دواناوەندی تەواو دەکات زمانی عەرەبی نازانێت ،بۆ من کە ئەم دووانە لەبەرچاومە ئەمە دەکەمە پێوەرێك بۆ ئەوەی کە لەبواری فیزیا و کیمیا و بوارەکانی تریش دیارە هەر وایە ، ئەمەش دەگەرێتەوە بۆ ئەوەی لە پرۆگرام و سیستەمەکانی خوێندندا دەبێت ناتەواوییەك هەبێت ، دەنا مەعقول نی یە منداڵێك هەشت ساڵ لەسەر یەك زمانی ئینگلیزی بخوێنێت و وەختێك خوێندن تەواو دەکات فێری ئەوە نەبووبێت دوو رستەی رێکوپێك بەزمانی ئینگلیزی بڵێت و دوو وشە بەو زمانە قسەبکات ، یان بەهەمان شێوەش ناتوانێ قسە بەزمانی عەرەبی بکات . ئەوە یەکێکە لەو شتانەی کەبەراستیپێم وایە دەبێت ئێوە باش بیری لێبکەنەوەو هۆ کارەکانی بدۆزنەوەکە بۆچ وەکو مامۆستا جەمال عەبدول فەرمووی دوای ئەو هەموو ساڵ خوێندنە جاری واهەیە کە خوێندن تەواو دەکات نیمچە خوێندەوارەیان نەخوێندەوارە ، هۆ کارەکانی ئەمە چی یە ؟ ئەم هەموو توانایە کە لەبەر دەستی ئێمەدا هەیە بۆ ئەوەی نەوەیەکی خوێندەوارو شارەزاپێبگەیەنین لەبەرچی نەمانتوانیوە وەك پێویست نەوەی لەو جۆرە پێبگەیەنین؟، ئەوە یەکێکە لەو پرسیارانەی کە پێویستە هەر یەکێك لەئێوە لە خۆی بکات ، بۆ ئەوەی بزانین گرفتەکە بدۆزینەوەو چارەسەری بکەین . پرسیارێکی ترم ئەوەیە کە ئایا بۆچی چەند ساڵ بەسەر جێبەجێکردنی بریاری ٩٨٦ و بەسەر حکومڕانی ولاتەکەی خوماندا تێپەربوەو تاکو ئێستا لەشارێکی وەکو سلیمانیدا هەندێك بینای خوێندنگا هەیە لەرۆژێکدا سێ دەوامی تێدادەکرێت ،من لێتان دەپرسم ئەگەر بینایەك لە رۆژێکدا سێ مەکتەب دەوامی تێدابکات سێ وەجبە خوێندکارو مامۆستا چۆن دەتوانن سوود لەوانەکانیان بکەن ، بۆیە پێویستە بەجدی بیرێك لەوە بکەنەوە کە چارەسەرێك بۆ ئەم کارە بدۆزنەوەو هەموو قوتابخانەیەك بینای تایبەتی خۆی هەبێت ، بیرێك لەوە بکەنەوە کەئێمە ساڵی داهاتوو پێویستمان بەچەند قوتابخانەو چەند مامۆستای تر دەبێت ، دووساڵی تر پێویستمان بەچەند دەبێت لە ماوەی پێنج ساڵی داهاتوودا ژمارەی خوێندکارەکانی دەگاتە چەند ، بۆ ئەوەی بە گوێرەی ئەو ژمارەیە هەوڵبدەین خوێندنگاو

ماموستا لەقوناغە جیاوازەکاندا پێبگەیەنین بۆ ئەوەی تووشی کەمو کوڕی نەبین . یەکێکی تر لەو شتانەی کەپێویستە باسی بکرێت ئەوەیە کە دەبێت ئێمە لەمەودوا هەوڵبدەین بەتایبەتی ناوەندیی و دواناوەندییەکانمان هەوڵبدەین کۆمپیوتەر ببەینە ناو خوێندانگاکانەوە ، چونکە ئەم سەردەمە بەرەو ئەوە دڕوات کە هەموو شتێك ببێتە کۆمپیوتەرو کۆمپیوتەر بەشێك لە ژیانی هەموو خوێندکاران بەڵکو لە دامەزراوو کۆمپانیاکاند کۆمپیوتەر دەبێت بە بەشێك لە ژیانی مرۆڤ ، بۆیە ئەگەر ئێمە هەوڵبدەین لە ئێستاوە چەند کەم و دواکەوتووش بێت هەوڵبدەین لە ناوەندیی و دواناوەندییەکانماندا کۆمپیوتەریان بۆ دابینبکەین ، بۆ ئەوەی کە عەقڵیان بکرێتەوە بتوانن ئیشی پێبکەن وەختێك دەگەنە قوناغی زانکۆ شارزەییان پەیداکردبێت لەو مەسەلانەدا . بەبیرو بۆ چوونی من بێگومان لەراپۆرتی کۆنگرەکەتاندا ئەوەی کە لەسەر فەلەسەفەی پەروەردە نووسیوتانە بەشێکی زۆر باشە ، بەلأم حەز دەکەم ئەو تێبینیە دەربڕم ، ئەویش ئەوەیە کە ماموستا ناتوانێت ببێت بەواعیز ، ئەو جۆرە فەلسەفەی پەروەردەیە بەوەعز ناگوترێتەوە ، بەڵکو دەبێت ئەوە لە پرۆگرامی خوێندن و پەروەردەکردنی شەش ساڵی خوێندنی سەرەتایی و شەش ساڵی ناوەندیی دواناوەندییدارەنگبداتەوە ، ئەگینا تۆ نیشتمانی خۆت خۆشبوێت و ئەمانە ، ئەوە دەچێتە قاڵبی وەعزو ئامۆژگارییەوەو خوێندکار وەریناگرێت ، بەڵکو پێویستە ئەوە لەپرۆگرامی پەروەردەی نیشتمانیدا لە مێژوو لە جوگرافیاو ئەو وانانەی تردا ڕەنگبدا تەوەئەوانەکە پەیوەندیان بەزانستە مرۆڤاتییەکانەوە هەیە ، ئەگینا وانەکانی وەك کیمیا و فیزیا وانەکانی تری لەبابەتی ئەوانە کەوەختی خۆی لەعیراق دانراون و شارەزاکانی عیراق دایانناون هیچ پێویستیەکیان بەوە نی یە کە ئێمە گۆڕانکاری تێدابکەین ، بەڵکو ئەگەر گۆڕانکاریشی تێدابکرێت لەوەوە بێت ئەو زانیارییانەیان بۆ زیادبکرێت کەتازە هاتوونەتە ئاراوە، وەڵاتەکەمان تووشی ئیرتباکێکی گەورە دەبێت ، ئەگەر ئێمە دەستکاری هەموو پرۆگرامەکانی خوێندن بکەین ، بەلأم لەبواری پەروەردەی نیشتمانی و مێژوو و جوگرافیا پێموایە ئەوە هەقی خۆمانە دەستکاری بکەین ، بەلأم دەبێت هەمیشە ئەوە لێکبدەینەوە لەدەوڵەتی عیراق وە لەئاسۆی نزیکدا ئومێدی جیابوونەومان نی یە ، بۆیە دەبێت هەمیشە پەروەردە و پرۆگرامەکانی خوێندنی ئێمەو سیستەمی خوێندنی ئێمە نزیك بێت لەگەڵ هی عیراقداو لە هی ئەوان بچێت ، بەلأم لەرووی ناوەرۆکەوە کە ئەوان بەرەگەزپەرستی خوێندکارەکانی خویان فێردەکەن، ئێمە دەبێت بەمرۆڤدۆستی خوێندکارەکانمان پەروەردەبکەین و نابێت کارێکی وابکەین وەك وەڵاتێکی جیاواز لە عیراق خوێندکار پەروەردە بکەن . لە کۆتایدا پیرۆزبایتان لێدەکەم بە بۆنەی بەستنی سێهەمین کۆنگرەی

پـەروەردە، ئومیـدەوارم ئـەم کرنگرەیـە سـەرەتایەکی بـاش بێـت بـۆ بەرەوپێشـەوەبردنی سیستەمی پەروەردەو پرۆگرامەکانی خوێندن لە کوردستاندا ، لە کوتایدا سەرکەوتنتان بە ئاوات دەخوازم .

وتەی بەڕێز عەدنان موفتی سەرۆکی حکومەتی هەرێمی کوردستان بە وەکالەت

خوشك و برایانی میوان و کۆنفرانسی پەروەردە ....

ئەم کاتەتان شاد ....

پیرۆزبایی بەستنی ئەم کۆنفرانسە زانستییە گرنگەتان لێدەکەم و دەستخۆشی لە وەزارەتی پەروەردە دەکەم کە ڕێوشوێن و بەرنامەی سازکردنەکەی دانا .

ئەم کۆنفرانسە هەلێکی باشی زانستیو پەروەردەییە بۆ ئەوەی حکومەتی هەرێم لە ڕێی وەزارەتی پەروەردەو بە هاوکاری و پسپۆڕانی پەروەردە ، مامۆستایانی شارەزاو خاوەن ئەزموون لە بواری پرۆسەی خوێندن و پەروەردەدا ، بەرنامەیەکی نوێونەخشەیزانستیانەی گونجاوو هاوچەرخ دابنێ بۆ ئەوەی لە پرۆسەی پێداچوونەوەو ئەنجامدانیگۆڕانکاری پێویستدا ڕەچاوی بکات و کەڵکی لێوەربگرێ . بەتایبەتی لەم سەردەمەدا کە گۆڕانکارییو نوێکردنەوەی بەرنامەی پەروەردەو خوێندن و دەستکاریکردنی سیستمی پەروەردەپێداویستییەکی قۆناغەکەیەو بەشێکە لە خواستی حکومەتی هەرێم بۆ ڕێکخستنەوەی ژیانی کۆمەلایەتی و فەرهەنگی کۆمەڵی کوردەواری ، چونکە بواری پەروەردە بەردی بناغەی هەر گۆڕانکارییەکی کۆمەلایەتیو فەرهەنگییە لە کۆمەڵەکەماندا و سەرەتای ڕێگای دوورو درێژی بنیاتنانی کۆمەڵێکی مەدەنیو دیموکرات ، کۆمەڵێکی ئازادو پێشکەوتووە هەروەك پەروەردەو خوێندن ناوەندی زیندووی بەرزکردنەوەی هوشیاری سیاسیو پەروەردەکردنی نەوەی نوێی کوردستانە بە گیانی نیشتمانپەروەرێتیو ئازادیخوازی بە گیانی زانستخوازیو پێشکەوتن .

خوشك و برایانی ئەندامی کۆنفرانسی پەروەردە..........

بایەخی ئەم کۆنفرانسە لەوەدایە کە دەزگایەکی حکومی لەدانانی بەرنامەو نەخشەکانیدا راوێژو هەماهەنگی لەگەڵ پسپۆڕانی بوارەکەو خەمخۆرانی پەروەردە دەکات . ئەمەش دەرفەتێکی چاك و لەبارە بۆ ئەوەی توانای حکومەت لەگەڵ خواست و ئەزموونی مامۆستایانی خاوەن ئەزموون تێکەلاوببێو پێکەوە ئیجماعی لەسەر بکەن و هاوکاری جێبەجێکردنی بکەن . بۆیە داوا لە سەرجەم پسپۆران و شارەزایانی پەروەردە دەکەین کە بەو پەڕی سەربەستییەوە بیروڕاکانی خۆیان بڵێن و کۆنفرانسەکە بە پێشنیازو راوبۆچوونەکانیان دەوڵەمەندتر بکەن ، بەوپەڕی ڕاشکاوییەوە ڕێوشوێنی گەشەکردنی پەروەردەو خوێندن دابنێن و راسپاردەی زانستی شیاو کە ئامانجە پەروەردەییو زانستییەکانمان خواستە دیموکراتیو نیشتمانییەکانمان نزیکتر دەکاتەوە ، بڕیارێ دەربکەن

بۆ ئەوەی کاروانی خوێندن و فێرکردن لە وڵاتەکەماندا فریای کاروانی زانست و پەروەردە لە دنیادا بکەوێ‌و کەڵك لە ئەزموونی وڵاتانی پێشکەوتوو ، لە بەرنامەو تیۆرەکانی وەربگرێ ، لەگەڵ ئاستی گۆڕانکارییەکانی دنیادا بگونجێت و سوود لە گشت ئەزموونەکانی دنیا لە بواری پەروەردە وەربگرێت کە ئێستا لە سایەی (العولمة) و پێشکەوتنی تەکنەلۆژیای گەیاندن و ئینتەرنێتەوە کەوتۆتە بەردەست و خزمەتی لێپرسراوو پسپۆڕانی پەروەردە .

هەروەك جێی خۆیەتی ئەندامانی کۆنفرانس سوود لە ڕاو سەرنجی میوانانی بەرێز ، بەتایبەتی ئەو برا پسپۆڕانەی لە هەولێرو دهۆکەوە هاتوون ، وەربگرن و کۆنفرانسەکەی پێ بەرهەمدارتر بکەن ، هیواداریشم ئەم جۆرە سەردان و هاوکارییە ببێتە هەوێنێ بەستنی کۆنفرانسی پەروەردەیی هاوبەش و چەندین کۆنفرانسی هاوبەشی تری بەدوادابێ بە تایبەتی لەو بوارانەی خزمەتگوزاری گشتین و پەیوەندیان بە پێشخستنی فەرهەنگ و زانستەوە هەیە ، چونکە ئەم جۆرە هەماهەنگییە هەم وادەکات کەڵك لە ئەزمونی یەکتری وەربگرین و هەمیش ڕێگای ئاشتیو یەکخستنەوەی هەرێمی کوردستان کورتتر دەکاتەوە .

لە کۆتاییدا جارێکی تر پیرۆزبایی کۆنفرانسی گەشەکردنی پەروەردەتان لێدەکەم و هیوادارم ئامانجی گەشەکردن بەدی بهێنێت .

لە کۆتاییدا سوپاسی ڕێکخراوەکانی یونسکۆو یونسیف و وەزیری پێشووی پەروەردە م. خەسرەو مستەفاو وەزیری ئێستای پەروەردە خاتوو نەرمین عوسمان دەکەم کە ڕۆڵی باشیان بینیوە لە خزمەتکردنی ڕەوتی خوێندن ، هەروەك سوپاسی وەزارەتی پەروەردە دەکەم بۆ هەمان ڕۆڵ .

وتەی یاریدەدەری سکرتێری گشتی بۆ کاروباری پەروەردەو خوێندنی بالا ، مامۆستا جمال عبدول

خوشك و برا بەرێزەکان ....

پێشەکی لە ناخەوە پیرۆزبایی بەستنی سێیەم کۆنگرەی پەروەردەیی لە وەزارەتی پەرەوەردەو سەرجەم مامۆستایان و خوێندکارانی کوردستان و دەستخۆشی لە هەموو ئەوانە دەکەم ((بەتایبەتی بەرپرس و کارمەندانی هەردوو ڕێکخراوی یونسێف و یونسکۆ)) کە بوونە هۆی سازکردن و ڕاپەڕاندنی کاروبارەکانی لە هەموو ڕوویەکەوەو پێوەی ماندووبوون ، بەهیوام کۆنگرەیەکی هزری وابێت کە شێوەیەکی گەش ورۆشنی فەلسەفەی پەروەردەیی لێبکەوێتەوە بە جۆرێك ئامانجە گشتیو تایبەتییەکانی لە هەموو قۆناغەکانی خوێندنی گشتیو زانکۆییدا دیاری بکات کە لەگەڵ خواستەکانی ئێستاو داهاتووی گەلەکەماندا بگونجێت ، بە پێویستیشی دەزانم کە بڵێم هەرچی دەیڵێم ، ڕەخنەو تیرو توانجێکی نابەرپرس و هەڵبەستراو نییە ، بەڵکو دەربڕینێکی ڕاستگۆیانەو ڕەخنە ئامێزو کۆمەڵە چارەو پێشنیازێکی کردەیی پڕ خواست و هیوای دڵسۆزانەیە بۆ داهاتوویەکی گەشی پەروەردەو فێرکردنمان ، لە کوردستانێکی دیموکرات و نوێیداو ئازاداو بەڕای من ڕەوتی پەروەردەیی هەموو قۆناغەکانی خوێندنی گشتیو زانکۆییو هەردوو دەزگا پەروەردەییەکانی کوردستان ، لە چاو ئەو بارودۆخە لە هەموو ڕوویەکەوە نالەبارەی کوردستان و ناوچەکەی پێدا تێدەپەڕێت ، دڵسۆزانە هەوڵی بەرەوپێشچوون و وریاکردنەوەو پەروەردەکردنی نەوەی نوێمان داوەو دەدەن .

ئاشکرایە ، ڕژێمی تاوان ، شانبەشانی ئەو وێرانکارییەی لە ڕووی کۆمەڵایەتیو سیاسیو ئابوورییەوە لە ماوەی چارەکە سەدەیەکدا لە کوردستان کردوویەتی ، پاچ و پێمەڕەیشی خستۆتە بینای ڕووناکبیری گەلەکەمانەوەو هەمیشە سیاسەتی ڕەگەزبازانەی خۆی بە خەست و خوڵترین شێوە لەم بوارەدا پێڕەو کردووەو بە نیازی سڕینەوەی ناسنامەی نەتەوایەتی کورد ، کە ڕووناکبیری ، لایەنێکی هەرە گرنگ وبنەمای ئەو ناسنامەیە پێکدێنێت .

یەکێك لەو ئامرازانەی بەعس بۆ بە ئەنجام گەیاندنی ئەو سیاسەتە گلاوەی بەکاری هێنا ، دەزگاکانی پەروەردەو فێرکردن بوو ، کەلەرێی ئەو دەزگایەوە هەوڵی داوە ڕووی گەشی ڕووناکبیریو کۆمەلایەتیو خوورەوشت و داب ونەریتی رەسەنی گەلەکەمان بشێوێنێو بەمەرەیەکە بەرێ ، مۆرك و بوونی نەتەوەیی خۆی لەدەست بدات ، بۆ ئەمەش سیاسەتی بە عەرەباندن و بەعساندن و باوکردنی نەتەوەی زاڵی بە فراوانترین شێوە هێنایە ئەم بوارەوەو

تا بۆی کرا وێرانکاری خۆی کردو ئەو وێرانکارییە ، هەموو بوارەکانی پەروەردەی گرتەوە ، هەر لە عەرەباندنی خوێندنەوە تا بەعساندنی مامۆستاو خوێندکارو تێکدان و شێواندنی بەرنامەکانی خوێندن و تێرشتن و لێپڕکردنی بە ژەهری ڕەگەز پەرستی شۆڤێنی عەرەب ، بۆیە یەکێك لە ئەرکە هەرە گرنگەکانی ئەم قۆناغە ، بایەخدانە بەم لایەنە گرنگەو هەنگاونانە بۆ سڕینەوەی شوێنەواری سیاسەتی بەعس و بنیاتنانەوەی پەروەردەو فێرکردنە لە کوردستاندا لەسەر بنچینەیەکی نوێو گۆڕانکارییەکی بنەڕەتیە لە هەموو بوارەکانی فێرکردندا ، وەك : پێگەیاندن و پەروەردەو ڕاهێنانی مامۆستا ، بەرنامەکانی خوێندن ، دەزگا کارگێڕیەکانی پەروەردەوسەرپەرشتیاری پەروەردەییو خوێندنگاکان و شێوازەکانی وانە ووتنەوەو هۆیەکانی فێرکردن و ڕوونکردنەوەو چاکیو جموجۆڵی دەری پۆل و پەیوەندی خوێندنگەو کۆمەڵ و دەوروبەرو کاری کۆڕی باوکان و دایکان و پەیوەندی مامۆستاوخوێندکارو تەنانەت خوێنکارو خێزانیش ، خەبات کردن لە پێناوی ئەو گۆڕانکارییە مەزنەی بواری پەروەردەو فێرکردندا لایەنێکی گرنگ و کاریگەری خەباتی ئەم قۆناغە پێکدێنێت ، شان بەشانی سەرجەم بوارەکانی تری خەبات و هەموومان لێی بەرپرسین ، بۆ دیموکراتیکردنی پەروەردەو فێرکردن ، وەك داموو دەزگاو سروشت و ناوەڕۆك و بەرنامەش .

ئاشکرایە لە مەیدانی پەروەردەو فێرکردندا تا ئێستاش تەواوی بەرنامەکانی خوێندن ، هەر بەرنامەکانی ڕژێمن و کتێبەکانی خوێندن ، زۆر بەداخەوە هەر لەوێوە دێن و سەراپا خزمەتی سیستمی پەروەردەو فێرکردنی ڕژێم دەکەن . کەبەشێکی گرنگ و نەخشە بۆ کێشراوی ئەو خزمەتە ، چەسپاندنی چەوساندنەوەی نەتەوایەتی بەسەر گەلەکەماندا بەرجەستە دەکات و ئەو کتێبانەش کە تا ئێستا ڕژێم (بەمەبەست !) چاپیان دەکات و لە ڕێی یونسێفەوە دەساڵە بۆمان دەنێرێت وەك نیشانەیەکی زەق و قەبەی لێنەهاتوویيو بێدەسەڵاتیمان ، بە ئاشکرا ڕوکاری ڕەگەزبازیوشۆڤینییانەی بەرنامەکانیان لێدەتکێو لیپن لەو بیروڕا کۆنەپەرستانەی ، خوێنی کوردیان لێدەچۆڕێت .

بەکورتی گرنگترین ناتەواویەکانی فێرکردن و ئەو لایەنانەی پێویستە بایەخیان پێبدرێت ئەمانەن :-

١-ڕێگەکانی وانە وتنەوە ، لە قوتابخانەکانماندا ، لایەنی واژە چەند بارەبوونەوەی وەرسکەریان تێدایاوەو ئامانجی ، ڕاهێنانی قوتابییە لەسەر بیرکەوتنەوە ، بێئەوەی زۆر بایەخ بە ڕاهێنانیان لەسەر بیرکردنەوەو وردیی دەربڕین و بەداخەوە تا ئێستاش دەبینین تەنانەت لە قوتابخانە بالاکانیشدا ، مامۆستایان بایەخ دەدەن بەوشە گواستنەوە لە کتێب و

گەیاندنی ئەو زانـــیاریانـــەی بە قوتابیو گێڕانەوەی ئەو زانـــیارییە بـــیردۆزیـــانـــە (کـە مامۆسـتاکانیان پێیـان دەنووسـنەوە) بـۆ مامۆسـتاکانیان لـە کـاتی تاقیکردنـەوەدا ، بێگومـان هـەندێك قوتابی لارییـان نیە لـەوەی ئەگـەر شـتێکیان بیرنەکەوتـەوە ، پـەنا بەرنـە بەرگزیو لەبەر کتێب نووسینەوە لە تاقیکردنەوەکانیانداو گزی کردن ، بۆتە یەکێك لە کێشە ڕەوشتیەکانی قوتابی لە هەموو قۆناغەکانی خوێندنیاندا .

٢-ئاڵۆزی لایەنی فەلسەفەی کۆمەڵایەتی فێرکردن ، ئەگەر چی لە بنەما بیردۆزە پەتیەکاندا ، دیموکراتیش بێت ، بەڵام بەداخەوە زۆر ڕەوشـی نادیموکراتی تێدایەو ئێمە پێویستمان بە فێرکردنێکە تـۆوی چاکـە خۆشویسـتن و ڕیـزی خـودی مـرۆڤ گرتـن و دانـان بـە بنـەمای شایستەییدا ، بێگوێدانە جیاوازی ئاینیو سیاسیو ڕەگەزی نێوان خەڵکی لەناخی نەوەی نوێدا بچێنین و نەوەیەك پەروەردەبکەین ، ناخی پڕبێت لە باوەڕو متمانە بەیـەکترو یـەکتر خۆشویسـتن وهاوکـاری لـە پێنـاوی چاکـەی گشـتیداو نەوەیـەکیش لەسـەر ئـەو بناغەیـە پەروەردە کرابێت ، شانازی بە نەتەوەکەیـەوە دەکـات و خـۆی لـە پێنـاوی نیشـتمانەکەیدا بەختدەکات .

٣-دیاردەیەکی تری فێرکردن لای ئێمە نەبوونی هاوکاریەکی هۆشیارانەیە لە نێوان ماڵ و قوتابخانـەدا ، کـە بـەزۆری دەبێتـە هـۆی ئـەوەی کـە مـاڵ ببێتـە کۆسـپێك لـە ڕێـی تـەواو بەدیهێنانی ئەرکەکانی قوتابخانەداو ئەو هاوکاری نەکردنەیش ، لەو ماڵانەدا زۆرتر هەستی پێدەکرێت ، کەلە ڕووی دارایـیو ڕووناکبیرییـەوە لاوازن و کاریگـەرییان لـە ڕەوش و ڕەفتارو جـۆری بیرکردنـــەوەی منداڵــەکانیاندا ڕەنـگ دەداتـــەوە ، بۆیـــە قوتابخانـــە کـات و ئـەرك و ماندووبوونێکی زۆری دەوێت ، بۆ چاکسازیو ڕاستکردنەوەی شێواندنی سروشتی نەوەی نوێو هـەڵس و کـەوتیان لەلایـەن ماڵەکانیانـەوە ، سـەرەڕای ئـەوەی پـەروەردەی کچـان کـە قوتابخانـــەکانمان لەســـەری دەڕۆن ، پەروەردەیـــەکی کەمســـوودەو لـــەبارەی زانســـتی کۆمەڵایەتییـــەوە ، زۆر کـچ خوێنـدن تـەواو دەکـەن ، بـەڵام نیمچـە خوێنـدەوارن لـە ڕووی زانستیو نەخوێندەوارن لە ڕووی ماڵداریو پەروەردەی منداڵەوە .

٤-دیاردەیەکی تریان لاوازی پەیوەندییە گیانییەکانی نێوان مامۆستاو قوتابی لەلایـەك و نێوان قوتابیانی خۆیاندا لە لایەکی ترەوەو پـەیوەندی نێوان قوتابیو مامۆستا ، ڕووکەش و دەسـتکردو میکانیکییـەو لـە بنچینـەدا لەسـەر بناغـەی سـوودی تایبـەتی دامـەزراوە ، وەك نمرەی بەرز بەزۆری .

هەروەها هەندێك قوتابی ، قوتابخانە ، بە بەندیخانەیەکی بە ئارەزوو دادەنێت ، تێدامانەوەی هـەر بـۆ دەرچوونـی کۆتـایی ساڵە ، کـە پـاش تـەواو بوونـی قوتـابی دەکاتـە فەرمانبـەر ،

پشووەکان بە جۆرە ڕاکردنێکی کاتی دادەنێت لەو بەندیخانەیە و بەڵگەش بۆ ئەوە هەندێك قوتابی هەوڵ دەدات بەهەر ڕێگەیەك بێت هەندێك مامۆستا بێزار بکات و وانەکە نەڵێنەوەو زۆربەی قوتابییەکانمان دڵخۆشینەوە ئەگەر مامۆستایەك (بەهەر هۆیەکەوە بێ) نەیەت بۆ قوتابخانە ، چونکە ئەو نەهاتنە بەشێك لەباری سەرشانیان سووك دەکات .

٥-هەروەها فێرکردنی ئێمە لە هیچ قۆناغێکدا بە قوڵی توخنی خوورەوشت و نموونەی باڵاو فەلسەفەیان ناکەوێت ، بەهۆی سەرقاڵیەوە بە پێنووسینەوەو لەبەر کردن بەوەیش بێمەبەست قوتابی ئامادەدەکرێت ، کە بکەوێتە داوی پڕوپاگەندەو بانگەشەو چاوو راوەوەو بەسۆزەوەو بێ بیرکردنەوە ، زۆر بیروڕاوەربگرن ، کە مەترسی ئەم ڕەوشتەی فێرکردنی ئێمە ، لەو کاتانەدا دەردەکەوێت کە پڕوپاگەندە زۆر بڵاوو فرە شێوازە .

٦-قوتابخانەکانمان ، زۆر بەداخەوە ئەوانەی لێیان دەردەچن ناکەنە ڕۆشنبیر ئەگەر مەبەست لە ڕۆشنبیری شتێکی زۆرتربێت لە تەنها زانیاری لەبەرکردنی زۆری پێکەوە نەبەستراو کەیەکسەر دوای تاقیکردنەوە لەبیر دەچنەوە .

٧-لەبەر ئەوەی گۆڕانکاری بەرنامەکانی خوێندن و دانانی کتێبی نوێ ، کارێکی گرنگ و چارەنووسسازی خوێندن و سیستمی پەروەردەو فێرکردن و بەرنامەی گەشەی زانستی و کۆمەڵایەتیو ئابووری هەر کۆمەڵێك پێویستە بۆ نرخاندنی ئەو کارانە خەڵکی پسپۆڕو خاوەن بڕوانامەی بەرزو شارەزایانی پەروەردەی ڕێکخراوە نێو نەتەوەییەکانی وەك یونسکۆو شارەزایانی خۆماڵیش بەشداری تێدابکەن ، چونکە لەو بوارەدا زۆر لە دواوەین و لەوزەی خۆماندا نییەو جارێ پسپۆڕی وامان نیە بتوانن بە تەنیا ئەو کارە بکەن .

٨-پێویستە هەموو دەستکاریو چاکسازیەکی بەرنامەکانی خوێندن ، بەپێی گۆڕانکاریە نوێباوەکانی ئێستاو پێشکەوتنی زانستیو داهێنراوە زانستیو تەکنەلۆجیەکانی سەردەم بێت .

٩-دانان و جێبەجێکردنی بەرنامەیەکی زانستیو لەبار بۆ فێربوونی کۆمپیوتەرو کارپێکردن و بەکارهێنانی ئامێرو دەزگاو داهێنراوە نوێیەکانی زانست و تەکنەلۆجیای سەردەم ، لە ڕێی بەرنامەکانی خوێندن ، یان دەورەی تایبەتیەوە کە وەزارەتی پەروەردە لە پشووی هاویندا بە هاوکاریو کۆمەکی ڕێکخراوە پەیوەندیدارەکان و سوودوەرگرتن لە بڕیاری ((٩٨٦)) ئامادەو جێبەجێبکات ، بۆ ئامادەو پەروەردەکردنی کادیری کارامەو لێزان بۆ فێرکردنی مامۆستایان و ئامادەکردنیان بۆ هەوڵەکانی نوێکاریو بەکارهێنانی ئامێرودەزگاو داهێنراوە نوێیەکانی زانست و تەکنەلۆجیا ، لەبواری پەروەردەو فێرکردنێکی نوێباوو گۆڕین و چاکسازی بەرنامەکانی خوێندندا ..

١٠-لەهەر دەستكاریو گۆڕینێكی بەرنامەكانی خوێندندا ، پێویستە بە ئەقڵی سەردەم بیربكرێتەوەو گۆڕانكاریو گەشەو پێشكەوتنی جیهانی دۆزراوەو داهێنراوە نوێیەكانی رەچاوبكرێن و بەشێكی گرنگ و بنچینەیی ئەو بەرنامانە بن بە هەموو قۆناغەكانی خوێندنداو هەوڵی دڵسۆزانەی بۆ بدرێو بە هیچ بیانوویەك دوا نەخرێ و فەرامۆش نەكرێت لە كۆتاییدا هیوادارم كارەكانی ئەم كۆنگرەیەمان وەك ئەوانەی جاران لاسایگەریو سەرپێییو لە كۆڵخۆكردنەوەو قسەو نووسینی رووت نەبێ ، بەڵكو كۆنگرەی كارو كردەی بوێرانەو خەمخۆرانەو دان بە ڕاستیدانان و دەستنیشانكردنی ناتەواویو كەلێنەكان و چارەسەركردنی زانستیو شۆڕشگێڕانەیان و ئامادەكاری بەرنامەڕێژی بێت بۆ فەراهەم كردنی پەروەردەیەكی شارستانیو نوێباوی سەردەم لەسەرتاسەری كوردستاندا بۆ هێنانەدی هەموو ئامانجە نیشتمانیو نەتەوەییو پەروەردەییەكانمان .

وتاری بەڕێز فؤاد قەرەداغی / سەرۆکی یەکیەتی مامۆستایانی کوردستان

بەڕێز نوێنەری هەڤاڵی بەڕێز مام جەلال سەرۆکی هەرێمی کوردستان ......
بەڕێزان مامۆستایانی بەشدار بووی کۆنگرە.........
میوانە بەڕێزەکان......

ڕاپەڕینە مەزنەکەی بەهاری (١٩٩١) سەردەمێکی نوێی لە کوردستاندا لێکەوتەوە، دەسەڵاتێکی سیاسی شۆڤێنی ڕامالی و، دەسەڵاتێکی خۆماڵی هێنایە کایەوە، مێژوویەکی پێچایەوەو پەڕەی مێژوویەکی دیکەی هەڵدایەوە، ئەرکی سەرشانی هەموو چین و توێژە کۆمەڵایەتییەکانی لە سایەی دەسەڵاتی نوێدا کاراتر کرد، مامۆستایانی کوردستان و ڕێکخراوە تێکۆشەرەکەیان لەم بەر پرسیارێتییە مێژووییە بەدەر نەبوون و، کوردستانی دوای ڕاپەڕین لە بەر دەم شێوازێکی نوێی خەباتدا ڕایگرتن و سەنگێکی نوێی لە مەحەکدانی بۆ دانان.

ڕاپەڕین ئامانجە دێرینەکانی هێنایە بواری پراکتیکەوەو، دەسگا پەروەردەییەکانی بەر ئەزموونێکی گەورە خست کە لە ئەزموونی هەڵبژاردنی پەرلەمان و دامەزراندنی حکومەتی هەرێمی کوردستانەوە سەرچاوەی گرتبوو.

مامۆستایانی کوردستان لە درێژە پێدانی خەباتی خۆیاندا زوو لە ڕۆڵی خۆیان تێگەیشتن بۆیە مایەی شانازییە بۆیان کە هاوساڵی ئەزموونە مێژووییەکەی خەڵکی کوردستان؛ ڕیزەکانی ڕێکخراوەکەیان یەکخست وئەو زەنگەی بە درێژایی ژیانیان ڕۆژانە لە گوێیاندا دەزرنگایەوە، بووە بەرنامەی خەباتیان و ئەوا بۆ دە ساڵ دەچێت لە هەموو وەرچەرخانەکاندا بەکاری دەهێنن و مزگێنی دوا ڕۆژێکی پەروەردەیی گەشە کردووی هاوچەرخی پێ بە کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان دەدەن.

ئەوان هەر زوو خواستی خۆیان بۆ گۆڕانکاریی لە بەرنامەی کۆنگرەی یەکگرتووی خۆیاندا بەیانکرد ئەوان هەر لە سەرەتاوە پێیان وابوو کە سیستەمی پەروەردەو فێرکردنی باوی سەردەمی ڕژێم گۆڕانکارییەکی بنەڕەتی گەرەکەو، دەرباز بوون لە ئاسەواری ئەو سیستەمەی وەك مۆتەکە بەسەر کۆڵەی سنگی خوێندکاران و مامۆستایانی کوردستانەوەیە؛ پێویستی بە هەڵوەشاندنەوەو بەرپاکردنی شۆڕشێکی پەروەردەیی هەیە.

یەکێتی مامۆستایان لە دوای دەیەمین کۆنگرەشیانەوە بە هەمان ڕێبازو شێوازی خەباتی ڕێکخراوەیی خۆیان توانییان واقیعی پەروەردەو فێرکردن لە کوردستاندا دیاری بکەن، ئەو ڕاستییە نەشارنەوە کە پرۆسەی خوێندنی تێدا جێبەجێ دەکرێت، واقیعی کێشە هەمە جۆرەکان، واقیعی زاڵبوونی سیاسەت و کلتووری پەروەردەیی سەردەمی ڕژێم، ئەو سیاسەت و کلتورەی دوای دە ساڵ لە ڕاپەڕین هێشتا حوکمی زۆرێك لە هەنگاو بڕیارو کارەکانی ڕۆژانەی نێو دەزگاکانی پەروەردەی

دەكرد ، بۆیە ئا لەم واقیعەوە ئەو ڕاستییەی لە لا گەلاڵە بوو كە دەبێت یەكێتی مامۆستایانی كوردستان و وەزارەتی پەروەردەی هەرێم هاوكارو هاو ئاهەنگی یەكتری لە ئاستی ئەركی مێژوویی سەرشانیاندا بن و بە تێكۆشانێكی ناوكۆیی لە كوردستانی ڕزگار كراودا پەروەردەو فێركردنێكی شارستانی و هاوچەرخ بنیات بنێن ، بۆ ئەم مەبەستەش یەكێتی مامۆستایان لە یاداشتێكدا داوای كرد بە هاوكاری وەزارەت كۆنگرەیەكی پەروەردەیی ئامادە بكەن بۆ دانانی فەلسەفەی پەروەردەیی لە هەرێمی كوردستاندا و دواتر لە بەر تیشكی ئەوەشدا ئامانجە پەروەردەییەكانی خوێندن دەستنیشان بكەن ، هەروەها داوای كرد پلانێكی پێنج ساڵەی پشتبەستوو بە ئامارو تۆژینەوەی پەروەردەیی بۆ گەشە پێكردنی پەروەردەو فێركردن دابنرێت و پلانەكە هەموو لایەنەكانی پرۆسەكە بگرێتەوە بە مەبەستی بنبڕكردنی كاریگەرێتی كلتووری سیستمی بەر لە ڕاپەڕین و ، سەر لە نوێ بنیاتنانەوەی كەسایەتی مامۆستای كورد و كەسایەتی منداڵی كورد و ، چەسپاندنی بەها شۆڕشگێڕییەكانی بزوتنەوەی شۆڕشگێڕانەی گەلی كوردستان لە هزرو هۆش و ڕەوشت و ڕەفتاریاندا ، نەك هەر ئەوە بەڵكو مەكتەبی تەنفیزیی یەكێتیمان لە ماوەی ساڵێك و دوو مانگ لە دەست بەكاربوونی بەردەوام جەختی لە سەر گرنگیی كۆنگرەیەكی پەروەردەیی كردۆتەوەو بایەخی بەستنی ئەم كۆنگرەیەی لە دیاریكردنی چارەنووسی پرۆسەی خوێندندا دیاریكردووەو ، لە ووتارێكی ڕادیۆییدا ، ئامادەیی دەربڕی كە بە هەموو وزەو توانایەكیەوە لەگەڵ وەزارەتدا هاوكاری بۆ بەجێگەیاندنی ئەم ئەركە بكات. لە سەرەتای ئەمساڵی خوێندنیشداو ، لە یەكەم كۆبوونەوەی دووەم ساڵی كاركردنیدا دیسان مەكتەبی تەنفیزی یەكێتیمان وەك نوێنەری سەرجەم مامۆستایانی كوردستان مەسەلەی بەستنی كۆنگرەیەكی پەروەردەیی خستە ئەولەوییاتەكانی بەرنامەی خۆیەوەو ، ئا بەم شێوەیە لە بەرنامەی ساڵی (٢٠٠١ – ٢٠٠٢) ی خۆیدا باری سەرنجی خۆی دەربڕیوە : ﴿ لە بەر ئەوەی خەباتكردن بۆ گۆڕانكاریی پەروەردەیی تەوەرەیەكی سەرەكی بەرنامەی ساڵی داهاتومان دەبێت ، پێویستە ساڵی نوێ ، ساڵی پێداچوونەوەی سیستمی پەروەردەو فێركردن لە هەموو بوارەكاندا بێت. ئەم پێداچوونەوەیە پاش بڕیاردانی سیستمی نوێ لە ڕێگەی زنجیرەیەك كۆنگرەی پەروەردەییەوە دەكرێت ، كۆنگرەكانیش دەبێت (كۆنگرەی بونیادی) و (كۆنگرەی چۆنایەتی) بن . دیارە ئەركی هەرە گرنگیشمان بۆ دەستپێكی كۆنگرەكان بە دانانی فەلسەفەی پەروەردەیی و چەسپاندنی پرەنسیپی یاسا سالاریی داناوە بەم پێیە دەبێت سەرتاپای ﴿ سیستمی پەروەردەو فێركردن ، قوتابخانەو خوێندنگاكان ، قۆناغە جیاجیاكانی خوێندن بەر گۆڕانكاریی بكەون و بۆ هەر كارێك ، بە هەر هەنگاوێك ، بۆ هەر كێشەیەك ، بۆ هەر بەر پرسیارێتییەك ، ئیداری بێت یان هونەری ، ڕێسای تایبەت و نیزامی تایبەت و یاسای تایبەت هەبێت بۆ ئەوەی پەروەردەو فێركردن لە عەفەوییەت و ئیجتیهاد و سەپاندنی میزاجی شەخصی ئەم لێپرساوو ئەو لێپرساو ڕزگار بكەین ﴾.

ئێمەی مامۆستایانی كوردستان بەرابەری ئەو یەكێتییە تێكۆشەرەی كە چل ساڵە پەیام و ئاڵای گۆڕانكاریی و پەروەردەیەكی پێشكەوتنخوازانەی هاوچەرخی هەڵگرتووەو ، وەك بەشێكی زیندووی بزووتنەوەی كوردایەتی لە مەیدانی خەباتدایە ، كۆمەڵێك خواست و ئامانجمان هەیە كە لەم كۆنگرەیەدا

جەختی لەسەر دەکەینەوەو بەو گیانەوە ئەندامەکانمان هاندەدەین کە بەشدارییەکی کاریگەر لە کارەکانی ئەم کۆنگرەیەدا بکەن و بۆ سەرکەوتنی تێبکۆشن.

ئێمە خواستمانە کۆنگرە فەلسەفەیەکی پەروەردەیی دیموکراتی گونجاو لەگەڵ ئەو قۆناغە مێژووییەی گەشە کردنی کۆمەڵگای کوردستانی تێدایە پەسەند بکات .

- خواستمانە سەرتاپای پرۆسەی پەروەردەو فێرکردن ، هەموو توخمە ماددی و بەشەرییەکانی دیموکراتیزە بکرێن و پرەنسیپی دیموکراسی تێیاندا ڕەنگبداتەوە.
- خواستمانە گۆڕانکارییەکی ڕیشەیی بە سەر کۆمەڵگای کوردستاندا بێت و پەروەردەو فێرکردن ئامرازێکی گرنگی ئەو گۆڕانکارییە بێت.
- خواستمانە یاسا سەروەر بێت ، حکومەتی یاسا بالا دەست بێت ، پرەنسیپەکانی کۆمەڵگای مەدەنیی هاوچەرخ ، پرەنسیپی باوی نێو کۆمەڵگەکەمان بێت.
- خواستمانە پەروەردەو فێرکردن لە نەخشاندن و چەسپاندنی ستراتیژی ئامانجە نەتەوەییەکانماندا ڕۆڵێکی بەرچاو بگێرێت.
- خواستمانە پرۆگرامەکانی پەروەردەو فێرکردن لە کوردستاندا مرۆڤی سەردەمی زانست و تەکنۆلۆژیا پێبگەیەنێت. مرۆڤێك کە بیرکردنەوەی زانستیانە بێت و زانست سەرچاوەی زانیاری و هەڵوێستەکانی بێت.
- خواستمانە یاسا شکێنی و پێشێلکردنی مافی مرۆڤ و مافی منداڵ لە ڕێگای بەرنامەکانی خوێندنەوە بە منداڵانی کورد بناسرێن و خەبات لە دژیان بکەن و نەوەکانی ئێمڕۆو دوا ڕۆژ نەفرەتیان لێبکەن و هەرگیز ملی پێنەدەن.
- خواستمانە پاشماوەی پەروەردەی دەرەبەگایەتی لە ڕەگ و ریشەوە هەڵتەکێنین و هەموو جیاوازیکارییەك لە سەر بنەمای فیکرو بیرو باوەڕی سیاسی ، خێڵ ، خزمایەتی ، ناسیاوی ، مەحسوبییەت ... هتد بنبڕ بکرێت و تەنها ڕابردووی پاك و کەفائەت ، پێکەوە پێوەری سەرەکیی هەڵسەنگاندن و پێشخستن و پێدانی مەسئولییەت بێت چ لە بوارەکانی خوێندناو چ لە سەرتاپای دام و دەزگاکانی حکومەتدا بۆ ئەم خواستانە.. بۆ ئەم ئامانجانە ... بەو نیازو مەبەستانە بانگهێشتی بەشدار بووانی کۆنگرە دەکەین .. بانگهێشتی ویژدانی هەموو ئەو مامۆستا تێکۆشەرانە دەکەین کە لەم کۆنگرەیەدا بەشدارن ، هاوبەشییەکی کاریگەر لە کارەکانیاندا بکەن و ، بە بریارو ڕاسپاردە واقیعی و زانستییەکانیان مەدالیای سەرکەوتن لە یەخەی کۆنگرە بدەن و دوارۆژێکی پرشنگدار بۆ پرۆسەی پەروەردەو فێرکردن لە کوردستاندا زامن بکەن.

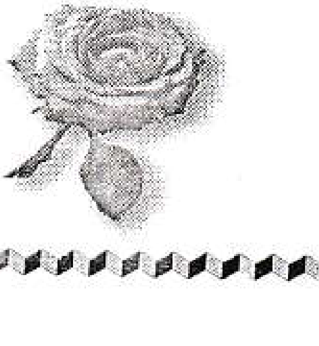

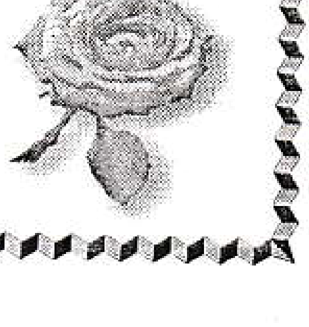

گوتاری پێشوازی لە ﴿ میوانەکانی کۆنگرەبەڕێز سەردار سەیدا فتاح / سەرپەرشتیاری پسپۆڕی﴾ بە ئینگلیزی پێشکەشی کرد:-

پێخوشحاڵین کە پێشوازی گەرم لە میوانە بەرێزەکانمان بکەین لە نوێنەرانی رێکخراوە نێودەولەتیەکان ، ئەوانەی لە کردنەوەی کۆنگرە کەماندا بەشداریمان دەکەن •• ئێمە بەرێزەوە تەماشای رۆڵی رێکخراوە نێو دەوڵەتیەکان دەکەین لەم کۆنگرەیەدا ، بەتایبەتی هەردوو رێکخراوی (یونسکۆ) و (یونسیف).

دیسان سوپاسی بە شداربوونتان دەکەین

دووەم

نامەو بروسکەکان

بۆ بەڕێز جەنابی مام جەلال . سەرۆکی هەرێمی کوردستان

بەبۆنـەی کۆتـایی هـاتنی سـێهەم کۆنگـرەی پـەروەردەیی . کـە لـە ڕۆژانـی (٢٣-٢٥ ١٠ ٢٠٠١) بەسترا بە پێویستی دەزانین ڕێز و پێزانینی خۆمان ئاراستەی بەڕێزتان بکەین بۆ سەرپەرشتیکردنی کۆنگرەکەمان لەلایەن بەڕێزتانەوە .

وەپەیمانتان دەدەینێ . کە هەموو تواناکانمان بخەینە گەڕ بۆ خزمەتکردنی نـەوەکانمان لـە کوردسـتانی خۆشەویسـتدا و هـەوڵ دەدەیـن بـۆ جێبـەجێکردنی ئامانجە پەروەردەییەکان بۆ گەشەپێدانی پەروەردە شانبەشانی سەرجەم لایەنەکانی تری ژیانی گەلەکەمان .

ئەرمین عوسمان

وەزیـــری پـــەروەردە

سەرۆکی کۆنگرەی پەروەردەی سێهەم

((ئەو نامە و بروسکانەی گەیشتون بە کۆنگرە))

لەسێ ڕۆژی بەستنی کۆنگرەدا چەندین نامەو بروسکەی پشتگیری و دەستخۆشی گەیشتوون بە کۆنگرە ، ئەمەی خوارەوە ناوی ئەو لایەنە بەڕێزانەیە :-

- مەڵبەندی (١) ڕێکخستنی سلێمانی
- مەڵبەندی (٣) هەولێر
- زانکۆی سەلاحەدین / هەولێر
- زانکۆی سلێمانی
- سەنتەری ڕاگەیاندن و روناکبیری ژنان
- بنکەی ئەدەب و روناکبیری گلاوێژ
- کۆمەڵەی کوردستانێکی سەوز
- لانەی منالانی کوردستان (K.C.N)
- یەکێتی زانایانی ئاینی ئیسلامی کوردستان
- پارێزگای کەرکوک

سێیەم

ئامادەكاری بۆ كۆنگرە

١ ئەم کۆنگرەیە بۆ؟

وا (٤) ساڵ تێدەپەڕێت و لە هەرێمی کوردستاندا ﴿ پارێزگەکانی سلێمانی – کەرکوکی نوێ – هەولێر / کۆیە ﴾ کۆنگرەی پەروەردەیی نەبەستراوە.

لە بەر ئەوەی لە (١٠) ساڵی ئیدارەی کوردیدا گۆڕانکارییەکی زۆرو نوێ لە بواری پەروەردەو فێرکردندا هاتوونە پێش و ڕێکخراوە نێو دەوڵەتیەکانیش پشتگیریەکی باشمان دەکەن ، بۆیە بەستنی کۆنگرەیەکی پەروەردەیی زۆر پێویستە ؛ کە زۆرترین پەروەردکاران و شارەزایان و پەیوەنداران بەشداری تیا بکەن ، وە ئەم کۆنگرەیە لە کۆنگرەکانی پێشووتر بە هەنگاوە ڕۆشنەکانی باشترو جیاوازتر بێت ، ئەمەش لە پێناو ی خۆ گونجاندن و ڕێکردن لەگەڵ گۆڕانکارییەکانی جیهانی سەردەمدا.

پشت بەستن بە مادەی (١٩) لە یاسای وەزارەتی پەروەردە ، وەپشت بەستن بە ڕاسپاردەی بەڕێز ﴿ دکتۆر بەرهەم أحمد صالح – سەرۆك وەزیرانی حکومەتی هەرێمی کوردستان ﴾ ئەم کۆنگرەیە بەسترا.

﴿ ٢ ﴾ ئامانجەکانی کۆنگرە

کۆنگرە هەوڵ ئەدات ئەم ئامانجانە بێنێتەدی :-

١- چاو گێڕانەوە بە بارودۆخی ئێستای پەروەردەو فێرکردن لە هەرێمی کوردستـــــانی عـێراقدا ﴿ پارێزگەکانی سلێمانی -کـەرکوکی تـازە - هـەولێر / کۆیـە ﴾ ئەمـەیش بـە ئامـادەکردنی چەند لێکۆڵینەوەیەک لەم بارەیەوە.

٢- دیاریکردنی گرنگترین کۆسپ و کێشەی بەردەم کاری پەروەردەو فێرکردن.

٣- دیاریکردنی گرنگترین پێداویستیەکانی پەروەردە.

٤- پێشکەشکردنی چارەسەری گونجاو بۆ کۆسپ و کێشەکان و دابینکردنی پێداویستیەکان.

٥- بانگهێشت و بەشـداریکردنی پـەروەردەکاران و شـارەزایان و پـەیوەندیداران لـە کۆنگرەدا ، ئەمەیش بە نیازی شارەزابوون لە ڕاو بۆ چوونیان بەرامبەر لێکۆڵینـــەوەکان و گەیشـتن بـە ﴿ رایەکی بە کۆمەڵی پوخت ﴾.

٦- ڕامێنانی کارمەندانی پەروەردەو فێرکردن بـۆ ئـەنجامدانی ئـەمجۆرە لێکۆڵینەوانـەو شـێوەی ڕێکخستنی ئەمجۆرە کۆنگرانە بە تازەترین شێواز.

٧- گەشە پێکردنی کاری پەروەردە لە بەر ڕۆشنایی تیئۆرە هاوچەرخەکان و هـەنگاونان لەگـەڵ کاروانی پەروەردەو فێرکردن لە وولآتانی پێشکەوتوودا.

٨- گەیشتن بە چەند بریارو ڕاسپاردەیەکی بابەتیانە کە خزمەتی پەروەردەو فێرکردن بکەن ، وە پێشکەشـکردنی بریـارو ڕاسـپاردەکان بـە لایەنـە بـەر پرسـەکان و ڕێکخراوەکـان ، بـۆ بەشداریکردن لە گەشەپێکردنی پەروەردەو فێرکردندا بە پێی گرنگیی و توانا بەردەستەکان.

﴿ ٣ ﴾ بەشدارانی کۆنگرە

چەندین لایەن و کەسایەتی بەشداریان لـە کۆنگـرەدا کـردو بـەڕێز (ئـەرمین عثمـان) ی وەزیـری پەروەردە سەرۆکی کۆنگرە بوو.

ئەم بەڕێزانەیش بەشداریان لە کۆنگرەدا کرد:

- بەڕێز نەوشیروان مصطفی / ئەندامی مەکتەبی سیاسی یەکێتی نیشتمانی کوردستان.
- بەڕێز جمال عبدول / یاریدەدەری سکرتێری گشتی بۆ کاروباری پەروەردەو خوێندنی بالأ.
- بەڕێز عدنان مفتی / سەرۆکی حکومەتی هەرێمی کوردستان بە وەکالەت.
- بەڕێز فۆاد قەرەداغی / سەرۆکی یەکیەتی مامۆستایانی کوردستان.
- هەروەها بەڕێزان نوێنەرانی ئەنجومەنی وەزیـران و حیزبـەکان و ڕێکخـراوە جەماوەرییـەکانیش ئامـادەبوون ، هـەروەها بـەڕێزان نوێنـەرانی ڕێکخراوەکانی یونسیف و خـاتو (مـادلین) نوێنـەری ڕێکخراوی یونسکۆ وە نوێنەرانی چەندین ڕێکخراوی نێو دەوڵەتی دی ئامادەبوون.
- هەروەها نوێنەرانی وەزارەتی پـەروەردەی هـەولێرو پـەیمانگاکان و پارێزگـەکان و دەزگاکـانی ڕاگەیاندنیش ئامادەبوون.
- هەروەها نوێنەرانی یەکێتی ژنانی کوردستان و یەکیەتی قوتابیان و مامۆسـتایان و بەڕێوەبـەرە گشتیەکانی پەروەردەو سەرپەرشتیارانی پسپۆڕی و پەروەردەیی و سەرۆکی دەزگا ڕەسمیـەکان و کەسایەتیە پـەروەردەیی و کۆمەلأیـەتی و بەڕێوەبـەران و مامۆسـتایانی پـەیمانگاکان و خوێندنگـە سەرەتایی و باخچەکان و دواناوەندییەکانیش ئامادە بوون.

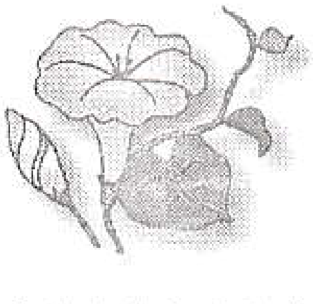
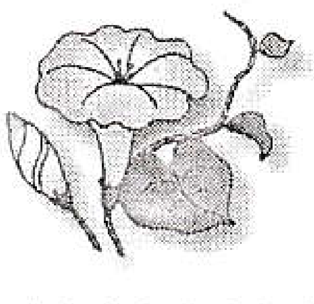

﴿ ٤ ﴾ ((لێکۆڵینەوەکان و ئەوانەی پێشکەشیان بە کۆنگرە کرد))

لە کۆنگرەدا کۆمەڵێك لێکۆڵینەوە پێشکەشکران ، ئەنجامی لێکۆڵینەوەکان داڕێـژران وە پسپۆرانی بەڕێزیش بەم شێوەیەی خوارەوە پێشکەشیان بە کۆنگرە کرد :-

تەوەری لێکۆڵینەوە	هەستان بە پێشکەش
١- پرۆژەی فەلسفەی پەروەردەیی	بەڕێز اکرم محمد عبدالله
٢- رەوتی (مسیرە) پەروەردە	بەڕێز ستار سعدالله فتح
٣- پرۆگرامەکان و هۆکانی فێرکردن قوتابخانە تایبەتیەکان	بەڕێز عبدالله محمد امین
٤-تاقیکردنەوەکان	بەڕێز بەرزان احمد محمد
٥- سەرپەرشتیارێتی پسپۆری پەروەردەیی	بەڕێز امیرە محمد امین
٦- پە یمانگاکان و ڕاهێنان	بەڕێز سمکو احمد شوقی
٧- خوێندنی پیشەیی	بەڕێز کمال نوری غریب
٨- باخچەی منداڵان	بەڕێز خەسرەو حمید
٩- میلاکی دواناوەندی و سەرەتایی	بەڕێز شوکت حمدی رشید
١٠- تەنسیق لە گەڵ ڕێکخراوەکان و بریاری (٩٨٦) وخانووبەرەو گە نجینەکان	بەڕێز محمد رسول قادر
١١- چالاکی وەرزشی و هونەری	بەڕێز عاصی فاتح وەیس
١٢- چەند بابەتێکی پەروەردەیی دی	بەڕێز احمد درویش محمد

﴿ ٥ ﴾ لیژنەکانی کۆنگرە

أ- لیژنەی ئامادەکردنی کۆنگـــرە :-

لیژنەی ئامادەکردنی کۆنگرەی پەروەردەیی پێکهات بە فەرمانی وەزاری ژمارە / ٣٥ لە (٢٠٠١/٨/٢٦) دا بــــە سەرۆکایەتی بەڕێز علی بگ بایز إسماعیل / بریکاری وەزارەت و ئەندامێتـــی بـــــەڕێز ﴿ مـ ملا حسێن – نوێنەری یەکێتی مامۆستایانی کوردستان / مەکتەبی سکرتاریەت ﴾ و بـەڕێزان ﴿ بەڕێوەبــەرە گشــتییەکانی دیوانـــی وەزارەت و نوێنــەری ڕێکخراوەکــانی یۆنســکۆو یونســیف و لێپرسراوی بەشی پرۆگرامەکان و کتێب و بەڕێوەبەرەکانی ژمێریاری و نەخشە کێشان·

ب- چەند لیژنەیەکی تر بۆ کۆنگرە :-

چەند لیژنەیەکی تریش پێکـهات وەك : ﴿ لیژنـەی ڕاگـەیاندن ، لیژنـەی ڕێکخسـتنی هـۆڵ ، لیژنـەکانی وەرگێڕان و چاپ ، بەلگە کردن (توثیق) و دارایی ﴾ ... هتد·

جـ- لیژنەکانی لێکۆڵینەوەکـــان :-

بۆ لێکۆڵینەوەکانی کۆنگرە (١٢) لیژنە پێکهات بە فەرمانی وەزاریمان ژمارە / ٥٥ و ٧٢٠٦ لە ٩/٩ وە ١٠/٢ دا ، ئەمەیش بۆ ئامادەکردنی لێکۆڵینەوەکان لە بارەی چەندین بابەتی پەروەردەیی وەك :

١- فەلسەفەی پەروەردەیی

أكرم محمد عبدالله	سەرپەرشتیاری پسپۆری	سەرۆك
سیروان نوری عزیز	نوێنەری یەکێتی مامۆستایانی کوردستان	ئەندام
برهان عبدالله عبدالرحمن	سەرپەرشتیاری پسپۆری	ئەندام
محمد مصطفی قرەداغی	سەرپەرشتیاری پەروەردەیی	ئەندام
حسێن عثمان نێرگسە جاری	پرۆگرامەکان	ئەندام

٢- مەسیرەی پەروەردەیی

ستار سعدالله فتح الله	بەڕێوەبەری گشتی پرۆگرام و نەخشەکێشان	سەرۆك
أحمد علی جواز	نوێنەری یەکێتی مامۆستایانی کوردستان	ئەندام
عزیز أحمد عبدالله	پرۆگرامەکان	ئەندام
صالح محمد عبدالفتاح	مامۆستای مونەسەب	ئەندام
نوخشە قادر أحمد	مامۆستای مونەسەب	ئەندام
ئاڤێستا بورهان	ی ٠ تێبینەر	ئەندام
روناك عمر ڕشید	ی ٠ تێبینەر	ئەندام

٣- پرۆگرام و کتێب و هۆکانی فێرکردن

صدیق صادق أحمد	ڕاوێژکاری وەزارەت	سەرۆك
مێرش محمد حسن	نوێنەری یەکێتی مامۆستایانی کوردستان	ئەندام
هۆشیار مصطفی خاڵ	سەرپەرشتیاری پسپۆری	ئەندام
جمال أمین	سەرپەرشتیاری پسپۆری	ئەندام
رؤوف جلال محمد علی	سەرپەرشتیاری پسپۆری	ئەندام
بندر علی أکبر	سەرپەرشتیاری پسپۆری	ئەندام
سەردار سەیدا فتاح	سەرپەرشتیاری پسپۆری	ئەندام
شێرکۆ تۆفیق حسێن	سەرپەرشتیاری پسپۆری	ئەندام
عبدالله محمد أمین	سەرپەرشتیاری پەروەردەیی	ئەندام
عبدالواحد سعید نجم	سەرپەرشتیاری پەروەردەیی	ئەندام
رحیم سلێمان إسماعیل	سەرپەرشتیاری پەروەردەیی	ئەندام
عزیز أحمد عبدالله	بەڕێوەبەری پرۆگرامەکان	ئەندام
علی عزیز فقی	بەڕێوەبەری هۆی فێرکردن	ئەندام

٤- تاقیکردنەوەکان

کمال محمد طاهر	سەرپەرشتیاری پسپۆری	سەرۆك
سلام شێخ کریم	نوێنەری یەکێتی مامۆستایان	ئەندام
کمال حمە حسێن	سەرپەرشتیاری پسپۆری	ئەندام
جلال علی	سەرپەرشتیاری پسپۆری	ئەندام
أنور عبدالرحمن فتاح	سەرپەرشتیاری پەروەردەیی	ئەندام
عمر صالح عبدالله	بەڕێوەبەری بەڵگەنامە	ئەندام
جلال محمد مصطفی	بەڕێوەبەری کاروباری خوێندکاران	ئەندام
حوێز علی جوکل	بەڕێوەبەری تاقیکردنەوەکان	ئەندام
محمد عطا ڕشید	بەڕێوەبەری تەکنیکی	ئەندام
سروە محمد عزیز	توێژینەوەو لێکۆڵینەوە	ئەندام
فاطمە حاجی قادر	تاقیکردنەوەکان	ئەندام

٥- سەرپەرشتیاری پەروەردەیی و پسپۆڕی

بەرزان احمد محمد	بەڕێوەبەری گشتی فێرکردنی گشتی	سەرۆك
قاسم فتاح حسن	نوێنەری یەکێتی مامۆستایان	ئەندام
سمکۆ أحمد شوقی	سەرپەرشتیاری پسپۆری یەکەم	ئەندام
غفور شکور خواجە	سەرپەرشتیاری پەروەردەیی یەکەم	ئەندام
أنور إبراهیم رشید	سەرپەرشتیاری پسپۆری	ئەندام
جبار حمە أحمد	سەرپەرشتیاری پسپۆری	ئەندام
عمر مصطفی محمد	سەرپەرشتیاری پەروەردەیی	ئەندام
صدرالدین عارف عمر	سەرپەرشتیاری پەروەردەیی	ئەندام
جلال جمیل خلیل	فەرمانبەر لە بەڕێوەبەرێتی گشتی فێرکردنی گشتی	ئەندام

٦- پەیمانگاکان و ڕاهێنان

سمکۆ أحمد شوقی	سەرپەرشتیاری پسپۆری یەکەم	سەرۆك
خلیل إبراهیم نوروز	نوێنەری یەکێتی مامۆستایان	ئەندام
کامل نوری علی	سەرپەرشتیاری پسپۆری	ئەندام
عبدالواحد صابر محمد	سەرپەرشتیاری پسپۆری	ئەندام
عثمان عزیز علی	سەرپەرشتیاری پسپۆری	ئەندام
عبدالعظیم محمد أمین	سەرپەرشتیاری پەروەردەیی	ئەندام

فائق محمد عبدالله	سەرپەرشتیاری پەروەردەیی	ئەندام
جعفر فقی أحمد	بەڕێوەبەری ڕاهێنان	ئەندام
محمد محمد علی قرداغی	بەڕێوەبەری پەیمانگای مامۆستایان	ئەندام
عبدالله علی محمود	بەڕێوەبەری هونەرە جوانەکان	ئەندام

٧- خوێندنی پیشەیی

کمال نوری غریب	سەرپەرشتیاری پسپۆڕی	سەرۆك
سیروان مصطفی رسول	نوێنەری یەکێتی مامۆستایان	ئەندام
إبراهیم حسن حاجی	سەرپەرشتیاری پسپۆڕی	ئەندام
خەسرەو محمد رشید	بەڕێوەبەری پیشەیی	ئەندام
علی حسن محمد أمین	بەڕێوەبەری پیشەسازی زانستی	ئەندام
عثمان عمر محمد	بەڕێوەبەری پیشەسازی سلێمانی کوڕان	ئەندام
شاخەوان منصور فتاح	بەڕێوەبەری کشت و کاڵی بەکرەجۆ	ئەندام
مصطفی علی أحمد	بەڕێوەبەری بازرگانی کوڕان	ئەندام
نازەنین فارس نوری	بەڕێوەبەری پیشەسازی سلێمانی کچان	ئەندام

٨- باخچەکان

خەسرەو حمید بابان	یاریدەدەری بەڕێوەبەری گشتی	سەرۆك
وردە شمعون داود	نوێنەری یەکێتی مامۆستایان	ئەندام
عبدالله محمد أمین	سەرپەرشتیاری پەروەردەیی	ئەندام
نەرمین حسێن رمضان	سەرپەرشتیاری پەروەردەیی	ئەندام
کوردستان أحمد محمد	سەرپەرشتیاری پەروەردەیی	ئەندام
ئاشتی کاکە برا	بەڕێوەبەری باخچەی خۆماڵی	ئەندام
ئامۆ تۆفیق حسن	بەڕێوەبەری باخچەی ئەستێرە	ئەندام
شادیە احمد معروف	بەڕێوەبەری باخچەی شادی	ئەندام

٩- میلاکی دواناوەندی و سەرەتایی و مامۆستایان

شوکت حمدی رشید	سەرپەرشتیاری پسپۆڕی	سەرۆك
عبدالرحمن حمەچاوەش	سەرپەرشتیاری پسپۆڕی	ئەندام
هەتاو محمد سعید	سەرپەرشتیاری پسپۆڕی	ئەندام
فهمی علی محمود	یەکێتی مامۆستایان	ئەندام

أحمد معروف فتاح	سەرپەرشتیاری پەروەردەیی	ئەندام
طیب عبداللە رسولٚ	سەرپەرشتیاری پەروەردەیی	ئەندام
بهاء الدین صالٚح کریم	خۆیی وەزارەت	ئەندام
محمد مبارك	خۆیی دواناوەندی	ئەندام
محمد محمود معروف	خۆیی سەرەتایی	ئەندام
عبدالرحمن رشید أحمد	خۆیی فەرمانبەران– دواناوەندی	ئەندام
علی کریم شریف	خۆیی فەرمانبەران – سەرەتایی	ئەندام

١٠- تەنسیق لەگەلٚ رێکخراوەکان و بریاری (٩٨٦) / خانوبەرەو گە نجینەکان

محمد رسولٚ قادر	لێپرسراوی پەیوەندییەکان	سەرۆك
رووناك مصطفی رشید	نوێنەری یەکێتی مامۆستایان	ئەندام
پەروین صالٚح مولود	بەرێوەبەری گەنجینەکان	ئەندام
محمد أحمد محی‌الدین	بەشی پەیوەندیەکان	ئەندام
ئالآ عبدالقادر	بەشی پەیوەندیەکان	ئەندام
ئەلوەند تۆفیق قادر	بەشی پەیوەندیەکان	ئەندام
سەرچلٚ جلال علی	خانووبەرە	ئەندام
ئازاد قادر مصطفی	خانووبەرە	ئەندام
محمد سعید مصطفی	خانووبەرە	ئەندام

١١- وەرزش و هونەری

عاصی فاتح ویس	بەرێوەبەری چالاکی و وەرزشی	سەرۆك
أنور حمەلاو علی	نوێنەری یەکێتی مامۆستایان	ئەندام
حکمت محمد سبحان	سەرپەرشتیاری پسپۆری	ئەندام
صلاح محمد کریم	سەرپەرشتیاری پەروەردەیی	ئەندام
بکر مصطفی محی الدین	سەرپەرشتیاری پەروەردەیی	ئەندام
کاوە أحمد میرزا	بەرێوەبەری چالاکی هونەری	ئەندام
عمر أحمد عبداللە	بەرێوەبەری چالاکی وەرزشی سلێمانی	ئەندام
باوەڕ محمود قادر	یاریدەدەری بەرێوەبەری پەیمانگای هونەرە جوانەکان	ئەندام

١٢- چەند بابەتێکی پەروەردەیی

أحمد محمد درويش	بەڕێوەبەری گشتی کارگێڕی و دارایی	سەرۆك
كمال معروف خدر	نوێنەری یەکێتی مامۆستایان	ئەندام
عبدالرحمن رشيد خدر	سەرپەرشتیاری پسپۆڕی	ئەندام
كمال أحمد بكر	سەرپەرشتیاری پەروەردەیی	ئەندام
انور عبدالرحمن فتاح	سەرپەرشتیاری پەروەردەیی	ئەندام
نظيرة عبدول محمد	سەرپەرشتیاری پەروەردەیی	ئەندام
فاروق عباس علی	لێپرسراوی تاقیگەکان	ئەندام
علی سعيد	لێپرسراوی باخچەی قوتابخانە	ئەندام
حسێن عثمان نێرگس جاری	نەخشەو سۆراخ	ئەندام
محمد صدقی غريب	ڕامێنان	ئەندام
جزا محمد درويش	کارگەی دارتاش	ئەندام
صلاح محمد أحمد	ژمێریاری دواناوەندی	ئەندام
نەبەز أحمد	چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە	ئەندام
ئاواز رشيد رضا	فرۆشگای خوێندنگاکان	ئەندام
صاڵح محمد عبدالفتاح	ڕاگەیاندن	ئەندام

چوارەم

کارو ڕووداوەکانی کۆنگرە

(کارەکانی کۆنگرەی سێیەمی پەروەردەیی)

پێش ڕۆژی بەستنی کۆنگرەی پەروەردەیی - لیژنەکان چەندین لێکۆڵینەوەیان ئامادە کردو هۆڵی کۆنگرەیان بە دروشمی پەروەردەیی رازاندەوە ، بانگهێشتکراون ئاگادارکران و گشت پێداویستیەکانی کۆنگرە ئامادەکران ، هەڵمەتێکی راگەیاندنی چڕو پڕ ئەنجامدرا داوا لە کەناڵە جۆراو جۆرەکانی راگەیاندن کرابۆ ئەوەی رۆڵێکی کاریگەریان ببێت لە باسکردن و گەیاندنی هەواڵەکانی کۆنگرە بە خەڵك •

لە سەرەتای کۆنگرەدا نامیلکەیەك دابەشکرا لەو نامیلکەیەدا لێکۆڵینەوەکان کورتکرابوون و کرابوون بە زمانی ئینگلیزی ، هەروەها (بەرنامەکانی کۆنگرە) و بابەتی :- (بەرەو کۆنگرە / بە زمانی و عەرەبی و ئینگلیزی) بەسەر بەشداربواندا دابەشکران ، هەروەها نامیلکەی وەرگێڕاو بۆ کوردی :- ((گەشەکردن و خوێندنگا لە بەرەبەیانی مێژوە وە تا ئیمرۆ)) دابەشکرا ، پاشان گشت رووداوەکانی کۆنگرە لە سەر کاسێت تۆمار کران •

(دانیشتنی یەکەم) :- (دانیشتنی کردنەوەی کۆنگرە)

لە کاتژمێری دەی بەیانی ڕۆژی سێشەممە ڕێکەوتی ٢٠٠١/١٠/٢٣ و لە هۆڵی ((سەنتەری چالاکی گەنجان / سلێمانی)) کۆنگرەی پەروەردەیی سێیەمی وەزارەتی پەروەردە بەسترا لە ژێر دروشمی :- ((گەشە پێدانی پەروەردە / تطوير التربية)) •

پاشان بەرێز (نەرمین عوسمان / وەزیری پەروەردە) بوو بە سەرۆکی کۆنگرە و گوتارێکی پێشکەشکرد (١)، بەخێرهاتنی ئامادەبووانی کردو ئاماژەی بە گرنگی کۆنگرە و ئامانج و تەوەرەکانی کرد و سوپاسی پاشداری ئامادەبوانی کرد ، لە هەمان کاتدا ئەم گوتارە دەکرا بە ئینگلیزی و لەسەر شاشەیەکی تایبەت پیشکەش دە کرا •

پاشان بەرێز (جەمال عبدول / یاریدەدەری سکرتێری گشتی بۆ کاروباری پەروەردە و خوێندنی باڵا / گوتارێکی بەم بۆنەیەوە پێشکەش کرد • (٢)

پاشان نوسەری بەناوبانگ بەرێز (نەوشیروان مصطفی) ئەندامی مەکتەبی سیاسی یەکیەتی نیشتمانی کوردستان گوتارێکی پێشکەش بە کۆنگرە کرد (٣) •

....

(١)دەقی گوتاری بەرێز نەرمین عوسمان لە لاپەرە (﴿ ٥ ﴾) دا بلاوکراوەتەوە •

(٢) دەقی گوتاری بەرێز جمال عبدول لە لاپەرە(﴿ ١٦ ﴾) دا بلاوکراوەتەوە •

(٣) دەقی گوتاری بەرێز نەوشیروان مصطفی لە لاپەرە (﴿ ١٠ ﴾) دا بلاو کراوەتەوە •

پاشان بەڕێز (عدنان مفتی) بریکاری سەرۆکی حکومەتی هەرێم گوتارێکی پێشکەش بە کۆنگرە کرد (١) •

پاشان بەڕێز (فواد قەرەداغی) سەرۆکی یەکیەتی مامۆستایانی کوردستان گوتارێکی بەم بۆنەیەوە پێشکەش کرد (٢) •

شیاوی باسە لەبەینی گوتارەکاندا چەندین شیعرو دروشم و پەندی پەروەردەیی و برۆسکەو نامەی پشتگیری لە کۆنگرەدا دەخوێنرایەوە، لە کاتژمێری (١٢,٥) ی نیوەڕۆ دانیشتنی یەکەم کۆتایی پێهات ، بەشدارانی کۆنگرە بۆ نانی نیوەڕۆ بەرەو (چێشتخانەی سەرچنار) بە ڕێکەوتن •

(دانیشتنی دووەم):-

لە کات ژمێری (٤) ئێوارەی ٢٠٠١/١٠/٢٣ داو لە هەمان هۆڵدا بەشداربوانی کۆنگرە کارەکانیان دەسپێکردەوە ، بەڕێز (علی‌بگ بایز اسماعیل / بریکاری وەزارەت و سەرۆکی لیژنەی ئامادەکردنی کۆنگرە) دانیشتنی کردەوەو بە خێر هاتنی ئامادەبوانی کرد ، پاشان بەڕێز (نەرمین عوسمان) وەزیری پەروەردە سەرۆکایەتی ئەم دانیشتنەی کرد ، لەم دانیشتنەدا چەندین لیژنە بۆ داڕشتنی ئەنجامەکانی لێکۆڵینەوەکان پێکهات •

دانیشتنی سێیەم وچوارەم :-

لە بەیانی چوارشەممە ٢٠٠١/١٠/٢٤ دا لیژنەکانی (داڕشتن) پەیوەندییان کرد بە بنکەکانی خۆیان و دەستیان کرد بە داڕشتن و شیکردنەوەی ئەنجامی لێکۆڵینەوەکان ، لیژنەی (تنسیق) ی نێوان لیژنەکان ، هەڵسا بە دواداچوون و ڕێکخستنی ئەنجامەکان ، لیژنەکانی (داڕشتن) لە ئێوارەی چوارشەممە و لە دانیشتنی چوارەمدا بەردەوام بوون لە سەر کارکردن و تەواوکردنی ئەرکەکانیان •

(دانیشتنی پێنجەم) :-

لە بەیانی پێنج شەممەی ٢٠٠١/١٠/٢٥ دا ئەندامانی کۆنگرە گەڕانەوە بۆ هەمان هۆڵ ، سەرۆکی لیژنەکانی (داڕشتن) پێشنیارەکانی خۆیان پێشکەشکرد ، ئەندامانی کۆنگرە تاووتوویان کردو بە نیازی گەیشتن بە دوا ئەنجام ، پێشنیارەکان خرانە دەنگدان •

....

(١) دەقی گوتاری بەڕێز عدنان مفتی لە لاپەڕە (١٤) دا بڵاوکراوەتەوە .

(٢) دەقی گوتاری بەڕێز فؤاد قەرەداغی لە لاپەڕە (٢١) دا بڵاو کراوەتەوە •

(دانیشتنی شەشەم) :-

لەماوەی بەیانی ڕۆژی پێنج شەممەدا موناقەشەو تاووتوکردنی ئەنجامەکان تەواونەکرا ، بۆیە کۆنگرەدرێژ کرایەوە بۆ کاتژمێری (٤) ئێوارەو درێژەی کێشا بۆ کاتژمێری (٧) ئێوارە . لە کۆتاییدا بەشدارانی کۆنگرە نامەیەکیان ئاراستەی بەڕێز (مام جلال / سەرۆکی هەرێم) کرد ، لەو نامەیەدا سوپاسی بەڕێزیان کرد بۆ پشتگیری کردنی ، وە پەیمانیان پێدا کە بۆ گەشە پێکردنی پەروەردە بەو پەڕی توانا تێبکۆشن (١)

...

(١) لە لاپەڕە (٢٦) دا دەقی نامەی بەشداربوانی کۆنگرە بۆ بەڕێز سەرۆکی هەرێم بڵاوکراوەتەوە .

پێنجەم

لە نزامەکانی

کۆنکرە

ئەنجامەکانی
کۆنگرەی وەزارەتی پەروەردە لە ماوەی
﴿٢٣-٢٥/١٠/٢٠٠١﴾ دا

وەزارەتی پەروەردە لە ماوەی ﴿٢٣-٢٥ /١٠/٢٠٠١﴾ دا کۆنگرەی پەروەردەیی بەست ، لەو کۆنگرەیەدا بەڕێزانی بەشدار بوو چەندین گوتاریان پێشکەش کرد ، لیژنەکان توانیان (١٢) لێکۆڵینەوە پێشکەش بە کۆنگرە بکەن.

لەو کۆنگرەیەدا لێکۆڵینەوەکان خرانە بەردەم شی کردن و گفتوگۆی چڕو پڕ ، پاشان چەندین پێشنیار پێشکەشکران ، ئێستایش ئەنجامەکانی ئەو کۆنگرەیە دەخەینە پێش چاو.

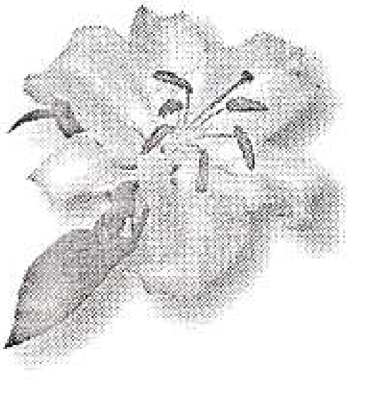

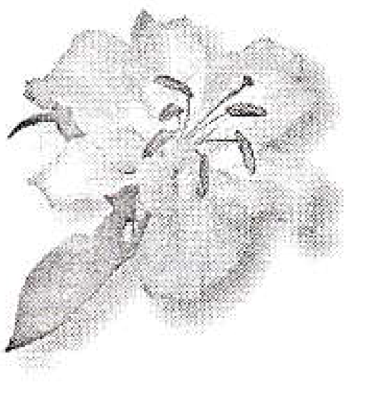

یەکەم : بڕیارەکان

١- لە پاش ڕێکخستنی چەندین کۆڕو سیمینار لەگەڵ پەروەردیاران و ئەزموونددارانی بواری پەروەردە ؛ نەخشەیەکی پێنج ساڵە بۆ وەزارەتی پەروەردە دابڕێژرێت.

٢-بەنیازی بەدواداچوون و سۆراخی کارەکانی دیوانی وەزارەت و دەزگا پەیوەندارەکانی ، وە بۆ گەشە کردنی ئەرکەکانی خۆی ؛ پێکهێنانی :-

﴿ لیژنەی سۆراخ و بەدواداچوونی ئیداری ﴾

٣- دامەزراندنی ﴿ یەکەی ئەندازیاری ﴾ لە وەزارەتی پەروەردەدا .

٤- گەشە پێکردنی ئاستەکانی ئیدارە و سەرپەرشتیاری پسپۆڕی و پەروەردەیی ، ئەمەیش بە دانانی کادیری دڵسۆزو شارەزاو لێهاتوو ؛ وە خاوەنی بەڵگە نامەی پێویست.

٥- ژمارەی سەردانی سەرپەرشتیاران بۆ خوێندنگە و قوتابخانەکان بکرێت بە (١٠) سەردان.

٦- بۆ بەرز کردنەوەی ئاستی خولەکانی ڕاهێنان ؛ ئەرکی وانە بێژی ئەدرێت بە مامۆستای کارامەو خاوەن ئەزموونێکی زۆر ، وەزارەت لەم بوارەدا پشت بە ((ڕاپرسی لەبەشداربوان)) و ڕاوێژ لەگەڵ شارەزایان دەبەستێت.

٧- بەهێز کردنی ﴿ لیژنە زانستی وپسپۆڕیەکان ﴾ ی گشت قۆناغەکانی خوێندن ، وە پشتگیری لە پۆلەکانی ﴿ پەروەردەی تایبەت ﴾ و قوتابخانەکانی نەوجەوانان.

٨- سەرپەرشتیاران بە دوو ساڵ جارێك ؛ مامۆستایان و ئیدارەکان هەڵدەسەنگێنن (تقییم) ، وە بۆ ئەمەیش فۆرمی تایبەتی ئەم بوارە ڕێک دەخرێتەوە.

٩- (پشووی بێ مووچە) بۆ ماوەی دوو ساڵ نادرێت بەو مامۆستایانەی کە تازە دادەمەزرێن.

١٠- بۆ جێگیر بوونی ستافی (ملاکی) قوتابخانەکان؛ هەموو ساڵێك گوازتنەوەی مامۆستایان لە مانگی (ت ١) دا تەواو دەکرێت.

١١- بە نیازی پێداچوونەوەو گەشە کردنی پەیمانگاکان ؛ ساڵانە کۆڕو سیمیناری تایبەت دەبەسترێت.

١٢- کردنەوەی ﴿ بەشی باخچەکان ﴾ لە پەیمانگای مەڵبەندی مامۆستایاندا ، وە بۆ وەرگرتن لەو بەشەدا چەند مەرجێکی گونجاو دابنرێت ، وە باخچەیەکی نمونەیی بکرێتەوە بۆ ﴿ ڕاهێنانی دەرچوانی ئەو بەشە ﴾ لە پێش دامەزراندنیان .

١٣- ئەنجامی تاقیکردنەوەی قوتابیانی پۆلی (دوو) و (یە{٤}) ی سەرەتایی بە نمرە نەبێت ، بەڵکو بە شێوەی (لفظی) دەبێت ، وە بۆ باشتر کردنی ئەم بوارە کاری زۆرتر بکرێت.

١٤- بۆ هەموو هۆڵێکی تاقیکردنەوە گشتیەکان مۆرێکی تایبەت دروست بکرێت.

١٥- لە ئامادەیی پیشەسازی بەکرەجۆدا ﴿ وەرشە﴾یەك بکرێتەوە بۆ﴿ صیانەو چاککردنەوە ﴾ ، وە ﴿ وەرشەیەکی تەکنیکی ﴾ بۆ ﴿ صیانەو چاککردنەوە ﴾ ی کۆمبیوتەرو فۆتۆکۆپی و چاپ و ڕۆنیۆ بکرێتەوە.

دووەم : **ڕاسپاردەکان**

کۆنگرە داوای کرد لە وەزارەتـی پـەروەردە کـە پـەیوەندی بـە لایەنـە بەرپرسـەکانەوە بکـات بـۆ بەشداریکردن لە بەدیهێنانی ئەم ڕاسپاردانەی﴿ توصیات﴾خوارەوە؛ وە بە پێی تواناکانی بەردەست ، ئومێدیش دەکرێت ئەو پەیوەندییانە کاردانەوەیەکی باشی ببێت بۆ پرۆسەی پەروەردەو فێرکردن.

١) بـە نیـازی دانـانی : فەلسـەفەیەکی پـەروەردەیی و ئامانجـە پەروەردەییـەکان لـە کوردسـتاندا ؛ کۆنگرەیەکی پەروەردەیی هاوبەش ڕێکبخرێت بۆ وەزارەتی پەروەردەی ﴿ سلێمانی و هەولێر ﴾ ، پاشان لە پەیمانگاکان و خولەکاندا بخوێنرێت.

٢) چاو گێڕانەوە بە یاساو سیستم و ڕێنماییە پەروەردەییەکانی گشت قۆناغەکان و گشت چالاکیەکاندا ، ئەمەیش بە نیازی گەشە پێکردن و یەکخستنی و گونجاندنیان لەگەڵ پێشکەوتنەکانی سەردەم لە بواری پەروەردەدا.

٣) پاش ڕێکەوتن لەگەڵ هەولێردا؛ پرۆگرامەکان و کتێبەکانی خوێندن یەکبخرێن و گەشەیان پێبدرێت ، ئەمەیش بۆ خۆ گونجاندن لەگەڵ کاروانی پرۆگرامە هاوچەرخەکاندا ، وە دابین کردنی پێداویستی بۆ ئەم پرۆسەیە.

٤) بۆ بەرزکردنەوەی ئاستی خوێندن لە پەیمانگەکاندا ؛ هەلگرانی ماستەرو دکتۆرا دابمەزرێن ، وە ئەو مووچەو ئیمتیازانەیان پێبدرێت کە لە زانکۆکاندا وەریدەگرن.

٥) لە زانکۆی سلێمانیدا (کۆلێجی مامۆستا) بکرێتـەوە ، وە پێداویستی خوێندنگـەکان بـۆ گشت مامۆستای وانەکان دابین بکرێت.

٦) وەرگرتنی ﴿ دەیەکەمەکەی – العشرة الأوائل ﴾ ئامادەییە پیشەییەکان لەو کۆلێجانەدا کە لەگـەڵ پسـپۆڕیەکەیاندا دەگونجێـت ، وە دەرچـووە سـەرکەوتووەکانی پیشـەییەکان لـە کۆلێجـی پەروەردەی وەرزشداو وەربگیرێن.

٧) کردنـەوەی خـولی ڕاهێنـان (بـە) بـەردەوامی بـۆ سەرپەرشـتیارانی پـەروەردەیی و پسـپۆڕی و مامۆسـتایانی وەرزش و هونـەری و مـاڵداری، هـەروەها ڕێکخسـتنی خـولی ڕاهێنـان بـۆ گشـت سەرپەرشتیاران و مامۆستایان و ئیدارەکان لەگشت پسپۆڕیەکدا.

٨) بە مەبەستی وانەگوتن و ڕاهێنان ؛ دابین کردنی سەرچاوەی سـەردەم و نـوێ بـۆ گشـت بابـەت و پسپۆڕیەکان ، وە بۆ کتێبخانەی نێو قوتابخانەو خوێندنگەکان.

٩) زۆر کردنی وەرشەکانی { ئیشی دەست } لە قوتابخانە سەرەتاییەکاندا.

١٠) دابین کردنی کادری تەندروستی بۆ باخچەکانی منداڵان و سەردانیان (بە) بەردەوامی.

سێیەم : له پێشنیارەکانی تریش دەکۆڵرێتەوە

پێکهێنانی چەند لیژنەیەك بۆ لێکۆڵینەوە لە ﴿ پێشنیارەکانی تر ﴾ کە دەبێت لە هەموو لایەنێکیان بکۆڵرێتەوە ؛ بەو نیازەی بگەینە چەند بڕیارو ڕاسپاردەیەکی وا کە بەدیهێنانیان گونجاوو ﴿ ممکن ﴾ بێت ، وە کاردانەوەیەکی باشیان ببێت بۆ گەشە کردنی پرۆسەی پەروەردەو فێرکردن٠

بەشی دووەم

لێکۆڵینەوەکانی کۆنگرە

وته‌یه‌كی پێویست

ئه‌مه‌ی به‌رده‌ست چه‌ند لێكۆڵینه‌وه‌یه‌كن پێشكه‌ش به كۆنگره‌ی پـه‌روه‌رده‌یی ده‌كرێـن سه‌باره‌ت به سه‌رجه‌م بواره‌كانی په‌روه‌رده‌و فێركردن.

خوازیارین له ڕێی ئه‌و لێكۆڵینه‌وانه‌وه به هـه‌موو لایه‌ك بتوانـین بگه‌ینـه چـه‌ند بڕیـارو ڕاسپارده‌یه‌كی واقیعی وا كه لـه خزمـه‌تی گه‌شـه پێدانـی پرۆسـه‌ی پـه‌روه‌رده بـه گشـتی و سه‌رجه‌م خوێندكارانی كوردستاندا بێت و بتوانرێت جێبه‌جێ بكرێن.

دوا جار به پێویستی ئه‌زانم سوپاسی فراوانم پێشكه‌ش به گشت ئه‌و به‌ڕێزانه بكه‌م كه :

- پشتگیری مادی و مه‌عنه‌وییان پێشكه‌ش به كۆنگره كردووه.
- به‌شدارییان له ئاماده كردن و نووسینی لێكۆڵینه‌وه‌كاندا كردووه.
- وه‌ك میوان به‌شداری كۆنگره‌یان كردووه بـۆ پته‌و كردن و ده‌وڵه‌مه‌ند كردنی لێكۆڵینه‌وه‌كان... له‌گه‌ڵ ڕێزدا

نه‌رمین عثمان

وه‌زیری په‌روه‌رده

سه‌رۆكی كۆنگره‌ی په‌روه‌رده‌یی

بەرەو کۆنگرەی پەروەردەیی

هەموو ئەرك و ڕەنجێکی مرۆڤ خوازیاری کەماڵ و (بێخەوشی) یە ، بەلاَم بێخەوشی لە چارەنووسی مرۆڤدا نیە ٠ مرۆڤ لە کەماڵ نزیك دەکەویتەوە لێ پێی ناگات ، چونکە ﴿ کەماڵ و بێخەوشی ﴾ مانای زۆرەو چەندین لایەن دەگرێتەوە کە هێشتا هەموو لایەك لە سەری ڕێك نەکەوتوون٠

ئامانجێکی نەگۆڕ نیە تاکو بیکەین بە ئامانجێکی گشتگیرو کامڵ ، ئەگەر تیئوریکی نەگۆڕ بکەین بە ئامانج وەك﴿ جون دێوی ﴾ دەڵێت:- بێگومان دەکەوینە گێژاوی ململان و ناتەبا دەبین و ناتوانین لە سەر ڕایەك سەد لە سەد کۆك بین٠

کەواتە با لە بارەی پەروەردەو کۆنگرەی پەروەردەیی و لێکۆڵینەوەکانی ؛ دەستبەرداری کەماڵ و بێخەوشی ببین ، ئەم لێکۆڵینەوانەیش وەك هەموو ڕەنجێکی تری مرۆڤ بۆ ئەوەیە کە بگەنە چەندین دەر ئەنجامی پەروەردەیی و فێرکردن٠

ئەم لێکۆڵینەوانە ڕەنجێکی دڵسۆزانەن و شایەنی ڕێز لێنانن ، لە هەمان کاتیشدا بێ عەیب نین و ئاوات دەخوازن کە لە کەماڵ نزیك بن٠

کەواتە ئەم لێکۆڵینەوانە زۆر پێویستیان بە لێدوان و توێژینەوەو گفتوگۆ هەیە لە لایەن بەشدارانی کۆنگرەوە ، ئەم لێکۆڵینەوانەی بەردەستان لە هەموو بەشدارێك دەخوازن کە ڕاشکاوانە بۆ چوونی خۆیان بەرامبەر لایەنە باش و خراپەکانی باس بکەن ، دیارە تەنها بەمجۆرە دەوڵەمەند دەبن و ئاستیان بەرزتر دەبێت ، بەمجۆرەیش دەگەینە چەند بڕیارو بابەتی شیاو کە بگونجێن لەگەڵ بارودۆخی ئێمەداو ئەمەیش لە پێناوی بنیاتنانی کۆمەڵێکی پێشکەوتوو بە ختەوەردا٠

پەروەردەو فێرکردن دوو ڕوویان هەیە : دیوی ئاشکراو دیوی شاراوەو نادیار ، دیوی ئاشکرا بریتین لە ریحلەو کتێب و پرۆگرامەکان و هۆکانی فێرکردن و تاقیگەکان و کارگەکان و ڕاهێنان و تاقیکردنەوەکان و هتد٠

دیوی شاراوەو نادیاریش بریتین لەو دەرئەنجام و کاریگەرییانەی کە لە دەروون و عەقڵ و ڕەفتاری خوێندکاراندا شەتڵ دەکرێن ، ئەمەیش بە هۆی کارلێك و تێکەڵاوبوونی دیاردە ئاشکراکان لەگەڵ ژینگەی سروشتی و کۆمەڵایەتی و توانا زاتی و بۆماوەییەکاندا (الوراثية)٠

دیارە ئەمە ئامانجی نزیکی پەروەردەیە کە ڕەفتاری وەرگیراوو فێربوو لە قوتابخانە ببێت بە ڕەفتارێکی ئاسایی و سروشتی لە لای قوتابی ، وەك زانای بەناوبانگ (جوستاف لوبون) دەڵێت :

﴿ شەتڵ کردنی هەستیاریە – شعوری – لە – لاشعور– دا ﴾ ٠

شەتلّ کردنی هەستیاری لە (لاشعور) دا کرداری پەروەردەیەو دەخوازێت کە لە سروشتی مرۆڤ هەتا ڕادەیەکی باش تێبگەین ، ئایا ئەتوانین لە سروشتی مرۆڤ تێبگەین ؟ زانای بواری سایکۆلۆجی (سکینر) دەڵێت :- ﴿ مرۆڤی ناوەوە ڕاڤەو تەفسیری دەرەوە دەکات ﴾ بەلاّم ﴿ مرۆڤ خۆی لە خۆی کەمتر تێگەیشتووە ؛ وەك لە هەموو شتێکی دی ﴾.

ئامانجە دورەکانی پەروەردەیش لەگەلّ ئامانجە کۆمەلاّیەتی و ئابوورییەکاندا یەکدەگرنەوە لە پێناوی بونیادنانی کۆمەڵێکی خۆشگوزەران و پێشکەوتوودا . بەناوبانگترین فەیلەسوفی ئەم سەدەیەو زانای ماتماتیکی بەریتانی ((برتراند راسل)) دەڵێت :- ﴿ پەروەردە کلیلی جیهانی نوێیە ﴾ فەیلەسوفی ئەڵمانی (لیبنتز) دەڵێت :-﴿ پەروەردەم پێبدەن لە ماوەی نیوسەدەدا ئەتوانم ڕووی جیهان بگۆڕم ﴾

دیارە گوتەکەی (لیبنتز) لە ڕووی کاتەوە ناگونجێت لەگەلّ واقعدا ، لێرەدا بە ووتەیەکی براگماتیکیانەی زانای ئەمریکایی (ولیم جیمس) گوتەکەی (لیبنتز) ڕەت دەکرێتەوە کە دەڵێت :

﴿ ڕاستگۆیی گوتەو قسەکان تەنها بە دەرئەنجامەکان دەپێورێن ﴾.

ئەم بۆچوونەیش زۆر جوانەو لە هەمان کاتیشدا..... وەلاّمیش بۆ ئەمە هەیە ، بەلاّم لەم پێشەکیەدا ناچینە ئەو کێشمەکێشە.

گۆڕینی جیهانی بەرەو باشتر ، وا دەخوازێت کە ئامانجە لە بارو شیاوەکان دەستنیشان بکرێن ، دیارە بۆ ئەمە پێویستە ﴿ پەروەردەیەکی مقصود ﴾ ساز بکرێت ، کە لاوان و خوێندکاران بتوانن بە سەر ژینگەو سروشت دا زاڵبن ، پاشان هەست بکەن و باشتر بیر بکەنەوە.

بەلاّم خودی سروشت و ژینگەیش بەردەوام لە گۆڕاندایەو زالّ بوونیش بە سەریاندا شتێکی خەیاڵیە ، کەواتە ئامانجە پەروەردەییەکان دەبێت بەردەوام لە کات و دۆخی تازەدا لە گۆڕان و گەشە کردندا بن.

بۆ دیاردەو ئامانجە پەروەردەییەکان چەندین کتێب دانراون و چەندین کۆنگرەی جیهانی ڕێکخراون ، هیواداریین ئەم کۆنگرەی ئێمەیش بە ئامانجە دیاریکراوەکانی خۆی شاد ببێت ، لە هەمان کاتیشدا ئەم کۆنگرەیە ببێتە ڕابەر بۆ کۆنگرە پەروەردەییەکانی لەمەو دوای کوردستانی عێراق.

لێکۆڵینەوەکانیش لە پێشچاودان ، دەستپێشخەری یەکەمیش بۆ ئەم کۆنگرەیە بەڕێز ﴿ دکتۆر بەرهەم صالح ﴾ ی سەرەك وەزیران بوو کە وەزارەتی پەروەردەی بۆ بەستنی ئەم کۆنگرەیە ئاگادار کردەوە پاشان ناوەڕۆکی کۆنگرەیش دیاریکرا.

بەستنی ئەم کۆنگرەیەش بە هاوکاری ڕێکخراوی (یۆنسکۆ) و (یونسیف) دەبێت ، هیواداریین ئامانجەکانیش ببێتە خێرو خۆشیی بۆ خوێندکاران و کۆمەلّ ، ئەمەیش بە یارمەتی یەزدان و گشت دڵسۆزان.

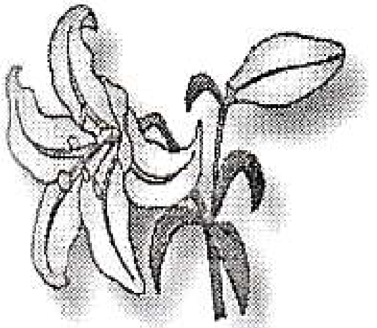

دەقی لێکۆڵینەوەکان

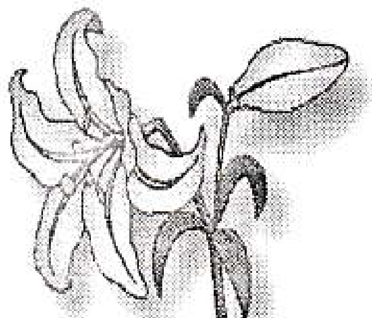

پرۆژەیەك بۆ فەلسەفەی پەروەردەیی

پرۆژەی فەلسەفەی پەروەردەیی

وەزارەتی پەروەردەی حکومەتی هەرێمی کوردستان

پاش تێپەڕبوونی دە ساڵی تەواو بەسەر ڕاپەڕین و هەڵمژینی هەوای ئازادی و دامەزراندنی حکومەتی پیرۆزی کوردستان، وا پێویست دەکات کە سەرلەنوێ بە هەموو سیستم و یاساکانماندا بچینەوە، نەخوازەلا کە بەشی زۆری ئەو سستم و یاسایانە هیچ دەستێکی ئێمە لە دانانیاندا نەبوە و ڕەچاوی هیچ بەرژەوەندییەکی نەتەوەییان بۆ کورد نەکردووە، بە تایبەتی، کە شۆڕشی هیچ نەتەوەیەك بە دەستکەوتنی حوکم و فەرمانڕەوایی کۆتایی نەهاتووە، بەڵکو شۆڕشی ڕاستەقینە ئەوکاتە دەستپێدەکات و بەردەوام دەبێت کە ڕۆژ لە دوای ڕۆژ ڕۆڵەکانی گەل لە کۆت و بەندی سیستمە کۆنەکە ڕزگار بکات.

پەروەردەش یەکێکە لەو لایەنە هەرە گرنگانەی کە پەیوەندییەکی ڕاستەوخۆی بە هەموو بابەتێکی کۆمەلایەتی و ڕامیاری ئێستا و پاشەڕۆژمانەوە هەیە و ڕەگی دەچێتە قوڵایی هەموو گۆشەیەکی سەرتاسەری ژیانمانەوە، بۆیە ئاوڕدانەوە (زوو زوو) و هەڵسەنگاندن و نرخاندنی لایەنە ئیجابی و سلبیەکانی هەمیشە ڕۆڵێکی هەرە گرنگ لە پێشخستن و پەرەپێدانی پرۆسەکەدا دەبینن، ئەو پرۆسەی کە ڕۆژانە هەریەکەمان ڕووبەڕووی دەبینەوە و هەر هەمووشمان بەرامبەر بە مێژو و داهاتووی ئەم نەتەوەیە بەرپرسیارین.

چاککردن و گۆڕین و دەستکاری پرۆگرام و لایەنەکانی دیکەی ئەم پرۆسەیەش بێ بنەمای تێڕوانین و سەرنج و ئایدۆلۆژی ڕوون و ڕەوانی دەوڵەت بۆ هەموو لایەنەکانی ژیان نایەتەدی و پێویستی بە بنچینەیەکی فکری و کۆمەلایەتی و سیاسی هەیە کە تیایدا بیروبۆچوونی دەوڵەت ببێتە ئاوێنەی و لەژێر کاریگەریەکەیدا هەموو ئەو گۆڕانانەی کە پرۆسەکە پەرەپێدەدەن و پێشی دەخەن، دێنە دی.

کوردی کوردستانی باشوور، ئەگەرچی تا ئێستا خاوەنی دەوڵەتی ئازادی خۆی نیە، بەڵام ئەزموونی نزیکەی دە ساڵی تەواوی هەیە لە بەڕێوەبردنی حوکم و پەیوەندی ڕاستەوخۆ بە جیهانی دەرەوە، وە سوودوەرگرتن لە ئەزموون و تاقیکردنەوەکانی گەلانی دراوسێ و دەرەکی و بڵاوبوونەوەی ئامڕازو فاکتەرە هەرە گرنگەکانی تەکنۆلۆژیای پەیوەندیی لە کوردستاندا، وە نەگونجاندنی بەشی هەرە زۆری لایەنە هەمەجۆرەکانی سیستمی پەروەردە لەگەڵ ئەم بارودۆخە نوێیەداو بۆ نزیک بوونەوە لە دنیای سەردەم و لە ئەقڵی نوێ و لەو گۆڕانکارییە بەردەوام و هەمیشەیانەی کە لە دنیای ئەمڕۆدا دێنە گۆڕێ و دەستەوسانی و پەککەوتەیی پرۆسەی پەروەدەمان بەرامبەریان، وە جوینەوەو لێدانەوەی ئەو قەوانانەی کە زۆربەیان سواون و کەڵکی ئەمڕۆیان پێوە نەماوە، هەر هەموو ئەمانە دەمانخەنە بەر دادگاییەکی مێژوویی سەرتاسەرو ڕوومان تێدەکەن:– کە تاکەی ئێمە گۆڕانکاری لەو سیستمەدا نەکەین

که ژەنگی بە ئەقڵی چەندەها نەوەمان هێناوە؟. تا کەی سوود لە دنیای کراوەی ئەو هەموو گۆڕانکاری و نوێ بوونەوانەی پەروەردە لە جیهاندا نەبینین؟

ئەگەر ئێمە ئەو بڕیارەماندا کە دەتوانین گۆڕانکاریی لە هەندێك لایەنی پرۆسەکە یا سیستمەکەدا بکەین: ئەوکاتە ڕووبەڕووی ئەم پرسیارانە دەبینەوە کە ئایا ئێمە هەر لە خۆمانەوەو بە شێوەیەکی هەڕەمەکی بکەوینە شەن و کەوکردن، یان پێویستمان بە ڕێنمایی و چاوساغی و بناغەیەکی ئایدۆلۆژی هەیە کە ئامانجەکانی ڕوون و دیارو بێ پێچ و پەنابن، ئایدۆلۆژییەك کە لە قوڵایی خودی خۆمانەوە هەڵقوڵابێت و ئازارو مەینەتی و ناهەمواریەکانی سەراپای مێژووی کۆن و نوێمانی بۆ بووبێتە هەوێن و لە ناخیەوە هاتبنە دەرەوە.

گومان لەوەدا نیە، ئێمڕۆ ئێمە پێویستمان بەو چراوگە فیکریە هەیە کە سیاسەتی حکومەتی پیرۆزی هەرێمی کوردستان پیادەی دەکات و لەژێر تیشکی ئەو چراوگەدا دەبێت هەنگاوەکانمان بۆ هەموو دەستکاری و گۆڕانکارییەکی ئەو سیستمە بنێین، بۆ ئەمەش ئێمە پێویستمان بە فکرێك هەیە کە لە قوڵایی و ناخی فەلسەفەی سەردەمەوە سەری هەڵدابێت. تا بە ڕوون و ئاشکرایی بیکەینە ڕابەرو لە سایەیدا کار بۆ پرۆسەکەمان بکەین.

گومانیش لەوەدا نیە کە هەموو ڕێبازو هەنگاوێك لەم لایەنەوە بیگرینە بەر، کۆمەڵێك ئامانج و مەبەستی دیارمان دەخاتە بەردەم و ئەو ئامانجانەش ڕووبەڕووی کۆمەڵێك کێشەمان دەکات، چونکە لەوەتەی مرۆڤ لەسەر زەوی دروست بووە، هەرگیز هەر هەموو وەك یەك نەیان ڕوانیوەتە ڕووداوەکان وەك یەك ڕاڤەیان نەکردووەو بە یەك ئاراستەدا نەڕۆشتوون، بۆیە دەستنیشانی هەنگاو و مەبەست و ئامانجە نوێکانمان لە دانانی فەلسەفەی پەروەردەیماندا دەمانخاتە بەر ئەو کێشە زۆرەی کە ڕووبەڕوومان دەبێتەوە لە ئەنجامی جیاوازی تێڕوانینمان بۆ مەسەلە گشتی و تایبەتیەکانی بوارێکی پڕ بایەخ و مەترسیداری وەك پەروەردە، نەخوازەڵا کە ئەمڕۆ لە کوردستاندا کەشێکی دیموکراسی و تا ڕادەیەك ئازادی ڕەها هەیە و هەلی ڕا دەربڕین و باری سەرنج ئاوەڵایە، بە تایبەتی لە بوونی دەستەیەکی زۆر لە حزب و کۆمەڵ و لایەنی سیاسی و کۆمەڵایەتی ڕێگەپێدراوی ڕەسمیدا، هەر لەو ڕوانگەیەشەوە ئەو ڕاوبۆچوون و سەرنجانە کە دەربارەی ئەم پرۆسەیە دەردەبڕێن هەر هەموویان شوێنی شیاو و ڕێزی خۆیان هەیە و بە هەند وەردەگیرێن، بە تایبەتی لە بارودۆخێکی وەك بوونی دوو ئیدارەی جیاوازیشدا و بۆ مەسەلەیەکی گرنگی وەك پرۆژەیەك کە سەرتاسەری خاکی کوردستان بە گشتی دەگرێتەوە..

ڕووبەڕوو بوونەوە بۆ دانانی پرۆژەیەکی نوێ بۆ پرۆسەی پەروەردەو داڕشتنەوەی باری سەرنج و تێڕوانینمان بۆ هەنگاوەکانی داهاتومان، ئەمانەش گشت ئاشنامان دەکەن بەکۆمەڵێکی زۆر لە تیۆرو

ڕێبازی هەمەلایەن و ئامانجی سەراپاگیریی، کە پێویستمان بە ئەقڵێکی ڕەخنەئامێز و توانایەکی باش هەیە لە ئاستەکانی زانین و بنەما فیکرییەکانەوە بۆ شیکردنەوەو داڕشتنەوەو نرخاندن و هەڵسەنگاندن تا دەگاتە هەڵوەشاندنەوەو سەرلەنوێ دامەزراندنەوەیش.

لێرەدا ئەو پرسیارەی ڕووبەڕوومان دەبێتەوە، ئەوەیە ئایا فەلسەفەی پەروەردەمان لەسەر کام بناغەی فەلسەفی دابڕێژین و چ بنەمایەکی ئیبستمۆلۆژیا بکەینە بنەمای؟ –ئایا فەلسەفەی ئایدیالی– پراگماتی – وجودی، مارکسی، دانراوی لۆژیکی (الوضعية المنطقية) یا سوشیالیستی ... هتد کامیان بکەینە ڕابەرمان؟

ئێمە هەروەك لەپێشەوە ئاماژەمان بۆ کرد، ئیمڕۆ پێویستمان بە فەلسەفەیەکە (کە) لە ناخی قووڵی کۆمەڵی کوردەواری و خەڵکی کوردستان خۆیەوە هەڵقوڵابێت. فەلسەفەیەك کە باوەشی بۆ سەرجەم کەلەپورو سامانی بە پیتی نەتەوەییمان بکاتەوەو لەسەر ئەو بناغەیە کۆشکی پڕ نهۆمی نوێ بنیات بنێت و بە چاوێکی گەشەوە تەماشای دنیای تازەو سەردەمی نوێمان بکات و ڕووی نەوەی داهاتوو بکاتە ئەو جیهانە نوێیەی تیایدا دەژی و سوود لە هەموو تیۆرو ڕێبازە فەلسەفیەکانەوە وەربگرێت و دەقاودەق خۆی نەبەستێتەوە بە هیچ یەکێك لەوانەوە، فەلسەفەیەك کە ڕەخنەو شیکردنەوەو تێڕوانینی نوێ بنەمای پەرەپێدان و پێشخستنی بێت، دەبێت فەلسەفەی پەروەردەیمان لە پێناوی پەیداکردنی نەوەیەکی هوشیاردا بێت کە هەستی لێپرسینەوەی بەرامبەر بە ویژدان و نەتەوەو خاکدا تیا دروست ببێت و توانای ڕووبەڕووبوونەوەی کێشەو کۆسپ و گرفتەکانی ژیانی داهاتووی هەبێت و بە ڕۆحێکی کراوەی سەردەم و بە بیرۆکەی زانستی و بابەتیەوە تەماشای ڕووداوەکان بکات و لەگەڵ ڕەوتی گۆڕانکارییەکانی ژیان و جیهاندا دەستەوسان نەبێت و بە ئەقڵێکی کراوە مامەڵەیان لەگەڵدا بکات و وەریان بگرێت ، بڕوای بە خودی خۆی و نەتەوەی کوردو خەڵکی کوردستان ببێت، ڕاستی و پاکی ڕابەری بێت و گیانی دڵسۆزیی و هاریکاری و یارمەتی لە ناخیدا چەسپابێت.

فەلسەفەی پەروەردەیمان لەسەر ئەو بنەمایە دەبێت کە هیچ شتێك لەم جیهانەدا بە جێگیریی نامێنێتەوەو هەمیشە لە گۆڕاندایە، بۆیە پشت کردنە دوگماو چەقین و خۆخواردنەوە و خولاندنەوە لە بازنەیەکی داخراودا بە ئەرکێکی سەرشان دادەنێت و لە بەرامبەریشدا ڕووکردنە زانست و تەکنەلۆژیا و گۆڕانکاریە نوێکانی جیهان و ئیبستمۆلۆژیا بە فەرمانێکی هەرە پێویستی ژیاری و سەردەم دادەنێت.

فەلسەفەمان بەو شێوەیە دەڕوانێتە خوێندکار کە بوونەوەرێکی هەست ناسکەو هێشتا سیستمە داخراوەکانی سۆسیۆلوژیا نەیشێواندووە، کەسێکە کە دەتوانێت بیربکاتەوە، لەدیاردە و ڕووداوەکان وردبێتەوە، سەرنجیان بداتێ و ڕای لە سەریان هەبێت، بۆیە ڕێزگرتن و سەیرکردنی ئەم نەوەیە بەو چاوە دەبێت کە ئەمانە کۆڵەکەی بوونی نەتەوەمانن و پیاوانی دواڕۆژمانن، پەروەردەکردنیان بە تۆقین

و ترس و دڵەڕاوکێ و (بڕوابەخۆ نەبوون) تاوانێکی گەورەیە، بە پێچەوانـەوە فەلسـەفەمان بـڕوای بـەوە هەیە کە دەبێت ئەمانە بۆ ڕۆژی تەنگانەو تەنگژەی ژیانمان پەروەردە بکرێن و ڕۆڵەی نەبەزو بە توانا و پڕ چەکی زانست و مەعریفەبن.

دەبێت سیستمی داهاتومان لەسەر ئەو بناغەیە بێت کە پڕکردنەوەی مێشکی خوێندکار بە بابەتی بێ سودو هەڕەمەکی و بێ بناغە گەورەترین زیان بـە پرۆسـەی پـەروەردەیمان دەگەیـەنێت، وە بەهۆیەکی سەرەکیش دادەنرێت لە ڕووکردنە قۆپێکردن و خۆدزینەوەو واز لە خوێندنگا هێنان.

بۆیە بابەتـەکانی خوێنـدن دەبێت ئەوانەبن کە پەیوەندیـەکی ڕاستەوخۆیان بـە ژیـان و گیـانی خوێندکارەوە هەیە و خۆی تیا ئەبینێتەوە و بە پەرۆشەوە ڕوویـان تێدەکات و تامەزرۆی فێربونیانـە، هەر لەم بوارەشدا تاقیگە و بابەتی تاقیکردنەوەو دوورکەوتنەوە لە بابەتی تیۆریی وشـك و بێ ئـەنجام بـەکارێکی پـەروەردەیی سـەرکەوتوو دادەنرێت و گەشـە بـە توانـای داهێنـان و جوڵانـەوەی هەسـتە شاراوەکانی خوێندکار دەدات و پەرە بە بیرکردنەوەو تـێڕوانین و سەرنجەکانی دەدات، زیاتر ئاشنای دەکات (بە) بابەتە زانستیەکان و کێشەکانی مەعریفە.

هەر لەم بوارەشدا گیرخواردن بە دەسـت بەرگەکانی کتێبی قوتابخانـە و (خۆبەسـتنەوەی لەسـەدا سەد) پێوەی بە کارێکی ناپەروەردەیی دادەنرێت و مێشکی خوێندکار دادەخات. ئێمە ئەگەر بمانەوێت بە ئەقڵێکی نوێ و گیانێکی نوێوە هەنگاوبنێین. دەبێت ئەقڵە داخراوەکان بکەینـەوەو نەبینە کۆیلـەی کتێبی قوتابخانەو تا ڕادەیـەك ئـازادی بـە خۆمـان و خوێندکارمـان بدەیـن، و خوێندکـار خـۆی بکەینـە تەوەرە لە پۆلدا، وە هەموو شتێك لە پێناوی سەرکەوتن و سەرخستنی ئەودا بێت ، لە (باوك سالاری)و زەبرو زەنگی پۆلی کلاسیکی و تۆقین و لێپرسینەوەی (کتومتی لەبەرکردنی کوێرانە) دووری بخەینەوە، بەڵکو هەوڵی جوڵاندنی مێشکی بدەین بە ئاراستەی بیرکردنـەوەو داهێنـان و خوێندنگاکـان لـە شـوێنی فێربوونی وشکەوە بگوێزرێنەوە بۆ شوێنی هوروژاندنی مێشك و دۆزینـەوەو بـە خۆداچونـەوە، هـەروەك ڤیکتۆر هۆگو دەڵێت: "قوتابخانەیەك بکەنەوە سجنێك دادەخەن".

ئێمە بڕوای تەواومان بەوە هەیە کە گۆڕینی کۆمەڵگە دەبێت لە گۆڕینی سیسـتمەکانی پـەروەردەوە بێتە دی، چونکە گۆڕینی مێشکی گەورەکان کارێکی گرانەو لە توانا بەدەرە، بەڵام گۆڕین و بنیات نانی مێشکی منداڵ و لاوان و دروستکردنیان کارێکی ئاسانتر و فراوانترە و زۆر سەربەستانەتریشە، وە هـەر ئەوانیشن کە داهاتووی نەتەوەو خاکیان لەسەر بنیات دەکرێت.

فەلسەفەی پەروەردەیمان بڕوای بەوەیـە کـە سیسـتمەکانی پـەروەردە دەتوانن کۆمـەڵ لـە هـەموو پەیوەندیە (تایەفەگەری) و خێڵەکی و توندڕەوی دوور بخەنـەوە، وە گیـانی دۆسـتایەتی و هوشـیاری و خۆشەویستیان بە بەردا بکەن و بە ڕۆحی دیموکراسیانەو فرە لایەنی و فرە بیرکردنەوەو ڕێزگرتنـی ڕای

بەرامبەر رایان بهێنن و لە (یەك ڕاپەرستی) و دیکتاتۆریەتی ئەقڵ و فەلسەفەو تێڕوانینی تەسك و دواکەوتن و چەقین دووریان بخەنەوە، وە لەبری ئەوەی نەوەیەکی سەرشۆڕو بێ هیواو گیرخواردوو دروست بکەن، نەوەیەکی چابوك و هوشیارو بەرپرس و ڕووگەش و کراوە دێننە کایەوە.

بەم پێیەی کە بناغەو بنچینەی هەموو گۆڕانکاریەکان دەبێت لە پرۆسەی پەروەردەوە سەردەربهێنێت، دیارە بە گژاچوونەوەی هێزە کۆنەپەرست و ڕاوەستاو و چەقیوەکان بۆ پرۆسەی پێشکەوتوی پەروەردە کارێکی حەتمیە و سەرسوڕماو نیە، هەر بەو پێیەش ڕۆڵانی هوشیاری نەتەوە دەرك بەم کارە دەکەن و زیاتر بەرەو پێشەوە دەچن، وە لەئەنجامدا هەر نەوەی نوێ و پرۆسەی نوێ و بیری نوێ دەبیاتەوە.

(لۆبرۆ) ناهەقی نەبووە کە دەڵێت: "پێویستە لە قوتابخانەوە دەستپێبکەین، ئەوسا کۆمەڵی داهاتومان بەو قوتابخانانە بنیات دەنێین".

هەر بەوپێیەش ئێمە بڕوامان وایە کە سیستمی حوکم و دەسەڵات لە ئەنجامی کۆدەتایەك یان شۆڕشێك دەتوانرێت بێتەدی، بەلام مەحاڵە کۆدەتا یان شۆڕش، بتوانێت گۆڕانکاریی لە ناخی کۆمەڵدا بکات ئەگەر شۆڕش لە سیستم و فەلسەفەو ئامانجە دوورو نزیکەکانی پەروەردەدا نەکات.

بڵاوکردنەوەی گیانی دیموکراسی و هەوڵدان بۆ دامەزراندنی کۆمەڵگەیەکی مەدەنی، بێ پەروەردەیەکی دیموکراسی سەرتاسەری نایەتە دی. گۆشکردنی منداڵ و لاوانی نەتەوە لە قوتابخانەی دیموکراسیدا، لەو قوتابخانانەی کە تیایدا هەست بە بوونی خۆیان و بە کەسایەتیان و یەکسانی و دادپەروەریی (بێ جیاوازیی خێڵەکی و خێزان و بیروڕا) دەکەن. قوتابخانەیەك کە بایەخی بۆ کوڕە هەژارێك وەك کوڕە دەستەلاتدارو بەرپرسێك و دەوڵەمەندێك وەك یەکە، ئامانجی سەرەکی فەلسەفەی پەروەردەیی حوکومەتی کوردستانە.

هەر لەم پێناوەشدا هەوڵدان بەوپەڕی تواناوە بۆ ئامادەکردنی مامۆستاو پەروەردەکارانی لێهاتوو لە پەیمانگاکانی مامۆستایان و کۆلێژی پەروەردە، وە پڕچەك کردنیان بە زانست و مەعریفەی سەردەم و گۆشکردنیان بەو گیانە پەروەردەیی و دیموکراسیەی کە مەبەستمانە، بە یەکێك لە هەرە بنەما گەورەکانی ئەم پرۆسەیە دەزانین، دیسانەوە ئاوڕدانەوە لە باری ژیان و دەرامەتیشیان پاش دامەزراندن، بە ئەرکێکی مەزنی سەرخستنی پرۆسەکە دەزانین، چونکە دەرامەتی باش، واتە خواردنی باش، بیرکردنەوەی باش، توانای بەکارهێنانی باش، وە پەرەوازە نەبوون بەم لاولادا بۆ پەیداکردنی نان و ژیان.

هەروەها فەلسەفەی پەروەردەمان بڕوای بەوەیە کە دەبێت لە وانەکانی زمان و ئەدەبدا، خۆشەویستی بۆ ئیستاتیکاو هونەرو داهێنان بێت، دووربێت لە (لەبەرکردنی کوێرانە) و وەستانی ئەقڵەوە.

وانەکانی کۆمەڵایەتیش، دەبێت ڕووی گەشی مێژوو جوگرافیامانی تێدا ڕوون و ئاشکرا بێت و بێ پێوەنان و (خۆ بە زل) زانین و دوور لە ڕۆحی شۆڤێنیزمی و دەمارگیرییەوە، گیانی خۆشەویستی نەتەوەو کوردستان لە هەست و نەستی خوێندکاردا دروست بکات، سەرەڕای شارەزابوون لە مێژوو جوگرافیا و باری ژیانی و ئابووری دەرودراوسێ و جیهانەوە.

بنچینەی وانەکانی زانستیش بۆ پەرەپێدان و خۆشەویستی زانین و هەوڵدان بۆ دۆزینەوەو داهێنان و ڕێزگرتنی زاناو داهێنەران و دروستبوونی گیانی پشکنین و بەدواداچوون بێت.

هەر لەسەر ئەو بنەمایانەی سەرەوە دەتوانین دەستنیشانی بنەما سەرەکیەکانی فەلسەفەی پەروەردەیمان لەم خاڵانەدا دەربخەین:

یەکەم: نەتەوەی کورد، نەتەوەیەکی سەربەخۆیە بەو پێیەی هەموو بنەما سەرەکیەکانی بوونی نەتەوەیی تێدایە و مافێکی ڕەوای خۆیەتی کە لە خاك و ئاوی خۆیدا حوکمی خۆی بکات و هەوڵبدات پەرە بە زمان و کەلتور و هەبوونی نەتەوەیی خۆی بدات و خۆی بەڕێوەبەرێت.

دووەم: کورد لە عێراقدا بەشێکە لە نەتەوەیەکی گەورە کە لە خاکێکدا دەژی پێی دەگوترێت (کوردستان، ئەم وڵاتەش ئێستا بەسەر چوار بەشدا دابەشکراوە، هەر پارچەیەکیان بە وڵاتێکەوە بەستراوە کە بریتین لە تورکیاو ئێران و عێراق و سوریا.

سێیەم: شارزابوون و خوێندنی مێژوو جوگرافیای کوردستان بە هەموو پارچەکانیەوە یەکێکە لە ئەرکەکانی پەروەردەمان.

چوارەم: حکومەتی پیرۆزی کوردستان بەری ڕەنج و خەباتێکی بێ وچانی گەلی کوردستانەو بە خوێنی هەزارەها شەهیدی نەمری نەتەوە هاتۆتەدی، بۆیە پاراستن و بەرگری کردن لێی ئەرکێکی نەتەوەیی و پیرۆزی سەرشانە.

پێنجەم: تێگەیشتن و قووڵ بوونەوە لە بارودۆخی ئێستای نەتەوەیی کورد و لە هەموو ئەو پیلان و کێشانەی کە ڕووبەڕووی دەبنەوە کاری پەروەردەییمانە.

شەشەم: تێگەیشتن لە مافی دراوسێیەتی ئەو گەلانەی لە دەورماندا دەژین. لەسەر بنەمای ڕێزگرتن و سەربەخۆیی بیروڕاو هاوکاریی و دروستکردنی پردی بازرگانی و ڕۆشنبیریی و سیاسی لەگەڵیاندا.

حەوتەم: لە کوردستاندا چەند کەمە نەتەوە و ئاین و گەل دەژین کە پێویستە بەرێز و خۆشەویستییەوە سەیر بکرێن و هەموو مافێکی کەلتووری و ئاین و کۆمەڵایەتییان بۆ دابین بکرێت.

هەشتەم: کوردی کوردستانی باشوور لەم بارودۆخەدا فیدراڵی بە چارەسەرێکی سەردەم دادەنێت بۆ کێشەی خۆی لە عێراقدا، بە شێوەیەك کە هەموو ناوچەکانی کوردستانی عێراق بە یەکگرتوویی بگرێتەوە.

نۆیەم: هەوڵی سەرەکی ئەم فەلسەفەیە گۆشکردنی ڕۆڵانی نەتەوەیە بە بیروباوەڕی مرۆڤایەتی دوور لە ڕەگەزپەرستی و دەمارگیریی نەتەوەیی و مەزهەبیی.

دەیەم: ئەم فەلسەفەیە بڕوایەکی بەتینی بە نەوەی داهاتوو هەیە، بۆیە هەوڵ دەدات کە لەسەر ئەو بنامایانە پێیان بگەیەنێت کە هەوڵ بۆ ئازادی و مافی مرۆڤ و فرەلایەنی بدەن و گیانی دیموکراسی و دادپەروەری و لێبوردن دەکاتە مەسەلەیەکی سەرەکی لەبەرنامەکانی خوێندندا.

یانزەهەم: بڕواکردن بە تواناو لێهاتووی مرۆڤ و هەوڵدان بۆ پەرەدان بە کەسێتی و پێگەیاندنی لە هەموو بوارەکانی جەستەیی و ڕۆحی و دەروونیدا، وە گونجاندن لەگەڵ کۆمەڵ و سەردەمدا.

دوانزەهەم: گۆشکردنی نەوەی نوێ بە بیروڕای بابەتی و لەسەر بنەماکانی بیرکردنەوەی زانستی، وە تێڕوانینی لە سروشت و ژیار بەو چاویلکەیە کە ڕاستییەکان و لێکدانەوەی سەر بە پرۆگرام، دەبێت بەتێڕوانینی گشتگیریی وابێت کە سەرجەم مەسەلەکان پێکەوە گرێ دراون و لە یەکتری جیانابنەوە.

سییانزەهەم: چەسپاندنی بڕوا کردن بە خواو بە نامە و ئاینە پیرۆزەکانی و بایەخدان بە خوێندن و بەو لێکۆڵینەوانە کە لە ئایینی پیرۆزی ئیسلامدا دەکرێن.

چواردەهەم: پەروەردەکردنی هۆش و دەروون بە ئاراستەی بەرگریکردن لە ڕاستی و هەوڵدان بۆی، وە دروستکردنی گیانی برایەتی و لێبوردن ودوورکەوتنەوە لە درۆو لادان.

پانزەهەم: بڕواکردن بە توانای خوێندکارو سەیرکردنی وەك مرۆڤێکی تەواو، دابینکردنی هەموو مافێکی بیرکردنەوەو ڕەخنەگرتن و بە دواداچوون و پەرچدانەوە و سەیرکردنی پرۆسەی پەروەردە بە ڕوانگەی ئازادی بیرکردنەوەو ڕادەربڕین و پەنگ نەخواردنەوەو کپ نەکردن و نەسەپاندنی هیچ بیروڕایەکی تاکڕەوی.

شانزەهەم: پەرەدان بە کارامەیی و بەهرە و ئارەزووەکانی خوێندکار لە خوێندندا و لە بوارەکانی زانست و پیشەسازیی بۆ دابینکردن و دەستەبەرکردنی ژیان و بژێوی دواڕۆژی.

حەڤدەهەم: بڕوابوون بەوەی کە خوێندن و (بەردەوام بوون لەسەری) مافێکی سادەی مرۆڤە، دەستەبەرکردنی ئەم مافە ئەرکێکی نیشتمانی حکومەتی هەرێمە بێ هیچ کۆسپ و تەگەرە دانانێك لەم پێناوەدا.

هەژدەهەم: بەو پێیەی کە زمان دڵی نەتەوەیە، بۆیە خۆشەویستکردنی زمانی کوردی و شانازی پێوەکردن و هەوڵدان بۆ پێشخستن و پەرەپێدانی و بەکارهێنانی لە هەموو دام و دەزگاکانی حکومەت و کاروبارەکاندا فەرمان و ئەرکێکی پیرۆزمانە.

نۆزدەهەم: دەستەبەرکردنی ڕۆشنبیریەکی گشتی ئامانجێکی گەورەی فەلسەفەی پەروەردەمانە بەو ئاراستەی کە خوێندکار توانای بیرکردنەوەو ڕوانینە ژینگەو دەوروبەری هەبێت و هەست بە بوونی بەرپرسیاریەتی خۆی بکات و ئەقڵی شیکردنەوەو لێکدانەوەی تیادا دروست بێت.

بیستەم: بڕوا کردن بە داهاتوو، وە بەوپێشکەوتنە گەورانەی لەسەرجەم بوارەکانی زانست و تەکنۆلۆژیاو گۆڕانکاریەکانی کۆمەڵ و جیهاندا دێنەگۆڕێ، لەبەرئەوە بەپێویستیەکی گەورەی دەزانێت کەهەمیشە پرۆگرامەکانی خوێندن لەسوان و بابەتی تەقلیدی دووربخاتەوە، وە هەمیشە بڕوانێتە (دینامیکیەتی سەراپاگیری پێشکەوتن) لەجیهاندا نەك بەدیدێکی یەك لایەنە و هەڵبژاردنی هەوسکاری.

بیست و یەك: دوورکەوتنەوە لە داخرانی ئەقڵ و کۆنەبازی و بیروڕای دواکەوتویی و نەجوینەوەی بابەتە تەقلیدیە داڕوخاوەکان کە لەگەڵ گیانی سەردەم و داهاتووی مرۆڤدا یەك ناگرنەوە.

بیست و دوو: دروستکردنی ڕۆحی (خوێندکاری بەردەوام) لە هەموو ئاستەکاندا، واتە خۆبە دورگرتن لە (خۆبەزل زانین) و کەشوفشی زانیاریی، بەڵکو چەسپاندنی گیانی بێفیزی و هەوڵدانی بەردەوام بۆ فێربوون و خزمەت کردنی نەتەوەو خاك، لەسەر بنەمای (بڕوابەخۆ بوون) و بە نەتەوەو کوردستان.

بیست و سێ: قووڵکردنەوەی هەستی لێپرسراوەتی لە ڕۆح و گیانی ڕۆڵانی نەتەوەدا، کە هەمیشە ئارەزووی بەشداریکردنی کەسانی دی و دەستپێشخەری لە داهێنان و کاری خزمەتگوزاری و ڕاژەکردنی وڵاتدا بنەمای تێڕوانین و ڕەفتاریان بێت.

مەسیرەی پەروەردەیی

تەوەردی یەکەم:

پرۆگرامەکانی خوێندن

أ- فەلسەفەی پەروەردەیی:

پێش ئەوەی باسی پرۆگرامەکان بکەین بە پێویستی ئەزانین کە بە کورتی لەسەر فەلسەفەی پەروەردەیی کەلە فەلسەفەی دەسەلاتی رامیاری یەوە سەرچاوە ، وەردەگرێت بدوێین : ئاشکرایە کە ئەرکی پەروەردە تەنها هەر بلاوکردنەوەی خوێندەواری لەناو کۆمەلدا نیە بەلکو دروستکردنی مرۆڤە لە رووی رۆشنبیری و کۆمەلایەتی و رامیاری یەوەیە و پێویستە رای گشتی کۆمەلگا بەرەو ئاقاری دەست نیشانکراو لە لایەن بەرزترین دەسەلاتی سەرکردایەتی رامیاری ببات ، لە هەموو وولاتانی جیهان دا پرۆگرامەکانی خوێندن لەسەر فەلسەفەی رامیاری و دیموکراتی و رێزگرتن لە مافی مرۆڤ و سەربەستییە بنەرەتی یەکانی بونیات نراون جا لەم شوێنانەدا رای گشتی و ئازاد دروست دەبێت و داهێنان و پێشکەوتن دێنە کایەوە و هەموو دیاردە دزێوەکان وەک:دەمارگیری نەتەوەیی -ئایینی -مەزهەبی بنە بڕدەکرێن و هاوکاری تەبایی نەک هەر لە نێو هاوولاتیان بەلکو لە نێوان گەلان و دەولەتە دیموکراتی یەکان فراوانتر دەبێت .....

لەو دەولەتانەدا کە کوردستانیان بەسەردا دابەشکراوە فەلسەفەی پەروەردەیی لەسەر بنەمایەکی خراپ بونیات نراوە و جیاوازی تەواو لە نێوان ریزەکانی گەل دا رەچاو کراوەو بە ردش گەلەکەمان لە هەموو مافەکانی بێ بەش بووە و رای گشتی ئەو دەولەتانەش نەک بێ دەنگن بەرامبەر بە و سیاسەتە بەلکو بە کارێکی رەواشی دەزانن چونکە لە منالیەوە لەسەر ئەو سیاسەتە پەروەردە کراون .بەلای ئێمەوە پێویستە رێکخراوە نێو دەولەتیەکان هەولێ گۆرینی ئەو جۆرە فەلسەفانەبدەن چونکە ئەوە دەبێتە هۆی نەمانی ئاشتی وئارامی و هاوکاری لەنێو گەلانی جیهاندا لەم بوارەشدا هەردوو رێکخراوی یونسێف و یونسکۆ دەتوانن رۆل بەرچاو ببینن هەروەها پێویستە پشتگیری خۆیان سەبارەت بە پرۆگرامەکانی خوێندن لە هەرێمی کوردستانی عیراق دەربرن کەلە سەر بنەمای فەلسەفەی رامیاری دیموکراتی و رێزگرتن لە مافەکانی مرۆڤ و هاوکاری و تەبایی لە نێوان سەرجەم دانیشتوانی کوردستان و جیهان بونیات نراوە .

ب- کتێبەکانی خوێندن:

لە پاش راپەرینی گەلی کوردستانی عیراق لە بەهاری ١٩٩١ دا و پێکهێنانی بەرلەمان و حکومەتی هەرێم لە سالی ١٩٩٢ ، سەرجەم کۆمەلانی خەلکی کوردستان بە مامۆستا

سەربەرزەکانی کوردستان و قوتابیان و خوێندکاران و کەس و کاریان وحیزبە نیشتمان پەروەرەکانی سەر گۆرەپانی رامیاری هەرێمی کوردستان درکیان بەوە کرد کە کتێبەکانی خوێندن گونجاونین لەگەڵ بارو دۆخی رامیاری کوردستان کە نیاز وایە لەسەر بنەمای دیموکراتیەت و رێزگرتن لە مافەکانی مرۆڤ بونیات بنرێت ، بۆیە هەوڵێ تاکە کەس و بە کۆمەڵ دەستی پێکرد بەتایبەتی لە ریزی مامۆستایان و سەرپەرشتیاران و بەرێوەبەری قوتابخانەو خوێندنگاکان و بەر پرسانی وەزارەتی پەروەردەی هەرێمی کوردستان وڕای گشتی گەلی کوردستان بۆ پشتگیری کردن لەم پرۆسە پیرۆزە و رۆژنامە نوسان و رۆشنبیرانی کورد ڕۆلی بەرچاویان هەبووە لەبەرەو پێشبردنی ئەم پرۆسەیە .بۆیە دامودەزگاکانی وەزارەتی پەروەردە کەوتنە خۆ بەمەبەستی ئەنجامدانی بژارکردن و گۆرانکاری لە کتێبەکانی خوێندندا بە پێ ی فەلسەفەی رامیاری و دیموکراتی و ریزگرتن لە مافەکانی مرۆڤ و ئاشتی و هاوکاری نێوان گەلانی ناوچەکەو گەلانی جیهان کە حکومەتی نوێ ی هەرێمی کوردستان ئاشکرای کردبوو وەك رامیارییەکی پیا دەکراو بەلام هەلایسانی شەری ناوخۆ ، ئەنجامدانی پرۆسەکەی دواخست سەرەرای کێشەی ئابووری و شەرو گەمارۆ جۆراو جۆرەکان و کەم دەرامەتی حکومەتی هەرێمی کوردستان ، وەزارەتی پەروەردە لە مانگی مارتی (١٩٩٦) دەستی کرد بە بژارکردنی(٨٩) کتێبی خوێندنی سەرجەم قۆناغەکانی خوێندن و خۆشبەختانە لە ١٩٩٦/٨/٢٣ دا پرۆسەکە لە لایەن مامۆستایانی کوردستانەوە ئەنجامدرا و تەسلیم بە چاپخانەی پەروەردە کرا لە هەولێر . بەلام کارەساتی داگیر کردنی هەولێر لە لایەن هێزەکانی حکومەتی مەرکەزی عێراقەوە لە (٣١-ئابی-١٩٩٦) ئەو هەولە گەورەیەی لەبار برد .لە دوای رزگار کردنەوەی شاری سلێمانی لە شەوی ١٣/١٢ / ١٩٩٦/١٠ و پێکهێنانی وەزارەتی پەروەردە لە ١٩٩٦/١١/٦ و کردنەوەی بارەگای هەردوو رێکخراوی (یۆنسکۆو یونسیف) لە شاری سلێمانی ،وەزارەتی پەروەردە سەر لەنوێ دەستی کرد ەوە بە بژارکردنی سەرجەم کتێبەکانی خوێندنی سەرتایی و بۆ جێبەجێکردنی ئەم پرۆسەیە (١٣)لیژنەی پسپۆری نارد بۆ شاری هەولێر بەمەبەستی رێککەوتنی هەردوو ئیدارەی پەروەردە لە هەرێم لەسەر چاپکردنی ئەو کتێبانە بە یارمەتی و چاودێری رێکخراوی یونسیف بەلام پرۆسەکە ئەنجام نەدرا بە هۆی فشار خستنە سەر رێکخراوی یۆنسیف لە لایەن حکومەتی مەرکەزی عیراقەوە...

لە مانگی مارتی (١٩٩٩) ، وەزارەتی پەروەردەی هەرێمی کوردستان چەند لیژنەیەکی پێکهینا بۆ ئەنجامدانی پرۆژەیەکی فراوان بۆبژارو پوختە کردنی کتێبەکانی خوێندن و (٢٩) لیژنەی سەرەکی و فەرعی کە پتر لە (١٥٠) مامۆستاو سەرپەرشتیارو پسپۆر بە

داركاری مامۆستایانی زانكۆی سلێمانی تیا بوو دەستیان كرد به ئەنجام دانی پرۆسەكە و سەرجەم كتێبەكانی خوێندنی سەرتایی بژار و پوختە كراو لەگەڵ كتێبەكانی مێژوو جوگرافیا و پەروەردەی نیشتمانی و زمانی كوردی و زمانی عەرەبی بۆ قۆناغی ناوەندی .رلە سالی (٢٠٠٠) دا پێداویستیەكانی چاپخانەی پەروەردە گەیشتە سلێمانی كەلەلایەن رێكخراوی یۆنسیفەوە كڕرا بوو لەسەر بودجەی بڕیاری ٩٨٦ بەڵام مەكینەی چاپخانەكە ئۆفسێتی نیو بەتاڵەو دوو ڕەنگە و توانای چاپكردنی یەك كتێبە لە مانگێكدا ، بۆیە تا ئیستا توانراوە ١٤ كتێبی سەرتایی چاپ بكرێن كە بریتی یە لە (٧٤٤٥٠٠) دانە و چاپخانەكە بەردەوامەلەسەر چاپكردنی كتێبەكانی تری قۆناغی سەرتایی.

سەبارەت بە كتێبەكانی قۆناغی ناوەندیش ، وەزارەت لەگەڵ چاپخانە ئەهلیەكانی ناو شاری سلێمانی ڕێك كەوتووە كە بە (مقایضة) واتە (دانی كاغەز بەرامبەر كریٚ چاپ)ئەو كتێبانە چاپ بكات و توانراوە تاكو ئیستا كتێبەكانی پەروەردەی نیشتمانی هەرسیٚ پۆلی ناوەندی بە نەوەد هەزار دانە (٩٠٠٠٠) چاپ بكرێت هەروەها مێژووی هەرسیٚ پۆلەكە بە هەمان ژمارە و جوگرافیای پۆلی یەكەم و سێهەمی ناوەندی بە (٦٠٠٠٠) شەیت هەزار دانە و زمانی كوردی پۆلی دووەم و سێهەم بە (٥٥٠٠٠) دانە و كۆمپیوتەر كردنی هەردوو كتێبی زمانی كوردی پۆلی یەكەم و جوگرافیای پۆلی دووەم تەواو بووە و ئامادەن بۆ چاپكردن و ژمارەی ئەم دوو كتێبەش (٦٥٠٠٠) دانەیە ...بەم جۆرە كتێبەكانی قۆناغی ناوەندی كە چاپ كردنیان تەواو بووە و ئامادەن بۆ دابەشكردن بەسەر خوێندكاراندا(٢٩٥) هەزار دانەیە و ئەگەر ژمارەی هەردوو كتێبەكە كە (٦٥) هەزارە بخرێتە سەری كە لە كۆتایی مانگی تشرینی یەكەمی ئەم ساڵدا تەواو دەبن سەرجەم ژمارەكە ئەكاتە (٣٦٠) هەزار كتێب ئەمەش بە دەستكەوتێكی گەورە دائەنرێت بۆ خوێندكارانی كوردستان.......

ژماردی سەرجەم ئەو كتێبانەی كە تاكو ئیستا چاپكراون لە هەردوو قۆناغی سەرەتایی و ناوەندی كە بەشێكی زۆری بەسەر خوێندكاراندا دابەشكراوە ئەگاتە (١,٠٣٩,٥٠٠) یەك ملیۆن و سی و نۆ هەزار و پێنج سەد.

پرۆسەی بژارو پوختە كردنی كتێبەكانی خوێندن بۆ قۆناغی ئامادەیی و پەیمانگای مامۆستایان هەربەردەوامە .

ئەنجامدانی پرۆسەكە بە شێوەیەكی گشتی دەتوانین بە سەركەوتوویی لە قەڵەم بدەین ، سەرەڕای دواكەوتنی ئەنجامدانی چاپكردنی كتیبەكانی قۆناغی سەرتایی بە هۆی كەمی توانای بەرهەمهێنانی چاپخانەی وەزارەت و بۆ چارەسەركردنی ئەم لایەنە وەزارەتی پەروەردە ، ساڵێك لەمەو بەر داوای ئۆفسێتێكی تەواو بە تاڵ بە چوار ڕەنگ لە ڕێكخراوی

پرتسیف کردووە هیواداریین لە سەرەتای ساڵی داهاتوو بگاتە هەرێمی کوردستان ئەو کاتە پرۆسەی چاپکردنی کتێبەکانی خوێندن بەرەو پێش ئەڕوات .

ج-هۆیەکانی فێرکردن و پێداویستیەکانی پەروەردە:

-لە کۆی ژمارەی (١٣٧٥) قوتابخانەی سەرەتایی تەنها (١٧) قوتابخانە تاقیگەیان هەیە و لە کۆی (١٥٥) خوێندنگای ناوەندی (٤٣) خوێندنگا تاقیگەیان هەیە و لە کۆی (٧٧) دواناوەندی (٣٨) یان تاقیگەی هەیە و لە کۆی (٣٠)ئامادەیی (٢١) یان تاقیگەی هەیە واتە کۆی گشتی تاقیگەکان (١١٩)یە وژمارەی گشتی خوێندنگاکان : (١٧٣١) ە واتە بە ڕێژەی ٦,٨٧ ٪ و لەو (١١٩) تاقیگەیە تەنها (٤٢) یان مەوادی تاقیکردنەوەی هەیە و لە کۆی سەرجەم خوێندنگاکان تەنها (١٥١) خوێندنگا کتێبخانەیان هەیەو (١٥٨٠) خوێندنگا کتێبخانەیان نییە.

-ژمارەی تەختەرەش (٣٥٤٨) دانەیە وژمارەی پۆلەکان لەسەرجەم قۆناغەکانی خوێندن (١٣٣٧٧) پۆلە واتە (٩٨٢٩) پۆل تەختە ڕەشیان نییە ئەمەش بەسستمی دوو دەوامی و سێ دەوامیش چارەسەر ناکرێت.

-ژمارە ی ریحلەی خوێندن (١٩٤٧٢)-ریحلەی یەك کەسیە و (٩٢٨٤٤) ریحلە دووکەسی واتە جێگای دانیشتنی (٣٠٥٥٣٢) قوتابی و خوێندکار هەیە لە کاتێکدا ژمارەی گشتی یان (٣٨١١٢٩) خوێندکارو قوتابی یە . واتە (١٧٥٥٩٧) بێ ریحلەن ئەگەر یەك دەوام بن بەڵام بە هۆی دوو دەوامی و سێ دەوامی یەوە چارەسەر کراوە.

-تەنها (٤٣) هۆڵی هۆیەکانی فێرکردن هەیە و (١١٦) هۆڵی وێنەکیشان و (٧٠) هۆڵی نواندن هەیە و بەشێکی زۆری خوێندنگاکان کێشەی ئاوو کارەبایان هەیە . سەرباردت بە دۆڵاب و سۆپا و هۆیەکانی گەرم کردنەوە و سارد کردنەوە ، زۆربەی خوێندنگاکان ئەم هۆیانەیان نییە و ئەگەر هەش بێت زۆر کەمە .

پێداویستی وەرزش لە خوێندنگاکاندا زۆر کەمە تەنانەت ئەوەندە کەمە کە لەم ڕاپۆرتە دا ناخرێتە بەرچاو سەرەڕای ئەوەی کە بەشێکی زۆری خوێندنگاکان گۆرەپانی وەرزشی گونجاو یان نییە .

هەروەها لایەنی هونەری -مۆسیقاو -سروود زۆر لاوازە گرنگی ئەوتۆی پێنەدراوە چ لە ڕووی کادیرەوە چ لە ڕووی پێداویستی هونەرییەوە .

تەوەردی دووەم

قوتابیان و خوێندکاران

أ-گەشەکردن و ژمارەیان لە نێوان سالانی١٩٩٦-١٩٩٧/٢٠٠٠-٢٠٠١

ساڵەکان	باخچەی ساوایان	سەرەتایی	ناوەندی	دواناوەندی	ئامادەیی	پاشکۆکان	پیشەییەکان	نەوجەوانان	پەیمانگاکان	کۆی گشتی
١٩٩٦/١٩٩٧	٢٥٤٥	٢٢٠٥٤٧	٢٨١٦٠	٢٢٠٦٧	٦٩٤٢	١٦٣	٢٣٣٥	٦٢٥	١٧٩٤	٢٨٦٠٩١
٢٠٠٠/٢٠٠١	٦٢٩٠	٢٧١٤٢٣	٥٠٧٥٠	٢٨٩٥٣	١٥٥٦٥	٦٩٠	٢٣٥٤	٢١٤٨	٢٠٤٧	٢٨١١٢٩
رێژەی گەشەکردن	٪ ٣٦,٨	٪ ٥,٧٦	٪ ٢٠	٪ ٧,٨	٪ ٣١	٪ ١٠٥	٪ ٠,٨	٪ ٦١	٪ ٢,٥	٪ ٣٣,٢١

ئەنجامی تاقیکردنەوە گشتی یەکان بۆ ساڵی ١٩٩٧-١٩٩٨

پارێزگاکان	قۆناغی سەرتایی			قۆناغی ناوەندی			قۆناغی ئامادەیی					
	بەشداربووان	دەرچووان	رێژە	بەشداربووان	دەرچووان	رێژە	بەشداربووان		دەرچووان		رێژە	
							زانستی	وێژەیی	زانستی	وێژەیی	زانستی	وێژەیی
سلێمانی	١٦٥٦٦	١٤٢٢٦	٪٨٥,٢٨	٧١١٥	٥٤٥٣	٪٧٦,٦٤	٢٤٦٠	١٣٥٨	١١٦٦	٧٤٩	٪٤٧,٩١	٪٥٥,١٩
کەرکوک	٣٨٩٤	٣٥٢٥	٪٩٠,٥١	١٦٤٦	١١٠٦	٪٦٧,١٩	٥٠٥	٣٦٧	١٩١	٢٢٢	٪٣٧,٣٦	٪٥٢,٣١
هەولێر/کۆیە	١٠٤٤	٧٧٧	٪٧٤,٤٤	٥٦٧	٣٢٩	٪٧٠,٣٧	١٥٥	١٧٨	٥٣	٧٥	٪٣٤,١٩	٪٤٢,١٣
هەرێم بە گشتی	٢١٥٠٤	١٨٥٢٨	٪٨٦,١٦	٩٣٢٨	٦٨٩٨	٪٧٣,٩٤	٣١٢٠	١٩٠٣	١٤١٠	١٠٤٦	٪٤٥,١٩	٪٥٤,٩٦

ئەنجامی تاقیکردنەوە گشتی یەکان بۆ ساڵی ٢٠٠٠-٢٠٠١

پارێزگاکان	قۆناغی سەرتایی			قۆناغی ناوەندی			قۆناغی ئامادەیی					
	بەشداربووان	دەرچووان	رێژە	بەشداربووان	دەرچووان	رێژە	بەشداربووان		دەرچووان		رێژە	
							زانستی	وێژەیی	زانستی	وێژەیی	زانستی	وێژەیی
سلێمانی	١٨٥٤٦	١٦٢٥٠	٪٨٧,٦١	٩٩٣٧	٨٤٧١	٪٨٥,٢٣	٣٥٣٣	٢٠٢٤	٢٠٣٩	١٥٧٤	٪٥٧,٧١	٪٧٧,٧٦
کەرکوک	٥٦٤٠	٥٤١٩	٪٩٢,٥٣	٢٤٣٥	١٨٧٨	٪٧٧,١٢	٥٦٤	٥٩٤	٢٩٥	٢٩٦	٪٥٢,٣٠	٪٦٦,٦٦
هەولێر/کۆیە	١٥٦٥	١٣٨٢	٪٨٨,٣٠	٥٨٩	٥٠٢	٪٨٥,٢٢	٢٠٧	٢٤٥	١١٠	١٨٨	٪٥٣,١٤	٪٧٦,٧٣
رانیە	٤٨٩٩	٤٣١٢	٪٨٨,٠١	-	-	-	-	-	-	-	-	-
هەرێم بە گشتی	٣٠٦٥٠	٢٧٣٦٣	٪٨٩,٢٧	١٢٩٥١	١٠٨٥١	٪٨٣,٧٨	٤٣٠٤	٢٨٦٣	٢٤٤٤	٢١٥٨	٪٥٦,٧٩	٪٧٥,٢٧

ریژەی دەرچووان بۆ هەردوو لقی زانستی و ویژەیی لە هەریم بە گشتی : ٦٤,٢٪ئەم ریژەیە لە سالی خویندنی ١٩٩٧-١٩٩٨ بەرزترە کە ٤٩,٦٣٪ بووە.

ئەوەی تیبینی دەکریت سەبارەت بە ئەزمونە گشتییەکان هەرلە سەرەتایی و ناوەندی و ئامادەیی :٨٩,٢٧ ٪ ،٨٣,٧٨٪ ٦٤,٢ ٪ - هەرچەندە خویندن لە قۆناغی ئامادەیی لە قۆناغی ناوەندی و سەرتایی قورس ترە بەلام ریژەی دەرچوونی خویندکاران لە قۆناغی ئامادەیی تا رادەیەك کەمە لەبەر ئەوەی لەم قۆناغە دا بەرهەمی کۆتایی پەروەردەی مامۆستایان و بەریوەبەرانی خویندنگاکان و سەرپەرشتارانی پسپۆری و کارگیری و ئیدارەی پەروەردەیی بە دەر ئەکەویت و خویندکارانی ئامادەدەکرین بۆ قۆناغیکی نوی ئەویش چوونە نیو ناخی پسپۆری خویندنی زانکۆ یە کەلە ئەنجامی تەواو کردنی خویندن لەم تۆناغەدا ، کادیرانی زانستی و تەکنیکی لە سەرجەم بوارەکان دروست دەبیت و ئەبنە مایەی بەردو پیش چوونی کۆمەلگە .

وەلە ئاماری خویندنگاکانی سالی ٢٠٠٠-٢٠٠١ بۆ مان دەرئەکەویت کە سەبارەت بە ژمارەی دەرنەچوان لە قۆناغی سەرەتاییدا بە پیّ ی وانەکانی : بیرکاری ، زمانی کوردی ، زانست ، ئایین ، عەرەبی ،ئینگلیزی زیاتر ژمارەی کەوتووی تییایە و بەم شیوەی خوارەوە :

بیرکاری:٣٤١٤٢ کەوتوو

زمانی کوردی :٢٤٦٨٦ کەوتوو

زانست :١٨٥١٨ کەوتوو

ئایین: ١٧٣١٠ کەوتوو

عەرەبی :١٥٩٠٢ کەوتوو

ئینگلیزی: ١٤٦٦٢ کەوتوو

وەلە هەردوو قۆناغی ناوەندی وئامادەیی ژمارەی زۆری خویندکارە کەوتووەکان لەم وانانە خوارەوە دا بووە:

١-بیرکاری :١٦٩٧٩ کەوتوو

٢- ئینگلیزی : ١٤٧٧٣ کەوتوو

٣-جوگرافیا :١٠١٢٣ کەوتووە

٤-مێژوو ٩٥٨٦ کەوتووە

٥- کیمیا:٩٤٥٧ کەوتووە

٦-فیزیا :٩٠٢١ کەوتووە

٧-عەرەبی : ٨٤٦٤ کەوتووە

٨-زیندەوەرزانی٧٦٥١ کەوتووە

پێویستە لە ژمارەی کەوتووان بکۆڵرێتەوە لەسەرجەم قۆناغەکانی خوێندن بە تایبەتی لەووانانەی کەژمارەی زۆر خوێندکاریان تییا کەوتووە لە ڕووی ڕێگەکانی وانە ووتنەوە و پرسیارەکانی ئەزمونەکان بە مەبەستی دۆزینەوەی هۆیەکان و خالە لاوازەکان لە پرۆسەی خوێندن بە گشتی ودانانی ڕێگەوشوێنی گونجاوبۆچارەسەر کردنیان بەمەبەستی بەرزکردنەوەی ئاستی فێرکردن و بەرز بوونەوەی ژمارەی دەرچووان .

ج- دابڕانی خوێندکاران لە نێوان سالانی ١٩٩٧-١٩٩٨ ، ٢٠٠٠-٢٠٠١ لەسەر ئاستی هەرێمی کوردستان

قۆناغەکانی خوێندن / سالانی خوێندن	سەرەتایی		ناوەندی		دواناوەندی		ئامادەیی		پیشەیی		کۆی گشتی دابڕان
	ژمارەی دابران	ڕێژەیان	ژمارەی دابران	ڕێژەیان	ژمارەی دابران	ڕێژەیان	ژمارەی دابران	ڕێژەیان	ژمارەی دابران	ڕێژەیان	
١٩٩٧-١٩٩٨	٧٧٢٢	٪ ٣,٢٥	١٢٨١	٪٤,٥	١٠٦٠	٪٤	٣٨٦	٪٤,٤	١٧١	٪٧,٩	١٨٣٤٢
١٩٩٨-١٩٩٩	٦٥٥٢	٪٢,٥	١٦٣٥	٪٤,٧	١٢٩٢	٪٤,٦	٣٨٦	٪٢,١	٨٤	٪٣,٧	٩٨٤٩
١٩٩٩-٢٠٠٠	٧٣٢٤	٪ ٣,٦٢	٢٦٥١	٪٦,٣٢	١٨٣٨	٪٦,١٤	٦٤٩	٪٤,٦	١٩١	٪٨,٣٦	١٢٥٥١
٢٠٠٠-٢٠٠١	٢١٤٩٨	٪ ٣,١٢	٥٥٧٦	٪٥,١٧	٤١٨٨	٪٤,١٩	١٣٢١	٪٣,٧	٤٤٦	٪٦,٦٥	٣٣٠٢٠

دابران لە خوێندن لە کۆنەوە هەر هەبووە هۆکەشی ئەگەڕێتەوە بۆ باری ئابووری کۆمەلایەتی و ڕۆشنبیری کۆمەڵ ، بەلام ڕێژەی دابران ، بەبەرزکردنەوەی ئاستی گوزەرانی خەلك و بلاوبوونەوەی ڕۆشنبیری لە نێو کۆمەلانی خەلك دەتوانرێت کەم بکرێتەوە لەو خشتەی سەردوە لەو سالانەی ئامارەکە تیشکی خستۆتە سەر ژمارەی دابراوان و ڕیژەیان لە سەرجەم

قۆناغەکاندا تێکرایی ڕێژەی دابران لە قۆناغی سەرتایی ٣,١٢ ٪ لە کۆی گشتی ژمارەی قوتابیان بەڵام لە قۆناغی ناوەندی ڕێژەکەی بەرزبۆتەوە کە دەبوو کەمتر بێت لەڕێژەی دابرانی سەرتایی ، ئەو ڕێژەیە لە خوێندنگا دواناوەندییەکان کەمترە ٤,١٩ ٪ وەلە ئامادەیی یەکان زیاتر کەم بۆتەوە کە ئەمەش خالێکی ئیجابی یە وە لە ئامادە پیشەیی یەکان ڕێژەکە لە ئامادەیی یە ئەکادیمیەکان زۆر بەرزترە . ئاشکرایە لە قۆناغەکانی ناوەندی و ئامادەیی ، خەڵکان ئازادن لە تەواو کردن یان واز هێنان لە خوێندن بەڵام لە قۆناغی سەرتایی پێویستە سەرجەم منالانی کوردستان ئەم قۆناغە ببڕن بۆ ئەوەی نەخوێندەواری لە نێو کۆمەڵ نەهێلرێت ئەوەش ئەگەرێتەوە بۆ هۆشیارکردنەوەی باوکان و دایکان لە سوودی خوێندەواری وجیبەجێ کردنی پرۆسەی فێرکردنی تەوزیمی.

د- کێشە کۆمەلایەتی و ئابووری و تەندروستیەکانی قوتابییان و خوێندکاران

لەو خشتەیەی کە تایبەتە بە کێشەکانی خوێندکاران بۆ مان دەرئەکەوێت کە (٣٠٤٧٣) خوێندکارمان هەیە کەیان باوکیان یان دایکیان یان هەردووکیان نییە و ڕێژەیان بۆ سەرجەم خوێندکارانی هەرێم ٨٪ . ئەم کێشەیە هەم کێشەی ئابوری و کۆمەلایەتی و هەم کێشەی دەرونیش بۆ خوێندکاران دروست دەکات .سەرجەم مامۆستایان وبەڕێوەبەرو سەرپەرشتیارو بەر پرسە گەورەکان لە کاردانەوەی سەلبی ئەم کێشەیە لەسەر بەرەو پێش چوونی خوێندکاران لە خوێندن دا ، بە ئاگان کە پێویستە چی یان بۆ بکرێت تاکو بتوانرێت بەسەر ئەو کێشەیەدا زاڵ بن،

ژمارەی قوتابی و خوێندکارە ئاوارەکان (٢٠٢٥٩) و ڕێژەیان ٥,٣٪ یە لە کۆی گشتی ژمارەی خوێندکارانی هەرێم . . بەراستی ئاوارەبوون خۆی لە خۆی دا چەندان کیشەی تری ئابووری و کۆمەلایەتی و دەروونی لەگەڵدەبێت و دەبێتە هۆی دواکەوتنی خوێندکاران لە بواری خوێندندا ، بۆیە زۆر پێویستە حکومەتی هەریمی کوردستان و وەزارەتی پەروەردە ئەم ژمارەیە بخەنە بەرچاوی هەردوو ڕێکخراوی : یونسکۆ – یۆنسیف بۆ یارمەتی دانیان و چارەسەری کێشەکانیان لە رووی ئابووری یەوە و دابین کردنی پێداویستیە پەروەردەیی یەکان بۆیان چونکە ئەوانە لە زێدی خۆیان و سەرچاوەی ژیانیان دوور خراونەتەوە.

ژمارەی خوێندکارە کەم ئەندامەکان :٢٩٨٩ و ڕێژەیان ٠,٧٨ ٪ و ئەو خوێنکارانەی کە بەدەست نەخۆشی درێژ خایەنەوە ئەنالێنن (٦٢٦٥) خوێندکارن و ڕێژەیان ١,٦٤ . ئەوانەی

ئەم دوو کێشەیان هەیە پێویستیەکی زۆریان بە یارمەتی تەندروستی و دەروونی و پەروەردەیی هەیە بە تایبەتی پەروەردەیی و پێویستە هەردوو وەزارەتی تەندروستی و پەروەردە بە هاوکاری هەردوو ڕێکخراوی یونسکۆ و یونسیف بە شێوەیەکی خێرا و بەپەلە بچن بە پیر کێشەکانیانەوە و وەك پێویست چارەسەریان بکەن.

ژمارەی ئەوقوتابی و خوێندکارانەی کە دەرەنگ فێر ئەبن (١٦٧٣٦) ن و ڕێژەیان (٤,٣٩ ٪) ئەم خوێندکارانەپێویستیان بە یارمەتی و چاودیری تایبەت هەیە لە لایەن بەڕێوەبەرو مامۆستایانی خویندنگەکان بۆ ئەوەی بتوانن قۆناغەکانی خوێندن بە شێوەیەکی سەرکەوتووانە بڕن .

ژمارەی قوتابی و خوێندکارە زۆر هەژارەکان کەکەس و کاریان سەرچاوەیەکی ژیانی مسۆگەریان نییە (٧٢٠٦٥) ن و ڕێژەیان ١٩ ٪ لە کۆی گشتی خوێندکارانی هەرێم .کێشەی هەژاری سەرچاوەی کێشەکانی ترە بەلکو دەتوانرێت بوترێت کە بنچینەی کێشەکانە ئەم ژمارە زۆرە لە خوێندکاران کە خۆیان و کەس و کاریان بەدەست هەژارییەوە دەنالێنن بە تایبەتی لەم بارو دۆخە ئابوورییەی ئێستای هەرێمی کوردستان (گەمارۆی ئابووری یەکان، کەمی دەرامەتی سەرچاوەکانی ئابووری حکومەت ، بێکاری...هتد) ئایا ئەم کێشەیە نابێتە ڕێگر لەبەر دەم بەردەوامبوونی خوێندکاران لە خوێندن و خوێندکارانی کوردستان؟ ئایا چۆن خۆیان لەگەڵ ئەم دوژمنە سەرسەختە بێرەحمە –هەژاری –گونجاندووە؟

بەگشتی ژمارەی ئەو قوتابی و خوێندکارانەی کە کێشەی جۆراو جۆر یان هەیە کەلەسەرەوە ئاماژەیان بۆ کرا (١٤٨٧٨٧) خوێندکارە و ڕێژەیان ٣٩ ٪ یە لە کۆی گشتی ژمارەی خوێندکارانی هەریمی کوردستانە.ئێمە ئەم ژمارەو ڕێژەیە ئەخەینە بەرچاوی بەڕێزان :ئەندامانی کۆنگرەو بەرپرسانی وەزارەتی پەروەردە و حکومەتی هەرێمی کوردستان و هەردوو ڕێکخراوی بەرپرس لە پرۆسەی پەروەردە و فێرکردن لەهەرێمی کوردستان (یونسکۆ–یونسیف) بۆ دیراسە کردنی کێشەکان بەمەبەستی یارمەتیدانی خوێندکاران چونکە ڕێژەی هەرەزۆری خوێندکارە دەرنەچووەکان لە ئەزموونی خوێندنگەییەکان و ئەزمونە گشتیەکان لە ریزی ئەم خوێندکارە خاوەن کێشانەن..

ژمارەی خوێندكارانی سەرجەم قۆناغەكانی خوێندن بەپێی كێشە ئابووری و كۆمەلایەتی و تەندروستی یەكانی سالی ٢٠٠٠-٢٠٠١

كێشەكان	قۆناغی سەرەتایی				قۆناغی ناوەندی				ئامادەییە پیشەییەكان				كزیگشتی بەپێی رەگەز		كۆی گشتی	ڕێژە گشتی
	نێر	مێ	كۆ	ڕێژە	نێر	مێ	كۆ	ڕێژە	نێر	مێ	كۆ	ڕێژە	نێر	مێ		
ەتیو بوون	١١١٥٦	٨٥٩٢	١٩٧٤٨	٪٧,٢٧	٥٤٩٦	٥٠٦٠	١٠٥٥٦	٪١١	١١٦	٥٣	١٦٩	٪٧,١٧	١٦٧٦٨	١٣٧٠٥	٣٠٤٧٣	٪٨
ئاوارەیی	٨٧٤٠	٧٢٠٨	١٥٩٤٨	٪٥,٨٧	٢٤٣٥	١٨٢٦	٤٢٦١	٪٤.٤.٤٣	٣١	١٩	٥٠	٪٢,١٢	١١٢٠٦	٩٠٥٣	٢٠٢٥٩	٪٥,٣
كەم ئەندامی	١١٢٨٨	٧٥١	٢٠٣٩	٪٠,٧٥	٥٣٧	٤٠٠	٩٣٧	٪١	١١	٢	١٣	٪٠,٥٥٠	١٨٣٦	١١٥٣	٢٩٨٩	٪٠,٧٨
نەخۆشی درێژ خایەن	١٨٢٢	١٤٤٨	٣٢٧٠	٪١,٠٢	٩٣٨	٢٠٣٤	٢٩٧٢	٪٣,٢٩	٧	١٦	٢٣	٪١	٢٧٦٧	٣٤٩٨	٦٢٦٥	٪١,٦٤
درەنگ فێربوون	٦٦٥٥	٤٥٢٦	١١١٨٢	٪٤,١١	٢٤٧٨	٣٠٤٢	٥٥٢٠	٪٥,٧٤	٢٥	٩	٣٤	٪١,٤٤	٩١٥٩	٧٥٧٧	١٦٧٣٦	٪٤.٣٩
زۆر هەژاری	٢٨٥٧٦	٢٤٢٣٠	٥٢٨٠٦	٪١٩,٤٥	٩٩٧٢	٩٠٧٥	١٩٠٤٧	٪١٩,٨	١٦٩	٤٣	٢١٢	٪٩	٢٨٧١٧	٢٣٣٤٨	٧٢٠٦٥	٪١٩
كۆی گشتی	٥٨٢٢٨	٤٦٧[illegible]	١٠٤٩٩٣	٪ ٣٨,٦٨	٢١٨٥٦	٢١٤٣٧	٤٣٢٩٣	٪٤٥,٠٤	٣٥٩	١٤٢	٥٠١	٪٢١,٢٨	٨٠٤٥٣	٦٨٣٣٤	١٤٨٧٨٧	٪٣٩

تەوەردی سێهەم :

مامۆستایان

أ-گەشەکردنی ژمارەی مامۆستایان لە نێوان ساڵانی ١٩٩٦-١٩٩٧/٢٠٠٠-٢٠٠١

١-بەڕێوەبەرێتی گشتی پەروەردەی پارێزگای سلێمانی :

قۆناغەکانی خوێندن / ڕەگەز / ساڵەکانی بەراورد کردن	باخچەی ساوایان وسەرتایی یەکان		دواناوەندی یەکگان بەگشتی		ئامادەیی پەپیشەیی یەکان		پەیمانگاکان		کۆی گشتی	
	نێر	مێ	نێر	مێ	نێر	مێ	نێر	مێ	نێر	مێ
ساڵی خوێندن ١٩٩٦-١٩٩٧	٣٠٩٢	٥٢٠٢	١١٦٥	١١٥٣	٢٤٨	١٧١	٩٨	٧٦	٤٦٠٣	٦٦٠٣
	٨٢٩٥		٢٣١٨		٤١٩		١٧٤		١١٢٠٦	
ساڵی خوێندن ٢٠٠٠-٢٠٠١	٤٣٢٤	٧٦٢٨	١٤٥٠	١٥٨٩	٢٢٤	١٩٦	٨٣	٤٨	٦٠٨١	٩٤٦١
	١١٩٥٢		٣٠٣٩		٤٢٠		١٣١		١٥٥٤٢	

ژماردی گەشەکردن (٤٣٣٦) مامۆستایە بەڕێژەی گەشەکردنی گشتی ٣٨,٦٩ ٪ و گەشە کردنی ساڵانە (٩,٧٢ ٪)

ب-بەڕێوەبەرێتی گشتی پەروەردەی پارێزگای کەرکوك:

قۆناغەکانی خوێندن / ڕەگەز / ساڵەکانی بەراورد کردن	باخچەی ساوایان وسەرتایی یەکان		دواناوەندی یەکگان بەگشتی		ئامادەیی پەپیشەیی یەکان		پەیمانگاکان		کۆی گشتی	
	نێر	مێ	نێر	مێ	نێر	مێ	نێر	مێ	نێر	مێ
ساڵی خوێندن ١٩٩٦-١٩٩٧	٨٣٦	٦٨٤	٢٦٧	١١٦	٤٩	١٢	٥	١	١١٥٧	٨١٣
	١٥٢٠		٣٨٣		٦١		٦		١٩٧٠	
ساڵی خوێندن ٢٠٠٠-٢٠٠١	١١٣٥	١٠٩٩	٣٦٩	٢٢٩	٢٧	٧	٢١	٤	١٥٥٢	١٣٣٩
	٢٢٢٤			٥٩٩	٢٤		٢٥		٢٨٩١	

ژمارەی گەشـەکردن (٩٢١) مامۆستایە بەڕێژەی گەشـەکردنی گشتی (٤٦,٧٥ ٪) و گەشەکردنی ساڵانە (١١,٦٨ ٪)

٣-بەڕێوەبەرێتی گشتی پەروەردەی پارێزگای هەولێر /کۆیە

بنەڕەتەکانی خوێندن / رەگەز / ساڵەکانی بەراورد کردن	باخچەی ساوایان وسەرتایی یەکان		دوانـاوەندی یەکگان بەگشتی		ئامادەیی پەیپیشەیی یەکان		پەیمانگاکان		کۆی گشتی	
	نێر	مێ	نێر	مێ	نێر	مێ	نێر	مێ	نێر	مێ
ساڵی خوێندن	٤٣٢	٤٦٠	١١٤	١١٤	١١	٧	-	-	٥٥٧	٥٨١
١٩٩٦-١٩٩٧	٨٩٢		٢٢٨		١٨		-		١١٣٨	
ساڵی خوێندن	٥٧٠	٥٩٥	١٤٤	١٤٨	٨	١٣	-	-	٧٢٢	٧٥٦
٢٠٠٠-٢٠٠١	١١٦٥		٢٩٢		٢١		-		١٤٧٨	

ژمارەی گەشە کردن (٣٤٠) مامۆستایە و بەڕێژەی گەشـەکردنی گشتی (٢٩,٨٧ ٪) و بەڕێژەی گەشەکردنی ساڵانە (٧,٤٧ ٪)

لەسەر ئاستی هەرێم ژمارەی مامۆستایان بە گشتی ساڵی (١٩٩٦-١٩٩٧) (١٤٣١٤) مامۆستا بوو ە ساڵی (٢٠٠-٢٠٠١) ژمارەیان گەیشتە (١٩٩٣٢) مامۆستا بە زیاد بوونی (٥٦١٨) مامۆستا وبەڕێژەی گەشەکردنی ساڵانە (٩,٨ ٪) کە ڕێژەیەکی زۆر باشە بۆ گەشە کردن .

خشتەی پێداویستی بە مامۆستا لە سەرجەم قۆناغەکانی خوێندن وگشت پارێزگاکان

قۆناغ وانەکان	پارێزگای سلێمانی			پارێزگای کەرکوک			پارێزگای هەولێر		
	مامۆستایان	زیاد	کەم	مامۆستایان	زیاد	کەم	مامۆستایان	زیاد	کەم
ا- سەرەتایی	١١٩٥٢	٤٣٠٧	-	٢١٦٣	-	٥٨٢	١١١٥	٢٥٧	-
ب-ناوەندی دواناوەندی ئامادەیی									
زمانی کوردی	٤٦٩	١٠١	-	٨٩	٧	-	٤٣	٢٠	-
زمانی عەرەبی	٦٣٧	-	-	١١١	-	١١	٣٦	-	-
زمانی E	٣١٤	-	٢٥١	٤٥	-	٦٧	١٩	-	٩
بیرکاری	٣٥٦	-	٧٧	٥٦	-	٤٤	٣٠	٥	-
فیزیا	٣٣٧	٥١	-	٤٧	١٢	-	١٧	٩	-
کیمیا	٢٣٩	٩٣	-	٣٣	-	-	١٧	٩	-
زیندەوەرزانی	٢٣٥	٥١	-	٣٥	-	٨	٢٦	١٠	-
کۆمەلایەتی	٢٨٤		١٢٢	٩١	-	٤	٤٦	٢٢	-
کۆمەڵناسی	٧٠			١٣	١٢		١٠	٩	-
ئابوری وماڵداری	١٢٦			٢٨	٢٣	-	١٠	٧	
هونەر	٤٨	-	٦٩	٧	-	١٣	٦	-	٢
وەرزش	١٦	-	١٢٧	٥	-	٢٣	١٢	٣	-
پسپۆرییەکانی تر	١٠٨			٣٣			٢٠		-
ئامادەیی پیشەسازی	٤٢٠	٣٤٦	-	٣٤	١٣	-	٢١	١٥	-
کۆی گشتی	٣٤٥٩	٤٩٤٩	٦٤٧	٢٧٩٠	٦٧	٧٥٢	١٤٢٨	١٠٩	١١

ڕێژەی مامۆستایان بۆ خوێندکاران

ساڵی ٢٠٠٠-٢٠٠١

قۆناغەکان	پارێزگای سلێمانی			پارێزگای کەرکوک			پارێزگای هەولێر		
	مامۆستا	خوێندکار	ڕێژە	مامۆستا	خوێندکار	ڕێژە	مامۆستا	خوێندکار	ڕێژە
سەرەتایی	١١٩٥٢	٣١١٢٣٠	١٧,٦٧:١	٢٢٣٤	٥٤٢٢٣	٢٤:١	١١٦٥	١٤٠٦٢	١٥:١
ناوەندی ئامادەیی	٣٠٦٠	٧٣٧٥٤	٢٤:١	٥٩٩	١٨٢١٠	٣٠:١	٢٩٢	٤٢٧٦	١٥:١
پیشەیی	٤٢٠	٢٠٩٤	٥:١	٣٤	١٩٤	٥,٧:١	٢١	٦٦	٣:١
پەیمانگاکان	١٣١	١٩٦٥	١٥:١	٢٥	٥٢٥	٢١:١	-	-	-

ه- باری گوزەرانی مامۆستایان :

بۆ بەرزکردنەوەی ئاستی گوزەرانی مامۆستایان لەو ماوەیەدا دەرماڵەی مامۆستایان بەم شێوەیەی خوارەوە زیاد کراوە :

١- دەرماڵەی پیشەیی مامۆستایان :

لە ٢٠٠١/٥/١٤ بریاردرا لە (١٥٠) دینارەوە بکرێت بە (٢٥٠) دینار

٢- دەرماڵەی گواستنەوەو ناوچەیی : (المخصصات المحلیه والنقل)

لە ٢٠٪ دەست پێدەکات تا دەگاتە ١٥٠٪ لە شوێنە هەرە دوورەکان .

مامۆستای سەرەتایی بۆ یەکە مجار دامەزراو لە شوێنێ زۆر دوور :

ئەسڵی - ١٣٩,٨٠٠ ، پیشەیی - ٢٥٠ ، بەرلەمان - ٣٠ ، گواستنەوە ٢٠٩ واتە مانگانە : ٦٢٨,٨٠٠ دینار وەردەگرێت .

مامۆستای دواناوەندی لەو شوێنانەدا :

ئەسڵی -١٤٨+٢٥٠+٣٠+٢٢٢-٦٥٠ دینار

خولەکانی ڕاهێنانی مامۆستایان لەلایەن ڕێکخراوە جیاجیا کانساڵی ٢٠٠٠-٢٠٠١-

پارێزگا	خولەکان	بەشداربووەکان	لایەنی سەرپەرشتیار	
سلیمانی	٤٢	٣٧٦٩	NGO	سەرتایی و دواناوەندی
کەرکوک	٢٧	٢٦٠٧	NGO	
هەولێر/کۆیە	٢٨	٧٥٠	NGO	

پارێزگا	خولەکان	بەشداربووەکان	لایەنی سەرپەرشتیار	
سلیمانی	٧	١٢٣٦	یۆنسکۆ	ئامادەییەکان
کەرکوک	١١	٧١٣	یۆنسکۆ	
هەولێر/کۆیە	١٠	٢٤٦	یۆنسکۆ	

پارێزگا	خولەکان	بەشداربووەکان	لایەنی سەرپەرشتیار	
سلیمانی	٣٥	٤٨٦٦	یۆنسیف	سەرتایی
کەرکوک	١٠	٩٢٩	یۆنسیف	
هەولێر/کۆیە	٤	١٢١	یۆنسیف	

تەوەری چوارەم : خوێندنگاکان

((ژمارەو گەشە کردنیان ، دروستکردن ، نوێکردنەوە))

لە نێوان ساڵانی : ١٩٩٧ - ١٩٩٨ / ٢٠٠٠-٢٠٠١

١- گەشە کردنی ژمارەی خوێندنگاکان لەو ماوەیەدا :

ئاوڕدانەوەیەکی مێژوویی :

سەرەتا بە پێویستی ئەزانین ئاوڕێکی مێژوویی لە بارووددۆخی خوێندنگاکان وبیناکانیان بدەینەوە لە پێش ساڵی ١٩٩١ بۆ ئەوەی بە راستی ڕادەی گەشەکردنی پەروەردە لە سەردەمی حکومەتی هەرێمی کوردستان بزانین :

ژمارەی خوێندنگاکان لە سەرەتای ساڵی خوێندنی ١٩٨٨ لەو ناوچانەی کە ئێستا لە ژێر دەسەڵاتی ئیدارەی حکومەتی هەرێمی کوردستانن : (١١٧٨) خوێندنگابووە وهەر خوێندنگایەك بینای تایبەتی خۆی نەبووە ، بەڵام لەگەڵ دەستپێکردنی شاڵاوی ئەنفالەکان و کیمیا بارانی کوردستان ورووخاندنی گوندو شارۆچکەکانی کوردستان (٤٦٠) بینای خوێندنگا لە سنووری پارێزگای سلێمانی ئێستادا ڕووخێنرا و خوێندکارو کەس وکاریان دەربەدەرکران و (١٧٨) خوێندنگا لە سنووری ئێستای پارێزگای کەرکوك داخران و بیناکانیان ڕووخێنراو خوێندکارو کەس وکاریان یان ئەنفال وکیمیا باران کران ، یان دەربەدەر بوون هەروەها (٢٩) خوێندنگا لە سنووری قەزای کۆیە داخراو وبیناکانیان ڕووخێنراو خوێندکارو کەس وکاریان بە هەمان دەرد چوون .

کۆی گشتی ئەو خوێندنگایانەی کە داخران و ڕووخێنران گەیشتە : (٦٦٧) خوێندنگا وتەنها (٥٠٤) خوێندنگا مایەوە لە ناو شاری سلێمانیو هەندێك لەو قەزایانەی کە مابوونەوە ...

لە ساڵی خوێندنی (١٩٩٦-١٩٩٧)دا ولە ژێر سێبەری حکومەتی هابەشی کوردستان ژمارەی خوێندنگاکان گەیشتە (١١٨١) بە کردنەوەی (٦٧٧) خوێندنگای نۆی لە نێوان ساڵانی (١٩٩٢-١٩٩٦) وبەم شێوەی خوارەوە :

ژمارەی خوێندنگاکان تا ساڵی ١٩٩٦

قۆناغەکانی خوێندن / پارێزگاکان	باخچەکان	سەرەتاییەکان	ناوەندییەکان	دواناوەندییەکان	ئامادەییەکان	پیشەییەکان	پەیمانگاکان	کۆی گشتی
سلێمانی	١٤	٦٣٠	٨٥	٥٤	١٢	١٣	٥	٨١٨
کەرکوك	٣	٢١٤	١٣	١٤	٣	٥	١	٢٥٣
هەولێر/کۆیە	٢	٩٣	١٥	–	٢	٢	–	١١٤
کۆی گشتی	١٩	٩٣٧	١١٣	٦٨	١٨	٢٠	٦	١١٨١

له ئاماری ساڵی (٢٠٠٠-٢٠٠١) ژمارەی خوێندنگاکان گەیشتە (١٧٣١) خوێندنگە بە کردنەوەی (٥٥٠) خوێندنگای نوێ لە نێوان ساڵانی :
(٩٧-٩٨-٢٠٠٠-٢٠٠١) بەو شێوەیەی لەم خشتەیەی خوارە دیاریکراوە وڕێژەی گەشە کردنی گشتی ٤٦,٥٧٪ وساڵانە ١١,٦٤ کە ڕێژەیەکی زۆر باشە .

قۆناغەکانی خوێندن / پارێزگاکان	باخچەکان	سەرەتاییەکان	ناوەندییەکان	دواناوەندییەکان	ئامادەییەکان	پیشەییەکان	پەیمانگاکان	کۆی گشتی
سلێمانی	٢١	٨٩٠	١٢٩	٦٥	٢١	٩	٥	١١٤٠
کەرکوک	٦	٣٥٢	٣٥	١٢	٦	٤	٢	٤١٧
هەولێر/کۆیە	٣	١٤٦	١٩	٢	٣	١	-	١٧٤
کۆی گشتی	٣٠	١٣٨٨	١٨٣	٧٩	٣٠	١٤	٧	١٧٣١

ب-دابەشکردنی خوێندنگاکان بەسەر شارو لادێ دا :

قۆناغەکان	شار	لادێ
باخچەی ساوایان	٣٠	-
سەرەتایی	٣٤٠	١٠٣٦
نەجەوانان	١٢	-
ناوەندی	١٥٥	٢٨
دواناوەندی	٧٩	-
ئامادەیی	٣٠	-
پیشەیی	١٤	-
هونەرە جوانەکان	٢	-
پەیمانگای مەڵبەندی	٥	-
کۆی گشتی	٦٦٧	١٠٦٤
سەرجەم خوێندنگاکان	١٧٣١	

ج-بارو دۆخی بینای خوێندنگاکان :

هەروەك لە ڕێبەری خوێندنگاکانی هەرێم بۆ سالی (١٩٩٩-٢٠٠٠) هاتووە دەرئەکەوێت کە لە سالی ١٩٩١ دا تەنها (٥٠٤) خوێندنگا مابوو و ئەم ژمارەیەش هــەموو بینای تایبەتیان نەبرو بەلکو هەندێکیان لە خانووی کرێ دا بوون ، سەرەڕای ئەو هەموو داهاتەی کە عیراق لەو سەردەمەدا هەی بوو.

لە ئاماری سالێ خوێندنی١٩٩٨-١٩٩٨ ژمارەی بینای خوێندنگاکان گەیشتە (١٢٦٥) بینا لەوانە (٣٠٢) بینایە بە کرێ گیرابوون واتە (٩٦٣) بینایەی حکومی بووە و لەمەوە بۆمان دەرئەکەوێت کە نزیکەی (٥٠٠) بینای خوێندنگا دروستکراوە لــــە نێوان ســالآنی (١٩٩١-١٩٩٢/١٩٩٨-١٩٩٩) لە ئاماری سالی خوێندنــی (٢٠٠٠-٢٠٠١) ژمارەی بینــای خوێندنگاکان بوو بە (١٤٩٩) بینا لەوانە (٤٥٦) بینا ئەهلین بە کرێ لە هاولآتیان گیراون و (١٠٤٣) بینای حکومین ، بەم جۆرە بۆمان ئاشکرا ئەبێت کە لەنێوان سالی (١٩٩٩-٢٠٠١) (٨٠) بینای نوێ دروستکراوە .

ئەم خشتەی خواردوە تیشك ئەخاتە سەر دروستکردن و نوێکردنەوەی بینای خوێندنگا لە نێوان سالآنی (١٩٩١-١٩٩٢/٢٠٠٠-٢٠٠١)

لایەنی جێبەجێ کەر / پارێزگاکان	NGO کان		هابیتات		یونسکۆ		یونسیف		کۆی گشتی	
	دروستکردن	نوێکردنەوە	دروستکردن	نوێکردنەوە	دروستکردن	نوێکردنەوە	دروستکردن	نوێکردنەوە	دروستکردن	نوێکردنەوە
سلێمانی	١٥٠	٤٥	١٢٠	٣٨	٦	٢٣	-	١٢٧	٢٧٦	٢٤٣
کەرکوک	٧٠	٢٤	٤١	٨	٢	١٥	-	٣١	٣١	٧٨
هەولێر-کۆیە	٤٠	١٥	١٢	-	-	١٠	١	١٤	١٤	٣٩
کۆی گشتی	٢٦٠	٨٤	١٧٣	٤٦	٨	٥٨	١	١٧٥	١٧٢	٣٦٠

لەو خشتەیە وە دەرئەکەوێت کە سالآنە پتر لە (٤٤) بینای نوێ دروستکراوە و (٣٦)خوێندنگا تەعمیرو نوێکراوەتەوە لەوانە (٢٦٠) خوێندنگا لەلایەن ڕێکخراوە خێرخوازەکان (NGO) کانەوە دروستکراوە هەروەها ئەم ڕێکخراوانە (٨٤) بینایان نوێ کردۆتەوە بەلآم هەندێك لەو بینایانە کە ئەم ڕێکخراوانە دروستیان کردوون لە قوڕو بەرد دروستکراون و ئێستا وەزارەت سەرقالی نوێکردنەوە یان سەر لەنوێ دروستکردنیانە چونکە دوای سالی ١٩٩١ بەپەلە بەو شێوەی کاتی دروست کراون بۆ ئەوەی پرۆسەی خوێنـدن لـە گوندەکان دوانەکەوێت بە

پێچەوانەوە ئەو بینایانە کە لەلایەن ڕێکخراوە کانی (هابیتات و یۆنسکۆ و یونیسیف) دروستکراون یان نوێکراونەتەوە لە چوار چێوەی بریاری ٩٨٦ کە ژمارە دروستکراوەکان ١٨٦) بینایە وەژمارەی نوێکراوەکان (٢٧٦) بینایە بە شێوەیەکی زۆر ڕێك پێك دروست کراون هەندێکیان بینای نموونەیین .

هەروەها لە سالآنی رابووردوو بەتایبەتی پێش جێبەجێکردنی بریاری ٩٨٦ حکومەتی هەرێمی کوردستان بە هاوکاری دانیشتوانی گوندەکان پتر لە ١٠٠ بینای خوێندنگای دروست کردووە .

د- پێداویستی بە بینای نوێ و نوێکردنەوەو فراوان کردن بیناکان بۆ ماوەی داهاتوو :

١-تاکو ئیستاو بە پیێ ی ئاماری خوێندنگاکان بۆ سالی خوێندنی ٢٠٠٠-٢٠٠١ ،(٢٣٢) خوێندنگا بە شێوەی میوان،لە سەر بینای خوێندنگاکانی تر دەوام ئەکەن واتە بینایان نی یە (٤٥٦) بینا هی هاوولآتیانە وەبەکریێ گیراون وبونەتە بارێکی قورس بەسەر شانی حکومەتی هەرێمی کوردستانەوە وە (٢٨٢) بینا لە قورو بەرد دروستکراون و شایستەی خوێندنگا نیین .واتە پێویستیمان بە دروستکردنی ٩٧٠ بینا هەیە بۆ رزگار بوون لەو کێشانەی سەروە و هەروەها لە سیستەمی دوو دەوامی و سیێ دەوامی :

٢-زۆربەی هەرەزۆری بینای خوێندنگاکان هۆلی تاقیگەو کتێبخانەو وێنەو هونەرو گۆرەپانی وەرزشیان نییە وپێویستە لە فەیسەکانی داهاتوو رەچاوی ئەم خالآنە بکرێت بۆ ئەوەی خوێندنگاکانمان بەراستی ببنە بنکەی بلآوبوونەوەی زانست و دروستکردنی مرۆڤ لە رووی عەقلی رەوشت بەرزی و جەستەیی یەوە .

٣-پێداویستیە پەروەردەیی و زانستی و ئیداری یەکان کەلە ڕێگای جێبەجیێ کردنی بریاری ٩٨٦ دوە دابین کراون بە هیچ جۆرێک لە گەلّ ژمارەی خوێندنگاو خوێندکاراندا گونجاو نییە کە ژمارەیان لە سالی (٢٠٠٠-٢٠٠١) (٣٨١١٢٩) خوێندکاربووە ئیمسالیش ژمارەیان ئەبیتە نزیکەی (٤٠٠٠٠٠) .

٤-کارکردن بەپێی ئەوبڕە پارانەی کەتا ئیستا بۆ سێکتەری پەروەردە تەرخانکراوە لە ئاستی ژمارەی خوێندکاراندا نی یە کە سالّ بە سالّ ژمارەیان لە زیاد بوون دایە بەتایبەتی ئەگەر سیستەمی فێرکردنی تەوزیمی (التعليم الالزامی) جێبەجیێ بکرێت :بۆ نمونە : ژماردی خوێندکاران لە سالی خوێندنی (١٩٩٦-١٩٩٧) (٢٩١٦٢٢) خوێندکار بووە وەلە سالی

(٢٠٠٠-٢٠٠١) گەیشتۆتە (٣٨١١٢٩)خوێندکار بەزیاد بوونی (٨٩٥٠٧) خوێندکار لەماوەی چوار سالدا بەرێژەی گەشەکردنی سالانەی (٧,٦٧ ٪) واتە لە ساڵێکدا (٢٢٣٧٦) خوێندکار زیادی کردوون ئەگەر هەر(٢٠٠) خوێندکار پێویستیان بە یەك بینای خوێندگا هەبێت ، کەواتە ساڵانە پێویستیمان بە (٢٢×٥= ١١٠)بینای نویێ ئەبێتلەو زانیاریانەی سەرەوە بۆمان دەرئەکەوێت کەپێویستە بودجەی سێکتەری پەرودردە زیاد بکرێت تابتوانرێت بەسەر کێشەکانی نەبوونی بیناو پێداویستیەکانی تری پەروەردەدا زال ببین و پرۆسەی پەرەوەدە بەرەو پێش بچێت .

تەوەردی پێنجەم

ئیدارەی پەروەردەیی و چۆنیەتی گەشەکردنی بەشێوەیەك کە ببێتە فاکتەرێکی کاریگەر بۆ پێشخستنی پرۆژەی پەروەردە بۆمەبەستی هەلسەنگاندنی ئیدارەی پەروەردەیی بە شێوەیەکی زانستی ، هەستاین بە ئامادەکردنی فۆرمێك کە پێك هاتبوو لە چوار پرسیار بەو ئامانجەی کە ئەم ئیدارەیە کاریگەر بێت و لە خزمەتی بەرەوە پێش بردنی پرۆسەی پەروەردە دا بێت فۆرمەکەمان بەسەر (١٠٠) پسپۆری بواری پەروەردەدا دابەشکرد :-

پرسیاری یەکەم:چۆن ئیدارەی پەروەردەیی پێناسەدەکەیت ؟وکێن ئەرانەی بەم کارە هەلدەستن ؟ لەئەنجامی کۆکردنەوەی وەلامەکان و پوختە کردنیان گەیشتینە ئەم پێناسانەی خوارەوە :

١) ئیدارەی پەروەردەیی : ئەو ئیدارەیەیە کەلەبەر رۆشنایی فەلسەفەیەکی پەروەدەیی نوێ و هاوچەرخ دا بە پێ ی بەرنامەی پێشکەوتوو و واقیعی دیراسەکراو پەروەردە ئەبات بەرێوە لە لایەن کەسانی دلسۆزو بە ئەزمون و نیشتمان پەروەر .

٢) ئیدارەی پەروەردەیی: بریتی یە لە شێوازێکی دیموکراتیانە کە بتوانێت کارەکانی پەروەردە ئەنجام بدات لەسەر بنەمای یاسایی و دیموکراتی و تێبینی و بۆ چونەکانی دەوروبەر رەچاو بکات بۆ چارەسەر کردنی هەموو گیرو گرفتێك لەبەردەم پرۆسەی پەروەردەو فێرکردندا .

٣)ئیدارەی پەروەردەیی : واتە کۆکردنەوەو ریکخستن و ئاراستەکردنی سەرجەم ووزەو تواناکان بە مرۆ یی و مادیی یەوە بۆ بەدی هێنانی ئامانجە خواستراوەکان بە چاکترین ڕێگاو بەکەمترین تێچوون ئەم ئەرکەش بە ئاراستە کردن و چاودێری و رابەری کۆمەلە کەسانێ دەبێت کەبەهاوکاری ئیش دەکەن .

٤)دەزگایەکی زانستی هونەری پەروەردەیی‌یە: بۆ پەروەردە کردنی نەوەیەکی نوی و بە و[illegible] کەسانێك لەم دەزگایەدا کاردەکەن کە خۆنەویست و نیشتمان پەروەرو دەست و دەم [illegible]اویس[illegible]اکن بە پێی‌فەلسەفەیەکی پەروەردەیی دیموکراتی هاوچەرخ دوورلە نەریتی خزمایەتی و تیرەگەری و ناوچەگەری بە شێوەیەکی دروست رێنمایی یەکانی سەرۆکایەتی هەرێم و حکومەتی کوردستان جێبەجێ ئەکەن:

بە کورتی دەبێت ئیدارەی پەروەردەیی : لەسەر نەخشەو پلان و بە پێی یاسایەکی پەروەردەیی سەردەم لە ژێر سێبەری فەلسەفەیەکی پەروەردەیی دیموکرات کە هەموو داخوازی یەکانی نەتەوەیی و نیشتمانی کۆمەلانی خەلکی کوردستان دابین بکات دوور لە دەست تیوەردانی دەرەکی .

پرسیاری دووەم : پێوانەی بەرێزتان بۆ :

ا-ئیدارەی لاواز

ب-بەهێزو پێشکەوتوو

بۆ لقی یەکەم وەلامەکان ئیدارەی لاواز بەم جۆرە پێوانە دەکەن.:

ئیدارەیەکی بێ فەلسەفەی بەرنامەو شێوازی ئۆتۆکراتی سەپێنراوو تاکرەوو دیکتاتۆرە کەسانی کەم تەجربەو کەسانی ناحەق لەم شوێنە دانراون بەرامبەر کارە نارەواکان چاوپۆشی دەکەن.

بۆ لقی دووەم ، ئیدارەی بەهێز : خاوەن بەرنامەو شارەزاو بە شێوەیەکی نوێ و هاوچەرخ لەبەر رۆشنایی فەلسەفەیەکی پەروەردەیی دیموکرات و پێشککەوتوو کارەکان ئەنجام دەدات شێوازی چاودێری و بە دوا دا چوون پەیرەو دەکات ...

پرسیاری سێیەم : کێشەکانی ئیدارەی پەروەردەیی چۆن دەست نیشان دەکەیت؟

زۆربەی وەلامەکان ئەمانەی خوارەوەیان نوسیوە :

١-خراپی باری گوزەرانی مامۆستایان کە دەبێتە هۆی هەولدانی مامۆستایان کەلە شوێنە نزیکەکانی شارەکان دابنرێن و گوندە دوورە کان بێ مامۆستا دەبن هەروەها هەولی کاری تر بدەن تا باری ژیانیان چاك بکەن .

٢-دەست تێوەردانی لایەنە دەرەکی یەکان لە ئیدارەی پەروەردەییدا. لە دامەزراندن و گواستنەوەو دانانی بەرێوەبەرەکان بە شێوەیەکی نادروست .

٣-کەمی بینای خوێندنگاو دوو دەوامی و سێ دەوامی سەرەرای ئەوەی کە بەشێکی زۆری خوێندنگاکان نەگونجاون .

٤- کەمی کەل و پەل و پێداویستیەکان وەك :تاقیگە - کتێبخانە - هۆی روونکردنەوە ...هتد)

٥-نەبوونی نەخشەو پلانی توکمەو پوخت بۆ رێکخستنی میلاك و ژمارەی مامۆستایان بە پێی وانەکان .

٦- ناعەدالەتی لە هەلبژاردنی مامۆستایان بۆ خولەکانی راهێنان و کۆنترۆلی ئەزمونە گشتییەکان دوور لە رێنمایی و بنەما پەروەردەیی یەکان .

٧- نەبوونی بەرنامە ی پەروەردەیی یەك بوو (التخطيط التربوي الموحد).

٨-کەمی ، یان نەبوونی بوودجەی گونجاو بۆ ئیدارە پەروەردەیی یەکان .

٩-نارێکی لە ئەنجامدانی پرۆژەکانی بریاری ٩٨٦ لە بواری پەروردەدا بۆ نمونە نوێکردنەوەی بینای خوێندنگاکان لە کاتی دەوامدا ئەنجام دەدرێن

١٠- نەبوونی تەکنەلۆجیای سەردەم لە خوێندنگاکان وەك کۆمپیوتەرو تاقیگەو ...

١١-نەبوونی دەزگایەکی چاودێری ئیداری بۆ چاودێری کردنی ئیش وکاری فەرمانگە پەروەردەیی یەکان

١٢-وانەی تایبەتی (الدروس الخصوصية) کە کاریگەری خراپی لەسەر رادەی زانستی خوێندکاران هەیە بە تایبەتی چینە هەژارەکان و چەندان دیاردەی دزێوی لێ ئەکەوێتەوە.پ٤ :چارەسەر کردنی کێشەکان چۆن دەکرێت بە شێوەیەك کە ئیدارەی پەروەردەیی ببێتە فاکتەرێك بۆ پێشخستنی پرۆسەی پەروەردە لە هەرێمی کوردستاندا؟

بۆ وەلام دانەوەی ئەم پرسیارە زۆربەی هەرە زۆری وەلامەکان ئامارە بەم رێگا چارانەی خوارەوە دەکەن:

١-چاککردنی باری گوزەرانی مامۆستایان.

٢- نەهێشتنی دیاردەی دەستێوەردانی لایەنە دەرەکییە کان لە کارو باری ئیدارەی پەروەردەیی دا.

٣- دابینکردنی پێداویستیەکان پێش دەستپێکردنی سالی خوێندن وەك : کەل وپەل - میلاك - کتێب - قرطاسية ....هتد.

٤- كردنەوەی خولی ئیداری .

٥- ئیدارەیەكی دیموكرات دابمەزرێت ودەسەڵاتە ئیدارییەكان بە عەدالەت دابەشبكرین .

٦- نوێكردنەرەو چاككردنی پرۆگرامەكانی خوێندن.

٧- دارشتنی پلانیكی واقعییانە بۆ ئیدارە پەروەردەیی‌یەكان .

٨- چارە سەر كردنی كێشەیی : بینای خوێندنگا - ئاو - كارەبا - هۆی گواستنەوە .

٩- دانانی بودجەی پێویست بۆ ئیدارە پەروەردەیی‌یەكان .

١٠- گرتنی كۆرو سمنیارو كۆنكرەی پەروەردەیی .

١١- ناردنی هەندی پسپۆری ئیداری بۆ دەرەوەی وڵات بۆ سوود وەرگرتن لە تەجروبەی وڵاتە پێشكەوتووەكان لە بواری ئیدارەی پەروەردەیی دا .

١٢- چارەسەری كێشەی ئەو مامۆستایانە بكرێت كە تەمەن وخزمەتیان زۆرە .

١٣- بایەخدان بەزمانە بیانییەكان وبەكارهێنانی تەكنەلۆژیای نۆی .

١٤- هەوڵبدرێت لە گوندە دوورەكاندا خانوو بۆ مامۆستایان دروستبكرێت .

١٥- كێشەی وانەی تایبەتی چارەسەر بكرێت بەوەی :

لە چەند رۆژیكی هەفتەدا چەند مامۆستایەكی لێهاتوو وانەی (إضافی) بڵینەوە بۆ پۆلی سێی ناوەندی - شەشەمی ئامادەیی ولەلایەن رێكخراوی (یونسكۆ) وە بودجەیەكی باشیان بۆ تەرخان بكرێت هەروەها تەلەفزیونی پەروەردەیی دابمەزرێت كە بە درێژایی ساڵی خوێندن وانە پێشكەش بكات .

بە كورتی دەتوانین بگەینە ئەو دەرنجامە كە ئەگەر دڵسۆزان وخەمخۆران ، سەپەرشتی نەهێشتنی كێشەكان بكەن وهاوكاری وهەماهەنگی رێكخروەكانی (un) مسۆگەر بكرێت دەتوانرێت لە ماوەیەكی كورت دا سەر جەم كێشە پەروەردەیی‌یەكان چارەسەر بكرێن رئیدارەیەكی پەروەردەیی نۆی وهاوچەرخ بێتە كایەوە ...

هەڵسەنگاندنی ئیدارەی پەروەردەیی لە هەرێمی كوردستاندا

بەپێی پێناسەی زۆربەی پسپۆرانی پەروەردەی هەرێمی كوردستان ئیدارەی پەرورەردەیی سەركەوتوو : ئەو ئیدارەیە كە سەرجەم وزەو توانا مادیو مرۆیی‌یەكان رێكبخات و ئاراستەی بە دیهێنانی ئامانجە خوازراوەكانی بكات بە چاكترین شێوەو كەمترین تێچوون وپێویستە لە راپەراندنی كارەكانیان ئەم خاڵانە رەچاو بكات :

١- لە بەر رۆشنایی فەلسەفەیەكی پەروەردەیی نوی وهاوچەرخ .

٢- بەپێی نەخشەو پلانێكی پەروەدەیی وپێشكەوتو واقیعی .

٣- شێوازی دیموکراتی ئیداری پەیڕەو بکات . واتە لامەرکەزییەت بچەسپێنێت چونکە مەرکەزیەت ئیدارە بەرەو دیکتاتۆریەت ئەبات .

٤- ئیدارەی پەروەدەیی لە لایەن کەسانی پسپۆڕو شارەزاوەببرێت بەڕێوە کە خاوەنی ئەزموون ودڵسۆزی ونیشتمانپەروەری بن .

ئیدارەی پەروەدەردەیی کە بەر پرسە لە دروستکردنی مرۆڤی کورد لە ڕووی عەقڵی ورامیاری وزانستی وجەستەییەوە کە ساڵە های ساڵە لە ژێر دەستی وچەوساوەیی دا دەژی پێویستە زۆر شارەزاو پسپۆر بێت تا دەزگا پەروەردەییەکان بەرەو ئەو ئامانجە بەرێت کە گەلەکەمان بە ڕووبار خوێن بۆڕشتووە . .

ئێرە تەنها هەر پسپۆڕیش بەس نییە بەڵکو دەبێت ئەو کەسە لە بواری خەباتی نیشتمانیدا ناوبانگی هەبێت چونکە ئەگەر وانەبێت ناتوانێت لە ئاستی ئامانجە پیرۆزەکانی گەلەکەی دا بێت وپێویستە ئەم جۆرە کەسانە لە ئیدارەی پەروەردەیی دوور بخرێنەوە .

لە بەر ڕۆشنایی ئەم خاڵانەی سەرەوەدا وا لە خوارەوە هەڵسەنگاندنی ئیدارەی پەروەردە لە هەرێمی کوردستان دەخەینە بەر تیشکی لێکۆڵینەوە :

١- ڕاستە هەوڵە تاکە کەسییەکان وئارەزووی مامۆستایان و خوێندکاران وکەس وکاریان وکۆمەلانی خەڵکی کوردستان وای لە ئیدارەی پەروەردەیی کردووە کە دەست بداتە پوختە کردن و بژارکردنی کتێبەکانی خوێندن بەلام ئەم هەولانە ماوەیەکی درێژی خایاند وئیدارە چاوەڕێی فەرمانی سەرکردایەتی هەرێم بوو بۆیە ئەتوانین بڵێین ئیدارە کە تارادەیەك دەستپێشخەرنەبووە بۆ ئەنجامدانی گورانکاری لە کتێبەکانی خوێندن و بۆ پێشنیار کردنی فەلسەفەی پەروەدەیی لە هەرێمی کوردستاندا .

لەبەر ڕۆشنایی ڕامیاری گشتی سەرکردایەتی سیاسی هەرێم و گۆڕینی پرۆگرامەکان بە تایبەتی کتێبەکان بە پێی ئەو فەلسفەیە کە پێویستە فەلسەفەیەکی دیموکراتی و ئازادیخوازانە بێت لە چوارچێوە یدا مافی چارەی خۆ نووسین بۆ گەلی کوردستان دابین بکات راتە گواستنەوی ئامانجەکان لە ڕووی فەلسەفەی سیاسییەوەو بەخشینی شەرعیەتی ڕامیاری ، لە ئامانجی حیزبی بۆ ئامانجی گشتی سەرجەم گەلی کوردستان تاببێتە هۆی پتەوکردنی مانای کوردایەتی لە دڵ و دەروونی سەرجەم قوتابیان و خوێندکاران و مامۆستایان و کۆمەلانی خەلك دا .

٢. پێویستە بەکار هێنانی سەرجەم توانا مرۆیی و مادییەکان بەپێی نەخشە و پلانی گونجاو لەگەڵ واقیعدا بێت . تائێستا ئامانجە پەروەردەییەکان بە ڕوونی دەستنیشان نەکراون ، ئاشکراشەکە ئامانجەکان ڕوون نەبن ئەوا ئەو نەخشە پەروەردەیی یە نایەتەکایەوە

ئیداردی پەروەردەیی لە هەرێمی کوردستان هەمیشە سەرقالی دابینکردنی مامۆستا بۆ خوێندنگاکان بووە لەگەڵ پێداویستیە ئیداری و پەروەردەیی یەکانی تر بەپێی نەخشەو پلانی توکمەو گونجاو ئەمەش بۆتە هۆی دامەزراندنی مامۆستا و فەرمانبەرانی ئیداری بە ئیشاو ئێستا نزیکەی (٤) چوار هەزار مامۆستا لە پێویست زیاد هەیە و (٥) پێنج هەزار فەرمانبەری ئیداری زیادن ... واتە وەزارەتی پەروەردە بۆتە پرۆسەیەکی خێرخوازی بۆ دابینکردنی کار بۆ هاولاتیان بیگویدان بە بنەما سەرەکییەکانی بەرێوەبەرێتی ئیدارەی حکومی سەردەم و پێشکەوتوو بەمەش باری شەمەندەفەری حکومەتی هەرێم ئەوەندە گران بووە کە خەریکە لە ڕێرەوی خۆی دەرئەچێت .

٣. لە بواری دابەشکردنی ئەرکە ئیداری یەکانیشدا : ئەزانین کە هەر لەسەدەی (١٩) مەوە دابەشکردنی کار (تقسيم العمل) و ئیدارەی زانستی (الإدارە العلميە) هاتۆتە کایەوە و لەسەدەی بیستەمەوە سستمی ئیدارەی لامەرکەزی چەسپاوە واتە پێدانی دەسەلات لە ناوەندەوە بۆ فەرمانگە فەرعییەکان بەمەبەستی کەمکردنەوەی تێچوون لە رووی مادیو کاتەوەو پەرەسەندنی گیانی دا هێنان ((الإبداع)) لەنێو بازنە ئیدارییەکاندا ...

سەبارەت بە وەزارەتی پەروەردە : تا ئێستا نیزامی پێشنیارکراو بۆ وەزارەت بڕیاری لەسەر نەدراوە وزۆربەی دەسەلاتی ئیدارەییەکان پێشێل کراون ئەمەش هەردەم بۆتە مایەی ناکۆکی نێوان لێپرسراوانی فەرمانگە و بەشە ئیدارییەکان واتە ئەرکەکان لەلایەن کەنالەکانی خۆیانەوە جێبەجێ ناکرێن دەبوو بەشە جیاجیاکانی بەرێوەبەرێتییە گشتییەکانی پەروەردەیی پارێزگاکان بەشێوەیەکی یەك پەیکەری ڕێك بخرێن کە لەگەڵ پەیکەری وەزارەت دا گونجاو بێت .

٤. دانانی کادیری پسپۆری خاوەن ئەزموون و نیشتیمانپەروەر و دلسۆز و دەست و داوین پاك بۆ بەرێوەبردنی ئیدارە پەروەردەییەکان ئەرکی سەرەکی لێپرسراوانی ئیدارەی پەروەردەییە واتە دانانی کەسی گونجاو لە شوێنی گونجاو نەك وەزیفە بدۆزێتەوە بۆ کەسانی بێئیش لە هەموو ولاتانی جیهاندا لەکاتی دامەزراندنی کادیری ئیداری ڕەچاوی ئەوە دەکرێت : کە بڕوای تەواوی بە سستمی رامیاری پیادەکراوی ئەو ولاتە هەبێت بۆ یەگەلی کوردستان مافی خۆیەتی ئیدارەی دام و دەزگاکانی حکومەتەکەی لە ڕۆڵە دلسۆز و نیشتیمانپەروەرەکانی پێك بهێنرێت .

١. دانانی فەلسەفەیەکی پەروەردەیی تایبەت بە هەرێمی کوردستان کە هەلقولاوی سیاسەتی گشتی سەرکردایەتی سیاسی هەرێم بێت .

٢. دانانی ئامانجە پەروەردەییەکانی گشتی و تایبەت بە هەموو قۆناغەکانی خوێندن .

٣. سووربوون و بەردەوامبوون لەسەر ئەنجامدانی پرۆسەی پوختەکردن و بژارکرن و دانانی کتێبەکان لەسەر جەم قۆناغەکانی خوێندن دا .

٤. ناردنی پسپۆرانی پەروەردەیی لە بواری پرۆگرامەکانی خوێندن و سەرپەرشتیاری پەروەردەیی و پسپۆڕی و ڕاهێنان بۆ دەرەوەی هەرێم بۆ هەندی وڵاتانی دراوسێ و عەرەبی و ئەوروپی بۆ سوود وەرگرتن لە ئەزموونی پەروەردەیی لەو وڵاتانەدا .

٥. دیراسەکردنی پرۆگرامەکانی خوێندنی پەیمانگاکانی مامۆستایانی سەرەتایی بە مەبەستی دانانی پرۆگرامی نوێی هاوچەرخ و دانانی مامۆستای شیاو بۆیان تا بتوانرێت مامۆستای پسپۆڕ و شیاو بۆقوتابخانە سەرەتاییەکان ئامادە بکرێت .

٦. بڕیاردان لەسەر نیزامی وەزارەتی پەروەردە .

٧. نەهێشتنی دیاردەی وانە ووتنەوەی تایبەت ((الدروس الخصوصيه)) کە بۆتە هۆی دابەزینی ئاستی زانستی خوێندکاران و بازرگانی کردن بە پرۆسەی پەروەردە و دیاردە دزێوەکان بەو شێوەی کە باسمان کرد .

٨. چارەسەرکردنی کێشەی کەمی مامۆستا لە شوێنە دوورەکان ((المناطق النائية)) بە پێدانی دەرماڵەی نیشتەجێبوون ((مخصصات الإقامة)) بەبڕی (١٠٠) سەد دینار بۆ هەر مامۆستایەك کە ژمارەیان (لە _٦٠٠) شەش سەد مامۆستا تێپەڕنا پەڕێت .

٩. هەوڵدان بۆ بەرزکردنەوەی ئاستی گوزەرانی مامۆستایان بە گشتی بە هاوکاری لەگەڵ هەردوو ڕێکخراوی یونسیف و یونسکۆ .

١٠. دانانی میلاکی مامۆستایان لەسەر بنەمای ژمارەی وانەکانی هەفتانە ((جدول توزيع الحصص)) و چارەسەرکردنی ژمارەی مامۆستایانی زیاد لە پێویست ((الفائضين عن الحاجة)) بە : خانەنشین کردنی ئەو مامۆستایانەی کە

تەمەنیان لە (٦٣) ساڵ تێپەڕبووە دوای تەعدیلکردنی یاسای خانەنشینی بەشێوەیەك کە لەگەڵ بارودۆخی ئێستادا بگونجێت و مانگانە بەڕێك و پێکی مووچەیان بدرێتێ .

١١. دامەزراندن و دابەشکردنی مامۆستایان بەسەر خوێندنگەکاندا لەسەر بنەمای پێویستی وانە ووتنەوەو پڕکردنەوەی نیسابی یاسایی وانە ووتنەوە دوور لە واسیتەو دەستێوەردانی دەرەکی .

١٢. دانانی بەڕێوەبەری خوێندنگاکان و یاریدە دەرەکانیان و بەڕێوەبەری بەشە ئیدارەییەکانی پەروەردەیی پارێزگاکانی هەرێم وبەڕێوەبەرە گشتییەکان لەسەر بنەمای پسپۆڕیو لێهاتوویی و دڵسۆزیو نیشتیمان پەروەری و دەست وداوین پاکی دوور لە واسیتەو خزمایەتی و دۆستایەتی . وە ئەنجامدانی پێداچوونەوەیەك بە پسپۆڕی و لێهاتوویی و دلسۆزی سەرجەم بەڕێوەبەران و سەرۆك بەشەکان و کارەبەدەستان .

١٣. هەوڵدان بۆ هاوکاری کردن و یارمەتیدانی ئەو خوێندکارانەی کە کێشەی جۆراو جۆریان هەیە : هەژاری ، کۆمەڵایەتی ، تەندروستی ، بێباوك و دایکی ، ئاوارەبوون ، کەم ئەندامی ، نەخۆشی درێژخایەن لە ڕێگای هەردوو ڕێکخراوی یونسیف و یونسکۆ وە ، بەمەبەستی زاڵبوون بەسەر کێشەکانیان داونەکەوتنیان لە خوێندن ، بە تایبەتی کە ژمارەیان زۆرە و ((٣٩ ٪)) ی ژمارەی سەرجەم خوێندکارانی کوردستانە .

١٤. زیاد کردنی بودجەی سێکتەری پەروەردە لە بڕیاری (٩٨٦) و زیادکردنی ژمارەی بینای خوێندنگای نوێ و نوێکردنەوەی بیناکۆنەکان و دابینکردنی پێداویستیە پەروەردەیی یەکان : وەك ریحلە و تەختەرەش .... بە تایبەتی کەل و پەلی زانستی بۆ تاقیگەکان و کتێبخانەکان و هۆکانی ڕوونکردنەوە و کەل و پەلی وەرزشیو هونەر و دابینکردنی کۆمپیوتەر بۆ دواناوەندییەکان بۆ ڕاهێنانی خوێندکاران .

١٥. گەشە پێدانی خوێندنی پیشەیی بە گشتی لە ڕووی پرۆگرامەکانی خوێندن و دابینکردنی کەل و پەل بۆ وەرشەکان و سوود وەرگرتن لەو وەرشانە بۆ ئەوەی ببنە سەرچاوەیەکی بەرهەمهێنەر بۆ دابینکردنی کەل و پەلی پێویست بۆ سەرجەم خوێندنگاکانی هەرێم .

١٦. گەشەپێدانی مەڵبەندی ئیشی دەست و مەڵبەندی هۆیەکانی فێرکردن لە بەڕێوەبەرێتیە گشتییەکانی پەروەردەی پارێزگاکانی هەرێم و بەکارهێنانی ئەم مەڵبەندانە بۆ ڕاهێنانی مامۆستایان و خوێندکاران .

١٧. گەشەپێدانی ئیدارەی ڕاهێنانی مامۆستایان لە بەڕێوەبەرییەتیەگشتییەکانی پارێزگاکان بۆ نوێکردنەوەی زانستی مامۆستایانی کوردستان لە بواری ڕێگەکانی وانە ووتنەوە دەروون ناسی و بابەتەکانی خوێندن بەگشتی و دانانی نەخشەیەکی فراوان و توکمە بۆ راهێنانی مامۆستایان بە بەردەوامی .

١٨. دانانی نەخشەیەکی پەروەردەیی کورت (سالانە) و درێژ خایەن (٥) پێنج سالّی بۆ گەشەکردنی پرۆسەی پەروەردە بەگشتی و دانانی بودجەیەکی دیاریکراو بۆ ئەنجامدانی گەشەکردنەکە بە هاوکاری هەر دوو ڕێکخراوی : یونسیف و یونسکۆ .

١٩. گرتنی کۆڕ و سمینیار و کۆنگرە بۆ گەشەپێدانی پرۆگرامەکان خوێندن بە شێوەیەکی بەردەوام .

٢٠. بایەخدان بە زمانە بیانیەکان بە تایبەتی زمانی ئینگلیزی و بەکارهێنانی تەکنەلۆژیای نویٚ لە پرۆسەی فێرکردن یان دا .

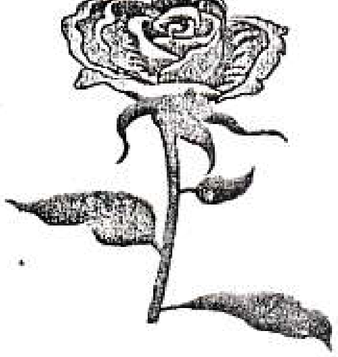

پڕۆگرام و کتێب
وهۆکانی فێرکردن
وقوتابخانە تایبەتی یەکان

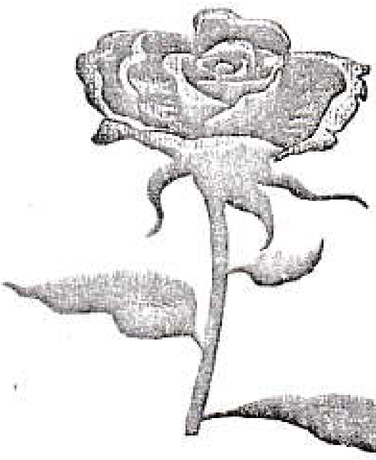

بەڕێزان ئامادەبووانی کۆنگرە ....

بە پەسەندی دەزانین ...پێش ئەوەی بێینە سەر پێشکەش کردنی پێشنیازو داخوازی یەکانمان ... سەرەتا سەرنجی ئامادەبووانی کۆنگرە بۆ کورتە باسێك دەربارەی خودی پرۆگرام رابکێشین بەو مەبەستەی جیاوازی بکرێت لە نێوان کێشەی پرۆگرام و کتێبدا .... تا بتوانین رێگە چارە بۆ هەریەکەیان بدۆزینەوە .

لەو روانگەوە ئەڵێین پرۆگرام جۆراو جۆر پێناسە کراوە ....

پرۆگرام کە مەنهەجە بە زمانی عەرەبی ... ئەم وشەیە لە رووی زمانەوە لە (نهج) ەوە هاتەوە کە بە واتای (الطریق الواضح) دێت .

بە لێکدانەوەی زانستوەرانەیش ...پرۆگرام بەرنامەی کارە (خطة العمل) پرۆگرام جۆرێکە لە تەشریع پرۆسەی فێرکردنی پێ رێك دەخرێت جا لە رووی پەروەردەییەوە یا لە رووی پیشەسازییەوە (صناعی) یا لەرووی کشتوکاڵییەوە بێت .

بێگومان هەریەك لەو لایەنانە پێویستی بە پرۆگرامی تایبەت بە خۆیەتی پرۆگرام سەرچاوە لە ژیان و ژینگە وە وەردەگرێت .

بە شێوەیەکی گشتی پرۆگرام بریتییە لەو جۆرە خوبراتە هەمە چەشنانەی کە ئەگەیەنرێتە منداڵ وەك (پەوەردەیی، رۆشنبیری ، هونەر ،کۆمەلایەتی ، تەندروستی...تاد) بەو مەبەستەی کەسییەتی منداڵ گەشە بکات لە هەموو روویەکەوە لە رووی لەشی و ژیری و ویژدانی و کۆمەڵایەتی ودەروونییەوە .

با یە خی پرۆ گرام :

پرۆگرام دەستنیشانی ئایندەی کۆمەڵگە دەکات .. دیارە پرۆگرامی قۆناغی سەرەتایی کاریگەرییەکی ئێجگار گرنگی هەیە لەسەر دیاری کردنی ئایندەی کۆمەڵگە چونکە ئەم قۆناغە ، قۆناغی درووستکردنی کەسییەتی تاکە (شخصیه الفرد).

واتە تا پرۆگرامی قۆناغی سەرتایی زیاتر سیمای شارستانییەت و سیمای پرۆگرامی سەردەمی پێوە دیار بێت ، بەو ئەندازەیە ئایندەی کۆمەڵگە رووی لە شارستانیە تو پێشکەوتنە...بۆیە سیاسەتمدارێکی گەورە لەم بارەیەوە دەڵێت :(پرۆگرامی قۆناغی قوتابخانەکان بخەنە بەردەستم .. پێتان دەڵێم چ ئاییندەیەك چاوەروانی کۆمەڵگەکەتان دەکات .

فەلسەفەی دەوڵەت ئامانج –هدف دیاری دەکات.

ئامانج پرۆگرام دیاری دەکات ..الغایة تحدد الواسطة .

باشترین پرۆگرام : ئەو پرۆگرامەیە هەمیشە لە گۆڕاندابێت – –مستقر نەبێت–سوودی لێوەرگیرێت.. یان لە ژیاندا پێویستی پێبێت

دانانی پرۆگرام دەچوێندرێت بە دروستکردنی خەستەخانە:

–بۆ چی لە ناوچەیەکی دیاری کراودا خەستەخانەیەك دروست دەکرێت؟

ئەمە ئامانجە(هدفە)

- ئەندازیار نەخشە کێشی بیناکە دەکات و درووستی دەکات .. ئەمە پرۆگرامە .

که تەواو بوو لە رووی کەموو کوری وپێویستی فراوانکردنییەوەوچۆنیەتی بە جێگەیاندنی ئەو ئامانجەی ئەم پرۆگرامەی بۆ دارێژراوە هەڵدەسەنگێنرێت ئەمە یان کرداری هەڵسەنگاندن(تقويم) دەگرێتەوە.

جۆری پرۆگرام:

١-پرۆگرامی منفصل-جیاجیا واتە مادەکان بە جیا دەخوێنرێن .

٢-پرۆگرامی محوەری .. واتە مادەیەك دەبێتە محور بۆ ئەوانی تر .

پرۆگرامەکانی ئێمە :

-پرۆگرام لای ئێمە بە ئامانج لێکدەدرێتەوە.

-بریتییە لە کتێب و مەلزەمە.

-ئالییە لەسە ر دەرخ وەستاوە.

-بایەخ بە خەزن کردنی مەعریفەی مجرد دەداتو دوورە لە ادراکی مفاهیمەوە.

لە پرۆگرامی منفەصلدا : وانە وتنەوە اتجاهی تملطي ، مامۆستا+کتێبە ، قوتابی مونە فیزە- مامۆستا محوری وانەیە.

لە پرۆگرامی محوەریدا:وانە وتنەوە اتجاهی کشفیە .. مامۆستا : مرشد وە موەجیهو موجیبە..مامۆستا هەمووشتێك نییە لە وانەکەدا.

کەمو کوری پرۆگرامەکانمان:

-ماوەی خوێندن ١٨٠ رۆژە.

-سەعاتی دەوامی خوێندن زۆرە قوتابی سەرتایی هەر سێ سەعات تواناى فێربوونی هەیە.

-هەڵسەنگاندنی قوتابی لەسە ئستی خۆینیە.

-پرۆگرام پێش دابەشکردنی پراکتیك ناکرێت .

-پرۆگرام لێژنەی مووەقەت دایدەنێت

-لێژنەکانی دانانی پرۆگرامی قۆناغی سەرەتایی بە بە زۆری ئەندامەکانی پسپۆرین.

<u>چارەسەرکردنیان:</u>

-پێشنیاز دەکەین ماوەی خوێندن بکرێتە ٢١٠ رۆژ

-دەوامی سیانی کە لە بنچینەدا هەر دەوام نییە چارەسەر بکرێت .

-پرۆگرام پێش دابەشکردنی پراکتیك بکرێت.

-دانانی پرۆگرام پێویستە لە لایەن دەستگایەکی هەمیشەییوە بێت.

-پێویستە ئەندامانی لێژنە دانانی پرۆگرام لە قۆناغی سەرەتاییدا زۆربەیان لە شارەزایانی پەوەردەیی و دەروونناسان بن.

-پیویستە پرۆگرام لە ژیان و ژینگە ی قوتابییەوە سەرچاوەی وەرگرتبێت.

-بۆ چارەسەر کردنی سەعاتی دەوام پێشنیاز دەکەین لیژنەیەك لە شارەزایان دابنرێت بۆ دارشتنەوەی پلانی خوێندن و دابەشکردنی وانەکان (لأعادة الخطة الدراسية وتوزيع الحصص).

-پێشنیاز دەکەین کە رێنوسی کتێبە پرۆگرامییەکان لە گشت قۆناغەکانی خوێندندا یەك شێوازە رێنوس بێت.

-پێشنیاز دەکەین کە زاراوە رێزمانییەکان لە پۆلی پێنجەمی سەرەتاییەوە یەکبخرێن بۆ نمونە (راناو) کراوەتەوە (جێناو)پێویستە لە گشت قۆناغەکان هەر (جێناو) بێت.

-پێشنیاز دەکەین لە پۆلی یەکەمەوە تا پۆلی سێیەم بابەتی زانست بە شێوەی کتێب نەبێت .. چاکتر وایە وەك سالانی پێشو بە شێوەی برگە داربژرێت ...

-پێشنیاز دەکەین سەرجەمی پرۆگرامەکانی قۆناغی سەرەتایی و قۆناغەکانی تریش لە شێوەی کتێبێکدا تۆمار بکرێن و وێنەی بچیت بۆ بەرێوەبەرێتی قوتابخانەکان و خوێندنگاکان.

-پێشنیاز دەکەین کتێبی زمانی عەرەبی لە گشت پۆلەکاندا بە شێوەیەك داربژرێت کە بۆ قوتابی غەیرە عەرەب بێت وە بە شێوەی گفتو گۆ (محادثة) بێت.هەروەك چۆن ئێستا لیژنەی عەرەبی کتێبی پۆلی چوارەمیان دارشتووە ، لەم بارەیەشەوە شایانی دەستخۆشکەرین و سوپاس.

-پێشنیاز دەکەین کە مەلزەمە و کورتکردنەوەی کتێب قەدەغە بکرێت .

پێشنیاز دەکەین پەیمانگای هونەرە جوانەکان سەرووی پسپۆری بابەتە تایبەتمەندەکانی خۆیان ... زیاتر بایەخ بە رێگەی وانە وتنەوە بدەن .. لەبەر ئەوەی کە زۆربەیان دەبنە مامۆستا .

-پێشنیاز دەکەین لێکۆلینەوە و توێژینەوە لەسەر بابەتی (تخصيص) لە پەیمانگای مەلبەندیدا بکرێت ... بۆ ئەوەی بریار لەسەر یەکلای کردنەوەی (بە مانەوەی یا لابردنی) بدرێت .

-پێشنیاز دەکەین قوتابخانەیەك بکرێتە قوتابخانەی پیادەکردن(تطبيق) بەمەرجێك ئەم قوتابخانەیە تارادەیەکی زۆر لە قوتابخانەیەکی نمونەیی بچێت لەرووی مامۆستای چاك و گشت پێداویستیەکانی ترەوە . بە هەمان شێوە خوێندگایەکیش بۆ باوەندی و دواناوەندی و ئامادەیی دابنرێت لە کاتێکدا ئەگەر کۆلێجی پەروەردە کرایەوە .

-پێشنیاز دەکەین بە گوێرەی پێویستی هەرێم پەیمانگای پیشەیی بکرێتەوە .

- پێشنیاز دەکەین کۆلیجی پەروەردە بکرێتەوە.
- پێشنیاز دەکەین کۆلیجێك بە ناوی کۆلیجی مامۆستایانەوە (كلية المعلمين) بکرێتەوە تا بتوانرێت دەرچووانی ئەم کۆلیجە بۆ قوتابخانە سەرەتاییەکان دابنرێن.
- پێشنیازدەکەین چیدی پەیمانگای مامۆستایان لە قەزاکاندا نەکرێتەوە لەبەر نەبوونی کادری کارامە بۆ وانە وتنەوە لەو شوێنانە دا و گەلێك هۆکاری تر .
- پێشنیاز دەکەین بە پرۆگرام و بەرنامەکانی پەیمانگای مەلبەندی مامۆستایاندا پێداچونەوەو لێکۆلینەوە بکرێت و سوود لە ولاتانی دراوسێ و سیستمی پەوەردەیی سەردەم وەرگیرێت .

- پێشنیاز دەکەین وەرگرتنی خویندکار لە پەیمانگای مەلبەندی لەسەر بنچینەو بنەمای تایبەتی وەرگیریٚ و هەموو مەرجە بنەرەتیەکانی وەرگرتنی تێدا رەچاو بکرێت.
- پێشنیاز دەکەین پیادە کردن (تەتبیق) لە پۆلی کۆتایی پەیمانگا بە درێژایی سالی خوێندن بێت ... زیاتر بابەتی پرۆگرامەکان بە عەمەلی پیادە بکرێن .
- پێشنیاز دەکەین یاسای بەزۆر خوێندن کاری پێبکرێت ..
- پێشنیاز دەکەین پرۆژەی نەهێشتنی نەخوێندەواری بخرێتە بەر لێکۆلینەوە و رێگە چارەی گونجاوی بۆ دابین بکرێت وبە پێی پلان و نەخشە کێشی وەزارەتی پەوەردە بکرێتە وەو لە ژێرچاودێری خۆیدا بێت .
- پێویستە لەسەر پرۆژەی(یافعین) نەوجەوانان لێکۆلینەوە و توێژینەوە بکرێت و سوود لە ئەزموونی ولاتانی دەرەوە بۆ ئەم مەبەستەوەرگیرێت.
- ئیستا لە پرۆسەی پەوەردەدا بۆ ئاسانکاری و بەرێوەبەردنی ئیشوکار جۆرێک لە لامەرکەزییەت پیادە دەکرێت .. لەبەر فراوانی دامو دەستگاکانی وەزارەتی پەوەردەزۆر بوونی ژمارەی قوتابخانەو خوێندنگاکان و مامۆستایان...-پێشنیاز دەکەین کە بەرێوەبەرێتی گشتی پەوەردە بکرێتە دوو بەرێوەبەریەتی و پەوەردە یش بۆ قەزای هەلەبجەی شەهید بکرێتەوە .. دەسەلاتی تەواویش بدرێتە ئەو بەرێوەبەرییەتیانە .
- هەروەهاپێشنیاز دەکەین دەزگاو بەرێوەبەرییەتی یەکانی تری ناو وەزارەت و بەرێوەبەرییەتی گشتی پەوەردە دەستەلاتیان سنوردار نەکرێت و شێوە لامەرکەز یەکیان پێبدرێت.
- پێشنیاز دەکەین بەرێوەبەرییەتی پرۆگرام و کتێبەکان زۆر بایەخیان پێبدرێت و بە کەسانی کارامە و شارەزا بەر فراوانتر بکرێن .
- پێشنیاز دەکەین کە لە تەلەفزیۆنی پەوەردەیی دابین بکرێت .
- پێشنیاز دەکەین رێکخراوەکان بە پێی پلان و ئاگاداری خوولی راهێنان بکەنەوە و چالاکی پەوەردەیی ئەنجام بدەن.
- پێشنیاز دەکەین بەشی سایکۆلۆژی لە زانکۆ بکرێتەوە.

-پێشنیاز دەکەین کەسانێك بکرێنە وانە بێژ کە خولی قادەیان دیبێت و بە سەرکەوتوویی ئەو خولەیان بریبێت کەماوەکەی بەلای کەمەوە لە دوومانگ کەمتر نەبووبێت .

-پێشنیاز دەکەین لێژنەیەکی لێکۆلینەوە و توێژینەوە بۆ دارشتنەوەی دەستورو بنەماو چۆنیەتی ڕاهێنان و چالاکیە جۆراو جۆرەکانی تر پێك بهێنرێت.

-پێشنیاز دەکەین پرۆسەی پەروەردە لە هەرێمی کوردستاندا لەسەر بنچینەی نەخشە کێشانێکی پەروەردەییەوە (التخطيط التربوي) سەرچاوە وەرگرێت .

- پێشنیاز دەكەین كە خولی تایبەتی درێژ خایەن كە لە دوو مانگ كەمتر نەبێت بۆ مامۆستایان بكرێتەوە بە مەرجێ دەرچووانی ئەو خولە پا بەند بن بە ووتنەوەی ئەو وانانە وە كە خولیان بۆ دیوە ...

- پێشنیاز دەكەین كە لێژنە زانستیە پسپۆرەكان (اللجان العلميه المتخصصه) زۆر بایەخیان پێدرێتەوە و سەر لە نوێ دروستبكرێتەوە و بخرێنەوە كار

- بە مەبەستی تەواو كردنی پرۆگرامەكان بە پێی پلانی سال و رۆژانەو بە شێوەیەكی تێرو تەسەل ... پێشنیاز دەكەین كاری گواستنەوەی مامۆستایان هەموو سالێك لە پشووی هاویندا لە مانگی هەشتدا كۆتایی پێبێت ...

- – پێشنیاز دەكەین دیاردەی گواستنوەی بە دەوام نەمێنێبە تایبەتی لە قۆناغی سەرەتاییدا.

- پێشنیاز دەكەین كە بیتاقەی مدرسی كاری پێبكرێت و بكەوێتەوە كار بە شێوەیەكی زانستیانە و پەروەردە ییانە .

- پێشنیاز دەكەین كە بابەتی وانەكانی قۆناغی سەرەتایی بە زۆری بكرێنە عەمەلی....

- پێشنیاز دەكەین كە دوا چاپی كتێب دابەشبكرێت بەسەر قوتابخانەكاندا هەمیشە كتێب بە ئەندازەی ژمارەی قوتابی و خوێندكار دابەش بكرێت.

- – پێشنیاز دەكەین كورسەیەك بۆ فێربوونی خەت لە پۆلی سێیەمەوە تا پۆلە كانی تر چاپبكرێت (بۆ فێربوونی خەتی كوردی.. عەرەبی –ئینگلیزی).

- پێشنیاز دەكەین كە فەرهەنگی كوردی و عەرەبی ئینگلیزی لە گشت قوتابخانەو خوێندنگایەكدا هەبن .

- پێشنیاز دەكەین لێژنەیەكی شارەزاو پسپۆر لێكۆلینەوەو توێژینەوە (بحث ودراسات) لەسەر پەیرەو بنەماكانی (النظام والتعليمات) قۆناغی سەرەتایی و قۆ ناغەكانی ناوەندی و دواناوەندی ئامادەیی بكات ... بە مەبەستی نوێكردنەوەو گۆرانكاری لە پەیرەو بنەماكادا

- پێشنیاز دەكەین مەلبەندی هۆیەكانی فێركردن زیاتر بایەخی پێبدرێت و بە شی دارتاشی و بە شەكانی تر بكەونەوە كار ... ئەویش بە دابین كردنی كەرەستەی خاوو پێویستیەكانی تری وەك عاریچەی سلایدات و جیهازی ئۆڤەر هێد (فوق الراس)و مجلد رادیوو حەقائبی وسائلی تعلیمی یەوە .

- پێشنیاز دەکەین کە کامێرەکانی (سکرین فول ئۆتۆماتیک) بۆ چاپکردنی نەخشەو وێنەکان لەگەڵ ئامێری تۆمارکردنی خێرا (جهاز التسجیل السريع) بۆ مەلبەندی فێرکردن دابین بکرێت لە ڕێگەی یونسیفەوە .

-پێشنیاز دەکەین خوێندنگای پیشەیی لە ناوچە جاجیا کانی هەرێمی کوردستاندا بکرێتەوە و سوود لە ژینگە وەرگیرێت بۆ ئەم مەبەستە لەگەل دابین کردنی کارو کەرەستەی تەواو .

-پێشنیاز دەکەین ئەو کتێبانە ی کە چاپکراون ئامادەن دابەش بکرێن بەسەر قوتابخانە و خوێندنگاکاندا.

-پێشنیاز دەکەین لەم قوتابخانەی مەرجی تەواوی تێدایە مامۆستای پۆل پیادە بکرێت.

-پێشنیاز دەکەین ئەو کتێبانەی ئامادەی چاپن بە زووترین کات چاپ بکرێن

-پێشنیاز دەکەین لیژنەیەك لە شارەزایان دابنرێت بۆ ئەوەی بچنەوە بەسەر کتێبی ئینگلیزی گشت پۆلەکاندا بۆ گۆڕین و گونجاندنی ئەو کتێبانە لەگەڵ زمانی کوردیدا .

-پێشنیاز دەکەین لە تاقیکردنەوەی گشتی پۆلی شەشەمدا زیاتر بایەخ بەلایەنی زارەکی بدرێت وەبۆ ئەم مەبەستە پێویستە ڕێگە چارەیەك بدۆزرێتەوە .

پێویستە لە نێوان پرۆگرامەکانی قۆناغێك وقۆناغیدواتردا پەیوەندیو تێکۆڕانێك هەبێت

-پێشنیاز دەکەین کتێبەکانی (مێژوو ،جغرافیا ، کۆمەلایەتی) بخرێتە یەك بەرگە کتێبەوە بەهەمان شێوە کتێبەکانی زمانی کوردی و عەرەبیش لە پۆلەکانی پێنجەم و شەشەمی سەرەتاییدا واتە مێژوو و جغرافیاو پەروەردە . بخرێتە یەك بەرگە کتێبەوە وە ڕێزمان وهونراوەو خوێندنەوە ..بخرێتە یەك بەرگە کتێبەوە .

-لەبەر ئەوەی پۆلی سێیەمی ناوەندی پۆلێکی گشتیە ، پێشنیاز دەکەین خوێندنی ئامادەیی لە پۆلی چوارەمەوە دابەش بکرێت بۆ زانستیو وێژەیی واتە چواری گشتی نەمێنێت .

-بۆ ئەوەی ڕێگاکانی وانە ووتنەوە لە قۆناغەکانی ناوەندیو بەرەو ژوورتر لەگەڵ ئەو ڕێگاو شێوازانەدا ڕێکبکەوێت کە یونسکۆ لە کردنەوەی خوولەکانیدا پیادایان دەکات - پێشنیاز دەکەین پرۆگرامەکانمان و شێوازی تاقیکردنەوەکانمان بگۆڕین بۆ سەر ئەو ڕێبازو خوولانەی یونسکۆ .

-پێشنیاز دەکەین تاقیکردنەوە لەپۆلیەکەم ودووەمی سەرەتاییدا بەم شێوازەی ئێستای نەمێنێت هەروەها پلەی یەکەم و دووەم و سێیەم نەمینێت ، لەسەر کارتەکە بنوسرێت(دەرچووە)

کۆلێجی صلاح الدین ئەیوبی ئەهلی / گوران

١- ئەم قوتابخانەیە سەربە (کۆمپانیا ی فەزالەر بۆ پەروەردە و فێرکردن) سەر بەلقی هەولێر مرکز لە ئەنقەرە یە

٢- زمانی خوێندن ئینگلیزیە ، زمانی کوردی ، تورکی ، عربی وەك دەرسێکی زمان دەخوێندرێ

٣- (٦٥) خوێندکار لە پۆلە یەکەمی تمهیدی وەرگیراوە بە نمرەی زۆرو بە تاقیکردنەوە . خشتەی ژمارە (٢)

٤- خوێندن بەخۆرایی یە ؟ واتا کرێی خوێندن وەرناگیرێ بەلام تەنها (٥٠٠) پێنج سەد دینار وەردەگیرێ بۆ جل وبەرگ وکتێب و پێداویستی تر

٥- دەوام لەکات ژمێر ٨بەیانی تاکو ٢/٥پاش نیوەرۆ .

٦- میلاك لە خشتەی ژمارە (٤) دیاریکراوە .هەروەها هەندێك لە مامۆستاکان خەلکی تورکیان هەندێکی تر خەلکی سلێمانین

٧- بینایەکەی خوێندن نوێیە هەموومەرجەکانی خوێندنی تێدایە بەلام ژوری کەمە ٤ چوارژور کراودتە ٨هەشت ژوور . پێویستیان بە دووژور هەیە لەگەل (کتێبخانە) لەگەل دوو ژوور بۆ تاقیگەی فیزیا وکیمیا .

بەشی ناوەخۆی خوێندکارانی دەرەوە هەیە لەگەل کتێبخانەی (مطعم)

٨- کتێبی (منهجی) وەك (کومەلایەتی ، دین ، کوردی، عەرەبی) کە وەری دەگرن ژمارەکەی زۆر کەمە . (لە گە نجینەی سلێمانی) وەهەروەها کتێبە زانستیەکان لە تورکیا دێت

٩- ٢دووجۆرە مێژوو دەخوێندرێ .

أ- مێژووی جیهان بە تورکی

ب- مێژوی (کورد، اسلام ، کۆن) بە کوردی دەخوێندرێ .

هەروەها وانەی جوگرافیا دووجۆرە .

أ-جوگرافیای جیهانی بەزمانی تورکی .

ت- کتێبەکانی جوگرافیای ناو هەرێم بەزمانی کوردی .

١٠- پێویستیان هەیە بە :-

أ- دووسەبورە

ب- ٢٠رحلە.

ح- ٢مێژو .٤.کورسی .

قوتابخانەی (دواناوەندی کۆلیجی صلاح الدین ئەیوبی)

ژ NO	ناوی قوتابخانە Name of Schools	سالی دامەزراندن Es tablishi ngyear	شوێن / گەڕەك Location-quarter	ژمارەی مامۆستایان No. of Teachers	ژمارەی خوێندکاران No. of pupils	تێبینی Remarks
	دواناوەندی کۆلیجی صلاح الدین ئەیوبی	١٩٩٧	کارێزە وشك	٢٦	٢٣٧	

ژمارەی مامۆستایان بە پێی پسپۆری

دین - عەرەبی	کوردی	ئینگلیزی	بیرکاری	مێژوو	جوگرافیا	پەروەردە	کۆمەڵناسی	دەروونناسی	کیمیا	فیزیا	زیندەوەرزانی	زانست	ئامار	ئابووری	کارگێڕی	هونەر	وەرزش	پیشەیی
٤	٢	٤	١		٢				٢	٢	٢					١	١	

ژمارەی کارمەندان و کارگوزاران (الموظفين الاداريين والعمال)

پارێزگا	ژمارەی فەرمانبەران	ژمارەی کارگوزاران	سەرجەم
سلێمانی	١	١٧	١٨

قوتابخانەی دواناوەندی کۆلێجی سلێمانی ئەهلی کچان

١- ئەم خوێندنگایە سەر بە (کۆمپانیای فەزالە ر بۆ پەروەردەو فێرکردن) سەر بەلقی هەولێر مەرکەزی ئەنقەرە یە.

٢- زمانی خوێندن ئینگلیزیە ، زمانی کوردی ، تورکی ، عەرەبی ، وەك دەرسێکی زمان دەخوێندرێ .

٣- (٦٠) شەست خوێندکار لە پۆلی یەکەم بە (تمهیدی) وەرگیراوە بە نمرەی زۆر وبە تاقیکردنەوە وەك لە خشتەی ژمارە (٢) دیاری کراوە

٤- خوێندن بە خۆرایی یە ؟ واتە کرێ خوێندن وەرناگیری بەلام تەنها (٥٠٠) سەدینار وەردەگیری بۆ جل وبەرگ وکتێب وپێداویستی تر .

٥- دەوام لە کات ژمێر ٨ بەیانی تاکو ٢/٥پاش نیوەرۆیە .

٦- میلاك لەخشتەی ژمارە (٤) دیاری کراوە . هەروەها هەندێك لە مامۆستاکان خەلکی تورکیان و هەندێکیتر خەلکی سلێمانین .

٧- بیناکەی خوێندن نوێ یە بەلام بچوکە بۆ سالانی داهاتو و بەکەلك نایەت هەروەها ژوری تاقیگەی نییە ، کتێبخانەی نی یە ، ژوری ناوەخۆی نی یە، قاعە نی یە

٨- کتێبی (منهجی) وەك (کۆمەلایەتی ، دین ، کوردی، عەرەبی) کە وەری دەگرن ژمارەیان کەمە لە گەنجینەی سلێمانی وەری دەگرن

بەلام کتێبە زانستیەکان کە لە تورکیاوە دێت بەزیادە وە دێت

٩- دووجۆر مێژوودەخوێندرێ:-

أ- مێژووی جیهان بە تورکی .

ب- مێژووی اسلام + کورد+کۆن بە زمانی کوردی دەخوێندرێ .

هەروەها وانەی جوگرافیاش دووجۆرە :-

أ- جوگرافیای جیهان بەزمانی تورکی .

ب- کتێبەکانی جوگرافیای ناوەرێم بەزمانی کوردی .

١٠- پێویستیان هەیە بە زۆرکەل وپەل-کە لەلیستێ تایبەت دیاری کراوە ، وە بەنووسراوی ژمارە (١٥) رۆژی ٢٠٠١/٩/٢٢ نێردراوە بۆ وەزارەتی پەروەردە

ناوەندی کۆلیجی سلیمانی ئەهلی کچان

کۆلیجی سلێمانی ١٩٩٩ تۆی مەلیك 21 ٢٠٨

10 مامۆستا

10 محاضر

پۆلی یەك		پۆلی یەکەم		پۆلی دوو		پۆلی سێ		پۆلی چوارەم		پۆلی پێنچەم		پۆلی شەشەم		سەرجەم	
کچ	کور	کچ	کور	کچ	کور	کچ	کور	کچ	کور	کچ	کور	کچ	کور	کچ	
٦٠		٤١		٤٥		/		٣٠		٤٦	-	٢٦		/	٢٢٨

ژمارەی مامۆستایانی پسپۆری

[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
٤	٢	٤	١	٢				١	١	١						١	١

ژمارەی کارمەندان وکارگوزان (الموظفین الاداریین والعمال)

پارێزگا	ژمارەی فەرمانبەران	ژمارەی کارگوزاران	سەرجەم
سلێمانی	١	٩	١٠

خوێندنگەی دواناوەندی نموونەیی شەهید جەباری حاجی رشید

١-ئەم خوێندنگایە سەر بە بەڕێوەبەرایەتی گشتی پەروەردەی سلێمانی یە ، لەلایەن منداڵ پارێزی کوردستان یارمەتی دەدرێت.

٢-زمانی خوێندن کوردی یە ، بابەتەکانی پۆلی یەکەمی ناوەندی دەخوێنن سەرەرای بابەتی کۆمپیوتەر و زمانی ئینگلیزی بۆ تقویە ، وە بابەتەکانی زانستی بە ئینگلیزی دەخوێنن .

٣-سالی خوێندن ٢٠٠١-٢٠٠٢ (٥٠) خوێندنکار لە پۆلی یەکەم وەردەگرن دابەش دەکرێت بەسەر دوو پۆلی خوێندن ، ئەم پەنجا خوێندکارانە لە خوێندکارانی (بلیمەت) و زیـرەك (متمیز) بە نمرەی زۆر بە تاقی کردنەوە هەلدەبژێردرێت

٤-خوێندن بە خۆرایی یە .

٥-دەوام لە کات ژمێری ٨,٥ بە یانی تا ٣,٥ ئێوارە یە.

٦-میلاکی تایبەتی یان نی یە پشت بە محازر دەبەستن

٧-بینای خوێندن نوێ و گەورەو هاوچەرخە ، هەموو مەرجەکانی خویندنی تێدایە .

٨-مندال پارێزان ... باحث اجتماعیان بۆ تعین کردوون.

٩-گیرو گرفتیان نی یە .

ژمارەی کارمەندو کارگوزارەکان

قوتابخانەی (دواناوەندی شەهید جباری حاجی رشیدی نمونەیی)

ژ NO	ناوی قوتابخانە Name of Schools	سالی دامەزرانلن EEEEs tablishi Ngyear	شوێن / گەرەك Location-quarter	ژمارەی مامۆستایان No. of Teachers	ژمارەی خوێندکاران No. of pupils	تێبینی Remarks
	شەهید جبار	٢٠٠١-٢٠٠٢	رزگاری		٥٠	تازە کراوەتەوە

پۆلی یەکەم		پۆلی دووەم		پۆلی سێیەم		پۆلی چوارەم		پۆلی پێنجەم		پۆلی شەشەم		سەرجەم	
کور	کچ	کور	کچ	کور	کچ	کور	کچ	کور	کچ	کور	کچ	کور	کچ
٢٥	٢٥												

ژمارەی مامۆستایان بە پێی پسپۆری

هەمووی محازرن

دین - عەرەبی	کوردی	ئینگلیزی	بیرکاری	مێژوو	جوگرافیا	پەروەردە	کۆمەڵناسی	دەروونناسی	کیمیا	فیزیا	زیندەوەرزانی	زانست	ئامار	ئابووری	کارگێڕی	هونەر	وەرزش	پیشەیی	هیتر
١	١	٦	١		١				-			١				١	١		٨

ژمارەی کارمەندان و کارگوزاران (الموظفين الاداريين والعمال)

پارێزگا	ژمارەی فەرمانبەران	ژمارەی کارگوزاران	سەرجەم
سلیمانی	-	٧	٧

خوێندنی تورکمانی لە هەرێمی کوردستاندا

لە شارۆچکەی کفری قوتابخانەیەکی سەرتایی و خوێندنگایەکی ناوەندی و باغچەیەکی ساوایان هەیە بە م ناوانە:-

١-قوتابخانەی قەرە ئۆغلانی سەتایی .

٢-خوێندنگای (دۆغانی ناوەندی .

٣-باخچەی خونچە گول

لەم (٣) قوتابخانەیەدا خوێندن بە زمانی تورکی یە ، زمانی کوردی و زمانی عەرەبی وەك دوو زمانی لاوەکی دەخوێندرێن.هەروەها میلاك و کتێب و گشت پێداویستیەکانی خوێندنیان بۆ دابین کراوە .

پێشنیازەکان :_

١-جیاکردنەوەی دەوامی قوتابخانەی (دوغان) لە قوتابخانەی قەرە ئۆغلان .

٢-چاکردنەوەی بینای قوتابخانەکان .

٣-پرسیارەکانی تاقی کردنەوە گشتیەکان بە زمانی تورکی بێت و چاپیش بکرێت .

ژمارەی مامۆستاکان خویندکاران لە خشتەکانی ھاوپێچ دیاریکراوە.

قوتابخانەی (قەرە ئۆغلان)

ژ N O	ناوی قوتابخانە Name of Schools	سالی دامەزراندن EEEEs tablishi ngyear	شوێن / گەرەك Location-quarter	ژمارەی مامۆستایان No. of Teachers	ژمارەی خوێندکاران No. of pupils
	قەرە ئۆغلان	١٩٩٣-١٩٩٤	کفری - نەورۆز	١١	٢١٠

پۆلی یەکەم		پۆلی دووەم		پۆلی سێیەم		پۆلی چوارەم		پۆلی پێنجەم		پۆلی شەشەم		سەرجەم	
کور	کچ	کور	کچ	کور	کچ	کور	کچ	کور	کچ	کور	کچ	کور	کچ
٢٠	١٢	٢٨	١٤	٢٠	١٦	١٦	١٥	٢٠	٢٢	١٧	٩	١٢١	٨٩

مامۆستایانی سەتایی بە پێی پسپۆری

دین	عربی	کوردی	ئینگلیزی	بیرکاری	زانست	مێژوو	جوگرافیا	پ.نیشتمانی	کشتوکال	وێنە	سروود	وەرزش	گشتی
	٢	١	١	١	١	١	١	١				١	١

قوتابخانەی (باخچەی خونچە گوڵ)

ژ NO	ناوی قوتابخانە Name of Schools	ساڵی دامەزراندن EEEEs tablishingyear	شوێن / گەرەك Location-quarter	ژمارەی مامۆستایان No. of Teachers	ژمارەی خوێندکاران No. of pupils	تێبینی Remarks
		١٩٩٨/١٢/٣	رزگاری	٣	٨٠	

پۆلی یەکەم		پۆلی دووەم		پۆلی سێیەم		پۆلی چوارەم		پۆلی پێنجەم		پۆلی شەشەم		سەرجەم	
کور	کچ	کور	کچ	کور	کچ	کور	کچ	کور	کچ	کور	کچ	کور	کچ
٢٤	١٦	٢٣	١٧									٤٧	٣٣

ژمارەی کارمەندان و کارگوزاران (الموظفين الاداريين والعمال)

پارێزگا	ژمارەی فەرمانبەران	ژمارەی کارگوزاران	سەرجەم
کەرکوك	١	٤	٥

قوتابخانەی (دواناوەندی دۆغانی تێکەل)

ژ NO	ناوی قوتابخانە Name of Schools	سالی دامەزراندن EEEEs tablishingyear	شوێن / گەرەك Location-quarter	ژمارەی مامۆستایان No. of Teachers	ژمارەی خوێندکاران No. of pupils	تێبینی Remarks
	دواناوەندی دۆغان	١٩٩٥	کفری / نەورۆز	١١	١٧٨	

پۆلی یەکەم		پۆلی دووەم		پۆلی سێیەم		پۆلی چوارەم		پۆلی پێنجەم		پۆلی شەشەم		سەرجەم	
کور	کچ	کور	کچ	کور	کچ	کور	کچ	کور	کچ	کور	کچ	کور	کچ
٢٢	١٦	١٨	٢٥	٣٠	٢١	١٤	١٩	٤	٩	٢	٨	٨٠	٩٨

ژمارەی مامۆستایان بە پێی پسپۆری

لغة - عربي	کوردی	ئینگلیزی	بیرکاری	[illegible]	جوگرافیا	پەروەردە	[illegible]	[illegible]	کیمیا	فیزیا	زیندەوەرزانی	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
٢	١	١	١	-	٢	-	١	-	١	١	١	١							

ژمارەی کارمەندان و کارگوزاران (الموظفين الاداريين والعمال)

پارێزگا	ژمارەی فەرمانبەران	ژمارەی کارگوزاران	سەرجەم
کەرکوك	٢	٢	٤

خوێندنی سریانی لە هەرێمی کوردستاندا

لە قوتابخانەی هەرمووتەی سەرتایی و خوێندنگای هەرمووتەی ناوەندیدا تەنیا یەك وانەی سریانی هەیە سەرجەمی وانەکانی تر بە زمانی کوردی دەخوێندرێن جگە لە وانەی زمانی عەرەبی وئینگلیزی .

لەم خشتانەی خوارەوە ژمارەی مامۆستایان و ژمارەی خوێندکاران مان بۆ دەردەکەوێ لە سالی خویندنی ١٩٩٩-٢٠٠٠ ز.

مەلبەندی (قەزای کۆیە)

ا/قوتابخانەی سەرتایی هەرمووتە

ژ NO	ناوی قوتابخانە School name	سالی دامەزراندن Establishing year	شوێن/ گەرەك/ گوند Location-quarter-Village	ژمارەی مامۆستایان Teachers No.	ژمارەی قوتابی Pupils No.	تێبینی Remarks
١	هەرمۆتە Harmotta Primary school	١٩٤٧	گوندی هەرمۆتە Hamottay V.	١٩	١٢٧	

ب/ناوەندی هەرمۆتەی تێکەڵاو

ژ No.	ناوی قوتابخانە School name	سالی دامەزراندن Establishing year	شوێن/ گەرەك/ گوند Location-quarter-Village	ژمارەی مامۆستایان Teachers No.	ژمارەی قوتابی Pupils No.	تێبینی Remarks
١	هەرمۆتە Harmotta	1978	گوندی هەرمۆتە Hamottay V.	9	١١٢	

خوێندنگەی میدیای نمونەیی

CSM

١- ئەم قوتابخانەم سەر بە (كەنیسەی ئنجیلی پرۆتستانتی سلێمانی یە) بە هاوكاری قوتابخانەی (فرانكلین ی نموونەی) سەر بە ولایەتی یەكگرتووەكانی ئەمریكا كە لەولایەتی (تنسی) یە دامەزراوە . خوێندكار پاش دەرچونی لە پۆلی شەشەمی ئامادەیی لە هەموزانكۆیەكی جیهانی وەر دەگیرێت . چونكە شەهادەكەی (جیهانیە)و باوەرپێكراوە .

٢- زمانی خوێندن بە ئینگلیزی لەهجەی ئەمریكیە.

زمانی كوردیش وەك دەرسی زمان دەخوێندرێ

لە پۆلی پێنچەمی سەرەتایی دووجۆر (دەرس) وانەی مێژوو هەیە خوێند كار بۆی هەیە یەكیان هەلبژێرێ

یان مێژووی ئەمریكایان مێژووی كوردی .

٣- زۆربەی خوێندكارەكان منالی ئەوكەسانەن كە لەدەرەوە گەراینەوە هەرێمی كوردستان زمانی كوردی باش نازانن وەژمارە پۆلیان لە نەخشەی ژمارە (٢) دیاری كرا

٤- لەسالی خوێندنی نوێ ٢٠٠١/٢٠٠٢ خوێندن لەپۆلی یەكەمی سەرەتایی تا پۆلی چوارەمی سەرەتایی هەیە جگە لە پۆلی تەمهیدی

٥- خوێندن بە پارەیە هەر خوێندكارێك پێویستە ٣٠٠$سێ سەددۆلار سالانەبدات بەم شێوەیە

٢٠٠$كرێ خوێندن

٥٠$كرێی هاتوچۆی خوێندكار

٥٠$بۆكرینی كتێب ولە بەرگرتنەوەوخواردنی وەجبەیەك لە پسكویت ونەستەلە .

٦- دەوام لەكات ژمێر ٨بەیانی تاسێ ٣ئێوارەبە ٣سێ وەجبە .

٧- یەك مامۆستای بیانی هەیە ٣مامۆستای تریش گەیشتۆنەتە سوریا بەلام سوریا رێیان نادات بێنە ناو هەرێمی كوردستان

٩- بینایەكەی خوێندن هەموومەرجەكانی بینای خوێندنگەی تێدایە .

لەسالی داهاتوودا لەسەر پارچە زەویەكی گونجاو بینایەكی تایبەت بە خۆیان بۆ یان دروست دەكرێت

١٠- لە پۆلی یەكەم ودووەمی سەرەتایی خوێندكار تاقی دەكرێتەوە كارتی ئەنجام وەردەگرێت بەلام دەست نیشانی یەكەم ودووەم ناكرێت بەس لەسەر كارت دەنوسرێ دەرچووە.

١١- ژمارەی کارمەندو کارگوزارەکان لە خشتەی ژمارە (٥) دیاری کراوە .

١٢- چەندگیروگرفێکیان هەیە لەوانە.

ا- چەند مامۆستایەک ی (منسب) یان هەیە

ب- کەل وپەلی وەرزشیان زۆرکەمە .

ج- لە پارەی کارەبا وەک کارتی تایبەت حسابیان بۆ کراوە وەدەبێت پارەکە زۆرە تکادەکەین وەک (خوێندنگایەک) ی ناو هەرێم حسابیان بۆ بکەن .

قوتابخانەی (مید یای نمونویی)

میدیای نمونەیی 2001-1-1کاریێزە وشلک نۆ (٩) ١٢٠

پۆلی یەکەم		پۆلی دووەم		پۆلی سێیەم		پۆلی چوارەم		پۆلی پێنجەم		پۆلی شەشەم		سەرجەم	
کور	کچ	کور	کچ	کور	کچ	کور	کچ	کور	کچ	کور	کچ	کور	کچ
١٦	١٤	١٠	٢٠	١٧	١٣	١٦	١٤					٥٩	٦١

ژمارەی مامۆستایان بە پێی پسپۆری .

[illegible]	کوردی	ئینگلیزی	بیرکاری	مێژوو	جوگرافیا	پەروەردە	کۆمەڵناسی	[illegible]	کیمیا	فیزیا	زیندەوەرزانی	زانست	شانۆ	ئابووری	کشتوکاڵ	هونەر	وەرزش	[illegible]	[illegible]
		٦	١						٢										

ژمارەی کارمەندان و کارگوزاران (الموظفین الاداریین والعمال).

پارێزگا	ژمارەی فەرمانبەران	ژمارەی کارگوزاران	سەرجەم
سلێمانی	٦	٧	١٣

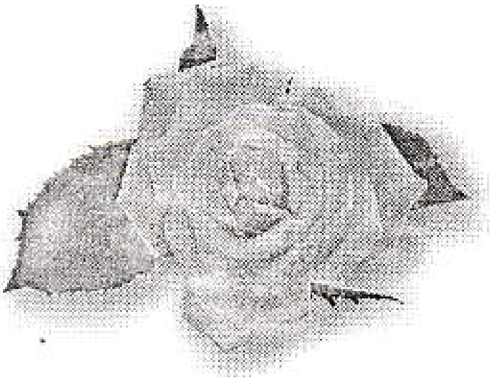

تاقیکردنەوەکان

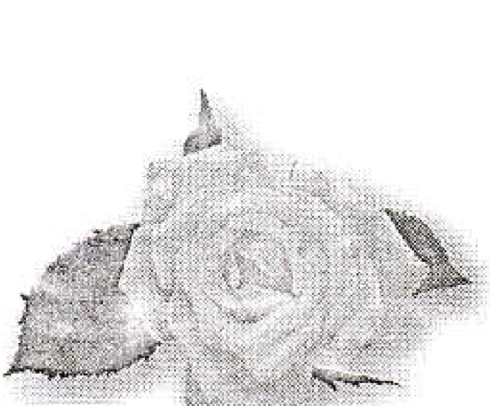

تاقیکردنەوەکان

بەڕێزان هەر چالاکیەکی مرۆڤ کە لە ناویدا چالاکی پەروەردەیی زیاتر مەبەستمانە ، گۆڕانکاری و نویێ خوازی بەخۆوە بینیوە شان بە شانی فراوان بوون و نەشوونما کردنی ئەزموونەکانی مرۆڤ خۆی ۰ خاڵێکی گرنگ هەیە کە هەموو نەتەوەو کەسانێك یەکانگیر ئەکاتەوە ئەویش ئەوەیە کەکەس نیە حەز بە گەشە کردن و بەرەو پێش چوونی کاری خۆی نەکات بەڵێ هەموان حەز بەم کارە دەکەین وە ئەمانەوێت بە ئامانجەکانی خۆمان بگەین۰

تاقیکردنەوە – ئەو شتەی کە هەموو ڕقمان لێیەتی ، بەشێکە یان باشتر و تەنی چەمکێکە لە پرۆسەی فێرکردن و فێر بوون لە ڕێی وانە وتنەوەوە۰ وە هەرواش ئەمێنێتەوە هەتا خودی پرۆسەی خوێندن خۆی بەردەوام بێت۰

بەڵێ هەموو ڕقمان لە تاقیکردنەوە دەبێتەوە بەڵام هیچ کامیشمان ناتوانین لە گرنگی و کاریگەری تاقیکردنەوەکان بێ ئاگا بێت۰ چونکە تاقیکردنەوە ئەو تاکە پێوەرەیە کە بە هۆیەوە ئەتوانین وە دەست هاتەکانمان دژی مەبەستی تاك ڕەویمان بۆ دەربکەوێ ، هەر بۆیە ناتوانرێ هەرگیز فەرامۆش بکرێت۰

گومانی تیا نیە کاتێك کە کارێك لە ئەستۆ ئەگرین ئەبێت وورد بینانەو بیر تیژانە کاری بۆ بکەین هەموو ئەو هەل و مەرجانەی بۆ بڕەخسێنین کە ئەمانگەیەنێتە ئامانج و مەبەستەکانمان ۰ ئەو هەلوو مەرجانەش خۆیان لەم چوار خاڵەدا ئەبیننەوە :

١- input پێکهاتەی دەست پێکردن (المدخلات)

٢- process پرۆسەکان (العمليات)

٣- out put بەرهەمی دەرچوو (المخرجات)

٤- feed back لا دەست کەوت (التغذية الراجعة)

بواری تاقیکردنەوەش ئەم چوار خاڵە ئەکاتە ستراتیژی خۆی و کارەکانی لە سەر هەڵ ئەسوورێنی سەبارەت بە پێکهاتەی دەست پێ کردن (input) مەبەست لە هەموو ئەو فاکتەرو بنەمایانەیە کە ئەبێت ئامادەکرابێت بۆ فێرخواز کاتێك کە تاقیکردنەوە ئەنجام ئەدات وەك ﴿ دەق ، بابەت ، سەرچاوە ، جێگە ، پرسیار ، چاودێر ، بەرپرسی هۆڵ ....هتد ﴾۰

لە هەنگاوی پرۆسەدا (process) ئەبێت پێشتر فێرکەر کە (مامۆستا) یە هەموو توانای خۆی خستبێتە گەڕ بۆ گەیاندنی مادەکەی بە فێرخواز (کە ئێستا تاقیدەکرێتەوە) و ئەم پرۆسەیە خۆی لە کارێکی هەما هەنگی هاوبەشدا ئەبینێتەوە کە کارلێك کەرو پەیوەندیدارن بە یەکەوە بەو جۆرەی کە ڕووەو لووتکەی سەرکەوتنی بەرێ۰

هەڵبەت بەرهەمی دەرچووش (out put) لە ئەنجامی ئەو هەماهەنگی و هاوکاریە دەست ئەکەوێت کە لە پرۆسەکەدا باس کرا واتە لە پاشا ئەو تاقیکردنەوانە ئەنجام ئەدرێن بە سەرکەوتوانە بێ کۆسپ و کەم و کووڕی.

خاڵی لا دەسکەوت (feed back) تایبەتە بە هەڵسەنگاندنی ئیشەکانی ئەوانەی کە تاقیکردنەوە ئەنجام ئەدەن بۆ ئەوەی بزانین ئاخۆ ئامانجە پەروەردەییەکان پێکراون لە پرۆسەکەدا یان نا ، تا کاری چاکتری بۆ بکرێت.

بەڵێ ئەوەی کە ئێستا تاقیکردنەوە ئەنجام ئەدات ، بە دڵنیایی لەوەی شت فێربووە ، ئەزانی کە کارەکەی بە کۆششی هەموو لایەنە پەیوەندیدارەکان بەرپا بووە ، یەک لەگەڵ یەکتری بوونەتە دەر ئەنجامێك ئەوا ئێستا ئەیخاتە سەر پەڕە کاغەز بە نووسین یان بە زارەکی دەری ئەبڕێ ﴿ مەبەست لە لایەنە پەیوەندیدارەکان ، خوێندکار ، مامۆستا ، خوێندنگە ، منهج ﴾ شان بەشانی کەشوو هەوای ڕەخساوی دەورو بەر وەك { خێزان ، کۆمەڵگە ،و بابەتە هەنووکەییەکان } ، بۆیە ئیتر کاتی ئەوەیە کە لە دەرفەتێکا ئەو دەرئەنجامانە بگەیەنێتە کەسانی تر ، پرۆسەکە هەموو جۆرەکانی تاقیکردنەوە ئەگرێتەوە لە هەموو قۆناغەکان چی تاقیکردنەوەکانی لای مامۆستا خۆی بێت لە قوتابخانەو خوێندنگەکاندا یان تاقیکردنەوە گشتیەکان بێت (بەکەلۆری) ، و چی خوێندنی ئەکادیمی بێت یان پیشەیی .

کەواتە کاری تاقیکردنەوە وەك پرۆسە لە هەموو خوێندنگەیەکدا ئەنجام ئەدرێت وە ئەرکی سەرشانی هەموو مامۆستایە کە زانیاری تەواو پێویستی گەیاندبێ بە فێرخوازەکانی – کە ئەمە خۆی پرۆسەیەکی لە مێژوو دێرینە کە ئێستاش هەر بەردەوام و لە داهاتوشا هەر بە هەمان دەستور پەیڕەو دەکرێت.

بێگومان پرۆسەکە خۆی لە خۆی دا کارێکی ئاسان نىیە ، بەڵکو یەکێکە لە گرنگترین و مەترسی دار ترین پرۆسەی پەروەردە ، هەر بۆیەش ڕوو بە ڕووی چەندین کۆسپ و تەنگژە بووەتەوەو ئەبێتەوە کە ئەبێت ژیرانە و بە بیری قووڵەوە ڕوو بە ڕوویان ببینەوە و چارەسەری شیاوو گونجاویان بۆ بدۆزینەوە لە نێوان بەستنی کۆنگرەی پەروەردەیی ساڵی خوێندنی ١٩٩٦ – ١٩٩٧ و ئەم کۆنگرەیەی کە ئێستا لە ساڵی خوێندنی (٢٠٠٠ – ٢٠٠١) دا ئەبەسترێت .

(پرۆسەی تاقیکردنەوەکان) گەلێك کارو چالاکی و گۆڕانکاری بەخۆوە بینیوە کە ئەبێت لێرەدا تیشکی بخرێتە سەر لە ڕووی گرنگیان و کاریگەرێتییان بۆ سەر خودی پرۆسەکە خۆی ، پێش کۆنگرەی (١٩٩٦ – ١٩٩٧) تاقیکردنەوەکان هەردوو قۆناغی ناوەندی و ئامادەیی هەموو هەرێم یەك ستافی تاقیکردنەوەی وەزارەتی پەروەردە پێی هەڵئەسا کە لیژنەی باڵای تاقیکردنەوە گشتیەکان سەرپەرشتی ئەکرد ، واتە کۆنترۆڵی تاقیکردنەوەی ناوەندی و ئامادەیی لە هەولێر بوو ، بەڵام دواتر کە

دوو دەسەڵاتی جیاواز پێك هات ئێستا لێرە لە سلێمانی لیژنەی باڵای تاقیکردنەوە گشتیەکان هەیە کە سەرپەرشتی تەنها تاقیکردنەوە گشتیەکانی قۆناغی سەرەتایی و ناوەندی ئەکا واتە قۆناغی ئامادەیی هەر لە ژێر بەرپرسیاری لیژنەی باڵای هەولێردایە کە ئێمەش نوێنەرمان تیایدا هەیە. لیژنەی باڵا بە هاوکاری لەگەڵ لیژنە لقیەکانی پارێزگای سلێمانی و کەرکوك و هەولێر هەموو کار ئاسانیەك بە هەماهەنگی ئەکەن ، هەر لە دانانی پرسیار ئامادەکردنی هۆڵی تاقیکردنەوەو دانانی بەڕێوەبەری هۆڵ و چاودێر تا ئەگاتە دابین کردنی پێداویستیەکانی تر ، بۆ چاکتر ئەنجام دانی پرۆسەکە بۆ هەموو قوتابخانەکان.

ئەم ساڵی خوێندنی (٢٠٠٠ – ٢٠٠١) وەك شێوەیەکی ئەزموونی وا بە باش زانرا کە چەند بەڕێوەبەرێکی هۆڵی تاقیکردنەوەکانی قۆناغی ئامادەیی ئاڵ و گۆڕ پێ بکرێ لە نێوان پارێزگاکانی سلێمانی و هەولێرو کەرکوك و دهۆك دا تا ئەگەر زانرا ئەزموونێکی سەرکەوتووەو بە ئەنجام باشی ئەگەڕێتەوە سەر پرۆسەی تاقیکردنەوەکان ئەوا بۆ ساڵی خوێندنی ئاینده (٢٠٠١ – ٢٠٠٢) بە گشتی و بەر بلاو کاری پێ ئەکرێ ئەگەر نا وەك جاران ئەمێنێتەوە.

تاقیکردنەوەی گشتی قۆناغی سەرەتایی تا کاتی بەستنی کۆنگرەی یەکەم (٥٠٪) ی نمرەی لە سەریوو (٥٠٪) ی تری لە قوتابخانەکەی خۆی بۆ دا ئەنرا بەڵام لە ساڵی (١٩٩٧ – ١٩٩٨) بە دواوە وەك جارانی پێشووی لێ کرایەوە واتە نمرەی هەر بابەتێك بوو بە (١٠٠٪) .پێشان لیژنەی لقی پرسیاری تاقیکردنەوەی گشتی قۆناغی سەرەتایی دا ئەنا بۆ قوتابیانی پارێزگای سلێمانی ، واتە لیژنەی باڵا پرسیاری قۆناغی ناوەندی هەرسێ پارێزگای سلێمانی و کەرکوك و هەولێری دا ئەنا لەگەڵ پرسیاری قۆناغی سەرەتایی پارێزگای کەرکوك و هەولێریش ، بەڵام ئێستا بۆ ئەوەی غبن نەبێت و چەند جۆر پرسیاری جیاواز نەبێت لە سەر فەرمانی بەڕێز وەزیری پەروەردەی پێشوو مامۆستا (خسرو مصطفی عبدالله) بریار درا کە لیژنەی باڵا خۆی پرسیاری هەردوو قۆناغی ناوەندی و سەرەتایی هەرسێ پارێزگاکە دابنێت و ئەو فەرمانە لە کاتی دەرچوونیەوە تا ئێستا کاری پێ ئەکرێت.

هەروەك لای بەڕێزتان ئاشکرایە بڕوانامەکان دوور یان نزیك پەیوەندیدارە بە پرۆسەی تاقیکردنەوەکانەوە ، چونکە خوێندکار دوای ئەنجامدانی تاقیکردنەوە و بڕینی قۆناغێکی تایبەت بڕوانامەی ئەدرێتێ بۆیە دواتر کە دێینە سەر چارەسەرکردنی گیروگرفتو کۆسپەکان باسێکی ئەم خاڵە ئەکەین کە تایبەتە بە دەرچوانی پەیمانگای مەڵبەندی مامۆستایان و دەرچوانی خانەی مامۆستایان.

ئەو کۆسپ و تەگەرانەی کە لە پێشەوە ئاماژەمان پێدا کە بوون و ئەبنە هەورازو نشێوی سەخت لە بەردەم پرۆسەی تاقیکردنەوەکاندا بریتین لە :

١– نەبوونی توانا بۆ ڕەخساندنی کەش و هەوای پەروەردەیی گونجاو بۆ تاقیکردنەوە ئەنجام دان.

جیهانی بوونەی ئێستا ئەویش بە هۆی سەردانی ئەو وولاّتانە لە لایەن پسپۆرو پەیوەندیدارانەوەو یان بە بەکار هێنانی هۆیەکانی ڕاگەیاندن{Media} وەك ڕادیۆو تەلەفزیون و کۆمبیوتەرو ئینتەرنێتەوە لە خزمەتی پرۆسەکەدا٠

٧-سەبارەت بە هەندێ خاڵی تر پێمان باشە کە :-

أ) تاقیکردنەوەی گشتی قۆناغی سەرەتایی وەك خۆی بمێنێتەوە بۆ ئەوەی ئاستی خوێندن و خوێندکاران دانەبەزێ٠

ب) خوێندکارانی (قوتابیان) ی پۆلی شەشەمی سەرەتایی با لە شەش بابەتدا تاقیکردنەوە ئەنجام بدەن ئەویش بەوەی وانەی ﴿ ئاین و پەروەردەی نیشتمانی ﴾ لێك جیا بکرێنەوەو ئاین بدرێتە پاڵ زمانی عەرەبی و پەروەردەی نیشتمانیش بدرێتە پاڵ کۆمەلآیەتیو ببێتە ﴿ مێژوو و جوگرافیا و پەروەردە ﴾ هەر وەك لە قۆناغی ناوەندیدا ڕەفتاری پێ ئەکرێ٠

ئەو کات هیچ (غبن) یك نابێت کە دێینە سەر پرۆسەی پێداچوونەوە و هەڵسەنگاندنی ئەنجامی تاقیکردنەوەکان و ماندوێتی مامۆستایان لە هەر بابەتێکا٠

ج) تەرخان کردنی بینای تایبەت بۆ هەردوو کۆنترۆڵی سەرەتایی و ناوەندی٠

د) لیژنەیەکی شارەزای تایبەت هەبێت بە بڕیاردان لە سەر ڕاست و دروستی ئەو بڕوانامانەی کە لە دەرەوەی هەرێمەوە دێن و بۆ زانیاری ئاستی خوێندنیان و بۆ ساغ کردنەوەی ئەو بڕوانامانە ، جا بۆیە پێشنیار ئەکەین کە کەناڵێکی پەیوەندی هەبێت لەگەڵ بەشی پەیوەندیەکانی یەکێتی نیشتمانی کوردستان لە دەرەوەی وولآت کە یارمەتیدەرمان بن لەم کارەدا٠

هـ) هەلگرانی بڕوانامەی خانەی مامۆستایان و پەیمانگای مەڵبەندی مامۆستایان وەك یەك و بە یەك چاو سەیر بکرێن سەبارەت بە وەرگرتنیان لە خوێندنی بالآ لە زانکۆکانی کوردستاندا٠

و) بۆ دوور بوون لە فەوتانی دۆکیومنتەکان و بۆ کار ئاسانی بەشەکانی تاقیکردنەوەکان و بڕوانامەکان چاك وایە هەموو ئەنجامی تاقیکردنەوە گشتیەکان و بڕوانامەکان لە سەر دیسك و (CD) تۆمار بکرێت ، چونکە کە لە کۆمبیوتەردا هەبوو ئیتر دڵنیا ئەبین لە سەلامەتی و نەفەوتانیان٠

٢- نەبوونی مامۆستای لێهاتوو بە توانا و خاوەن ئەزموونی تەواو (وەك پێویست) لە بواری سازکردنی تاقیکردنەوەدا.

٣- نەبوونی فاکتەری کاریگەری پێویست بۆ سەرخستنی پرۆسەی تاقیکردنەوەکان وەك ﴿ دەق ، کتێب ، مفردات منهج ، پێوەری پەروەردەیی ﴾.

٤- نەگونجانی زۆربەی بابەتە مەنهەجیەکان لەگەڵ بارودۆخی ئێستای کوردستانی رزگار کراو.

٥- نەبوونی فاکتەری هاندان (محفزات) بۆ مامۆستا کە ئەمە خۆی لە خۆیا جۆرێك گیانی کەم تەرخەمی لە مامۆستادا پەیا ئەکا.

٦- بە دەست نەکەوتنی سەرچاوەی پەروەردەیی پێویست ، هۆکاری فێرکردنی پێشکەوتوو وە بێ ئاگابوون لە پێشکەوتنی وڵاتانی جیهان ئەویش بە هۆی ئەو ئابلوقەیەی کە بەسەرمانا سەپێنراوە.

ئەمانەو گەلێك کۆسپ و تەگەرەی تر کە پێویستیان بە چارەسەری خێرایی هەیە تا کارو پرۆسەکە خۆی لە تۆێکڵێکی نوێدا ببینێتەوە و هەنگاوی باشتر بنێین بەرەو پێشەوە تا لە رکێفی وڵاتانی پێشکەوتوو دوا نەکەوین.

بۆ ئەم کارانەش و بۆ زاڵ بوون بە سەر تەنگو چەڵەمەکاندا پێشنیار ئەکەین بە :

١- رەخساندنی کەش و هەوای گونجاو بۆ خوێندنی رێکو پێکی پەروەردەیی و پرۆسەی تاقیکردنەوە لە هەموو خوێندنگەو قوتابخانەکانی ناو شار و دەرەوەی شارەکان.

٢- ئامادە کردنی ژمارەی پێویست لە مامۆستای بە تواناو لێهاتوو ، ئەویش بە بایەخ دان بە پەیمانگاکانی پێگەیاندنی مامۆستایان و کۆلیجە پەیوەندیدارەکان و کردنەوەی خولی راهێنانی بەسوود بۆیان.

٣- دابین کردنی کتێبی پێویست و دەق و مفرداتی گونجاو و بەسوود لەگەڵ ئامێرو کەرەسەی پێویست کە سەرخستنی پەیامی پەروەردەو تاقیکردنەوەکان مسۆگەر ئەکات.

٤- پوختە کردن و هەڵبژاردنی ئەو دەق و بابەتە مەنهەجیانە کە لەگەڵ کەش وو هەوای ئێستای خوێندنگاکانی کوردستانی ئازاددا ئەگونجێ.

٥- دابین کردنی هەموو ئەو فاکتەرە هاندەرانە (محفزات) کە مامۆستایان و پەیوەندیداران بە پرۆسەی پەروەردەو تاقیکردنەوە لە دڵە راوکێ ئەخەن و تا هەست بکەن کە خەمخۆریان هەیەو بیر لە پێویستیەکانیان کراوەتەوە وەك ﴿ زیاد کردنی مووچە ، رێز لێنان و مکافئە ، بیرکردنەوە لە دوا رۆژی خۆیان و خاوو خێزانیان ﴾.

٦- دروست کردنی هۆیەکانی پەیوەندی لەگەڵ مامۆستایان و شارەزایانی وڵاتانی پێشکەوتوو لە جیهاندا بۆ ئاگا بوون لە هەموو گۆرانکاریەکان لە بواری تاقیکردنەوەکانا لەم بیرۆکەیەی بە

سەرپەرشتیاری پسپۆڕی

و پەروەردەیی

سەرپەرشتیارێتی پەروەردەی و پێناسەکانی

سەرپەرشتیارێتی پەروەردەیی:

تایبەتە بە سەرپەرشتی کردنی ئیشوکارەکانی قوتابخانە سەرەتایی یەکان. کە ئەرکەکانیان لەسەر بناغەی (پسپۆری گشتی) دابەش و جیبەجی ئەکرێن . بیجگە لەوانەی ئینگلیزی و وەرزش و ئەلف و بێ ئیشو کارو ئەرکەکانی رۆژانەی هەریەك لە سەرپەرشتیارانی پەروەردەیی لە دوو بواردا دابەش ئەبێت :

١-بواری کارگێری :

بریتی یە لە سەرپەرشتی کردنی کارە کارگێریەکانی قوتابخانەکان و چۆنیەتی ئەنجام دانی ئەرکەکانی بەڕێوەبەرو یاریدەدەری قوتابخانەکان (دەوام -میلاك - خشتەی وانەکان -تاقی کردنەوەکان - کۆبوونەوەی باوکان و مامۆستایان - فەرمانبەرو کارگوزاران ......)

ب-بواری هونەری :

بریتی یە لە سەرپەرشتی ئیشو کاری مامۆستایان لە قوتابخانەدا وەك : (رێنمایی کردن - شیوەو شێوازی وانە ووتنەوە -پلانی رۆژانە و سالانەی مامۆستا - پرۆگرامەکان- هەلسەنگاندنی مامۆستایان - رێژەی دەرچوون لە وانەکاندا - هۆی فێرکردن).

لە سەرپەرشتیارێتی پەروەردەیی دا ئەرکە هونەری یەکان (٨٠ ٪)یە و بایەخی پێ ئەدرێت .

تا ئیستا گەلێ دەربارەی سەرپەرشتیارێتی پەروەردەیی بیستراوە و ووتراوە و نوسراوە ناکرێت ئێمە لێرە هەمووی بلێن یا بینوسین ، بەلام ئەوەی گرنگترو سود بەخشترە بە پێویستمان زانی هەندێکی بخەینە پێش چاو :

١-لەبارەی (مەفهومی) سەرپەرشتیارێتی پەروەردە یی یەوە زۆربەی زانا پەروەردەیی یەکان ،بەتایبەتی زانایانی سەردەم کۆ دەنگن لە رادا لەسەر ئەوەی کە سەرپەرشتیارێتی پەروەردەیی چالاکی یەکی ئاراستە کراوە پشت ئەستور بە لێکۆلینەوەیەکی بابەتی (کە ئامانجی) خزمەتە بە سەرجەم ئەوانەی لە بواری پەروەردەو فێرکردندا کار ئەکەن .بۆ ئەوەی بەتوانا بن ئاستی کەسایەتی و پیشەیی یان بەرز بکریتەوە تا لە ئەنجامدا ببێتە مایەی بەرزبوونەوەو گەشە کردنی ئاستی کرداری فێرکردن و بەدی هێنانی ئامانجەکانی.

٢- هەرچەندە پێش ئیستا هەندێ پەروەردەکارو پەروەردە ناس تێروانینی خۆیان هەبووە لەسەر سەرپەرشتیارێتی پەروەردەیی وەك لە خوارەوە پێناسەیان کردووە .

١. هەوڵ و کۆششێکی بەردەوام و رێکخراوە بۆ هاندان و ئاراستە کردن بۆ پێگەیشتنی خۆی (نمو الذاتي) مامۆستایان بۆ ئەوەی زیاتر کاریگەر بن لە بەدەست هێنانی ئامانجە پەروەردەیی یەکان (برجز) .

٢. بەرنامەیەکی نەخشە بۆ کێشراوە بو چاك کردن و باشکردنی کرداری فێرکردن(الموسوعه التربويه) .

٣. کارئەکات بۆ پێشخستنی و راپەراندنی کرداری فێرکردن و فێربوون ، (محمد حامد افندی) کەواتە :

سەرپەرشتیارێتی پەروەردەیی : کۆمەڵێ هەوڵ و کۆششی ئاراستە کراوە بۆ چاککردنی ئاستی بەجێ هێنانی مامۆستایان لە ئەرکە بنەرەتیەکاندا کە پالپشتی کرداری فێرکردنە بۆ ئەوەی زۆرترین ئامانج بەدەست بهێنێ .

ئامانجەکانی سەرپەرشتیارێتی

١-گەشەدان و پێشخستنی ئاستی مامۆستایان لە بواری پیشەیی و زانستی دا .

٢-دەولەمەند کردنی پرۆگرام و خوێندن لە رێگای پیشکەشکردنی دراسە و توێژینەوە.

٣-چاك بەکارهێنانی هۆکانی فێرکردن و فێربوون کە لەگەڵ رەوتی پێشکەوتنی کۆمەڵ دا بگونجێت .

٤-بەهێز کردنی پەیوەندی نێوان قوتابخانەو کۆمەلگا.

٥-بەرزکردنەوەی ئاستی فێربوون و زانستەکان .

٦-گواستنەوەو گەیاندنی شارەزایی لە قوتابخانەیەکەوە بۆ ئەوی تر .

٧-خستنە رووی ئەو رێبازو تازەگەری یەپەروەردەییانە کە یارمەتی گەشە کردنی پەروەردەیی ئەدات.

٨-رێکخستن و رێنمایی و ئامۆژگاری و بەدوادا چوونی کرداری پەروەردەو فێرکردن لە ناو قوتابخانەکاندا.

٩-دەست خۆشی کردن لە مامۆستایانی نمونەیی .

١٠-چارەسەرکردنی کێشەی قوتابخانە لەگەڵ لایەنە پەیوەندی دارەکان .

(ئەركەكانی سەرپەرشتیارێتی)

١-رێكخستن و رەخساندنی بواری فێركردن و فێربوون .

٢-یارمەتی دانی مامۆستایان بۆ پێگەیاندنیان لە روی پیشەیی یەوە لەچوار چێوەی بەرپرسی یان لە فێركردن كە ببێتە یارمەتی دەری كرداری فێركردن .

٣-دابین كردنی پێداویستی یەكانی قوتابیان بۆ فێربوون كە گونجاو بێت لەگەل پرۆگرام و رێكخستنی فێربوو نی كاریگەردا .

٤-سەردانی مەیدانی قوتابخانەكان و پۆلەكانی خوێندن بە پێی رێكخستنی كات.

٥-ئاراستە كردن و رێنمایی كردنی بەردەوام بۆ گەیشتن بە ئامانجە پەروەردەیی یەكان .

٦-بایەخدان بە چالاكی و هۆی فێركردن و فێربوون و سوپاسی كاری باش بكات .

٧-هەلسەنگاندن .

٨-پیاچوونەوە .

٩-بەر پرس بوون لە سەركردایەتی بە كۆمەڵ .

لێهاتوویی كارامەیی سەرپەرشتیاری پەروەردەیی :

١-فێركردنی كاریگەر كە ئامانجە پەروەردەیی یەكان بگەیەنێ .

٢-شیتەڵ كردنی پرۆگرام وگەشە پێدانی ..

٣-پەیوەندی كردنی خێراو بەردەوام لەگەل دەوروبەردا.

٤-دارشتن و نەخشە دانان بۆ بەرنامەو راهێنانەكان .

٥-هەلسەنگاندنی پرۆگرامی پەروەردەیی .

٦-رێكخستنی كاری بە كۆمەڵ .

٧-پێشكەش كردنی توێژینەوەو لێكۆلینەوەی بەردەوام لەسەر بابەتە زانستی و پەروەردەیی یەكان .

٨-بتوانی كار بكاتە سەر خەلك .

٩-باوەری بەوەبێت كە رەخنە بۆ راستكردنەوەو بینا كردنە.

١٠ – دەست پێشخەری هەبێت لە بواری كارەكەیدا .

١١-گوێ گر بێت بۆ هەموو راو بۆچونێك و كەلكیان لێ وەرگرێت و دبلۆماسی بێت .

١٢-بریار بە ژیری بدات نەك بە سۆز .

پرنسیپەکانی سەرپەرشتیاریتی پەروەردەیی

١-چاککردنی بارودۆخی فێرکردن و فێربوون بە شێوەی گشتی .

٢-پشت بەستن بە بنەرەتە تیۆری زانستیو دیموکراتیەت .

٣-بەرکارهێنانی ڕێبازی زانستی لە بوارەکانی فێرکردندا.

٤- سەرپەرشتیارێتی پەروەردەیی بریتی یە لە ئاسانکاری لە ئیشوکارەکاندا.

٥- سەرپەرشتیارێتی پەروەردەیی رەوشت بەرزی‌یە .

٦- سەرپەرشتیارێتی هۆکارو ڕێبازی ڕێك و پێك و نەخشە بۆ کێشراوە بە شێوەی هەروەزی .

٧- سەرپەرشتیارێتی پێوانە ئەکرێت بە پێ ی ئەنجامەکانی .

٨- سەرپەرشتیارێتی کارێکی پیشەییە.

سەرچاوەکانی دەسەڵاتی سەرپەرشتیاری پەروەردەیی

هەموو کارێکی بەڕێوەبردن یا سەرپەرشتی کردن لە هەر قوتابخانەیەکدا پێویستی بەوەیە کە :سروشتی دەسەڵاتەکەی و سەرچاوەو شێوە جیاجیا کانی (جۆراو جۆرەکان) بزانێ‌وە بۆ ئەم مەبەستە (ماکس فیبر) دەسەڵاتی بەسێ جۆر باس کردووە :

١-کەسێکی دیاری کراو یا هۆزێك بۆی هەیە فەرمانرەوابێت بە سەرئەوانی کەوە بە حوکمی تەقالید .

٢-دەسەڵات لە ڕێگەی کەسایەتیەکی هەلکەوتوەوە کە گوایە دەسەڵاتی دراوەتێ لە لایەن هێزێکی نا ئاسایی یەوە خەلکەکە ئەبنە لایەنگرو گوێ رایەلی ئەبن و پارێزگاری لەراو بۆ چوونەکانی ئەکەن.

٣-دەسەڵاتی یاسایی شەرعی ئەم جۆرە لەسەر بنەمای (هێما بەرزەکانی -مرۆڤ و یاساکانی کار ئەکات) . بەڵام جۆرێکی تر لە دەسەلات لەم ساڵانەی دواییدا سەری هەڵداوە و بە دەرکەوتووە ئەویش پشت ئەبەستێت بەخورەوەشت و لێهاتووی و کارامەیی .

فرنش دراڤین دەسەڵات بە پێنج جۆر دیاری ئەکات و ئەڵێ:

١-دەسەڵاتێك بە پاداش بەڕێوە ئەبرێت .

٢-دەسەڵاتێك بە اجبار بەرێوەئەبرێت .

٣-دەسەڵاتێك بە یاسا بەرێوە ئەبرێت .

٤-دەسەڵاتێك بە شارەزایی بەرێوە ئەبرێت .

٥-دەسەلاَتێكبە(كەسیەتی)بەرێوەئەبرێت.

ئەگ ەرل ەسەرپەرش تیارێتیپ ەروەردەییئ ەورێگایان ەب ەپەس ەندبزان ێنئ ەوائ ەبێ

سەرپەرشتیارێتی پەروەردەیی لەکاتی جێبەجێکردنی ئەرک ەکانیداک ەلکل ەه ەری ەك

لەودەسەلاَتانەوەربگرێت.

گەشەکردنی سەرپەرشتیارێتی پەروەردەیی بەهۆی تێروانینی تازەوهاوچەرخەوە:

دروس تبوون ی سەرپەرش تیارێتیپ ەروەردەییل ەپێویس تبوون ی س ەردانودیدەن ی

قوتابخان ەک انومامۆس تایانوتێبی نیک ردنوب ەئاگ اب وونلەئیش وکاروڕێب ازی

فێرکردنیان جێبەجێکراوەکەبریتیبووە:-

لەسەردانی مامۆستایانودیاریکردنی هەلەکانوناتەوایەکانلەکاتی وانەووتنەوەو

چالاکیەفیرکاریەکانیانوئەنجامەکانیوەلەمبارەیەوەدکتۆر(سعیدالتل)ئەڵێ:-

ک اریسەرپەرش تیاریدی ارکردنیهەل ەوناتەواوی ەن ەکچ اکک ردنب ۆئ ەوەی

سەرزەنش تۆس زای مامۆس تاب دات.وەئ ەمج ۆرەسەرپەرش تیاریەگ ەڵتایبەتم ەندی

خۆیهەیەلەوانە:

١-سەرپەرشتیارو ای ئەزانێ لەهەموومامۆستایانزاناترە.

٢-تەنیاخۆیئەزانێچ رێگایەکباشەبۆوانەووتنەوە

٣-مامۆستای بەئەلقەیەکی لاوازئەزانی لەکرداری فێرکردندا.

٤-سەرپەرشتیارتەنیاخۆیخاوەن دەسەلاَتەوئەزانی پشتی بە زەب روزەن گئەبەس ت

وڕێزی لەراوبۆچوونی مامۆستایانوەرنەئەگرت.

٥-وای ئەزانی سەرپەرشتیاریکارێکی ت اکەس یەئام انجی دۆزین ەوەی ناتەواویەکان ە

بێئەوەی هیچ پێشنیازێکی پەسەندهەبێت بۆچارەسەرکردن.

٦-هەلس ەنگادنیب ۆک اریمامۆس تاتەن هال ەرێگ ایئ ەنجامی تاقیکردن ەوەی

قوتابیانەوەیە.

ئ ەمجۆرەرێب ازەلەسەرپەرش تیاریداب ووەه ۆیدەرئ ەنجامیخ راپس ەبارەتب ە

مامۆس تایانوواس ەیری سەرپەرش تیاریانئ ەکردکەتەن هاب ەش وێنناتەواوی ەکاند

ئەگ ەریۆل ەئ ەنجامداب ووەرێگ رلەگەش ەکردن یوب ەرەوپێ شچوون یف ێرکردنو

فێربوونودابەزینی ئاستی پەروەردەوزانست.بۆیەزۆربەی دەولەتانوازیانلەمج ۆرە

سەرپەرش تاریەهێن اول ەجیگ ایئ ەوپ ەیرەوی سەرپەرش تیارێتیپ ەروەردەیی تازەی ان

گرتەبەر

چونکە سەرپەرشتیاریتی پەروەردەیی بایەخی تەواوی داوەبە یارمەتیدانی مامۆستایان وهاوکاری کردنیان لە کرداری پەروەردەوفێرکردندا. بۆیە ئەمشێوازە نوێیەی سەرپەرشتیاری وا پێناسە دەکرێت:

(کارێکی مرۆڤایەتی وکۆمەلایەتی یە ئامانجی بەرزکردنەوەی ئاستی پیشەیی مامۆستایە بۆ بەرزترین پلەی پێداویی بەرزکردنەوەی توانا فێرکارییەکانکەواتە سەرپەرشتیاریتی پەروەردەیی بریتییە لە کردارێکی دیمەکراتی هەرەوەزی لە نێوان سەرپەرشتیارو مامۆستادا، هەرچەندە تائیستا سەرپەرشتیاریتی پەروەردەیی تیۆرێکی هەمەلایەنەی نی یەلەسەری بڕوات، چونکەئەم سەرپەرشتیاریتی یەئامانجی گەشەپێدانی کرداری فێرکردن وفێربوونەوەدەوروبەرکاریگەری زۆری لەسەر ئەم کردارەهەیە.

ئەمانەش وایان کردووە بایەخی زۆربدرێت بەگەشەپێدانی سەرپەرشتیاریتی پەروەردەیی وگۆرانکاریەکی بەرچاوبێت بەسەریداچونکە گرنگی تەواوی داتبە خودی مامۆستاو کرداری فێرکردن وفێربوون.

بۆیە مامۆستا حسن حسین) ئەلێ:

کاری بەکۆمەل بیروڕای هاوبەش ونەخشەکێشان وهاوکاری بنەما گرنگەکانی سەرپەرشتیاریتی پەروەردەیین.

ئەرکە بنەڕەتیەکانی سەرپەرشتیاریتی پەروەردەیی:

١- دەولەمەندکردن وگەشەپێدانی پرۆگرام چونکە هۆیەکی بنەرەتیە بۆگەیشتن بە ئامانجە پەروەردەیی یەکان.

٢- سەرپەرشتی کرداری فێرکردن وفێربوون ورێکخستنی پێویستە بایەخ بەم سەرەتاییانە بدرێت لەم خالەدا:

أ- قوتابی هەست بکات بەسوودی فێربوون.

ب- قوتابی ئەبێ خۆی رۆڵی کاریگەری هەبێت لەکرداری فێربووندا.

ج- هەرکەس بە پێی توانای خۆی چونکە قوتابیان جیاوازن لە تواناو پێویستی و فێربوونیاندا.

د- دیاری کردنی (پێش بینی) ئەنجام زۆرگرنگە بۆکرداری فێرکردن.

٣- گەشەکردن وپێگەیاندنی پیشەیی مامۆستایان، چاکترین رێبازو شێوازە بۆئەم مەبەستە راهێنان وئامادەکردنی مامۆستایانە.

شێوازەکانی سەرپەرشتیارێتی

پێش هەموو شتێك پێویستە سەرپەرشتیار باوەری بەم سێ خالە هەبێت و بزانێ ئەو سا شێوازەکان پیادە بکات:

أ-چەمکی پەروەردەیی هەر رێبازێك .

ب_سیفەتەکانی هەر رێبازێك .

ج-جێبەجێ کردنی هەر رێبازێك.

جۆرەکانی (شێواز)ی سەرپەرشتیاری

١-سەردانی پۆل.

٢-وانە بێژی.

٣-وانەی راهێنان.

٤-کۆرو کۆبوونەوە .

٥-دیدەنی .

٦-پێشکەش کردنی زانیاری بە (وینە و فلیم).

٧-گروپی قوتابیان .

٨-مشاغل تربویە (مرسم،تاقیگە).

٩-لە نێوان چەند هاورێیەکدا (سەرپەرشتیاری) .

١٠-ئەلقەی راهێنان(متجول) قافلە تدریبیە)

هەلسەنگاندن :

هەلسەنگاندن : نرخاندنی کارێك یان شتێك لەروی چەندایەتی و چۆنایەتی یەوە .

هەلسەنگاندن : بریاردان لەسەر چاکی و خراپی باسێك ،کردارێك ، کێشەیەکە .

ئامانجی سەرەکی هەلسەنگاندن:

سەرپەرشتیارێتی پەروەردەیی ئامرازێکی کاریگەرە لە لە کرداری هەلسەنگادندا بۆیە ئەبێ بزانین مەبەست و ئامانج لە هەلسەنگاندنی سەرپەرشتیارێتی پەروەردەیی چیە ، ئەوکات ئەتوانرێت ئەو کردارە وەك خۆی جێبەجێ بکریت.

وەلەو ئامانجانە:

١-گۆرانکاری پێویست و بەردەوام لە شێوازی وانە ووتنەوەی مامۆستایان و گەشەکردنی پیشەییە یان و هەروەها بەریوبەر .

٢-گۆرانکاری لەشێوازو چۆنێتی پەروەردەکردنی قوتابیان دا .
لەبەر ئەوەی کە مرۆڤ خوازیاری چاکسازی و گەشە کردنە بۆیە کرداری هەلسەنگاندنی کردارێکی بەردەوامە.
لایەنە بەشدارەکانی هەلسەنگاندن (مامۆستا ،سەرپەرشتیار ، لێپرسراوانی بالاتر)

گەشە کردنی سەرپەرشتیارێتی پەروەردەیی:

سەرپەرشتیارێتی پەروەردەیی دەزگایەکی گرنگ و کاریگەرە لە گەشە کردن و بەرەو پێش بردنی پرۆسەی پەروەردەو فێرکردندا.... بۆیە چەندە بایەخی پێبدرێت و پیش بخرێ ئەوەندە پرۆسەی فێربوون و پەروەردە گەشە ئەکات و پێش ئەکەوێت .وەبەلای ئێمەوە ئەگەر پەیرەوی ئەم هەنگاوانە بکرێت ئەتوانریت تارادەیەکی بەرچاو ئەم دەزگایە گەشە بکات و پێش ئەکەوێت لە رووی پێشەیی یەوە :

١-پێش هەموو هەنگاوەکان پێویستە لە ئێستا بەدواوە ئەو مامۆستایانە هەلبژێرێن بۆ سەرپەرشیاری کە مەرجی یاسایی و زانستی و کۆمەلایەتی تەواویان تێدا بەدی بکرێت وەك:

ا-باوەری تەواویان بە فەلسەفەی پەروەردەیی و سیستمی پەروەردە و ئامانجە گشتی و تایبەتی یەکانی هەبێت .

ب-ئاستی رۆشنبیری گشتی بەرز بێت ،بەو شێوەیەی کە گەشە بدات بە ئاستی پەروەردەو لە چوار چێوەی قوتابخانە و کۆمەل و دەوروبەردا.

ج-بەلایەنی کەمەوە (١٥) سال مامۆستا بوبێت و لەو ماوەیەدا (٥) سال زیاتر بەرێوەبەر بووبێت .

د-خولی تایبەتی سەرپەرشتیاری بینیبێت.(هاوبەشی کردبێت)

ه-ناوناوبانگی باش بێت و پەیوەندی لەگەل قوتابیان و کەس و کاریاندا رێك و پێك بێت.

٢-گەشە دان بە پرۆگرامی خوێندن:

بەشێکە لە گەشە کردنی سەرپەرشتیارێتی پەروەردەیی بۆیە ئەبێت زۆر بایەخی پێبدرێت بەم پێودانگەی خوارەوە :

١-گەشە کردنی پرۆگرام ئەبێت ریز بەند بێت بە پێی پێداویستی گەشە کردنەکە .

٢-لەبەر ئەوەی گەشەکردنی پرۆگرام پەیوەندی بە پێداویستی قوتابیان و کۆمەلەوەیە ئەبێت گشتگیر و هەمەلایەنە بێت.

٣-ئەبێت هەموو لایەنە پەیوەندی دارەکانی پرۆسەی پەروەردە هاوبەشی و هاریکاری لەو ئەرکەدا بکەن وەك قوتابی ، مامۆستا،بەرێوەبەر ،سەرپەرشتیار،کۆمەڵ .چونکە بەرژەوەندی هەمووانی تێدایە .لەبەر ئەوە ئەبێت پەیوەندی یەکی بەتین و هاریکاریەکی تەواو هەبێت لە نێوان ئەوانەی تایبەتن بە پرۆگرام و سەرپەرشتیارانەوە

٤-گەشە پێدانی پرۆگرام پێویستی بەرێکخستن وئامادەکردن و ساز کردنی بارو دۆخێکی لە بارو گونجاو هەیە بۆ رەخساندنی فێرکردن و فێربوون بۆ ئەوەی گەشە کردنەکە ئامانجەکانی خۆی بپێکێ.

*ئەو کۆسپانەی لەبەردەم سەرپەرشتیاری دایە .

بۆ ئەوەی بە شیوەیەکی ئاشکراو روون ئەو رێگرانە بخەینە روو کە بونەتە سستی و لاواز کردنی سەرپەرشتیارێتی کردنی پرۆسەی پەروەردەو فێرکردن ئەم خالانەی خوارەوە دەست نیشان ئەکەین بە هیوای ئەوەی هەوڵی جدی و هەمەلایەنەی بۆ بخرێتە گەربۆنەهێشتن و بن برکردنیان:

ا-پێداویستی

١- نەبوونی بینای تایبەت بە سەرپەرشتیاریەتی .

٢-نەبوونی ئامێری چاپ و رۆنیو کۆمپیوتەر بۆ جێبەجێ کردنی ئیش و کارەکان .

٣-نەبوونی ئوتۆمبێل کە زرۆ پێویستە بۆ کار ئاسانی سەرپەرشتیاریەتی .

٤-نەبوونی (قرطاسیة)پێویست بۆ راپەراندنی ئیش و کارەکانی رۆژانە لە کاتی خۆیدا.

١-لایەنی هونەری:

بەلای ئێمەوە ئەم خالانەی خوارەوە راستەوخۆ یا ناراستەوخۆ کاری کردۆتە سەرسستی و لاوازی و رێگری لەبەردەم جێبەجێکردنی ئەرکەکانماندا وەك پێویست لەوانە:

١-گوێ نەدان بە مەرجە یاسایەکان لە دانانی سەرپەرشتیاراندا .

٢-کەمی خولی ئامادەکردن وراهێنان بۆ سەرپەرشتیاران.

٣-ئەو مامۆستایانەی لە پەیمانگای مامۆستایان دەرئەچێ بە شێوەیەك ئامادەنەکراون کە بگونجێن لەگەڵ پرۆگرامی خوێندن و پەروەردەی سەرتاییدا بە تایبەت لە بابەتەکانی ئەلف وبێ و باخچەی ساوایان و رێبازو شێوازی ووتنەوەی وانەکاندا.

٤-نەبوونی کتێبی تەواو و پرۆگرامێکی یەکگرتوو بۆ بابەتەکانی خوێندن و تازەگەری سەردەم لە بواری زانست و پەروەردەدا کە گونجا بێت لەگەڵ قۆناغی سەرتایی .هەروەها وانەی وەرزش و هونەر کە سالانە ژمارەیەکی کەم ئەبنە مامۆستاو بەشی زۆری قوتابخانەکان بێ بەشن لە مامۆستای تایبەت بەم دوو وانەیە .

٥-ژمارەیەك لە سەرپەرشتیاران تایبەتن بە پسپۆری زمانی ئینگلیزی و وەرزش و ئەلفبێ باخچەکانی ساوایان بەڵام ژمارەیان کەمن و ناتوانن وەك پێویست ئەرکەکانیان جێبەجێ بکەن لەبەر زۆری ژمارەی مامۆستایانی ئەو بابەتە ی کەلە ئەستۆیانە بۆ سەرپەرشتی کردنی بۆ نمونە ئەلفبێ کوردی یەك سەرپەرشتیاری پسپۆری هەیە و ژمارەی مامۆستایانی ئەلفبێ زیاتر لە (٧٠٠) مامۆستان.

٦-بەردەوامی گواستنەوەی مامۆستایان بە درێژاییساڵ هەروەها مۆلەتی بێ موچە کەلەکاتی خۆیدا ناکرێ ئەمەش کاریکی یەکجا خراپ ئەکاتە سەر دەوامی قوتابخانەکان و ئەنجامی تاقیکردنەوەکان.

٧-هەلسەنگاندن لایەنەنێکی گرنگی پرۆسەی پەروەردەیە و یەکێکە لە ئەرکە گرنگەکانی سەرپەرشتیاری پەروەردەیی بۆیە زۆر پێویستە کاری جدی بکرێت بۆ ئەوەی لەسەر بنەما و رێنماییە تازەکانی سەردەم ئەم کارە ئەنجام بدرێت ئەوەیش بەوە ئەبێت بزانرێت

بۆچی هەلسەنگاندن ئەکرێت؟

کێ ئەتوانێت هەلسەنگادن ئەنجام بدات؟

کاتی هەلسەنگاندن (بۆ ماوەیچەند ساڵ جارێك ئەم کردارە جێبەجێ ئەکرێت ؟

لای ئێمە هەموو ساڵێك ئەم کردارە دووبارە ئەکرێتەوەکە جێی خۆی ناگرێت لەبەر ئەم هۆیانە :

ا-کاتی تەواو نابێت بۆ سەرپەرشتیار تا سەردانی تەواوی مامۆستا بکات هەموو لایەنە پێویستەکان ببینێت تا بڕیاری تەواو بدات لەسەر ی .بەهۆی دیاری کردنی دەرچوونی سەرپەرشتیاران بۆ قوتابخانەکانی دەرەوەی شار بە (٨) ڕۆژ لە مانگیکدا ئەوەش بەش ناکات بۆتە واوکردنی ئەو کارە گرنگە.

ب-گواستنەوەو مۆلەتی بەردەوام بۆ مامۆستایان ، خشتەی دابەش کردنی وانەکان بەردەوام لە گۆراندا ئەبێت کە ژمارەیەك مامۆستا ئەبوێرێ لە هەلسەنگادن

ج-کەمتر کار بە ئەنجامەکانی هەلسەنگاندن ئەکرێت ، لەبەر ئەو هۆیانەی سەروە.

٨-نەبوونی (نشرية) تایبەت بە یەکەی سەرپەرشتیاری .

*پیشنیارەکانمان بۆ نەهێشتنی کەم و کوری و رێگرەکانی سەرپەرشتیارێتی

١-پیشنیار ئەکەین هەولی تەواو جدی بدرێت بۆ دروست کردنی یا دابین کردنی بنایەکی شیاو بە سەرپەرشتیارێتی پەروەردەیی

٢-دابین کردنی چەند ئامێرێکی چاك و تازە بۆ نووسین و چاپ کردنی و وێنە گرتنەوەی نوسراوەکان.

٣-ئۆتۆمبیلێك بۆ دەزگای سەرپەرشتیارێتی دابین بکرێت تا لەکاتی پێویستدا بتوانرێت زیاترو زوتر ئەرکەکانی جێبەجێ بکات .

٤-مانگانە بڕێك پارە دیاری بکرێت وەك (نثرية) بۆ ئەم دەزگایە

٥-کردنەوەی خولی بەهێز کردن و ڕاهێنانی بەردەوام بۆ سەرپەرشتیاران .

٦-بایەخی زۆر بدرێت بە پەیمانگای مامۆستایان بۆ ئەوەی باشترو گونجاوتر مامۆستایان ئامادەبکەن بە تایبەت بۆ بابەتەکانی باخچەی ساوایان ئەویش بە کردنەوەی بەشێکی تایبەت بە بە باخچەکان و هەروەها ئەلف و بێ و شێوازی ووتنەوەیان .

٧-ئەو ماوەیەی دانراوە بۆ (جێبەجێ کردن) تطبیق جاری وایە (٤٥) ڕۆژە کەمە ئەگەر بکرایە بە(٢) مانگ زیاترئەوا باشترە و سوود بەخشتر ئەبێت.

٨-زمانی ئینگلیزی و وەرزش و ئەلف و بێ سەرپەرشتیاری پسپۆری تایبەتیان هەیە ژمارەیان زۆرکەمە پێشنیار ئەکەین دەورەیەکی تایبەت بکرێتەوە بۆ ئامادەکردنی ژمارەیەکی تەواو بۆ ئەو وانانە تا بتوانرێت هەموو مامۆستایانی تایبەتی ئەو بابەتە سەرپەرشتی تەواو بکرێت .

٩-بۆ ئەوەی پرۆسەی پەروەردە هاوشان بکرێت لەگەڵ گەشە کردنی تازە و سەردەم پێشنیار ئەکەین (گواستنەوەی مامۆستایان بە (٢) دوو ساڵ یان (٣) سێ ساڵ جارێك ئەنجام بدرێت .

١٠ -دوا پێشنیارمان ئەوەیە هەوڵ بدرێت ئاستی مامۆستایان لە روی زانستی یەوە بەرزبکرێتەوە ئەویش بەوەی کە کۆلێجی مامۆستایان بکرێتەوە کە هەنگاوێك بێت بۆ ئەوەی :

ا-بواری پسپۆری لە قۆناغی سەرتاییدا جێبەجی بکرێت سەبارەت بە هەر بابەتێکی خوێندن.

ب-ئەو کاتە ئەتوانرێت(خوێندنی تەوزیمی) تاکوتایی قۆناغی ناوەندی بگرێتە وە هەروەك ئێستا لە هەندێ وولاتانی پێشکەوتودا پەیرەوی ئەکرێت .

لە کۆتاییدا خوازیارین هەول و کوششی دلسۆزان و خەم خۆرانی پەروەردە و زانست بەردەوام زیاتر بێت بۆ هێنانەدی ئامانجە پەروەردەییەکانمان تا بتوانین مرۆڤی کوردی شیاو و ئامادە بکەین بۆ داهاتووی نەتەوەکەمان.

سەرپەرشتیاری پسپۆری

شاراوە نی یە،کە پرۆسەی پەروەردە،ئەمڕۆ بەو فراوانی و هەمە جۆری دامو دەزگاکانیەوە ، لە دایك بووی بارێکی کۆمەڵایەتی تایبەت و ئەنجامی رووداوێکی دیاری کراو نەبووە. بەڵکو لەگەڵ پەیدا بوونی مرۆڤدا هاتووە و شان بە شانی گەشەی کردووەو گۆڕاوە ، تا ئەو شێوازەی ئەمرۆی لە خۆی گرتووە .

یەکێك لە دەزگا هەمە جۆرەکانی پەروەردە، یەکەی سەرپەرشتیاری پسپۆری یيە .ئەگەر دەزگـای سەرپەرشتیاری لـە سـەرەتای دروسـت بوونـی دا،تەنـها مەبەسـتی پشـکنینی مامۆستایان بوبێت و بە دوای هەلە و کـەم و کوریـاندا گـەڕابێت و تـا چـەند ئـەو کارانـەی ئەنجامی داون بە پێی بنەماو مەرجەکانە ،ئەوا دەزگای سەرپەرشتیاری ئەمڕۆ بە چاوێکی ترەوە سەیری پرۆسەی پەروەردەو فێرکردن دەکات و دەکرێت بلێین :-

سەرپەرشتیاری پسپۆری :ئەو کەسەیە ،کە ئەرکی سەرپەرشتی کردنی پرۆسەی فێرکردن و فێربوونی لە ئەستۆ دایە ، وەدەبێت هەمیشە لە هـەوڵی بەرەو پێش بردنیدا بێت ، ئەویش بەوورد بوونەوەو پشکنین و کۆلینەوە لە :-

١-تەلاری خوێندنگە و گونجاوی لەباری بۆبەرێوە بردنی پرۆسەکەو ئەو کەم و کوری و پێدا ویستانەی کە هەن .

٢-هـەمو ئـەو کـارو بارانـەی پـەیوەندی یان بە دەسـتەی کارگێری و دەسـتەی مامۆسـتا یـان وکارمەندانەوە یە لە ناو خوێندنگەدا .

٣-پەیوەندی مامۆستایان بە باوکان و بەخێوکەرانی خوێندکارانەوە .

٤-تاقیکردنەوەکانی ناو خویندنگەو وزاری و هەموو ئەو باڵ و لقانەی ،کە پەیوەندی یان بە جێبـەجێ کردنیـەوە هـەن ،هـەر لـە سەرپەرشـتی کردنـی یـەوە تـا ووردبیـنی کردنیـان و راگەیاندنیان و هەلسەنگاندنیان.

٥-پرۆگـرام و کتێبـە بریاردراوەکـان و هۆیـەکانی فـێرکردن و چۆنیـەتی بەکارهێنانیان بـە جۆرێك ،کە سوود بەخش بن لە پاڵ تەختەی رەشدا.

٦-شـێوازو رێگاکانی وانە ووتنەوە و هـەموو ئـەو ئامۆژگـاری و رێنماییانـەی مامۆسـتایان دەکرێن بۆ چاکترین و لە بارترین شێواز.

٧-کارێگەری ژیانی کۆمەڵایەتی و ئابووری و رامیاری لەسەر پرۆسەکە.

٨-هەلسەنگاندن و چۆنییەتی بەریوەچوونی پرۆسەکە ،هـەر لە پرسیارکردنی ناو پۆلـەوە ، تا کۆتایی ئەنجامدانی خولی دووەمی تاقیکردنەوەکان .

ئەو چەند خاڵەی سەرەوە ، سەرچاوەی سەرەکی هەموو دەردوو نەخۆشیەکانی پرۆسەی فێرکردن و فێربوونن لە جیهاندا.

جا سەرپەرشتیار پێویستە لەو بوارانەدا توانای خۆی بخاتە کار ،بۆ وەدی هێنانی ئامانجە پەروەردەیی و زانستیەکان ، کە بریتین لە :-

١)هەوڵدان بۆ گەشە پێدانی هەمووبوارەکانی پرۆسەی پەروەردە، تا لەکەشێکی دیموکراسیانەی پڕلە ڕێزگرتن دا،پەیوەندی یەکی پتەو لە نێوان پەروەردە کاران و خوێندکاران و کۆمەلدا پێك بهێنێت.

٢)سەرپەرشتیار دەبێت لە خزمەتی پێگەیاندنی مامۆستایاندا بێت ، بە پیشاندانی هەموو ئەو تیورو ڕێگە نوێیە پەروەردەیانەی کە هەن .

هەروەها سەرپەرشتیار دەبێت ،لەگەڵ گەیاندنی هەواڵی خوێندنگەکان و پێداویستیەکانیاندا ڕاستگۆ بێت بۆ بەردەم بەر پرسان .

٣)بەرەو پێش بردن و گەشە پێدانی ئیدارەی خوێندنگەکان ، بە کارمەندە کانیەوە ،بە تایبەتی مامۆستا ، چونکە یەکێك لە ئامانجە سەرکییەکان ، کە سەرپەرشتیار مەبەستی یەتی ، ئەویش بەرەخساندنی هەلی مەشق پێکردن و وروژاندنی چالاکی یەری بۆ ڕاهێنان.

٤)خولقاندنی کەش و هەوایەکی دیموکراسیانەی پەروەردەی پڕلە ڕێز و سۆزو لەیەك گەیشتن لە نێوان دەستەی مامۆستایان و باوکان و بە خێو کەران و هاوڵاتیان دا، بە شێوەیەك ، کە خالە چاکەکانی تێدا جێگیر بکرێت و چارەسەری لایەنە خراپەکانی بکرێت ، تا بەسوودی خوێندکاران و پرۆسەکە بگەڕێتەوە .

دیارە ، کە سەرپەرشتیاری پسپۆری بە چاوی پەروەردە ناو دەبرێت و سەرپەرشتیاران وەك پزیشکێکی سەرکەوتوو دەبێت هەمیشە لە سۆراغ کردن و گەڕان بە دوای سەرچاوەی دەردەکان دابن ، تا بتوانین باشترین دەرمان دەست نیشان بکەن بۆ چارەسەری .

کەواتەئەرکەکانی سەرپەرشتیار بریتین لە :

١-دارشتنی پلان بۆ فێرکردن و فێربوون ، ئەویش بە دیاری کردنی ئامانجەکانی و لەگەلیا دەست نیشانکردنی پێداویستیەکانی ، دیارە ئەوەی لە توانای پەیدا کردنی دا هەن .

وەبە دوادا چوونی هەموو ئەو جمو جۆڵ و چالاکی یانەی کە هەن لە پێناوی چەسپاندنی لایەنی باش و ڕاست کردنەوەی هەر چەوتی یەك دێتە ڕێ .

٢-سەرپەرشتیار دەبێت بەشداری لە چۆنیەتی ئاراستەکردنی پرۆسەی فێرکردن و هەولی پەیداکردنی هۆیەکانی پێش خستنی بدات ، دیارە ئەمانەش بە ڕێنمایی کردن و ئامۆژگاری بۆ دەستەی ئیدارە و مامۆستایان و خوێندکارانیش ،لە ڕێ ی ئەو چالاکی یە پەروەردەیی

یانەوە ، کە لەنێو خوێندنگەو دەرەوەیدا ئەنجام دەدرێن و دەبنە هۆی هۆشیار کردنەوەو بزواندنی هەستی نەتەوەیی وبەرەوپێش بردنی پرۆگرام و کتێب وهەمووشێوازەکانی هەلسەنگاندن بە تاقیکردنەوەکانیشیەوە .

ئەمەش بە رێکخستنی مامۆستایان لە نێو هەموو ئەو لێژنانەی کە لەنێو خوێندنگەکاندا پێك دەهێنرێن.

٣-مەشقکردن:دەزگای سەرپەرشتیاری بەرپرسە لە پەرە پێدان و پێش خستنی پرۆسەی فێرکردن و فێربوون ،بە پێشنیاز کردن بە کردنەوەی خولی مەشق کردن و دانانی بەرنامە و ئەو بابەتانە ی دەوترێنەوە لە پاڵ سەرپەرشتی کردنیدا و هاندانی مامۆستایان بۆ بەشداری کردن لەو خولانەدا ، دوا جار هەلسەنگادنیشی ،ئەمەش بە مەبەستی بەرزکردنەوەی ئاستی زانیاری و زانستی مامۆستایان و گەشە پێدانیان .

٤-پێگەیاندنی پێشرەو (پێشەنگی -قائد) ی ئیداری:

سەرپەرشتیاری پسپۆری مەبەستیەتی ، کە چالاکی جموجۆلەکانی بە شێوەیەك ئاراستە بەرێوەببات ،کە ئەنجامیان هەبێت و بەرهەمدار بن و ببنە هۆی پێگەیاندنی پێشرەوی ئیداری ی و بە جۆرێك بیانخاتە کار ، کە قازانجی پرۆسەکەی تێدا بێتە دی ، ئەویش لە ڕێ ی ناسینی کێشە ئیداری یەکانی ناو خوێندنگەکان و کارێگەریان لەسەر پرۆسەکە بە گشتی و کارمەندان بە تایبەتی و هەل رەخساندن بۆ دۆزینەوەو دەرکەوتنی توانای سەرکردەیی .

٥-پەرەپێدان و گەشە پێدانی پرۆگرامەکان :

سەرپەرشتیاری پسپۆری بەشداری پەرەپێدانی پرۆگرامەکان دەکات ، لە ناوەرۆکیان دەکۆلێتەوە ، پێشنیاز بۆ بەرەو پێش بردنیان دەکات ، ئەمیش لە رێگەی ئەو هۆیانەوە کە پێش کەش دەکرێن.

دیسان بەشداری لە رێکخستن و توانای کارمەندانی دا دەکات ،بە سازدانی کەشێکی پڕ لە پەیوەندی برایەتی و مرۆڤانە و هاندانی هەموو ئەو چالاکیە رۆشنبیری و زانستی و کۆمەلایەتیانە ی کە لە ناو خوێندنگەدا هەن و هانی مامۆستاو کارگێران بۆ داهێنانی بەرهەمی نوێ دەدات ،وە لە لایەکی ترەوە هەوڵی راکێشانی باوکان و بە خێوکەرانی خوێندکاران دەدات بۆ بە شداری کردن لە بەرەو پێش بردنی پرۆگرامەکان.

٦-هەلسەنگاندن و نرخاندنی پرۆسەی فێرکردن و فێربوون :-

یەکێك لە کارە سەرکی یەکانی دەزگای سەرپەرشتیاری ، هەلسەنگاندن و نرخاندنی پرۆسەی پەروەردەییە ، لەم کارەشدا پشت بە گەلێك بنەماو پێوانەی گونجاوی بریار دراو دەبەستێت .

ئەمەش لەڕێی ئەو چالاکی یانەوە کە مەبەستێتی ، لە کاریگەری پرۆگرام و ئاست و توانای کارمەندان و مامۆستایان و لێوەشاوەییان و ئاستی خوێندکاران ،و چۆن دەتوانێت بەرەو پێشیان بەریت ،بە جۆرێك کە خواست و ئارەزوو ویستی خوێندکارانی تێدا بێتە دی و دانەبڕاو بێت لە داب و نەریت و کەلتوری کۆمەلگەکەش.دیارە ئەم هەنگاوانەش و بە جێ هێنانی ئەم ئەرکانە لە رێی هەموو ئەو سەردان و کارو بارانەوە دێنە دی ، کە سەرپەرشتیار ، هەر لەسەرتای ساڵەوە پێی هەڵدەستێت کە برتین لە :-

١-سەردانی خێرانی خوێندنگەکان لەگەل دەست پێکردنی سالی نوێی خوێندندا .

٢-سەردانی ئاراستە کردن ،لە پێش نیوەی ساڵدا و کۆبونەوە لەگەڵ مامۆستادا بە تەنها یان بەکۆمەل و سەردانی ناو پۆل.

٣-سەرپەرشتی کردنی تاقیکردنەوەی نیوەی ساڵ ، بە دیاری کردنی شوێنی راکێشانی (پرسیاریش)ەوە بۆ خوێندنگەکان .

٤-سەردانی بەدوا دا چوون ،کە دوای نیوەی سال پێی هەلدەستن ،بە سەیرکردنی پرسیارەکانی نیوەی ساڵ و چۆنیەتی پشکنینی دەفتەرەکان و سەرلەنوێ سەردانی مامۆستا لە پۆلدا ...

٥-ووردبینی کردنی نمرەی تێکرای ساڵانەی خوێندکاری پۆلە کۆتاییەکان و ماق بەشداری کردنیان لە تاقیکردنەوەی وەزاریدا.

٦-سەرپەرشتی کردنی تاقیکردنەوەی پۆلە ناکۆتاییەکان ، خولی یەکەم.

٧-رێکخستنی هۆلی تاقیکردنەوەی وزاری و دانانی بەرێوەبەر و چاودێر بۆیان .

٨-ووردبینی کردنی ئەنجامی خوێندکارانی پۆلە ناکۆتاییەکان خولی یەکەم و دووەم .

٩-سەر لەنوێ رێکخستنی هۆلی تاقیکردنەوەی وزاری خولی دووەم و دانانی چاودێر و بەرێوەبەر و سەرپەرشتی کردنی پۆلە ناکۆتایی یەکان .

١٠-بەشداری کردن ،لەو لیژنانەی بۆ لێکۆلینەوە پێك دێن، بۆ ئەو کێشانەی لەناو خوێندنگەکاندا سەر هەلدەدەن و بە کالا کردنەوەیان .

سەرپەرشتیار وەك کەسێك ئەو هەموو ئەرکە قورس و گرانە ی لە ئەستۆ دابێت ،دەبێت هەڵگری گەلێك سیفات بێت ، تا بتوانی بە هۆیانەوە روو بەرووی بەرێوەبەرو مامۆستایانی نێو خوێندنگەکاندا ببێتەوە و بە ئاسانی لە براو دلیاندا جێ بۆ خۆی بکاتەوە و بە ئاسانی قبول بکرێت ،لەو خەسلەتانە(سیفاتانە) :

١)سەرپەرشتیار ، لە رووی ئاستی زانستی و کارامەیی و شارەزایی پەروەردەییەوە .

پێویستە کەسێکی وابێت ، زاڵ بێت بەسەر ناوەرۆکی هەموو ئەو کتێبانە ی لە پسپۆری ئەودا بڕیاردراون بۆ خوێندن و بە وردی لێیانی کۆڵیبێتەوە و کەم و کورییانی دیاری کردبن.

٢)جێ ی بایەخە ، سەرپەرشتیار شارەزای هەموو ئەو ڕێگەو شێوازانە بێت ، کە بابەتەکانی خوێندنی پێ دەگوترێنەوە و پێش کات هەستی بەو گرفتانە کردبێت کە دێنە ڕێی مامۆستاو ئامۆژگارییان بکات بۆ نوێترین و لە بارترین ئەو ڕێگایانەی ،کە لەگەڵ ئاستی تێگەیشتنی خوێندکاراندا گونجاون .

٣) سەرپەرشتیار پێویستە دانەبراو بێت لە هەموو ئەو سەر چاوانەی ، کە پەیوەندی دارن بە پسپۆری یەکەیەوە و هەموو ئەو تیورو بیرو بۆچونانەی کەلە مەر پرۆسەی فێرکردنەوە هەن، هەرسی کردبێت و لە ڕێگای خۆیەوە بە مامۆستایان بگەیەنێت .

٤)مامۆستایان بەجۆرێك ئاراستە بکات ،تاگیانی لێووردبونەوە و لێکۆڵینەوە و شیکردنەوەی ئەو کتێبانەیان تێدا بچێنێت ،کە بە خوێندکارانی دەڵێنەوە و هانیانە بدات بۆ پێشنیاز کردن بە مەبەستی بەرەو پێش بردنی پرۆگرامەکان .

دیارە کەسانێك ئەم هەموو ئەرکە گرانەیان لەسەر شان بێت ، مەرجە کەسانێك بن لێوەشاوە بن و بە پەنجەی دەست ئیشارەتیان بۆ بکرێت وەبە گەلێك بنەماو ئەزموندا تێپەری بن و توانای چوونە ناو کیشەکان و بەرەو ڕوبونەوەیان هەبێت ... کەدواتر هەندێك لەو بنەمایانەدیاری دەکەین .دەزگای سەرپەرشتیاری ئەمڕۆ ، لەگەڵ ئەو هەموو هەوڵ و کۆششەی کە دەیدات ، هێشتا دەستەو سانە بەرامبەر بە گۆڕین و بەرەو پێش بردنی پرۆسەکە ،چونکە:

١-لەبەر زۆری کۆسپ و گرفتەکان کە ئەمانە هەندێکیانن :

ا-زیاد بوونی ڕێژەی ژمارەی خوێندکاران ساڵانە، لە چاو ژمارەی ئەو بینایانەی کە هەن و نەگونجانیان ، وەکەمی دروستکردنی بینای نوێ ، ئەم کیشەیە ساڵ بە ساڵ لە زیادبوون و ئاڵۆزبووندایەن.

ب-دەگمەنی هەندێك پسپۆری بۆبابەتەکانی (ئینگلیزی ،وەرزش،هونەر)بە پلەی یەکەم و هەندێك لە بابەتە زانستیەکان بە پلەی دووەم.

ج-زۆربوونی وەرگرتنی مۆڵەتی بێ مووچە وپزیشکی.

د-زۆربوونی نوسەران لە خوێندنگەکاندا کە پێویست نین و کەمی فەراش (بەردەست) کە پێویستن هەردووکیان گرفتن بۆ خوێندنگەکان.

هـ-لەدوای ڕاپەڕین و باری نالەباری هەرێم،وای کرد زۆربوونی مامۆستا لە خوێندنگەو کەمییان لە خوێندنگە یەکی تر ، واتە دابەوشبوونی ناعادیلانەی مامۆستایان ، ئەگەر سەرپەرشتیار هەوڵی گواستنەوەی دابن، گەلێك گرفتی هاتوەتە ڕێ .

و-لەگەل زۆربوونی خوێندنگەدا لە گوند و شارۆچکەکان ، پێویستی زۆربووە بە مامۆستا ، بۆ پڕکردنەوەی وانە چۆڵەکان ، گەلێك لە دەرچووانی زانکۆ دامەزران و ئێستا مامۆستان، بەڵام کەم و کوری جەستەییان هەیە جیٚ ی بەزەیی خوێندکارانن.

ز-دام و دەزگاکانی پەروەردە کتوپڕ و بەخێرایی ولە ماوەیەکی کورتدا فرانبوونی زۆریان بەخۆوەدی ، لەبەر ئەوە ڕووبەڕوو بوونەوەیان و چارەسەر دانان بۆ کێشەکان سووك و ئاسان نەبوون، لەڕووی دارایی و نائاسایی ناوچەکە .

ژ-سەرف نەکردنی کرێی وانەبێژی لە کاتی خۆیدا .

س-چاپ نەکردنی گەلێك لەو کتێبانەی لە لایەن لێژنەکانی تایبەت بە دانان و پوختە کردنەوە ئامادە کرابوون.

ش-گەلێك لە کەرەسەی تاقیگەکان ماوەیان بەسەرچووە و زۆر خوێندنگەش پێویستی بە تاقیگە و کەل وپەلە .

ح-زۆر بوونی کێشەی خوێندنگەکان (ئیداری ، مامۆستایان،خوێندکاران)

٢)دەزگای یەکەی سەرپەرشتیاری هەیبەتی کەم بۆتەوە ، چونکە:

ا-لەدەست سەندنەوەی گەلێك لەو دەسەلاتانەی کە پێشتر هەیبوون لە گواستنەوەی مامۆستایان و دانانیان لەو شوێنانە ی پێویستن و زۆر دەست خستنە کاروباریان .

ب_هەندێك لە سەرپەرشتیاران بەو بنەما و مەرجانەدا تێنەپەڕیون کە بوون بە سەرپەرشتیار کە بریتین لە :

١-لە (١٥) ساڵ زیاتر لە بواری پەروەردەدا خزمەتی کردبێت و کەسێکی ڕۆشنبیر و عەقڵ کراوە و توانای چوونە ناو کیشەکانی بووبێت و ڕێز و سوپاسی ئاراستە کرابێت و لە بواری پەروەردەدا جیٚ دەستی دیار بێت.

٢-گەرلە ئیدارەدا بۆ ماوەی (٥)ساڵێك کاری کردبێت و بەرەو رووی سزای پەروەردەی نەبوو بێتەوە و دۆسیەکەی لەو ڕووەوە خاوێن بێت .

٣-بۆ چەند ساڵێك وانەی پۆلی شەشەمی ئامادەیی و تبێتەوە ڕێژەی باش بە دەست هێنابێت (پلەی پێوانەیی) ووپۆلەکانی تریش لە یەکی ناوەندی یەوە ی وتبێتەوە و لە لایەن سەرپەرشتیارانەوە کاتی خۆی بەباشی هەلیان سەنگاندبێت .

٤-مامۆستایەکی شارەزاو دلسۆزو نیشتمان پەروەرو خاوەن هەڵویست و کارامە بێت لە بواری پەروەردەدا.

چارەسەر:

١)ساڵانە و پێش کات ، پلان بۆ دروستکردنی چەند خوێندنگەیەکی نوێ دابنرێت کە گونجاو بن لەگەل رێژەی زیادبوونی خوێندکاران و ناوچەکاندا،بۆ ئەم مەبەستە دەبێت جۆرەرێکخستنێك لە نێوان بەشی (تەلاری خویندنگەکان) و سەرپەرشتیاری پسپۆریدا ببێت بۆ دیاری کردنی ئەو ناوچەیەی پێویستی بە خوێندنگەی نوێیە ....

٢)پشت بەستن بە دامەزراندی دەرچووانی (پەیمانگای مامۆستایانی مەلبەندی)بەشەکانی ئینگلیزی ، وەرزش ،هونەر)ئەوانەی لە ریزی پێشەوەن و دامەزراندنیان لەسەر میلاکی ناوەندی ، بۆ چەند ساڵێك بۆ کەمکردنەوەی کێشەکە.

٣)دەست والا کردنی سەرپەرشتیاران لە گواستنەوەی ئەو مامۆستایانەی زیادن لە خوێندنگەکاندا و دانانیان بۆ ئەو شوێنانە کە پێویستن.

٤)زیادکردنی ژمارەی فەراش (بەردەست) و کەم کردنەوەی نوسەران لە خوێندنگەکاندا.

٥)لابردنی ئەو مامۆستایانەی هەر کە م کورییەکی جەستەیان هەیە و گواستنەوەیان بۆ جێگەی تر دوور لە خوێندنگە.

٦)دامەزراندنی دەرچووانی (دەروونناسی و کۆمەلناسی)لە خوێندنگەکاندا وەك رابەری پەروەردەی (مرشد تربوی) کەدەکرێت هاریکاری یەکی چاك بکەن لە پێناو کەم کردنەوەی کێشەی خوێندکاران و چارەسەرکردنیان و ئەویش بە بەشداری کردنیان لە خولی رابەری پەروەردەیی دا.

٧)سەرفکردنی کرێی وانەبێژی لە کاتی خۆیدا و زیاد کردنیشی .

٨)بۆ چارەسەری کەم شارەزای وکارامەی سەرپەرشتیاران ، دیارە گەرانەوە بۆ مەرج و بنەماکان باشترین چارەسەرە.

٩) پەلە کردن بۆ لە چاپدان و تەواو کردنی ئەو کتێبانە ی لە دوای راپەرین دانراون و پوختە کراون.

لەگەل رێزماندا ...

سەرپەرشتیارانی پسپۆری لە بەڕێوەبەرا یەتی گشتی پەروەردەی هەولێر

١-بۆ سالی خوێندنی ١٩٩٨-١٩٩٩

ژ	ناوی سەرپەرشتیار	پسپۆری	ژمارەی مامۆستایانی هەلسەنگێنراو	تێبینی
١	ابراهیم حمد قادر	سەرپەرشتیاری یەکەم	-	
٢	نوری عبدالله فتح الله	سەرپەرشتیاری کارگێری	٤٢	بەڕێوەبەرو یاریدەدەر
٣	جمال محمد علی	سەرپەرشتیاری کۆمەلآیەتی	٦١	
٤	باوەدین کریم مولود	سەرپەرشتیاری عەرەبی	٣٥	
٥	صلاح حمد احمد	سەرپەرشتیاری پیشەیی	٤٧	
٦	احمد حمه رشید هیرانی	سەرپەرشتیاری کوردی	٤٣	
٧	ئینگلیزی -بیرکاری- فیزیا - کیمیا - زیندەوەر -هونەر سەرپەرشتیاریان نەبوون			

٢-سالی خوێندنی ١٩٩٩-٢٠٠٠

ژ	ناوی سەرپەرشتیار	پسپۆری	ژمارەی مامۆستایانی هەلسەنگێنراو	تێبینی
١	ابراهیم حمد قادر	سەرپەرشتیاری یەکەم	-	
٢	نوری عبدالله فتح الله	سەرپەرشتیاری کارگێری	٤٧	بەڕێوەبەرو یاریدەدەر
٣	جمال محمد علی	سەرپەرشتیاری کۆمەلآیەتی	٣٢	
٤	باوەدین کریم مولود	سەرپەرشتیاری عەرەبی	٣٦	
٥	صلاح حمد احمد	سەرپەرشتیاری پیشەیی	٤٨	
٦	احمد حمه رشید هیرانی	سەرپەرشتیاری کوردی	٤٤	
٧	لگفی صدیق محمد	سەرپەرشتیاری کۆمەلآیەتی	٣١	
٨	کاروان عبدالواحد محمد	سەرپەرشتیاری وەرزش	-	
	ئینگلیزی -بیرکاری- فیزیا - کیمیا- زیندەوەر -هونەر سەرپەرشتیاریان نەبوون			

٣-سالی خوێندنی ٢٠٠٠-٢٠٠١

ژ	ناوی سەرپەرشتیار	پسپۆری	ژمارەی مامۆستایانی هەلسەنگێنراو	تێبینی
١	ابراهیم حمد قادر	سەرپەرشتیاری یەکەم	-	
٢	نوری عبدالله فتح الله	سەرپەرشتیاری کارگێری	٥٢	بەڕێوەبەرو یاریدەدەر
٣	جمال محمد علی	سەرپەرشتیاری کۆمەلآیەتی	٣٢	
٤	کاروان عبدالواحد محمد	سەرپەرشتیاری وەرزش	١٤	
٥	صلاح حمد احمد	سەرپەرشتیاری پیشەیی	٤٨	
٦	احمد حمه رشید هیرانی	سەرپەرشتیاری کوردی	٤٣	
٧	جمال فتح الله عبدالله	سەرپەرشتیاری کۆمەلآیەتی	-	
٨	حمید میر خان عبدالله	سەرپەرشتیاری بیرکاری	-	
	بابەتەکانی ئینگلیزی -بیرکاری- فیزیا - کیمیا -زیندەوەر -هونەر بێ سەرپەرشتیارن			

سەرپەرشتیارانی پسپۆری لە بەڕێوەبەرا یەتی گشتی پەروەردەی کەرکوك

١-بۆ سالی خوێندنی ١٩٩٨-١٩٩٩

ژ	ناوی سەرپەرشتیار	پسپۆری	ژمارەی مامۆستایانی هەلسەنگێنراو	تێبینی
بۆ ئم سالە هیچ لیستێکمان چنگ نەکەوتووە				

٢-سالی خوێندنی ١٩٩٩-٢٠٠٠

ژ	ناوی سەرپەرشتیار	پسپۆری	ژمارەی مامۆستایانی هەلسەنگێنراو	تێبینی
١	عباس كريم امين	سەرپەرشتیاری یەکەم	پەیمانگای کەلار و چەمچەمال	٢ بەرێوەبەر+ ٣ معاون
٢	علي نريمان محمد	سەرپەرشتیاری کارگێری	٨٠	بەرێوەبەرو یاریدەدەر
٣	داودعلي عبدي	سەرپەرشتیاری کارگێری	٧٩	بەرێوەبەرو یاریدەدەر
٤	ناظم حسين محي الدين	سەرپەرشتیاری کوردی	٦٢	
٥	ئازاد حسين احمد	سەرپەرشتیاری کوردی	٦٧	٢٩ ی نەکردووە
٦	كريم عباس محمد	سەرپەرشتیاری عەرەبی	٩٨	
٧	حسين احمد محمد امين	سەرپەرشتیاری ئینگلیزی	٥٥	
٨	كريم احمد محمد	سەرپەرشتیاری کۆمەلأیەتی	٦٨	
٩	مدحت مجيد	سەرپەرشتیاری کۆمەلأیەتی	٦٢	
١٠	علي محمود درويش	سەرپەرشتیاری بیرکاری	٦٣	
١١	نوري رحيم علي	سەرپەرشتیاری فیزیا	٣٨	
١٢	عثمان حسين احمد	سەرپەرشتیاری کیمیا	٤٢	

٣-سالی خوێندنی ٢٠٠٠-٢٠٠١

ژ	ناوی سەرپەرشتیار	پسپۆری	ژمارەی مامۆستایانی هەلسەنگێنراو	تێبینی
١	عباس كريم امين	سەرپەرشتیاری یەکەم	٥	بەرێوەبەرو یاریدەدەر
٢	علي نريمان محمد	سەرپەرشتیاری کارگێری	٥٦	
٣	داودعلي عبدي	سەرپەرشتیاری کارگێری	٤٣	
٤	ناظم حسين محي الدين	سەرپەرشتیاری کوردی	٥٨	
٥	ئازاد حسين احمد	سەرپەرشتیاری کوردی	٧٥	
٦	كريم عباس محمد	سەرپەرشتیاری عەرەبی	١٠٧	
٧	حسين احمد محمد امين	سەرپەرشتیاری ئینگلیزی	٤٦	
٨	كريم احمد محمد	سەرپەرشتیاری کۆمەلأیەتی	٨٠	
٩	مدحت مجيد	سەرپەرشتیاری کۆمەلأیەتی	٣٠	
١٠	علي محمود درويش	سەرپەرشتیاری بیرکاری	٤٩	
١١	نوري رحيم علي	سەرپەرشتیاری فیزیا	٣٢	
١٢	عثمان حسين احمد	سەرپەرشتیاری کیمیا	٣٥	

پێشنیارەکانمان بۆ نەهێشتنی کەم و کوڕی و لادانی کۆسپەکانی بەردەم سەرپەرشتیارێتی

١-پابەند بوون بەبنەماو مەرجە یاساییەکان بۆ پیاچوونەوەو دانانی سەرپەرشتیارو بەڕێوەبەرو یاریدەدەرو کارکردن بە بریاری سەرۆکایەتی ئەنجوومەنی وەزیران بەپێی نووسراوی وەزارەتی پەروەردە ژمارە ٧٠٢٥ لە٢٠٠١/٩/٢٦ .

٢-زۆرکردن و بایەخدان بە خولەکانی راهێنان و بە هێزکردن بۆ سەرپەرشتیاران .

٣-دابین کردنی کتێبی پێویست بۆ سەرجەم قوتابیان و خوێندکاران بەپێی یەك خستن و رێك خستنی پرۆگرامەکان کە گونجاو بێت لەگەڵ گیانی سەردەم دا بە هاوکاری سەرپەرشتیاران .

٤-دیاریکردنی مەرجەکان بۆ سەرپەرشتیارانی پەروەردەیی بۆ بابەتەکانی ئینگلیزیو وەرزش و هونەر، ئەویش (بە) پشت بەستن بە دەرچووانی پەیمانگاو (١٥) پانزە ساڵ خزمەت لە بواری پەروەردەدا بۆ وەرزش و هونەرو (٢٠) بیست ساڵ خزمەت بۆ زمانی ئینگلیزی کە وانەکەی بە فعلی وتبێتەوە .

٥-زیادکردنی سەردانی سەرپەرشتیاران لە (٨) هەشت سەردانەوە بۆ (١٠) دە سەردان .

٦-دابینکردنی بینایەکی شیاو بۆ هەردوو سەرپەرشتیارێتی لەگەڵ دابینکردنی ئامێری چاپ و لەبەر گرتنەوەو کۆمپیوتەرو ئوتومبیل .

٧-دابینکردنی نەسریە هەر لە سەرەتای دەست پێ کردنی سەری ساڵی خوێندنەوە .

٨-هەوڵدان بۆ دروستکردن و زیادکردنی ژمارەی بینای نوێ بۆ قوتابخانەو خوێندنگەکە بگونجێت لەگەڵ ژمارەی قوتابیان و خوێندکاران داو دروستکردنی پەیوەندی لە نێوان خوێندنگەو سەرپەرشتیارێتی دا .

٩-زیاتر پشت بەستن بە تنسیب کردنی دەرچوانی پەیمانگای مەڵبندی مامۆستایانی بەشی ئینگلیزی و وەرزش و هونەر لە ناوەندیە کان دا .

١٠- هەوڵەدان بۆ سەرف کردنی کرێی وانە بێژی مانگانەو لەکاتی خۆی داو زیاد کردنی کەی ئەم کارە دەبێتە هۆی لابردنی گەلێ گرفت لە بەردەم پڕکردنەوەی وانە چۆڵەکاندا .

١١-والآکردنی سەقفی وانە بێژی بۆ هەموو بابەتەکان .

١٢-گورانەوەی ئەو دەسەلآتانەی کە پێشتر سەرپەرشتیار کاروباری خۆی پێ ئەنجام ئەداو دەست نەخستنە ناو کاروباریانەوە .

١٣-پەلە کردن لە تەواو کردنی چاپی ئەو کتێبانەی کە ئامادە کراون بۆ چاپ لە دوای راپەڕینەوە .

١٤-دانانی بنەمایەك بۆ مۆڵەتی پزیشکیو مۆڵەتی بێمووچە .

١٥-هەوڵدان بۆ زیادکردنی لقە زانستیەکان بۆ کۆلێژی پەروەردەی زانکۆی سلێمانی لە پاڵ زمانی کوردیو عەرەبی دا .

١٦-کۆکردنەوەی بریارو ڕێنمایییەکانی وەزارەت لە نامیلکەیەکداو ساڵانە لە خوێندنگەو قوتابخانەکاندا وەك رابەرێك بۆ کارکردن بەکار بهێنرێت .

١٧-کەمکردنەوەی حصەی پەروەردەو وەزارەت لەبەشی فرۆشگای خوێندنگەکان لە (٤٠٪)ەوە بۆ (٢٠٪) .

١٨-دابەش کردنی کتێب و قرطاسیە بەسەر قوتابخانەو خوێندنگاکان دا پێش دەست پێکردنی ساڵی خوێندن بە هاوکاری سەرپەرشتیارێتی .

١٩-کردنەوەی خول بۆ مامۆستایانی سەرەتایی کە خزمەتیان زۆرە لە بواری کۆمەڵناسیو تەنسیب کردنیان لە ناوەندییەکان دا وەك ((یاریدەدەری توێژەری کۆمەڵایەتی- مساعد باحث اجتماعي)) .

٢٠ - گرنگی دان بە وانەی پەروەردەی خێزانی لەبەر پێویستی ئەو بابەتە بۆ خوێندکارانی کچ و دانانی سەرپەرشتیاری پسپۆری بۆی .

٢١-جێبەجێکردنی کارەکان بەپێی یاساو ڕێنمایییەکان و دوور کەوتنەوەلە سیاسەتی تزو دەست تێوەردان و(واسیتە).

٢٢-لەبەر ئەوەی سەرپەرشتیاری پەروەردەییبەسەر دوو بواردا (کارگێریو هونەر) دابەش ئەبێت، پێشنیار ئەکەین بە دانانی سەرپەرشتیاری کارگێری .

لە کۆتاییدا خوازیارین هەوڵ و کۆششی دڵسۆزان و خەم خۆرانی پەروەردەو زانست بەردەوام زیاتر بێت بۆ هێنانەدی ئامانجە پەروەردەییەکانمان تا بتوانین مرۆڤی کوردی شیاو و لێهاتووبۆ داهاتووی نەتەوەکەمان ئامادە بکەین .

پەیمانگەکان و ڕاهێنان

﴿ ڕاهێنان و چۆنیەتی ئێستای و شێوەی پەرەپێدانی بۆ داهاتوو ﴾

ڕاهێنان بۆ گشت مامۆستایان لە قۆناغەکانی خوێندنا پرۆسەیەکی نەوەستاوی زیندووە ، شان بەشانی هەموو زانستەکانی سەردەم ، لە گۆرانکاریدایە و پێویستی بە نوێ بوونەوە و پەرەپێدان هەیە بەپێی هەل و مەرجی گونجاو بە لەبەر چاوگرتنی بارو دۆخی سیاسی و ئابووری و کۆمەلآیەتی ، هەر بۆیە لە وولآتانی لێقەوماودا بە یەکێك لە بابەتەکانی فریاکەوتن هەژمارە دەکرێت هەروەك دابین کردنی خۆراك و بژێوی و پاراستنی تەندروستی بەهەموو بەشەکانیەوە . چونکە ئەگەر فریای پرۆسەی خوێندن نەکەون لەو ساتە وەختانەدا کە ئەویش خۆی لە ڕاهێنان بە هەموو جۆر و چەشنەکانیەوە دەبینێتەوە ، ئالۆزی و بێ سەرو بەرەیی لە پرۆسەی پەروەردە و فێرکردنا روو دەدات کە دەبێتە هۆی سەرەکی پەراگەندەیی و بێ سەرو بەرەیی کۆمەڵ کە ئەمەش بە کارەساتێکی گەورەی کوشندە بۆ گەلان و میللەتان دەژمێرێت •

جۆرەکانی ڕاهێنانیش ئەم بابەتانە لە خۆی دەگرێت :-

١) خولی ئامادەکردنی مامۆستایان :- بە خوێندنی بابەتەکانی پەروەردە / ڕێگەی ووتنەوەی وانەکان / دەروون ناسی / هۆی فێرکردن کە ماوەکەی لە سێ مانگ تا دوانزە مانگە •

٢) خولی ڕاهێنانی پەرەپێدان لە بابەتەکانی خوێندنا کە ماوەکەی سێ هەفتە تا شەش هەفتەیە •

٣) خولی ڕاهێنانی کورت ماوەکەی (٥ ڕۆژ تا ١٠ ڕۆژە) •

٤) ئەلْقەی دراسی بۆ بابەتێکی دیاری کراو (١ ڕۆژ تا ٤ ڕۆژ) •

٥) ئەلْقەی کرداری (عملی) دروست کردنی بابەتی دیاری کراو (١ ڕۆژ تا ٤ ڕۆژ) •

٦) وانەی ڕاهێنان بۆ هەر وانەیەکی دیاری کراو (٤٥ دەقیقە) یە •

٧) محازەرە (وانە بێژی) پێشکەش کردنی بابەتێك کە (١ سەعات) زیاتر نەبێ •

٨) (ندوە) کۆڕگرتن :- گێڕانی کوڕ بۆ مامۆستایان بۆ بابەتێك بۆ ماوەیەکی دیاری کراو •

٩) سمینار :- بە ئامادەبوونی چەند پسپۆڕێك بۆ بابەتێکی دیاری کراو قسەکردن لەسەری پرسیار و وەلآم لەسەری •

١٠) میوانداری پسپۆڕێك یان چەند پسپۆڕێك بۆ گفتوگۆ لەسەر بابەتێك و روون کردنەوەی •

١١) کردنەوەی پێشانگای زانستی و پەروەردەیی ئاراستە کراو بۆ بابەتێك یا چەند بابەتێك •

١٢) سەردانی زانستی و پەروەردەیی (السفرات العلمیة و التربویة) بۆ زانینی هەموو لایەنەکانی ئەو بابەتەی مەبەستە لە نزیکەوە بە چاو •

١٣) نیشان دانی فیلمی زانستی پەروەردەیی لە هۆڵی گەورە بە هۆی : سینەما و ڤیدیۆ / ئۆڤەر هید / بروجکتر سلاید / تەلەفزیون •

١٤) پێشبڕکێی زانستی و پەروەردەیی لە بابەتێکی دیاری کراو لە نێوان دوو گروپدا •

١٥) كاروانی پەروەردەیی : - بەناردنی چەند پسپۆڕێك هەر یەكە لەبابەتێكدا بۆ ناوچە دوور و سنوریەكان بە ئامێری ڤیدیو و تەلەفزیون و تەسجیل هۆی فێركردن شریتی تۆمار كراو نیشان بدەن دوایی توێژینەوەو گفتوگۆی لەسەر بكەن •

لەحكومەتی هەرێمی كوردستاندا بەڕێوەبەرێتی ئامادەكردن وراهێنان لە سلێمانی / كركوك / رانیە / كۆیە هەیە بۆ جێبەجێكردنی ئەم شێوازانەی راهێنان بە جۆرێكی باش و سوود بەخش بەگشتی ، پێویستمان بەوە هەیە كە راهێنان گرنگی تەواوی پێ بدرێت لە رووی چۆنایەتی و چەندایەتیەوە ، پێشنیاز دەكەین بۆ پەرەپێدانی ئەم پرۆسە پەروەردەییە بەپێی توانا ئەمانەمان بۆ بكرێت : -

١ - دابین كردنی بینا كە (١٠ هۆڵ و ٦ ژووری كارمەندان و ٢ گەنجینە و ١ ژووری پاسەوان و ١ ژووری كارگوزاران و ١ ژووری بەشی چاپ و رۆنیۆ و لە بەرگرتنەوە و ٢ هۆڵی تاقیگە) پێك بێت •

٢ - دابین كردنی كەرەسە و ئامێرەكان لەهەر بابەتە (٦) دانە بۆ كاتی خولە راهێنانەكان وەك (كۆمپیوتەر ، ئۆڤەرهید ، سلاید پروجكتر ، سینما) •

٣ - دابین كردنی تازەترین سەرچاوەی زانستی و پەروەردەیی لەبواری راهێنان دا بەچەند دانەیەك و گرنگی دان و بایەخ دان بە كتێبخانەی بەڕێوەبەرێتی ئامادەكردن و راهێنان بەهەموو سەرچاوەیەكی زانستی و پەروەردەیی •

٤ - چاو خشاندنەوە بە پرۆگرامی خولە راهێنانەكاندا لەگەڵ گۆرانكاریە جیهانیەكاندا و بایەخ دان بە (وەرشەی كاركردن) قوتابیان فێربكرێن و بیربكەنەوە و كەسایەتیان تیا دروست بكرێت (بیری نەتەوەیی و نیشتمانپەروەریان تیا بڕەسكێنن) •

٥ - دابین كردنی تەزووی كارەبا بەبڕی زۆر تا لەهەموو كاتەكانی ساڵدا راهێنان بەردەوام بێت •

٦ - دابین كردنی (ئوتومبیل) تایبەتی بە ئەركەكانی راهێنان (مولیدە و ڤیدیو و تەلەفزیۆن و رادیۆ و تەسجیل و سینما) ی تیا بێ •

٧ - بووژاندنەوەی لیژنە زانستیە پسپۆڕیەكان (اللجان العلمية المختصة) بۆ قۆناغەكانی باخچەكان / سەرەتایی / ناوەندی و دواناوەندی / كات و پارەی كەمی دەوێت و سوودی زۆری دەبێت •

٨ - دابین كردنی كادری پەروەردەیی گەنج كەدەبێ لە رابووردودا مامۆستا بووبن خاوەن تەجروبەی پەروەردەیی بن •

٩ - خول و چالاكیە راهێنانەكان نەكرێن بە ئامرازی دوور لە پەروەردە و پەرەپێدان ، بەپێی تەعلیمات و یاسای راهێنان مامۆستایان بەشداری خولەكان بكەن •

١٠ - ئەگەر دەرامەت هەبێ وەزارەتی پەروەردە ساڵانە بودجەیەك دیاری بكات بۆ راهێنان بەهەموو شێوازەكانیەوە لەگەڵ دانانی پلانی ساڵانە بۆی •

١١ - هەوڵ بدرێت خولەكان لە سەرەتای دەست پێكردنی پشووی هاوین دەست پێبكرێت یان پشووی نیوەی ساڵ و ئەگەر كاتی دەوام بوو بە پێچەوانەی دەوامی قوتابخانەو مامۆستاوە بێت •

١٢ - هاوكاری و هەم ئاهەنگی تەواو لە نێوان بەڕێوەبەرێتی ئامادەكردن و ڕاهێنان و سەرپەرشتیاری پسپۆری و سەرپەرشتیاری سەرەتایی ، پابەند بوون بە تەعلیماتەوە •

١٣ - دەست نیشان كردنی وانەبێژان لەلایەن لیژنەیەكی پەروەردەیی شارەزا و كارامەوە بەپێی پسپۆڕی ووردی خۆی بێت نەك لەسەر بنەمای تر بێت •

١٤ - بەڕێوەبەری ئامادەكردن و ڕاهێنان دەسەڵاتی یاسایی خۆی بدرێتێ لە سنوری كارەكەیا دەست لە كارەكانی وەرنەدرێت •

١٥ - ئەگەر وەزارەتی پەروەردە بودجەی دانا بۆ ڕاهێنان یان ڕێكخراوەكان بودجەكەیان دا یەكەیەكی ژمێریاری (الوحدة الحسبایة) لە بەڕێوەبەرێتی ئامادەكردن و ڕاهێنان دروست بكرێت و بەپێی بنەماكانی ژمێریاری سەرف بكرێت •

١٦ - دابین كردنی ئامێری چاپ بەكوردی /عەرەبی / ئینگلیزی جۆری چاك لەگەڵ ئامێری (لەبەرگرتنەوە / ڕونیۆ / ئامێری هەڵكەندن (جهاز حفر الكترونی) •

١٧ - ناردن یان بەشداری كادرانی ڕاهێنان لە خولی تایبەتمەندی بە ڕاهێنان لەناو هەرێم و دەرەوەی هەرێم •

١٨ - دانانی بەڕێوەبەری ئامادەكردن و ڕاهێنان یان نوێنەری ڕاهێنان لە : لیژنەكانی كە چەمكی ڕاهێنانی تیا بێت / كۆبوونەوەی ڕێكخراوەكاندا و بابەتی ڕاهێنان / لیژنەی ڕێكخستنی میلاك و لیژنە پەروەردەییەكانی تردا •

١٩ - بوژانەوە و بەگەڕ خستنەوەی مەڵبەندی زانیاری (مركز العلوم) بە هۆڵەكانی تاقیگە و كەرەسە و ئامێرو پێداویستیەكان و كادری پێویست بۆی •

٢٠ - كردنەوەی خولی ڕاهێنان بۆ بابەتی پەروەردەی هونەر بۆ مامۆستایان لە مەڵبەندی ئیشی دەست بەهەموو بەشەكانیەوە و دابین كردنی ئامێری پێویست بۆیان و كڕینی كەرەسەی خاو بۆ بەكارهێنانی لە كاتی خولەكانی ئیشی دەست دا تا كەلەپووری نەتەوییمان نەفەوتێ جگە لەمانەی سەرەوە كە بۆ هەر چوار بەڕێوەبەرێتی ئامادەكردن و ڕاهێنان مان داوا كرد :

١) بەڕێوەبەرێتی ئامادەكردن و ڕاهێنانی ڕانیە تا ئێستا بەتەواوی دروست نەبووە هەموو شتێكی دەوێت بۆی بكرێت تا ئێستا لە ڕێی سلێمانی كارەكانیان بۆ كراوە •

٢) بەڕێوەبەرێتی ئامادەكردن و ڕاهێنانی كۆیە :-

لەساڵی ١٩٩٧ تا ئێستا چەندەها خولی ڕاهێنانی بۆ باخچەی ساوایان و بابەتەكانی سەرەتایی و ناوەندی و دواناوەندی ئەنجام داوە بەهەم ئاهەنگی لەگەڵ ڕاهێنانی سلێمانی ، ژمارەی كارمەندانی جگە لەبەڕێوەبەر (٨) كارمەندی هەیە ، (٣٣) خولی ئەنجام داوە سەرجەم لەگەڵ ڕێكخراوی SCF / یونسیف / یونسكۆ / WFP •

٣) بەڕێوەبەرێتی ئامادەكردن و ڕاهێنانی كەركوك :-

سالی ١٩٩٤ دامەزراوە هەر لەو ساڵەوە بەهەم ئاهەنگی لەگەڵ بەڕێوەبەرێتی ئامادەکردن و راهێنانی سلێمانی چەندین خولی راهێنانی بۆ باخچەکان و سەرەتایی ناوەندی دواناوەندی ئەنجام داوە و داوای سەنتەری کۆمپیوتەر دەکەن •

٤) بەڕێوەبەرێتی ئامادەکردن و راهێنانی سلێمانی : – ئەمە چالاکیە راهێنانەیان ئەنجام داوە :

سالی ١٩٩٧ ١٣٢٧ مامۆستا بەشدار بووە

سالی ١٩٩٨ ٢٩٠٥ مامۆستا بەشدار بووە

سالی ١٩٩٩ ٥١٦٦ مامۆستا بەشدار بووە

سالی ٢٠٠٠ ١١٠٢٦ مامۆستا بەشداربووە

سالی ٢٠٠١ ٤٤٠٦ مامۆستا بەشدار بووە

تا ٢٠٠١/٩/١٩

وە (٢٤٨٢٥) مامۆستا سوودیان لە چالاکیە راهێنانەکان وەرگرتووە •

راپۆرتێك لەسەر پەیمانگەی هونەرەجوانەكانی سلێمانی

١) پەیمانگەی هونەرەجوانەكانی‌سلێمانی لە ساڵی ١٩٨٠ دامەزراوە لە شاری‌سلێمانی گەڕەكی ڕزگاری •

ئەم پەیمانگەیە دەرچووانی پۆلی سێیەمی ناوەندی وەردەگرێت ماوەی خوێندن لەم پەیمانگەیەدا پێنج ساڵە و دەرچووانی بڕوانامەی (دبلۆمی هونەری) وەردەگرێت •

٢) پێكهاتەیی پەیمانگەی هونەرەجوانەكان لەسێ بەشی سەرەكی پێك هاتووە : –

<u>ا – بەشی شێوەكار لەم لقانە پێك هاتووە : –</u>

١) لقی نیگاركێشان (رسم)
٢) لقی سیرامیك
٣) لقی پەیكەرسازی (نحت)
٤) لقی گرافیك

<u>ب – بەشی شانۆ لەم بەشانە پێك هاتووە : –</u>

ا – نواندن (التمثیل)
ب – دەرهێنان (الاخراج)

ج – بەشی مۆسیقا : – خوێندكار فێری زانستی مۆسیقا دەبێت و پسپۆڕی وەردەگرێت لە ئامێرێكدا •

٢) پێداویستیەکان : -

ا - نەبونی مامۆستای تەواو بۆ پڕکردنەوەی هەموو بەشەکان و هەموو پسپۆڕەکان بە شیوەیەکی گونجاو •

ب - نەبوونی کارگوزاری تەواو بۆ راگرتنی پاك و خاوینی بەشیوەیەکی گونجاو چونکە پەیمانگە بینایەکی زۆر فراوانە •

ج - لەگەل فراوانی بینای ئەم پەیمانگەیەدا تەنها یەك (پاسەوان) ی نەخۆشمان هەیە •

- نەبوونی باخەوان بۆ خزمەت کردنی باخچەی پەیمانگە •

ه - نەبوونی فەرمانبەری تەواو لە رەگەزی (نیر) بۆ هەلسوراندنی کاری پرسگە •

و - نەبوونی (بدالەیەك)لە پەیمانگەدا بۆ ئەوەیکارەکان بە شیوەیەکی گونجاو ئاسان ئەنجام بدریت •

ز - دروست کردنی هۆلیکی تایبەت بە بەشی شیوەکار بۆ ئەوەی خویندکارانی پۆلی پینجەم کاری (اطروحە ی سالانەی) تیدا بکەن •

ح - دابین کردنی ئامیرو مادەی پیویست بۆ بابەتی وانەی تکنولوجیا لە هەر چوار لقەکان •

ط - دروست کردنی ژووریك بۆ وانەی (میژووی هونەر) کە هەموو پیداویستیەکانی تیدا بیت وەك : (سینەما ڤیژن - عارضة سیلایت - فانوسی سحری - سکرین) •

- دروست کردنی هۆلیك تایبەت بەبەشی شیوەکار بۆ کۆکردنەوەی خویندکاران (کۆبونەوەی باوکان- کۆبونەوەی هونەری) •

پێش نیازەکان : -

ئایا پەیمانگەی هونەرەجوانەکان کادری هونەری پێك دەهێنێت یان مامۆستای هونەری ؟ !

ئەگەر کادری هونەری پێك دەهێنێت ئەوا پێویستە هەموو بابەتەکانی شێوەی پێگەیاندنی کادری هونەری بێت ، ئەگەر مامۆستا پێ دەگەیەنێت کە هونەر بلێتەوە پێویستە لە هەموو قۆناغەکانی خوێندندا رێگاکانی ووتنەوەی بابەتەکانی (علم النفس) دەروونزانی و (گرق التدریس) بخوێنێت بۆ ئەوەی لەکاتی دەرچوونیاندا ببنە مامۆستایەکی گونجاو بەدەسەلات •

ئەگەر بۆ هەردوو مەبەستەکەیە ئەبێت پرۆگرامێکی تێرو پری بۆ دابنرێت بۆ پەروەردەکردنی مامۆستای بە توانا ، یەك خستنی پرۆگرامەکانی خوێندن بە تایبەتی زمانی کوردی عەرەبی و ئینگلیزی بۆ ئەوەی لە هەموو بەشەکانی پەیمانگادا یەك جۆرە وانە بووترێتەوە و دابین کردنی پەرتووك بۆ ئەم مەبەستە •

پێشنیارەکان : -

١) لە ساڵی دامەزراندنی ئەم پەیمانگەیە وە تا ئێستا نزیکەی (٢١) ساڵە ئەم پەیمانگەیە پەیڕەوی سیتمێکی ناوخۆ (النظام داخلی) ئەکات کە بەزمانی عەرەبی یە زۆری برگەکانی روون نەکراوەتەوە وە زۆر برگەی تر هەیە کە پەیمانگە پێویستی یەتی لەم سیستمەدا نییە ، پێشنیار ئەکەین کە بگۆڕێت بە زمانی کوردی و هەموو کەم و کورتیەکانی تەواو بکرێت •

٢) دانانی وانەیەکی (کۆمپیوتەر) لە هەرسێ بەشەکانی پەیمانگەدا •

٣) نەبوونی پەرتوك و گۆڤار و پێداویستی تەواو بۆ ئەوەی خوێندکار بزانێت ئەو گۆران کاریانە یاخود ئەو پێش کەوتنە هونەریانە کە روو ئەدات لە جیهاندا •

٤) مانگانە بڕی (١٢٠٠٠) دوانزە هەزار دینار خەرج ئەکرێت بۆ پەیمانگە (نپریە) بۆ کڕینی پێداویستی بەڵام ئەمە برە پارەیە کەمە وەناتوانرێت هەموو پێداویستی یەکی پێبکرێت ، پێشنیار ئەکەین ئەو برە پارەیەمان بۆ زیاد بکەن •

٥) دروست کردنی وەرشەیەکی دارتاشی و ئاسنگەری لە پەیمانگەدا لە بەر ئەوەی زۆر پێویستە •

٦) پەیمانگەی هونەرەجوانەکان پێك هاتووە لە سێ بەش لەگەڵ ئیدارەدا واتە چوار بەش بەڵام گەنجینەکانی پەروەردە وەك خوێندنگەیەکی ناوەندی یاخود ئامادەیی رەفتارمان لەگەڵ دا ئەکەن ، داواکارین کە پێداویستی یەکانی پەیمانگە زیاد بکرێت •

٧) دابین کردنی بڕێ پارەی گونجاو ساڵانە بۆ فیستیڤاڵی پەیمانگە لەسەر بودجەی پەیمانگە نەبێت •

٨) بەسەرکردنەوەی مامۆستایان لە لایەن (اشرافی اختصاصیەوە) ساڵانە وەبینینی مامۆستا لە کاتی وانەووتنەوە لە هەردوو سەردانەکەدا •

٩) لابردنی سنوری وانەبێژی بۆ مامۆستای هونەری چونکە مامۆستامان کەمەو ئەمەش ئەبێتە هۆی گرانی کارەکان •

١٠) ساڵانە هەندێ لە مامۆستایانی پەیمانگەی هونەرەجوانەکان سەرپەرشتی (اطروحەی) خوێندکاران ئەکەن ، داواکارین دەرماڵەیەك دابنرێت بۆ ئەم مامۆستایانە •

١١) پێشنیار ئەکەین کە دەرماڵەیەك تایبەت خەرج بکرێت بۆ بریاردەر (سکرتێر) بەشەکان •

١٢) لەبەر ئەوەی باری ئابووری مامۆستایان بەگشتی مامۆستایانی پەیمانگەی هونەرەجوانەکان خراپە ئەم کارە دلخۆش کەری یە بۆ ئەنجام دانی پرۆسەی خویندن بەشیوەیەکی چاکتر بۆیە داواکارین

أ - زیادکردنی کرێی محاضرات لە (٧) دینارەوە بۆ (١٠) دینار •

ب - دابین کردنی دەرمالەیەکی تایبەت بە مامۆستایانی پەیمانگەی هونەرەجوانەکان •

ج - دابین کردنی بەشی ناوخۆیی •

- دابین کردنی ئۆتۆمبیلیك بۆ هاتوچۆ •

هـ - دروست کردنی بینایەکی تایبەت و گونجاو بۆ پەیمانگە •

(پەیمانگە مەڵبەندیەکان)

مەبەست لە کردنەوەی ئەم پەیمانگایانە ئامادەکردنی مامۆستا بۆ قوتابخانە سەرەتاییەکان لە هەرێمی کوردستاندا ئەم پەیمانگایانە دەرچووانی پۆلی شەشەمی (زانستی و وێژەیی) لە رێی وەرگرتنی مەڵبەندییەوە (القبول المركزي) وەرئەگرێت ، دوای تەواو کردنی ئەم پەیمانگایانە دەرچووانی بە مامۆستا قوتابخانە سەرەتاییەکان دائەمەزرێن ئەو پەیمانگایانە کە ئێستا لە هەرێمدا هەن ئەمانەن : -

١) پەیمانگەی مەڵبەندی سلێمانی : - ئەم پەیمانگەیە ساڵی ١٩٩٢ دامەزراوە وە ئێستا لە (٦) بەش پێکهاتووە کە ئەمانەن (زمانی کوردی - زمانی ئینگلیزی - زمانی عەرەبی - بیرکاری - زانست - کۆمەڵایەتی - وەرزش) •

٢) پەیمانگەی مەڵبەندی هەڵەبجە : - ئەم پەیمانگەیە ساڵی ١٩٩٩ دامەزراوە وە ئێستا لە (٣) بەش پێکهاتووە کە ئەمانەن (زمانی ئینگلیزی - کۆمەڵایەتی بیرکاری و زانست) •

٣) پەیمانگەی مەڵبەندی کەلار : - ئەم پەیمانگەیە لە ساڵی ١٩٩٥ دامەزراوە وە ئێستا لە (٥) بەش پێکهاتووە کە ئەمانەن (زمانی کوردی - زمانی ئینگلیزی - بیرکاری و زانست - کۆمەڵایەتی - وەرزش) •

٤) پەیمانگەی مەڵبەندی چەمچەماڵ : - ئەم پەیمانگەیە ساڵی ١٩٩٨ دامەزراوە وە ئێستا لە (٣) بەش پێکهاتووە کە ئەمانەن (زمانی کوردی - زمانی ئینگلیزی - بیرکاری و زانست) •

٥) پەیمانگەی مەڵبەندی رانیە : - ئەم پەیمانگەیە ساڵی ١٩٩٦ دامەزراوە وە ئێستا لە (٦) پێکهاتووە کە ئەمانەن (زمانی کوردی - زمانی عەرەبی - زمانی ئینگلیزی - بیرکاری و زانست - کۆمەڵایەتی - وەرزش) •

ئەو گیروگرفتانەی کە دێنە رێی ئەم پەیمانگایانە بۆ جێبەجێکردنی ئیش و کارەکانیان بە شێوەیەکی رێک و پێک ئەمانەن : -

١ - کەمی مامۆستای پسپۆڕ لە دەرچووانی کۆلیجی پەروەردە کە شارەزاییەکی تەواویان هەبێت لە بواری شێوازی وانە ووتنەوە (طرق التدريس) •

٢ - نەبوونی پرۆگرامێکی یەکگرتووە بۆ هەموو پەیمانگاکان •

٣ - کەمی کتێب لە بواری دەروون ناسی و وانە ووتنەوەدا •

٤ - نەبوونی تاقیگەی زانستی و زمان و کۆمپیوتەر لە زۆربەی پەیمانگاکاندا •

٥ - نەبوونی بەشی ناوخۆیی بۆ کوران و کچان •

٦ - بایەخ دان بە وانەکانی دەرون ناسی و شێوەی وانە ووتنەوە •

پێشنیازەکان : -

١) یەک خستنی (توحید) ئەم پێنج پەیمانگەیە لەیەک پەیمانگەدا کە لە تواناداهەیە هەموو پێداویستی و کەم و کوریەکانیان بە ئاسانی بۆ دابین بکەین •

٢) پرۆگرامێکی یەکگرتوو بۆ هەموو پەیمانگاکان دابنرێت •

٣) دابین کردنی بەشی ناوخۆیی بۆ کوران و کچان •

٤) خوێندنی جوگرافیای کوردستان لە هەموو پۆلەکان و بەشەکان •

٥) دابین کردنی تاقیگەی زانستی و زمانی ئینگلیزی و کۆمپیوتەر •

٦) پێک هێنانی دەستەی پەیمانگە مەڵبەندییەکان وەکو دەستە پەیمانگە تەکنیکیەکان •

٧) تەرخان كردنی پارەی (نشریە) بە پیی ژمارەی خوێندكاران •

٨) لابردنی رێژەی ووتنەوەی وانە بێژی (نسبە المحاضرات) بۆ هەموو وانەكان •

٩) ئەو مامۆستیانەی كە لەم پەیمانگایانەدا دادەمەزرێن پێویستە دەرچووی كۆلیجی پەروەردە بن و (٥) ساڵ كەمتر خزمەتیان نەبێت •

١٠) نەكەوتن (عدم رسوب) و عبور ئەم پەیمانگایانەش بگرێتەوە وەكو پەیمانگاكانی تر چونكە لە هەندێ بەشدا (١٦) وانەیان هەیە •

خوێندنی پیشەیی

﴿ خوێندنی پیشەیی ﴾

پێشەکی :

بەستنی کۆنگرەی پەروەردەیی لە خۆیدا دیاردەیەکە و هەلێکە بۆ هەڵسەنگاندنی واقیعی خوێندنگاکانمان و دامودەزگاکانی تری پەروەردە و هەوڵ دان بۆ دەست نیشان کردنی گیروگرفتەکانی پرۆسەی پەروەردە و فێرکردن و کارکردن لەسەر دانانی چارەسەری گونجاو بۆ هەریەکێکیان. لەبەر رۆشنایی ئەو چەند وشەیە دەمەوێ بایەخی خوێندنی پیشەیی‌و واقیعی خوێندنی پیشەیی‌و گیرەگرفتەکانی‌و چارەسەری گونجاو بۆ کێشەکانی بخەمە بەردەستی ئێوەی بەرێز.

بەرێزان ...

وڵاتانی جیهان بایەخێکی تەواو ئەدەن بە خوێندنی پێشەیی، چونکە ئەم جۆرە لە خوێندن هۆکارێکی گرنگە بۆ پەرەپێدانی ژیان لە هەموو وڵاتاندا .

هەر بۆیە هەوڵ ئەدەن هەموو پێداویستیە بنەڕەتیەکانی رامێنان و خوێندنی پشەیی بە هەموو جۆرەکانیەوە بۆ دابین بکەن بۆ بەرزکردنەوەی ئاستی ئەم خوێندنە لە جۆرو چەندێتی، بۆ سەرکەوتنی پلانی پەرەسەندنی و گەشەکردنی باری ژیانی کۆمەڵ بە ئامادەکردنی کادری تەکنیکی ناوەند کە هەر ئەم کادرانە پشتیان پێ‌دەبەستریٰ بۆ سەرکەوتنی هەر پرۆژەیەك لە وڵاتاندا.

ئەو هەنگاوە گەورانەی کە وڵاتانی جیهان دەینێن لە پێشکەوتندا ئەنجامی بایەخ دانێکی گەورەیانە بە خوێندنی پیشەیی بە شێوەیەکی زانستی‌و بە پلان دارێژراو لەگەڵ دڵسۆزی و هەوڵ و ماندوبوونی ئەو کەسانەیٰ کە لەم بوارەدا کار دەکەن.. یەکێك لە فاکتەرەکانی ئاوەدانکردنەوە و پێگەیاندنی کادری تەکنیکی خوێندنی پیشەیی‌یە بۆیە خوێندنگا پیشەییەکان شان بە شانی پەیمانگا تەکنیکیەکان ئەرکێکی نیشتمانی و نەتەوەییان پێ‌سپێردراوە لەم بوارەدا... لێرەوە گرنگی خوێندنی پیشەیی دەردەکەوێت چونکە ...

خوێندنی پیشەیی :

١ـ کادری تەکنیکی شارەزاو نیمچە شارەزا ئامادە دەکات لە بوارەکانی ئابوری و پیشەسازی‌و کشتوکاڵی و بازرگانی ... هتد کە ئەرکی سەرەکیان بەڕێوەبردن و ئیش کردن و پاراستنی کارگە و کۆمپانیاو کێڵگە کشتوکاڵیەکانە.

٢. رۆشنبیری و کەلتوری پیشەیی لەسەر بناغەیەکی زانستی‌یانە لەناو کۆمەڵدا بڵاودەکاتەوە.

٣. چەند بوارێکی دابین کردنی ژیان بۆ ژمارەیەکی زۆر لە رۆڵەکانی گەل لە دەرچووانی خوێندنی پیشەیی دروست دەکات کە لە دەزگاکانی حکومەتدا دامەزرێن وە یان لە کەرتی تایبەت کاری سەربەست دەکەن.

٤. ئارەزووی ژمارەیەکی زۆر لە خوێندکارەکانمان جێبەجێ دەکات کە دەیانەوێ لە بەشەکانی خوێندنی پیشەیی بخوێنن.

٥. بەشداری لەزیادکردنی بەرهەم دەکات و چاکردنی چەشنەکەی لەهەموو کەرتەچالاکەکانی \ .

٦. دەبێتە هۆی رێکخستن و دابەشکردنی خوێندکاران بۆ قۆناغی ئامادەیی.

ئەبێ ئەوەشمان لەیادنەچێت کە خوێندنی پیشەیی تەنیا ئامادەییە پیشەییەکان ناگرێتەوە بەڵکو بەشەکانی پەروەردەیی پیشەیی (اقسام التربیة المهنیة) وەرشەکان دەگرێتەوە لە ناوەندی دواناوەندیەکانماندا و سەرەتاییەکاندا.

ئەم کۆنگرەیە بە بناغەیەکی گرنگ دەزانین کە خواست و ئامانجەکانمان تیا بەیان کەین کە بتوانین گیروگرفتەکانمان بگەیەنینە بەرپرسان چونکە خوێندنی پیشەیی ئێستا لە هەموو کاتێ زیاتر پێویستی بە ئاوڕلێدانەوە هەیە لەگەڵ هیوای سەرکەوتن بۆ کۆنگرەکەمان...

ئامارێك بە خوێندنەوەی پیشەیی لە خوێندنگاكانی هەرێمی كوردستاندا

خوێندنی پیشەسازی ئەم بەشانەی لەخۆ گرتووە :

(كارەبا – ئەلەكترۆن – میكانیك – معادن – دارتاشی – رسم هندسی – ئۆتۆمۆبیل – سیرامیك)

خوێندنگاكانمان بەم شێوەیە دابەش بووە لە پارێزگاكانی كوردستاندا :

(ئامادەییە پیشەییەكان) ساڵی خوێندنی ٢٠٠١ – ٢٠٠٢

خوێندنگا	ژمارە	هەولێر	پارێزگای سلێمانی	كركوك	هەولێر
پیشەسازی	١٠	٧	٩	٤	١
بازرگانی	٢	١	٢	----	----
كشتوكاڵی	١	٢	١	----	----
كۆ	١٤	١٠	١٢	٤	١

- تێبینی : ئامادەیی پیشەسازی کفری داخراوە لەساڵی ٢٠٠١-٢٠٠٢ بوە بە بەشەکانی پەروەردەی پیشەیی (وەرشەکان)
- ئەمەندە ژمارە وەرشەمان هەیە:
- لەسلێمانی ٢٢
- لەکرکوك ٠
- لەهەولێر ٥

ئەو ژمارەیە لەخوێندنگا پیشەیی یەکان لەساڵی ١٩٨٠ وە تائێستا نەگۆڕە و زیادی نەکردوە ..
تەنیا لەوەرشەکاندا زیادکردنی بەرچاو هەیە .

والە خوارەوە خشتەی میلاکی خوێندنی پیشەیی دەردەخەین وەك ئامارێك

خوێندنگا	ساڵی دامەزراندن	بەشەکانی	میلاك لە مامۆستا	خوێندکار	فەرمانبەر
پیشەسازی سلێمانی کوڕان	١٩٥٤	٣	٨٥	٣٢٣	٢٨
پیشەسازی سلێمانی کچان	١٩٨٣	٣	٥٩	٤٥٠	٢١
پیشەسازی زانستی	١٩٧٧	٢	٨٩	٤٧٩	٣٩
پیشەسازی بکرجو	١٩٨٤	٣	٦٧	٧٨	١٢
پیشەسازی ڕانیە	١٩٨٤	١	٢١	٧٨	٢
پیشەسازی چمچماڵ	١٩٨٣	١	٧	٣٤	——
پیشەسازی کلار	١٩٨٨	١	١٩	٦٥	——
پیشەسازی دربندیخان	١٩٨٥	١	٥	٤٠	——
پیشەسازی کفری	١٩٨٤	١	٨	[illegible]٨	٢
پیشەسازی کۆیە	١٩٨٤	١	٢١	٦٦	——
بازرگانی سلێمانی کوڕان	١٩٧٠	١	٢٤	١٣٥	٧
بازرگانی سلێمانی کچان	١٩٨٣	١	٢١	١٣٧	٦
بازرگانی سەیوان	١٩٩٠	١	١٧	٢٤٧	٩
کشتوکاڵی بکرەجو	١٩٥٧	٢	٣٥	١٨٢	٥
کۆ	——	——	٤٧٨	٢٣٣٢	١٣١

تێبینی :

ژمارەی خوێندنگا و خوێندکارانی ئامادەییە پیشەییەکان و بەشەکانـــــــــی خوێندن و ژمارەی مامۆستایان و فەرمانبەران کەبە خشتەیەك دیاریمان کردوە ڕەچاوی ئەم خاڵانەی تیادەکرێت :

١. ژمارەی خوێندنگاکان لە ساڵی ١٩٨٠ ەوە تا ئێستا وەك خۆیەتی زیادی نەکردووە ئەمیش دەگەڕێتەوە بۆ کەمی ژمارەی خوێندکاران بەهۆی گرانی باری ژیان و کارکردنیان لە بازاڕەکاندا بۆ پەیدا کردنی پارووی نان و روونەکردنە خوێندنی پیشەیی بەتایبەتی لە پاش ڕاپەڕینەوە ئەم دیاردەیە زۆر زەقە .

٢. زۆری ژمارەی مامۆستایان لە چاو ژمارەی خوێندکاراندا بە هۆی دامەزراندنی کۆمەڵێکی زۆر لە دەرچووانی ئامادەیی پیشەیی و پەیمانگاکان لە خوێندنگا پیشەسازییەکاندا بە تایبەتی .

٣. ئەو بەشانە واتە (تخصص) ی خوێندکاران کە هەیە هەندێکیان لەنەماندان وئەوانی تریش ویایەخێکی تەواوی پێنەدراوە لەبەرگرانی پێداویستییەکانیان .

٤. ژمارەی فەرمانبەران و چاککەرەوە (مصلح) لە خوێندنگا پیشەییەکاندا بە شێوەیەکە کە کارێکی نێگەتیڤی (سلبی) کردۆتە سەر پرۆسەی خوێندن ، بەتایبەتی لە هەر سێ خوێندنگای ئامادەیی پیشەسازی سلێمانی کوڕان و پیشەسازی کچان و پیشەسازی زانستی و بەکرەجۆ ئەمەش پێویستی بە چاوپیا خشاندنەوەیەك هەیە .

٥. ژمارەی ئەو مامۆستا و پسپۆڕانەی کە خوێندنی پیشەیی پێویستی پێی هەیە لە ئەندازیار و پسپۆڕی بەکالۆریۆس کەمترە لە ژمارەی مامۆستایانی پیشەیی کە خاوەنی بڕوانامەی ئامادەیی و پەیمانگان ، ئەمەش خاڵێکی سلبی ترە لە خوێندنی پیشەییدا .

خاڵێکی گرنگ هەیە دەربارەی نەبوونی مامۆستا لە هەندێ پسپۆڕیدا وەك : علوم صناعی و رسم صناعی بۆ بەشەکانی ئەلەکترۆن و دارتاشی و ئۆتۆمۆبیل و رسم هندسی .

– سیستمی وەرگرتنی خوێندکاران لە ئامادەییە پیشەییەکاندا لە ساڵی خوێندن ٢٠٠٠ –٢٠٠١ لە سەر حەز و ئارەزووی خوێندکارانی دەرچووی پۆلی سێیەمی ناوەندی خۆیانە پێش ئەوە وەرگرتن بە ئینسیابیە بوو ... وەهەر یەك لەو دوو شێوە یە لایەنی باش و خراپی خۆی هەبو وە و هەیە .

خوێندنی پیشەیی لە بەڕێوەبەرێتی گشتی پەروەردەی سلێمانی تەنیا خاوەنی بەشێکی بچووکە کە پێی دەوترێ (خۆیی پیشەیی) کە ستافێکی دوو کەسی گرتۆتە خۆ بۆ هەڵسوڕاندنی کاروباری خوێندنگا پیشەیی‌یەکان و هەموو بەشەکانی پەروەردەی پیشەیی .. ئەمەش لە خۆیدا و لە دەسەڵاتی کارکردنیدا زۆر بچووک و کەمە .. هەرچەندە کارەکانی خۆی بەباشی ئەنجام دەدات بە راوێژو تەنسیق لەگەڵ هەوو بەشەکانی تری بەڕیوە بەرێتی گشتی پەروەردە وسەرپەرشتیارانی پسپۆری پیشەیی ، و ە لە یەکەی سەرپەرشتیاری پسپۆری(٣) سەرپەرشتیار هەیە ، یەکێکیان کارگێری و دووانی تریان پسپۆری پیشەیی کەکاریان سەرپەرشتی کردنی خوێندنگا پیشەیی‌یەکان دەکەن لە هەموو بوارەکانی خوێندندا بە سەردان و هەوڵدان بۆ چارەسەری کێشەکانیان و دابینکردنی پێداویستی‌یەکانیانە بەهۆی بەڕێوەبەرێتی گشتی پەروەردە و وەزارەتی پەروەردەی هەرێمی کوردستانەوە ..

بینایی خوێندنگاکانمان :

هەموو بیناکانی خوێندنگا پیشەیی‌یەکانمان عائیدیەتی وەزارەتی پەروەردەی هەرێمی کوردستانە بەڵام لەڕووی مەرجی خوێندن تیایاندا تەنیا دوو خوێندنگامان هەیە کە شیاو و گونجاو بن بۆ خوێندنی پیشەیی ئەوانیش :

١. ئامادەیی پیشەسازی بەکرەجۆ

٢. ئامادەیی کشتوکاڵی بەکرەجۆ

ئەوانی تر هیچیان وەك پێویست نی‌یە بەڵکو زۆربەیان بینای قوتابخانەیەکی سەرەتایی‌یە یان خوێندنگایەکی ناوەندی و ئامادەیی .. هۆڵ و وەرشەی راهێنان و بەرهەم هێنانی تیانی‌یە وەك پێویست چونکە بینای خوێندنی پیشەیی ئەبێ ئەمانەی لەخۆ گرتبێ :

١. بەشێکی دراسی و تاقیگە بە هەموو ئامێرەکانی‌یەوە .

٢. وەرشە و هۆڵی عەمەلی .

٢. هۆڵێکی گەورە بۆ زۆر مەبەست بەکار بهێنرێت .

٤. یاریگا و یانەی خوێندکاران .

زۆربەی خوێندنگاکانمان ئەو مەرجانەی تیا نییە.

ئامادەیی پیشەسازی سلێمانی کوڕان :

کۆنترین خوێندنگای پیشەیی‌یە لە کوردستاندا بۆیە زۆر لە ژوور و هۆڵەکانی پێویستیان بە چاککردن هەیە ، هیوادارین ڕەچاوی ئەم لایەنە بکرێ و چاککردن بە خۆیەوە ببینێت لە ژێر بڕیاری ۹۸٦ دا .

ئامادەیی پیشەسازی رانیەش بینایەکی کۆنە کە لەپێشدا ناوەندییەك دەوامی تیا دەکرد ئێستا ش پێویستی بە زیادکردن هەیە لە هۆڵ و وەرشە چونکە زەوی زۆری تیایە .

ئامادەیی پیشەسازی بەکرەجۆ :

بینایەکی زۆر پێشکەوتوو و شیاو و گونجاوە بۆ خوێندنی پیشەیی و تەنیا بینایەکە کە دەبوایە زۆرترین خزمەتی پێشکەش بکردایە بە خوێندنی پیشەیی بەڵام بەداخەوە لەبەر کەمی خوێندکاران لەم خوێندنگایەدا ئەو ڕۆڵەی نەدیوە .

ئامادەیی‌یە بازرگانی‌یەکان :

بیناکانیان زۆر بچووکە و پێویستیان بە زیادکردنی ژوور و هۆڵی دراسی و وەرشەی کۆمپیوتەر هەیە.
بینای ئەم خوێندنگایە چەند چاککردنێکی بەسەردا هاتووە و ئێستا لەبارە بۆ خوێندن ..
ئامادەیی‌یەکانی تری پیشەسازی (دەربەندیخان - چەمچەماڵ - کەلار - کفری - کۆیە - ڕانیە) بیناکانیان نەگونجاو و کەم و کوڕی تیایە و پێویستیان بە چاککردن هەیە وە هەندێکیان میوانن لە سەر خوێندنگا سەرەتایی و ناوەندی و ئامادەیی‌یەکان .
سەبارەت بە ئامادەیی پیشەسازی کچان کە زۆرترین خوێندکاری هەیە بینای تایبەتیان نییە لەگەڵ ئامادەیی پیشەسازی سلێمانی کوڕان دەوام دەکەن .

باری خوێندنی پیشەیی ئێستا لە هەرێمدا :

پاش ڕاپەڕین و گەمارۆی ئابووری سەر وڵات و کوردستان و نەمانی چەندەها ئامێر و مواد لە ئامادەیی‌یە پیشەیی‌یەکانماندا وە چەند هۆیەکی تر کە پەیوەندی هەبوو بە گرانی باری ئابووری‌یەوە ، خوێندنگا پیشەیی‌یەکان جۆرە سڕبوونێکی بەخۆیەوە دی بەهۆی کەمی ژمارەی خوێندکاران و نەبوونی

کارەبا و موادی ئەووەلی بۆ ڕامێنانی خوێندکاران .. بەڵام لە ٢-٣ ساڵی ڕابووردوودا بەهۆی بایەخ دانی حکومەتی هەرێمی کوردستان بە هەموو لایەکی ژیانی کوردەواری و ڕەچاوکردنی وەزارەتی پەروەردە بە گرنگی ئەم خوێندنگایانە لەگەڵ دڵسۆزی کارمەندانی ئەم بوارەی خوێندن جۆرە گەشەکردن و بوژاندنەوەیەکی بە خۆیەوە دیوە هەر لە چاککردن و تەعمیراتی هەندێ لە بینای خوێندنگاکان و دانانی مامۆستایانی پسپۆڕ بۆ میلاکی وانە ووتنەوە و دابینکردنی هەندێ لە کەم و کوڕییەکانی وەک کارەبا و مواد و اثاث و قرطاسیة و شتیتر وە برینەوەی دەرماڵە بۆ خوێندکاران بە بڕی (١٠٠) دینار وە (١٥٠) دینار ئەمانە هەموو هۆکارێکی باشن بۆبوژاندنەوەی خوێندنگاکانمان هەروەها کردنەوەی خولێکی ڕامێنان بۆ مامۆستایانی پیشەیی کە زۆر گرنگو بە بایەخ بوو کە ئەمە یەکەم جارە لەو جۆرە خولانە بکرێتەوە هیوادارین لەداهاتوودا زیاتر بێت.

کێشەو گرفتەکان:

١. پرۆگرامەکانی خوێندنی و کتێب:

زۆربەری پرۆگرامەکانی خوێندنی پیشەیی دەگەڕێتەوە بۆ ساڵانی (١٩٥٠) و پێشتر کە لەگەڵ زانستو بابەتە نوێیەکان و پێشکەوتنی تەکنۆلۆژیای ئێستادا ناگونجێ ... وە پێویستیان بە گۆڕانکاری هەیە.. بە تایبەتی لەوانەکانی (علوم صناعی، فیزیا، عملی)واتە (زانستی پیشەیی، فیزیا، پراکتیکی) سەرەڕای نەبوونی کتێب لە زۆری خوێندنگاکانماندا وە هەندێ وانەمان هەیە کتێبی هەر نیە یان زۆر کەم تەنیا کتێبێك هەبێ لای مامۆستای وانەکەیە.

ئەگەر سەیری مفهومی پرۆگرامی خوێندن بکەین بریتییە لەوەی خوێندکار چیوەردەگرێ لە خوێندنگا بە هەموو شێوەکانیەوە بەمەرجێ ئەو پەیوەندیە لە نێوان پرۆگرام و خیبرەدا پەیوەندیەکی وەک یەک بن، واتە ئەرکی خوێندنگا پێگەیاندنی خوێندکارە بۆ ژیان لەبەر ئەوە پرۆگرامی خوێندن پێویستە هەموو ژیان بگرێتەوە، لەهەموو چالاکیەکانو خیبرەکان کە کۆمەڵگا دەیبەخشێ بۆ بەشداری لە ژیانی کۆمەڵ .. بەڵام خوێندنگاکانمان خۆیان ئەوەیان پێ نەبەخشراوە ئیتر چۆن دەتوانن ئەو ڕۆڵە ببینن.

٢. کێشەی کەمی خوێندکاران لە خوێندنگا پیشەییەکاندا :

ئەمە کێشەیەکی چارەنوس سازە بۆ خوێندنگاکانمان چونکە ئەگەر هەروا خویندکاران ئارەزووی خویندنی پیشەییان نەبێ ، واتاو گرنگی خوێندنی پیشەیی لای خوێندکارانی دەرچووی پۆلی سێیەمی ناوەندی بایەخێکی وای نەبێ بەتایبەتی لە ئامادەیی پیشەسازی بکرەجۆ کە یەکێکە لە پێشکەوتوترین خوێندنگای پیشەیی لە کوردستاندا خوێندنگا پیشەییەکان لە شوێنی خۆیان دەبن و بەرەو پێش ناچن.

٣. کێشەی وەرگرتنی دەرچوانی ئەم خوێندنگایانە لە زانکۆو پەیمانگاکانی هەرێمدا :

لەگەڵ ئەو هەموو داوا و پێشنیار و ژمارەی دەرچوانی خوێندنی پیشەییدا بەڵام بەداخەوە رێژەیەکی زۆر زۆر کەم لە خوێندکارانمان وەردەگیرێت لە زانکۆو پەیمانگاکاندا

٤- دانەمەزراندنی زۆربەی دەرچوانی ئەم خوێندنگایانەلە دام و دەزگاکانی حکومەتدائەمەش هۆکارێکە بۆئەوەی خوێندکاران روونەکەنە ئەم خوێندنگایانە بەشێوەیەکی پێویست.

٥- نەبوونی خولی راهێنان بۆ مامۆستایانی پیشەیی بۆیە بێبەشن لە زانست و زانیاری نوێی وانە ووتنەوە.

٦- نەبوونی بەرێوەبەرێتییەکی تایبەت بەخوێندنی پیشەیی سەر بە بەرێوەبەرێتی گشتی پەروەردەبێت لەپارێزگاکانی کوردستاندا کەبتوانێ چارەسەری زۆرلەکێشەکان بکات وەنەبوونی کەسانی شارەزاو پسپۆر کەلەو بوارەدا کاربکەن.

٧- نەبوونیموادی ئەوەلی پێویست بۆراهێنان و بەرهەم هێنان لەلایەن خوێندکارەکانمانەوە تەنیا بەشێوەیەکی زۆرکەم نەبێت کەساڵانە بەرێوەبەرێتی گشتی پەروەردە بودجەیەکی زۆرکەم ئەداتە خوێندنگاکان بۆکرینی هەندێمواد کەبەمەش ئەوکارە ناکرێ کەخوێندکاران پێویستیان پێیەهەیە.

٨_ زۆری‌مامۆستای‌خاوەن بروانامەی ئامادەیی‌وپیشەیی‌وپەیمانگالەزۆربەی‌خوێندنگاپیشەییەکاندالەچاو ژمارەی‌خوێندکارەکاندابەتایبەتی لەهەرسێ‌پیشەسازی(سلێمانی‌کوران وزانستی‌وبەکرەجۆ)داکەهەندێکیان بەفەرمانبەردامەزراون وگۆراون بۆمامۆستا.

٩- نەبوونی‌کارەبالەهەندێ‌لەخوێندنگاکانماندا‌کەئەم ووزەیە هێزی کارەکانمانە لەبەرئەوەی زۆربەی ئامێرەکانمان بەهۆی‌کارەباوە کاردەکەن.

١٠- نەبوونی مامۆستای پسپۆر بۆوانەی کۆمپیوتەرکەوانەیەکی گرنگەلەئامادەییە بازرگانیەکانماندا.

چارەسەری کێشەکان و بڕیاردان لە سەریان .

١-هەوڵدان بۆ گۆڕینی پرۆگرامی خوێندنی پیشەیی لەگەڵ پێش کەوتنی پرۆسەی خوێندنی سەردەمدا بگونجێت .

٢-چاپ کردنی کتێبی خوێندگە پیشەیی یەکان بەتایبەتی ئەو کتێبانەی کە لیژنەکەمان گۆڕیویەتی بۆ سەر زمانی کوردی .

٣-دانانی بەڕێوەبەرێتی یەکی سەربەخۆ بە پیشەیی لە بەڕێوەبەرێتی یە گشتی یەکانی سلێمانی و کەرکوک و هەولێر و دانانی کارمەندی پسپۆڕ و شارەزا لە خوێندنی پیشەیی لەو بەڕێوەبەرێتی یەداو بۆ بەڕێوبردن و چارەسەرکردنی کێشە و گیروگرفتەکانی خوێندنگە پیشەیی یەکان ٠

٤- بۆ چارەسەری کێشەی کەمی خوێندکاران لە خوێندنگـە پیشەیی یەکان هەوڵ بدرێت زیاتر بایەخ بە خوێندنگە پیشەیی یەکان و خوێندکاران بە وەرگرتنیـان لـە زانکۆ و پەیمانگاکان بـە ڕێژەیـەکی باشتر و زیاتر ، هەوڵدان بۆ گرنگی خوێندنی پیشەیی لای خوێندکارانی ناوەندی زیاتر برەخسێنێت بە هۆی ڕۆڵی دەزگاکانی ڕاگەیاند ئەوە و وە بەستنی کۆڕ و کۆبوونەوەی تایبەت بە خوێندنی پیشەیی لە دەزگاکانی ڕاگەیاندن وەک تەلەفزیۆن،دروست کردنی لیژنەی تایبەت لە هەموو خوێندنگە پیشەیی یەکاندا بۆ سەردانی خوێندنگە ناوەندی و دا ناوەند یی یەکان بۆ ڕوون کردنەوە و بایەخی خوێندنی پیشەیی هەروەها خەلا ت کردن و ڕێزلێنانی خوێندکارە سەرکەوتوەکانی پۆلی سێیەمی پیشەیی وەک چۆن خەلاتی خوێندکارە سەرکەوتوەکانی ئامادەیی یەکان دەکرێت لەگەڵ خەلات کردنی بەڕێوەبەر و مامۆستا پسپۆڕەکان .

٥- بۆ چارەسەرکردنی کێشەی وەرگرتنی خوێندکاران لە زانکۆ و پەیمانگاکاندا پێشنیاز دەکەین کە ڕێژەی وەرگرتنیان زۆر تر بێت و بەم شێوەیەی خوارەوە :

ا- وەرگرتنی خوێندکاران کە ڕێژەی نمرەکانیان لە ٦٥ ٪ کەم ترنەبێت لە خولی یەکەم و دووەم . نەک تەنها خولی یەکەم .

ب- وەرگرتنی (١٠) خوێندکاری سەرکەوتووی ئامادەیی یە پیشەیی یەکان لە سەر ئاستی هەرێم لە زانکۆکاندا .

ج- وەرگرتنی ئەو خوێندکارانەی کە کۆی نمرەکانیان یەکسانە بە کۆی نمرەی خوێندکارانی ئامادەیی یەکان ، لە زانکۆکانی هەرێم لەو کۆلێژانەی پسپۆری یەکانیان و پرۆگرامی خوێندنیان وەک ئامادەیی یە پیشەیی کانن .

د- وەرگرتنی (١٠) خوێندکاری دەرچووی ئامادەیی یە پیشەیی یەکان (لە کۆلێژی پەروەردەی وەرزش) ئەوانەی ڕێژەی نمرەکانیان ٧٥ ٪ کەمتر نەبێ و خاوەنی بڕوانامە و پلەی وەرزشی بەرز بێت لە سەر ئاستی پارێزگا .

٦-پەلەکردن لە هێنانی ئەو ئامێر و کەل وپەلانەی کە بەلیست پێش کەشی ڕێکخراوی (یونسکۆ) کراوە لەلایەن خوێندنگە پیشەیی یەکانەوە .

٧- دانانی بودجەیەکی دیاری کراو کە بگونجێت لەگەڵ دابین کردنی پێداویستی خوێندنگاکان ، لە کەرەسەی سەرەتایی بۆ ڕاهێنانی خوێندکاران واتە (سلفە مستدیمە) .

٨- کردنەوەی خولی ڕاهێنانی پیشەیی بەشێوەیەکی بەردەوام بۆ مامۆستایانی پیشەیی بە گوێرەی پسپۆڕی یەکانیان .

٩- کردنەوەی خولێکی تایبەت بەزمانی ئینگلیزی و کۆمپیوتەر بۆ بەڕێوەبەر و یاریدەدەرەکانیان _ بە تەنسیق لەگەڵ ڕێکخراوی (یونسکۆ)

١٠- وانەی (کۆمپیوتەر) بکرێت بە وانەیەکی سەرەکی بخرێتە پرۆگرامی خوێندنەوە لە خوێندنگا پیشەیی یەکان .

١١- دانەمەزراندنی دەرچووانی ئامادەییە پیشەیی یەکان و پەیمانگاکان بە پیشەی مامۆستا . تەنیا خاوەنی بڕوانامەی بکلوریس دابمەزرێن _ بەتایبەتی لە پسپۆڕی (الكترۆن _ دارتاش _ رسم هندسی _ کارەبا _ میکانیك)

١٢- دابین کردنی (کۆمپیوتەر) بۆ هەموو خوێندنگا پیشەیی یەکان .

١٣- کردنەوەی پیشانگای سالانە لە سەرجەم خوێندگا پیشەییەکان بە یارمەتی دانیان و هاندانیان و خەلات کردن و بەرهەم و کرداری باش .

١٤- لەو خوێندنگا پیشەیی و ناوەند یانەی وەرشە یان تیایە و حانوتیان هەیە بڕێك لەو پارەیە ٤٠ ٪ کە بۆ پەروەردە یە بگەڕێتەوە بۆ ئەو خوێندگا یانە بۆ دابین کردنی پێداویستی یەکانیان .

١٥- بڕیاری (١٠٣٤) کێشەی بۆ ئێمە دروست کردووە ، داواکارین ئەو بڕیارە مامۆستایانی خوێندنی پیشەیی نەگرێتەوە چونکە خوێندنگای پیشەیی لە قەزا و ناحییە و گوندەکاندا نییە .

پێشنیاز و توصیات :

١- بۆ چارەسەری زۆریی مامۆستایانی پیشەیی لە دەرچووانی ئامادەیی و پیشەیی پەیمانگا پێشنیاز دەکەین بە گواستنەوەیان بۆ سەر میلاکی سەرەتایی پاش کردنەوەی خولێکی سێ مانگی بۆیان وەك پێش تر لە سنوری ڕاپەڕین و کۆیە دا کرا ، یان کردنەوەی وەرشەی زیاتر بۆ ناوەندی و دراناوەندی یەکان .

٢- ناردنی چەند کادرێکی پیشەیی لێهاتوو بۆ سەردانی چەند وولاتێکی دەرەوە ئەگەر نزیکیش بێت بۆ شارەزا بوونی زیاتر دەربارەی خوێندنی پیشەیی لەو وولاتانەدا و ، وەرگرتنی زانیاری بەسوود و گرنگ بۆ ئەوەی هەنگاوێکی بە کەلك و باش بێت بۆ پەرەپێدانی خوێندنی پیشەیی لە کوردستاندا .

٣- دابین کردنی چەند کورسی یەکی خوێندن لە زانکۆ بۆ مامۆستا پیشەیی یەکان بۆ وەرگرتنی بڕوانامەی بکلۆریوس و ماجستێر لە پسپۆڕ یەکانیانرا، وەبایەخێکی زیاتر بدرێتە ئەندازیارانی پیشەیی لەم بوارەدا .

٤- لە نێوان وەزارەتی پەروەردە و ئەنجومەنی ڕاژەی حکومەتی هەرێم دا تەنسیقێکی وا هەبێت لە پێویستی هەموو وەزارەتەکانی حکومەتی هەرێمی کوردستان بە دەرچووانی خوێندنگە پیشەیی یەکان لە هەموو پسپۆڕی یەکاندا ئەمەش یارمەتی دەرێکی باشە بۆ پلان دانانی ژمارەی گونجاو پێویست بۆ ئەو شوێنانە و بۆ ئابووری کوردستان .

٥- دامەزراندنی مەلبەندێکی چاکردنەوە و صیانەی هەموو ئەو ئامێر و کەرەستانەی کە هەیە لە خوێندنگە پیشەیی یەکاندا ، وە ئەم مەلبەندە سەر بە بەڕێوەبەرێتی خوێندنی پیشەیی بێت .

٦- دامەزراندنی کۆمەلگەیەکی پیشەیی گشتی لە بەکرەجۆ کە هەموو خوێندگە پیشەیی یەکان لە خۆ بگرێت .

٧- کردنەوەی ئامادەیی کشتوکالّ لە ڕانییە و تەق تەق ، بە حوکمی ئەوەی ناوچەیەکی کشتوکالی گرنگن .

باخچەکان

بەڕێزان ......

گەر وەك پێویست بایەخ بە باخچەكانمان بدرێت ئەم بەرئەنجامانە دێنە دی :

- بیرۆكەی كاركردن لە منداڵدا پەروەردە دەكات بە هۆی باری بەسوودو دەستكەوتدارەوە.
- بیرو هزری منداڵ چالاكانە گەشە پێدەدات بە هۆی ئەو هەوڵانەی كە دەیدات بۆ بە ئەنجام گەیاندنی ئامانجێك ئەو ئامانجە بریتی بێت لە هەڵسوڕاندنی یارییەك یان بەجێهێنانی مەتەڵێك یان دۆزینەوەی ڕێگای بەكارهێنانی ئامێرێك.
- پەیوەندییە كۆمەڵایەتییەكان لە منداڵەكاندا چالاكانە گەشە پێدەدات و فێری دەكات بەرژەوەندی خۆیی و بەرژەوەندی كەسانی تر بپارێزێت لە ئەنجامی چالاكی زۆرەوە شارەزایی پەیدا دەكات.
- گەشەی لەشی و هەستی و ئینفعالی چالاك دەكات.
- چێژی هونەری و وێژەیی و مۆسیقا لە منداڵدا پەروەردە دەكات.
- بەهۆی مامەڵە كردنی لەگەڵ كەسانی گەورەترو كەسانی نامۆدا بیرۆكەی ڕوو بەڕوو لە نێوان خۆو (الذات) كەسانی تردا سەر هەڵدەدات.

بە كورتی گەر باخچە وەك پێویست بایەخی پێ بدرێت منداڵ لە گشت لایەنەكانەوە گەشە دەكات وەك گەشە كردنی لەشی و گەشە كردنی جووڵان و گەشە كردنی هەشت و ژیری و زمان و گەشە كردنی كۆمەڵایەتی و ئینفیعالی و ویجدانی و گەشە كردنی جوانكاری و كەسییەتی منداڵ بەهێزو بە توانا دەكەن.

بەڵام باخچەكانمان لە بەر زۆری كێشەو گرفت و كۆسپەكانی بەردەمیان و كەم و كوڕی زۆر لە گشت بوارەكاندا نەیانتوانیوە وەك پێویست ئامانجە پەروەردەییەكان بە ئەنجام بگەیەنن لێرەدا ئاماژە بە هەندێ لەو گرفتانە دەكەین :

- كێشەی بینای باخچە

بینای باخچەكان میچیان ئەو مەرجانەیان تیادانییە كە پێویستە لە بینای باخچەی ئەم سەردەمەدا هەبێت لایەنی بیناسازی و پەروەردەیی و تەندروستی و گەلێكی تریش.

- كێشەی نەبوونی ئۆتۆمۆبیلی گواستنەوە

نەبوونی پاص بۆ گواستنەوەی منداڵان كێشەی گەورەی ڕەخساندووەو بۆتە گرفتێكی گەورە لە بەردەم دایك و باوكی منداڵانی باخچەدا.

- مامۆستایانی باخچە

ئەو مامۆستایانەی ئەمڕۆ لە باخچەكاندا كار دەكەن بۆ باخچە ئامادە نەكراون دەبینین باخچەكانمان لە هەموو جۆرە مامۆستایەكی تیادایە.

﴿ باخچەکـــــان ﴾

بەڕێزان......

بە پێویستی دەزانین سەرتا بە چەند ڕستەیەك باسی باخچەو ڕۆڵی باخچەو ئامانجەکانی بخەینەوە یادتان و پاشان پێشنیارو داخوازیەکانمان ئاشکرا بکەین ٠

باخچە جۆرێك نییە لە قوتابخانە ... بەڵکو باخچە دامەزراوێکە یارمەتی خێزان دەدات لە ئامادەکردن و گەڵاڵە کردنی منداڵان بۆ قوتابخانە .. بواری فێربوون لە ڕێگەی یاری کردنەوە دەڕەخسێنێت بۆ منداڵ لە ڕێگەی بەکارهێنانی هەستەکانیەوە باخچە منداڵ ڕادەهێنێت بۆ گوێ گرتن لە مۆسیقاو سروودو گۆرانی وە لە ڕشیچگەی وێنەی ڕەنگاو ڕەنگەوە منداڵ فێرە دەربڕین دەکات و بوار دەڕەخسێنێت کە لە ماڵەوە دوور بکەوێتەوە بەمەش بۆی دەلوێت بە ئاسانی هەڵسوکەوت لەگەڵ کەسانی تردا بکات.

﴿ گرنگی باخچە ﴾

ساڵە سەرەتاییەکانی قۆناغی منداڵی بایەخێکـی زۆر گرنگیان هەیـە لە سـەر کەسییەتی تاك (شخصية الفرد) ئەم قۆناغە قۆناغی باخچە دەکرێتەوە وە لە گشت قۆناغەکانی تر کاریگەری زیاترە لە سەر ئایندەی مرۆڤ چونکە قۆناغی پێگەیاندن و دروستکردنەو بنچینە بەهێزەکانی کەسییەتی مرۆڤ ڕەگ دادەکوتێت سنور بۆ هەموو سلوکەکانی مرۆڤ دادەڕێژێت هۆکاری ئەمەش ئەوەیە کە منداڵ لەم قۆناغەدا پشت بە خەڵك و کەسانی تری دەورو پشتی دەبەستێت ، پێویستی بە کەسانێك هەیە کە پێویستیەکانی ژیانی بۆ دابین بکات.

لە بەر ئەوە ژینگەو دەورو پشتی زۆر کاریگەریان لە سەری دەبێت.

فێربوون لە قۆناغی باخچەدا

فێربوون لەم قۆناغەدا زۆر گرنگە چونکە کەسایەتی مرۆڤ و ئایندەی کۆمەڵگەی پێوە بەندەو دەبێت بڕوامان بەوە هەبێت کە منداڵ خۆی دەتوانێت فێر بێت ، کاری مامۆستا ئەوەیە ژینگەی منداڵ پڕ بکات لە کاریگەری (مؤثرات) تا ژینگەی منداڵ کاریگەری پێویستی تیادابێت منداڵ هەست بە جۆرە سەربەخۆییەك دەکات ... دەتوانێت کارامەیی (مهارات) بەرچاو بە دەستبهێنێ بەم پێیە لە ڕێگەی ژینگەی پڕ لە کاریگەرییەوە منداڵ لەم لایەنانەوە تشجیع دەبێت ٠

لەگەڵ ژینگە بە ئاسانی ئالودە دەبێت و خۆتێهەڵقورتێنەر دەبێت و لەشی دەبزوێت و دەجوڵێت و سۆزو ئینفیعالەکانی جێگیر دەکات و بە هێمنانە دەریان دەبڕێت ئاوازەی لە چارەکردنی کێشەدا بەکار دەهێنێت و فێردەبێت ڕێز لە خۆیێ و کەسانی تر بگرێت و ڕاستگۆ دەبێت و ڕاستی دەڵێت ٠

کەواتە ئەوەی لە منداڵیدا ڕێزی لێ دەگیرێت کە گەورە بوو ئەویش ڕێز لە کەسانی ترو یاساو دەستور دەگرێت.

٭ پرۆگرام و بەرنامەی باخچەکان

پرۆگرام و بەرنامەی باخچەکان گۆڕانکاری و تازە گەری بەخۆوە نەبینیوە ...دەستتورو بنەماکان هەر ئەوانەن لە پەنجاکانەوە پەیڕەو دەکرێنو سوود لە شێوازی پەروەردەو فێرکردنی باخچەکانی وولاتە پێشکەوتووەکان وەر نەگیراوە٠

٭ نەبوونی کەرەسەو پێداویستیەکانی یاری

باخچەکان وەك پێویست ئامێرو کەرەسەو پێداویستیەکانی یاری کردنیان تیادا نیە تا منداڵان بتوانن وەك پێویست بەکاریان بهێنن و لەگشت ڕوویەکەوە گەشەی پێ بکەن٠

٭ کەمی هۆکانی فێرکردن

باخچەکان لەم بوارەدا هەر زۆر هەژارن تەنانەت گەر مامۆستا خۆی هەندێ ئامادە نەکات ئەوە هۆکارەکانی فێرکردن هەر نابینرێت٠

٭ کەمی خۆراك یان نەبوونی لە هەندێ کاتدا

نەبوونی خۆراك لە باخچەکاندا ڕێگرە لە بەردەم گەشە کردنی منداڵان بە تایبەت جۆری ئەو خواردنانەی کە بە زۆری پرۆتینیان تیادایە٠

٭ کەمی باخچـــە

نەبوونی باخچەکان بە ژمارەی پێویست لە گشت پارێزگاکانی حکومەتی هەرێمی کوردستان دیاردەیەکی زۆر زەقە ٠ لە ڕاستیدا دەبوایە لە هەر گەرەکێك باخچە بۆ منداڵەکانیان ببوایە٠

زیادبوونی باخچەکان زیادبوونێکی ئەوتۆی بەخۆوە نەبینیوە ، بۆ نمونە فەرمووی لە ئەژماری سێ سالی ڕابوردوو بگەین٠

پارێزگا	١٩٩٨ - ١٩٩٩			١٩٩٩ - ٢٠٠٠			٢٠٠٠ - ٢٠٠١		
	ژمارەی مامۆستا	ژمارەی منداڵان	ژمارەی بینا	ژمارەی مامۆستا	ژمارەی منداڵان	ژمارەی بینا	ژمارەی مامۆستا	ژمارەی منداڵان	ژمارەی بینا
سلێمانی	١٧٠	٣٠٤٣	١٥	٢٠٠	٣٨٦٦	١٨	٢٣٧	٤٣٩٩	٢٠
کەرکوك	٢٦	١٠٠٦	٤	٣٨	١٧٨٤	٦	٤٩	١٤٧٢	٦
هەولێر (کۆیە)	٣٠	٤٧٨	٣	٣٦	٥٧٢	٣	٣٦	٤١٩	٢
کۆی گشتی	٢٢٦	٤٥٢٧	٢٢	٢٧٤	٦٢٢٢	٢٧	٣٢٢	٦٢٩٠	٢٨

ئەم ئامارە بەلگەی حاشا هەڵنەگرە کە وەك پێویست گرنگی بە باخچەکان نەدراون٠

بەڕێزان......

دەبا کۆنگرە لەڕێی بڕیارەکانیەوە چارەی کێشەو گرفتەکان لە باخچەکاندا بکات چاوەڕوانی بڕیارتانین لە سەر پێشنیازو داخوازیەکان٠

- هەوڵ بدرێت مامۆستایانی باخچە لە دەرچوانی زانکۆ – بەشی پەروەردە و دەروونناسی بن بۆ بەدی هێنانی ئەم خواستە با کۆنگرە بڕیار بدات بە داواکردن لە زانکۆکانی هەرێم بۆ کردنەوەی کۆلێژی پەروەردە ، وە تا دابین کردنی مامۆستای خاوەن بڕوانامە پێشنیاز دەکەین کە وەزارەتی پەروەردە لە ڕێگەی ﴿ لیژنەیەکی پسپۆڕ ﴾ بنەمای پێویست دیاری بکات بۆ بوون بە مامۆستای باخچەو وە ئەو بنەمایانە جێبەجێ بکرێن بێ لادان و سەرپێچی وە هەر مامۆستایەک بەو مەرجانە کرایە مامۆستای باخچە پێش چوونی بۆ باخچە پێویستە خولی تایبەت بە باخچە ببینێ.
- بەڕێوەبەریکانی باخچەکان دەرچوانی زانکۆ – بەشی پەروەردە بن لە هەردوو ڕەگەز وە بۆ هاندانی دەرچوانی زانکۆ پێویستە یارمەتی ﴿ مادی و مەعنەوی ﴾ بدرێن تا ببنە مامۆستای باخچە.
- بەردەوام خولی سوودبەخش بکرێتەوە بۆ مامۆستایانی باخچە لە ئاستێکدا کە بتوانن تۆژینەوە (بحث) ی تیا پێشکەش بکەن.
- مامۆستایان ئاشنا بکرێن بە گشت سەرچاوەو هەر گۆڕانکاریەک لە بواری پەروەردەدا لە ڕێگەی یونسیفەوە کە لە دەرەوەی وڵات دەست دەکەون و کاریان پێ دەکرێت ، وە بەردەوام سوود لە شارەزایان و پسپۆڕانی بواری پەروەردەو فێرکردن وەربگیرێت لە کاتێرە ناوخۆییەکان لە زانکۆکان بە ئەنجام دانی کۆڕو سیمینار.
- ئامادەکردنی کتێبخانەی پر لە سەرچاوەو کتێب و گۆڤاری ڕەنگاو ڕەنگ لە گشت باخچەکاندا.
- کەسانی شارەزاو بەتوانا بنێردرێنە دەرەوەی وڵات بۆ سوود وەرگرتن لە سیستمی باخچەکانی وڵاتە پێشکەوتووەکان.
- مامۆستایانی باخچەو مامۆستایانی پۆلی یەکەم پێویستە لە نێوانیاندا پەیوەندی تەواو هەبێت و دیدەنی یەکتر بکەن .. لە هەمان کات پێویستە منالانی قۆناغی تەمهیدی لەگەڵ مندالانی پۆلی یەکەمدا پەیوەندیان هەبێت و دیدەنی یەکتر بکەن.
- فەرمانبەران و چاودێران و کارگوزاران لە باخچەکاندا ڕێگەیان پێ نەدرێت جگە لەو کارانەی کە بە پێی ناونیشانەکانیان بۆیان دیاری کراوە نەهێڵدرێت هیچ کارێکی تر لەگەڵ مندالاندا ئەنجام بدەن.
- بایەخدان بە ئەنجومەنی باوکان و دایکان و مامۆستایان ، سالانە چەند جارێک کۆڕیان بۆ بگیرێت و کەسانی شارەزاش لە بواری پەروەردەدا میوانداریتی بکرێن.

- ڕێکخراوەکانی ژنان و ئافرەتان و ڕێکخراوەکانی سەر بە پەروەردەکردنی منداڵان شارەزا بکرێن لە بایەخ و گرنگی قۆناغی باخچەی ساوایان و سوودیش لە بوون و لە تواناکانیان وەربگیرێت.
- دەوامی باخچەکان کاتژمێری ڕۆژانەی زیاد بکرێت و بەڵام وا بکرێت منداڵان دوو ڕۆژ لە ماڵەوە بمێننەوە تا بتوانن لەگەڵ کەسوکاریاندا بچنە دەرەوە بۆ دیدەنی کردن و سەردان.
- داواکاری پیاچوونەوەی پرۆگرامەکانی باخچەبن و بخرێنە ژێر لێکۆڵینەوەو توێژینەوە لە دارشتنەوەیدا سوود لە بەرنامەو پرۆگرامی باخچەی وولاتانی پێشکەوتوو وەربگیرێت ئەم داوایە کاری جدی و بە پەلەی دەوێت.
- ڕێگەکانی وانە ووتنەوە لە باخچەکاندا بەراقەکردن و نمونەوە بکرێنە کوردی.
- بیتاقەی هەڵسەنگاندنی منالآنی باخچە کاری پێ بکرێت و بکرێتە کوردی.
- کارمەندی تەندروستی بە ناونیشانی (ممرضة) بۆ هەر باخچەیەك دابنرێ و فایلی پزیشکی تایبەت بۆ هەر منداڵێك دروست بکرێت و پشکنینی تایبەت بە چاو ئەنجام بدرێت پێش تۆمارکردنی هەر منداڵێك لە باخچەدا.
- بینای باخچە ئەو مەرجانەی تیادابێت کە تایبەتمەندە بە بینای باخچە وەك یەك قات بێت و پلیکانەی نەبێت و هۆڵی تێدابێت و ژووری پۆلەکانی گەورەبن و ژووری نووستن و نان خواردنیان تێدابێت و گۆرەپانی گەورەو زەوی کێڵگەیی بۆ دابین کرابێت ، لە پۆلەکاندا حەوزی لم و حەوزی شووشەی ماسی و ئینجانەی گوڵ و قەفەزی باڵندەی جوانی و گیاندار بەخێوکردنیان تێدابێت و بە ئەندازەیەکی زۆر ئاودەستی پاك و خاوێن و شوێنی دەستشۆردن و ئاو خواردنەوەیان بۆ دابین کرابێت.
- لە گۆرەپانی باخچەکاندا شوێنی لێخورین (ترای) هەر بەو شێوازەی گۆرەپانی ترای ئۆتۆمۆبیل هێلکاری بکرێت تا منداڵان فێری لێخورین و شێوازی پەرینەوەو هاتووچۆ کردن بکرێن بەو پایسکیلە سێ تایانەی لە باخچەکاندا هەن وە دەشتوانرێت سوود لە شارەزایی پۆلیسی هاتووچۆ وەرگیرێت.
- زۆر پێویستە لە باخچەدا حانووتی ئازاد هەبێت تا منداڵ خۆی بچێت ئەوەی دەیکرێت هەڵیگرێت و پارەکەی دانێت ، ئەم مامەڵە کردنە سەرەتاییە وا لە منداڵ دەکات کە گەورە بوو دەستپاك بێت و دوور بێت لە فێڵکاری.

بەڕێزان ....

دیارە لە بواری یارییەکانی منداڵانی باخچەدا گەلێک خواستمان هەیە

لە پێش هەموو شتێکەوە خۆراك و گەرمی و ڕوناکی پاشان کەرەستەو ئەو پێداویستیانەی کە یاری و چالاکیان پێ ئەنجام ئەدرێن ﴿ ڕەچاوی جۆرو ژمارەی پێویست بکرێت ﴾.

وەك پایسکیلی سێ تایەو ئامێری یاری جمناستیك و یاری خلیسکێنەو پەتپەتێن و ئامێری میکانۆو تەسجیل و کاسێتی تۆمار کراوی دەنگە جیاوازەکان و سلایدات و ئامێری ئۆڤەرهید ...ڤیدیو هەروەها تەبل و ئامێری مۆسیقا بۆ فێربوونی ئیقاع.

کەرەستەکانی بازدان و پیاهەڵگەڕان و دروستکردنی چەندین (مەتامات) لە حەوشەی قوتابخانەدا بۆ مەشقکردن وە دانانی کاتژمێر لە پۆلەکانداو ئامێری کێشان و پێوان و دانانی تەلەفزیون بۆ منداڵان و (دوومای متحرکة) و کۆمپیوتەر بە شێوەی سادەی ، جگە لە دابینکردنی کەرەستەی بۆیە کردن و وێنە کێشان و مکعبات وشەشپاڵوو یارییەتەختەیی و پلاستیکیەکان.

گرنگی دان بە سەفرەی پەروەردەیی.

بەڕێزان ....

بۆ بە دواداچوون و سەرپەرشتی ڕاستەوخۆی گشت کارە کارگێڕی و هونەرییەکانی باخچەکان پێشنیاز دەکەین لە دیوانی وەزارەتی پەروەردە ﴿ بەڕێوەبەرێتییەکی گشتی باخچەی ساوایان ﴾ دابمەزرێت لە کەسانی شارەزاو پسپۆڕ لە بواری پەروەردەو دەروونناسیدا کادری تایبەت بە باخچەکان دیاری بکەن بۆ کارکردن لەو بەڕێوەبەرایەتیەدا وە پاشان لە هەر بەڕێوەبەرێتییە گشتییەکانی پارێزگاکاندا ﴿ بەڕێوەبەرێتی باخچەی ساوایان ﴾ دابمەزرێت تا گشت کارەکانی باخچەکان لە ڕێگەیانەوە ئەنجام بدرێت و هەنگاوی پێویست بۆ بەدواداچوون هەڵگرێت.

بەڕێزان.........

لە کۆتایی ڕاپۆرتەکەماندا جارێکی تریش وەبیرتان دەهێنینەوەو دەڵێین :

باخچە جۆرێك نییە لە قوتابخانە ..... قۆناغی باخچە بایەخێکی ئێجگار گرنگی هەیە لە سەر کەسییەتی تاك و لە قۆناغەکانی تر کاریگەری زیاترە لە سەر ئایندەی مرۆڤ.

بەو هیوایەی بتوانین بەرەو گەشە کردن و تازە گەری هەنگاو بنێین.

هەرسەرگەوتووبن

میلاکی دواناوەندی

وسەرەتایی

(میلاك) ی دواناوەندی سەرتایی و مامۆستایان

ئاشكرایە لای هەموو رۆشنبیرێك كە (بەرنامە) ناوەرۆكی پەروەردەو تاكە هۆیەتی لە جێ بەجێ كردن و هێنانە دی ئامانجەكانیدا وەك گەشە و پێگەیاندنی تەواوی تاك و بنیاتنان و چاككردن و راستكردنەوەی رەفتارەكانی لە پێناو دروستكردنی هاونیشتمانی نوێی ئەوتۆ كە كۆمەڵ دەیەوێت و پێ ی رازی بێت ، بەرنامەیەك لەم جۆرە گشت چالاكی یەكانی پەروەردە و فێركردن دەگرێتەوە كە بنیات نانی ئەم جۆرە هاونیشتمانی یە دێنێتە دی لە پێناو بنیات نان و بەرەو پێش بردنی نیشتماندا . هەرچەندە بەرنامەی پەروەردەیی لە هەر كۆمەلگەو ولاتێك دا بەندە بە فەلسەفەو سیاسەتی پەروەردەیی ئەو دەولەتەوە بەلام بە گشتی ئەو بەرنامەیە لە چەند قۆناغێكدا خۆی دەبینێتەوە :-

یەكەمیان دارشتن و بنیات نانە و دووەمیان ئەنجام دان و جێبەجێ كردنە و سێ یەمیان هەلسەنگاندنە و چوارەمیان پەرە پێدانە ، بەو شێوەیە ئەو بەرمانەیە بەردەوام وە بە پێ ی پێویست و پەرەسەندنی كۆمەڵ لە گۆراندا دەبێت ، لەگەڵ ئەمە دا كە هەر قۆناغێك لەو قۆناغانەی دەست نیشان كراوە بایەخ و گرنگی خۆی هەیە ، بەلام قۆناغی یەكەم و دووەم لە هەموویان بە ترسناكترو گرنگتر دەژمێردرێت .ئەگەر بنەماكانی بنیاتنانی بەرنامە ی پەروەردەیی لە هەر وولاتێك دا بە كاری سەرەكی بنیاتنان و پاراستنی كۆمەڵ دابنرێت ئەوا هێنانە دی ئەو خواست و ئاواتە لە جێبەجێ كردن و ئەنجام دانی ئەو بەرنامەیە خۆی دەبینێتەوە كە دەكەوێتە ئەستۆی مامۆستایان كە پەروە دیارن (المربی) بە پلەی یەكەم.

كەوابوو ئەگر بەرنامە پەروەردەیی چەند رێك پێك و سەركەوتوو بوو بەلام كەسێك نەبوو لەو ئاستەدا بۆ جێ بەجێ كردن و ئەنجام دانی ، ئەوا هەموو كارەكان بن بەست دەبن هەولەكانیش بە فیرۆ دەچن.

لێرەدا ئەلێین، لە هەموو ئان و زەمانێك دا مامۆستا بنەمای سەركی یە لە تەواو كردنی بازنەی بەرنامەی خوێندن و هێنانەدی ئامانجە پەروەردەیی یەكان كە خواست و ئاواتی كۆمەڵ و گشت لایەنە بەر پرسەكان بە تایبەتی دەولەت كە سوود مەندی یەكەم و دوایی یە ، كوردستانیش وەك هەموو ولاتێكی تری ئەم جیهانە بە رنامەیەكی پەروەردەیی گرتۆتە بەر ئەگەر چی ئەو بەرنامەیە لە دارشتن و بنیاتنانی تەواوی دەستی خۆمان نی یە ، بەلام ئەنجام دانی كە بنەمای سەرەكی بەرنامەكەیە لە ئەستۆی خۆمان و دەسەلاتی حكومەتی هەرێمی كوردستان دایە ، چونكە بەرنامەكە بێ جێ بەجێ كردن و ئەنجام دان وەك لاشەیەكی بێ گیانە ، كەوابوو داینەمۆی بەرنامەی پەروەردە مامۆستایە كە دەتوانێت چ بە چاك و چ بە خراپ كاریكاتە سەر ئەو بەرنامەیەو ئەنجامەكەی بگۆرێت ، چونكە چەند بەرنامە تەواو بێ كەم كوری بێت كە مامۆستا هەبوو یان نەبوو بەلام لاواز بوو ئەوا ئەو بەرنامەیە فەشەل دێنێت و سەركەوتوو نابێت وە بە پێچەوانە شەوە هەر راستە.

کەوابوو هەر چی یەك باس بکەین لەسەر مامۆستا و کاری لەسەر بەرنامەی پەروەردەیی هێشتا هەر کەمە بۆیە لێرەدا دەمانەوێت تیشکیك بخەینە سەر ئەم لایەنە کە بەگشتی میلاکی خوێندنگاکان پێك دێنێ کە بە پێی ژمارەیان و جۆری پسپۆریان لە خوێندنگاکاندا دەگۆڕێن ، وەك خوێندنگاکانی نا و شار و خوێندنگاکانی دەرەوەی شار .

یەکەم:خوێندنگای (ناوەندی و دواناوەندی ئامادەیی) یەکان :-

١)خوێندنگاکانی ناو شار :-

کە ئەمانیش دوو جۆرن :

أ-ئەو خوێندنگایانەی کە دەکەونە جەرگەی شارەوە و نزیکە دەست و تارادەیەکی باش مامۆستای پسپۆری جۆراو جۆریان هەیە و کەمو کوریشیان ئەگەر هەبێت کەمەو بە ئاسانی چار ئەکرێت .

ب-ئەو خوێندنگایانەی کە دەکەونە دەوروبەری شار وە دوورن لە ناو شارەوە و دورە دەستن ، ئەم خوێندنگایە هەمیشە ئەنالێنن بە دەست کەمی مامۆستا و میلاکەوە و کەم کەس هەیە خۆیان بدەن لە قەرەیان ، ئەو کەسەی کە بۆیان دەچێت یان نزیکە مالی خۆیەتی کە ئەوانەش زۆر کەمن ، وەیان زۆریان لێدەکرێت و ناچار دەبن دەچنە ئەو خوێندنگایانە کە زۆر جار چوونیان مەرجی لە گەلدایە و لەگەل ئەمانی مەرجەکە ئەویش هاواری لێ هەلدەستێت و سارد دەبێتەوە لە کارەکەی و داوای گواستنەوە دەاکت بۆ جەرگەی شار

٢)خوێندنگاکانی دەرەوەی شار :

ئەمانیش هەر دوو جۆرن:

أ-خوێندنگا نزیکەکان کە هاتوو چۆیان بۆ دەکرێت وە هەندێجار پێیان دەوترێت مەیدانی تاقی کردنەوە (حقل التجارب) چونکە بە زۆری ئەو مامۆستایانەیان بۆ دەنێرین کە دەرچووی تازەن و بۆ چەند سالێك لەوێدا دەمێننەوە و پاشان دەگوێزرێنەوە بۆ ناو شار لەسەر داوای خۆیان ، بە هەر حالّ میلاکی ئەم خوێندنگایانە لە رووی ژمارەی مامۆستایانەوە تا رادەیەك باشە بە شێوەیەکی ئەو تۆ کە لە هەندێك خوێندنگایاندا دەبنە هۆی هەلئاوسان کە ناچار بەشە وانەیان لە ناو خوێندنگاکانی ناو شاردا پێ تەواو دەکریت ، لەبەر ئەوە ئەم خوێندنگایانە تا رادەیەکی باش گیرو گرفتیان کەمە تەنها لە هەندێك پسپۆری دا نەبێت کە ئەویش زمانی ئینگلیزی یە کە بۆتە گەورەترین گیرو گرفت لە گشت خوێندنگاکاندا بە ناو شاریشەوە .

ب-خوێندنگا دوورەکان کە رێگای هاتوو چۆیان کەمە و مامۆستا دەبێت شەوانە بمێنێتەوە ، ئەم خوێندنگایانە مامۆستا زۆر کەم بۆ یان ئەچێت وە ئەوانەی کە بۆیان دەچن لە هەندێك پسپۆری تایبەتین وەك زمانی کوردی و عەرەبی کە ژمارەیان زۆرە وە هەندێ جار کۆمەلایەتیش واتە زۆربەی پسپۆری یەکانی تر نی یە.

لەبەر ئەوەی بۆ ووتنەوەی وانە زانستی یەکان متمانە دەکرێتە سەر مامۆستاکانی تر کە پسپۆر تین لەو بوارەدا . یان پشت بە مامۆستایانی سەرتایی دەبەسترێت دوور نی یە ئەوانیش دەرچووی شەشی زانستیان تێدا نەبێت بەڵام ناچاری وا دەکات کە زۆریان لێ بکرێت و هەڵسن بە ووتنەوەی ئەو ماددانەی کە هەمووان دەزانین ئەنجامەکەی چۆن دەبێت وە چ کارێکی خراپ دەکات لەسەر ئاستی زانستی خوێندکاران و هێنانەدی ئامانجە پەروەردەیی یەکان بە گشتی .

ئەگەر (میلاك) باش و تەواوولێ هاتووەو بە توانا بێت هەرگیز خوێندکاری باش و پر لە پەروەردەو زانست زانیاری بە دەست دێنێت وە بە پێچەوانەوە . هەر چەندە میلاکی قوتابخانە سەرتایی یەکان زۆر تەواوە و قوتابخانەکان زۆربەیان زیاد لە پێویست مامۆستای بۆ دابین کراوەو مامۆستا گەیشتۆتە دوورترین گوند لە کوردستاندا بەڵام بە داخەوە تا ئیستا حکومەتی هەرێم و بە تایبەتی وەزارەتی پەروەردە نەیتوانیوە کە میلاکی تەواو و گونجاو بۆ خوێندنگا دواناوەندی یەکان دابین بکات وە مامۆستای پسپۆریان بۆ بنێرێت بۆ پر کردنەوەی ئەو بۆشایی یانە کە هەیە لە خوێندنگاکاندا بە تایبەتی دەرەوەی شار ، تەنها ژمارەیەکی زۆر کەم نەبێت .

ناتەواوی میلاك بە تایبەتی لە هەندێ پسپۆری دا کارێکی زۆر خراپی کردۆتە سەر بەرەوە پیش بردنی پرۆسەی پەروەردەو خوێندن وە ئەگەر بەم شێوەیە بمێنێتەوە وە چارە سەری بۆ نەدۆزرێتەوە چەند سالێکی تر ئەبێت زۆربەی خوێندنگاکان دەرگایان داخەین و خوێندکارەکان بێ بەش بکرێن لە خوێندن ، لێرەدا هەندێك لەو هۆکارانە دەست نیشان ئەکەین کە بۆ تە کەم و کوری و نەبونی مامۆستای میلاك لە خوێندنگاکاندا بە گشتی وە خوێندنگا دوورەکان بە تایبەتی :-

١)زۆربوونی ژمارەی خوێندکار لە ناوچە جیا جیا کاندا وە بە تایبەتی لەم چەند ساڵانەی دوایی دا کە ئاوەدان کردنەوەی گوندەکان و گەرانەوەی خەلکی بۆیان زۆربوو .هەروەها دەرنەچوون و مانەوەی خوێندکار و خۆهێشتنەوەی بە شێوەیەکی زۆر بە تایبەتی لە پۆلە کۆتایی یەکان (شەش و سێ) کە ئەمە بۆ تە هەلئاوسانێکی زۆر دیار لە خوێندنگا و پۆلەکاندا کە دەبێتە هۆی فراوان کردنی خوێندنگاو زۆربوونی پۆلەکان و ژمارەی وانەکان کە ئەو سا پێویستی بە مامۆستای زیاتر هەیە .

٢)کەمی مامۆستا پسپۆر بە گشتی وە بە تایبەتی لە هەندێ پسپۆری دا وەك زمانی ئینگلیزی ، لای هەمووان ئاشکرایە کە دەگەرێتەوە بۆ رووکردنی زۆربەی زۆری مامۆستای ئەم پسپۆری یە بەرەو رێکخراوە بیانی یەکان ،کە ئەمیش کارێکی خراپی کردۆتە سەر ئاستی زانستی خوێندکاران لەوزمانەدا .

٣)نەبوونی کۆلیجی پەروەردە کە بتوانێت هەموو ساڵێك مامۆستای پسپۆرە جیاجیا کان پێ بگەیەنێت بۆ وەزارەتی پەروەردە وە بە پێی پێویست دایان بمەزرێنێت کە ئەمە بە یەکێك لە هۆ گرنگەکانی کەمی مامۆستایان دائەنرێت لە خوێندنگاکاندا .

٤)دەرچووانی کۆلیجەکانی تر نایانەوێت دابمەزرێن لە وەزارەتی پەروەردە بە شێوەی مامۆستا ئەگەر ناچار نەبن لە شوێنی تر کاریان دەست نەکەوێت ،کە ئەمەش دەگەڕێتەوە بۆ : -

أ-مامۆستایەتی ئەرکێکی گرانەو ئەوەی ئامادەکراو و گونجاو نەبێت بۆ ئەو ئیشە ناتوانێت زۆر خۆی بدات لە قەرەی .

ب-کەمی دەرماڵەی مامۆستا لەچاو دەرماڵەی فەرمانبەرانی وەزارەتەکانی تردا ئەگەر بە پێی شێوەی کارەکەو پێویستیان بەراورد بکرێن و وە هەلس و کەوتی مامۆستا لە خوێندنگاکاندا و لە ناو خوێندکاران دا دەبێت کە تەمەنیان ئارادەیەك منداڵی یەو هەموو کەس پێی رازی نابێت و ئەو تاقەتەی نی یە لە گەڵیا.

ج-کاری مامۆستایی راوەستانی زۆر دەخوازێت بە تایبەتی لەکاتی دەوام لە ناو پۆلە کاناندا کە ئەمە لە وەزارەتێکی تردا بە دی ناکرێت .

د-مامۆستایەتی بەردەوام پێویستی بە خۆ ئامادەکردن و نوێ بوونەوە هەیە ،ئەویش پێویستی بە کەسی خۆی هەیە کە بگونجێت لەگەڵ ئەم کارەدا.

ه-مامۆستایەتی پێویستی بە سنگی فراوان و هەناسەی درێژە کە هەموو کەس ئەم سیفەتەی تیا نی یە ، تا بتوانێت ببێتە مامۆستا .

٥)دەرچووانی زانکۆ ئەگەر دابمەزرێن بە مامۆستا لە ناو شار دانانرێن ، بەڵکو دەنێرین بۆ دەرەوەی شار وە بەتایبەتی شوێنە دوورەکان کە ئەمە تایبەتی خۆی هەیە وە هیچ هاندانێکی نی یە لەم رووەوە کە ئەو دەرچووانە وا لێبکات کە بێنە هێلی مامستایەتیەوە چونکە:-

أ-لە رووی موچەکەیانەوە زۆر کەمە هەروەك خۆیان دەڵێن بەشی هاتوو چۆکەیان ناکات .

ب-نەبوونی شوێنێك یان خانوویەك کە تەرخان کرابێت بۆ حەوانەوەی مامۆستا کە ئەمە بۆتە گیرو گرفتێکی ئاشکرا بۆ مامۆستایان کە نەك هەر خانوویان نیە ، بەڵکو لە زۆر ناوچەدا ژووریشیان بەکرێ نادەنێ .

ج- نەگونجاندنی باری دەروونی مامۆستا لەگەڵ باروو گوزەرانی ناوچەکە و تەنانەت خوێندنگاکەش ، جا ئەگەر بارە رامیاری یەکە بێت یان بینای خوێندنگەکەبێتکە لە هەندێ شوێندا بۆ خوێندن حەوانەوەی مامۆستا ناشێت . ئەمانە وا لە مامۆستا ئەکات دووربکەوێتەوە لە مامۆستایەتی و بگەڕێت بە شوێن کارێکی تر ئاسان و لەبار.

٦)یەکێك لە هۆکانی تێکچوونی میلاك جێگیر نەبوونی یەتی بە هۆی زۆری وەرگرتنی مۆڵەتی بێ مووچە یان دایکایەتی کە کەلێنی جەرگ برو کوتوپڕ دەخەنە خوێندنگاکانەوە وەلە ئاکاردا گورزی گران لە خوێندن دەدەن،کە لە زۆر بارەدا ناتوانێت بە ئاسانی چارەسەر بکرێت بە تایبەتی مۆڵەتی

دایکایەتی کە بەهەموو دابرانێك و گەرانەوەیەك خوێندگاکەی پێ دەشلەقێت تا دێتەوە سەر خۆی ماوەیەکی دەوێت یان هەرنایەتەوە سەر خۆی .
٧)کەم دامەزراندنی دەرچووانی (نێر) بۆ پیشەی مامۆستایەتی و هەلسنانیان بە کارو پیشەی تر کە پارەی زیاتریان لێ دەست دەکەوێت وە ئەم کارێکی خراپی هەیە لەسەر میلاك بە تایبەتی لە خوێندنگا دوورەکان کە مامۆستایانی مێ کەمتر بۆی دەچن .
٨) کردنەوەی بێ سنوری خوێندنگا ، بە بێدانانی نەخشەو پلان و لێکۆلینەوە بە تایبەتی لە هەندێك گوندی دوور ئەمەش لە پێناو رازی کردنی داوای کەسێك یان خەلکی گوندەکە بە بێ گوێ دانە ئەنجامەکەی کە ئێستا بۆتە گیرو گرفت لە رێگای پەروەردەدابە هۆی نەبوونی میلاك تیایاندا .
ئەمانە بە گشتی وایان کردووە کە میلاکی مامۆستایان لە خوێندنگاکاندا کەم وکورو لاواز بێت بە تایبەتی لە خوێندنکاگانی دەرەوەی شار ، لەبەر ئەوە وەزارەتی پەروەردە بە پالپشتی حکومەتی هەرێمی کوردستان بەر پرسە لە چاك کردن و رێکخستنەوەی ئەو بارە ناهەمووارە کە پەروەردەی لێکەوتووە سەبارەت بە میلاکی مامۆستایان لە خوێندنگەکاندا وە پێوە چوونی گیرو گرفتەکان بۆکەم کردنەوەو نەهێشتنی لە داهاتوودا ،ئەمەش ماوەی چەند سالێکی دەوێت ئەگەر بە جدی کاری بۆ بکرێت وە جارێکی تر خویندنگاکان بخەینەوە سەر ئەو بارو دۆخەی کە بە دلی هەموو لایەك بێت .
بۆ یە ئێمە لێرەدا بەو پەری دلسۆزی بۆ حکومەتی هەرێمی کوردستان و وەزارەتی پەروەردە و رۆلەکانی ئەم کوردستانە ئەم پێشنیازانە ئەخەینە بەردەست بەر پرسانی حکومەتی هەرێم و وەزارەتی پەروەردە بۆ تاو وتێ کردن و هەولدان لە پێناو جێبەجێ کردنیدا :-
١-کردنەوەی کۆلیجی پەروەردە بەگشت بەشەکانیەوە لەگەلّ دابین کردنی پێویستیەکانی بە مامۆستای پسپۆری و تاقیگە بۆ بەهێزکردنی دەرچووانی ئەو کۆلیژەو ئامادەکردنیان لەسەر بنەمایەکی زانستی و پەروەردەیی هاوچەرخ کەلەگەلّ رەوتی پێشکەوتنی زانست و تەکنەلۆژیای ئەم سەردەمەدا بگونجێت .
٢-دانانی لیژنەی تایبەت بۆ دانانی نەخشەو پلان و بە دوا دا چوونی بەردەوامی زۆر بوونی ژمارەی خوێندکاران لە ناوچە جیاجیا کان تا بتوانرێت بە پێی ئەو زۆربوونەوبە پێی پێویست خوێندکاران لەبەشەکانی کۆلیجی پەروەردە وەربگیرین تا هاوسەنگی یەك هەبێت لە نێوان ژمارەی دەرچووان بۆ دامەزراندنیان بە مامۆستا وە پێویستی خوێندنگاکان بەو ژمارەیە .
٣-بونی هاوکاری تەواو لە نێوان وەزارەتی پەروەردە و وەزارەتی خوێندنی بالاّ لە پێناو جی بەجێ کردنی خالی دووەم بە شێوەیەکی رێك و پێك .
٤-هاندانی دەرچووانی کۆلێژەکان بە گشتی وەبەتایبەتی کۆلیژی پەروەردە بۆ دامەزراندنیان لە بواری مامۆتایەتیدا ئەویش بە زیادکردنی مووچەو دەرمالەیان کە گەورەترین گیرو گرفتە لە رێگای

دامەزراندنیاندا هەروەها دابین کردن و تەرخان کردنی شوێنی حەوانەوە بۆیان بە تایبەتی لە شوێنەدوورەکاندا .

٥-تەکردنەوەی خوێندنگا بێ دانانی نەخشەو پلان و لێکۆلینەوەو وە دابین کردنی مامۆستایانی پسپۆر لە مادە جیا جیا کان دا ئەگەر بە شێوەیەکی کاتیش بێت بە تایبەتی لەو شوێنانەی کە دورە دەستەو هاتو چۆیان کەمە و مامۆستای ناگاتێ بە ئاسانی.

٦-متمانە کردنە سەر کۆمەلگەی پەروەردەیی (المجمع التربوي) ئەویش بە کۆکردنەوەی ژمارەیەك لە خوێندنگالەناوچەنزیك یەکەکاندا لە خوێندنگایەکی گەورەی فرە پۆل لەو ناوچەیەدا کە مامۆستایانی هەموو خوێندنگاکانی ئەو ناوچەیە لە خۆ بگرێتو هۆی هاتووچۆیان بۆ تەرخان ئاسان بکرێت یان بەشی ناوخۆیی یان بۆ بکرێتەوە بەمەش ئەرکێکی زۆر لەسەر پەروەردە کەم دەکاتەوە وە لە لایەکی تریشەوە ئەو خوێندنگایە نەك هەر لەرووی میلاکەوە بەلکو لە گشت رووەکانی ترو پێداویستیکانیشدا بە هێزو تواناتر دەبێت .

٧-هاندانی دەرچووانی کۆلیژەکان کە بچنە هیلی مامۆستایەتی و رازی بێت لە شوێنە دوورەکان دابنرێت بە پێدانی پارچە زەوی یەك هەر لەسەرتایی دامەزراندنیاندا تا بتوانێت خۆی پێ بنیات ، بنێت و دلخۆشکەریش بێت بۆ کارکردن لە بواری مامۆستایەتیدا .

٨-دەربارەی وانە بێژی (محاضرات) کە پێویستە :-

أ-پارەکە لە کاتی خۆیدا خەرج بکرێت .

ب-ئەو رێژەیەی کە دیاری کراوە بۆ ووتنەوەی وانە بێژی پشت گوێ بخرێت و کاری پێ نەکرێت .

ج-پارەی وانە بێژی زیاد بکرێت بۆ (٥) دینار بۆ قۆناغی ناوەندی و (٨) دینار بۆ قۆناغی ئامادەیی .

٩-دەربارەی دەرمالەی مامۆستایان بە تایبەتی ئەو خوێنگایانەی کەلە گەرەکە دوورەکانی شارن زیادبکرێت و جیاوازی هەبێت لەگەل خوێندنگاکانی ناو جەرگەی شار وە بە شێوەیەك بێت کە هاندەرێك بێت بۆ چونیان بۆ ئەو خوێندنگایانە ی کە مامۆستای بۆ ناچێت .

١٠-هەندێك جار کەم و کوری میلاك لە کەمی ژمارەی مامۆستادا نی یە بەلکو لە لاوازی و بێ هێزی خودی مامۆستا خۆیایەتی کە ئەمەش هۆی زۆرە ، دوورنی یە مامۆستا بەتەواوی پێگەیشتوو و قالی ماددەکە نەبێت واتە کەم و کورە لە جێبەجێکردن و ئەنجام دانی کارە پەروەردەییەکەیدا ، کە بەشێکی ئەگەرێتەوە بۆ بێ توانایی رۆلی زانکۆ ، یان مامۆستا ناتوانێت ویان کاتی ئەوەی نی یە خۆی پێ بگەیەنێت وئاستی پەروەردەیی بەرز بکاتەوە ، چونکە بە زۆری مامۆستایان سەر قالی کارو پیشەی ترن دوور لە پەروەردە ،لە پێناو بژێوی خۆی و خێزانەکەی دا ، کە ئەمە کاردانەوەیەکی خراپی دروست کردووە لەسەر ئاستی زانستی مامۆستا ، بۆ یە ئەبێت ئەم لایەنە بە جدی و خێرایی کاری بۆ بکرێت لەگەل بەردەوام کردنەوەی خولی بە هێز کردن بۆ گشت مامۆستایان بە تایبەتی مامۆستایانی تازە دامەزراو .

١١-دەست نیشان کردنی ژمارەیەکی باش لە مامۆستایانی قوتابخانە سەرتایی یەکان وە (تەنسیب) کردنیان لە خوێندنگا ناوەندی یەکان بۆ پڕکردنەوەی هەندێوانە کەتوانایان بەسەردا تەشکێت وەك کۆمەڵایەتی و زمانی ئینگلیزی و زانستی پۆلی یەك.

دووەم/ قوتابخانە سەرتایی كان :

نائاسایی بوونی میلاك لە قوتابخانە سەرتایی یەکاندا دەگەڕێتەوە بۆ :-

١-گواستنەوەی مامۆستایان بە (دەوام) بە بیانووی جیا جیا و بێ رەچاو کردنی یاسا بۆ هەندێ شوێن کە پێویستیان پێیان نی یە و بۆ سالی دووایی لە هەمان شوێن جێگیر دەکرێن .

٢-مۆڵەتی بێموچە کە بۆتە باو و بەرژیشتنی مامۆستا بۆشایی جێدێلێت و لە هاتنەرەیدا زیاد دروست ئەکات لە قوتابخانەکەدا.

٣-پەیرەو کردنی مۆڵەتی دایکایەتی کە ئیستا بە پێی یاسا کاری پێ دەکرێ .

٤-دابرانی مامۆستا لە کاری مامۆستایەتی و واز هێنان لەو کارە بە بیانووی دووری شوێنەکانیان و رووکردنە هەندەران.

٥-رازی نەبوونی رەگەزی نێر بۆ دامەزراندن لە پیشەی مامۆستایەتی دا وە بە تایبەتی لە شوێنە دوورەکان بە بیانووی نالەباری ئابووری یەوە .

٦-دەست تێوەردانی کار بە دەستانی میری و لایەنە سیاسی یەکان لە کارەکانی بەشی میلاك بە تایبەتی ، ئەمەش وای کردووە ئەوانەی کە خۆیان بە بێ پشت و هەژار ئەزانن و کەسیان نی یە ، سەر بکەن دەبە هەموو دەرگایەك بۆئاسان کردنی کارەکانیان

٧-کەم بوونەوەی دیاردەی خانە نشینی بە هۆی نالەباری ئابووری و کەمی مووچەی مانگانەی خانەنشینی و نەدانی مووچەکەیان لە کاتی خۆیدا.

٨-بەردەوام گۆڕینی شوێنی مامۆستا کە بۆی دانراوە و ناچێت و بە فەرمانی دووەم و سێیەم شوێنەکەی بە پێ ی خواست و رەزامەندی خۆی بۆئەدەگۆرێت ، ئەگەر چی لەو شوێنە تازەیەدا پێویستیان پێی نەبێت

٩-وەك لە خالەکانی (٢)و (٣) ئاماژەمانپێدا کە مۆڵەتی دایکایەتی و بێ مووچە هۆکارن بۆ ئالۆز بوونی میلاك لە قوتابخانەدا ، بە پێویستی دەزانین ئەم ئامارەی لای خوارەوە بخەینە بەردەستتان بۆ ئەوەی لاتان ئاشکرابێت کاریگەری ئەو دوو دیاردەیە چیە وە چ کاریکی کردۆتە سەر ناناسایی میلاك.

ئەم ئامارەی خوارەوە هینی(٥) سالی رابووردوو پیشان ئەدات:

ژ	سالی خوێندن	ژمارەی مۆلەتی بێ مووچە	ژمارەی مۆلەتی دایکایەتی	کۆی گشتی
١	١٩٩٦-١٩٩٧	٥٨٥	٤٣٠	١٠١٥
٢	١٩٩٧-١٩٩٨	٥٧٨	٤٥٠	١٠٢٨
٣	١٩٩٨-١٩٩٩	٦١٨	٢١٠	٨٢٨
٤	١٩٩٩-٢٠٠٠	٣٠٥	٤٣٦	٧٤١
٥	٢٠٠٠-٢٠٠١	٣٥٢	٥٥٥	٩٠٧

سالی خوێندن (٢٠٠١-٢٠٠٢) وە تا کاتی ئامادەکردنی ئەم راپۆرتە (٦٢٠) مۆلەتی بێموچەو دایکایەتیمان هەیە .

گەر بە ووردی سەرنجی کۆی سالآنەی ئەو دوو مۆلەتە بدەین ، بۆمان دەردەکەوێت دەولەت هەرچەندە سالآنە مامۆستا دادەمەزرێنێت هەمووی دەچێتە خانەی پرکردنەوەی ئەو بۆشایی یانە کە دروست دەبێت ، کەوابوو سود لەو دامەزراندنە وەرنەگیاوە وەك پێویست و لێرەوە دیارە دیاردەی وانە بێژی (محاضرات) دروست دەبێت و سالآنە روو لە زیاد بوونە .

ئێمە ناتوانین بلێین دیاردەی زیادە لە مامۆستا شتێکی تازەیە و لەم سەردەمەدا دروست بووە ، بەلکو هەر هەبووە – بەلام بەم شێوەیە ی ئیستا بەو فراوانی یە هەرگیز نەبینراوە .

لێرەدا لیژنەکەمان بۆ چارەسەر کردنی ئەو گیرو گرفتانەی کە دێتە رێگای لیژنەی میلاك لە قوتابخانە سەرەتایی یەکاندا ئەم پێشنیازانەی خوارەوە ئەخاتە روو وە بەرای ئێمە تارادەیەکی باش چارەسەری بەشێکلە کێشەکان دەکات :-

١-دامەزراندنی مامۆستا بە پێی پێویست و بۆ ئەو شوێنانە بێت کە پێویستیان پێ یە وە بە پێی پلانێك کە لە رێگەی سەردانی مەیدانی یەوە دابرێژرێت و بە هاوکاری یەکەی سەرپەرشتیاری پەروەردەیی لیژنەی میلاك . وەرەچاوی رێژەی ناوچەیی بکرێت.

٢- وەرگرتنی خوێندکاران لە پەیمانگاکاندا بە هوندرە جوانەکانیش وە بە پێی پێویست و ئەو پلانە بێت کە لە خالی یەکەم دا ئاماژەمان پێداوە.

٣-هەر خوێندکارێك لە پەیمانگایەکی پەروەردەیدا وەرگیرا بە پێویستی ئەزانین کە بەلێنێکی دارایی (تعهد مالی) بە شێوەیکی رەسمی لێوەربگیرێت کە:-

أ-بە لایەنی کەمەوە بۆ ماوەی (٣) سێ سالّ دوای دەرچوونی خزمەتی پەروەردە بکات بە شێوەی مامۆستا وە لەناوچە دوورەکان .

ب-دوای دامەزراندن بۆی نەبێت تاماوەی (٣) ساڵ بەسەر نەبات لەو شوێنەی کە بۆی داتراوە داوای گواستنەوە بکات .

٤- ئەو مامۆستایەی کە (٣) ساڵ خوێندنی بەسەر برد بۆ ی هەبێت داوای گواستنەوە بکات وە مەرج نی یە کە هەر ئەبێت بگوازیتەوە ، بەلکو رەچاوی یاسای پێویست بوونی بکرێت بۆ ئەو شوێنەی کە داوای دەکات ،ئەمەش بە خالێك لە خالەکانی فۆرمی دامەزراندندا ئاماژەی پێ بدرێت.

٥- دڵنیی کاتی دیاری کراو بۆ دامەزراندن و گواستنەوە ی مامۆستایان بەمەرجێ پێش دەست پێکردنی سالی خوێندنی تازە بێت .

٦- لەکاتی دامەزراندن وگواستنەوەی ماۆستایاندا ڕای سەرپەرشتیارانی پەروەردەیی ناوچەکە رەچاو بکرێت.

٧- کەم کردنەوەی زیادەی مامۆستایان و زۆری قوتابیان لە پۆلەکاندا بە کردنەوەی قوتابخانەی نوێ لە شارو شارۆچکەکاندا کە ئەمەش دەبێتە هۆی بەرزکردنەوەی ئاستی پەروەردەیی و زانستی قوتابیان .

٨-دیاردەی (دەوام)ی مامۆستا هەرگیز لە قوتابخانەکاندا پەیرەو نەکرێت تەنها بۆ وانەکانی (وەرزش، هونەر ، ئینگلیزی) نەبێت ، ئەویش لە رێگەی سەرپەرشتیاریتی پەروەردەیی و چالاکی قوتابخانەکان و وەرزشی یەوە وە ئەمەش تەنها یەك جار تازە بکرێتەوە ئەگەر پێویست بوو .

٩-مۆلەتی بێ مووچە بۆ ماوەی دوو ساڵ بێت و لە کاتی گەرانەوەدا مامۆستا پەیوەندی بە خۆیی سەرتایی یەوە بکات بۆ ئەوەی بە پێ ی پێویست دابمەزرێتەوە.

١٠-مۆلەتی دایکایەتی کە وەرگیرا بە پێی پێویست بگەرێتەوە بۆ قوتابخانەکەی وەماوەی سالەکەش تەواو بکات و داوای پچراندنی مۆلەتەکە نەکات .

١١-دابران لە کاری مامۆستایی بۆ ماوەی (١-٢) ساڵ بێت وەلەگەرانەوەدا بۆ سەرکار بەبریاری ئەنجومەنی وەزیران و وەزیری پەروەردە بێت ، وە ئەگەر دابرانەکە لە ماوەی دوو ساڵ زیاتر بوو چاکتر وایە بە پیشەی مامۆستایەتی دانەمەزریتەوە .

١٢-بە دەست نیشانکردنی رادەی بەرزی مانگانەی خانە نشینی زیاتر لەوەی کە ئیستا کاری پێ دەکرێت ، دەبێتە هۆی ئەوەی کە زۆر لە مامۆستایان کە خاوەن خزمەتێکی زۆرن خۆیان خانە نشین بکەن ، کە ئەمەش دەبێتە هۆی کەم کردنەوەی زیادە لە مامۆستایان وگیرانەوەی برێکی باش پارەبۆحکومەتی هەرێم بۆ روون کردنەوەی زیاتر وە ئاشنا بوون بە (میلاك) ی قوتابخانەو خوێندگاکانی هەرێم لە لە ژمارەی مامۆستاو فەرمانبەران کارگوزاران و ژمارەی قوتابخانەو خوێندنگا و ژمارەی قوتابیان و خوێندکاران چەند خشتەیەك ئەخەینە روو بۆ لێکۆلینەوە لە لایەن بە رپرسانی پەروەردە و ئەندامانی لیژنەی بالای کۆنگرەی پەروەردەیی تاوەکو بریاری راست و گونجاوی لەسەر بدەن بۆ چاککردن و رێکخستنی (میلاك) ی قوتابخانەو خوێندگاکانی هەرێمی کوردستان.

ژمارەی مامۆستایان لە خوێندنگاکانی پارێزگاکانی هەرێم دا

(ناوەندی ، دواناوەندی ،ئامادەیی)

پارێزگای سلیمانی		پارێزگای کەرکوک		پارێزگای هەولێر/ کۆیە		رانیەو قەڵادزێ		کۆی گشتی
نێر	مێ	نێر	مێ	نێر	مێ	نێر	مێ	
١٣٥٣	١٥٧٥	٣٤٠	٤٠٧	١٤٥	١٦٦	٢٣٣	٩٣	٤٣١٢
٢٩٢٨		٧٤٧		٣١١		٣٢٦		٤٣١٢

ژمارەی مامۆستایان لە قوتابخانەکانی پارێزگاکانی هەرێم دا

(قوتابخانە سەرتاییەکان)

پارێزگای سلیمانی		پارێزگای کەرکوک		پارێزگای هەولێر/ کۆیە		رانیەو قەڵادزێ		کۆی گشتی
نێر	مێ	نێر	مێ	نێر	مێ	نێر	مێ	
٣٣٢٨	٦٧٧٨	١٩٣٣	٩٨٨	٥٦٣	٥٥٢	٩٥٤	٥٨٠	١٠٦٧٦
١٠١٠٦		٢٩٢١		١١١٥		١٥٣٤		١٠٦٧٦

ژمارەی مامۆستایان لە خوێندنگاکانی پارێزگاکانی هەرێم دا
بەگوێرەی پسپۆری یان(ئاوەندی ، دواناوەندی ،ئامادەیی)

پسپۆری	پارێزگای سلیمانی	پارێزگای کەرکوک	پارێزگای هەولێر/ کۆیە	رانیەو قەڵادزێ	کۆی گشتی
زمانی کوردی	٤٩٢	١١٦	٤٧	٥٤	٧٠٩
زمانی عەرەبی	٦٤٧	١٢٤	٤٥	٥٤	٨٧٠
زمانی ئینگلیزی	١٩٦	٦٣	١٩	٢٣	٣٠١
مێژوو	١٣٢	٧٩	٢٥	١٧	٢٥٣
جوگرافیا	١٢٣	٦٩	٢٨	١٦	٢٤٦
ئابووری	٧٧	٣٥	٢١	١٨	١٥١
بیرکاری	٢٨١	٧٧	٣٥	٢٤	٤١٧
فیزیا	٢٢١	٥٧	١٧	٢٩	٣٢٤
کیمیا	٢٢٧	٤٩	١٧	١٧	٣١٠
زیندەوەر زانی	١٨٨	٤٣	٢٥	٢٣	٢٧٩
ئامار	٨٤	٩	٨	٩	١١٠
دەروون زانی	٢٨		٢	٣	٣٣
هونەر	٤٨	٨	٦	–	٦٢
وەرزش	٣٥	١٨	١٦	٦	٧٥
مالداری	٣		–	–	٣
کۆمەڵ ناسی	٦٧		–	١٣	٨٠
کارگێری	٢٣		–	١١	٣٤
فەلسەفە	٥		–	١	٦
کشتوکاڵ	٤١		–	٨	٤٩
کۆی گشتی	٢٩٢٨	٧٤٧	٣١١	٣٢٦	٤٣١٢

میلاکی فەرمانبەران و کارمەندان لە خوێندنگاکانی هەرێم (ناوەندی ، دواناوەندی ، ئامادەیی)

پیشە	خوێندنگاکانی سلێمانی	خوێندنگاکانی کەرکوک	خوێندنگاکانی هەولێر / کۆیە	خوێندنگاکانی رانیە	کۆی گشتی	تێبینی
نووسەر	٩٣٣	١٢٤	١٢٢	٨٧	١٢٦٦	
یاریدەدەری تاقیگە	٢٨	-	-	١	٣٩	
لێپرسراوی کتێبخانە	٨	-	-	-	٨	
ژمێریاری	٣٣	-	-	٣	٣٦	
کارگوزار	٦٤٠	٣٢١	١١٢	١٤٥	١٢١٨	
پاسەوان	١٧٣	١٣٢	٦٦	١٩	٣٩٠	
باخەوان	٦٩	-	١	٣	٧٣	
کۆی گشتی	١٨٩٤	٥٧٧	٣٠١	٢٥٨	٣٠٣٠	

میلاکی فەرمانبەران و کارمەندان لە قوتابخانەکانی هەرێم (قوتابخانە سەرەتاییەکان)

پیشە	قوتابخانەکانی سلێمانی	قوتابخانەکانی کەرکوک	قوتابخانەکانی هەولێر / کۆیە	قوتابخانەکانی رانیە	کۆی گشتی	تێبینی
نووسەر	١١٢٦	٣٦	١٦٨	٨٦	١٤١٦	
یاریدەدەری تاقیگە	٢	-	-	-	٢	
لێپرسراوی کتێبخانە	-	-	-	-	-	
ژمێریاری	١١	-	-	-	١١	
کارگوزار	٢٠٨٥	٤٣٢	٦٥٥	٧٣٧	٣٩٠٩	
پاسەوان	٣٨٦	١٨٨	٣٩٧	٤٩	١٠٢٠	
باخەوان	٨٧	٢	٦	٣	٩٨	
کۆی گشتی	٣٦٩٧	٦٥٨	١٢٢٦	٨٧٥	٦٤٥٦	

ژمارەی قوتابخانەو خوێندنگا و ژمارەی قوتابیان و خوێندکاران لە پارێزگاکانی هەرێم دا

بابەت	پارێزگای سلیمانی	پارێزگای کەرکوک	پارێزگای هەولێر/ کۆیە	رانیەو پشدەر	کۆی گشتی
ژمارەی قوتابخانە سەرتایی یەکان	٦٨٣	٤١١	١٥٤	٢٠٨	١٤٥٦
ژمارەی قوتابیان	١٤٤٣٦٦	٥٠٦٥٣	١٣٧٤٢	٦٠٥٧٧	٢٦٩٣٣٨
ژمارەی خوێندنگاکان	١٨١	٥٤	٢٦	٤٥	٣٠٦
ژمارەی خوێندکاران	٨٠٧٤٨	٢٤٥٨٨	٥٤٧٦	١٦٧٣٤	١٢٧٥٤٦

ژمارەی مامۆستاکانی (وەرشە) لە خوێندنگاکانی پارێزگای سلێمانی

ژمارەی مامۆستا		ژمارەی فەرمانبەر (چاکەرەوە)		کۆی گشتی	تێبینی
نێر	مێ	نێر	مێ		
٦٦	١٨٤	٢٦	١٥٠	٤٢٦	
٢٥٠		١٧٦		٤٢٦	

لەم خشتەیەدا بۆ مان دەردەکەوێت کە ژمارەی مامۆستایان و فەرمانبەرانی (نێر) لەوەرشەی خوێندنگاکاندا زۆر کەمترە لە ژمارەی (مێ) کە ئەمەیش ئەگەرێتەوە بۆ ئەو هۆکارانەی کەلە راپۆرتەکەدا دەست نیشان کراوە .

هەروەها نارێکیەک بەدی ئەکرێت لە ژمارەی مامۆستاو فەرمانبەرانی وەرشە لە دابەشکردنیان بەسەر خوێندنگاکاندا ، هەندێ خوێندنگا زیاتر لە (٣٠) مامۆستا و فەرمانبەری بۆ دانراوە ، بەڵام بە پێچوانەوە هەندێ خوێندنگا کەمتر لە (٢٠) مامۆستا و

فەرمانبەر ی بۆ دانراوە لە کاتێکدا کە ئەبێت دابەشکردنیان بە شێوەیەکی یەکسان بێت لە هەموو خوێندنگاکاندا ، وەئەمەش هۆکارەکەی ئاشکرایە لە لای بەرپرسانی پەروەردە.

لە کۆتایی دا دەڵێین ، هیچ کارێك نی یە هەرچەندە سادەو ساکاریش بێت لەسەرەتاوە یەکەم و کوری بێت بە تایبەتی کارێکی وەك چاککردن و رێکخستنی (میلاك) ی خوێندنگاو قوتابخانە کان کە گرنگترین بەشی بەرنامەی پەروەردەیی یە و بنەمای جێبە جێ کردن و ئەنجامدانیەتی بەتایبەتی لە کوردستانی وێراندا ، کە دەبێت چەند کارو خۆ میلاك کردنی بوێت تا بەتەواوی بچەسپێت و جێگای باوەرو متمانەی گشت لایەك بێت لە هەموو روویەکەوە . بەراستی کارێکی ئاسان نی یە ، بەڵام بە هەوڵ و توانای هەمووان وبە کارهێنانی بیرو رای دلسۆزانی ئەم بوارە وە پشتگیری حکومەتی هەرێمی کوردستان و لایەنە سیاسیە کان دەتوانرێت زۆربەی زۆری ئەو کەم و کوریانە ی کەلەبەردەم وەزارەتی پەروەردە دا هەیە لە ماوەیەکی کەم دا نەهێلرێت وە بە تەواوی بەرنامەی پەروەردەیی کە شایستەی نەوەی کورد و دوا رۆژی کوردستان بێت هەموو ناوچەکانی کوردستان دا سەقام گیر بێت .لە پێناو هێنانە دی ئامانجە پەروەردەیی یەکان کە بنەمای دامەزراندنی کۆمەڵ و پاراستنی حکومەتی هەرێمی کوردستان.

تەنسیق لەگەڵ ڕێکخراوەکان وبڕیاری (٩٨٦) خانووبەرە وگەنجینەکان ..

هاریکاری لەگەڵ ڕێکخراوەکان و بڕیاری ٩٨٦

بەشی پەیوەندییەکان بۆ یەکەم جار بەفەرمانی وەزاری ژمارە (٤٣٦٦) لە (١٩٩٨/١٠/٢٢) دامەزرا وەك بەشێك لە بەڕێوەبەرایەتی گشتی پرۆگرام و نەخشەکێشان ، کە تەنها ئەرکی ئەوە بوو ئیش و کاری پەیوەندیدار بە ڕێکخراوەکانی (UN) جێبەجێ بکات لەچوارچێوەی بڕیاری ٩٨٦/ و هەروەها هاوکاری و پەیوەندی لەگەڵ ڕێکخراوە خێرخوازەکان واتە (NGO) کان ڕێك بخات.

بەڵام دواتر بەشەکە هەندێ ئیش و کاری دیکەشی خرایە ئەستووە وەك پەیوەندی کردن بەدامودەزگاکانی دیکەی سەر بە پەروەردە و بەڕێوەبەرایەتییە گشتییەکانی پەروەردەی سلێمانی و کەرکوك و هەولێر (کۆیە). وە هەروەها جێبەجێ کردنی زۆربەی ئەو ئیش و کارانەی کە پەیوەندی هەیە بە وەزارەتەکانی دیکەی حکومەتی هەرێمی کوردستان. دواتر بە فەرمانی وەزاری ژمارە (٢٣٥) لە (٢٠٠٠/١٢/٠٩) هۆبەی بڕیاری/٩٨٦ دامەزرا و لکێندرا بە بەشی پەیوەندییەکان و بەشەکەش لە (هیكل تنظيمي) وەزارەت لە بەڕێوەبەرایەتی گشتی پرۆگرام و نەخشەکێشان بچڕاو ڕاستەوخۆ بە بەڕێزان ((وەزیری پەروەردە و بریکاری وەزارەت))ەوە بەسترایەوە. سەرەڕای ئەرکەکانی پێشتری خۆی ، ئەم ئەرکانەی خوارەوەشی خرایە ئەستۆ:

١. تاوتوێ کردنی بەرنامەی فەیسەکانی بڕیاری/٩٨٦ ی تایبەت بە پەروەردە و پۆلێن کردنیان لە دۆسێ و (CD) و دیسکی تایبەتدا.

٢. بەدواداچوونی پرۆژە پێشنیاز کراوەکان بۆ ئاژانسەکانی (UN) و ڕێکخراوە (NGO) کان.

٣. کۆکردنەوە و یەك خستنی داواکارییەکانی گشت بەڕێوەبەرە گشتییەکانی سەر بە وەزارەت و پێشکەش کردنیان بە ڕێکخراوی پەیوەندیدار بۆ جێبەجێ کردنیان.

٤. بەشداری کردن لەدانانی پلانی تایبەت بە وەزارەت و شیکردنەوەی ووردەکاری داواکارییەکان بۆ بەرنامەکانی داهاتووی بڕیاری/٩٨٦.

بەردەوام لەگەڵ هەموو ئەو ڕێکخراوانەی کە پرۆژەیان بۆ وەزارەتی پەروەردە ئەنجام داوە جا چ ڕێکخراوی سەر بە ئاژانسەکانی (UN) بن یاخود ڕێکخراوە مرۆڤ دۆستە خێرخوازەکان یان هەر کەسایەتییەکی خێرخواز پرۆژەیەکی بۆ پەروەردە ئەنجام دابێ زۆربەی هەرە زۆری لەڕێگەی بەشی پەیوەندییەکانەوە بووە و هەروەها هەر داواکارییەکی پەروەدەکان بۆ ئەم ڕێکخراوانە کە کرابێت دیسان هەر لە ڕێگەی ئەم بەشەوە بەڕێ کراوە.

لێرەدا پێویستە ئەم ڕوونکردنەوەیەش بخەینە ڕوو: وەزارەتی پەروەردە تەنها لەگەڵ (٣) ڕێکخراوی (UN)دا هەڵسوکەوت دەکات کە ئەوانیش (هابیتات ، یونسکۆ، یونسێف)ن کە بەشێکی ئیشەکانیان پەیوەندیدارە بە پەروەردە و ڕێکخراوی یونۆکی لە سەرووی هەموویانەوەیە بۆ هاریکاری و بەدواچوون و ڕاپەڕاندنی ئیشەکان لەنێوانیاندا بەم جۆرەی خوارەوە:

١. ڕێکخراوی هابیتات (UNCHS):-

هەڵدەستێ بە ئەنجامدانی کاری دروستکردن و چاککردنەوەی هەموو بیناو دام و دەزگای پەروەردەیی وەک: قوتابخانەی (٤) پۆلی و (٦) پۆلی و خانووی مامۆستا و (١٢) پۆلی و باخچەی ساوایان و بەشی ناوخۆیی و هۆڵی خوێندنگە و سەنتەری دابەشکردن و بینای سەرپەرشتیاریتی و گەنجینە و سەنتەری تاقیکردنەوە و هۆڵی داخراوی وەرزش و ... هتد.

ئەم ڕێکخراوە تا فەیسی (٥) کاری تعمیراتی نەدەکرد بەڵام لە فەیسی (٥) و بەدواوە هاوشانی دروست کردن هەموو ئیشێکی تعمیرات کە خرابێتە بەرنامەیەوە جێبەجێی کردووە. هەروەها لەکاری دروست کردندا تا فەیسی (٦) کەل و پەلی ئیدارەی خوێندنگای دابین نەدەکرد بەڵام لەو فەیسەو بەدواوە کەلوپەلی ئیدارەشی خستۆتە بەرنامەی خۆیەوە.

ئەتوانین بڵێین هەتا فەیسی (٥) هەمووی جێبەجێ کراوە و فەیسی (٦ و ٧ و ٨) بەشێکی زۆری جێبەجێ کراوە و کەمێکیشی لەژێر جێبەجێکردندایە.

بەڵام فەیسی (٩ و ١٠) تەنها پلانی بۆ دانراوە و هێشتا ڕەزامەندی بۆ وەرنەگیراوە ، بەم شێوەیەی خوارەوە:(*)

- خشتەی ژمارە (١ / أ)
- ڕێکخراوی هابیتات
- ژمارەی ئەو پرۆژانەی تا ئێستا جێبەجێکراون و بە ڕێژەی ١٠٠٪ تەواوکراون بە پێی فەیسەکان:

ز	فەیس	سلێمانی		کەرکوک		هەولێر (کۆیە)		کۆ	
		دروست کردن	چاککردنەوە	دروست کردن	چاککردنەوە	دروست کردن	چاککردنەوە	دروست کردن	چاککردنەوە
١	یەك	٢٠	-	١١	-	-	-	٣١	-
٢	دوو	١٦	١	١٤	-	٣	-	٣٣	١
٣	سێ	٢٨	-	١	-	-	-	٢٩	-
٤	چوار	٢٧	-	٦	-	-	-	٣٣	-
٥	پێنج	١٤	١٨	٥	٢	-	-	١٩	٢٠
٦	شەش	١٥	١٩	٤	٦	٦	-	٢٥	٢٥
٧	حەوت	-	-	-	-	١	-	١	-
٨	هەشت	-	-	-	-	٢	-	٢	-
کۆی گشتی		١٢٠	٣٨	٤١	٨	١٢		١٧٣	٤٦

(*) سەبارەت بەم خشتانە زانیاری پێویست بە ناو و جۆر و شوێن و پارەی تەرخانکراو و ناوی کۆمپانیای بەڵێندەر و ڕۆژی دەست بەکاربوون و ڕۆژی کۆتای و بەرواری وەرگرتنی پرۆژەکە لیستی ووردەکاریمان هەیە هەر بەڕێزێک مەبەستی بێت ئەتوانێ زانیاری تەواو وەربگرێت لەلامان.

- خشتەی ژمارە (١ / ب)
- ڕێکخراوی هابیتات
- ژمارەی ئەو پرۆژانەی تا ئێستا جێبەجێ کراون و بەڕێژەی ١٠٠٪ تەواوکراون بە پێی جۆرەکانیان:

ز	جۆری پرۆژە	سلێمانی	کەرکوک	هەولێر (کۆیە)	کۆ
١	دروست کردنی خوێندنگای (٤) پۆلی + خانووی مامۆستا	٦٥	١٧	٥	٨٧
٢	دروست کردنی خوێندنگای (٦) پۆلی + خانووی مامۆستا	١٧	٦	٥	٢٨
٣	دروست کردنی خوێندنگای (٩) پۆلی + خانووی مامۆستا	-	١	-	١
٤	دروست کردنی خوێندنگای (١٢) پۆلی	٢٦	٩	٢	٣٧
٥	دروست کردنی خوێندنگای (١٢) پۆلی نمونەیی	٢	-	-	٢
٦	دروست کردنی باخچەی ساوایان	٣	١	-	٤
٧	دروست کردنی بەشی ناوخۆیی خوێندکاران	٢	٤	-	٦
٨	دروست کردنی هۆڵی خوێندنگا	٤	٢	-	٦
٩	دروست کردنی بینای جۆراوجۆری پەروەردەیی	١	١	-	٣
١٠	چاککردنەوەی خوێندنگای سەرەتای	١٠	٣	-	١٣
١١	چاککردنەوەی خوێندنگای ناوەندی و دواناوەندی	٢٤	٥	-	٢٩
١٢	چاککردنەوەی بینای جۆراوجۆری پەروەردە	٤	-	-	٤
	کۆی گشتی	١٥٨	٤٩	١٢	٢١٩

- خشتەی ژمارە(٢ / أ)
- ڕێکخراوی هابیتات
- ژمارەی ئەو پرۆژانەی لەژێر تەواوبوون دان بە پێی فەیسەکان:

ز	فەیس	سلێمانی		کەرکوک		هەولێر (کۆیە)		کۆ	
		دروست کردن	چاککردنەوە	دروست کردن	چاککردنەوە	دروست کردن	چاککردنەوە	دروست کردن	چاککردنەوە
١	شەش	٩	-	١	-	١	-	١١	-
٢	حەوت	٥	٣٧	١	١٢	١	-	٧	٤٩
٣	هەشت	-	٢	-	-	٥	-	٥	٢
	کۆی گشتی	١٤	٣٩	٢	١٢	٧	-	٢٣	٥١

- **خشتەی ژمارە (٢ / ب) ...... (ڕێکخراوی هابیتات)**
- **ژمارەی ئەو پرۆژانەی لەژێر ئەنجامداندان بە پێی جۆرەکانیان :**

ز	جۆری پرۆژە	سلێمانی	کەرکوک	هەولێر(کۆیە)	کۆ
١	دروست کردنی خوێندنگای (٤) پۆلی + خانووی مامۆستا	٨	-	-	٨
٢	دروست کردنی خوێندنگای (٦) پۆلی + خانووی مامۆستا	٢	-	٢	٤
٣	دروست کردنی خوێندنگای (١٢) پۆلی	٣	١	٢	٦
٤	دروست کردنی بەشی ناوخۆیی خوێندکاران	-	١	٢	٣
٥	دروست کردنی بینای جۆراوجۆری پەروەردەیی	١	-	١	٢
٦	چاککردنەوەی خوێندنگای سەرەتای	٣٠	١١	-	٣١
٧	چاککردنەوەی خوێندنگای ناوەندی و دواناوەندی	١٨	١	-	١٩
٨	چاککردنەوەی بینای جۆراوجۆری پەروەردە	١	-	-	١
	کۆی گشتی	٥٣	١٤	٧	٧٤

- **خشتەی (٣ / أ) ...... (ڕێکخراوی هابیتات)**
- **ژمارەی ئەو پرۆژانەی لەژێر پلان دان :**

ز	فەیس	سلێمانی		کەرکوک		هەولێر (کۆیە)		کۆ	
		دروست کردن	چاککردنەوە	دروست کردن	چاککردنەوە	دروست کردن	چاککردنەوە	دروست کردن	چاککردنەوە
١	شەش	٤٤	١	١٥	-	-	-	٥٩	١
٢	حەوت	٧٩	١٠	٣٤	٥	-	-	١١٣	١٥
٣	هەشت	٦٣	٤٧	٢٢	١٥	-	-	٨٥	٦٢
	کۆی گشتی	١٨٦	٥٨	٧١	٢٠	-	-	٢٥٧	٧٨

- **خشتەی ژمارە (٣ / ب) ...... (ڕێکخراوی هابیتات)**
- **ژمارەی ئەو پرۆژانەی کە لەژێر پلاندان بە پێی جۆرەکانیان :**

ز	جۆری پرۆژە	سلێمانی	کەرکوک	هەولێر (کۆیە)	کۆ
١	دروست کردنی خوێندنگای (٤) پۆلی + خانووی مامۆستا	٧٥	٣٢	-	١٠٧
٢	دروست کردنی خوێندنگای (٦) پۆلی + خانووی مامۆستا	٣٢	٩	-	٤١
٣	دروست کردنی خوێندنگای (١٢) پۆلی	٣٣	٧	-	٤٠
٤	دروست کردنی خوێندنگای (١٨) پۆلی	١	-	-	١
٥	دروست کردنی خانوو بۆ مامۆستا	٩	٤	-	١٣
٦	دروست کردنی باخچەی ساوایان	١٣	٦	-	١٩
٧	دروست کردنی بەشی ناوخۆیی خوێندکاران	٤	١	-	٥
٨	دروست کردنی هۆڵی خوێندنگا	١	-	-	١
٩	دروست کردنی بینای جۆراوجۆری پەروەردەیی	١٨	١٢	-	٣٠
١٠	چاککردنەوەی خوێندنگای سەرەتای	٣٩	١٤	-	٥٣
١١	چاککردنەوەی خوێندنگای ناوەندی و دواناوەندی	١٥	٦	-	٢١
١٢	چاککردنەوەی بینای جۆراوجۆری پەروەردە	٤	-	-	٤
	کۆی گشتی	٢٤٤	٩١	-	٣٣٥

٢. رێکخراوی یونسکۆ:-

تایبەتە بە قۆناغی خوێندنی ناوەندی و ئامادەیی و پیشەیی و پەیمانگەکان.

ئەم ڕێکخراوە هەڵساوە بە دابین کردنی زۆربەی پێداویستییەکانی خوێندن بۆ ئەم قۆناغانە وەك: قرطاسیة ، کەل و پەلی ئیدارە ، رەحلە تەختەرەش ، کردنەوەی خول ، کەل و پەلی چاپ ، کەل و پەلی تاقیگە ، کتێب بۆ پەرتوکخانەکان ، ئامێری کۆمپیوتەر ، ئامێری فۆتۆکۆپی ، ئامێری چاپ ، ئۆتۆمۆبیل ، مولیدەی کارەبا ، مبردە ، ئێرکۆندیشن ، کەلوپەلە وەرزشی ، کەلوپەلی هونەری ، کەلوپەلی مۆسیقی ، کەلوپەلی خوێندنگە پیشەییەکان. هەروەها تا فەیسی (٣) ژمارەیەك خوێندنگەی (٦) پۆلی و (١٢) پۆلی نموونەیی دروست کردووە و ژمارەیەکی زۆرتری خوێندنگەشی چاکردۆتەوە وەك لەم خشتەیەی خوارەوەدا دەردەکەوێت:

- خشتەی ژمارە (٤)
- ڕێکخراوی یونسکۆ
- ژمارەی پرۆژەکانی بیناسازی کە تا ئێستا جێبەجێ کراون بە ڕێژەی ١٠٠٪ :

ز	فەیس	سلێمانی		کەرکوك		هەولێر (کۆیە)		کــــۆ	
		دروست کردن	چاکردنەوە	دروست کردن	چاکردنەوە	دروست کردن	چاکردنەوە	دروست کردن	چاکردنەوە
١	یەك	-	٢٤	-	١٢	-	٢	-	٣٨
٢	دوو	٤	٢	١	٣	-	٣	٥	٩
٣	سێ	٢	٦	١	-	-	٤	٣	١٠
٤	چوار	-	-	-	-	-	١	-	١
کۆی گشتی		٦	٣٣	٢	١٥	-	١٠	٨	٥٨

- خشتەی ژمارە (٥)
- ڕێکخراوی یونسکۆ
- خولی ڕاهێنان / قۆناغی ناوەندی و دواناوەندی

ز.	پارێزگا	ژمارەی خول	ژمارەی بەشدار بووان
١	سلێمانی	٧	١٢٣٦
٢	کەرکوك	١١	٧١٣
٣	هەولێر (کۆیە)	١٠	٢٤٦
	کۆی گشتی	٢٨	٢١٩٥

٢. ڕێکخراوی یونسیف:-

سروشتی ئەم ڕێکخراوە تایبەتە بە منالْ ، هەر لە قۆناغی باخچەی ساوایان و سەرەتایی تا نەوجەوانان. ئەم ڕێکخراوە هەڵساوە بەدابین کردنی زۆربەی پێداویستییەکانی باخچەکانی ساوایان و قوتابخانە سەرەتاییەکان وەك: (قرتاسیە ، کەل و پەلی قوتابخانە ، مێز ، کورسی ، دۆلاب ، کومبار ، صۆپا ، ڕەحلە ، صبورە ... هتد).

هەروەها دابین کردنی زۆربەی کەل و پەل و ئامێر و پێداویستی وەك کۆمپیوتەر ، ڕۆنێو ، فۆتۆکۆپی ، ئامێری چاپ ، چاپخانەی گەورە ، موەلیدەی کارەبا ، ئۆتۆمۆبیل ، پاص ، وە هەروەها چاککردنەوەی ژمارەیەکی زۆری بینای باخچەی ساوایان و قوتابخانەی سەرەتایی و دامودەزگای پەروەردەیی وەك لەم خشتانەی خوارەوەدا دەردەکەوێت:

- خشتەی (٦)
- ڕێکخراوی یونسیف
- ژمارەی ئەو پرۆژانەی تا ئێستا جێبەجێ کراون و بە ڕێژەی ١٠٠٪ لە بواری بینا سازیدا

ز	فەیس	سلێمانی		کەرکوك		هەولێر (کۆیە)		کــۆ	
		دروست کردن	چاککردنەوە	دروست کردن	چاککردنەوە	دروست کردن	چاککردنەوە	دروست کردن	چاککردنەوە
١	یەك	-	١٧	-	-	-	٥	-	٢٢
٢	دوو	-	٣٢	-	-	-	-	-	٣٢
٣	سێ	-	٣٧	-	١٨	-	١	-	٥٦
٤	چوار	-	-	-	-	-	٦	-	٦
٥	شەش	-	٢٥	-	١٠	-	-	-	٣٥
٦	حەوت	-	١٦	-	٣	-	٢	-	٢١
٧	هەشت	-	-	-	-	١	-	١	-
کۆی گشتی		-	١٢٧	-	٣١	١	١٤	١	١٧٢

- خشتەی (٧)
- ڕێکخراوی یونسیف
- ژمارەی ئەو پرۆژانەی تا ئێستا لەژێر ئەنجامدان دان لە بواری بینا سازیدا :

ز	فەیس	سلێمانی		کەرکوك		هەولێر (کۆیە)		کــۆ	
		دروست کردن	چاککردنەوە	دروست کردن	چاککردنەوە	دروست کردن	چاککردنەوە	دروست کردن	چاککردنەوە
١	حەوت	٥	-	١	٢	-	-	٦	٢
٢	هەشت	-	-	-	-	-	١	-	١
کۆی گشتی		٥	-	١	٢	-	١	٦	٣

- خشتەی ژمارە (٨)
- ڕێکخراوی یونسیف
- خولی ڕاهێنان / قۆناغی سەرەتایی:

ز.	پارێزگا	ژمارەی خول	ژمارەی بەشدار بووان
١	سلێمانی	٣٥	٤٨٦٦
٢	کەرکوك	١٠	٩٢٩
٣	هەولێر(کۆیە)	٤	١٢١
	کۆی گشتی	٤٩	٥٩١٦

- خشتەی ژمارە (٩)
- دروست کردنی ڕەحلە تا ئێستا:

ز	ناوی ڕێکخراو	ساڵی ١٩٩٥	ساڵی ١٩٩٨	ساڵی ١٩٩٩	ساڵی ٢٠٠٠	ساڵی ٢٠٠١	کۆی گشتی
١	یونسکۆ	٧٠٠	١٣٧٩٠	٥٦٩٠	٥٥٠٠	-	٢٥٦٨٠
٢	یونیسیف	-	-	-	١٢٥٣٥	٤٢٦٦٦	٥٥٢٠١
٣	NGO	١٥٦٠	-	-	-	-	١٥٦٠
	کۆی گشتی	٢٢٦٠	١٣٧٩٠	٥٦٩٠	١٨٠٣٥	٤٢٦٦٦	٨٢٤٤١

ئەمەو بێجگە لە هاوکاری کردنی بەردەوامی پەروەردە لە بواری چالاکی جۆراوجۆری وەك:

١) مسح تعلیمی.

٢) بەرنامەی التعلیم للجمیع.

٣) خولی جۆراوجۆر بۆ مامۆستا و کارمەندانی وەزارەت وەك: خولی ئیداری ، وانە ووتنەوە ، کۆمپیوتەر، ئامار ... هتد.

٤) چاپ کردنی مستلزماتی امتحانی و سجلاتی إحصاء و کتێبی مافەکانی منالٚ.

- **خشتەی ژمارە (١٠)**
- **لیستی ئۆتۆمبیل و ماتۆڕی هاتوو بۆ وەزارەت تاکو ئێستا:**

ژ	ناوی ڕێکخراو	جۆری ئۆتۆمبیل و مۆدێل و ئۆتۆی دروستکەر	دیوانی وەزارەت	بۆ سلێمانی	بۆ کەرکوک	رانیە	بۆ هەولێر	ئۆتۆی تر	کۆی گشتی	تێبینی
١	یونسیف	پاصی نیسان مودیل ٢٠٠٠ ، ٢٢ مقعد	-	٨	٤	٢	-	-	١٤	
٢	یونسیف	لاندکروز (تویوتا هایلوکس) ، 4WD مودیل ٢٠٠٠	-	١	-	١	-	٢	٤	
٣	یونسیف	پیکاب دبل کابینە/ تویوتا مودیل 1998 4WD	٢	١	٢	-	١	١	٧	
٤	یونسیف	داینا ٢,٥ طن / مودیل 1999 2WD	٢	٢	١	١	-	-	٦	
٥	یونسیف	لاندکروز نیسان بترول	-	-	-	-	-	١	١	
٦	یونسیف	لۆری ڤالڤو مودیل ٢٠٠٠	١	١	-	-	-	-	٢	
٧	یونسیف	ماتۆڕ (سایکل) / جۆری یاماها مودیل ١٩٩٨	١	٦	٢	١	١	-	١١	
٨	یونسکو	لاندکروز نیسان بترول 4WD مودیل ١٩٩٩	1	-	-	-	-	٢	٣	
٩	یونسکو	پیکاب دبل کابینە/ نیسان مودیل 1998 4WD	١	١	-	-	١	-	٢	
١٠	یونسکو	پیکاب / مودیل 4WD 1998	-	١	١	-	-	-	٢	
١١	یونسکو	لوری سکانیا مودیل ٢٠٠٠	-	-	١	-	-	-	١	
١٢	یونسکو	پاس نیسان بترول مودیل ٢٠٠٠ (٢٦ مقعد)	-	١	-	-	-	-	١	
		کۆی گشتی	٨	٢٢	١١	٥	٣	٦	٥٥	

ڕێکخراوە خێرخوازە (NGO) کان:-

پێویستە ڕۆڵی خێرخوازی و مرۆڤ دۆستی ڕێکخراوە (NGO)کان بەشێوەیەکی کورت بخەینە بەرچاو لە بواری پەروەردەدا. بە تایبەت لەدوای ڕاپەڕین ژمارەیەکی زۆر ڕێکخراوی خێرخواز ڕوویان کردە ئێرە وەك (SCF , KLA , KRA ، شێڵتەر ، فرانس لیبرتی ، کەنیسەی دانیمارکی ، ئیکۆ ، ئیکولیبەر ، شنەبای یابانی ، D.C هۆڵەندی ، ئۆفدا ، 4Rs , T.D.C. , NPA , KRO , I.C.M.C. ، سۆلیداریتی ، اوکسفام ، قەندیلی سویدی ، KSCی کوردستان ، اغاثەی ئیسلامی ، ریچ ، رابیتەی ئیسلامی کورد ، شبیبەی اسلامی کورد ... هتد).

کە هەموو ئەو شتانەی بۆیان ئەنجامداوین تۆمار کراوە و ڕەنگە کاتێکی زۆری بوێ بۆ خوێندنەوەی یەك بەیەکیان بەڵام ئەتوانین بەم خاڵانە چالاکیەکانیان کورت بکەینەوە:

١) دابین کردنی برێك کەل و پەلی خوێندنگە.

٢) ڕێنمایی تەندروستی و کوتان و چاویلکەی پزیشکی بۆ قوتابیان.

٣) دەست گرتنی قوتابییە هەژارەکان بە جلوبەرگ و خۆراك ... هتد.

٤) کردنەوەی خولی جۆراوجۆری وەك: ڕێنمایی مین ، کۆمپیوتەر ، ڕەسم ، موسیقا بۆ مامۆستایان و خولی هاوینە بۆ قوتابیان.

٥) دروست کردن و چاککردنەوەی قوتابخانە و خوێندنگە وەك لەم خشتەیەی خوارەوەدا دەردەکەوێت.

- **خشتەی ژمارە (١١)**
- **ژمارەی ئەو پرۆژانەی تا ئێستا لەلایەن ڕێکخراوە NGO کان ئەنجام دراوە بۆ پەروەردە.**

	سلێمانی		کەرکوک		هەولێر (کۆیە)		کـــۆ	
	دروست کردن	چاککردنەوە	دروست کردن	چاککردنەوە	دروست کردن	چاککردنەوە	دروست کردن	چاککردنەوە
	٢٠١	٢٧	١٣٦	٢١	٢٨	١٥	٣٦٥	٦٣
کـــۆ	٢٢٨		١٥٧		٤٣		٤٢٨	

- **خشتەی ژمارە (١٢)**
- **خولی ڕاهێنان / (قۆناغی سەرەتایی ، ناوەندی و دواناوەندی یەکان)**
- **ڕێکخراوە (NGO) کان**

ز	پارێزگا	ژمارەی خول	ژمارەی بەشدار بووان
١	سلێمانی	٤٢	٣٧٦٩
٢	کەرکوک	٢٧	٢٦٠٧
٣	هەولێر(کۆیە)	٢٨	٧٥٠
	کۆی گشتی	٩٧	٧١٢٦

ئەم ڕێکخراوانە ئێستا ژمارەیەکی کەمیان ماوەتەوە لێرە بەتایبەتی دوای کارەساتی (٣١ ی ئاب) و هاتنەکایەوەی بەرنامەی نەوت بەرانبەر بە خۆراک زۆربەیان ڕۆشتن و نەهاتنەوە.

ئەمەو بێجگە لە چەند خێرخوازێکی گەلەکەمان و چەند کەسانێکی نیشتمان پەروەر و سەرکردە تا ئێستا چەند پرۆژەیەکیان بۆ ئەنجام داوین و ناوەکانیان بەرێز و سوپاسەوە لە وەزارەت تۆمار کراوە.

بەڕێزان ڕەنگە لای زۆربەی زۆرمان ئەو ژمارانە جێگەی طموح نەبن و هەبێ بڵێ تا ئێستا بەرانبەر ئەو کاولکارییەی کوردستان دوچاری هاتووە ڕێژەی ئاوەدانکردنەوە وەك پێویست نییە.

ڕاستە بەڵام وەزارەتی پەروەردە ناتوانێ زیاتر لەوەی بۆی تەرخان کراوە لەبەرنامەی هەر فەیسێك بەرنامەی زۆرتر و فراوانتر دابنێ ، چونکە بودجەکەمان سنووردارە و لە هەندێ فەیسی بەرنامەکانی/٩٨٦ سەرەڕای کەمی پارەی تەرخانکراو بۆ پەروەردە هێشتا بڕێکیش پارە تەرخانکراوە بۆ وەزارەتی ڕۆشنبیری و وەزارەتی کاروباری کۆمەڵایەتی لەگەڵ دڵنیبای تەواومان بۆ ڕەوایی داواکانیان کە لەڕێگەی پەروەردەوە پرۆپۆزەڵەکانیان پێشکەش بە ڕێکخراوەکان کراوە ، بەڵام کاری کردۆتە سەر بودجەکەمان.

کێشـــەکان

ئەم ڕێکخراوە بەڕێزانـە (بەتایبـەتی ستافی ئێرەیـان) درێغییـان نـەکردووە لـە هاوکـاری لەگـەڵ وەزارەتی پەروەردە بەڵام هێشتا هەندێ کێشە و تەگەرە هەیـە کە بۆتـە هـۆی دواکـەوتن و بەئـەنجام نەگەیشتنی هەندێ پـرۆژە ، کەهـەندێ لـە هۆکارەکـان دەگەڕێتـەوە بـۆ سیسـتمی میکـانیزمی ئیـش و کارەکان و هەندێکی دیکەیان بۆ ئەم ئەڵقە زیادانەی ڕۆتـین و هەندێکیشیان دەگەڕێتـەوە بـۆ خۆمـان. بەکورتی ئەتوانین کێشەکان بەم خاڵانە چڕ بکەینەوە:

١. دەستکاری کردنی بودجەی تەرخانکراو بۆمان کە هەندێ جار سێ تا چوار جار بودجەکەمان گۆڕاوە بەپێی هەڵکشان و داکشانی پارەی نـەوت ناچـارکراوین بەرنامـەکانمان بگۆڕیـن و هـەندێ جـار هـەمان بودجە لە نێوان دەسەڵاتە ناوخۆییەکان و ڕێکخراوەکاندا گۆڕاون ، بۆ نموونە بەرنامـەی فەیسـی (١٠)ی پەروەدە لە وەزارەتی هاوکاری (٩) ملیۆن دۆلار دانراوە کە هابیتـات جێبـەجێی بکـات بـەڵام یونۆکـی ڕای گەیاندووە کە تەنها (١) ملیۆنە.

٢. نەبوونی (دەسەڵات و صلاحیەت)ی پێویست لەلایەن ڕێکخراوەکان کە بۆ بچووکترین کردار پێویستە هەولێر و بەغدا و نایرۆبی و پاریس و نیۆیۆرك ڕەزامەند بن.

٣. گرانی نرخ و خراپی جۆری هەندێ پێداویستی بەرانبەر بە بازاڕی ئێرە ، بـەڵام نـاتوانن لـێرە بیکـڕن چونکە پارەکەی کاش کۆمپۆنێنت نییە و ئەنتەرناشناڵە.

٤. یان ئەم کەل و پەلانەی کە دەیهێنن جۆری دەگمەنە و پارچەی یەدەگی لێرە نییە و زوو پەکی دەکەوێ.

٥) ڕۆتین و تەعقیداتی سیستمی کارەکە و گوێ نەدانە نرخی (کات) وای کردووە کە هـەندێ پـرۆژە لـە فەیسی (١)دا بڕیاری بۆ دراوە بـەڵام تـاکو ئێستا تـەواو نـەبووە وەك کارگـەی طباشیری بازیـان. یـان دواکـەوتنی پرۆژەکـان بـەهۆی دوبارەکردنـەوەی (تصمیـم و دیزایـن) لەلایـەن دەسـتـەی T.B.S.وە و سەرلەنوێ چێك کردنەوەی پرۆپۆزەڵەکان کە ئاشکرا دیارە ئەندازیاری کەم ئەزموون ئەنجامیان داوە و سەرەڕای ئەم دواکەوتنەش ناتەواوی بیناکە و درز و داتەپین و ڕەنگە لە دواڕۆژدا کارەساتی گەورەشی لێ بکەوێتەوە وەك خوێندنگەی ١٢ پۆلی ژاراوە، ١٢ پۆلی هەڵەبجەی تازە، ٦ پۆلی بۆسکێن، ٤ پۆلی قرخ ... هتد.

٦) جۆرە ناتەبابیەکی دیار لەنێوان ڕێکخراوەکـان ، بـۆ نموونـە تـا فەیسـی (٣) یونسـکۆ ئیشـی بینـا و تەعمیراتی دەکرد زۆر بەڕێکوپێکی ، بەڵام دوای ئەوە لێی سـەندرایەوە و درا بـە هابیتـات. هابیتـاتیش سەرەڕای ئیشەکانی خۆی کـە ئاوەدانکردنەوەیـە وەك خـانوو بـۆ ئـاوارە ، ڕێگاوبـان ، ئـاو و ئـاوەڕۆ و مجاری ، نەخۆشخانە ، پرد ، فێتینەری ، کلینك ، قەسابخانە ، حمام شعبی ، سوق عصری ، پـرۆژەی گـەیاندنی ئـاو بـۆ مزروعـات ، حـوض تغطیــس ی ئـاژەڵ ، مجمـع دوائـر ... هتـد. کەواتـە درەنـگ فریادەکەوێ. وە چەندەها جار ووتوویانە کە فریا ناکەوین.

ڕێکخراوی یونسێف داوامان لێ کردووە کەکاری بیناسازیمان بۆ ئەنجام بدات ، بەڵام وەڵامیان ئەوە بووە کە ستافەکەیان (ستافی هندسی) سنووردارە و ناتوانن لە ژمارەیەکی (زۆر محدود) زیاتر هیچ بکەن. کەچی ڕێکخراوی یونسکۆ ئامادەباشی دەربڕیوە بەڵام نایدەنێ ، هەرچەندە تا ئێستاش کاری بیناسازی بۆ خوێندنی باڵا دەکات.

٧) کێشەی زەوی: پرۆژەمان هەیە هەموو شتێکی تەواوە بەڵام زەوی نییە ، ناچار دەیدەینە شوێنێکی دیکە یاخود لەناو گۆڕەپانی خوێندنگەیەك ئەنجامی دەدەین کە ئەوەش دەبێتە هۆی نەهێشتنی شوێنی یاری و چالاکی خوێندنگەکان. بەهەمان شێوە هەندێ گوند هەیە خەڵکەکەی ئامادە نییە زەوی ببەخشێت بۆ خوێندنگە.

٨) کێشەی مقاول: وەك (٤) قوتابخانەکەی (زێوەر ، ژین ، ئاشتی ، چوارتا) کە لەنێوان مقاول و هابیتاتدا کێشە دروست بووە و وا دوو ساڵە خوێندکارەکانمان زەرەرمەند بوون و هیچ ڕێگا نەما نەیگرینە بەر و چارەمان پێ نەکرا.

٩) کێشەی دابەشکردنی ئیشەکان: بۆ نموونە بۆ دروست کردنی بینای هەر دام و دەزگایەك کە هابیتات جێبەجێی دەکات بەڵام بۆ دابین کردنی کەل و پەل ڕێکخراوێکی دیکە جێبەجێی دەکات ئینجا ئەگەر بیناکە باخچەی ساوایان بێت یان قوتابخانەی سەرەتایی ئەوا ناچارین بیخەینە سەر بەرنامەی یونسێف وە ئەگەر بۆ ناوەندی و پیشەی یان قسم داخلی بێت ئەوا ئەدرێتەوە یونسکۆ و تا ئەنجام دەدرێ کاتێکی زۆری دەوێت.

١٠) کێشەی بینا داگیرکراوەکان لەلایەن خەڵك و ئاوارەکانەوە ، کە زۆر پێویستیمان بەم بینایانە هەیە و زۆربەیان خراونەتە بەرنامەی فەیسەکانەوە بۆ چاککردنەوە و چەندین جار پەیوەندیمان کردووە بەلایەنی بەرپرس بۆ چۆڵ کردنیان ، بەڵام تا ئێستا هیچ ئەنجامێکی نەبووە.

١١) نەبوونی ئامارێکی تەواو بۆ بینای خوێندنگەکان و سەرژمێری گوندەکان و کەموکوڕی لە لیستی داواکراوەکانی پەروەردەکان و جێگۆڕکێی پرۆژەکان وای کردووە پرۆژەکان وەك پێویست لەشوێنی لەشوێنی پێویست ئەنجام نەدرێ و مافی هەندێ گوند و شوێن بە تەواوی نەدرێ.

١٢) گوێ نەدانی ڕێکخراوەکان بەتایبەتی (NGO)کان بە شوینی دروستکردنی پرۆژەکان و ڕەزامەندی ناچاریمان لەسەریان هەرچەندە شوێنی پێویست تر هەیە لەو شویچنانەی کە تیایدا دروست کراوە وەك: کەوانەدۆڵ/شارباژێڕ ، دێلێژە/قەرەداخ ، قرخ/چم چماڵ.

١٣) ئامادەنەبوونی هیچ لایەنێك بە پیشاندانی لێپرسراوێتی بەرامبەر بە پرۆژەکان: وەك لیژنەی باڵا بە ئاشکرا لە نوسراوەکانیاندا دەڵێن لێپرسراوێتی دەگەڕێتەوە بۆ هابیتات چونکە خۆی (اشراف و تصمصم)ی کردووە. هەروەها T.B.S. کە تصمیمی کردووە بەڵام اشرافی نەکردووە. سەبارەت بە

ئەندازیارانی پەروەردەش (تصمیم و اشـرافیان) نـەکردووە ، کەواتـە ئـەوانیش بـەرپرس نـین ، نـازانین ئەگەر دوارۆژ (خوانەکردە) یەکێك لەو بینایانە دارما کێ بەرپرسیارە ! ! !

ئەمەو بێجگە لە چەندەها کێشەی بچووك کە رۆژانە یەکلای ئەکەینەوە وبەسەریاندا زاڵ ئەبین.

پێشنیارەکان

بۆ بەرەو پێش بردنی پرۆسەی پەروەدە بەپێویستی دەزانین ئەم پێشنیارانە بخەینە روو:

١. پەلـەکردن لـە جێبـەجێکردنی پـرۆژەی کردنـەوەی (Common Roof) دەزگـای هاوبەشـی لـە نێـوان نوێنەری وەزارەتەکانو رێکخراوی هابیتات بۆ زیاتر بەرێوەچوونی پرۆژەکان بەرێك وپێکی.

٢. کورت کردنەوەی بازنە زیادەکان و نەهێشتنی رۆتین و چاککردنەوەی میکانیزمی بەرێوەچوونی ئیشـەکان و جەخت کردن لەسەر (کات) و دابین کردنی کەلوپەلی پێویست لەشوێن و کاتی پێویست دا.

٣. زیادکردنی دەسەڵاتی رێکخراوەکان و بریاردانی خێراو بەپەلە بۆ پرۆژە گرنگەکان و توانـای کرینـی هەندێ کەلوپەلی زۆر پێویست لە بازارەکانی ناوخۆ.

٤. هەڵس وکەوت کردن لەگەڵ کەناڵـە تایبەتـەکانی پـەیوەندیدار لـە وەزارەت ، نـەك لەگـەڵ ئیـدارەی خوێندنگە و بەشەکان بەبێ ئاگاداری بەشی پەیوەندیدار.

٥. پاراستنی یەك پارچەیی ئیشەکان و دابەش نەکردنیان بەسەر چەند رێکخراوێکدا.

٦. بەئەنجام گەیاندنی بریاری کۆبوونەوەکان و بەدواداچوونی بەردەوامی جێبەجێکردنی پرۆژەکان.

٧. درێژکردنەوەی ماوەی صیانەی پرۆژەکانی دروست کردن بـۆ مـاوەی یـەك سـاڵی تـەواو لـەجیاتی شەش مانگ کە ئێستا پەیرەو دەکرێت لەبەر گۆرانکـاری دیـاری ئـاو و هـەوای ناوچەکـە لەگـەرمای زۆرەوە بۆ سەرمای زۆر ، وا دەکات کەموکورییەکان لە وەرزە فێنکەکان دەرنەکەون ، وە تـەنها لـە هاوین و زستاندا دەردەکەون.

٨. کردنەوەی (یەکەی ئەندازیاری) لە دیوانی وەزارەت و دانانی ئەندازیاری شارەزاو خـاوەن ئـەزموون بۆ چێك کردنەوەی پرۆپۆزەڵەکان و کەشف کردن وبـەدواداچوون و سەرپەرشتیکردنی پرۆژەکـانی پـەروەردە و پشت گرتنـی مـادی و مەعنـەوییان و دابـین کردنـی ئوتۆمبیـل و مووچـەو دەرماڵـەی گونجاو و شایستە تا ببێتە رێگر لە رۆشتنیان بۆ رێکخراوەکان.

ئەم خاڵانە مانای ئەوە نابەخشێ بە هیچ جۆرێك کـە رێکخراوەکـان کـەم تەرخـەم بـن یـان وەك پێویـت کاریان نەکردووە ، بەڵکو بە پێچەوانەوە ، سوپاسی دڵسۆزی وکارامەیی و هاوکـاری تـەواویان دەکـەین بەڵام لێرە تەنها داوامان ئەوەیە بۆ بەرەوپێش بردنی ئیشەکان و بـۆ بـەرژەوەندی پرۆسـە پیرۆزەکـەی پەروەردە زیاتر و زۆرتر و باشتر بێت

ئیتر دەست لەناو دەست بۆ بەدیهێنانی ئەم ئامانجە پیرۆزە کە مەبەستی هەموانە.

سوپاس بۆ هەموان ...

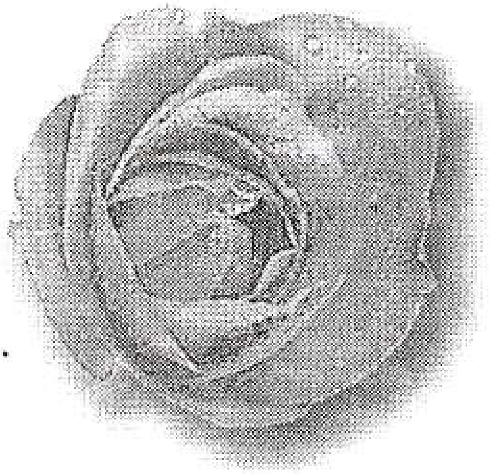

وەرزش و هونەری

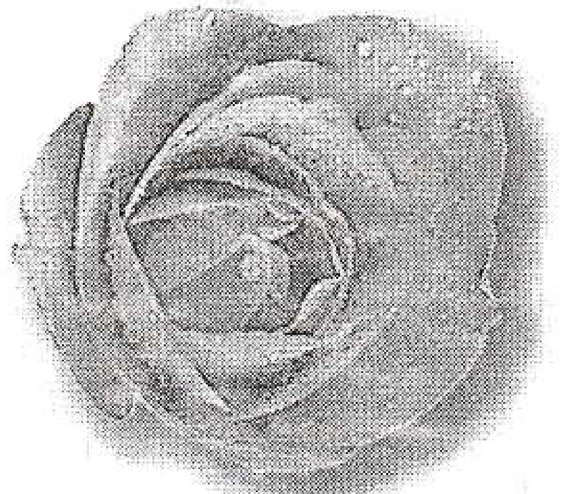

یەکەم : چالاکی وەرزشـــــی

ئێستای وەرزش و گرفتەکانی لە قوتابخانەو خوێندنگاکانی هەرێمدا

بوونی وەرزش بەندە بە بوونی ئادەمیزادەوە چونکە مرۆڤی ئەو سەردەمە هەمیشە پێویستی بە بازدان و راکردن و رم هاویشتن بووە لە پێناوی پاراستنی ژیانی لەو سەردەمەدا.

پاشان وەرزش و جۆرەکانی پەرەی سەندووە هەتاکو هۆکارێك بووە بۆ بنیات نانی دەسەلاتی ئیمبراتۆریەت وەکو ئیمبراتۆریەتی گریك و رۆمانیەکان هەروەها گریکەکان توانیان خولەکانی ئۆلۆمپیك ساز بکەن لە ناوچەی ئۆلۆمپیا لەو کاتەوە وەرزش و بزوتنەوەی وەرزش لە گەشەکردن و دانوساندا بووە هەتاکو چەرخی هەژدەیەم پیاوە مەزن و لاوازەکەی فەرەنسا ﴿ بیاردی کوبەرتان ﴾ لە سالی (١٩٨٦) بۆ یەکەم جار توانی خولەکانیئۆلۆمپیك بە شێوەی تازەو نوێ زیندوو بکاتەوە ئەوەش هۆکارێکی گرنگ بوو بۆ گەشە کردن و بلاوبوونەوەی وەرزش لە هەموو جیهاندا بە تایبەتی لە قوتابخانەو خوێندنگاکاندا.

ئێستا وەرزش زیاتر لە نیوەی کۆمەلانی سەر ئەم ئەستێرەیەی جەنجال کردو پێشکەوتووترین ئامێری تەکنەلۆژیا لە خزمەتی ئەم بوارە گرنگەی ژیاندایە ، دەیان و سەدان کۆمپانیای جیهانی بالا دەستن بۆ پرۆپاگەندەی کالا وەرزشی‌یەکان ، هەروەها سەرچاوەی ئابووری زۆر لە ولاتانی جیهانە وەك بەرازیل کاردەکاتە سەر باری رامیاری ولاتان سەقامگیر کردنی دەسەلات جگە لەوەی هۆکارێکی پێویستە بۆ باری تەندروستی مرۆڤ کە دوری دەخاتەوە لە نەخۆشیەکانی سەردەم کە ئادەمیزاد بە دەستیەوە دەنالێنێ وەکو پالەپەستۆی خوێن ، دل و شەکرە .... هتد دور لە بەکار هێنانی دەرمان و پێکهاتە کیمیاوی‌یەکان.

وەرزش ئەمرۆ پێداویستیەکی ژیانە بۆیە پێویستە لە کوردستانی ئازیزدا ئەم لایەنە سودبەخشە فەرامۆش نەکرێت بەلکو بە پێی توانا بایەخی پێبدرێت و هەموو بارێکی بۆ برەخسێ لە پێناوی خزمەت کردنی میللەتەکەمان بە تایبەتی لە قوتابخانەو خوێندنگاکاندا چونکە خوێندکاران بەردی بناغەی کۆمەلن لە هەموو بوارەکاندا بە گشتی و بواری وەرزش بە تایبەتی ، ئەمیش دەکەوێتە ئەستۆی وەزارەتی پەروەردەی حکومەتی هەرێمی کوردستان چونکە راستەوخۆ سەرپەرشتی چالاکیە وەرزشی‌یەکان دەکات لە هەموو قوتابخانەو خوێندنگاکانی کوران و کچاندا.

راستە هەندێ هۆکاری گەشە کردنی وەرزش لە دەرەوەی دەسەلاتە وەکو نەبوونی گیانێکی سەربەخۆی باری ئابووری و رامیاری ناوچەکە لەگەل ئەوەشدا دەبێ هەولی جدی بدرێت بۆ خزمەت کردنی جگەر گۆشەکانمان لە رێگای بزوتنەوەی وەرزشەوە بە تایبەتی لە قوتابخانەکاندا چونکە

دەرئەنجامی لێکۆڵینەوەیەکی زانستی بۆ بەدەست هێنانی نامەی ماجستێر لە سەر قوتابخانەکانی شاری سلێمانی کە بریتی‌یە لە (١٠) قوتابخانە لە کۆی (١٠٠) قوتابخانە لە سەر (٤٠١) قوتابی لە کۆی (٧٨٩٣) قوتابی بە رێژەی (٢ر٥٪) بە دەرکردنی معاملی پەیوەندی و نرخی (T) دەرکەوت کە نرخی (T) خشتە لە (T) دەرکراو گەورەترە ئەویش ئەوە دەردەخات کە ئاستی وەرزش و رامێنانی وەرزشی زۆر لاوازە ، بێگومان ئەوەش هۆکاری زۆرە بۆ بە بایەخ دان بە وەرزش لە قوتابخانەو خوێندنگاکاندا ئەرکێکی هەرە پیرۆزە چونکە سەرچاوەی ژیانن ، هەروەها گەشە کردنی وەرزش و بزوتنەوەی وەرزش لە قوتابخانەو خوێندنگاکاندا نیشانەی سەرکەوتنی پرۆسەی پەروەردەیە چونکە تەواوکەری ئەو پرۆسەیەیە بۆیە پێویستە هاوچەرخانە مامەڵە لەگەڵ پەروەردەو بەشەکانی پەروەردە بکەین.

بواری وەرزش بێگومان وەکو هەموو بوارەکانی تر لە کۆسپ و تەگەرە بەدەر نی‌یە دەست نیشان کردنی ئەو گرفتانە هیوایە کە لەم کۆنگرەیەدا چارەسەر بکرێت :-

١- نەبوونی پرۆگرامێکی یەکگرتوو بۆ هەموو قۆناغەکانی خوێندن بە تایبەتی لە قۆناغی ناوەندی و دواناوەندی دوور لە شێوازی جیا جیا.

٢- یاریگاو گۆرەپان وەك سی وایە وەرزش هەناسەی پێ‌دەدات کە زۆر کەم لە قوتابخانەو خوێندنگاکاندا ئەگەر هەبێت چونکە لە ناوەراستی پۆلەکاندایە بێگومان کار دەکاتە سەر پرۆسەی خوێندن.

٣- نەبوونی مامۆستای وەرزش بە پێی پێویست لە قوتابخانەو خوێندنگاکاندا بە شێوەیەکی جێگیر بوون.

٤- کەمی کەرەستەی وەرزش لە قوتابخانەو خوێندنگاکاندا ئەمەش کار دەکاتە سەر رەوتی وانەی وەرزش.

٥- بوونی یەك وانەی وەرزش لە هەفتەیەکدا لە خشتەدا حەزو ئارەزووی قوتابی و خوێندکاران دانارێژێ و کار ناکاتە سەر گەشە کردنی وەرزش وەکو پێویست بە تایبەتی لەو قوتابخانانەدا کە دەوامی سییانی تێدایەو وانەی وەرزش لە پۆلی پێنج و شەشدا دەبێتە قوربانی.

٦- بەداخەوە هەندێ لە بەڕێوەبەرانی قوتابخانەو خوێندنگاکان هەتاکو بەرپرسان بە شێوەیەکی لاوەکی سەیری وەرزش دەکەن وا هەست دەکەن وەرزش شتێکی لاوەکی‌یەو مامۆستای وەرزش کار ئاسانی‌یە بۆ قوتابخانەو خوێندنگاکان بێ گوێدان بە پەیامی پیرۆزی وەرزش.

٧- کەم تەرخەمی هەندێ لە مامۆستایانی وەرزش لە خودی خۆیانەوەیە ئەویش زیاتر دەگەرێتەوە بۆ باری ئابوری و کەمی کەرەسەی وەرزش.

٨- نەبوونی زانیاری تازە لە سەر بواری وەرزش لە رووی داوەری و ڕاهێنانەوە کە بگونجێ لەگەڵ سەردەمدا.

٩- لابردنی نمرەی وانەی وەرزش بۆ سەر کۆی نمرەکانی قوتابی و خوێندکار ئەمەش خۆی لە خۆی دا بایەخ نەدانە بە وانەی وەرزش.

١٠- پێدانی وانەی وەرزش بەو کەسانەی کە دوورن لە بواری وەرزشەوە بە تایبەتی بەڕێوەبەرەکان لە شوێنە دوورەکان تەنها لە پێناوی پڕکردنەوەی خشتەی قوتابخانە یان خوێندنگا بۆ دەستکەوتی مادی.

لە دەر ئەنجامی ئەم زانیارییانە پێشنیاری ئەم خاڵانەی خوارەوە دەکەین لە پێناوی گەشە کردن و پەرەسەندنی بواری وەرزش:-

١- هەوڵدان بۆ دابین کردنی کەرەستەی وەرزشی لە ڕێگای ڕێکخراوە بیانیەکانەوە بە تایبەتی یۆنسکۆو یونسیف بە مەرجێ ئەو کەل و پەلانە بە ڕێگای لیژنەیەکی وەرزشییەوە دابین بکرێت بۆ ئەوەی چۆنیەتی یەکەی باش بێت.

٢- لە کاتی دروست کردنی یان چاککردنی قوتابخانەو خوێندنگاکاندا پێویستە یاریگاو گۆرەپان بە شێوەیەکی گونجاو بێت لە کاتی وتنەوەی وانەی وەرزش کار نەکاتە سەر پرۆسەی خوێندن لەگەڵ دروست کردنی هەموو پێداویستییەکانی نێو یاریگا وەکو گوڵ - بۆردی باسکەو بالە بە تایبەت لە شارو شارۆچکەکان وەکو (ڕانیە - کەلار - کۆیە - دەربەندیخان - چەمچەماڵ) بە تایبەتی یاریگای باسکەو تۆپی دەست چونکە ئەم دوو جۆرە یارییە لەو شوێنانە زۆر لاواز ترە.

٣- دابین کردنی مامۆستای وەرزش و جێگیر کردنیان لە قوتابخانەو خوێندنگاکاندا و سەرف کردنی پارەی هاتوچۆو داوەری لە کاتی ئەنجام دانی یارییەکانداو زیندو کردنەوەی (٤) وانەی دەرەوەی پۆل (لاصفی).

٤- پەرەسەندنی چالاکی وەرزشی لە نێوان پەروەردەی پارێزگاکانی هەرێمدا بۆ زیاتر گەشەکردن و تێکەڵ بوونی گیانی برایەتی و تەبایی نێوان وەرزشکارانی کوردستان و خبرە وەرگرتن لە یەک تر.

٥- هەوڵ دان بۆ دابین کردنی ئەو زانیارییە تازانە کە دێنە سەر بواری وەرزش بە تایبەتی لە رووی دادوەری و ڕاهێنانەوە.

٦- پێکهێنانی لیژنەیەک لە پسپۆڕانی وەرزش لە پێناوی دانانی پرۆگرامی یەکگرتوو بۆ هەموو قۆناغەکانی خوێندن بە تایبەتی بۆ ناوەندی و دواناوەندییەکان.

٧- وەرزش زیاتر کارێکی مەیدانیە پێویستی بە سەربەخۆییەکی تەواو هەیە بۆیە پێشنیاز دەکەین بە دروست کردنی بەڕێوەبەرێتی گشتی وەرزشی وەکو لە هەموو وڵاتێکدا هەیە بۆ سەرپەرشتی کردنی بزوتنەوەی وەرزشی لە هەموو پارێزگاکانی هەرێمدا دوور لە تعقیدات و ڕۆتین.

٨- کردنەوەی خولی وەرزشی بەردەوام بە تایبەتی لە شارو شارۆچکەکانی هەرێم لە بەر لاوازی ئاستی زانیارییان.

٩- تەرخان کردنی بودجەیەکی تایبەت بۆ هەموو بەڕێوەبەریەتیەکانی چالاکی وەرزشی بۆ هەڵسوڕاندنی ئەرکەکانیان لەگەڵ دانانی یەکەیەکی ژمێریاری بۆ سەرف کردنی ئەو بودجەیە.

١٠- لە بەر ئەوەی وولاتی ئێمە وولاتێکی شاخاوییە کەش و ئاوو هەوایەکی ساردە بە تایبەتی لە وەرزی زستاندا کە کار دەکاتە سەر چالاکی وەرزش داواکارین هەوڵ بدرێت بە دروست کردنی هۆڵی سەرداخراو بۆ ئەنجام دانی خولە وەرزشیەکان بە تایبەت ئەو هۆڵەی کە بڕیارە لە سلێمانی بکرێت چونکە تەنها تەنفیزی ماوە و دروست کردنی بینای تایبەت بە چالاکی وەرزشی.

١١- پێکهێنانی لیژنەیەك لە بەڕێوەبەرێتی چالاکی وەرزشی لە وەزارەتی پەروەردە سەرپەرشتیارانی پسپۆڕی پەروەردەیی بۆ دابەش کردنی ئەو مامۆستا وەرزشانە کە تازە دادەمەزرێن.

لە کۆتایی دا هیواداریـن ئەم کۆنگرەیە مایەی پەروەردەیەکی نوێ بێت لە کوردستانی ئازیزو خۆشەویستدا و هەموو پێکەوە هەوڵی سەرخستنی پرۆسەی پەروەردە بدەین بە هەموو بەشەکانیەوە لەگەڵ ڕێزو خۆشەویستیمدا.

دووەم : ﴿ چالاکی هونەریی ﴾

بزووتنەوەی هونەریی لە کوردستانا بە شێوەیەکی ڕێك و پێك لە قوتابخانەکانەوە لە سەر دەستی چەند مامۆستایەکی بەڕێز دەستی پێ کرد ، لە بواری چالاکی هونەریدا قوتابخانەی زانستی ڕۆڵی پێشڕەوایەتی هەبووە ، هەر لە ساڵی (١٩٢٥ - ١٩٢٦) ی خوێندنەوە ساڵانە چالاکی شانۆییان پێشکەش کردووە ، لەو سەردەمانەدا مامۆستای پسپۆڕ لە بواری هونەریدا ئەگەر نەڵێین هەر نەبووە ، زۆر دەگمەن بووە ، یەکەم خولی فێربوونی مۆسیقا لە ساڵی ١٩٤٧ دا لە شاری سلێمانی کراوەتەوە.

لە ساڵی (١٩٥٤) دا بۆ یەکەم جار وانەی سروودو وێنە بە شێوەیەکی زانستی لە چەند قوتابخانەیەکی ناو شاردا وتراوەتەوە بە هەوڵ و کۆششی چەند مامۆستایەکی بەڕێز کە لە پەیمانگای هونەرە جوانەکانی بەغدا خوێندنیان تەواو کردبوو ، هەر دوای ئەو ساڵە چەندین پێشانگەی وێنە کراوەتەوەو جێی سەرنج و بایەخی خەڵکی بووە. بە دەیان تیپی سروود لە قوتابخانەکانی ئەو سەردەمەدا دامەزراوە.

لە ساڵی (١٩٦١ - ١٩٦٢) ی خوێندن تێبینیاری چالاکی هونەریی (ملاحظية النشاط الفني) بە پێی ڕێنماییەکی تایبەت دامەزراوە ، لەو فەرمانگەیەدا چەند مامۆستایەکی دەرچووی پەیمانگای هونەرە جوانەکان لە بوارەکانی مۆسیقا و شێوەکاری و شانۆدا دامەزراوە.

لە ساڵی (١٩٧٢) دا بە شێوەیەکی ڕەسمـــــــی بەڕێوەبەریەتیـــەك بە نـــــــاوی ﴿بەڕێوەبەرێتی چالاکی قوتابخانەکان﴾ دامەزرا کە چەند بەشێکی لە خۆ دەگرت وەك بەشی مۆسیق ، شێوەکاری ، شانۆ ، ڕووناکبیری و میلاکی تایبەتی بۆ هەموو بەشەکان بۆ دانرا.

ئەم بەڕێوەبەریەتیە بە گشتی سەرپەرشتی هەموو چالاکییەکی هونـەریی لـە هـەموو قۆناغـەکانی خوێندندا دەکات لە ڕێی دیدەنـی قوتابخانـەو خوێندنگاکـان و ڕێنمایی مامۆسـتایانی پـەروەردەیی و هونەری و سازدانی چالاکی هاوبەشی هونـەریی لـە هـەموو بوارەکاندا بـە مەبەسـتی ئاراسـتە کردنـی چالاکیە هونەریەکان بۆ خزمـەتی پرۆسـەی پـەروەردەیی و پـەرەپێدانی توانـای هونـەریی قوتابیـان و خوێندکاران بۆ دروست کردن و گەشە پێدانی کەسایەتی خوێندکار لە ڕێی پەروەردە کردنی هەست و فراوان کردنی ئاسۆی بیرکردنەوەو بایەخە هونەریەکانی و هاندانیان بۆ دۆزینەوەی بەها جوانـەکان لـە ژیاندا بە جۆرێك لەنگەرە دەروونیەکانیان پتەوتر بێ.

چالاکی هونەریی قوتابخانەو خوێندنگاکان ڕۆڵێکـی تایبەتمـەندو توانایـەکی بـێ هاوتـای هـەیـە بـۆ لەخۆگرتنی زۆربەی لایەنە مەعرفیەکان بە تایبەتی ئەوانەی پەیوەندیان بـە خوێندنـەوە هەیـە ، جگـە لەوەی توانای ئەوەی هەیە هەسـتی جوانکاری و چێژی هونـەریی لای نـەوەی دوا ڕۆژ بووروژێنـێ و پەرەی پێ بدات.

چالاکی هونـەری بـە شـێوەیەکی گشـتی لـە دوو ڕووی گرنگـەوە کاردانـەوەی دەبـێ ، لـە ڕووی دەروونیەوە چالاکی هونەریی پاڵنەرەکانی تاك تێر دەکات و هەوڵ دەدات ڕەوشتی کۆمەڵایەتی چاك جێی ڕەوشـتە دزێوەکـان بگرێتـەوە ، هـەروەها یارمـەتی تـاك دەدات ووزە زیادەکـانی خـۆی بـە ئاراستەیەکی پڕ سوودا خەرج کات.

پـەروەردەیی هونـەریی لـە قۆناغـە جیاوازەکـانی خوێندنـدا هـەل بـۆ قوتابیـان و خوێندکـاران دەڕەخسێنێ گوزارشت لە زۆر بابەت بکەن کە ڕەنگدانەوەی ژیان و دەورو بەریانە دوور لە خەفە کردن و ترس و پاڵە پەستۆی دەروونی ، هـەر لـە بـەر ئەوانـە یـەکێ لـە فرمانـەکانی هونـەر لـە قوتابخانـەدا ڕەخساندنی هەلە بۆ خوێندکاران تا بایەکی باڵی خۆیان بدەن و حەزە خەفەکراوەکانیان دەربڕن.

جا لـە هەسـت کردنـی تـەواو بـە گرنگـی ئـەو ڕۆڵـەی هونـەر لـە ڕووی ڕوناکبـیری و هونـەریی و کومەڵایەتیەوە دەیگێڕێ بە تایبەتی کە ڕاستەو خۆ گوشاری خۆی ئاراستەی هەست و نەست و هۆشی نەوەی نوێ دەکات ئەبێ بایەخێکی زۆر بەم لایەنە بدرێت.

﴿ گرنگترین کێشە کە ڕێ لە پێشکەوتنی چالاکی هونەریی دەگـــرێ ﴾

١- کەمی مامۆستای پسپۆڕ :

أ – زۆربەی هەرە زۆری خوێندنگاکان مامۆستای پسپۆڕی هونەریان نیە ، ناچار بە مامۆستای سەرەتایی ئەو میلاکانە پڕ دەکەینەوە ، ئەمەش کار دەکاتە سەر میلاکی وانەکانی پەروەردەی هونەریی لە قۆناغەکانی سەرەتاییدا.

لە ٧٩ خوێندنگە	١١	میلاك
	١٠	مداوم
	٢١	

واتە (٥٨) مامۆستامان پێویستە.

ب- **قۆناغی سەرەتایی** : ١٩ قوتابخانەی ناوشار مامۆستای هونەرمان نییە.

١٤ قوتابخانەی تری ناوشار پێویستیان بە مامۆستایەکی تر هەیە.

جـ- **مامۆستای مۆسیقا** : لە ساڵی (١٩٧٢) ەوە کە بەڕێوەبەرێتی چالاکی هونەری دامەزرا (٣٢) مامۆستای مۆسیقای هەبووە ، لە ساڵی (٢٠٠١) دا لەگەڵ بوونی پەیمانگای هونەرە جوانەکاندا (٢٢) مامۆستای مۆسیقا هەیە لە هەموو پارێزگادا.

٢- **کەمی کەرەسەو پێداویستی وانەکانی پەروەردەیی هونەریی :**

بۆ چارەسەرکردنی ئەم کێشەیە :

أ- دابینکردنی ئەو کەرەسەو پێداویستیانە لە ڕێی هەردوو ڕێکخراوی یونسیف و یۆنسکۆوە.

ب- دابینکردنی بودجەی تایبەت بۆ هونەر بۆ گشت قوتابخانەو خوێندنگاکان.

جـ-جێبەجێ کردنی ڕێنمایی تەرخانکردنی ڕێژەی ١٥٪ لە قازانجی فرۆشگەی قوتابخانە بۆ چالاکـــی هونەریی و وەرزشی.

د – دانانی ڕێژەیەك لە قازانجی فرۆشگەی قوتابخانەکان (بەشی پەروەردە) بۆ چالاکیە هونەریـــە هاوبەشەکان بە مەرجێ ٥٪ کەمتر نەبێ.

٣- کەم کردنەوەی وانەکانی پەروەردەی هونەریی لە دەوامی سیانیدا زیان بە چالاکی هونەریی دەگەیەنێت.

٤- کەمی مۆڵ بۆ چالاکی هونەریی.

پێشنیازو ڕاسپـــــاردە

لە ئەنجامی ئەو زانیاریانە بە لێکۆڵینەوە لەگەڵ لیژنەی تایبـەت بـە وەرزش و هونـەر پێشـنیازی ئـەم خاڵانەی خوارەوە دەکەین ، لە پێناوی گەشە کردن و پـەرە پێدانـی بـواری وەرزش ، هیواداریـن لـەم کۆنگرەیەدا چارەسەری گونجاوی بۆ دابنرێت.

١-هەوڵدان بۆ دابـین کردنـی کەرەسـەی وەرزشـی لـە ڕێگـای ڕێکخـراوە بیانیەکانـەوە ، بـە تایبـەتی یونسێف و یونسکۆ ، بە مەرجێك ئەو کەرەستانە بە هۆی لیژنەیـەکی وەرزشـی‌یەوە سەرپەرشـتی بکرێت ، بۆ ئەوەی چۆنییەتیەکەی باشبێت.

٢- لـەکاتی دروسـتکردنی ، یـان چـاککردنی قوتابخانــەو خوێندنگاکـاندا ، پێویسـتە یاریگـاو گۆڕەپانەکان بە شێوەیەکی گونجاو بێت ، لە کاتی ووتنـەوەی وانـەی وەرزشـدا کـار ئەکاتـە سـەر پرۆسەی خوێندن ، لەگەڵ دروسـت کردنـی هـەموو پێداویسـتی‌یەکی نـاو یاریگـا ، وەکـو (گـۆڵ ، بۆردی باسکە ، ئەستونی بالە) بە تایبەتی لە شارو شارۆچکەکاندا.

٣- دابینکردنـی مامۆسـتای وەرزش و جێگـیر کردنیـان لـە قوتابخانـەو خوێندنگاکـاندا و لابردنـــی بڕیاری (١٠٣٤) بۆ مامۆستایانی وەرزش.

٤- سـەرف کردنـی پـارەی هـاتو چۆو داوەری بـۆ مامۆسـتایانی وەرزش لـە کـاتی ئـەنجام دانـــی یاریەکاندا و زیندووکردنەوەی (٤) وانەی دەرەوەی پۆل (لاصفی).

٥- پێشنیازی ئەوە دەکەین کە حصـەی وانـەی وەرزش بکرێتـە (١٨) وانـە ، لـە دوای ئـەو (١٨) حصەیەوە بە محازەرە بۆی دابنرێت ، بۆ هەموو قۆناغەکانی خوێندن هـەروەکو حکومـەتی عـێراق ئێستا ئەم سیستەمە پەیرەو دەکات.

٦- ناردنی کادرە وەرزشیەکان بۆ دەرەوەی هەرێم ، بە مەبەستی وەرگرتنی زانیاری نوێ لە سەر یاساو ڕاهێنان و گۆڕانکارییە وەرزشییەکان ، یان لە ڕێگای ئینتەرنێتەوە.

٧- پەرە پێدانی چـالاکی وەرزش لـە نێـوان پـەروەردەی پارێزگاکـانی هـەرێمداو هـەنگاو نـان بـۆ دروستکردنی پەیوەندی وەرزشی لە نێوان هەردوو دەسـەڵاتەکەی هـەرێمدا ، لـە پێنـاوی تێکـەڵ بوونی گیانی برایەتی و تەبایی لە نێوان وەرزشکارانی کوردستان و خیبرە وەرگرتن لە یەکتری.

٨- پێکهێنانی لیژنەیەك لە پسپۆڕانی وەرزش لە پێنـاوی دانـانی پرۆگرامـی یـەکگرتوو بـۆ هـەموو قۆناغەکانی خوێندن.

٩- وەرزش زیاتر کارێکی مەیدانی‌یە ، پێویستی بە سەربەخۆیی‌یەکی تایبەت هەیە ، لە بەر ئەوە پێشنیاز دەکەین بە دروست کردنی بەڕێوەبەرێتی چالاکی وەرزشی ، وەکو لە هەموو وڵاتێکدا هەیە بۆ سەرپەرشتی کردنی چالاکی وەرزش لە هەرێمی کوردستاندا.

١٠- کردنەوەی خولی وەرزشی بەردەوام ، بە تایبەت لە شارو شارۆچکەکان.

١١- تەرخان کردنی بودجەیەکی تایبەت بۆ هەموو بەڕێوەبەرێتیەکانی چالاکی وەرزشی ، بۆ هەڵسوڕاندنی ئەرکەکانیان ، لەگەڵ دانانی یەکەیەکی ژمێریاری بۆ سەرفکردنی ئەو بودجەیە.

١٢- لە بەر ئەوەی کوردستان وڵاتێکی شاخاوییە ، کەش و ئاوو هەوایەکی ساردی هەیە بە تایبەت لە وەرزی زستان دا کە کار دەکاتە سەر چالاکی وەرزشی ، داواکارین هەوڵبدرێت بە دروست کردنی هۆڵی داخراو ، بۆ ئەنجام دانی چالاکییە وەرزشیەکان بە تایبەت ئەو هۆڵەی کە بڕیارە لە سلێمانی دروستبکرێت کە تەنها جێبەجێکردنی ماوە (تنفیذ) هەروەها دروست کردنی بینای تایبەت بە بەڕێوەبەرێتی چالاکی وەرزش و دیدەوانی.

١٣- دانان و گواستنەوەو دامەزراندنی مامۆستایانی وەرزشی بدرێتە بەڕێوەبەرێتی چالاکی وەرزش و دیدەوانی بە هاوکاری سەرپەرشتیارانی پسپۆڕی پەروەردە.

١٤- گرنگی دان بە دیدەوانی و زیندوکردنەوەی بە شێوەیەکی سەردەمانەو دیاری کردنی بودجەی تایبەت بۆ پێداویستی دیدەوانی و کردنەوەی چادرگەکان.

١٥- دابین کردنی هۆی هاتووچۆ بۆ بەڕێوەبەرێتی چالاکی‌یە وەرزشی‌یەکان.

١٦- دابین کردنی مامۆستای پسپۆڕی شارەزا بۆ پەیمانگای مەڵبەندی مامۆستایان بە تەنسیق کردن لەگەڵ زانکۆی سلێمانی بۆ دابین کردنی مامۆستای پسپۆڕی وەرزش بۆ وانە بێژی.

١٧- پێک هێنانی لیژنەیەک لە بەڕێوەبەری پەیمانگاو بەڕێوەبەری چالاکی وەرزش و سەرپەرشتیارانی پسپۆڕی پەروەردەیی وەرزش بۆ وەرگرتنی خوێندکاران لە بەشی وەرزش لە پەیمانگاکاندا.

١٨- بوونی یەک وانەی وەرزش لە هەفتەیەک دا حەزو ئارەزووی خوێندکار و قوتابی دانامرکێنێتەوەو کار ناکاتە سەر گەشە کردنی وەرزش وەکو پێویست بە تایبەتی لەو قوتابخانانەی کەسێ دەوامی تیادایەلەم کاتانەدا وانەی وەرزش لە پۆلی (٥) و (٦) دەبێتە قوربانی ، داواکارین لەو قوتابخانانەی کەسێ دەوامی تێدایە کەم کردنەوەی وانەکان لە سەر حسابی وانەی وەرزش نەبێ.

چەند بابەتێکی پەروەردەیی

١- نەهێشتنی نەخوێندەواری

٢- خوێندنی تەوزیمی

٣- نەوجەوانان

٤- پەروەردەی تایبەت

٥- کتێبخانەی قوتابخانەکان

٦- چاپخانە

٧- باخچەی قوتابخانەکان

٨- تاقیگەکان

٩- کارگەی دارتاشی

١٠- فرۆشگای خوێندنگاکان و خولەکانی بەهێزکردن

١١- رابەرایەتی پەروەردەی

١٢- کارگێری و دارایی

١٢- ژمێرەرو تەکنالوجیا پەروەردەیی یەکان

بەناوی خوای بەخشندە و میهرەبان

پیشەکی :

زانست و زانیاری و پەروەردە و فیرکردن بەردی بناخەی ئالّ و گورە گرنگ و بنەرەتیەکانی دنیاو . داینە موی پیش کەوتنە رەهاو سەرتاسەریەکەی سەردەمن ، هەر بویە و بو ئەوەی گەلی کوردیشمان لە تەك کاروانی زانیاری و قافلەی فیرکردندا بەرەو ئاسو گەشەکانی پیش کەوتن و شارستانیەت هەنگاو بنێ ، حکومەتی هەریمی کوردستان و وەزارەتی پەروەردە بیری بەستنی کونگرەی سییەمی پەسند کرد ، تاکو ببیتە وەرچەخانیکی میژوویی بەهیزو، هیزو تەوژم و تەکان بە تیکرای رەهەند و بوارە وەستاوەکانی پەروەردە ببەخشی و بیانکیشی بەرەو ئاسوی سەرکەشی گەشە سەندن و کالای نویخوازیو هاوچەرخیان بەبالابریّ ، بە لەبەر چاوگرتنی بیرو باوەرو خوورەوشت و نەریتە رەسنەکانی نەتەوەکەمان .

ئیمەش (لیژنەی چەند بابەتیکی پەروەردەیی) ئەرکی کوکردنەوەی زانیاریمان لە سەر ئەو بابەتە پەروەردەیی یانە پێ سپیردرا ، هیواداریـن شتیکمان خستبیتە سەر شاروی پیروزی پەروەردە .

بابەتی یەکەم : - ((نەهێشتنی نەخوێندەواری))

گرنگی نەهێشتنی نەخوێندەواری

نەخوێندەواری یەکێکە لە هەرە دوشمنە سەرسەختەکانی پێش کەوتنی مرۆڤ هەژاری و برسێتی و نەخۆشی و دەیان دەردی کوشندەی کۆمەڵایەتی تر لە نەخوێندەواریەوە سەرچاوە دەگرن ، بۆیە گەر بمانەوێ گەلەکەمان لە دەردی داماوی و مەینەتی ڕزگار بکەین و کومەڵگایەکی مەدەنی و پتەوو پێش کەوتوو دابمەزرێنین پێویستە پێش هەموو شتێك گرنگی بە بەرپاکردنی هەڵمەتێکی نەهێشتنی نەخوێندەواری بدەین و هەموو پێداویستی و پرانسیپەکانی سەردەمی بۆ پیادە بکەین بە سوود وەرگرتن لە تێکڕای توانا ناوخۆیی و دەرەکیەکان .

((ئاورێك لە مێژووی هەوڵەکانی نەهێشتنی نەخوێندەواری))

هەوڵەکانی نەهێشتنی نەخوێندەواری لە عێراقدا دەگەێنەوە بۆ ساڵی ((١٩٦٨))ی زاینی کەوا دانرا لە ماوەی ((١٥)) ساڵ دا بتوانرێ بە سەر ئەم نەخۆشیە کوشندەیەدا زاڵ بن ئەوە بوو لە ماددەی ((٢٧))ی دەستوری کاتی کۆماری عێراق دا ساڵی ((١٩٧٠)) دیاری کرا ، پاشان یاسای ژمارە ((١٥٣))ی ساڵی ((١٩٧١)) دەرچوو ، کەتیایدا بڕیاری هەڵمەتێکی بەرفراوان بۆ نەهێشتنی نەخوێندەواری درا، بەڵام ئەم هەڵمەتە نەیتوانی ئامانجەکانی بپێکێ و خواستەکانی بێنێتەدی بە بەراوردبەو نەخشەو پلان و برەو بایەخ و توانا مادی و مەعنەویانەی بۆی تەرخان کرابوو .

لە کوردستان و لەم بەشەی خۆماندا بەشێوەیەکی گشتی دوای قوتابخانە ئاینیەکان لە ساڵی (١٨٦٠) زاینی و لەسەر داوای ((کاك احمدی شێخ)) مامۆستای مەزن ((خواجا ئەفەندی)) قوتابخانەیەکی چوار پۆلی کردەوە ، وە یەکەم کەسیش بوو کچەکەی خۆی خستە بەر خوێندن تاکو خەڵکی چاو لەو بکەن .

لەسەرەتاکانی ساڵی ((١٩٢٢)) شدا ((مەلا کاکە حمەی حاجی سیف الله)) بەو پەڕی جوامێری و دڵسۆزیەوە پلەی ((مفتی)) شاری سلێمانی و ((دادوەری)) بەجێهێشت و ڕووی کردە دێهات و گوندەکانی کوردستان و چەند قوتابخانە و فێرگەی کردەوەو سەدان منداڵ و گەورەی لە نەخۆشی نەخوێندەواری ڕزگار کرد تا ساڵی ((١٩٦١)) گیانی بە خاکی پاکی سەیوان سپارد .

قوتابخانەی کەشتی نوح : ئەم قوتابخانەیەش لەماوەی چل ساڵ دا سەدان کەسی فێری خوێندەواری کرد کە لە لایەن مامۆستا ((نجم الدین مەلا)) وە دامەزرا بوو زۆر لە دەرچوانی

ئەم قوتابخانە توانیان قۆناغەکانی تری خوێندن ببڕن و ببنە پیاوانی دیارو خاوەن پلەو پایەی نەتەوەکەمان .

((نەهێشتنی نەخوێندەواری دوای ڕاپەڕین))

دوای ڕاپەڕین بارو دۆخێکی تر هاتە ئاراوە ، حکومەتی هەرێمی کوردستان دامەزرا ، وێڕای بیرکردنەوە لە چارەسەر کردنی هەموو کێشەو گرفتە کوشندە کۆمەڵایەتیەکان ، بیریش لە کێشەی نەهێشتنی نەخوێندەواری کرایەوە ، بۆ چارەسەرکردنیشی وەزارەتی پەروەردە چەند هەنگاوێکی نا بە هاوکاری لەگەڵ ڕێکخراوەکان ، بەم شێوەی خوارەوە :-

١- دەرکردنی ((ڕێنمایی یاسایی نەهێشتنی نەخوێندەواری)) و تەرخان کردنی تێکڕای توانا ماددی و مەعنەوی و هونەریەکان بۆ چەسپاندنی

٢- کردنەوەی بەڕێوەبەرایەتی نەهێشتنی نەخوێندەواری لە دیوانی وەزارەت سەربە بەڕێوەبەریتی گشتی فێرکردنی گشتی بۆ چاودێری و سەرپەرشتی بەڕێوەبەرایەتیە گشتییەکانی پارێزگاکان و بنکەکانی نەهێشتنی نەخوێندەواری .

٣- کردنەوەی بەشی نەهێشتنی نەخوێندەواری لە پەروەردەکان .

٤- کۆبوونەوەو هاوکاری کردن و هاندانی ڕێکخراوە پەیوەندی دارەکان بە مەبەستی یەکخستنی دیدو بۆچوونەکان و سەرخستنی پرۆسەکە .

٥- دانانی کۆمیتەیەکی هاوبەش لە نێوان وەزارەتی پەروەردە و ، وەزارەتی خوێندنی باڵاو ، ڕێکخراوە پەیوەندی دارەکان ، بەمەبەستی دانانی پرۆگرامی زانیستیانە و گونجاو لەگەڵ بارودۆخی هەرێم و بەلەبەر چاوگرتنی پرانسیپە پێشکەوتووەکانی سەردەم لەم بوارەدا .

٦- پێستا لیژنەیەکی تایبەت بە سەرۆکایەتی بریکاری وەزارەت و جێگریەتی بەڕێوەبەری گشتی فێرکردنی گشتی و چەند ئەندامێکی کارامەو شارەزا لە وەزارەتی پەروەردە و خوێندنی باڵا بە هاوکاری ڕێکخراوی ((چرا)) پێک هاتووە بۆ دانان و پیا چوونەوەو پوختەکردنی پرۆگرامەکانی نەهێشتنی نەخوێندەواری کە قۆناغەکانی یەکەم و دووەم لە تەواو بوونداپە .

٧- هەروەها وەزارەتی پەروەردە لە دەرەوەی شارەکانیش چەند بنکەیەکی نەهێشتنی نەخوێندەواری کردۆتەوە کە دوای دەوام دڵسۆزانە بە شێوەی خۆبەخش وانەی تێدا دەوترێتەوە .

٨- ڕێکخراوەکانیش بە چاودێری وەزارەت چالاکانە چەند بنکەیەکیان کردۆتەوە لە سەر ئەرکی خۆیان وەزارەتیش کتێب و قرطاسیە و پێداویستیان بۆ دابین دەکات .

بۆ زانیاری زیاتریش ژمارەی بنکەو بەشداربوان لەم خشتەی خوارەوەدا ڕوون دەکەینەوە

ز	پارێزگا	ژمارەی بنکە	ژمارەی بەشداربوان
٠١	سلێمانی	٥٨	٢٠٤١
٠٢	کەرکوك	٧٢	١٤٢٣
٠٣	هەولێر	١٠	١٦٤
کۆی گشتی		١٤٠	٣٦٢٨

((کۆسپ و تەگەرەکان))

دیارە لە بارودۆخی پڕ کێشەو ئەندێشەی کوردستانی ئێمەدا ، هەموو پرۆسەکان کۆمەڵێك گرفت و تەگەرەیان لە بەردەم دایە بەڵام دڵسۆزی دڵسۆزان و کارامەیی و لێبرانی کارمەندان کارەکان ئاسان و لەمپەرەکان دەپەڕێنن ، پرۆسەی نەهێشتنی نەخوێندەواریش چەند کێشە و گرفتێکی لەبەردەم دا ، کە ئەمانەی خوارەوە هەندێکیانە :-

١- کەمی بنکەی نەهێشتنی نەخوێندەواری چونکە ئەو بنکانەی ئێستا ناتوانن ئەو هەموو ژمارە زۆرەی نەخوێندەواران بگرنە خۆ .

٢- هەوڵ بدرێت نەهێشتنی نەخوێندەواری بکرێ بە پرۆژەیەکی بەرچاوو زیندوو کاری جدی بۆ بکرێ و هیمەتی زیاتری بۆ بنرێ .

٣- تا ئێستا سەر ژمێرێکی وورد لەبەر دەست دانی یە بۆ دیاری کردنی ژمارەیەکی متمانە پێکراو بۆ نەخوێندەواران .

٤- نەبوونی بوودجەی تایبەت بۆ پرۆسەی نەهێشتنی نەخوێندەواری .

٥- کەم و کورتی پرۆگرامەکان چونکە ئەم پرۆگرامانەی ئێستا بیانین و وەرگێراون بۆ کوردی.

٦- کەمی کتێب و قرطاسیە و باقی تری پێداویستیەکان .

٧- کەمی مامۆستای کارامە و شارەزا لەم بوارەدا .

٨- پیادە نـــەکردنی هەڵمەتێکی چـــالاك و فراوان و گشتگیر بۆ ئـــەم مەبـــەستە .
٩- گرنگی نـــەدانی دەزگاکانی ڕاگەیـــانن وەك پێویست .

((پێشنیارەکان))

١- هەوڵ بدرێت نەهێشتنی نەخوێندەواری حەقی خۆی پێ بدرێت و بکرێ بە پرۆژەیەك و نەخشە و پلانی دیاری کراوی بۆ دابنرێ .
٢- پرۆسەکە لەم ئاستەوە بگوێزرێتەوە بۆ هەڵمەتێکی فراوان و گشتگیر لە لایەن وەزارەت و بە هاوکاری ڕێکخراوەکان .
٣- دانانی بوودجەیەك بۆ ڕاپەڕاندنی کارەکان .
٤- کردنەوەی خول بۆ مامۆستایان بە شێوازێکی نوێ و هاوچەرخ دوور لە ڕێگا تەقلیدیەکان.
کەناڵەکانی ڕاگەیانن گرنگی تەواو بەو بوارە بدەن .

بابەتی دووەم :- ((خوێندنی تەوزیمی))

پێناسە و بۆچوونەکانی خوێندنی تەوزیمی

مەبەست لە خوێندنی تەوزیمی ئەو یاسایانەیە کە پێویستە هەموو منالێك لە تەمەنی (٦- ٩)ساڵدا بچێتە قوتابخانە سەرەتاییەکان وە بەردەوام بێت لە خوێندن هەتا قۆناغی سەرەتایی تەواو ئەکات ، لە هەندێ لە وولاتە پێشکەوتووەکاندا خوێندنی تەوزیمی تا قۆناغی ئامادەییش ئەگرێتەوە .

بۆچوونەکان

بۆچوونە جیهانیەکان :-

هەموو هاوڵاتیەك مافی خوێندنی هەیە هەروەك چۆن لە جارنامەی مافی مرۆڤدا هاتووە کە وولاتانی ئەندامی کۆمەڵەی نەتەوە یەکگرتووەکان بڕیاریان لە سەر داوە . لەم بۆ چونانەش

ا - بۆچوونە سوشیالیستەکان :-

سەلماندنی بەشداری کردنێکی فراوان لە لایەن هاوڵاتیانەوە بۆ کارو بەرهەم بە بیرو دڵ و دەستیان ئەوەش پێویستی بەنەوەی خوێندەوارو هۆشمەند هەیە ، بۆ بەرهەمی باش بەکاتی کەم .

ب - بۆچوونەکانی سەردەم :-

خوێندنی تەوزیمی سەرەتای ڕۆڵیکی گرنگ و بنەڕەتی ئەبینێ بۆ چەسپاندن و مانەوەی ووڵات بە شێوەیەکی سەردەم و مۆدێرن و مەدەنی .

ج - بۆچوونە جەماوەری و گەلیە ڕۆشنبیری و زانستیەکان :-

ئەم بۆ چوونە ئامانجی ڕەخساندنی خوێندن و زانستە بۆ گشت هاوڵاتیان بەبێ جیاوازی .

ئاماژەیەك بۆ مێژووی ئەم بابەتە
یاسای خوێندنی تەوزیمی ژمارە ((١١٨))
ساڵی ((١٩٧٦)) لە عێراق دا

یاسای خوێندنی تەوزیمی دائەنرێت بە دارشتنی یاسای چەسپاندنی دادوەری کۆمەلایەتی و ڕەخساندنی هەل لەبەردەم هاولاتیاندا بۆ بەرز کردنەوەی ئاستی پەروەردەییان ، ئەو یاسایە سزای دانا بۆ بە خێوکەری منال کە تەمەنی گەیشتە ((٦)) ساڵ و نەیان نارد بۆ قوتابخانە

به بڕی ((١٠٠)) دینار زیاتـر نەبێ و لەیەك دینار کەمتر نەبێت ، یان بەند کردنی بەخێوکـەر لە مانگێك زیاتر نەبێ و لەیەك هەفتەش کەمتر نەبێت یان بە هەر دوو کیان.

هەروەها یاسای ژمارە ((١١٨سالی ١٩٧٦))دەرچوو بۆ خوێندنی تەوزیمی لە عیراقـدا کـە تیایـا خوێندنی سەرەتایی بۆگشـت منالآن بە خۆڕایی و بە زۆر بێت، وە هەر منالێك شەش سـالْ تەمەنی تەواو کـرد یان تا بەرواری ((١٢/٣١))ئەم یاسایە دەیگرێتەوە .

ئـەم یاسـایە لە عیراقدا چەسپاو کوردستانیشی گرتەوە تا لـــە کۆتایی هەشتاکان و سەرەتای نەوەدەکان کـاری ئەم یاسـایە بە تەواوی وەستا ، دوای ڕاپـەڕین و لە سالّی ((١٩٩٥/١٩٩٦)) . وەزارەتی پەروەردە لە هەرێمی کوردستان بە هاوکاری لەگەڵ ڕێکخراوی یونسێف هەستان بـــە سەر ژمێری کردنی ئەو منالآنەی تەمەنی خوێندنی تەوزیمی ئەیان گرێتەوە بەلأم پرۆسەکـــە تەواو نەکرا تا سالّی ((٢٠٠١)) دیسان وەزارەتی پەروەردە بە هاوکاری لەگەڵ ڕێکخراوی یونسیف دەست بەکار بوون بۆ سەر ژمێرییەکی گشتی ، ئەم پرۆسەیە سـەرکەوتووانە کارەکـــانی بەم شێوەی خوارەوە ئەنجام دا : -

١- دانانی چەند لێژنەیەکی سەرەکی بە گوێرەی پسپۆری .

٢- دابەش کردنی گەڕەکەکان و ناوچەکان بە چەند ناوچەو کەرتێك وە دانانی لێپرسراو و سەر ژمێری کەرو ووردبین بۆیان .

٣- کردنەوەی خولی ڕاهینان بۆ سەر ژمێرەکان بۆ فێرکردنیان لە چۆنیەتی پرکردنەوەی فۆرمی تایبەت بە سەر ژمێریەکە .

٤- لە ناوچەی طاسلوجە سەر ژمێریەکە بە شێوەی ئەزموونی ئەنجام درا .

٥- ئەم سەر ژمێریە ڕۆژی ((٢٠٠١/٥/٣)) ی بۆ دانرا بـــۆ ئەنجام دانـــی کە ماوەی چوار ڕۆژی خایاند لـــە دوایی چوار ڕۆژەکە فۆڕمەکان گەڕێنرایەوە بۆ یەکە کارگێڕیەکان بۆ وەزارەتـــی پەرودردە ((لیژنەی بالآ)) .

٦- کردنەوەی خولی ڕاهێنان بۆ شارەزا کردنی فەرمانبەرانی وەزارەت بە بەشداری ئـــەم خولـە پێشکەوتووەی یاسایی ((EMIS)) کە لە لایەن شارەزایەکی پسپۆڕی ((اردنی)) یەوە بـــۆ ماوەی ((٢٠)) ڕۆژ بەڕێوە چوو .

ئامانجەکانی یاسای خوێندنی تەوزیمی

١- سەرکەوتن بە سەر نەخوێندەواری دا .

٢- ئامادە کردنی کادری پەروەردەیی و ژیارو زانا .

٣- ئامادە کردنی توێژێکی نوێ لە گەنجان کە بەپرس و دڵسۆزو ڕەوشت بەرز بن بۆ دروست کردن و بونیات نانی کۆمەڵگەی مەدەنی نوێ بۆ گەلەکەمان .

٤- چاندنی هەستی جوان و خاوێن لە قوتابیاندا کەبگرنگیدان بە جوانی ڕووکاری قوتابخانەو گرنگی دان بە وانەکانی مۆسیقاو وێنە و وەرزش لە قوتابخانەکاندا دێتە دی .

٥- چاندنی گیانی هاوکاری و خۆشەویستی و ڕێزگرتن لە تێکڕای تاکە کانی کۆمەڵ .

٦- بەستنی قوتابخانە بە ژینگەی قوتابی تا قوتابی هەست بە خاوێنی ژینگەکەی وە پاراستنی بکات

٧- هەست کردن بەوەی خوێندن مافی ڕەوای هەموو هاووڵاتیەکە کە ناتوانێ لێی دەست بەرداربێت

گرفت و کێشەکانی خوێندنی تەوزیمی

١- شەڕو نائارامی : سەرکەوتنی پرۆسەی خوێندنی تەوزیمی بەستراوە بە ئاشتی و ئارامی لە وڵاتدا .

٢- ئاژاوەی خێزان و هەڵوەشاندنەوەی وەك گەلێك باری تایبەت بە جیابوونەوەی دایك وباوك یان مردنی یەكێك یان هەردووکیان وە هەژاری و نەخۆشی و سەرگەردانی .

٣- باری ئابووری و کەمی ونەبوونی ،کە کار ئەکاتە سەر کەمی بینای قوتابخانە و چاککردنی و نەبوونی پێداویستیەکانی خوێندن .

٤- نەناردنی منالْ بۆ قوتابخانە لە لایەن باوك و دایکەوە کە ئەمەش ئەگەڕێتەوە بۆ چەند هۆیەك : -

ا – باری ئابووری حێزان کە منالْ ئیشی پێ ئەکرێ بۆ دابین کردنی بژێوی ژیانی خێزان .

ب – نا ئارامی خێزان و ئاوارە بوونیان لە ناوچەیەك دا بە هۆی نا ئارامی ناوچەکەوە .

ج - بیری تەسکی هەندێ بەخێوکەری منالْ کە کچەکانیان بێ بەش ئەکەن لە خوێندن و نایان نێرن بۆ قوتابخانە .

٥- نەبوونی بینای قوتابخانە بە ژمارەی پێویست .

٦ -نەبوونی پێداویستی و کەلو پەل وەك پێویست لە ((رحلە ، تەختەڕەش ، کتێب ، دەفتەرو قەڵەم و هۆی ڕوون کردنەوەو هۆی فێرکردن)) .

٧- نەبوونی خانوو شوێنی مانەوە بۆ مامۆستایان لە گوندەکاندا .

٨- خراپی ڕێگای هاتووچۆ لە بەینی دێهاتەکاندا .

٩- نەبوونی یاسایەکی ((زۆر کردن)) لە کەس و کاری منداڵ بۆ ناردنیان بۆ قوتابخانە و سزادانی ئەوانەی کەمنداڵ لە تەمەنی خۆیدا نانێرن بۆ قوتابخانە .

پێشنیارەکان

دەرکردنی بڕیارێکی تایبەتی لە سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیرانەوە بۆ چەسپاندنی یاسای خوێندنی تەوزیمی .

١- هەوڵدان و پێش خستنی پرۆژەکانی دروست کردنی قوتابخانە بە تایبەتی لە شوێنە گەلی و گوندە دوورەکان .

٢- ئامادە کردنی ئەو زانیاریانەی کە تایبەتە بە ناوو ژمارەی منداڵان و شوێنی دانیشتنیان پێش ساڵی خوێندنی ((٢٠٠٢/٢٠٠٣)) .

٣- ئامادە کردن و دەست بەکاربوون لە یەکە کارگێڕیەکان ((الوحدات الاداریه)) بە تایبەت لە شارو شارۆچکەکاندا بە کردنەوەی خولی تایبەت بۆ قائمقام و بەڕێوبەری ناحیەکان .

٤- کردنەوەی بەشێکی تایبەتی لە بەڕێوبەرێتی پەروەردەکاندا بۆ هەڵسورانی کارەکانی خوێندنی تەوزیمی لە شارەزایان لەم بوارەدا .

٥- چارەسەر کردنی کیشەی دوو دەوامی و سێ دەوامی .

٦- چاککردنی جۆری پێداویستیەکانی قوتابخانە و دابین کردنی بە ژمارەی پێویست .

٧- دابین کردنی بودجەیەکی باش و گونجاو بۆ چەسپاندنی ئەم یاسایە لە ساڵی خوێندنی ﴿٢٠٠٢/٢٠٠٣﴾ .

٨- بەشداری کردنی هەموو هاووڵاتیان و دەزگا حکومی و ڕێکخراوە ناوخۆی و بیانیەکان بۆ سەر خستنی پرۆسەکە .

١٠- بەشداری کردنی دەزگاکانی ڕاگەیاندن و ڕوون کردنەوەی گرنگی و ئەهیمەتی پرۆسەکە .

١١- چاککردن و قیرتاو کردنی ڕێگاو بانەکانی نێوان شاروشارۆچکە و گوندەکان .

١٢- خواردنی تایبەت بۆ منداڵان دەستەبەر بکرێت بۆ پاراستنی تەندروستیان .

١٣- دابەش کردنی جل و بەرگ و پێداویستی قوتابخانە بەسەر منداڵانی هەژاردا .

١٤- هۆی گواستنەوە دابین بکرێت بۆگواستنەوەی قوتابیان لە شوێنە دوورەکانەوە بۆ قوتابخانە٠

١٥- دابین کردنی هەموو پێداویستیەکانی خوێندن بۆ منالآن و هەرزەکاران .

١٦-چاودێری کردنی خێزانەکان بەرێگای پرۆژەی کاری کۆمەڵایەتیەوە .

١٧-دانانی یاسای(تأمینی کۆمەڵایەتی)بۆچارەسەرکردنیکێشەی خێزان ومناڵەکانیان لە کـاتـــی پێویستدا .

بابەتی سێهەم : ((قوتابخانەی نەوجەوانان))

نەوجەوانان کێن

نەوجەوانان بەو منالانە دەوترێت کە نۆ سالیان تەواو کردووەو نەگەیشتونەتە پانزە سالی و خوێندنی سەرەتاییان لە دەست داوە بەهۆی گەلێك هۆکاری تایبەتی و گشتی، بۆ گواستنەوەیان لە قوتابخانە سەرەتایی یەکانەوە بۆ نەوجەوانان پێویستە ماوەی دابڕان یا وازهێنانیان لە قوتابخانە لە دوو سال کەمتر نەبێ ، نەك وەك ئێستا مدیرەکان قوتابیە لاوازەکان نا چار دەکەن بچنە نەوجەوانان چونکە گواستنەوەی قوتابیان لە سەرەتایی یەوە بۆ نەوجەوانان قەدەغەیە .

قوتابخانەکانی نەوجەوانان

١- ئەم قوتابخانانە دامەزراون بە گوێرەی ماددەی (١١) لە یاسای قوتابخانە سەرەتاییەکان سالی ((١٩٧٨)) .

٢- ماوەی خوێندن لەم قوتابخانانەدا چوار سالە .

٣- دەرچوانی ئەم قوتابخانانە یەکسانن لەگەڵ دەرچوانی قوتابخانە سەرەتاییەکان .

قۆناغەکانی خوێندنی نەوجەوانان

١- **قۆناغی یەکەم :** - قوتابی لە ئەم قۆناغە دا کتێبەکانی پۆلی یەکەم و دووەمی سەرەتایی ئەخوێنێ لە ماوەی سالێکی خوێندن دا .

٢- **قۆناغی دووەم :** - لەم قۆناغە دا کتێبەکانی پۆلی سێ یەم و چوارەمی سەرەتایی ئەخوێنێ لە سالێکی خوێندن دا .

٣- **قۆناغی سێیەم :** - لەم قۆناغە دا کتێبەکانی پۆلی پێنجەمی سەرەتایی ئەخوێنێ لە ماوەی سالێکی خوێندن دا .

٤- **قۆناغی چوارەم :** - لەم قۆناغە دا کتێبەکانی پۆلی شەشەمی سەرەتایی ئەخوێنێ لە ماوەی سالێکی خوێندن دا .

کورتەیەك لە میژووی خویندنی نەوجەوانان

لە سەرەتایی حەفتاکانەوە لە عیراق دا بیر لە خویندنی نەوجەوانـــان کرایەوە و لـە سالی (١٩٧٥)دا یاسایەکی بو داریژراو دەست کرا بەکار کردن و لـە سـالی ((١٩٧٧/١٩٧٨))لـە هەموو پاریزگاکانی عیراق دا قوتابخانەی نەوجەوانان کرایەوە تەنیا لە پاریزگای (دیالی) دا نەبێ ، یەکەم قوتابخانە لە سلیمانی دا « قوتابخانەی نەوجـەوانانی سلیمانی تیکەڵ » بوو کە کرایەوە تاکـــو ئیســـتاش بەردەوامـە ، ئیستا لـە سلیمانی دا پینـج قوتابخانـەی نەوجەوانان هەیـە لەگـەڵ هەلەبجەی شـەهیدو پیرە مـەگرون بیجگە لـە قوتابخانــەکانی کەرکوك و کویە.

هەولەکانی کردنەوەی قوتا بخانەی نەوجەوانان دوای را پەرین

لە دوای راپەرینەوە ریکخراوی یونسیف بە هاوکاری منالپاریزی کوردستان توانییان دەست بکـەن بە کو کردنەوە و سەر ژمیری کردنی منالانی سەرجادە ، کە بـەهوی خراپـی بـاری ژیانەوە کاریــان ئەکرد لە هەموو جوریك گران و سوك ، وە لــە سالی خویندنی (٩٤- ٩٥) چوار قوتابخانەیـــان کـردووە لـە سـلیمانی کـە ژمارەیـەکی زور لـە نەوجـەوانانی تیـادا کوبونەوە کە ژمارەیان زیـاد لـــە ((١٠٠٠)) منالْ بوو بەلام سالْ بە سالْ ئەم ژمارەیە کەم بو وە هەتا لە سالی((٩٥/٩٦))ژمارەیان بوو بە ((٨٩٩)) قوتابی ، وە لە سالی ((١٩٩٦/١٩٩٧)) ژمارەیان بوو بە(٥٤٧) قوتابی بــەوەش دیسان وازیان لە خویندن هیناو کەوتنـەوە جادە و کولانەکان ئەمەش چەند هویەکی هەیە وەك :

١-نەبوونی پروگرامی خویندن (منهج) ی تایبەت بە نەوجـەوانان کـە کـار ئەکاتـە سـەر دابرانـیقوتابیان و دروست کردنەوەی لا ساری و (تسرب) .

٢- نـــەبونی بینـای تایبـەت بـە قوتابخانـــە نەوجەوانەکـــان و دەوام کردنیـــان لــــەگەڵ قوتابخانـــە سەرەتاییەکان .

٣- نەبونی وانەی « وینە ، موسیقا ، وەرزش ، سرود » .

٤-نەبونی « نـظام » ی تایبەت بە نەوجەوانان .

٥-کـەمی قوتابخانـەی نەوجەوانـەکان و دووریـان لـە شوینی دانیشتنی قوتابیـان و گرانــی هاتووچو .

٦-نەبونی مەڵبەندی ئیشی دەست .

٧ . تەسەد یشیێ تەمبیاتا مێ اد مەشرو یشیێ ەلا ازراش یونەب-

٨- کەمی ژمارەی وانەکانی وەرشە .

٩- کەم کردنەوەی وانەکان بە هۆی دەوامەکانەوە بووە بە هۆی کەم کردنەوەی چالاکی

١٠- وانەکانی وەرشەکان زۆریان بە ئارەزووی قوتابی نیە و لێ ی بێزارن

١١ - نەبونی بەشی ناوخۆ و سەنتەری چالاکی بۆ قوتابیە هەژارو بێکەسووکارو ئەنفال کراوەکان .

١٢-نەبونی لێکۆڵەرەوەی کۆمەڵایەتی بۆ چارەسەری کێشەی قوتابیان .

١٣- نەبونی کەل وپەل و ئامێری پێویست بۆ چالاکیەکانی نەوجەوانان .

١٤- نەدانی (نثرية) بۆ قوتابخانەی نەوجەوانان لەگەڵ ئەوەشا ئەم قوتابخانانــە فرۆشگایان نیە .

١٥- باری نا ئارامی کوردستان و ئاوارە بوون و دەربە دەری قوتابیان و خێزانەکانیــان بە شــارو ناوچەکانی کوردستان دا .

١٦-گرنگی نەدانی دەزگاکانی ڕاگەیاندن بە نەوجەوانان .

١٧-جیاوازیەکانی دەوامی قوتابخانەی نەوجەوانان لەگــەڵ کــاتی کــارکردنی قوتابیــانی ئیشکەر .

١٨- نەبوونی ئاماری تایبەت بەسەر ژمێری کردنی نەوجەوانان .

١٩- نەبوونی پارەمەتی (حوافز) بۆ قوتابیانی نەوجەوانان .

٢٠- نەبوونی ژمارەی پێویست لە کتێب بۆ هەموو قوتابییەك .

٢١- نەبوونی کــۆڕو ســیمینار لــە لایــەن شــارەزایانەوە لــەم بوارەدا بـــۆ قوتابیــان و مامۆستایانــی نەوجەوانان .

٢٢- نەبوونی ڕۆژێکی تایبەت بۆ سەردانی شوێنە گشتیەکان بۆ نەوجەوانان .

٢٣- وەرنەگرتنی دەرچوانی نەوجەوانان لە ناوەندی یەکان بەهۆی تەمەنەوە .

٢٤- نەبوونی تیمی تایبەتی تەندروستی بۆ سەردانی نەوجەوانان .

٢٥- نەبوونی بەشێکی تایبەت لە وەزارە‌‌ ‌ پەروەردەکان بۆ کاروباری نەوجەوانان .

٢٦- نەبوونی هۆی ڕوون کردنەوە وەك وێنەو فلیمی سینەمایی و سەتەلایت .

٢٧- نەبوون و دابین نەکردنی هۆیەکانی گواستنەوە بۆ قوتابیانی نەوجەوانان .

٢٨- بەشداری نەکردنی قوتابیانی نەوجەوانان لە فیستیڤاڵ و چادرگە وەرزشیەکان .

٢٩- بەشداری نەکردنی قوتابیە زیرەکەکانی نەوجەوانان لە یاسای تێپەڕ بوون (قانون العبور).

پێشنیارەکان

١- هەوڵێکی بە پەلەی بەرپرسان بۆ بەچاپ گەیشتنی ئەو پرۆگرامەی کە بۆ خوێندن لە قوتابخانەی نەوجەوانەکان ئامادە و پوختە کراوە .

٢- دروست کردنی بینای تایبەت و سەربەخۆ بۆ گشت قوتابخانە نەوجەوانەکان .

٣- کردنەوەی خولی ڕاهێنان بۆ گشت مامۆستای نەوجەوانان .

٤- دانانی یاسایەکی تایبەت بە نەوجەوانان .

٥- کردنەوەی ژمارەیەکی زیاتر لە قوتابخانەکانی نەوجەوانان لە هەموو گەڕەکەکانی شاردا .

٦- دامەزراندنی مەڵبەندێکی تایبەت بۆ کارە دەستیەکان و وەرشەی نەوجەوانان .

٧- دانانی پسپۆڕ لە کاری ئیشی دەست و وەرشەکان دا .

٨- ژمارەی وانەکانی وەرشە ئەبێت زۆر تر بکرێت بۆ فێربوونی نەوجەوانان .

٩- بابەتی وەرشەکان ئەبێت بە حەزو ئارەزووی قوتابی بێت .

١٠- کردنەوەی بەشی ناوخۆیی بۆ بێ کەس و کارەکان و کردنەوەی سەنتەرێك بۆ چالاکی

١١- دانانی توێژەرەوەی کۆمەڵایەتی لە هەموو قوتابخانەیەك .

١٢- دانانی (نشرية)یەکی تایبەت ساڵانە بۆ نەوجەوانان وەجیاوازی هەبێت لەگەڵ سەرەتاییەکان چونکە فرۆشگایان نیە .

١٣- بەپێ ی توانا ڕەخساندنی ئارامی و ئاسوودەیی نەوجەوانان لە کاتی شەڕدا .

١٤- گرنگی دانی دەزگاکانی ڕاگەیاندن بە نەوجەوانان .

١٥-دەوامی قوتابخانەی نەوجەوانان بگونجێنرێت لەگەڵ کارەکانی نەوجەوانان و منداڵانی ئیشکەر .

١٦- سەر ژمێری و ئاماری ژمارەی نەوجەوانان بکرێت .

١٧- بەپێ ی توانا یارمەتی دارایی قوتابیانی نەوجەوانان بدرێت .

١٨- دابین کردنی ژمارەی پێویست بە ژمارەی قوتابیان لە کتێب .

١٩- بەستنی کۆڕو سیمینار لە لایەن شارەزایانەوە و سەردانی لێپرسراوان بۆ قوتابخانەکان

٢٠- هەلی سەردان و گەشت و گوزاریان بۆ برەخسێنرێت .

٢١- کردنەوەی خوێندنگەی ناوەندی بە ژمارەی پێویست بۆ دەرچوانی پۆلی شەشەمی نەوجەوانان بەدەر لە مەرجی تەمەن .

٢٢- دامەزراندنی تیمێکی تەندروستی تایبەت بۆ نەوجەوانان .

٢٣- دامەزراندنی بەشێکی تایبەت بە نەوجەوانان لە وەزارەت و پەروەردەکان بۆ کاروبـــاری نەوجەوانان .

٢٤- دابین کردنی کەل و پەلی پێویست بۆ چالاکی یەکان .

٢٥- دابین کردنی هۆی فێرکردن و پێشکەش کردنی فلیمی پەروەردەیی و گـــەلێك بابەتی کۆمەلایەتی بۆ قوتابیانی نەوجەوانان .

٢٦- دابین کردنی هۆی گواستنەوە بۆ قوتابخانەکانی نەوجەوانان .

٢٧- دابین کردنی کەرەستەی پێویست بۆ وەرزشەکان هەر لە سەرەتای سالی خوێندنەوە .

٢٨- ئـەبێت قوتـابی نەوجـەوانان بەشداری پـێ بکرێـت لـە فیستیڤالی وەرزشـی چادرگەکـــان وەك قوتابی سەرەتایی جیاوازی نەکرێت لەبەر تەمەنیان .

٢٩- گرنگی دان بە قوتابی یە سەرکەوتووە زیرەکەکانی نەوجەوانان وە (یاسایی تێپەڕ بـــوون) (عبور) پێویستە ئەوانیش بگرێتەوە بەتایبەت لە قۆناغی سێهەم و چوارەم .

بابەتی : چوارەم پەروەردەی تایبەت

پەروەردەی تایبەت بو کێ یە

١- منالانی سست فیربوو (بطىء التعليم)

٢- منالانی بەهرەمەند (الموهوبون)

٣- ئەوانەی بینین و بیستنیان لاوازە هەروەها کەم ئەندام .

٤- بیرکولان ئەمانە هەموویان دەچنە خانەی پەروەردەی تایبەتەوە .

کێ بەرپرسە لەو جورە قوتابیانە ؟

وەزارەتی پەروەردە گرنگی دەدات بە سست فیربوو ، بەهرەمەندەکان .

وەزارەتی کاروباری کومەلایەتیش بە کەم ئەندام و کەرو لال و بیر کول .

ئیمە لیرەدا تەنها باسی بەشی یەکەم دەکەین .

(سست فیربو) : کێ یە ... ؟

لیژنەی بالای (اللجنه الوطنية العلمية للتربية الخاصة) ی سەر بە وەزارەتی (پەروەردەی عیراق) پیناسەی منالانی (سست فیربوو) ی بەم شیوەیە کورت کردوتەوە : منالیکی ئاسایی یە بە شیوەیەکی گشتی بەلام لەبەر هویەك لە هوکان ناتوانێ بگاتە ئاستی فیربوونی قوتابییە ئاساییەکانی تر وە ئەم منالانە بە ﴿ بیرکول ﴾ دانانرین .. ئەم قوتابی یانە لە کویدا هەن لەناو ئەو قوتابیانەدا هەن کە بو یەکەم جار دەخرینە پولی یەکەمی قوتابخانە و ریژەکەیان لە ٣٪ تێ دەپەریت .

ئەو هەولانەی دراون لە بواری چاودیری کردنی قوتابییانی ﴿ سست فیربوو ﴾ دا : -

وەزارەتی پەروەردەی عیراق لە کۆتایی حەفتاکان و سەرەتایی هەشتاکاندا چەند هەنگاویکی باشی نا لە بواری چاودیری منالانی (سست فیربوو) دا لە وانە :

١- لیژنەیەکی بالا پیکهینرا بەناوی (اللجنة الوطنية العلمية للتربية الخاصة) ئەمە وەك هەنگاوی یەکەم . بو جێ بەجێ کردنی پروژەی چاودیری منالانی (سست فیربوو) و (بەهرەمەندان)

٢ - خولیکی راهینان لە ﴿ بغداد ﴾ لە سالی ١٩٧٧ دا کرایەوە بو ماموستایان کە هەموو پاریزگاکان لەو خولە دا بەشداریان کرد بە تیکرای ﴿ چوار ماموستا ﴾ بو هەر پاریزگایەك ئەم خولە بو ئەوە بو کە ماموستا بو پولەکانی پەروەردەی تایبەت دابین بکەن .

٣- لە هەر پاریزگایەکدا چەند قوتابخانەیەك هەلبژیردران بو ئەوەی پولی پەروەردەی تایبەتیان تیدا بکریتەوە .

٤- هەریەك لەو پولانەی کە کرانەوە ﴿ کەل و پەل ﴾ و ﴿ پیداویستی ﴾ و ﴿ هوی فیرکردن ﴾ ی تایبەتیان پێ درا .

٥-کاری سەر پەرشتی کردنی ئەو پولانە بە یەکیك لە سەرپەرشتیارانی پەروەردە سپیردرا .

٦- لە مەلبەندی هەموو پاریزگایەکدا لیژنەیەکی لقی بەناوی ﴿ اللجنة الفرعية الدائمة ﴾ پیکهینرا .

٧- هەر پولیك لە پولەکانی ﴿ پەروەردەی تایبەت ﴾ ئەم ﴿ تومار ﴾ و ﴿ فورم ﴾ انەی پیدرا :

ا – فورمیك بو زانیاری یە سەرەتایی یەکان لە سەر باری کومەلایەتی و تەندروستی تایبەتمەندییە گشتییەکان و ئاستی خویندەواری و ژمارەی روژانی غائب بوون و هەرتیبینیەکی تر .

ب – توماریك بەناوی ﴿ توماری کەسی ﴾ ﴿ السجل الشخصي لتلاميذ صفوف التربية الخاصة ﴾

ج - فورميك تايبەتە بە ئاشنا بوون بە تايبەتمەندييــە بناغەييـەكانی منـالآنی سست ﴿فيربوو﴾ ﴿ استمارة التعرف على الخصائص الا ساسية لتلاميذ بطيىء التعليم ﴾

د - رابەريك سەبارەت بە رينمايی يەكانی پركردنەوەی فورمی تايبەت بە ئاشنا بوون بەتايبەتمەنديەكانی منالانی ﴿ سست فيربوو﴾ .

٨- لە كارەكانی ليژنەی لقی ﴿ الجنـة الفرعيـة الدائمـة ﴾ ئـەنجام دانی كوبوونــەوەی مانگانـە بــو ليكولينـەوە لــــە سەر ئـەو كاروبارانـەی پـەيوەنديان بـە ﴿ پـەروەردەی تايبەت ﴾ ە وە هەيە و پاشان بەرز كردنەوەی پيشنيازەكان بو لايەنە بەرپرسەكان .

سروشتی پولەكانی پەروەردەی تايبەت لە رووی

يەكەم / ژمارەی قوتـابيان :

ژمارەی قوتابيان لە پولی پەروەردەی تايبـەت لـە (١٢) قوتـابی تينـا پـەريت و لـە (٦) قوتــــابيش كـەمتر نـابيت . واتـە پـولی پـەروەردەی تايبـەت ناكريتــەوە ئەگــەر ژمـارەی قوتابيەكان لە (٦) قوتابی كەمتر بن و لە (١٢) قوتابيش زياتر لەو پولانەدا وەرناگيريت

دووەم / نيصابی ماموستا :

نيصابی ماموستای پولی پەروەردەی تايبەت لە (٢٢) وانە لە هەفتەيەكدا تێ ناپەريت .

سييەم / دەوامی قوتـابيان :

دەوامی قوتابيان هەر وەك دەوامی قوتابيەكانی پولەكانی تری قوتابخانە دەبيت .

چوارەم / چون وانە دەخوينن :

قوتابيانی پولی پـەروەردەی تايبـەت ئـەم وانـە (زمـان ، بيركـاری ، زانسـت ، پـەروەردەی ئيسلامی) لە ژووری پولەكەی خويان دەخوينن لەگەڵ ماموستای پەروەردەی تايبـەت . وە وانـەكانی (وەرزش ، هونـەر ، سروود ، كشتوكاڵ) لـە ژووری پولـەكانی تـر لەگـەڵ ماموستايانی ئەو وانانە لە و پولە ئاسايی يەدا دەخوينن .

پينجەم / خشتەی دابەش كردنی وانەكان :

ماموستای پولی پەروەردەی تايبەت هەمان خشتەی وانەی پولە ئاسايیەكەی پەيرەودەكات

شەشەم / بەرنامەی خويندن : -

هەمان بەرنامەی خويندنی پولە ئاسايی يەكانی تر پەيرەو دەكريت .

حەوتەم / بەردەوام بوونی پۆلی پەروەردەی تایبەت .

پۆلەکانی پەروەردەی تایبەت بەردەوام دەبێت تاکو پۆلی چوارەم و لە پۆلی پێنجەم دا کۆتایی دێت ڕێگەش دەدرێت کە قوتابییەك یان قوتابیانی پۆلێکی تایبەت بخرێنەوە پۆلە ئاساییەکە لە چ کاتێك دا یان لە هەر ساڵێك لە ساڵەکاندا بێ ، ئەمەش دوای پێشنیازی مامۆستای پەروەردەی تایبەت و بەڕێوەبەری قوتابخانە و وەرگرتنی ڕەزامەندی سەرپەرشتیاری پەروەردەی تایبەت دەبێ .

کارەکانی مامۆستای پۆلی پەروەردەی تایبەت

ساڵی یەکەم /

ساڵی یەکەم دادەنرێت بە ساڵی (تشخیص) ی کە لەم ساڵە دا مامۆستای پەروەردەی تایبەت سەردانی کۆمەڵێك قوتابخانەی نزیك قوتابخانەکەی خۆی دەکات کە ژمارەی ئەو قەتابخانانە لە نێوان (٢) تا (٤) قوتابخانە دەبێت بە گوێرەی ژمارەی (لق) و ژمارەی قوتابیانی پۆلی یەکەمی ئەو قوتابخانە .

کاری مامۆستای پەروەردەی تایبەت لەو ساڵە دا و لەو سەردانەدا تەرخانە بۆ بینینی قوتابیانی پۆلی یەکەم و تۆمار کردنی هەر تێبینی یەك کە لە قوتابییە (سست) ەکاندا بەدی دەکات مەبەستیش لەو دیدەنیانە دەست نیشان کردنی ئەو قوتابیانە یە کە لە فێربووندا (سست) ن . مامۆستای پەروەردەی تایبەت دەبێت لە کۆتایی هەموو مانگێکدا ڕاپۆرتی خۆی بنوسێ هەروەك دەبێ مامۆستای پۆلی یەکەم و بەڕێوەبەری ئەو قوتابخانەش ڕاپۆرتی مانگانە بنوسن لە سەر ئەو منداڵانەی کە لە فێربووندا (سست) ن لە کۆتایی ئەو ساڵی خوێندنە دا ئەو قوتابییە (سست) ا نە ڕووبەڕوی لیژنەیەکی تایبەت دەکرێنەوە بۆ ئەوەی بڕیار لەسەر یان بدرێت بەوەی (سست) ن یان نا .

ساڵی دووەم /

دوای ئەوەی مامۆستای پەروەردەی تایبەت لە ساڵی یەکەم دا کاری (تشخیص) ئەنجام دەدات و پاشان ڕەزامەندی لیژنەی تایبەت وەردەگرێت هەڵدەستێت بە کردنەوەی پۆلی یەکەمی پەروەردەی تایبەت و هەموو ئەو قوتابیانەی کە لە ساڵی یەکەم دا (تشخیص) کرا بوون دەگوێزرێنەوە بۆئەو قوتابخانەیەی کە مامۆستای پەروەردەی

تایبەتی تیا دەوام دەکات وە هەروەها لە لاپەرەکانی پیشو تردا ئامـاژەی بو کرا ئـەگەر مـاموستای پـەروەردەی تـایبەت هیچ پیشکەوتنیکی لە قوتابیـەکانیدا بەدی نەکرد ئەوا پیشنیازی بەردەوام بونیان بو دەکات لـە پولەکانی پـەروەردەی تایبەت ، بەلام ئەگەر بوی دەرکـەوت کـە گورانکاریکی وا بـە سـەر قوتابیەکانیدا هاتووە کە بەلگە بن لە سەر ئـەوەی (سست) فیربوونەکـەیان رەوویوتـەوە ئـەوا دەتوانی لە هەر کاتیکی سالدا بێ یان لـە هـەر پولیکدا بـێ پیشنیازی ئـەوە بکـات کـەئـەو قوتابیانە بخرینەوە پولە ئاسایی یەکان .

ئەمەش ناوی ئەو قوتابخانانەیە کە لە کاتی خوی (پولی پەروەردەی تابیەت)ی تیدا بوو :

١	قوتابخانەی ئاسوی شەهیدان	لە گەرەکی ماموستایان
٢	قوتابخانەی کانی	لە گەرەکی ماموستایان
٣	قوتابخانەی ئەمین زەکی	مجید بگ
٤	قوتابخانەی هەژار مکریانی	گەرەکی مجید بگ
٥	قوتابخانەی مژدە	گەرەکی سەرشەقام
٦	قوتابخانەی بیخود	گەرەکی مەلکەندی
٧	قوتابخانەی ئاسودە	گەرەکی رزگاری
٨	قوتابخانەی کریمی عەلەکە	گەرەکی سەرکاریز
٩	قوتابخانەی کانیسکان	گەرەکی کانیسکان
١٠	قوتابخانەی سەرچنار	لە سەرچنار

خویندن لە و پولانە دا بەردەوام بوو تا سالی ١٩٩١ دوای راپـەرین سالّ بـە سالّ ژمـارەی ئەو پولانە کەم دەبوەوە ، ئیستا تەنیا پولیك لە قوتابخانەی بیخود ماوە . کە مـاموستا جلال احمد صالح وانەی تیادا دەلیتەوە .

بەهرەمەندەکان ﴿ الـموهوبون ﴾

لە ماوەی نیوان ١٩٨٠/٥/٢٥ تا ١٩٨٠/٦/٢٥ خولیکی راهینان بەناوی (دورة رعاية الموهبين) لە(بغداد) کرایەوە ماموستایان لە هەموو پاریزگاکان تیاتیا بەشداربوون کە (سلیمانی) (هەولیر)(دهوك) (کەرکوك) یش لەو پاریزگایانە بوون کە بەشداریان تیا کرد . هەر پاریزگایەك بەتەنها (دوو ماموستا) بەشداری تیا کرد جگە لە پاریزگای (بغداد) کە بە (چوار ماموستا)بەشداری تیادا کرد .

بەشدارانی سلیمانی ئەم ماموستایانە بوون :

١- انور عبدالرحمن فتاح ئیستا سەرپەرشتیاری پەروەردەیی یە .

٢- عبدالله حمه سور (کوچی دوایی کردووە)

بریار وا بوو کە کار بە (پروژەی چاودیری بەهرەمەندان) بکریت بەوەی کە ماموستایانی بە شداری ئەو خولەی (بغداد) خولی راهینان لە پاریزگاکانی خویاندا بو ماموستایانی تر بکەنەوە بەلام هەلگیرسانی شەری عیراق و ئیران و پاشان شەری (کەنداو) بوونە هوی وەستانی کارکردن بە پروژەی چاودیری منالانی (بەهرەمەند)

پیشنیاز

یەکەم : زور بە پیویستی دەزانین کە پروژەی (پەروەردەی تایبەت) بخریتەوە گەر و بو ئەمەش دەبیت ئەم پیداویستیانە ئامادە بکریت :

١- دابین کردنی کەل و پەل (الاثاث)

ا - کورسی تاك بو دانیشتنی قوتابیەکان کەلە (صاج) یان فورمیکا دروست کرا بیت.

ب - میزی تاك بو لە سەر نووسینی قوتابیەکان کەلە (صاج) یان فورمیکا دروست کرا بیت .

ج - کورسی تاك بو ماموستای پەروەردەی تایبەت .

د - میزی ئاسن یان (صاج) بو ماموستای پەروەردەی تایبەت .

ه - سوپای نەوت بو ژووری خویندنی پەروەردەی تایبەت .

و - دولابی ئاسن بو پاراستنی سجل و فورم و راپورتەکان .

ز - (معرض) یك كه له تەختە یان (صاج) دروست کرابێ و (١٢) خانەی هەبێ هەرخانەی بو قوتابییەك .

٢- دابین کردنی ئەم (هوی فێرکردن) انه :

ا - موغناتیس

ب - لەوحەی موغناتیسی بو دروست کردنی وینه و پیت و دانانی له سەر شاشه موغناتیسی یەکه

ج - ئامیری (عارضة السلایدات)

د - ئامیری (ئوڤەر هید)

ه - نایلونی شەفاف بو بەکار هینانی له سەر ئامیری (ئوڤەر هید) (over head)

و - ماجیکی رەنگاو رەنگ

ز - ژمیرەر (المعداد)

ح - صندوقی فریاکەوتن (صندوق الاسعافات الاولیه)

٣- چاپ کردنی ئەم « فورم » و « سجل » و « راپورتانه » کەلە لایەن ماموستای پەروەردەی تایبەتەوە بەکار دیت .

ا - دلیل تعلیمات استمارة التعرف على الخصائص الاساسية لتلاميذ بطيىء التعليم

ب - استمارة الخصائص الاساسية لتلاميذ بطيىء التعليم

ح - السجل الشخصى لتلاميذ بطيىء التعليم

د - استمارة بيان الحالات (الاجتماعية ، الصحية ، الصفات السلوكية والمستوى التحصيلى)

دووهەم :

١ - له وەزارەتی پەروەردە / بەریوەبەریتی گشتی فێرکردنی گشتی کەسیك یان بە شیك لیپرسراو بکریت له پەروەردەی تایبەت .

٢ - له بەریوبەریتی یه گشتیەکانی پەروەردە دا بە شیك دابنریت بو بەدوادا چوونی کاری پولی پەروەردەی تایبەت .

٣- لیژنـەی لقـی هەمیشـەیی (اللجنـة الفرعیـة الدائمـة) لـە پاریزگاکـانی هـەریمی کوردسـتان دا پیکبهینریتەوە بە گویرەی رینمایەکان .

٤ - بەستنی کورو سیمینار لەم بارەیەوە بە هاوکاری ریکخراوەکان بو گرنگی دان بەم بابەتە .

٥ - لە هەموو گەرەکیکدا قوتابخانەیەك یان دوو قوتابخانە دەست نیشان بکریت بو کردنەوەی پولی پەروەردەی تایبەت .

٦ - کردنەوەی خولی راهینانی تایبەت بو ئامادە کردنی ماموستایان بو ئەو پولانە .

٧ - دەست پیکردنی هەلمەتیکی راگەیاندن بو ناساندنی پولی پەروەردەی تایبەت و گرنگی و سودەکانی .

٨ - دانانی دەرمالەیەکی شیاو بو ماموستایانی پەروەردەی تایبەت و بو بەریوەبەری ئەوقوتابخانانەی کە پولی تایبەتیان تیا دەکریتەوە .

بابەتی پێنجەم : **کتێبخانەی قوتابخانە**

تیشکە مێژوویێک

لە سەردەمی ئاشوورییەکانەوە کتێب و کتێبخانە پەیدا بووە لە کۆنەوە میسری و یونانی و هند و چینیش زۆر بایەخیان پێ داوە و بە لایانەوە پیرۆز بووە ، لە پەرستگا و کۆشکی پاشاکاندا پاراستویانە ، بەوەدا بۆمان دەردەکەوێت کە دامەزراندنی کتێبخانە زۆر پێش هاتنی حەزرەتی عیسی بووە ، لە کوردستاندا پێش هاتنی ئاینی پیرۆزی ئیسلام لە گەڵ پەرستگا و شوێنە تایبەتیەکاندا دەستنوس و کتێب هەبوون بەڵام سووتان و لە ناوچوون ... مامۆستا (محمود احمد محمد) لەو بارەیەوە دەڵی بەگوێرەی سەرچاوەیەکی باوەڕ پێکراو نوسەد ساڵ لەمەو بەر کتێبخانەی شاری (دیار بکر) ژمارەی کتێبەکانی گەیشتوتە ملیونێك و چل هەزار کتێبی دەست نووس ، بەڵام بە هاتنی تاتارو مەغولەکان بو سەر کوردستان ئەم کتێبانە ودەیەهای تریش سوتێنرا و لەناو چوو ، میرانی بابانیش بایەخیکی یەکجار زۆریان داوە بەدامەزراندنی خوێندنگاو کتێبخانە ، بە تایبەتی لە سەر دەمی سلیمان پاشادا (١٧٥١) ز کە بەدەوری زێرین ناو دەبرێت ، دوای دروست کردنی شاری سلیمانی (١٧٨٤) ز بابانەکان کتێبخانە وخوێندنگاکەیان گواستەوە لە قەڵاچوالانەوە بو پایتەختی تازە (سلیمانی) بو(مزگەوتی گەورە)بە ناوی کتێبخانەی (بابان) دوە . ئەم کتێبخانەیە رۆلیکی زۆر گرنگی هەبوو لە گەشەکردن وپێگەیاندنی دەیەها زانا و شاعیر و رووناك بیری وا کە ناوبانگیان لە ناو وولاتانی ئیسلامیدا -وەك ئەستێرە دەدرەوشیتەوە ، تا ساڵی ١٩١٩ ز ژمارەی کتێبەکانی گەیشتە نزیکەی شەش هەزارکتێبی بە نرخ و دەگمەن . بە بەدیل گرتنی (شێخ محمودی نەمر) لە دەربەندی بازیان هەرچی کتێب لە ناو ئەم کتێبخانەیەدا هەبوو لەحەوشی مزگەوتی گەورەدا کویان کردەوەو سوتاندیانن تەنها (٤٠٠) کتێب کەلە ژووریکدا بوو پێیان نەزانیبوو ئیستا هەرماوە و پاریزراوە لەکتێبخانەی ئەوقافدا ، لە پاش یەکەم جەنگی جیهانی لە شاری سلیمانی دا گەڵی حوجرەو دوکان وکتێبخانەی گشتی و تایبەتی دامەزراوە وەکو کتێبخانەی(مەلا علی سەحاف، مەلا عزیز، قادر ئاغای عەتار)حوجرەکەی مامۆستا نەجمەدین مەلا ، کتێبخانەی زانستی و کتێبخانەی گەلاویژ ، زیوەر سلیمانی کتێبخانەی گشتی و ئەوقاف و زانکو... کتێبخانەی

قوتابخانه و خویندنگاکـــان و پروژه به نرخەکەی ماموستای شەهید شاکر فتاح ئەمـه و دەیەها کتیبخانەی تر وەکوماموســـــتا شیخ محمد خال و وەهبی و مەحوی ... هتد .

رولی کتیبخانەی خویندنگا بو نەوەی نویٚ ی نەتەوەکەمان

ئەگـەر ئیمـه لـه و روانگەیـەوە بروانینـه ﴿ خوینـدنـــگای نـویٚ ﴾ کـه دامـــەزراویکی پەروەردەی نویٚ یە بو ئاراسته کردن و پەروەردە کردنی لایەنـەکانی ژیری و ویژدانی و ، جەستەیی و ، هونــەری و کومەلایەتی و ، روشنبیری دەگەینـه ئـەو راستیەی کـه ئـەم دامەزراوە لە بارییدا هەیـە نەوەیەکـی کارامەی بە توانا پەروەردە بکات ، کە قالٚ بووی ژیانی هاوچەرخ بیت . ئەرکی گەشەکردن و بنیات نانەوەی کومەلگا بخاتـه ئەستوی خوی ئەمەش بەبیٚ خویندن و خویندنەوەو ئـولفەت بـەکتیب وکتیبخانەوە نەبیٚ نایە تەدی . بویـه ئـەمرو کتیبخانــەی خویندنگاکـان رولیکـی بـەرچاویان هەیـە لــەپیگەیانان و - پەروەردە کردنی نەوەی نویدا پیویستە زیاتر لــەبەر چاو بن و گرنگیان پی بـدری .

سودەکانی کتیبخانە

١- کتیبخانە رەنگ دانەوەی فەلسەفەی پەروەردەیە لـه بوارەکـانی چالاکی و بەرنامـەی خویندنگا .

٢- خویندکار فـیری وەرگرتـن و نوسـینی راپـورت و گەرانــەوە بـو کتیـب و گوفـار و فەرهەنگ و سەرچاوە دەبیت .

٣- خویندکار فیری تویژینەوە و لیکولینەوەی زانستی دەبیت ئـارەزووی خویندنـەوەی گەشە دەکات و زانیاری پەرەدەسینیت .

٤- گیانی لە خوبووردن و رەوشت بەرزی و هیمنی و هاوکاری لە جەستە جیگیر دەبیت

٥- مەلبەندیکی چاکە بو ماموستاو خویندکار و ئەنجام دانی چالاکیە زانستیەکان .

٦- فیری خویندنەوەی بیٚ دەنگ دەبیت کە جوریکە لە خویندنەوە بە سوودەکان .

٧- کەسیتی خویندکـار بـەهیز دەبیـت بـروای بـه خـوی دەبیـت بـو وەرگرتنـی زانسـت و زانیاری .

٨- کتیبخانە رولیکی چالاك دەبینیت لە وەرزی روشـنبیری دا بوهـان دان و پیگـەیاندنی خویندکاران .

گیرو گرفتەکانی کتێبخانەی خوێندنگاکان لە هەرێمی کوردستاندا

١ - نەبوونی شارەزا و پسپور و کادری هونەری لە بـواری ڕیکخستنی کتێبخانـەدا • بـو پـولینی پێویست و ڕیکخستنی کتێبخانە بە شێوازی نوێی جیهانی •

٢ - نـەبوونی (نشرية)یـەکی گونجـاو بـو پێویسـتیەکانی کتێبخانـە و کرینـی کتێـب و چالاکیسالانە •

٣ - نەبوونی چاپ کراوی نوێ و بەسوود لە کتێبخانە کاندا ئەوەی هەشبیت کتێبەکون و گوڤارەکونەکانی سالانی پیش ڕاپەرینە •

٤ - زوربـەی زوری کتێبخانـەکان کـەل و پەلە پێویستی یـەکانی وەکـو (دولاب ، میـز ، کورسی ، .... هتد) تیدا نی یە .

٥ - نـەبونی شـوینی شیاوی کتێبخانـە بـو گرنگـی دان بـەم تەوەرەیــە لــە پروسـەی پەروەردەیی نویدا .

٦ - پشت گوێ خستنی (هوبەی کتێبخانەکانی خوینگاکان) لە پەروەردەکاندا .

پێشنیار بو گەشە کردنی کتێبخانەی خوێندنگاکان

١ - لە کاتی دروست کردن و تازە کردنـەوەی بینـای قوتابخانـە و خوینـدنگاکـان پێویستە شـــوینی گونجاو بو کتێبخانە دیاری بکریت .

٢ - پێویستە هەلمەتی هوشیاری گرنگی کتێبخانـە لـە لایـەن بەریوبــەرو لیژنــەی کتێبخانــەی قوتابخانەوە بایەخی پێ بدریت و پشتگیری بکریت .

٣ - کردنـەوەی خـولی ڕاهینـان دەربـارەی زانستی کتێبخانـە بـو ماموسـتایان و لیپرسـراو کتێبخانە .

٤ - بەمەبەستی بایـەخی زانستی کتێبخانە بو قوناغی دواناوەندی لە خشتەی هەفتەیی دا یـەك وانە بو پولیك وەك چالاکی دابنریت .

٥ - دانانی بودجەیەکی گونجاو لە لایەن وەزارەتی پەروەردە بو ئەم بەشە زور پێویستە

٦ - لیژنـەیـەکی پسـپوری وەزارەتــی پـەروەردە و بـەریوبـەریتی گـەنجینــەکان دابـنـریت بوکریـــن وهـەلبژاردنی ئـەو کتێبانـەی کـە بـو هـەر قونـاغیك لـە قوناغـەکانی خوینـدن پێویستە .

٧ - سەردانی سەرپەرشتیاران چالاکیەکانی کتیبخانەش بگیریتەوە .

٨ - پشتگیری کردنی یاسایی کتیبخانەی گشتگیری (نظام المکتبة المشاملة)بە پێ ی قوناغ وجوری خویندن زور پیویستە ، لەگەڵ دابینکردنی هوکانی فیرکردنی نوێ لە (مایکروفلیم ،مایکرو ساید ، کومپیوتەر) ...

٩ - پوختەکردن و بەکار هینانی جێ بەجێ کردنی یاسایی کتیبخانەی قوتابخانەکان ژمارە ٥٤٥ ی سالی ١٩٧٤ ز .

١٠ - دانانی دەرمالەی دیاری کراو (٥٠ - ١٠٠) بو لیپرسراوی ئەو کتیبخانانەی کە ژمارەی کتیبەکانیان لە هەزارو پینج سەد کتیب زیاترە .

١١ - داوا کردن لە وەزارەتی پەروەردە و روشنبیری هەریمی کوردستان بە یارمەتی دانی کتیبخانەکان بە بەخشینی چەند ژمارەیەکی چاپ کراو لە کتیب و گوڤارو رونامە نویکان

١٢ - وا پیشنیاز دەکەین و ئاواتمانە کە کتیبخانەکان لە(باخچەی ساوایان) وە دەست پێ بکات تا ئامادەیی و زانکو .

بابەتی شەشەم :   چاپخانە

((مێژووی دامەزراندن))

ڕێکخراوی یونسێف بۆ دەست پێکردنی کارەکانیان و خۆ ئامادە کردن بۆچاپ کردنی کتێب بۆ خوێندنگە سەرەتاییەکان لە ساڵی (١٩٩٨) دا پرۆژەی فراوان کردنی چاپخانەی زانکۆی دەستە پێ کرد ، دواتر بوو بە پرۆژەی دامەزراندنی چاپخانەیەکی نوێ . زۆر هەوڵ درا بـۆ دابین کردنی شوێنی بینا ، تاکو توا نرا لە تەنیشت چاپخانەی زانکۆوە کە پێشتر ئەو شوێنە ژێـر زەمین بوو، وە دوای ڕەزامەندی سەرۆکی زانکۆ بکرێ بە بینای چاپخانە نوێکە بە مواصفاتی تەواوە وە . لە ئەیلولی هەمان ساڵدا دەست کرا بە کارکردن و لە شوباتی (١٩٩٩) دا تەواو بوو لە ئازاری هەمان ساڵدا ئامێرەکانی بەشی کۆمپیوتەر گەیشتن کە پێشتر ژوورێکیان لە چاپخانەی زانکۆ بۆ دابین کرا بوو . لە لایەن دوو پسپۆڕی کۆمپانیای (فـوجی یابانـیە) وە ئامێردگان دامـەزرا ن، وە ڕاهێنانی فەرمانبەران ئەنجام درا ئەم پسپۆڕانە ماوەی (١٠) ڕۆژ مانەوە .

ئامێردگان

١ - ئامێری چاپ لە سەر فلیم ﴿ Celi × 4000 ﴾ .

٢ - سکانەر ﴿ Fuji ﴾ ﴿ Anouige 550 ﴾ .

٣ - پرنتەری ڕەنگاو ڕەنگ ﴿ HP 5M ﴾

٤ - پرنتەری ڕەنگاو ڕەنگ ﴿ EPSON 1520 ﴾

٥ - کۆمپیوتەری سیڤەر یەك دانە .

٦ - کۆمپیوتەری ماکنتوش ﴿ G 3 ﴾

٧ - چوار کۆمپیوتەری ﴿ PC ﴾

٨ - کامێرەیەکی ستونی کۆنیکا .

٩ - ﴿ UPS ﴾ ٦٠٠٠ ڤۆڵت ئەمپێر .

١٠ - تۆڕێکی ئیش کردن .

لە ساڵی ﴿١٩٩٩﴾ دا یونسێف بۆ زیاتر ئاسان کردنی کارەکانی و زیاد کردنی شارەزایی لە

بواری چاپ و چاپخانەدا ، هەستان بە مۆرکردنی بەڵێنێك لەگەڵ کۆمپانیای (گرافیۆمی)سویدی بۆ ماوەی دوو ساڵ بۆ مەبەستی دانانی ئەو ئامێرانەی کە دێن بۆ چاپخانە وە ڕاهێنانی کارمەندەکان لە سەریان,لە هاوینی (١٩٩٩) دا کۆمپانیای ناوبراو دەستی کرد بە کارەکانی خۆی بە دامەزراندنی ئەو ئامێرانەی کە لە ڕێگای ڕێکخراوی یونسێفەوە هاتبوون کە بریتین لەم ئامێرانەی خوارەوە.

١- ئامێری ئۆفسێتی هایدلبێرگ (727 P).

٢- چەقۆی پۆلەر (76 EM).

٣- ئامێری شکانەوە (STOHT KC66).

٤- ئامێری کۆکردنەوە بە دەرزی (MULLER 235).

٥- ئامێری کۆکردنەوە بە کەتیرە (MULLERMARTINI).

٦- کەتەری سێ لا (Wohlneberg).

٧- ئامێری تیژ کردنەوەی چەقۆ.

٨- ئامێری کۆپی پلێت.

٩- ئامێری شتنەوەی پلێت.

١٠- ئامێری پێچانەوەی کتێب.

لە ساڵی (٢٠٠٠)دا هەموو ئامێرەکان دامەزرا بوون و ئامادە بوون بۆ تاقیکردنەوە و کارکردن. لە کانونی یەکەمی هەمان ساڵدا پسپۆڕێکی تایبەت بە چاپ لە کۆمپانیای گرافیۆمەوە گەیشتە چاپخانەی سلێمانی بەمەبەستی مەشق پێ کردنی کارمەندانی چاپخانە ، بەڵام لەو کاتەدا چاپخانەی سلێمانی هیچ فەرمانبەرێکی دانەمەزراندبوو بۆ بەشی چاپ ، بۆیە بڕیار درا کە کارمەندانی چاپخانەی زانکۆ بچنە ناو خولەکەوە ، وە پاشان فەرمانبەری چاپخانەی سلێمانی لە ڕێگای ئەوانەوە فێر بکرێن ، خولەکەش بۆ ماوەی یەك هەفتە بوو ، زیاتر (نظری) بوو ، لە ئازاری ساڵی (٢٠٠٠) دا پسپۆڕێکی تر لە کۆمپانیای گرافیۆمەوە گەیشتە چاپخانە بۆ فێر کردنی کارمەندانی بەشی چاپ بەشێوەیەکی کرداری بۆ ماوەی دووردرێژ کە زیاتر لە مانگێك بوو . خولەکەش پێك هاتبوو لە هەشت چاپکەر کە چواریان تازە دامەزرابوون و چواریان کارمەندی چاپخانەی زانکۆ بوون. مەشق و ڕاهێنان بەردەوام بوو ، بۆ کارمەندانی بەشی (بڕین، شکاندنەوە،

کۆکردنەوە) تا تەواو بوونی عەقدەکە . لەو ساوە کار بەردەوامە و ڕۆژ بە ڕۆژ بەرهەم زیاترو چاکتر دەبێ .

بەشەکانی چاپخانە

یەکەم : بەشی کۆمپیوتەر

ئەم بەشە(٦) شەش کارمەند کاری تێدا دەکات ، سیانیان چاپ دەکەن ، وە سیانیان نیگار دەکێشن . ئەم ئامێرانەی لای خوارەوەشی تێدایە .

١- ئامێری چاپ لە سەر فلیم (4000 CELI)(Fuji).

ئامێرێکی نوێ ی یابانی‌یە ، لە ساڵی (١٩٩٧)دا دروست کراوە . ئامێرێکی پێشکەوتووە بۆ کاری فەرزی ڕەنگەکان بەکار دێت .

٢- ئامێری سکانەر (Fuji 550c) : ئامێرێکی نوێ ی یابانییە کە پێوانەی (٣٥سم - ٤٥سم) دەتوانێت سکان بکات ، وە بە ووردیەکی زۆر بەرز وێنەی مجسم فلیم نەگەتیف سکان دەکات .

٣- کۆمپیوتەری سێرڤەر : ئامێرێکی سەرەکی بەشی کۆمپیوتەرە کە هەموو کۆمپیوتەرەکان لەڕێگای ئەمەوە پەیوەندی بەیەکەوە دەکەن . وە هەر لەڕێگای ئەمیشەوە کارەکانیان دەچێت بۆ ئامێری چاپ لە سەر فلیم . خێرایی ئەم کۆمپیوتەرە (400 MHZ)، ڕامیشی (١٢٨ میگایە) و بە ویندۆی 4 5 . NT کار دەکات.

٤- کۆمپیوتەری (G 3): کۆمپیوتەرێکی نوێ ی ماکنتۆشە زیاتر بۆ کاری سکان کردن و مونتاج بە کار دێت .

٥- کۆمپیوتەری (G 4): کۆمپیوتەرێکی نوێ ی ماکنتۆشە ، لە ئەیلولی (٢٠٠٠) دا گەیشتە چاپخانە ، وە کاری چاپکردن و مۆنتاج کردنی پێ دەکرێ .

٦- کۆمپیوتەری (I M AC): دوو کۆمپیوتەری بچووکی ماکنتۆش کە بەکار دێت بۆ چاپ کردنی کتێب . لە ئەیلولی ساڵی (٢٠٠٠) دا گەیشتنە چاپخانە .

٧- کۆمپیوتەری (PC) : سێ کۆمپیوتەری (IBM)ەکە نیگار کێشەکان بۆ نیگار کێشان بەکاریان دێنن .

٨- پرنتەر : چوار ئامێری پرنتەرە کە لە ڕێگای تۆڕەوە بەستراون بە کۆمپیوتەرەکانەوە،دوانیان ڕەنگاو ڕەنگ چاپ دەکەن و دوانەکەی تریشیان ڕەش بەتەنیا چاپ دەکەن .

٩- تۆڕی ئیشکردن : هەموو ئامێرەکانی کەلە سەرەوە باس کراون لە ڕێگای ئەم تۆڕەوە پەیوەندی لەگەڵ یەکتردا دەکەن کە پێکهاتووە لە ئامێرێکی هەپی ١٦ کەناڵی .

١٠- UPS : - ئامێرێکی پاراستنی هەموو ئامێرەکانی بەشی کۆمپیوتەرە لە کارەبا بڕین یان زیاد کردنی کارەبا و کەم کردنی ، وە دەتوانێت (٦٠٠٠) ڤۆڵت ئەمپێر بدات .

١١- ئامێری فۆتۆکۆپی .

١٢- ئامێری کامێرای دەستی .

دووەم : بەشی مونتاج (تصویر) : -

ئەم بەشە چوار کارمەندی چاپخانەی زانکۆ کاری تێدا دەکەن ، وە ئەم بەشە لەم ئامێرانە پێك هاتووە :

١- کامێرەیەکی ئەستونی : - بەکار دێت بۆ وێنە کردنی نووسراوەکان یان کتێب بەلام تاکو ئێستا بەکار نەهاتووە چونکە ئامێری سیلیکس کارەکانی دەکات زۆر بە باشتر .

٢-ئامێری کۆپی پلێت : - ئامێرێکی بەکار هاتووی دەستی دووەمە کە پلێتی (٧٠سم × ١٠٠سم) دەسوتێنێ لە ڕێگەی تیشکی سەرو بنەوشەییەوە .

٣- ئامێری شتنەوەی پلێت : پاش سوتاندنی پلێت لە ڕێگەی ئەم ئامێرەوە دەشوورێتەوە ، پاشان دەچێت بۆ بەشی چاپ . ئەم ئامێرە پلێت دەشواتەوە و صەمغی دەکات و وشکیشی دەکاتەوە .

سێ یەم : بەشی چاپ : -

شەش کارمەند وە بە دوو شفتی جیاجیا کاردەکەن لەم بەشەدا . ئەم بەشە پێکهاتووە لە ئامێرێکی ئۆفسێتی دوو ڕەنگ کە دروستکراوی ئەڵمانیای خۆرهەلاتە وە مۆدێلی (72ZP) بەپێوانەی (٥٠سم × ٧٠سم) چاپ دەکات بە دوو ڕەنگ بە جارێ یان دوو دیوی یەك ڕەنگ بە جارێ . ئامێرێکی بە کارهاتووی دەستی دووەمە بەلام لە ڕێگای کۆمپانیاکەی کە لێ ی دروست کراوە تازە کراوەتەوە خێرایی ئامێرەکە (١٢٠٠٠) کتێبە لەکاتژمێرێکدا . کاری ئەم

ئامێرە چاپ کردنە بە یەك ڕەنگ ، بە دوو ڕەنگ و چاپی هەردوو دیوو لە یەك کاتدا :

چوارەم : بەشی کۆتایی : -

١- ئامێری بڕین : - دوو کارمەند کار دەکەن لە سەر ئەم ئامێرە کە ئامێرێکی دروستکراوی ئەڵمانییە ، پۆلەرە پانی (٧٦سم) دەبێت ، وە دەستی دووەمە بەکار دێت بۆ بڕینی کاغەز .

٢- ئامێری شکاندنەوە: - سێ کارمەند لە سەر ئامێرە کار دەکەن ، دەتوانێت وەرەقە بنوشتێنێتەوە، بەخێرای نزیکەی (١٥٠٠٠) نسخە لە کاتژمێریکدا ئامێرێکی بە کارهاتووی دەستی دووەمە .

٣- ئامێری کۆکردنەوەی دەرزی : - ئامێرێکی دەستی دووەمە ، کۆمپانیایەکی ئەڵمانی دروستی کردووە کە ناوی (MULLER)ە ، مۆدیلی ٢٣٥ / شەش قۆناغ کۆ دەکاتەوە دەرزی لێدەدات و دەیبڕێ بە خێرایی ١٠٠٠٠ کتێب لە کاتژمێرێکیدا . تا ٨٠ لاپەڕە دەتوانێت کۆ بکاتەوە و دەرزی لێبدات و پاشان ببڕێت .

٤- ئامێری کۆکردنەوە بە کەتیرە : - ئامێرێکی دەستی دووەمە کە لە ئەڵمانیا دروست کراوە ناوی (MULLER) (MARTTIN)ە (١٢) قۆناغ کۆ دەکاتەوە بە خێرایی (٥٠٠٠) کتێب لە کاتژمێرێکدا .

٥- ئامێری سێ لا : - ئامێرێکی دەستی دووەمی ئەڵمانییە ناوی (WOHLENBERG)ە بۆ بڕینی سێ لای کتێب بەکار دێت کە بە ئامێری کۆکردنەوەکەوە دەبەسترێت . وە خێراییەکەی ٥٠٠٠ کتێبە لە کاتژمێرێدا .

٦- ئامێری پێچانی کتێب : - ئامێرێکی نوێ یە بۆ بەستی کتێب بە کاردێت بە هۆی شریتی تایبەت پاشان ئەو کتێبە تەواو بوانە ڕەوانەی گەنجینە دەکرێن .

پێنجەم : گە نجینەکان : -

١- گەنجینەی یەدەگ : یەدەگی هەموو ئامێرەکانی چاپخانەی تێدایە ، کە هەمووی لە ئامێری کۆمپیوتەردا تۆمار کراون بە ژمارەی گەنجینەی تایبەت بۆ هەر پارچەیەك .

٢- گەنجینەی کاغەزو مەوادی کیمیایی : ئەم گەنجینەیە تایبەتە بەو کەرەستانەی کە ڕۆژانە بە کاردێت وەك کاغەز ، مەرەکەب ، پلێت ، صمغ ٠٠٠٠٠ هتد ٠

((ئەو کێشانەی بوونەتە هۆی سستی کارەکان لە چاپخانەدا))

١- نەبوونی فۆنتی کوردی :- بۆ دابین کردنی فۆنتی کوردی داوامان لە ڕێکخراوی یونسێف کرد ئەوانیش بە سوپاسەوە لە ئەیلولی ساڵی (٢٠٠٠) دا سێ ئامێری کۆمپیوتەری تازەیان بۆ هێنابن لەگەڵ سێ پرۆگرامی نوسین کە تیایدا فۆنتی کوردی بە باشی لەگەڵ ئامێرە تازەکاندا کاری دەکرد بۆیە دەتوانین بڵێین ئەم کێشەیەمان چارەسەر بوو .

٢- نەبوون و کەمی پێداویستی یەدەگی ئامێرەکان ، کە دەبێتە هۆی دواکەوتنی بەرهەم هێنان .

٣- ئامادە نەکردنی ئەو کتێبانەی کە پێویستە چاپ بکرێن لە کاتی خۆیدا .

٤- نەبوونی گەنجینەیەکی شیاو و گەورە لەناو چاپخانەدا بۆ خەزن کردنی پێداویستی کارەکان .

٥- نەبوونی دەسەڵات بۆ کارمەندانی کارگێری و هونەری چاپخانە .

٦ -ئەنجامدانی کارەکان بە ڕێگا نائاسایەکانی وەك داوا کردنی ئەنجامدانی کار بەتەلەفۆن یان لە ڕێگای فەرمانبەرێکەوە کە پێویستە بە نوسراوی ڕەسمی بێت .

٧-نەبوونی پاداشتی پێویست بۆ کارمەندان کە ببێتە مایەی دڵخۆشی و هاندانیان .

٨- جیاوازی لە پاداشتی کارمەندان لە نێوان چاپخانەی سلێمانی و هەولێر کە کارمەندانی هەولێر پاداشتی تەواو لە بەرامبەر چاپکردنی کتێبەکان وەردەگرن بەڵام لە سلێمانی دا ئەوە نی یە .

٩- نەبوونی پاسەوان (پۆلیس) بۆ دابین کردنی ئاسایشی چاپخانە و پاراستنی .

١٠- نەبوونی شوێنی گونجاو بۆ حەوانەوەی کارمەندان .

١١- کێشەی لاوازی تۆڕەکانی ئاو و کارەبا .

١٢- کەم توانایی ئامێرەکانی ئێستا بۆ دابین کردنی چاپکردنی کتێبی پێویست کە ئێستا تەنیا دەتوانرێت بە ڕێژەی (٢٠٪) چاپ بکرێت کە پێویستە بۆ پڕکردنەوەی پێداویستیەکانی کتێبی مەنهەجی لای کەم ڕێژەی (٨٠٪) چاپ بکرێت .

پێشنیارەکان

١-هەوڵدان بۆ دابین کردنی ئامێرێکی ئۆفسێتی چوار ڕەنگ قەوارە ١٠٠ × ٧٠سم لەگەڵ ئامێرێکی شکانەوە کە پانی ٧٦ سم بێت بۆئەوەی بتوانرێ بەرهەم زیاد بکرێ بە ڕێژەی ٨٠٪ تاکو بتوانرێت لە ساڵێکدا نزیکەی ٢/٥ دووملیۆن و نیو کتێب چاپ بکرێت کە ئەو برە پێویستە بۆ خوێندکاران و قوتابیان .

٢- دروست کردنی بینایەکی نوێ و گونجاو شیاو بۆ چاپخانە بە هەموو مواصەفاتیەوە .

٣- دانانی محاویلەیەکی کارەبا بۆ چارەسەر کردنی کێشەی نەبوونی کارەبا .

٤- بەخشینی پاداشت بە کارمەندان بەرامبەر بە چاپ کردن و تەواو کردنی هەر کتێبێکی مەنهەجی وەك چاپخانەی هەولێر .

٥- ناردنی تێکڕای ئەو کتێبانەی کە پێویستە چاپ بکرێ بۆ ساڵەکانی خوێندن بە چەند مانگێك پێش تر ، تاکو بتوانرێت لە کاتی خۆیدا چاپ بکرێت . لە کۆتاییدا پێویستە ئەوە بڵێین کە چاپخانەکەمان تاکو ئێستا نزیکەی (٧٥٠٠٠٠) کتێبی بە چاپ گەیاندووە کە زۆربەیان ڕەنگاو ڕەنگن و بە ژمارەی پەڕەی جیاواز ئەمەش لیستی سەرجەم کتێبە چاپکراوەکانە بەم شێوەی خوارەوە .

ژ	ناوی پەرتۆکەکان	پۆل	ژمارەی لا پەڕە	ژمارەی کتێب	ڕەنگ
١-	ڕێزمانی کوردی	پێنجەمی سەرەتایی	٦٤	٥٤٠٠٠	ڕەش
٢-	پەروەردەی نیشتمانی	شەشەمی سەرەتایی	٤٨	٣٦٠٠٠	ڕەنگاو ڕەنگ
٣-	پەروەردەی نیشتمانی	پێنجەمی سەرەتایی	٤٩	٥٤٠٠٠	ڕەنگاو ڕەنگ
٤-	قواعد اللغة العربية	شەشەمی سەرەتایی	٨٠	٣٦٠٠٠	ڕەش
٥-	كتاب اللغة العربية	پێنجەمی سەرەتایی	٨٠	٥٤٠٠٠	ڕەنگاو ڕەنگ
٦-	مێژووی کۆن	پێنجەمی سەرەتایی	٦٤	٥٤٠٠٠	ڕەنگاو ڕەنگ
٧-	ئەلفبێ کوردی	یەکەم سەرەتایی	٦٢	٧٠٠٠٠	ڕەنگاو ڕەنگ
٨-	مێژووی هاوچەرخ	شەشەمی سەرەتایی	٧٢	٧٠٠٠٠	ڕەش
٩-	سەرەتای جوگرافیای گشتی	پێنجەمی سەرەتایی	٥٦	٦٤٠٠٠	ڕەنگاو ڕەنگ
١٠-	جوگرافیای عێراق	شەشەمی سەرەتایی	٦٤	٥٠٠٠٠	ڕەنگاو ڕەنگ
١١-	پەروەردەی نیشتمانی	چوارەمی سەرەتایی	٥٦	٦٠٠٠٠	ڕەنگاو ڕەنگ
١٢-	بیرکاری	یەکەمی سەرەتایی	١٨٠	٧٥٠٠٠	ڕەنگاو ڕەنگ
١٣-	ڕێنمایەکانی هاتوچۆ	هاوبەشە	٣٢	٢٥٠٠	ڕەنگاو ڕەنگ
١٤-	بیرکاری	دووەمی سەرەتایی	١٧٦	٦٥٠٠٠	ڕەنگاو ڕەنگ

بابەتی حەوتەم : باخچەی قوتابخانەکان

پێناسەی باخچە

ئەو هونەرەیە کە دەکۆڵێتەوە لە گۆڕینی پارچە زەوی یەك بۆ شێوەیەکی زیندووی دیار لەو ڕووەکانەی کە تێدایە لە درەخت و نەمام و گوڵ و گوڵزار بەشێوەیەك کە سەرنجی مرۆڤ ڕادەکێشێت .

مێژووی باخچەکان

ساڵی ۱۹۶۱ /۱۹۶۲ بڕیاری وەزاری دەرچوو دەربارەی بایەخدان بە جوانی قوتابخانە .

ساڵی ۱۹۶۳/۱۹٦٤ چاودێری کشتوکاڵی دانرا بۆ ئەو مەبەستە لە بەڕێوەبەرێتی معارفی ئەو سەردەمە ساڵی ۱۹٦٤/۱۹٦٥ وەجبەی دەرچوانی ئامادەیی کشتوکاڵی کران بە مامۆستا بۆ ووتنەوەی وانەی کشتوکاڵ و سەرپەرشتی کردنی باخچەی قوتابخانە .

ساڵی ۱۹۷٥ /۱۹۷٦ بەشی تایبەت کرایەوە بە ناوی بەشی باخچەی قوتابخانە .

ئەو قوتابخانە و خوێنگایانەی باخچەی قوتابخانەکان دەیان گرێتەوە .

۱- سلێمانی ۲۰۱ قوتابخانە و خوێندنگا .

۲- کەرکوك ۳۰ قوتابخانە و خوێندنگا .

۳- هەولێر ۱۸ قوتابخانە و خوێندنگا .

گرنگی باخچە

لەدێر زەمانەوە مرۆڤ خولیای باخچە و جوانی وسروشت بووە باخچە هەڵواسراوەکانی بابل زیندوترین گۆیای داوای گرنگی باخچە و جوانین . لە کوردستانیشدا بەرپاکردنی هەڵمەتی ناشتنی نەمام و سەوز کردن و ڕازاندنەوەی باخچە و سروشت وجوانی کە بەڕێز مام جلال فەرمانی پێدا لە گرنگی و ئەهمیەتی باخچەو جوانی یەوە سەرچاوەی گرتوە .

گرنگی باخچەی قوتابخانەکانیش لەم خاڵانەی خوارەوەدا خۆی دەنوێنێ

۱- لە ڕووی تەندروستی یەوە : - پاککردنەوەی کەش و هەوای قوتابخانەو ڕاگرتنی پاك و خاوێنی و پارێزگاری کردنی ژینگە .

۲- ڕاهێنانی قوتابیان بۆ کاری هەرەوەزی و بە تایبەت کارە کشتوکاڵی یەکان .

۳- ئاشنابوونی قوتابیان بە جۆرەکانی ڕووەك .

٤- بەرزکردنەوەی ئاستی جوانی و ڕازاندنەوە بە بەشداری قوتابیان .

٥- دیمەنی جوان و ڕازاوەی قوتابخانە ، کاری دەروونی دەکاتە سەر مامۆستایان و قوتابیان کە بەشێوەیەکی دڵخۆش و کراوە ڕووی تێ بکەن .

٦- خولقاندنی ئارەزووی قوتابیان بۆ کاری کشتوکاڵی و چۆنیەتی ڕێزگرتن لەکار .

٧- جێ ی پشوودان و حەوانەوەی قوتابیان و ڕەوان کردنی وانەکانیان .

کارو چالاکی باخچەکان

١- بەمەبەستی جێ بەجێ کردنی فەرمانی بەڕێز مام جلال بۆ چەسپاندنی هەڵمەتی ناشتنی نەمام (١٦٠٠٠) هەزار نەمامی جۆراو جۆر دابەش کراوە بە هاوکاری ڕێکخراوەکان .

١- دابین کردنی شەتڵ

٢- دابین کردنی کەل و پەلی کشتوکاڵی

٣- هەوڵدان بۆ دابین کردنی باخەوان

٤- سەرپەرشتی کردن و بە دواداچونی کاری باخچەی قوتابخانەو خوێندنگاکان

٥- هەڵسەنگاندنی ئاستی باخچەکان ساڵانە

٦- کردنەوەی دوو پێشنگای گوڵ

کێشەو گرفتەکان

١- کەمی ئاو بە گشتی لە قوتابخانە و خوێندگاکان و بەشەکاندا

٢- نەبوونی باخەوان بۆ نزیکەی (٥٣) قوتابخانە و خوێندنگا

٣- کەمی شارەزایی باخەوانەکان لە کارەکانیاندا

٤- کەمی کەل و پەلی کشتوکاڵی •

٥- نەبونی بەیتی گونجاو بۆ زیاد کردنی ڕووەکی ناو ئینجانە •

٦- نەبوونی ئینجانەی تازە بۆ پەروەردە کردنی ڕووەك و دابەش کردنی •

٧- نەبوونی پەیوەندی بەردەوام لەگەڵ ڕێکخراوەکاندا •

٨- نەبوونی بودجەی ساڵانە بۆ بەشی باخچەی قەتابخانەکان

٩- نەبوونی مامۆستای کشتوکاڵی شارەزاو کارامە •

١٠- ئاگـادارنەكردنەوەی بەشـی باخچـەی قوتابخانـەكان لـە كـاتی دروسـت كـردن و تەعمیركردنی بینا بۆ دانانی نەخشەی گونجاو بۆ باخچەكان •

١١- نەبونی ئامێری هاتووچۆ بۆ ڕاپەراندنی كارەكان•

پێشنیارەكـان

١- دابین كردنی ئاو بە هەڵكەندنی بیر یان دابین كردنی تەنكەری ئاو .

٢- دابین كردنی باخەوان و خەرج كردنی دەرماڵەی باخەوانی بۆیان .

٣- كردنەوەی خولی كشتوكاڵی و ڕاهێنانی تایبەت بە باخچە بۆ مامۆستایان و كارمـەندان و باخەوان و خەرج كردنی دەرماڵەی باخەوان .

٤- دابین كردنی كەل و پەلی كشتوكاڵی .

٥- دروست كردنی (بەیتی) گونجاو ئینجانەی بە تاڵ و ڕووەكی سەرچاوە بـۆ بـەخێو كـردن وزیاد كردن و دابەش كردنیان بە سەر قوتابخانە و خوێندنگاكان دا وە دابین كردنی تـۆوی گوڵی هەمە جۆرو تازەی تایبەت بە باخچەكان .

٦- دانانی بودجەی ساڵانە .

٧- دامەزراندنی مامۆستایانی پسپۆڕی كشتوكاڵی .

٨- ئاگادار كردنەوەی بەشی باخچەی قوتابخانەكان و خوێندنگاكان لە كاتی دروست كردنـدا یان تعمیر كردنەوەی بینا بۆ ئەوەی نوێنەری باخچـەكان بەشـدار بێـت لـە دروسـت كردنـی باخچەكەدا بە شێوەیەكی گونجاو مۆدێرن لەگەڵ بینای قوتابخانەكەدا .

٩- هـەوڵدان بـۆ پـەیوەندی كردنـی بـەردەوام لەگـەڵ ڕێكخراوەكـان (یونسـێف و یونسـكۆ و فـاو)بـۆ هاوكـاری كردنیـان لەگـەڵ بەشـی باخچـەی قوتابخانـەكاندا و دابـین كردنـی كـەم و كوریەكان .

١٠- دابین كردنی پێداویستی كردنەوەی پێشانگای گوڵ ساڵانە .

١١- كردنەوەی بەشی باخچەی قوتابخانەو خوێندنگا لە دیوانی وەزارەت و پەروەردەكان .

بابەتی هەشتەم : -   تاقیگەکان

مێژووی دامەزراندن

لە ساڵی ١٩٧٢ دا و لە سەرەتاوە بە شێوەیەکی سادە دامەزرا ، دواتر ساڵ بە ساڵ گەشەی کرد و بەرەو پێش چوو ئێستا لە زۆربەی خوێندنگاکاندا تاقی گەکانی فیزیاو کیمیا وزیندەوەرزانی دەوری بەرزی خۆیان دبینن لە وانە کرداریەکاندا بۆخوێندکاران هەروەها تاقیگەی زمانی ئینگلیزی کە لە هەندێ شوێنا دامەزراوە.

گرنگی تاقیگەکان

تاقیگە لە سەرتا سەری دنیا و لە بوارە جیاجیاکاندا کاریگەری بنەڕەتی خۆی هەیە و فاکتەرێکی بەهێزە بۆ پێش خستنی ئاستە زانستی و پرۆسە ئەزموونیەکان و کارەستراتیژەیە گرنگەکانی گەلانی دوونیا ، هەروەها گرنگی و ئەهمیەتی خۆی هەیە لە خوێندنگاکانیش دا چونکە خوێندکار لە ڕێگای ئەو تاقیگا یانەوە بە هاوکاری مامۆستاکەی وانەی کرداری دەخوێنێ و بەکردار تاقی کردنەوەکان ئەنجام دەداو دەسەلمێنێ کە ئەمە دەبێتە هۆی .

چاکتر چەسپاندنی تاقی کردنەوەکان لە مێشکی داو پەرەسەندنی تواناکانی لە وەرگرتنی وانەکاندا ، لە ڕێگەی ئەو ئامێرو مادانەی لە تاقیگەدا بەکار دەهێنرێت خوێنکار ڕاستەو خۆ لەگەڵ مامۆستادا گفتوگۆ لە سەر تاقی کردنەوەکان دەکا و بەچاوی خۆی ڕاستیەکان دەبینێ و دەسلمێنێ ، تاقیگە لە زانکۆ دادوەرێکی باڵا ترو بە بەهاو بایەخ تر دەبینێ زۆربەی زانایانی دوونیا بەشی هەرە زۆری کاتیان لە تاقی گەکاندا دەبە نە سەر تا ئەو ڕادەیەی دەوترێ کە زانای بەناوبانگ (ئەدیسۆن) لە ناو تاقی گەکەیدا و لە ئەنجامی کار کردن کۆچی دوایی کردووە .

﴿ گرفت و کێشەکانی تاقی گەکان ﴾

١- کێشەی بەشەکان : -

١- نەبوونی بینای تایبەت کە شیاو گونجاو بێت بۆ تاقیگە لەبەشی تاقیگەکان .

٢- نەبوونی جل و بەرگ و دەست کێش و کەمامەی تایبەت بۆ کاتی دابەش کردنی ماددە کمیاییەکان بە سەر خوێندنگاکاندا .

٣- نەبوونی وەرشەیەکی تایبەت لە بەشەکاندا بۆ چاککردنەوەی ئەو ئامێرانەی لە کار دەکەون .

٤- نەبوونی کارەبا لە بەشەکاندابۆ تاقی کردنەوەیان و چاککردنەوەیان .

ب - کێشەی تاقیگەکان : -

١- نەبوونی ژووری تاقیگە یان هۆڵی تاقیگە لە هەندێ خوێندنگا دا کە دەبێتە هۆی ڕێگا گرتن بۆ کردنەوەی تاقیگە .

٢- نەبوونی یاریدەدەری تاقیگە لە زۆربەی خوێندنگاکاندا ، تەنانەت ئەو شوێنانەی یاریدەدەری تاقیگەیان هەیە بەکارێکی ترەوە ئالودە دەبێ و کاری تاقیگەکان پشت گوێ دەخات .

٣- زۆربەی تاقیگەی خوێندنگاکان پێویستیان بە پێداویستی زۆر هەیە لە ئامێرو ماددەکانی تاقیگە .

٤- کەم و کورپەکی زۆر لە تاقیگەدا هەیە وەك (دۆلاب ، مێز ، ستۆڵ، دەست شۆر ، پەردە ، بتڵی غاز) .

٥- نەبوونی خولی تایبەت بۆ مامۆستایان .

٦- نەبوونی کارەباو ئامێری پێویست .

پێشنیارەکان

١- نوێ کردنەوەی بینای بەشی تاقیگەکان بەشێوەیەکی گونجاو شیاو کە بکرێ ماددە جۆراوجۆرەکانی تیا بپارێزرێت .

٢- دابین کردنی دۆلاب و پێداویستی بۆ تاقیگەکان وە شوێنی تایبەت بۆ ماددە کیمیاوی یەکان .

٣- دابین کردنی جل و بەرگی تایبەت وەك (دەستکێش ، کەمامە ، صدریە) و پێداویستی تر بۆ پاراستنی فەرمانبەران لە مەترسی سوتان و ژەهراوی بوون .

٤- دامەزراندنی وەرشەیەك بۆ چاك کردنەوەی ئەو ئامێرانەی کەلە کار دەکەون و ئیدامە کردنی ئامێرەکانی تر .

٥- دابین کردنی ئاوو کارەبای پێویست بۆ بەشەکانی تاقی گەکان .

٦- دروست كردنی تاقی گەیەكی نمونەیی لە هەریەك لە شارە گەورەكانی كوردستاندا بۆ كردنەوەی خولی تایبەت بۆ مامۆستایان و ئاشنا بونیان بەو ئامێرو ئالە تەتازەو سەردەمانەی كە لە دنیادا بڵاو بوونەتەوە .

٧- لە كاتی دروست كردنی بینای نوێدا پێویستە رای بەشی تاقی گەكان وەربگیرێت بۆ چۆنیەتی دروست كردنی تاقی گە بەپێ ی مەرجەكان .

٨- كەم نەكردنەوەی ژووری تاقی گەكان لەسێ ژوورە وە بۆ دووژوور یان لە دوو ژوورەوە بۆ ژوورێك كە دەبێتە هۆی كەم كردنەوەی گرنگی تاقی گەكان و بەبێ بەش كردنی خوێندكاران لێیان .

٩- دابین كردنی یاریدەدەری تاقیگە بۆ تێكرای خوێندنگاكان .

١٠- كردنەوەی تاقیگەی تازە لە تێكرای خوێندنگاكان .

بابەتی نۆیەم : -   کارگەی دارتاشی

ئاوڕێکی مێژوویی

ئەم کارگەیە لە ڕۆژی دامەزراندنی یەوە بەناوی وەرشەی زانیاری یەوە بووە چونکە لە بینای ناوەندی زانیاری دا بووە ، وێڕای ڕاهێنانی خوێندکاران لە سەرەتای ساڵی (١٩٨٨) دەست بەکاربووە بۆ دروست کردنی ڕەحلە بۆ قوتابخانەو خوێندنگاکانی پارێزگای سلێمانی تاکو دوای ڕاپەڕین لە ساڵی (١٩٩٥) بە فەرمانی کارگێڕی پەروەردەی سلێمانی ژمارە (٤١٧٠٩) ناونراوە بە کارگەی دارتاشی پەروەردە . ئێستا لە ئەرکە گرنگەکانی ئەم کارگەیە دابین کردن و دروست کردنی پێداویستی یە بۆ خوێندنگاکان و قوتابخانەکان لە سەر وویانەوە ڕەحلە .

کورتەی کارەکانی کارگە

١- دروست کردنی (٢٤٠) کورسی خوێندن .

٢- دروست کردنی(٢٠٠) ستولی تاقیگە.

٣- دروست کردنی (٨١٣٠) رحلە.

٤- دروست کردنی(٥٩)مێزی جۆراوجۆر

٥- دروست کردنی(٣٢)منصەی هۆڵی فێرکردن.

٦- دروست کردنی (١١١) تەختە ڕەش .

٧- دروست کردنی (٦٤٥) پێش مێزی مامۆستایان .

٨- دروست کردنی (١٦) کەوانتەری زەوی گەورە .

٩- دروست کردنی (١٨) کەوانتەری هەڵواسراو .

١٠- چاککردنی (٢١٨) تەختە ڕەش .

١١- چاککردنی (١٥٠) رحلەی شکاو .

١٢- چاککردنی چەندەهای مێزو کورسی و دۆڵاب و پێداویستی .

١٣- چاککردنی چەندەها ڕەحلەی خوێندنگەو قوتابخانەکان ، تێکڕای کۆی داهاتەکەی دەکاتە نزیکەی (٧٤٤٥١) دینار .

کارەکانی کارگە لە چوارچێوەی بڕیاری (٩٨٦)

ژمارەی ڕەحلەی دروست کراو	ساڵی دروست کراو	ناوی ڕێکخراو
١- ١٣٧٩٠ ڕەحلە	١٩٩٨	یونسکۆ
٢- ٥٦٩٠ ڕەحلە	١٩٩٩	یونسکۆ
٣- ٥٥٠٠ ڕەحلە	٢٠٠٠	یونسکۆ
٤- ١٢٥٣٥ ڕەحلە	٢٠٠١/٢٠٠٠	یونسێف
٥- ٢٧٦٦ ڕەحلە	٢٠٠١	یونسێف
٦- ٥٠٠٠ ڕەحلە	٢٠٠١	کۆمپانیای ئادەمی ئەهلی
٧- ١٥٠٠٠ ڕەحلە	٢٠٠١	

سەرجەمی داهاتی ئەو کارانەی سەرەوە ٩٨٢٥٦١ + ٧٤٤٥١ = ١٠٥٧٠١٢

کۆی گشتی داهاتی کارگە ملیۆنێك و پەنجاو حەوت هەزارو دوانزە دینار .

شێوەی کارکردنی کارگە

جۆری کارکردن لەم کارگەیەدا بە شێوەی پرۆژە پیشەسازیەکان یان بەشێوەی بەڵێندەرایەتی ئەنجام دەدرێت .

لەکاتی دروست کردنی ڕەحلەدا لەبەر نەبوونی جێگاو کەمی کارمەند و زۆری کارەکان ناچار دەبن پەنا بەرنە بەر :-

١- هاوکاریی ئامادەیی پیشەسازی بەکرە جۆ بۆ دروست کردنی بەشی ئاسنی ڕەحلەکان .

٢- بەکار هێنانی وەستاو کارمەندی دەرەوە(ئەهلی) .

٣- بە هەردوو کارگەی دارتاشی و وەرشەی پیشەسازی نزیکەی (٧٥) کارمەند کاری تێدا دەکات کە زۆربەی کارمەندی دەرەوەن .

٤- لە کاتی دروست کردنی ڕەحلەدا کار کردن تا (١٢)ی شەو بەردەوامە .

ئامێرەکانی کارگە

ئامێری کارگەکە کۆن و کەمن ناتوانن وەك پێویست کارەکانیان پێ جێبەجێ بکرێت تاوەکو مانگی (٩/٢٠٠٠) چوار ئامێری بۆ هاتووە لە سەر بڕیاری (٩٨٦) لە لایەن یونسکۆ وە سەرەڕای ئەوەش توانراوە تا ڕادەیەك کەمی ڕەحلە کەم بکاتەوە وە ئەم کارگەیە تەنیا

کارگەیە   لە هەرێمی کوردستاندا کە دەتوانێت نزیکەی (٥٠٠٠) رەحلە لە مانگێکدا بەرهەم بهێنێت .

کێشەو گرفتەکان

١- نەبوونی بینایەکی گەورەو گونجاو بۆ کاری کارگەی دارتاشی .

٢- نەبوونی ئامێرو مەکینەی پێویست .

٣- کەمی ئاوو لە کارگە دا بە تایبەتی لە وەرزی هاویندا .

٤- نەبوونی کارەبای بەردەوام .

٥- نەبوونی کارمەندی شارەزاو کارامە .

٦- نەبوونی ستافێکی ئیداری و دارایی .

پێشنیارەکان

١- دروست کردنی بینایەکی گەورەو گونجاو کە جێگای هەردوو بەشی دارتاشی و ئاسنگەری ببێتەوە .

٢- دابین کردنی ئامێرو مەکینەی تەواوی دارتاشی و ئاسنگەری .

٣- دابین کردنی لۆریەك لەگەڵ پیکابێکی دەبڵ یان تاك بۆ راپەڕاندنی کارەکان .

٤- دابین کردنی کەرەستەی خۆ پاراستن لە مەترسی .

٥- دابین کردنی جل و بەرگی تایبەت و پێڵاو بۆ کارمەدان .

٦- دابین کردنی کەوادری هونەری کارامە وەك (دارتاشی ، ئەمین مخزن ، مشغل موەلیدە ، ئاسنگەر ... هتد)

٧- کردنەوەی خولی تایبەت بۆ شارەزا بوونی کارمەندان .

٨- دابین کردنی نەخشەو کەتەلۆگی تایبەت بە پێداویستی قوتابخانەو خوێندنگاکانی وولاتانی تر لەگەڵ دەست خستنی سەرچاوەکانی زانیاری دارتاشی و ئاسنگەری .

٩- دامەزراندنی یەکەیەکی ئیداری و دارایی .

١٠- دابین کردنی ئامێرو و پێداویستیە مەکتەبیەکان بە تایبەتی (طابعة – استنساخ – رۆنیۆ – کۆمپیوتەر) .

١١- ئیفاد کردنی کارمەندان بۆ دەردوەی هەرێم بەمەبەستی شارەزایی و بە ئاگابوون لە سەر پێشکەوتنە پیشەسازی یەکانی هاوچەرخ دا .

بابەتی دەیەم : - فرۆشگای خوێندنگاکان و خولەکانی بەهێزکردن

گرنگی ئەو بەشە

فرۆشگای خوێندنگاکان گرنگی خۆی هەیە لەپرۆسەی پەروەردەدا چونکە یەکێکە لە و بوارانەی کە دڵی قوتابی و خوێندکاری پێخۆشە و ئەو ماوەیەش قوتابی برسی دەبێت و پێویستی بە جۆرێك لە خواردن هەیە کە فرۆشگا ئەو ئەرکە دەگرێتە ئەستۆو ئەوجۆرە خواردنانە دابین دەکات. هەر وەك چۆن دەبێتە سەرچاوەیەکی داهات بۆ قوتابخانەو پەروەردەو وەزارەتیش کە دواتر خەرج دەکرێتەوە بۆ تێکڕای بواره پەروەردەییەکان وەك((کتێبخانە - کرینی قرطاسیة - چالاکی وەرزشی و هونەری - بەشی خانووبەرەو.... هتد)) بۆیە پێویستە ئەو بەشە لە وئاستەدا نەمێنێتەوەو گرنگی پێ بدرێت و زیاتر کارا بکرێ و بەرەو پێش ببرێ .

هەروەها خولەکانی بەهێزکردنیش گرنگی خۆیان هەیە لە کاتی پشووی هاوینەدا وەك:

١- کاتی خوێندکاران بە فیرۆ ناڕوا .

٢- لە قوتابخانە دانابڕێن و ساردنابنەوە .

٣- دەبێتە هۆی بەرز بوونەوەی ئاستی زانستیان و دەرچوونیان لەو وانانەی تێدا کەوتوون

٤- خوێندکار بە بەخشینی بڕێك پارە هەستی ئەوەی لا دروست دەبێت کەپێ بزانێت حکومەت بە درێژایی ساڵ پێداویستیەکانی خوێندنی بۆ دابین دەکات بەبێ بەرامبەر پێویستە قەدریان بزانێت .

٥- دروست بوونی گیانی بەشداری و هاوکاری لای قوتابی بۆ پرۆسەی پەروەردەو فێرکردن بە بەخشینی کەمێك پارە لە بەرامبەر مانگێك خوێندن لەم خولەدا .

شێوەی ئیش کردن

وەزارەتی پەروەردە ڕێنمایی فرۆشگاو خولەکانی پوختەو چاپ کردو دابەشی کرد بەسەر پەروەردەکاندا کە بەپێی ئەو ڕێنماییانە ساڵانە لیژنەیەکی باڵا لە وەزارەت و لیژنەیەکی فەرعی لە پەروەردەکاندا پێك دێت بۆ سەرپەرشتی و چاودێری کاری فرۆشگاو خولەکان هەروەها بەپێی ئەو ڕێنماییانە فرۆشگاکان بە دوو شێوە بە کرێ دەدرێن شێوەی بەڵێن نامە ، شێوەی هەرەوەزی

یەکەمیان : - لە ڕێگەی لیژنەی تایبەتەوە ساڵانە لە هەموو خوێندنگاو قوتابخانەکاندا بە بەکرێ دانی ئاشکراو بەشێوەی زیاد کردن دەدرێت بەو کەسەی زیاد کردنەکەی بۆ دەردەچێت کرێ کەی لێ وەردەگیرێ و لە (٦٠٪) بۆ قوتابخانە و (٢٠٪) بۆ پەروەردەو لە (٢٠٪) کەی تر بۆ وەزارەت

لایەنە چاکەکانی ئەم شێوە بەکرێ دانە

١- قوتابخانە بەر پرسیار نیە لە خەسارەت .

٢- ماموّستاو کارمەندو قوتابی مەشغوڵ نابن بە فرۆشگاوە .

٣- چاکتر لیژنەی حانووت دەتوانێت محاسبەی بەڵێندەر بکات لە سەر کەم وکوڕی .

٤- لەبەر ئەوەی بەڵێندەر تەرخانە بۆ ئەم کارەو بۆ سوودی خۆی شتی چاك و پاك و خاوێن ئامادە دەکات .

لایەنە خراپەکان

١- کەسێکی نامۆ دێتە ناو قوتابخانەو زۆر جار کێشەو گرفت دروست دەکات .

٢- زۆرجار لەبەر ئەوەی دوای نیوەی ساڵ کەمتر قازانج دەکات یان هەر نایکات وەجبەی دووەمی کرێ نادات .

٣- چونکە کارمەندی ناو قوتابخانە نیە بۆ بەرژەوەندی خۆی دڵی بە قوتابیەکان ناسووتێ و لە وانەیە گەر نامسؤل بێت شتی خراپ بێنێت و قوتابیان تووشی زیان و نەخۆشی بکات

دووەمیان : - شێوەی هەرەوەزی پێك دێت لە بەشداری کردنی خوێندکارانی ئارەزوو مەند بەکڕینی بەش وە ماموّستایان لەگەڵ خوێندکاران بە هاوکاری فرۆشگا بەڕێوە دەبەن و لە کۆتاییدا قازانج بەش دەکرێت بەسەر خوێندکارانی بەشدار بوو هەر کەس بەپێ ی بەشەکەی خۆی ، بەشەکەشی بۆ دەگەڕێتەوە بە پێ ی ئەو پسوڵەی کە لەکاتی بەخشین دا وەری گرتووە .

لایەنە خراپەکان

١- قوتابی و قوتابخانە لە کاتی زەرەردا بەشدارن .

٢- کەسێك تایبەت نی یە خەم و مشووری بخوات و زۆر جار تووشی کێشەو وون بوون و نەمان و زەرەر دەبن .

٣- مامۆستا و کارمەندو قوتابی مەشغوڵ دەبن .

٤- ڕەنگە بەمەبەستی قازانجی زیاتر شتی خراپ و بەگران بفرۆشێت .

٥- لیژنەی حانووت وەك پێویست پرسینەوەی نابێت .

٦- زۆرجار دەبێتە هۆی دروست بوونی کێشە لە سەر دابەش کردنی قازانج .

٧- قازانجی وەك پێویست دیاری ناکرێ و پەروەردە و وەزارەت بێ بەش دەبن لە قازانج .

پێشنیارەکان

١- کردنەوەی خولی مۆسیقا و شێوەکار و شانۆ و بابەتەکانی تر.

٢- کردنەوەی خولی کۆمپیوتەر و ئامێرە سەردەم و هاوچەرخەکان.

٣- کردنەوەی خولی زمانە بیانیەکان .

٤- دابین کردنی شوێنی پێویست و تایبەت بۆ فرۆشتن بە هەموو مەرجێکەوە .

٥- سەردانی فرۆشگاو پرسینەوە لە کەم و کوریەکان لەلایەن سەرپەرشتیارانەوە بە تایبەت سەرپەرشتیاری کارگێری .

٦- بەڵێندەرەکان چەند مەرجێکی تایبەتیان بۆ دابنرێت و پابەند بن پێیانەوە.

٧- دابین کردنی شتی چاك بە نرخی کەم .

٨- کەم کردنەوەی فرۆشگا هەرەوەزیەکان لەبەر هەندێ هۆی نەگونجاو .

٩- کارا کردنی لیژنەی حانوت و لێپرسینەوەی .

١٠- جێ بەجێ کردنی تێکڕای ڕێنمایەکان .

بابەتی یانزە : -   ڕابەرایەتی پەروەردەیی

مەبەست لە ڕابەرایەتی پەیوەندی نێوان دوو کەسە یەکەم یارمەتی پێش کەش دەکا و ئەوی تر هەوڵی وەرگرتنی زانیاری و ڕاوێژدەداو داوای یارمەتی دەکات ٠ یەکەم رابەرە ((مرشد)) دووەم خوێندکارە کە داوای یارمەتی و ڕاوێژ دەکات ٠ گرنگی ڕابەرایەتی پەروەردەیی تەنیا دیاری کردنی کێشەکان نیە بەڵکو یارمەتی خوێندکارە بۆ چارەسەری کێشەکان بە باشترین ڕێگا ٠ بۆیە «ئەرثەر جونس» دەڵی ڕابەرایەتی پەروەردەیی کردارێکی فێرکردنە کە ڕابەر هەوڵ دەدات چارسەری کێشەی خوێندکار بکات بە باشترین ڕێگە ٠

سەرهەڵدانی ڕابەرایەتی پەروەردەیی

سەرهەڵدانی ڕابەرایەتی پەروەردەیی لەچوارچێوە زانستیەکەی ئێستایدا دەگەڕێتەوە بۆ کۆتایی سەدەی نۆزدەو سەرەتای سەدەی بیست کاتێك کە کۆمەڵێك لە زانایان لێبران بۆ لێکۆڵینەوە لە ئاستی توانای خوێندکاران و هۆکانی دواکەوتنیان ٠

مەبەستە بنەڕەتیەکانی ڕابەرایەتی

مەبەست لە ڕابەرایەتی پەروەردەیی تەنیا پێشکەش کردنی ئامۆژگاری و چارەسەرەکان نیە بەڵکو هاوکاری خوێندکارە وڕێنمایی کردنیەتی بۆ گەیشتن بە چارەسەرەکان بۆ خۆی ، تاکو ڕابێت خۆی بەرەنگاری کێشە و گرفتەکانی خۆی ببێتەوە

گرنگی ڕابەرایەتی پەروەردەیی

ڕابەرایەتی پەروەردەیی هەوڵی دروست کردنی مرۆڤێکی پێشکەوتوو کارامە و بەتوانا دەدات کە بتوانێ زاڵ بێت بەسەر کێشە و گرفتەکاندا ، چونکە نهێنی پێشکەوتنی شارستانیەتەکان لە ڕووی زانست و تەکنەلۆجیاوە دەگەڕێتەوە بۆ هێزە مرۆییە زانا و ڕۆشنبیرو ژیار و بەتواناو چالاکەکان ، سەروەت و بوونی وولاتان کەڵکی نیە کە هێزە مرۆیە کارامە و بەتواناکان بە کاری نەهێنن بۆ بەرژەوەندی گشتی وولات ٠ بۆیە ئەم بابەتە بۆتە جێگەی سەرنجی دنیا و لە جیهاندا پەیرەو دەکرێ ٠

بنەماکانی ڕابەرایەتی پەروەردەیی

١- بنەما فەلسەفەییەکان : - ڕابەرایەتی پەروەردەیی ڕوو دەکاتە تاکەکان و هەوڵی جێبەجێ کردنی پێداویستیەکانیان دەدات لە چوار چێوەی کۆمەڵدا دیارە ئامانجە پەروەردەییە هەمە جۆرەکانیش لە چوار چێوەی ئامانجەکانی کۆمەڵ دەرناچن •

٢- بنەما دەروونیەکان : - گرنگترینیان : -

١- پێویستە ڕابەری پەروەردەیی گرنگی بە تایبەتمەندی جەستەیی و کۆمەڵایەتی و ویژدانی خوێندکاران بدا لە تێکڕای قۆناغەکانی تەمەندا •

٢- پێویستە لە سەر ڕابەری پەروەردەیی گرنگی بدات بە جیاوازی تاکەکان لە ڕووی تەمەن و قۆناغی خوێندن و توانا و ئارەزوویانەوە •

٣- پێویستە لەسەر ڕابەری پەروەردەیی دەرك بە یاسای گەشەکردن و کاریگەریەکەی بکات کە دەبێتە هۆی گۆڕانکاریەکانی خوێندکار •

٤- پێویستە ڕابەری پەروەردەی گرنگی بدات بە لایەنە کەسایەتیەکانی خوێندکار بە تێکڕایی نەك لایەك ببێتە جێگەی گرنگی پێدانی و لایەنێکیش پشت گوێ بخات •

٥- پێویستە ڕابەری پەروەردەیی گرنگی تەواو بدات بە هێنانە دی ویست و ئارەزووەکانی‌خوێندکار چونکە جێ بەجێ کردنی ویستی خوێندکاران مەبەستی سەرەکی ڕابەرایەتی پەروەردەییە •

٦- پێویستە ڕابەری پەروەردەیی هەوڵ بدات بە کرداری فێرکردن و ئاراستە کردن و ڕاست کردنەوەی خوێندکار بەرەو هەڵوێستە سەرکەوتوەکانی ژیان ببات •

٧- پێویستە ڕابەری پەروەردەیی زەمینەیەکی دەروونی گونجاو و پەیوەندیەکی پتە و لەسەر بناغەی بڕوا بوون بەیەکتر و ڕێزگرتن بنیات بنێت •

٣-بنەما پەروەردەیەکان : -

کردارە پەروەردەییەکان و ڕفتارە ڕابەریەتیەکان دوولایەنی تەواو کەری یەکترن بۆ بەرژەوەندی تاك و کۆمەڵ لەناو خوێندنگە و لەدەرەوەی خوێندنگەدا•

٤- بنەما کۆمەڵایەتیەکان : -

لەبەر ئەوەی خوێندکارەکان گەنجی ئەمڕۆ و پیاوی دوا ڕۆژ و فەرماندەی داهاتوون وە لەبەر ئەوەی خوێندنگە کۆمەڵگەیەکی بچوکە پێویستە پەیوەندی نێوان خوێندکاران و

ڕابەری پەروەردەیی لەسەر بناغەی ڕێزگرتن و خۆشەویستی و ڕاهێنانی خوێندکاران بۆ جێبەجێ کردنی ئەرکەکانیان بنیات بنرێ .

جۆرەکانی ڕابەڕایەتی

١-ڕابەڕیەتی تاکە کەسی : -ئەم جۆرە تاجی کرداره ڕابەریەکانە وە بەردی بناغەی چالاکیەیەکانە کە لە نێوان ڕابەرو ڕابەرکراودا ڕوو دەدات .

٢-ڕابەڕایەتی کۆمەڵ : - ئەم جۆره ڕابەرایەتی و ڕێنمایی کۆمەڵێکە کە کێشەکانیان وەك یەك بێت وەکو ڕابەرایەتی پۆلێك لە پۆلەکان .

بەراوردێك لە نێوان ڕابەرایەتی فەردی و کۆمەڵ

ڕابەرایەتی فەردی	ڕابەرایەتی کۆمەڵ
١- دانیشتنەکان کورت دەبن .	١- دانیشتنەکان درێژدەبن لەبەرزۆری ژمارەکان
٢- چارەسەری کێشە تایبەتیەکان دەکرێ	٢- چارەسەری کێشە دەرونیە گشتیەکان دەکرێ
٣- گرنکی پەیوەندی لەنێوان ڕابەروڕابەر	٣- گرنکی هێزی ڕابەڕایەتی لەگەڵ کۆمەڵێکە کراو دایە .
٤- ڕۆڵی ڕابەر ئاسان و سوکە .	٤ - بەکار هێانی تەوەرەکانی شی کردنەوەو تەوەرە ڕەوشتیەکان قورس و گرانە .

ڕەوشتەکانی ڕابەری پەروەردەیی

١- پاراستنی ئەو زانیاریانەی لە سەر خوێندکار کۆی دەکاتەوە .

٢- هەست کردن بە بەرپرسیاریەتی لە کارەکەیدا .

٣- ووردبێت لە نووسینی ڕاپۆرتەکانیدا .

٤- لە سەر ئاستی زانستی و پیشەیی کار بکات .

٥- دەرك بەوە بکات کە ڕابەرایەتی لە بنەڕەتدا کردارێکی فێرکاریی یە .

٦- خوێندکار فێر بکات هەست بە دۆزینەوەی خۆی بکات .

٧- لە کێشەی خوێندکار زۆر بەوردی و سەرتاسەری بکۆلێتەوە .

٨- پەیوەندی لەگەڵ خوێندکارا تەنیا لە چوارچێوەی پیشەکەیدا بێت .

٩- تێکرای توانای خۆی بخاتە گەڕ بۆ چارەسەری کێشەکان .

ڕۆڵی ڕابەر لە کردارە پەروەردەییەکاندا .

١- ڕابەریەتی تەنیا ئامۆژگاری نی یە بەڵکو ئاراستە کردنە بەرەو چارەسەری کێشەکە بە خوێندکار خۆی .

٢- ڕابەریەتی لە چوار چێوەی کێشەدا نامێنێتەوە بەڵکو خوێندکار ڕابهێنرێ بۆ بڕیاردانی گونجاو لەکاتی پێویستدا .

٣- ڕابەرایەتی کرداری گەشەکردنی تواناکانە بەرەو چارەسەری کێشەکان لای خوێندکار .

ڕابەرایەتی پەروەردەیی لە قۆناغی سەرەتاییدا

ڕێنماییە ڕابەرایەتیەکانی قۆناغی سەرەتایی لە پۆلدا بریتین لە

ا/ دابەش کردنی قوتابیەکان لە پۆلدا وە دابەش کردنی کارەکان بە سەریاندا لەگەڵ دابین کردنی هۆیەکانی فێرکردن .

ب/ پێشکەش کردنی زانیاری تایبەت بە قوتابیە زیرەکەکان وە هەروەها لاوازەکان وە ئەوانەی کەم و کورتی یان هەیە لە ڕووی جەستەو کۆمەڵایەتیەوە .

ج/ چارەسەری دواکەوتووەکان بە هاندانی هاوڕێ کانیان بۆ هاوکاریان .

د/ ڕێگەدانی تەواو بە قوتابی تاکو بتوانێ تەعبیر لە خۆی بکات .

هـ/ گوێ گرتنی تەواو لە قوتابی لە کاتی دەربڕینی ویست و ئارەزووەکاندا .

و/ دابین کردنی پێداویستی تەواو بۆ قوتابی تابتوانێ ڕادەی تێ گەیشتنی خۆی دیاری بکات .

ز/ دابین کردنی پێداویستی تەواو بۆ داهێنان و سەرکردایەتی .

ح/ دابین کردنی هەڵبژاردنی کارە دڵخۆشەکان بۆ قوتابیان .

ی/ دابین کردنی پاك و خاوێنی و ڕازاندنەوەی قوتابخانە .

گ/ ڕێك خستنی کارەکان لە پۆلدا تا یارمەتی قوتابی بدات لە هەست کردن بۆ ڕێك خستنی کارەکان .

ڕۆڵی بەڕێوەبەری قوتابخانە لە ڕابەرایەتی پەروەردەییدا

١- دانانی ڕابەری پەروەردەیی .

٢- هاندانی مامۆستایان بۆ هاوکاری کردنی ڕابەری پەروەردەیی .

٣- هاندانی قوتابیان بۆ سەردانی ڕابەری پەروەردەیی بەمەبەستی چارەسەری کێشەکانیان

٤- هاوكاری ڕابەری پەروەردەیی دەكات بۆ دانانی پلانی ساڵانە .

٥- لەگەڵ ڕابەری پەروەردەیی چاودێری قوتابیە دواكەوتووەكان دەكات بەمەبەستی بەرزكردنەوەی ئاستی زانستیان .

٦- هاندانی قوتابیە سەركەوتووەكان بە بەخشینی پاداشت و هدیە .

٧- چاودێری جێبەجێ كردنی پلانی ساڵانەی پەروەردەیی دەكات .

٨- ڕاپۆرتەكانی ڕابەری پەروەردەیی بەووردی دەخوێنێتەوە .

٩- كار ئاسانی دەكات بۆ ڕابەری پەروەردەیی لەگەڵ قوتابیەكان سەردانی شوێنە گشتیەكان بكات .

١٠- ڕابەری پەروەردەیی بەكاری لاوەكی یەوە نابەستێتەوە .

١١- بەشداری دەكات لەگەڵ ڕابەری پەروەردەیی بۆ دیاری كردنی دیاردەكانی قوتابیان .

١٢- ژوورێكی تایبەت بۆ ڕابەری پەروەردەیی دابین دەكات تاكو بتوانێ كارەكانی بە ڕێك و پێكی ئەنجام بدات .

ئەركەكانی ڕابەری پەروەردەیی

١- هاوكاری لەگەڵ بەڕێوبەرێتی قوتابخانەدا .

٢- دروست كردنی پەیوەندی لە سەر بناغەی ڕێزی بەرامبەر .

٣- گرنگی دان بە هەست و نەست وویستی قوتابیان .

٤- بەشداری لە ڕێكخستنی كۆبونەوەی باوكان دا .

٥- ڕێكخستنی تۆمارگە تایبەتیەكانی ڕابەرایەتی پەروەردەیی و فۆڕمەكان .

٦- سەردانی خێزانی قوتابیەكان بۆ كۆ كردنەوەی زانیارەیە تایبەتیەكان .

پێشنیارەکان

١- زیندو کردنەوەی ڕابەرایەتی پەروەردەیی لە تێکڕای قوتابخانەکان و خوێندنگەکاندا .

٢- دانانی ڕابەری پەروەردەی بۆ هەموو پۆلەکان .

٣- دابین کردنی تێکڕای پێداویستی و ئامێرەکان بۆ بەڕێوەبردنی ئەم پرۆسەیە .

٤- سازکردنی کۆڕو سیمینارلەم بابەتە وگرنگی پێدانی کەنالەکانی ڕاگەیاندن بەڕابەرایەتی پەروەردەیی .

٥- چاپ کردنی تۆمارگە و فۆرمە پێویستەکان بۆ ئەم پرۆسەیە .

بابەتی دوانزە : کارگێری و دارایی

پێناسەی کارگێری

بریتیە لە رێکخستنی توانا مرۆیی و ماددییەکان و ئاراستە کردن و رێنمایی یان بۆ بەدیهێنانی ئامانجە خوازراوەکان . ئەم زانستە هەر لە کۆنەوە هەبووە بەلام وەك زانستێکی سەربەخۆ ، تا کۆتایی سەدەی نۆزدەهەم و سەرەتای سەدەی بیستەم گرنگی پێ نەدرابوو .

گرنگی کارگێری

گرنگی کارگێری لەوەدایە کەلە هەر شوێنێك کارێکی بە کۆمەڵ هەبێت ئەوا پێویستە کارگێریەکی کارامەو شارەزا هەبێت و بە هۆی ئیداراوە دەتوانرێت وزە و توانا مادی و بەشەرەیەکان باشتر بەکار بهێنرێت و رێنمایی یە دەستووری و یاسادانانیەکان پەیوەندیەکی پتەویان بە ئیدارەوە هەیە چونکە ئیدارە دەیەوێت بەپێ ی یاسا پێداویستیەکانی تاك و کۆمەڵ و دامەزراوەکان دابین بکات و تواناکان بخاتە گەڕ لە پێناو دابین کردنی ژیانێکی هاوچەرخ بۆ هاولاتیان . بە کورتی هیچ چالاکییەك بەبێ ئیدارە سەرکەوتوو نابێت .

جۆرەکانی کارگێری

ا/ بیرۆکراسی : -

واتە دەسەلاتی نووسینگەیی « بیرۆ ، نووسینگە ، کراس ، دەسەلات » ئەم جۆرە کارگێرییە بۆ یەکەم جار لە ئەڵمانیا لە کۆتایی سەدەی نۆزدەهەم کاتێك بزووتنەوەی پیشەسازی بە تەواوی پەرەی سەند پەیدابوو لە لایەن « ماکس فیبر » ەوە کاتێ بینی تاکە کە کەسێك ناتوانێ سەرپەرشتی چەندان کار بکات لە یەك کاتدا بۆئەمەش سوودی لە شارەزایی لە بواری سەربازی دا وەرگرت و پێی وابوو کە ئیدارەی سەربازی دەتوانرێت لە هەموو بوارەکانی تریشدا بەکار بهێنرێت .

ب/ کارگێری زانستی : -

لە لایەن « فردریك تایلور » سالی (١٩٠٠) داهێنرا بەمەبەستی کەم کردنەوەی تێچوونی یەکە بەرهەمهێنەکان و جەختی لە سەر ئەم دوو خالە دەکردەوە : -

١- توانا فیزیاییەکانی مرۆڤ .

٢- سوودە ماددییەکان کە دەبێت لەگەڵ ماندوو بوونەکەدا گونجاو بێت .

گرنگترین ئەرکەکانی ئیدارە : -

١- نەخشەکێشان بەمەبەستی ڕەنگرێژی بۆ پاشە ڕۆژو ئاراستە کردنی بەرەو ئامانجەکان .

٢- دابین کردنی سەرچاوە مرۆیی و ماددییەکان و دەست نیشان کردنی لێپرسراوییەتی بەپێی پلانێکی دارێژراو .

٣- ئامادە کردن و هاندانی تاکەکان بەشێوەیەك کە بە ئاسانی بگەنە ئەنجامە خوازراوەکان

٤- دروست کردنی پەیوەندیەکی پتەو تۆکمە لە نێوان سەرجەم کارمەندەکاندا کە وەك تاکە کۆمەڵێك جم و جۆڵەکانیان ئەنجام بدەن .

٥- هەڵسەنگاندنی ئەنجامەکان بەمەبەستی باشتر کردنی کرداری کارگێری .

کارگێری پەروەردەیی

دام و دەزگا پەروەردەییەکان کەڵکێکی زۆریان لە زانستی ئیدارە وەرگرتووە چونکە ئیدارەی پەروەردەیی ، تیۆرەکانی ئەم زانستە لە بواری پەروەردەدا جێ بەجێ دەکەن بەڵام جیاوازیەك کە هەبێت لەوەدایە کە پەروەردە خۆی لە بنەڕەتدا دەیەوێت گۆڕانکاری لە هەڵس وکەوتی خێرخوازاندا بهێنێتەدی هەر لەبەر ئەوەش ڕێکخستنی دام ودەزگا پەروەردەییەکان لە دام و دەزگاکانی تر جیاوازە ئەرکی سەرشانی ئیدارەی پەروەردەیی ئەوەیە هەوڵی نوێ کردنەوەی ئامانجەکانی دەزگا پەروەردەییەکان بدات لە پێناو ڕەخساندنی باشترین بارودۆخ بۆ بەدیهێنانیان .

دیاردە بنەڕەتیەکانی دام و دەزگا پەروەردەیی یەکان

١- دەزگا پەروەردەیی یەکان پێویستیان بە ئیدارەیەکی دینامیکی وا هەیە بەپێی بارودۆخەکان خۆی بگۆڕێت و نابێت لە یەك چەق دا بوەستێ و نەتوانێ ئامانجەکانی کۆمەڵ بەدی بهێنێت .

٢- دەرەنجامەکانی دەزگا پەروەردەیی یەکان بەوردی نیشان ناکرێن بە هۆی زۆری ئەو هۆکارانەی کە بەرهەم و ئەنجامەکان دەگۆڕن بۆیە لە سەر ئیدارەی پەروەردەیی پێویستە شێوە ئیدارەی یەکان وا بەکار بهێنێت کە بتوانێت سەرجەم گۆرانکارییەکان دیراسە بکات و جێ بەجێ یان بکات .

٣- پرۆسەی پەروەردە پرۆسەیەکی کۆمەڵایەتیە پشت بە هاوکاری نێوان تاك و کۆمەڵگا دەبەستێت جا لەوەدا تووشی بەربەرەکانێ دەبێت پێویستە لەوە بە ئاگابێت .

٤- ئیدارەی پەروەردەیی کاریگەری دەوروبەرو نەریتە کۆمەڵایەتیەکانی لە سەرە وەك رۆشنبیری باوکان و دایکان رای کۆمەڵ بەرامبەر بە خوێندنگا و رۆڵی ئەو دامەزراوانە بەوەش ئەرکی ئیدارە زۆر تر دەبێت .

٥- ئیدارەی پەروەردەیی دەبێت هەمیشە ئاگاداری شتە نوێکان بێت لە بواری پەروەردەدا وبزانێت لەو بوارەدا چی تازە داهێنراوە ئەوەتا کۆمپیوتەر بە تەواوی هاتۆتە ناو فێرکردنەوەو بۆتە یەکێك لە پێداویستیەکانی فێرکردن لەم سەردەمەدا .

بوارەکانی ئیدارەی پەروەردەیی :

١- **نەخشەکێشان :** - یەکێکە لە گرنگترین کاری ئیدارەی پەروەردەیی واتە دەست نیشان کردنی دوا رۆژ تا بەو پێیە کارو چالاکیەکانی جێ بەجێ بکات ... ئاستەکانی نەخشەکێشانیش ئەمانەن : -

ا/ **ئاستی بالا :** واتا لە سەر ئاستی دەوڵەت کە سەرچاوەکەی بریتیە لە ﴿ سیاسەتی گشتی دەوڵەت ، پێداویستی تاکەکان ، پێداویستی کۆمەڵگا ، بۆ چوونە نوێکان لە بواری پەروەردەدا و ئەنجامی توێژینەوەو دیراسەکان ﴾ .

ب/ **ئاستی ناوەند :** دیارە ئامانجەکانی ئەم ئاستە هەر لە ئامانجەکانی ئاستی بالا هەڵئەقوڵێن و نەخشەکێشان لەم ئاستەدا ئەم بوارانە دەگرێتەوە :

- توێژینەوەی تایبەتمەندییەکانی ژینگەی سروشتی ناوچەیی .
- توێژینەوەی ژینگەی رۆشنبیری کۆمەڵایەتی ناوچەیی .

٢- **جێ بەجێ کردن :** -

واتە ئەو چالاکیانەی کە لە سەرجەم بوارەکاندا پەیرەو دەکرێن بەمەبەستی هێنانەدی سەرجەم ئامانجە کان .

٣- **هەڵسەنگاندن :** -

ئاشکرایە کە ئیدارەی پەروەردەیی بەبێ هەڵسەنگاندن و بەدواداچوون ناتوانێت دڵنیا بێت لەوەی ئاخۆ بڕیارەکانی وایان کردووە کە یاسای پەروەردە ئامانجەکانی بێنێتەدی یان نا ، پێویستە لەم بوارەدا چەندان زانیاری پێویست کۆ بکاتەوە .

جیاوازی نێوان ئیداری و پێشەنگ (القائد)

کارگێری پەروەردەیی

١- یاسای پەیرەو دەپارێزێت لەگەڵ گۆڕانکاریەکی کەم .

٢- کارە ڕۆتینیەکان ئەنجام ئەدات .

٣- گرنگی بە ڕێك و پێکی کارەکان لە کاتی خۆیدا ئەدات .

٤- دەیەوێت بەرەنگاری گرفتە هەنووکیەکان ببێتەوەو بەزوویی چارەسەریان بکات .

٥- گرنگی بە نەخشەکێشانی کورت خایەند دەدات .

پێشەنگی پەروەردەیی

١- هەوڵی گۆڕانکاری دەدات بەنیازی گەشە کردن و باشتر کردنی .

٢- هەمیشە بیر لە نوێکاریەکان و شتە تازە داهێنراوەکان لە بواری پەروەردە دا دەکاتەوە .

٣- گرنگی بە کارامەیی کارمەندەکان دەدات لە نێو دامەزراوەکەیدا .

٤- لە گرفتەکان دەکۆڵێتەوەو چارەسەری بنەبڕیان بۆ دەدۆزێتەوە تا جارێکی تر دووبارە نەبنەوە .

٥- گرنگی بە نەخشەکێشان بۆ ماوەیەکی زۆر خایەن دەدات .

تایبەتمەندیەکانی پێشەنگی پەروەردەیی

١- توانای تەواوی بەکار هێنانی کاتی هەیە و نرخی کات دەزانێت .

٢- توانای دارشتنی ئامانجە پەروەردەیی یەکانی هەیە و کاتی پێویستیان بۆدادەنێت و خۆی لە ڕۆتین دا نوقوم ناکات .

٣- توانای دەست نیشان کردنی خاڵە بەهێزو لاوازەکانی هەیە .

٤- گرنگی بەشتە بە بایەخەکان دەدات و بڕیاری گونجاویان بۆ ئەدات .

٥- توانای گونجانی لەگەڵ خەڵکانی تردا هەیە .

جۆرەکانی پێشەنگیەتی پەروەردەیی

١- **پێشەنگی ئۆتۆکراتی :-** هەموو دەسەڵاتەکان دەخاتە بەر دەستی خۆی و نایەوێت کەس بەرەنگاری ببێتەوە .

٢- **پێشەنگەی دیموکراتی :** - خۆی بەیەکێك لەتیپەکەی ئەزانێ و گوێ لە ڕاو بۆ چوونی کەسانی تر دەگرێت بەڕێزەوە سەیریان دەکات و سیاسەتی بەخۆدا چوونەوە پەیرەو دەکات .

٣- **پێشەنگی ئینتهازی :** - هەمیشە هەلەکان بۆ سوودی خۆی دەقۆزێتەوە ئەم جۆرە پێشەنگانە توانای بەرەنگاربوونەوەی گرفتەکانیان نیە و پشت بەوانەی لە سەروی خۆیانەوە دەبەستن .

٤- **پێشەنگی بەرەڵلا :** - زیاد لە پێویست دیموکراتیەت بەکار ئەهێنێت و خۆی دوورە پەرێز دەوەستێتەوە توانای هەلگرتنی لێپرسراویەتی نیە .

وەرگرتنی بڕیار

کاکڵەو پوختەی پرۆسەی ئیدارە ، وەرگرتنی بڕیارە وەك هۆکارێکی هاوبەش لە ﴿ نێوان ڕێکخستن ، نەخشەکێشان ، ئاراستە کردن ، بەدواداچوون دا ﴾ وەك لەم هێڵکارییەدا دیارە

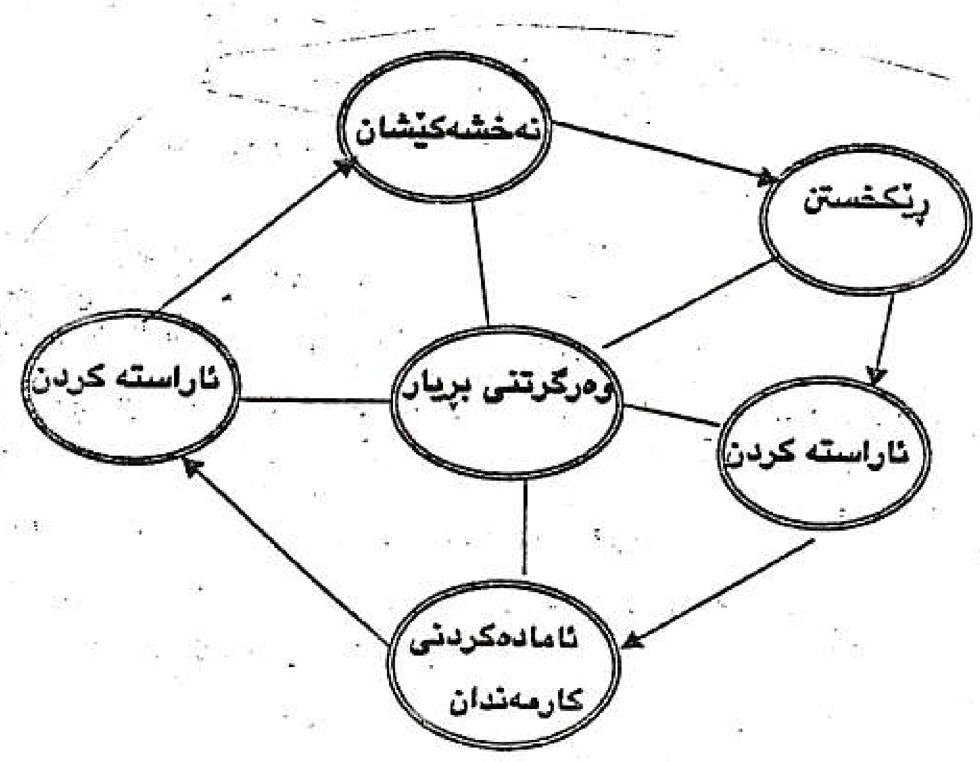

﴿گەشەکردنی ئیداری﴾

ئەگەر بمانەویت گەشە کـردن لـە دەزگای ئیـداری بهێنینـەدی ئـەوا پێویسـتە گرنگی بـە دابین کردنی ئەم کارامەیی یانەی خوارەوە بدەین : -

١- **کارامەیی هونەری :** واتا باش تێگەیشتنی کارو پوختە کردنی .

٢- **کارامەیی مروڤی :** واتە گیانی هاوکاری لە نیوان تیپەکەدا دروست بکات .

٣- **کارامەیی تێگەیشتن :** هەموو وەزیفەکان پەیوەستن بەیەکەوە جا لەبەر ئەوەی ئەبێت هەماهەنگی تەواو لە نیوان هەموو لایەنەکانی کارەکەدا هەبێت و هـەموان بـەرەو یـەك ئامانج ئاراستە بکرین .

﴿ریکخستن و پەیکەرەکان﴾

مەبەست لە ریکخستن : ئاراستە کردن ، هاندان ، هەماهەنگ ، بەدواداچوون هەلسەنگاندنە ئەمەی خوارەوە شیوەیەکی هیلکاری پەیکەری ریکخستنە .

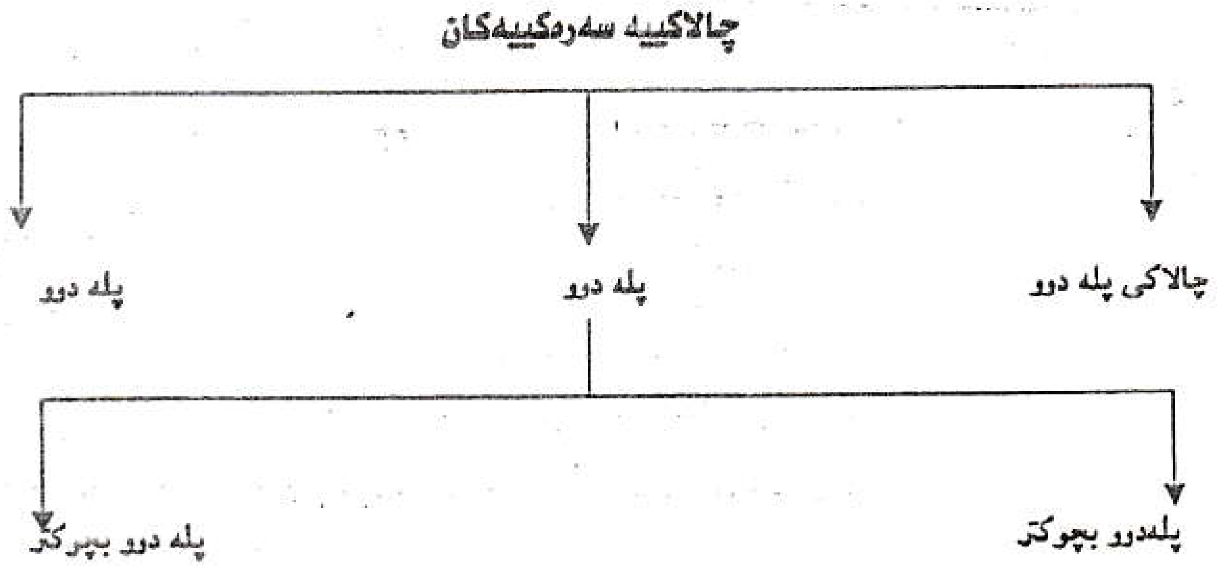

سەرچاوەکانی دەسەلات :

سەرچاوەی رەسمی .

رازی بوونی کادیرە پلە دووەکان .

دەسەلاتی شەخسی .

﴿ داهێنان له بواری ئیدارەدا ﴾

ئیدا رە : هونەرە ڕێکخستنی هەڵسوکەوتی مرۆڤە لە چوارچێوەی ڕێکخراوەکاندا .

داهێنان : هێنانەکایەی شتی وا کە لە پێشدا نەبووە و بە تێڕوانینێکی نوێوە سەیری شتەکان بکرێت و پەیوەندی نێوانیان بەدەر بخرێت .

هەروەك ئەڵێن : پێویستی دایکی داهێنانە (الحاجە ام الاختراع) واتە پێویستی وا لە مرۆڤ دەکات داهێنان لە بوارە جیاجیاکاندا بکات .

﴿ ڕەگەزەکانی داهێنان ﴾

ا/ نەخشەکێشانی ستراتیژی و بیر کردنەوە .

ب/ بە دەنگەوە چوونی کارمەندانی دامەزراوە کە و جێ بەجێ کردنی داخوازییەکانیان کەوا بزانن دامەزراوە کە ماڵی خۆیانە .

﴿ تایبە تمەندییەکانی داهێنەران ﴾

ا/ سەربەخۆی تاکە کەسی و خۆ نەبەستنەوە .

ب/ توانای بەرگری گرفتەکان .

ج/ ئازایەتی وسڵ نەکردنەوە لە دەربڕینی ڕاو بۆ چوونەکان .

و/ دووربینی و زوو بڕیار دان .

ه/ متمانە بەخۆ بوون .

﴿ ڕێگرەکانی بەردەم داهێنانەکانی ئیداری ﴾

بەربەرەکانی لایەنە بالا دەستەکان لە گۆڕانکارییەکان .

پابەند بوون بە پەیڕەوو ڕێنماییەکان بە شێوەیەکی کوێرانە .

نەبوونی متمانە بە خۆ بوون لای هەندێ بەڕێوەبەر .

نەبوونی قیاداتی کارامە و لێهاتوو .

باری ئابووری نەگونجاو .

﴿ دیاردەکانی ئیدارەی دواکەوتوو ﴾

١- **هەڵاوسانی ئیداری :** لە ئەنجامی دروستکردنی سەر لە نوێ ی وەزاردت و دامەزراوی تازە کە لە واقیعدا پێویست نین .

٢- شەلاوسانی وەزیفی : لە ئەنجامی دامەزراندنی چەندان فەرمانبەر کە ئیدارە پێویستی بەو ژمارە زۆرە نییە .

٣- ڕۆتین : واتە کۆسپ خستنە ڕێ ی جێبەجێ کردنی کارەکان .

٤- نەبوونی مروونەت و نەرمی نەنواندن و پابەند بوون بە تەعلیمات .

٥- وەستان دژی نوێخوازییەکان .

٦- دابەش کردنی ناعادیلانەی پۆستەکان واتە بە پێچەوانەوەی بنەمای « پیاوی شیاو بۆ شوێنی شیاو » .

٧- ئارەزووی سەرف کردنی خۆرایی و تازەرووری وەك « دیکۆر ، کەلو پەل ، هۆیەکانی گواستنەوەی گران بەها .. »

٨- نەبوونی هەست بە لێپرسینەوە و کەمتەر خەمی .

٩- بوونی گەندلی ئیداری وەك : بەرتیل ، گوتلە بازی ..

دارایی - ژمێریاری : گرنگی ژمێریاری و پێناسەی تیۆری ژمێریاری

ئەرکی سەرەکی ژمێریاری ئەوەیە کە زانیارییە دارییەکان بگەیەنێتە ئەوانەی کە پێویستیان پێیەتی بە شێوەیەکی دوور لە لایەنگری و حوکمی شەخسی تا بریاری گونجاو یان لە بارەوە بدرێ . کەواتە ژمێریاری لە یەك کاتدا زانستە و هونەریشە و پرۆگرامێکی زانیاری یەکە لە سەر چەند بنەمایەکی دیاریکراو بونیاتنراوە و لەگەڵ تیۆرەکانی زانستە سروشتی یەکان هەماهەنگە و لەبەر ئەوەش کە پشت بە یاسای تۆمارکردنی دوو لایەنە دەبەستێت دەبێتە هونەر .

مێژووی ژمێریاری زۆر کۆنە و کۆنترین نووسین دەربارەی تۆماری دوو لایەنە (القید المزدوج) لە لایەن زانای بیرکاری (باشلیو) لە ساڵی (١٤٩٤ز) داهێنراوە ، ئەو یاسایەی ئێستا زۆر لە وەوە نزیکە چەند لایەنێکی پیشەیی هەوڵیان دا کە تیۆرێکی زانستی پشت بە ستوو بە چەند مەرجێکی هەڵبژێردراو دابنێن بەلام بە هۆی گۆرانکارییە هەمەلایەنەکانی ئابووری و کۆمەلایەتی و یاسایی و پێداویستیەکانی کۆمەڵ نەتوانرا لە سەر ئە[illegible]ەمایانە رێك بکەون .

گەشە کردنی ژمێریاری

ژمێریاری بە شێکە لە زانستە کۆمەڵایەتیەکان کە لە سەر بنەمای تاقیکردنەوەو ئایدۆلۆجی بونیاد نراوە و لەگەڵ زانستیە سروشتیەکان جیاوازە کەلە سەربنەمای تاقیکردنەوەو شی کردنەوەو دەرەنجام وەرگرتن دامەزراون وەك کیمیا ...

ئامانجەکانی ژمێریاری لە ئەنجامی گەشە کردنی باری ئابووری پێشکەوتن و فراوان بوون لە خزمەتی تاکە کەسەوە گوێزرانەوە بۆ خزمەتی لێپرسراوانی بواری کارگێری و پاشان کۆمەڵ بە گشتی . زانیارییە داراییەکان لە چەند بابەتێکی باری دارایی پێك دێن و سەرچاوە داراییە گان دەخەنە رووتا بەو هۆیە وە بتوانرێت بڕی تێچوون و کاتی گونجاو بۆ وەرگرتنی بریارێکی دارایی دەربکرێت .

دیارە جیاوازی نێوان دەوڵەتان و هەمە جۆری یاساکان وای کردووە کە نەتوانرێت یەك بنەما بۆ هەموو ژمێریاریەکان دابنرێت بەڵام ئەم جیاوازییە نەبۆتە هۆی ئەوەی کە نەتوانرێت چەند پێوانەیەك بۆ ژمێریاری جیهانی دابنرێت کە واتە دەتوانین بڵێین کە ئامانجی سەرەکی ژمێریاری ئەوەیە کە کۆششەکان لەگەڵ دەستکەوتەکان بەراود بکرێن مەبەست لە ژمێریاری دابینکردنی چەند زانیاریەکی گونجاوە بۆ دەرکردنی ئەو بڕیارانەی کە دەبنە هۆی چاکتر کردنی باری کۆمەڵایەتی .

سروشتی ژمێریاری :

ژمێریاری شێوازێکە بۆ تۆمارکردنی مێژووی ئابووری یەکەیەکی بەرهەم هێنەر لە ماوەیەکی دیاری کراودا دوایی زانیاریەکان ئەداتە بەرپرسانی ئیدارەی یەکە کەتا بتوانن نەخشەی گونجاو بکێشین و بڕیاری گونجاو دەربکەن .

کەواتە ژمێریاری جۆرێکە لە جۆرەکانی گەیاندن و مرۆڤ ئاگادار دەکاتەوە لەبەر ئەوە پێویستە چاودێریەکی توکمەی بخرێتە سەر لە ڕێی یاساونیزام و تەعلیماتەکان سەرەڕای بوونی چەند ڕێنمایی یەکی یاسایی کە لایەنە پیشەییەکان دەری دەکات.

پرۆسەی دابەش کردنی داهاتەکان پرۆسەیەکی ئابوورییەو پێویستە ڕەچاوی هێنانەدی ئاسۆیی لە و دابەشکردنەدا بکرێت چونکە هەمیشە داهاتەکان لە چالاکییە ئابوورییەکان کەمترن .

ڕێگاکانی هەڵسەنگاندنی ژمێریاری

١- **ڕێگای تێچوونی مێژوویی :** - واتە تێچوونی شتەکە ئەمەش شتێکی بابەتیە چونکە پشت بە شتێکی دیارو بەردەست دەبەستێت کە ئەوەش یان لیستی کڕین یان پسووڵەی کڕینەکەیە هەمیشە دەتوانرێت ئیسپات بکرێت .

٢- **ڕێگای گۆڕانکاری لە هێزی کڕیندا :** - ئەم ڕێگایە پشت بە گۆڕانکاری ژمارەکانی ناو بوودجە و قازانج و زەرەر دەبەستێت کە لە سەر نامەیەکی ئاماری کۆ کرابنەوە لەمەش دا ژمارەی پێوانەیی لە چەند مێژوویەکی دیار کراودا وەردەگیرێت .

٣- **ڕێگای نرخی هەبوو :** - ئیداری داوا لە ژمێریار ئەکات کە چەند زانیارییەکی بەسوودی دەربارەی دارایی پێ بدات بە نیازی ڕێکخستنی قازانجەکان و ئاشکرا کردنی گرفتەکان و ووتو وێژ لە سەریان .

داهاتەکان و خەرجییەکان

داهاتە کان

پێنا سەی: بریتی یە لە هەموو ئەو شتانەی کە دامەزراوەکە دەستی ئەکەوێت چ پارە چ هەر شتێکی تر کە بتوانێت پێوانە بکرێت . سروشتی داهات لە ناووخۆ وەیان لە دەرەوە هەڵدەقووڵێت .

خەرجیەکان

بریتین لە وپارانەی کە سەرف دەکرێن بۆ ئەنجامدانی خزمەتگوزاریەکان بە نیازی سوودی پاشە ڕۆژیان .

تاییە تمەندییەکانی زانیارییە ژمێرياريەکان :

تیۆرەکانی ژمێریاری کە کەڵکی زۆریان هەیە بۆ ئەو کەسانەی کە ڕاپۆرت و بەیانات بەکار ئەهێنن بەوەی کە چەندان زانیاریيان پێشکەش ئەکات بۆ دەرکردنی بڕیاری دیاریکراو .

١- دەبێت ئەو زانیارییانە بتوانن پاشە ڕۆژ لێك بدەنەوە .

٢- تەواو ڕاست و دروست بن .

٣- بتوانرێت لەگەڵ چەند زانیارییەکی تر بەراورد بکرێن .

لەم ڕوانگەوە یاسا دانەری عێراقی لە بواری ژمێریاری دا گرنگی یاسا دانانی لەم خاڵانەی خوارەوە دا دیاری کردووە :

یەکەم : یەکخستنی زاراوەکان .

دووەم : ڕێك کردنی جۆرەکانی ژمێریاریەکان .

سێهەم : دەستنیشان کردنی نموونەی تۆمارە ژمێریاریەکان کە ئەمەش زۆر گرنگە بۆ سەرکەوتنی پرۆسەی ژمێریاری لە فەرمانگەکانی دەوڵەت لەم بوارانەدا :

ا/ بواری کارگێری .

ب/ بواری ووردبینی .

ج/ بواری ڕێکخستن .

چوارەم : ڕێك کردنی جۆری پسوولەکان (المستندات) .

پێنجەم : دەسەلاتە داراییەکان .

یاسای بنەماکانی ژمێریاری گشتی

هەر لە ساڵی (١٩٤٠) ەوە دەوڵەتی عێراقی یاسای ژمێریاری ژمارە (٢٨) ی ساڵی (١٩٤٠) پەیڕەو دەکات ، هەر چەند ئەو یاسایە هەوڵێکی زۆری داوە کە سەرجەم تەعلیماتە ژمێریاری و داراییەکانی گشت فەرمانگەکان یەك بخات و ئیتر فەرمانبەری ژمێریاری پێویستی بە هیچ شتێکی تر نەبێت بەلام لە زۆر لایەنەوە ڕەخنەی لێ گیراوە کە چی تا ئێستا هیچ گۆڕانکاریەکی ئەو توێ بەسەر دانەهاتوە ئەو بنەمایانەی کەلە دامەزراوە ناحکومیەکان پەیڕەو دەکرێت زۆر پێشکەوتووترن کە دەبوو ئێستا چەندان تەعدیلاتی دارایی و ژمێریاری بەسەر ئەو یاسایانە بهاتایە . لەگەڵ ئەمانەشدا هەموویان دەتوانرێت بوترێت کە یاسای ژمێریاری گشتی (٢٨) (١٩٤٠) زانیارییەکی باشی بۆ ئەوانەی کەلە بواری ژمێریاریدا کار دەکەن ، **پێشکەش کردوە :**

١- پێناسەیەکی ڕوونی جۆرەکانی ژمێریاری حکومی کردووە و سروشتی هەر کامێکیانی دەستنیشان کردووە .

٢- بنەمایەکی هێناوەتە کایەوە کە دەتوانرێت بەسەر هەموو معامەلاتەکانی ژمێریاری حکومی تەتبیق بکرێت .

٣- بنەمایەکی گشتی بۆ دەسەلاتە داراییەکانی فەرمانبەرانی بواری خەرج کردن داناوە .

٤- نموونەی چەند تۆمارێکی ژمێریاری و فۆرمی تایبەتی دیاری کردووە .

٥- دەستنیشانی شێوەی ئەو فۆڕمانەی کردووە کە لە وەرگرتن و خەرج کردندا بەکاردێن.

بنەماکانی یاسای بوودجە

بەپێی لێکدانەوەی بوودجەی گشتی کەلە بڕگەی دووەمی یاسای ژمێریاری گشتی باس کراوە دەگەینە ئەم ئەنجامانە .

١- پێویستە بوودجەی گشتی دەوڵەت بەپێی یاسا دەربکرێت .

٢- یاسای بوودجەی گشتی بۆ ماوەی سالێکی دارایی دەخایەنێت دوای ئەوەی کە ئیداراتی دەوڵەت تەخمینەکان لەڕێی وەزارەتی داراییەوە پێشکەش دەکەن بەداهات و خەرجیەوە هەر یەکێك لەمانەش بە بەش و بڕگەوە دیاریکراوە .

کاریگەری بوودجەی گشتی لە رێکخستنی ژمێریاری دەوڵەت

١- داخوا خەزێنەی دەوڵەت چەند سەرف دەکات لەهەر بوارێکدا .

٢- داخوا هەر یەکێك لە ئیدارەکانی دەوڵەت چەند سەرف ئەکات لە بوارە جیاجیاکاندا .

٣- داخوا خزێنە چەندی دەست ئەکەوێت لە داهاتەکان لە سەرچاوە جیاجیاکانەوە .

٤- تا چەند دەکرێت دەسەلاتی دارایی بدرێتە فەرمانبەرانی فەرمانگە جیا جیاکان .

٥- ئاسان کردنی کاری تەخمینی بوودجەی سالانی داهاتوو .

سەرف کردنی بوودجە پاش بڕیار لە سەردانی لەم خالانەدا ئە نجام دەدرێت :

ا/ بوودجەی تە خمینکراو .

ب/ بەدواداچوونی جێ بە جێ کردنی بوودجە :

١- بنەماکانی جێبەجێ کردن .

٢- تەعلیماتەکانی تەنفیزی بوودجە .

ج/ پەیکەری دارایی دەزگای ژمێریاری دەوڵەت .

دوای توێژینەوەی بوودجە دەتوانین خەزێنە بکەینە دوو بەشی سەرەکی :

بەشی یەکەم : گە نجینە سەرەکییەکان :

بەڕێوەبەرێتی ژمێریاری گشتی ، بەڕێوەبەرێتی گەنجینەی مەرکەزی ، بەڕێوەبەرێتیەکانی گەنجینەی پارێزگاکان .

بەشی دووەم : گە نجینە فەرعییەکان :

بەڕێوەبەری دارایی قەزاکان ، سندووقی ناحیەکان ، سندووقی نوێنەرێتی یەکانی عیراق لەدەرەوە فەرمانگەی خاوەن ژمێریاری تایبەتی .

بوونی گەنجینە دائەنریت بە نیشدانەوەی بنەمای یەك بوودجە چونکە بەهوی ئەوەوە پروسەی جێ بەجێ کردنی ئەو بنەمایە دەکریت .

بەپیی ئەرکەکانی هەریەك لەبەشەکانی گەنجینەو دەست نیشان کردنی تایبەتمەندی هەریەکیکیان دەتوانین گەنجینەکان بەم شیوەیە دابەش بکەین :

١- **مەرکەزیەکان :** گرنگی ئەمەش لەوەدایە :

ا/ سەربەخویی گەنجینەو دوورخستنەوەی دەزگا ووردبینی یەکان لە کاریگەری تەوژمی ئیداری .

ب/ پیویستی بە ژمارەیەکی کەمتر لە فەرمانبەران دەبیت .

ج/ کەمی ژمارەی خەزینەکان یارمەتی ئاسان کردنی ئەنجامدانی ژمیریاری کوتایی حساباتی دەولەت.

د/ ناردنی پارە بو گەنجینەکان ئاسان تر دەکات.

٢-لامەرکەزیەت : گرنگی ئەم نیزامە :

ا/ قوناغەکانی ووردبینی خیراتر دەبیت و دوا ئیشەکان زووتر جێ بەجێ دەکرین .

ب/ دام و دەزگاکانی گەنجینە چاکتر ئیشەکانی خویان دەزانن و باشتر کارەکانیان ئەنجام ئەدەن .

ج/ ژمارەی معاملەکان کەمتر دەبن .

پیشنیارەکان

١- لیژنەیەکی خاوەن دەسەلات و بویر پیك بهینرێ بو ریکخستنەوەی تیرای کاری میلاك

٢- دابەزاندنی دەسەلاتی فعلی لە ئاستە بەرزکانەوە بو ئاستەکانی خوارەوە ، تاکو ئەو ئاستانەش بکەونە گەرو بیانویان نەمینی و تواناکان دەربکەوێ و ، لیپرسراویش دەرفەتی بەدواداچوون هەلسەنگاندن و پرسینەوەی بو برەخسی و بنەمای سزاو پاداشتیش پیادە بکات

٣- لە کاروباری ژمیریاریدا کاربە سیستەمی لامەرکەزی بکرێ و کارەکانیش لەژیر چاودیری ووردی دیوانی چاودیری دابن ، بو کەم کردنەوەی روتین و . کارا کردنی کارەکان .

٤- چاو بخشێنرێتەوە بە دەرماڵەی ژن و منداڵ دا ، لەگەڵ یاسای خانەنشینی مامۆستایان ، هەروەها چاوبخشێنرێتەوە بەو قەیدە و شکانەی یاسای سەفەرو ئیفاد دا .

٥- لەبەر ئەوەی تاکو ئێستا نەسریەی قوتابخانەکان ڕەزامەندی لە سەر نەکراوە ، ڕێژەی بەشی وەزارەت و بەڕێوەبەرایەتیە گشتیەکانی پەروەردەکان لە داهاتی فرۆشگا بگۆڕێت بۆ لە ١٥٪ بۆ هەریەك لە وەزارەت و پەروەردەکان .

٦- سجلات و کارت و فۆڕمی قوتابخانە و خوێندنگاکان کە زۆر دوا دەکەوێ لە مەودوا لە چاپخانەی سلێمانی و لە کاتی خۆیدا چاپ بکرێ .

٧- کارەکانی گەنجینەکان بەپێ ی ڕێنماییەکانی گەنجینەو ، بەشێوەی مەرکەزی ئەنجام بدرێت .

٨- دانانی دەستەیەکی کارامەو بە توانا بۆ چاودێری و بەدواداچوونی کارە کارگێری یەکان.

٩- ناردنی ئیداریە دیارەکان بۆ دەرەوەی هەرێم بە مەبەستی بەئاگابون و ئاشنابوون بەسەر ئەو ئاڵ و گۆڕە نوێ و سەردەمانەی بە سەر ئیدارەی پەروەردە دا هاتوون .

١٠-کردنەوەی خولی بەردەوام بۆ کارمەندان بە نیازی شارەزا کردنیان بە سەر بوارە پێشکەوتوەکانی ئیدارەی پەروەردەدا لە دنیای سەردەم و هاوچەرخی ئەمڕۆ .

١١- کۆمپیوتەراسا کردنی کارە ئیداری و دارایی یەکان بەپێ ی سیستەمە تازەکانی سەردەم

١٢- بەردەوام ئاڵ و گۆڕو ڕێنمایی و یاساکان بە سەر بوارە ئیداریەکاندا دابەش بکرێ و ئاگادار بکرێنەوە لە هەر ئاڵ و گۆڕێکی نوێ .

١٣- هەوڵ بدرێت ئیدارەی پەروەردە لە چەق بەستوی دەرباز بکرێ و بەرەو ئاسۆ گەشەکانی تازەگەری و نوێ خوازی بگوێزرێتەوە .

بابەتی سێیەم : ((ژمێرەر و تەکنەلۆجیا پەروەردەییەکان))

یەکەم ئامێری ژمێرەر کە مرۆڤ بەکاری هێناوە و تا ئێستا سوودی لێ وەردەگرێت (دەستە) وشەی ﴿Digit﴾ بەمانای پەنجەیە ، دوای ئەو یەکەمین ئامێری پیشەسازی لەو بوارانەدا ئیباکسە ﴿Abacus﴾ کە بۆ یەکەم جار لە لایەن چینی و ئیفریقیەکانەوە بەکار هاتووە .

زانایانی ئیسلامیش لەم بوارەدا بەشداریان کردووە سالی ((٨٢٥ز)) خوارەزمی کتێبێکی زانستی حسابی داناوە تا ماوەیەکی زۆر وەك سەرچاوەیەکی گرنگ یان تاکە سەرچاوە بەکار هاتووە تەنانەت زاراوەی ﴿Algorithm﴾ لە ناوەکەی ئەوەوە وەرگیراوە کە بەمانای بەرنامەی جێبە جێکردنی کارێکی بیرکاری یە لە سالی (١٦٣٢ز) زانای بیرکاری ئینگلیزی ﴿ولیام ئۆترید ﴾ ئامێریکی نوێ ی داهێنا بەناوی ڕاستەی ژمێرەر ﴿SlideRuie﴾ کە بریتی بوو لە دوو ڕاستە لەناویەکدا و پشتی بە زمانی لۆگاریتم دەبەست لەبەر ئاسان بەکار هێنانی ماوەی سێ سەدە ﴿٣٠٠﴾ سالّ بەکار هێنرا تا ئەو کاتەی کە ژمێرەری ئەلکترۆنی نوێ هاتە کایەوە سالی (١٦٤٥ز) زانای فەرەنسی (بلیز باسکال) پێش ئەوەی بگاتە تەمەنی بیست سالی ژمێرەرێکی بەناوی خۆیەوە (باسکال) داهێنا بۆ هەردوو کرداری کۆکردنەوەو لێدەر کردن بەکار ئەهێنرا زانای ئەلّمانی (لینبیز) سالی (١٦٧٣ز) گەشەی پێدا تا بتوانرێت لە کردارەکانی لێکدان و دابەشکردنیشدا بەکار بێت .

لە سەدەی نۆزدەهەمدا گۆڕانێکی گەورە بەسەر زانستی ژمێرەرەکاندا هات سالی (١٨٢٣) زانای ئینگلیزی (تشارلز باباج) ژمێرەرێکی میکانیکی نوێی داهێنا کە بە شۆڕشێك لەم بوارەدا دا ئەنرا ناوی نابوو جولێنەری تیپەکان (Differemce Emgime) لە کردارەکانی تەئمین دا بەکار ئەهێنرا ، دوای ئەوە ژمێرەرێکی تر بەناوی جولێنەری شیکردنەوە (Anelglical Emine) داهێنرا ، سالی (١٨٩٠) (د . هیرمان هۆلبریت) ژمێرەرێکی ئالی میکانیکی داهێنا بۆ یارمەتی دانی ئەو سەر ژمێریەی کە لە ئەمریکادا ئەنجام ئەدرا ئەمەی ئەم بووبە سەرەتایەك بۆ کۆمپانیای (I.B.M) ی ئەمریکی . دیارە هەولەکان هەر بەمەوە نەوەستان دەولەتان کەوتنە خۆیان بۆ داهێنانی ئامێری نوێ و پێشکەوتو ژمێرەرە ئەلکترۆنییەکان لە سەرانسەری جیهان دا بلاوبوونەوە و بوونە بەشێك لە ژیانی ڕۆژانەی خەلك

ئێستا ژمێرەر لە زوربەی شوێنەکاندا بەکار دێت : ماڵ - نووسینگە ، دامەزراوە حکومییەکان چ بەرهەمهێنان چ . بانکییەکان . ئەمانەش دەکرێت بەچەند جۆرەوە :

١- ژمێرەرە گەورەکان : (Main frame comp) .

٢- ژمێرەری بچووک : (Maincomp)

٣- ژمێرەری زۆر ورد : (Micro comp) .

دیارە ژمێرەرە گەورەکان توانای خەزن کردنی زیاتریان هەیە و زووتر ئەنجامەکان ئەدەن بەدەستەوە . لێرە پێویستە ئاماژە بە وە بکەین کە پێویستە لە شوێنی تایبەت دا هەڵبگیرێن لە بارەی پلەی گەرماو ڕووپێوەوە . ژمێرەرە بچوکەکانیش هەمان توانایان هەیە بەشێوەیەکی بچوك و کەم ، بەڵام وردەکان هەرزانن و بەکارهێنانیشیان ئاسانە .

بەکورتی :

ژمێرەری ئەلکترۆنی بریتییە لە ئامێریکی فرە فەرمان ((متعدد الوظائف)) کە ئەوەی بەکاری ئەهێنێ خۆی بە ئارەزووی خۆی ئەی جوڵێنێ کەڵکەکانی ئەمانەن :

١-زۆر بەخێرایی ئەنجامەکان دەدات بەدەستەوە .

٢-زۆر وورد وبێ هەڵەیە .

٣-توانای خەزن کردنی هەیە .

پێکهاتەی ژمێرەری ئەلکترۆنی

١-جیهازی داخڵ کردن (InputUnit)

٢-یەکەی چارەسەری مەرکەزی کە بریتی یە لە ((Processor Unit))

ا/ یەکەی سەنتەر (Control Unit)

ب/ یەکەی حسابی (Arittmetie Logie Section)

٣- یەکەی عەقلی (Memory Unit)

٤- یەکەی دەرکردن (Ouyput Unit)

Computer Geratic ns

جیلەکانی ژمێرەر لەڕووی مێژوویانەوە

هەروەك چۆن ﴿ ابن خلدون ﴾ جیلەکانی گەشەکردنی مرۆڤی بەسەر چەند جیلێکدا دابەشکردووە هەروا گەشەکردنی جیلەکانی ژمێرەریش دەکرێن بەچەند بەشێکەوە :

٧٠

١-جیلی یەکەم : لەم ماوەیەدا بیرو بۆ چوونی زانایان خرانە پلەی جێ بەجێ کردنەوە بە بەکارهێنانی ئامێرەکان .

٢- جیلی دووەم : لێرەدا بیرو ڕاو شێوازەکان گەشەیان سەندو بە بەکارهێنانی ئـ امێری ئەلکترۆنی نوێ هاتەکایەوە .

٣- جیلی سێهەم : لێرەدا تەواوی ئامێرەکان بڵاوبوونەوەو جیهازی نوێ تر هاتنەکایەوە .

٤- جیلی چوارەم : لێرە ئامێری ژمێرەر توانی جێگای خۆی لە زۆربەی شوێنەکان بکاتەوە تاوای لێهات کە بەم سەردەمەی ئێستا دەوترێت سەردەمی ژمێرەر و ئێستا گەشە کردنێکی زۆر لە بواری بەکارهێنانی ئەلکترۆنەکان لە ژمێرەردا بەرچاو دەکەوێت .

چەند نموونەیەك لە جیلەکان

١-جیلی یەکـەم : - هەر دوو زانا (جون مۆتشلی و بریسیرابکرت)بە بەکار هێنـانی شوشەی بـەتاڵ کـراو لـە هـەوا سـاڵی (١٩٤٦) دایـان هێنـا هـەروەها زانـای ئـەمریکی (هۆڵبریت) جۆری (ENIAC) کە تایبەت بوو بەسەر ژمێری داهێنان ...

٢-جیلی دووەم : - ساڵی (١٩٥٨) پاش سەرکەوتنی بەکار هێنانی ترانزستەر جۆری (P.N.P) پاشان (N.P.N) لە بری شوشە ئـەم جیلە لـەوەی پێش خۆی زۆر خێراترە بـە (٢٠٠) جار زیاتر هەروەها ئامێرێکی تیایە هەڵەکان دەست نیشان دەکات وەك .

١- IBM 1400 Series

٢- Burroughs 200 Series

٣- Honywell 400-800 Series

٣- جیلـی سـێهەم : - سـەردەمی بـەکار هێنـانی بازنـەی تـەواو (الدوائـر المتكاملـە) (انتی‌گرێت)I..C هەر لە سەرەتای ساڵی (١٩٦٥) ئەم بازنانە زۆر لە ترانزسیتەرەکان وورتـرن و دەتوانرێت لە دوورەوە کاریان پێ بکرێت بەهۆی چەند گەیاندنێکی تایبەتەوە :

١- I.B.M360Series

٢- PDP8Seriesind11Series

٣- Hony well 200 Sand 60 S Series

٤- جیلی چوارەم : – بازنە تەواو کەرەکان ((I.C)) زورترین پیشکەوتنیان بەدی هینا بەفراوانکردنی بواری ئیشکردن (Larg Sca le) هەروەها بە بەکار هینانی بازنەی ئیدیولوجی (Logic Crcaite) و ئامیری (L .S I) بەو شیوەی کە ئیمرو دەی بینین لەوانە:

١- IBM . Percoal Comp

٢- Apple

٣- Radio Shacl

٤- Optical Readers

٥- Adio Response

ئەو ئامیرانەی کە یارمەتی ژمیرەرەکان ئەدەن

١- ئامیری رەسم : بلوتر یان وەك ئیستا سکاینر

٢- ئامیری چاپکردن : پرینتەر بە هەردوو جورەکەیەوە رەش و سپی / رەنگاو رەنگ ٠

٣- ئامیری تیشك لەسەر سکرین : L.C.D. DATA

٤- ریکخەری پاورسیلای :U.P.S

٥- بزوینەری قورصەکان .

٦- بزوینەری قورصەکان C.D.

٧- تەسجیلی C.D C.D Writer

٨- کومەلەی: NET . WoreK

٩- ئامیری ئینتەرنیت ٠

﴿کورتە باسیکی میژوویی دەربارەی بەکارهینانی ئەم تەکنەلوژیایە لە پروسەی پەروەردەدا لە عیراقدا﴾

لە ناوەراستی هەشتاکانی سەدەی رابردوودا پروژەی بەکارهینانی ژمیرەر ((الحاسوب)) وەك مادەیەکی خویندن لە خویندنگا دواناوەندییەکاندا بریاری لەسەر درا بوئەمەش چەندان لیژنە لە پایزگای سلیمانی پیکهینرا بو سەرپەرشتی کردنی پروژەکە ٠٠٠ بو سەرکەوتنی پروژەکەش چەند کەسیك نیررانە بەغدا و موسل بو راهینانیان لەسەر بەکارهینانی ئامیرەکان و دوای ئەوە پینج تاقیگە لە پینج ئامادەیی دا دامەزرینران و ئەم

پرۆسەیە تا ساڵی خوێندنی ((١٩٩٠/ ١٩٩١)) بەردەوام بوو• دوای ڕاپەڕین چی ئامێر مابوو کۆکرانەوە و (١٦) سێتی تەواویان نێر رانە زانکۆیسلێمانی و ئەوانی تریش سەرەتا لە هۆڵی خانەی مامۆستایانی کچان - ئەنجومەنی وەزیرانی ئێستا - وە پاشان لە پەیمانگای مەڵبەندی مامۆستایان دامەزێنران و ئێستا قوتابیانی ئەو پەیمانگایە ڕاهێنانی لەسەر ئەکەن •

پەیوەندی ئامێرە ژمێریاریەکان بە پرۆسەی پەروەردە

بەکارهێنانی ئەم ئامێرانە بەشێوەیەکی زۆر فراوان لەجیهاندا بڵاوبۆتەوە دەتوانرێت لە بواری فێرکردن دا بۆ شیکارکردنی مەسەلە بیرکارییە ئاڵۆزەکان و وانەی زمانەکان وزانستەکانی تر سوودی زۆر لێوەربگرێت بەم هەنگاوانەی خوارەوە •

١- دەست نیشان کردنی ئامانجەکانی فێرکردن بەم ئامێرانە :

ا/ مواسەفاتی قوتابی لەبواری دەروونیو تەربەوی و خوێندنەوە .

ب/ ئەوبابەت و کارامەییانەی دەمانەوێت فێریان بکەین .

ج/ ئەو نیزام و بەرنامانەی کە بۆ قوتابخانە دەشێت .

د/ کارە هونەریەکان بۆ باشتر بەکارهێنانی ئامێرەکان .

٢- جیاکردنەوەی ئەو خوێندکارانەی کەبەم ئامێرانە فێردەکرێن :

ا/ ئەوانەی کە بۆ یەکەم جار بەشداری دەکەن .

ب/ ئەوانەی کە لە قۆناغێکی پێشکەوتوتردان .

٣- دانانی پلانی ئامادەکاری گونجاو بۆ خوێندن بەم جۆرە ئامێرانە .

٤- دابەش کردنی قوتابیان بەسەر چەند کۆمەڵەیەکدا ((گروپ)).

٥- ئامادەکردنی پێداویستیەکان ((هۆڵ - کارەبا - کورسی ....)) .

٦- ئامادەکردنی پێداویستیە هونەریەکان وسەرجەم ئامێرە پێویستەکان .

٧- هەڵسەنگاندنی سەرکەوتنی پرۆژەکە ((التقییم)) .

٨- چاکسازی چارەسەرکردنی گرفتەکان .

تێبینی :

دەتوانرێت سوود لەئامێرە ژمێرەرەکان بۆ باشتر کردنی خزمەت گوزارییە پەروەردەیی یەکان وەربگیرێت بەم شێوەی خوارەوە :-

١- دارشتن ودروست كردنى وێنەو هۆيەكانى ڕوون كردنەوەو چەندان هۆى تر كە لەبوارى فێركردندا بەكاردێن .

٢- خەزن كردنى چەندان كتێب ونامیلكەو نوسراو بەتايبەت شتە ناوازەكان .

٣- بەكارهێنانى بۆ پۆستى ئەلەكترۆنى .

٤- نيشاندانى سەرچاوەو كتێبەكانى نامەخانە .... بەهۆى C.Dیەوە .

٥- دەتوانرێت وەك لەوحەى ئاگادارييەكان بەكاربهێنرێت وەك نيشاندانى ئەنجامى تاقيكردنەوەكان و زانيارى تر .

بەكورتى :

دابينكردنى ئەم جۆرە ئامێرانە بۆ خوێندكاران بۆتە شتێكى زەروورى لەژيانى قوتابيان لەسەرانسەرى جيهاندا وئێمەش لەكوردستانى ئازاددا پێويستە هەر لەئێستاوە هەوڵى جدى بدەين لە پێناو پەيداكردن وبلاوكردنەوەيان دا وەبۆ ئەمەش دەبێت ئەم خالانە ڕەچاو بكرێن :

١- پێكهێنانى ليژنەيەكى هونەرى زانستى پسپۆڕ بۆ دانانى پرۆگرامێكى خوێندن بۆسەرجەم قۆناغەكانى خوێندن بەم ئامێرانە .

٢- دابينكردنى سەرجەم ئامێرە پێويستيەكان وهۆڵى گونجاو بۆ ئەم مەبەستە .

٣- چەندكەسێكى هونەرى پسپۆڕ دابنرێن بۆ سەرپەرشتى كردنى ئامێرەكان وپاراستنيان وچاككردنەوەيان .

٤- سەرەتا لەچەند خوێندنگايەكدا وەك تاقيكردنەوە بەكاربهێنرێت .

٥- ڕاهێنانى مامۆستايانى ئەو خوێندنگايانە لەسەر بەكارهێنانى ئەو ئامێرانە .

٦- مەوادى يەدەگى ئامێرەكان دابين بكرێت .

٧- نەخشەى پێويستى ئەو ئامێرانە ئامادەبكرێت تا لەكاتى پەيابوونى خەلەلێك بزانرێت لەچيەوەيە .

تەكنەلۆژيا پەروەردەيى يەكانى تر

ئەم ئامێرانەى خوارەوە گرنگترين ئەو ئامێرە تەكنەلۆجيايانەن كەدەتوانرێت لەپرۆسەى فێركردنداوەك هۆى ڕوون كردنەوە سووديان لێ وەربگيرێت :

١- ئامێرى نيشاندانى فليمە فێركارييەكان (سينماالتعليمى)

٢- ئامیری نیشاندانی فلیمە شوشەییەکان(سلایدپروجیکتەر)٠

٣- ئامیری نیشاندانی ژوور سەر(ئوڤەر هید پروجیکتەر) ٠

٤- ئامیری نیشاندانی وینە ناشوشەییەکان(فانوس السحری) ٠

٥- ئیسگەی قوتابخانە (الأذاعة المدرسية)٠

٦- تاقیگەکانی زمان (مختبرات اللغه) ٠

بە راستی ئەم ئامیرانە کاریگەرییەکی زوریان لەسەر فیربونی خویندکاران هەیە و خویندنیان لا خوشەویست دەکات و باشتر فیری وانەکان ئەبن ٠

تاقیگەکانی زمان (مختبرات اللغه)

ئەمانە لە دوو بەش پیکدین:

ا/ بەشی تایبەت بە ماموستایان ٠

ب/ بەشی تایبەت بە خویندکاران ٠

بەشی یەکەم لەمانە پیکدین :

١- میزی ماموستا کە ئەمانەی لییە :

ا/ جیهازی سەیتەرەی سەرەکی (کونترولٚ کونسل بورد) ٠

ب/ شاشەی رەقەمی (دیجیتال بورد) ٠

ج/ یەکەی هەلبژاردنی بەرنامەکان.

د/ یەکەی هەلبژاردنی خویندکاران ٠

ه/ یەکەی ووزەی کارەبایی ٠

و/ تەسجیل کاسیت لەگەڵ جیهازیکی ئەلکترونی (دیجیتاڵ) بوزالبون بەسەر شریتەکاندا (٢) دانە٠

ز/ تەسجیلی بەکرە ٠

ح/ ئامیری گوێگرتن (هیدفون) ٢دانە ٠

ط/ئامیری گوێ گرتنی دیواری (لاودسپیکر) ٢دانە ٠

پیویستە ئەم ئامیرە یاریدەدەرانەش بە میزی ماموستاوە ببەسترینەوە :-

١- ئامیری ڤیدیو٠

٢- تەلەفزیونی قەبارە(٢٤) بو کاری مونتیر ٠

٣- ئامێری ئۆڤەر هید پرۆچکتر.

٤- شاشەیەك .

٥- ئامێری C.D ڤیدیۆ.

٦- جیهازی L.C.D DATA پرۆچکتر.

٧-جیهازی سلایت پرۆچکتر.

ب/ بەشی تایبەت بە خوێندکاران

١- کورسی دانیشتن (٤٠) دانە .

٢- ئەمپلی فایر بۆ دابەش کردنی دەنگ (٤٠) دانە .

٣-سەماعەی سەر هێدفون (٤٠) دانە .

٤- کۆشکی شووشە (٤٠) دانە نمرەیان لە (١ – ٤٠) لەسەر بێ .

٥- سلاید بۆ هەڵواسینی سەماعەکان (٤٠) دانە .

گرنگی تاقیگەکانی زمان لە ڕووی زانستی و پەروەردەیی یەوە

هۆیـەکی تـەکنیکی گرنگـن لـەم سـەردەمەدا بـۆ فـێرکردنی زمانـەکان بـە شـێوەیەکی زانستیانەی پوخت و جۆرەکانیان ئەمانەن :

١- جۆرێکە پێی ئەوترێت A . P ئۆدیۆیاسیف – کۆنە .

٢- جۆرێکە پێی ئەوترێت A . A ئۆدیۆئکتیف کارامەیە .

٣- جۆرێکە پێی ئەوترێت A . A .K ئۆدیۆئەکتیف کۆمپرتیف .

٤- جۆرێکە پێی ئەوترێت A . A . K .U بەرچاوە ، تازەترین شێوەیان .

گرنگترین ئەو کارانەی کە دەتوانرێت بە هۆی ئەم تاقیگانەوە ئەنجام بدرێت ئەمانەن : -

١- دابەشکردنی خوێندکاران بەپێ ی گروپ .

٢- ناردنی زیاتر لە نامەیەك بۆ خوێندکاران وەك گروپ لە یەك کاتدا .

٣- یەکێك لە خوێندکاران بکرێتە نموونە بۆ کۆمەڵێك یان چەند کۆمەڵێك .

٤- مامۆستا دەتوانێت گوێ لە هەموو بەرنامەکان بگرێت بە شێوەیەکی ئەلکترۆنی بە هۆی چەند ژمارەیەکی تایبەتی لە شاشە ژمارە دارەکەوە .

٥- تاکە تاکەکان بانگ بکات .

٦- بە گشتی بانگی هەموویان بکات .

٧- بەكار هێنانی بەرنامەی تسجیل كراو و ناردنی بەپێ ی پێویست .

٨- بەراووورد كردن بە شێوەیەكی ئەلكترۆنی لە نێوان دەنگی خوێندكارو دەنگی تسجیلەكە

٩- نیشان دانی فیلم وە شریت و شریحەكان لە كاتی دەرسەكەدا ، واتا دەتوانرێت سوود لە چەند هەستێك وەربگیرێت .

١٠- تۆمار كردنی دەنگی خوازراو لای مامۆستا بە شێوەیەكی ئۆتۆماتیكی سەر لەنوێ دووبارەی بكاتەوە بۆ بەراووورد كردن .

١١- ڕەچاو كردنی جیاوازیە فەردیەكان بە تایبەت بۆ ئەو خوێندكارانەی كە توشی كەم ئەندامی قسەكردن بوون لەم حاڵەتە دا مامۆستا بانگ كردنی یەك لایەنە ئەنجام ئەدات واتە لە نێوان خۆی و ئەو قوتابیيەدا .

١٢- ووتوێژ لە نێوان چەند خوێندكارێك بە كراوەی ئەنجام ئەدرێت پاشان دەكرێت بە بەرنامە و هەمووان گوێی لێ ئەگرن.

١٣- یارمەتی مامۆستا ئەدات بۆ ئەوەی دەنگی زۆر بەرز نەكاتەوە چونكە بە هۆی بوونی بلندگۆوە هەمووان گوێیان لێیە .

١٤- كاتێكی كەمی ئەوێت چونكە فێركردنی فۆنەتێك لە تاقیگەدا چواریەكی ئەو كاتەی ئەوێت كە بەبێ تاقبگە پێویستمانە وە باشتریشە .

ڕێگرەكانی بەردەم بەكارهێنانی ئامێرەكان لە بواری پەروەردەدا

١- نەبوونی ئامێرەكان .

٢- گوێ نەدانە دروست كردنی هۆڵ لە خوێندنگاكاندا .

٣- گوێ نەدانی دابین كردنی پێداویستیەكانی وەك :- ساردی – گەرمی – كارەبا – تەهویە .

٤- بەكار نەهێنانی كادیرە هونەریەكانی ئەم بوارە .

٥- نەبوونی لێژنەیەكی هونەری پسپۆر بۆ هەڵبژاردنی ئەو ئامێرانەی كەلە دەرەوە ئەهێنرێن .

٦- نەبوونی نەخشە و هێڵكاریە ئەندازییەكان تا بە ئاسان چاك بكرێنەوە .

٧- نەبوونی موادی یەدەكی .

٨- نەبوونی ئوتۆمبیلی تایبەت به سەرپەرشتیاری هونەری تا بتوانێت سەردانی شوێنە جیاجیاکان بکا و سەرپەرشتی بەکار هێنانی ئامێرەکان بکات .

٩- گوێ نەگرتن و پرس پێ نەکردنی پسپۆرە هونەریەکان وە پشت گوێ خستنیان .

١٠- گوێ نەدانە تۆمارکردنی ژمارەی ئامێرەکان لە مەخزەنەکاندا چونکە بەو هۆیەوە ڕێگا لە گۆڕینی ئامێرەکان دەگیرێت .

پێشنیارەکان

١- پێکهێنانی لیژنەیەکی هونەری لە وەزارەتی پەروەردە بە سەرۆکایەتی بەڕێوبەرێکی گشتی بەرپرس و ئەندامیەتی سەرپەرشتیاری هونەری لە ئامادەکردن و ڕاهێنان وئەندامێکی گەنجینە و ئەندامێکی ژمێریاری بۆ سەرپەرشتیی کردن و دەست نیشانکردنی ئەو ئامێرانەی کە لە دەرەوە ئەهێنرێن .

٢- دیاری کردنی چەند خوێندنگایەك بۆ دامەزراندنی تاقیگەی زمان و تەلەفزیۆنی داخراو پاشان گشتگیر بکرێت بەسەر خوێندنگاکانی تریش دا .

٣- ئامادەکردنی هۆڵی پێویست لە خوێندنگاکاندا .

٤- ڕێگرتن لە وانەی کە لەم بوارەدا پسپۆرنین کار لەو شوێنانەدا بکەن .

٥- دامەزراندنی کادیرە ڕاهێنراوەکان بەراوێژ لەگەڵ بەرپرسان لە ئامادەکردن و ڕاهێنان

٦- کردنەوەی وەرشەیەکی هونەری وە دابین کردنی موادی یەدەکی و ئامێری چاککردنەوە بۆی .

٧- کاری زیاتر نەخرێتە سەر هیچ تاقیگەیەك مەگەر دوای توێژینەوە لە هەموو بارەیەکەوە نەبێت .

بۆ نموونە : - ((بابەتی ئەنتەرنێت)) :

ئێمە پێمان وایە کە ئەبێت بە شێوەیەکی مەرکەزی بێت وە لە ژێر چاودێری ماموستا ، یان هونەری لێپرساو دا بێت . پاش تۆمارکردنی بەرنامەی خوازراو لە ڕێگەی (L.C.D) یەوە سەر لە نوێ بڵاو بکرێتەوە چونکە ئێستا خوێندکار دەتوانێت بە ئارەزووری خۆی هەڵس و کەوت بکات ...

٨- چەند ئیجرائاتێك دیاری بکرێت دژی ئەو کەسانەی کەبە ئەنقەست ئامێرەکان پەك دەخەن وە پێیان ببژرێت .

٩- بەردەوام خولی ڕاهێنان بکرێتەوە بۆ ئەوانەی لە سەر ئامێرەکان کار دەکەن بۆ پاراستن و وە چاککردنەوەیان .

ئەم کۆنگرەیە بە هاوکاری هەردوو ڕێکخراوی:

* یونسکۆ
* یونسێف

ئەنجام دراوە

اقليم كوردستان العراق

وزارة التربية

المؤتمر التربوي الثالث

٢٠٠١

تحت شعار

((تطوير التربيـــة))

باللغات:

الكردية - العربية - الانكليزية

(القسم العربي)

المحتويات

الموضوع	الصفحة

القسم الأول
وقائع المؤتمر

القسم الأول وقائع المؤتمر	٣
أولاً : كلمات في المؤتمر	٤
١. الكلمة الإفتتاحية للسيدة نرمين عثمان	٥
٢. كلمة السيد نوشيروان مصطفى	٨
٣. كلمة السيد عدنان المفتي	١١
٤. كلمة السيد جمال عبدول	١٣
٥. كلمة السيد فؤاد قرداغي	١٦
٦. الكلمة الترحيبية : القاها السيد سردار سيدا فتاح	٢٠
ثانياً : الرسائل والبرقيات	٢١
١. البرقية المرفوعة الى السيد رئيس اقليم كردستان	٢٢
٢. الرسائل والبرقيات الواردة الى المؤتمر	٢٣
ثالثاً : التمهيدات للمؤتمر	٢٤
١. مبررات إقامة المؤتمر.	٢٥
٢. الأهداف.	٢٦
٣. المشاركون في المؤتمر	٢٧
٤. محاور الدراسات ، والقائمون بألقائها في المؤتمر.	٢٨
٥. تشكيلات اللجان.	٢٩

رابعاً : سير أعمال المؤتمر 35

1. الجلسة الأولى 36
2. الجلسة الثانية 37
3. الجلستان الثالثة والرابعة 37
4. الجلسة الخامسة 37
5. الجلسة السادسة 38

خامساً : نتائج المؤتمر 39

1. القرارات 41
2. التوصيات 42
3. دراسة مقترحات أخرى 43

القسم الثاني
دراسات المؤتمر 44

- كلمة لابد منها : السيدة نرمين عثمان – وزيرة التربية 45
- المدخل الى المؤتمر 46

متون الدراسات 48

1. مشروع لفلسفة تربوية. 49
2. المسيرة التربوية. 57
3. المناهج والوسائل التعليمية. 75
4. الامتحانات. 91
5. الإشراف الاختصاصي والتربوي. 96
6. المعاهد والتدريب. 110
7. التعليم المهني. 117
8. رياض الأطفال. 128
9. الملاك الثانوي والأبتدائي. 137
10. التنسيق مع المنظمات والأبنية والتجهيزات. 142
11. النشاط الرياضي والفني. 155
12. أمور تربوية أخرى. 162

القسم الأول
وقائع المؤتمر

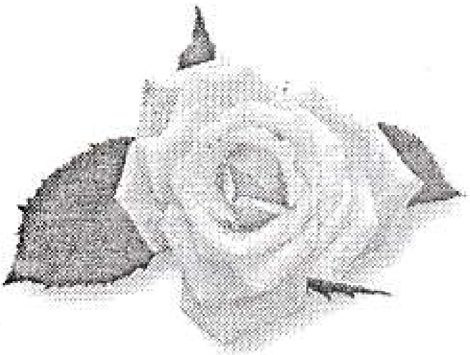

أولاً

كلمات في المؤتمر

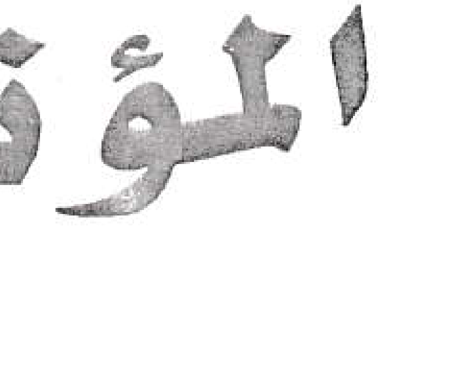

كلمة السيدة نرمين عثمان
وزيرة التربية ورئيسة المؤتمر التربوي الثالث

- السيد ممثل السيد مام جلال – رئيس اقليم كردستان المحترم
- السيد رئيس حكومة اقليم كردستان بالوكالة المحترم
- السادة أعضاء المكتب السياسي واللجنة القيادية للأتحاد الوطني الكردستاني المحترمون
- السادة ممثلو الاحزاب والجهات المناضلة المحترمون
- السادة أعضاء المنظمات والضيوف المحترمون
- السادة الحضور المحترمون

الغاية الرئيسة من عقد هذا المؤتمر هي تهيئة الفرصة اللازمة للتشاور والحوار معاً ؛ وبما يؤدي الى ضمان مستقبل جديد للتربية ، نأمل أن نشارك جميعاً في دراسة وترسيخ الأهداف المرجوّة وتحقيق رسالة وزارة التربية والواجبات الملقاة على عاتقها.

من هذا المنطلق ؛ فلنقرر نهجا واستراتيجيا نعتمد عليه لتحقيق أهدافنا ، أن المتواجدين في هذه القاعة والذين خارجها بمقدورهم أن يخططوا لمستقبل التربية ، فلنعمل جميعاً باندفاع وإخلاص لتحقيق الأهداف النبيلة للتربية ، وبذلك نستطيع أن نحدد محورين للتطوير التربوي:–

١–التهيئة والاستعداد لمواجهة المشاكل والقضايا التي قد تطرأ كعائق أمام مسيرتنا.

٢–دعم ومساندة أي تقدم أقتصادي واجتماعي وثقافي وإداري يتطلب توحيد وإستخدام طاقات شعبنا الكردي بحيث ينسجم مع القيم والسياسات القومية والدولية.

من إحدى واجباتنا أن نبني علاقات متينة بين المجتمع وجميع المدارس ، فبذلك نستطيع أن نحصل على تعاون جميع الجهات ذات العلاقة مع عالم التربية الفسيح.

ومن هذا الطريق الواسع فقط نستطيع أن نحقق أهدافنا والتي هي الحلم الرئيسي لمؤتمرنا :–

- مستقبلنا مربوط بتربية الطفل (أي طفل) .
- أن يشعر الطفل بالمواطنة وكأي مواطن آخر.
- يجب أن يكون لكل مواطن مساهمة في تنمية الجوانب الاقتصادية والثقافية والاجتماعية.

ولإنجاح مشروعنا هذا فنحن مضطرون أن نخاطب المعلمين لأنهم بعهدتهم واجبان :-

أ- يقومون بزرع وترسيخ المعارف في عقول الطلبة عن طريق المناهج والدروس ، وهنا لابد أن نذكر بأن الفلسفة التربوية الحديثة تتطلب أن يكون الطالب هو المحور المركزي لجميع اهتماماتنا وأعمالنا.

ب- وبالتالي بناء مواطن مدني عاقل في المجتمع الكردي ، وان هذا حلم لبناء نظام ديمقراطي متين.

ولترجمة تلك الأفكار الى حقائق في أرض الواقع يجب علينا :

- أن نصون شخصية الفرد الكردى ، ونجعله في الحاضر و المستقبل واثقاً من نفسه كل الوثوق.
- يجب علينا دوماً أن نراعي ونهتم بقيمنا الأخلاقية والاجتماعية والروحية، وبالمقابل لابد أن نكون متحابين ومتواضعين أيضاً مع تنوع مجتمعنا من حيث الدين والعنصر والثقافة ، ولكي لاتصبح تعددية العنصر والدين مصدراً للصراع والعداء ، فنحن بتنوعنا نبدو أزهى و أجمل.

فنحن ولتحقيق هذه الافكار ، نراعي أيضاً مصالح المجتمع جميعاً ، إذا ممّن ومِن أين نبدأ ؟ من هم الذين بحاجة الى التعليم ؟

- جوابنا حاضر وسهل : جميعنا بحاجة للتعليم بما فيهم العاملون في الوزارة وقبلهم أنا.
- أعتقد ان لدينا طاقات وقدرة على ذلك.
- نستطيع الاعتماد على طاقاتنا الخلاقة ، و أخيراً أحب أن أشير هنا الى مبادىء عامة للتعليم في النقاط التالية:-

١. إن التعليم في الأساس عملية إجتماعية.
٢. إن التعليم في حياة الناس عملية تكميلية مرتبطة بالجميع.
٣. إن التعليم عمل مشترك.
٤. إن التعليم والمعرفة يعتمدان على التجربة والتطبيق.
٥. العمل بجدية وتحفّز ؛ لاينفصل عن منح الصلاحية والقوة.
٦. إن الفشل أو التأخير في التعليم هو من نتائج الابتعاد عن المشاركة.
٧. الناس العقلاء الطبيعيون ؛ يبقون مدى الحياة طلاباً فيتعلمون باستمرار.

وكلمتي الأخيرة هي التأكيد على أنه : - يجب علينا جميعاً أن نعمل بجدية وشوق لتحقيق تلك الرسائل والواجبات.

نشكر ونقدر جميع الجهات ، ولاننسى الدور النشط لمنظمتي يونسكو ويونسيف في هذا المضمار ، نكرر تقديرنا لِقدمكم وحضوركم مؤتمرنا التربوى في السليمانية ، وخاصة الضيوف الكرام والمتحملين عناء السفر من أربيل ، ونأمل أن يكون حضورهم هنا سبباً في صياغة برامج ومناهج مشتركة لجميع إقليم كردستان.

كلمة ((الأستاذ نوشيروان مصطفى))

الكاتب المعروف وعضو المكتب السياسي للاتحاد الوطني الكردستاني

في الحقيقة لا أريد أن أطيل عليكم والذي أريده هنا هو تحديد بعض الأشياء وفي مقدمتها أريد أن أوضح بأنه مما لاشك فيه أن للتربية أهمية كبيرة في جميع دول العالم فنحن جمعا تربينا في المدرسة علي أيدي أساتذتنا وحيث أن بلادنا في حالة تنمية وتطوير والدنيا تتقدم يوما بعد يوم فان نظام التربية وبرامج التعليم بحاجة ماسة إلي تطوير مستمر وان مناهج التعليم بحاجة إلي إعادة النظر فيها سنويا لاكمال النواقص الموجودة فيها . وان في بلد متقدم مثل بريطانيا - وانتم تعرفون مدي ما وصلت إليه من تقدم ورقي في كافة المجالات و بخاصة في مجال التربية - فان أحد الأسباب التي أدات ألي فوز توني بلير للمرة الأولي في الانتخابات كان بسبب رفعه شعار ((التربية . التربية . التربية)) فإذا كان تطوير و أصلاح النظام التربوي مهما ألي هذا الحد في بلد مثل بريطانيا فمما لاشك فيه انه اكثر أهمية في بلادنا . أنا أقول وبا عتزاز كبير بأنه و خلال السنوات العشر الماضية فان معلمينا ألا عزاء لم يهملوا واجبهم وان وزارة التربية قدا أنجزت العمل الكثير و الكبير . لقد ورثنا بلدآ مخربا من جميع الوجوه .

ولقد جرى تعمير هذا البلد المخرب و جرى أحياء التربية فيه ولقد تربت علي أيدي هؤلاء الأساتذة آلاف الطلبة و تفتتح المدارس في القرى يوما بعد يوم ويجرى أعداد المعلمين الجدد لتربية الجيل الجديد ولكن هذا لايعني إننا قد وصلنا إلي درجة الكمال و لا ينقصنا شيئ .

أحد المحاور التي أريد التطرق أليه بكل صراحة هو أنه ولكي تكون وزارة التربية قادرة علي إحراز النجاح في المرحل اللاحقة يجب أن لاتأخذ بنظر الاعتبار المحسوبية الوساطة ، الاعتبارات السياسية والحزبية وأمورا من هذا القبيل ومنذ الآن يجب ان لا يكون التعين في الأشراف التربوي والاختصاصي و إدارات المدارس علي أساس المساندة والوساطة والحزبية .

إذا كنتم مخلصين لبلدكم وتحبونه و تريدون تربية الجيل الناشئ تربية سليمة عليكم أن لاتعيروا تلك الجوانب اهتماما بل عليكم إن تجعلوا الكفاءة والخبرة أساسا لتعيين المشرفين التربويين والاختصاصيين و مد راء المدارس و مسؤولي الأقسام في وزارة التربية حيث ان وزارة التربية اكثر أهمية من باقي الوزارات الأخرى.ليست التربية مثل البلدية و لا مثل الأشغال والأعمار ولا الصحة وكما أشرتم في التقرير الذي أعددتموه ، للمؤتمر فان التربية تجعل الفلسفة الاجتماعية والسياسية مركزة في أعماق القلوب مما يولد لدى الطالب حب الشعب والوطن .

أريد هنا ان اوجه إليكم عدة أسئلة لكي اذكركم ببعض الحقائق :

فمثلا أن الطالب الكردي يدرس الانكليزية لمدة ثماني سنوات ولكن وعندما يتخرج من الإعدادية لا يعرف من الانكليزية شيئا ومن جهة أخري فان الطالب الكردي يدرس اللغة العربية خلال عشر سنوات و عندما يكمل الإعدادية نراه لا يتمكن من اللغة العربية وهذا مما ولّد لديّ القناعة بان مستواه في باقي

الدروس : الفيزياء - الكيمياء .... كذلك أيضا وهذا يرجع ألي وجود نقص في المناهج والنظم التعليمية وإلا فليس من المعقول أن يدرس شخص اللغة الانكليزيه لمدة ثماني سنوات متتالية و عندما يكمل الدراسة لم يتعلم أن يتحدث جملتين سليمتين با لانكليزية و كذلك بالنسبة للّغة العربية ....

كان هذا واحداً من الأشياء التي عليكم أن تفكروا فيها بجدية و تبحثوا عن أسبابها لتعرفوا ما هي الأسباب التي تجعل الطالب و بعد إنهاء الدراسة يتخرج شبه متعلم أو جاهلاً تماما كما أشار أليه الأستاذ ((جمال عبدول)) في كلمته .

مع كافة الإمكانيات التي و ضعت تحت أيدينا لتربية جيل مثقف وكفوء لماذا لم نتمكن من إنجاز ذلك ؟ هذا سؤال علينا جميعا ان نوجهه ألي أنفسنا و توجهونه انتم ألي أنفسكم لنتحرى السبب ونعثر عليه و نعمل علي معالجته .

سؤال آخر أريد أن أوجهه إليكم : بعد مضى عدة سنوات علي العمل بالقرار / ٩٨٦ و علي إدارتنا و حكومتنا و في مدينة مثل السليمانية هناك اكثر من بناية تداوم فيها عدة مدارس علي شكل الدوام الثنائي والثلاثي . لنتصوَر بناية تداوم فيها ثلاث وجبات من الطلبة والمعلمين كيف يستطيعون الاستفادة من الدروس ولهذا فمن الضروري ان تفكروا في هذا المسألة أيضاً بجدية وتعملوا علي وضع حل لها لتكون لكل مدرسة بناية خاصة بها ولنفكر بأننا في السنة القادمة ما هي حاجتنا للبنايات والمعلمين وبعد سنتين وبعد خمس سنوات ألي كم يصل عدد الطلبة لنعمل منذ ألان علي تأمين البنايات و المعلمين لكافة المراحل .

مسألة أخرى علينا أن نتحدث عنها و هي أنه علينا أن نحاول في المستقبل و خاصة في المرحلتين المتوسطة والأعدادية إدخال الكرمبيوتر ألي مدرسنا لأن عصرنا يتوجه ألي أن يكون هذا الجهاز جزءا من حياة الناس و في كافة المجالات و لهذا فأننا يجب ان نبذل محاولاتنا لتأمين الكومبيوتر لمدار سنا و مهما كان نوعه لكي تتفتح عقول و مدارك طلبتنا و عندما يصلون ألي مرحلة الجامعة يكون لديهم شيء من المعلومات في هذا الجانب . حسب اعتقادي أن ما ذكرتموه في تقرير المؤتمر فيما يخص فلسفة التربية شيئ جيد ولكنني أريد أن ابدي ملاحظتي حولها و هي : أن المعلم ليس بإمكانه أن يصبح واعظا ولا يمكن تدريس الفلسفة عن طريق الوعظ بل علينا جميعا أن نجعل تلك الفلسفة تظهر في ثنايا المناهج الدراسية للمراحل الثلاث خلال أثنى عشر عاما دراسيا فلا يمكنك تعليم الطلاب كيف يحب وطنه هذا يدخل في قالب الوعظ ولا يتقبله الطالب بل علينا أن نغرز و نرسخ ذلك في أذهان الطلاب من خلال منهج التربية الوطنية - التأريخ - الجغرافيا والدروس الأخرى التي ترتبط بالعلوم الإنسانية .

أن دروساً مثل الكيمياء - الفيزياء - والدروس المما ثلة وألتى وضعت مناهجها من قبلُ في العراق من قبل خبراء مختصين ليست بحاجة إلي إحداث أي تغير فيها بل أن التغير فيها يجب أن ينحصر علي التطورات العلمية التي حصلت في العالم وأن التغيير في المناهج تلك يصيبنا بنوع من الارتباك ولكن

من حقنا أن نجرى تطويرا في الدروس الاجتماعية . التربية الوطنية - التاريخ - الجغرافية - و علينا قبل كل شيئ أن نعرف بأننا وفي المستقبل القريب لا نريد الانفصال من الكيان العراقي ولذلك فمن الضروري أن تكون منا هجنا الدراسية قريبة من المناهج الدراسية في العراق ولكن من حيث المحتوى فانهم صاغوها علي أسس عنصرية يعلمون أطفالهم علي تلك الأسس ولكننا نعلم أطفالنا علي أساس محبة الإنسان وعلي العموم علينا أن لا نعمل بأسلوب ينم عنه أننا نربي أطفالنا علي تربية مخالفة للتربية في العراق .

وختاما فأنني أهنئكم بمناسبة انعقاد المؤتمر التربوي الثالث وآمل أن يكون هذا المؤتمر بادرة جيدة نحو تطوير نظام التربية والمناهج الدراسية في كردستان و أرجو لكم الموفقية في أعمالكم

كلمة السيد عدنان المفتي
رئيس حكومة الاقليم وكالة

ايتها الأخوات أيها الاخوان ضيوف و أعضاء المؤتمر التربوي الاعزاء

طابت ايامكم ، اهنئ انعقاد مؤتمركم العلمي المهم و أقدر جهود وزارة التربية لتنظيمها و تخطيطها لهذا المؤتمر.

ان هذا المؤتمر فرصة علمية وتربوية لحكومة الاقليم ، للتخطيط عن طريق وزارة التربية وبالتعاون مع المختصين لوضع برامج جديدة وخطط علمية مناسبة ، وذلك للأستفادة منها عند مراجعة وتقييم التطورات الحاصلة في هذا المضمار.

في هذا العصر ؛ أصبحت حركة التغيير والتحديث في برامج التربية والتعليم وتعديل أنظمتها المختلفة سمة العصر ، وترى حكومة الأقليم ان التطوير والتحديث من أهم اهتماماتها وجنباً الى جنب مع تنظيم الجوانب الأخرى للحياة الاجتماعية والثقافية للمجتمع الكردي.

ان التربية حجر الأساس في أية تغييرات اجتماعية وثقافية في مجتمعنا ، كما وانها بداية على طريق طويل لبناء المجتمع المدني الديمقراطي في كردستان ، مجتمع الحرية والتقدم ، كما وإن التربية والتعليم مركز حيوي لرفع مستوى الوعي السياسي وتربية جيل جديد في كردستان على روح الوطنية والحرية وحسب العلم والتقدم.

أيتها الأخوات.. أيها الأخوة.. أعضاء المؤتمر التربوي ، ان أهمية هذا المؤتمر تتجلى في أن مؤسسة حكومية تشاور وتنسق في تخطيط أهدافها وبرامجها مع المختصين والخبراء المتضلعين المخلصين في مجال التربية ، وهذه فرصة جيدة لتوحيد وتنسيق جهود الحكومة مع أمنيات وتجارب المعلمين ، وذلك بهدف الوصول الى إجماع في الراى والتعاون معاً في التنفيذ والتطبيق.

لذا نطلب من جميع مختصي وخبراء التربية أن يطرحوا آرائهم بمنتهى الحرية لأغناء المؤتمر ، وان يضعوا بمنتهى الوضوح والصراحة ، الأسس اللازمة لتطوير التربية والتعليم ، وان يفكروا في صياغة توصيات علمية واضحة للأهداف العلمية والتربوية.

إن البرامج التربوية تستطيع أن تساهم في تقريب أمنياتنا الوطنية والديمقراطية ، نامل من المؤتمرين أن يصدروا قرارات تساهم في إلحاق مسيرة التربية في وطننا بركب العلم والتربية في العالم ، وأن تستفيد من تجارب الدول المتقدمة وبرامجها ونظرياتها ، وبذلك تتكيف التربية في كردستان مع المتغيرات والتجارب الحاصلة في العالم بمجال التربية ، خاصة في زمن العولمة والتقدم التكنولوجي في مجال

المعلومات والاتصالات ، حيث اننا لانستطيع بواسطة الأنترنيت والأجهزة الاخرى الوصول الى أحدث المستجدات في مجال التربية والتعليم ووضعها في متناول رجال التربية والتعليم.

نرى من المفيد ان يستفيد أعضاء المؤتمر من آراء وملاحظات السادة المختصين الآتين من أربيل ودهوك ، وأن يغنوا المؤتمر أكثر و أكثر ، كما ونأمل أن تؤدى هذه اللقاءات والتعاون المتبادل الى عقد مؤتمرات مشتركة ، وخاصة في مجالات الخدمات العامة وذات العلاقة بالثقافة والعلوم ، لان هذه اللقاءات والتنسيق تؤدى الى الاستفادة من تجارب الطرفين وكذلك تسبب الى تمهيد الطريق لترسيخ السلام وتوحيد إقليم كردستان.

وأخيراً نكرر تهانينا بعقد مؤتمر تطوير و تحديث التربية و تحقيق أهداف التطور

وفي الختام نشكر منظمتي يونسكو ويونسيف والسيد الوزير السابق الاستاذ﴿ **خسرو مصطفى**﴾ واللاحقة السيدة ﴿ **نرمين عثمان**﴾ ؛ حيث كان لهما دور مشهود في خدمة مسيرة التربية والتعليم ، كما ونشكر وزارة التربية لدورها المشرف في هذا المجال.

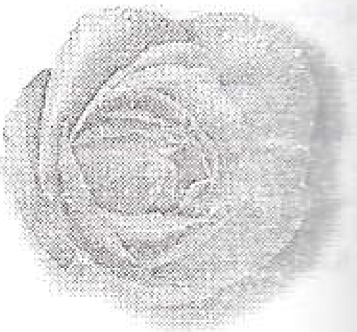

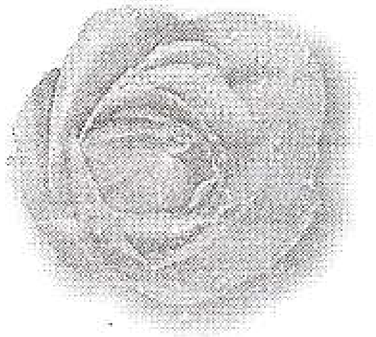

كلمة ((السيد جمال عبدول)) مساعد السكرتير العام / لشؤون التربية والتعليم العالى

إخوتى واخواتى المحترمون :

بدءا اهنئكم من الأعماق بمناسبة انعقاد المؤتمر التربوى الثالث واهنئ وزارة التربية وكافة المعلمين والطلبة فى كردستان واكبر فيهم عملهم هذا وخاصة اولئك الذين ساهموا فى اعداد وتنفيذ هذا العمل واخص بالذكر منظمتى اليونسكو و اليونسيف وارجو ان يكون المؤتمر مؤتمرا فكريا يؤدى الى ترسيخ فلسفة تربوية مشعة تحدد الأهداف العامة والخاصة فى جميع المراحل للتعليم العام والجامعى بما يتطابق مع المتطلبات الحالية والمستقبلية لشعبنا •

اود ان اشير هنا الى ان جميع ما اتطرقّ اليه ليس من باب النقد وتوجيه التهم جزافا بل انما جميعا تعبير صادق نقدى ومقترحات بناءة لمستقبل زاهر للتربية والتعليم فى بلادنا – فى كردستان جديدة متحررة •

اعتقد ان مسيرة التربية العامة في جميع مراحلها والجامعة هاتين المؤسستين التربويتين فى كردستان قياسا الى الظروف غير الطبيعية من جميع الوجوه فى كردستان قد سارت وفق خطة طموحة من أجل التطوير والتقدم والتربية الحديثة .

مما لا شك في ان نظام الجريمة جنبا الى جنب التخريب الذى مارسته من الناحية الاجتماعية والسياسية والاقتصادية خلال ربع قرن فى كردستان فانه حاول بجد تخريب ثقافة شعبنا وممارسة العنصرية بأبشع اشكالها بهدف محو الهوية القومية لأمتنا الكردية ومعلوم ان الجانب الثقافي جزء مهم من تلك الهوية •

وكانت إحدى تلك الأدوات آلتي استعملها لإنجاز هذه السياسة الخبيثة ، الجانب التربوي حيث حاول عن هذا الطريق تشويه الجانب الثقافي والاجتماعي والأخلاقي والتراثي بحيث تفقد التربية طابعها القومي، واتبع في هذا المجال سياسة التعريب والتبعيث وتغليب القومية المسيطرة بشكل واسع.ولقد شمل هذا التخريب التربية بكافة جوانبها من تعريب التعليم وتبعيث المعلمين والطلبة وتشويه طابع المناهج وملئها بالأفكار العنصرية السامة.ولهذا فأن احد الجوانب المهمة فى هذه المرحلة هو ايلاء هذا الأمر مايستحق من اهتمام واتخاذ الخطوات اللازمة فى سبيل محو اثار سياسة البعث وبناء المؤسسات التربوية فى كردستان من جديد على اسس جديدة والتطوير فى كافة المجالات مثل اعداد وتدريب المعلمين ، مناهج الدراسة ، الاشراف التربوي وطرق التدريس و الوسائل ا لتعليمية و النشاطات

... والعلاقة بين المدرسة والمجتمع و دور مجالس الآباء والمعلمين والعلاقة بين ا لمعلم و ... وحتى العلاقة بين الطالب واسرته،وان النضال في سبيل هذا التطوير جانب مهم و ... في هذا المرحلة جنبا الي جنب المجالات الآخري للنضال ونحن مسؤولون جميعا عنه ... جعل التعليم اكثر ديمقراطية سواء كمؤسسات أو كبرنامج و محتوى .

... نعلم جميعا انه وفي ميدان التربية والتعليم أن البرامج كلها لاتزال نفس البرامج التى ... تتبع في عهد النظام و ان الكتب الدراسية تأتي من جانبه والكل في خدمة نظام التربية ... والذي يجسد في قسم كبير منه تعزيز سياسة الاضطهاد والقمع القومي على شعبنا ... الكتب التي يطبعها النظام ويرسلها الينا عن طريق اليونسيف كعلامة بارزة لعجزنا يقطر ... الجانب العنصري والشوفيني وهي مليئة بالافكار الرجعية وتسيل منها دماء الكرد ... العراق .

... باختصار فان اهم نواقص التعليم و الجوانب التى هي بحاجة الى الاهتمام هى مايلي :-

1. طرق التدريس : في مدارسنا فلا زلنا نتبع التكرار الممل للعبارات وتدريب الطلبة على التذكر دون الاهتمام باثارة تفكيرهم وللآسف فاننا نرى ولحد الآن وحتى في المدارس العليا يهتم المعلمون بنقل الكلمات من الكتب و من ثم أعادة كتابتها من قبل الطلبة اثناء الامتحان و مما لاشك فيه ان بعض الطلبة لا يتورعون اذا لم يتذكروا ذلك ان يلجئوا الي الغش والنقل من الكتب واصبحت هذه الظاهرة احدى المشاكل الاخلاقية لطلبتنا .

2. عدم وضوح جانب الفلسفة الاجتماعية للتعليم رغم انه ديمقراطي من الوجهة المجردة الا انه ومما يؤسف له انه توجد هناك ظواهر غير ديمقراطية حيث اننا بحاجة الى تعليم يزرع بذور المحبة واحترام النفس الانساني والاعتراف بالاسس اللائقة دون الاعتبار للاختلاف الديني والسياسي والعنصري في أعماق الجيل الناشئ لنربي جيلا مليئا بالاعتزاز بنفسه ومحبة الآخرين والتعاون من اجل االمصلحة العامة ومعلوم أن الجيل الذي يربّى وفق هذه الأسس فانه يعتز بأمته ويضحي في سبيل وطنه .

3. وهناك ظاهرة أخري وهي عدم وجود التعاون المنتج بين البيت و المدرسة والتي تسبب في ايجاد العراقيل امام قيام المدرسة بواجباتها بشكل صحيح ويلا حظ تلك الظاهرة في الأسر الضعيفة ماليا وثقافيا مما يؤثر على سلوك أولادهم وتحتاج المدرسة الي جهود اكثر لا صلاح الحالة بالاضافه الى ان تربية العنصر النسوي في مدارسنا غير مجدية في جوانب العلوم الاجتماعية فهناك الكثير من البنات يكملن

دراستهن ولكنهن نصف متعلمات من الناحية العلمية وغير متعلمات من الناحية الأسرية وتربية الأطفال .

٤. وهناك ظاهرة اخرى وهى ضعف العلاقة الروحية بين المعلم والتلميذ من جهة وبين الطلاب انفسهم من جهة أخرى فالعلاقة بين المعلم والتلميذ علاقة مظهرية مصطنعة ميكانيكية أسس على اساس المنفعة الشخصية مثل الدرجات المرتفعة .

كما ان عددا كبيرا من الطلاب يعتبرون المدرسة سجناً اختياريا ويعتقدون ان بقائهم فيها ما هو الا من اجل النجاح في نهاية السنة ويعتبرون أيام العطل نوعا من التهرب الموقت من المدرسة والدليل على ذلك أن قسما من الطلبة يحاولون ازعاج المعلم كيلا يقوم بأداء واجبه وهم يفرحون عندما يغيب احد المعلمين لأى سبب كان وكأنه يقلّ من اعبائهم .

٥.ان التعليم في بلادنا لا يحاول ان يتناول بعمق الجانب الأخلاقى والمبادئ السامية والفلسفية بسبب انشغال القائمين عليه بتكتيب الطلبة وتحفيظهم المعلومات المقررة وبهذا يَربى الطالب – من غير قصد – ليتبع كل اشاعة ويقبل كل مقولة دون تفكير وهذا ماله مخاطره .

٦–ومما يؤسف له ان مدارسنا لا تخرّج مثقفين اذا كان القصد المثقف من شيئا اكبر من حفظ المعلومات والتى ينساها الطالب بعد تخرجه .

٧–وحيث ان تغيير المناهج ووضع الكتب الحديثة عمل مهم وستراتيجى ومصيرى لنظام التربية ككل فمن الضروري ان يجرى ذلك من قبل أشخاص متخصصين ذوى كفاءات عالية وخبراء التربية من منظمتى اليونسكو و اليونسيف واننى أرى ان ذلك فوق قدراتنا الذاتية ولا نتمكن لوحدنا من انجاز ذلك .

٨–يجب ان تكون كافة التغييرات والتطوير لبرامج التعليم حسب التطورات العالمية المعاصرة وملائما مع التقدم التكنلوجى الحاصل من العالم .

٩–اقترح وضع برنامج علمى مناسب لتعليم الكومبيوتر وسائر الاجهزة المخترعة حديثا فى مجال التكنلوجيا المعاصرة وتنفيذ ذلك في المدارس أو عن طريق فتح دورات اثناء العطل من قبل وزارة التربية وبالتعاون مع المنظمات . في اطار القرار ٩٨٦لا عداد الكوادر المتقدمة لتعليم المدرسين واعدادهم في هذا المجال .

١٠–اثناء اجراء التغييرات في المناهج الدراسية من الواجب ان يكون ذلك حسب فكرة عقلية معاصرة وان يؤخذ بنظر الاعتبار جميع التطورات الحاصلة في العالم وان لايجرى اهمال هذا الجانب بأي حال من الأحوال .

وختاما فاننى امل ان لايكون أعمال هذا المؤتمر تقليدا للمؤتمرات السابقة وان لاتكون قراراته حبرا على ورق بل يكون مؤتمر العمل واصدار القرارات الجريئة والاعتراف بالحقائق وتحديد النواقص ومعالجتها بشكل علمى ثوري واعداد خطة طموحة لتأمين تربية حضارية معاصرة في كافة انحاء كردستان لتحقيق كافة الاهداف الوطنية والقومية والتربوية لشعبنا .

كلمة السيد فؤاد قرداغى / رئيس اتحاد معلمى كردستان

السيد ممثل السيد مام جلال رئيس اقليم كردستان المحترم
السيد رئيس حكومة اقليم كردستان المحترم
السادة المعلمون ومشاركو المؤتمر المحترمون
السادة الضيوف الكرام

تمخضت من انتفاضة ربيع عام / ١٩٩١ مرحلة جديدة في كردستان .اكتسحت سلطة
سياسية شوفينية و أحدثت سلطة محلية ، طوت تاريخاً ؛ وفتحت صفحة لتاريخ اخر .
وضعت الانتفاضة .وفى ظل السلطة الجديدة جميع الطبقات والشرائح الاجتماعية في
كردستان امام مسؤوليات جسام . وجعلتها اكثر عملا ونشاطا . لم يكن معلمو كردستان
واتحادهم المناضل خارجة عن تحمل أعباء المسؤولية التاريخية .

أصبحت كردستان (مابعد الانتفاضة) امام شكل جديد من النضال . وامام مهام
وتجربة جديدتين . نقلت الانتفاضة الإمال والأهداف القديمة الى ميدان التحقيق والطبيق .
وبذلك وضعت المؤسسات التربوية امام تجربة عظيمة . كما وترى المؤسسات التربوية
فىتجربة انتخاب البرلمان وتشكيل حكومة الاقليم منارة ومرجعية لها .

ان معلمى كردستان ومنذ بدايات نضالهم الطويل تعلموا دورهم النضالى . لذا فمن
دواعي اعتزازهم انهم وحّدوا صفوفهم خلال سنوات التجربة لشعب كردستان التأريخية .
وأصبح النداء اليومي الذى يملأ آذا نهم منهجا لنضالهم . ومنذ عشر سنوات وفى جميع
الانعطافات يجعلون من ذلك النداء بشارة لجماهير كردستان بمستقبل تربوى متطور
عصرى .

ان المعلمين ومن خلال منهاج مؤتمرهم الموّحد قدَّموا مبكرا مطالبهم فى التطوير
والتحديث ، انهم يؤمنون بأن النظام التربوى للحكومة المركزية بأمس الحاجة الى تغييرات
جذرية ،ان ذلك النظام التربوي كان كابوساً ثقيلا على أرواح وكوا هل طلبة ومعلمى
كردستان ، ويحتاج الى ثورة تربوية لاقتلاعه وتفكيكه .

ان اتحاد معلمى كردستان وبعد مؤتمرهم العاشر ايضا وبنفس المنهج والأسلوب
النضالى استطاع تشخيص الواقع التربوى والتعليمى فى كردستان ، وكشف الظروف التى
تنفذ فيها البرامج التربوية .

ان واقع المشاكل المتنوعة الحالية هى نفس التراث والسياسة التربوية السائدة أيام
الحكومة المركزية ، تلك السياسة التى لا زالت وبعد مرور عشر سنوات من الانتفاضة تحكم
فى كثير من الخطوات والقرارات والاعمال اليومية فى مؤسساتنا التربوية .

فانطلاقا من هذا الواقع ، تحقق لدى اتحاد معلمي كردستان انه يجب علينا نحن اتحاد معلمي كردستان ، التعاون مع وزارة التربية ، لنكون جميعا جنبا الى جنب على المستوى المسؤلية التأريخية ، لكى نبنى معاَو بالنضال المشترك فى كردستاننا المحررة نظاما تربويا عصريا •

انطلاقا من تصورنا ذلك وفى مذكرة له طلب اتحاد معلمى كردستان عقد مؤتمر تربوى لصياغة فلسفة تربوية لاقليم كردستان ، ثم وعلى ضوء تلك الفلسفة تشخيص ووضع الأهداف التربوية والتعليمية •

طلب الاتحاد كذلك وضع خطة تربوية خمسية معتمدة على الأرقام والدراسات التربوية، وذلك بغية التطوير والتقديم فى مجال التربية والتعليم ، يجب ان تكون تلك الخطة شاملة لجميع المسائل التربوية، وذلك بهدف مسح و إمحاء تراث النظام التربوى (لما قبل الانتفاضة) ،واعادة بناء شخصية معلمى واطفال كردستان ، وتثبيت القيم الثورية للحركة التحررية للشعب الكردى فى افكار واخلاق وسلوكهم •

ليس ذلك فقط ، بل ان المكتب التنفيذى لا تحادنا وفى غضون سنة و شهرين من بدايات عمله ، اصرّ دائما على اهمية المؤتمر التربوى لتحديد مصير عملية التربية والتعليم ، فى مقالة لاتحادنا واذيعت من الراديو ؛ ابدى استعداده الكامل لبذل جميع طاقاته للتعاون مع وزارة التربية لتحقيق هذا المطلب •

فى بداية هذه السنة الدراسية وفى الاجتماع الاول للسنة الثانية من عمل الاتحاد ؛ كرّر المكتب التنفيذى لاتحادنا كممثل لجميع معلمى كردستان ؛ طرحه لعقد مؤتمر تربوى ، وجعل ذلك المطلب ضمن اولويات عمله ، وعلى النحو الآتى •

طرح فى منهاجه السنوى لعام ٢٠٠١ - ٢٠٠١ وبين وجهة نظره :-

((لكون النضال من أجل إحداث التغييرات التربوية محورا رئيسيا من منهاج عملنا للسنة المقبلة - فيجب ان تكون السنة الجديدة ؛ سنة لمراجعة نظام التربية والتعليم ومن جميع جوانبه ، فلا تتم تلك المراجعة الا باقرار النظام الجديد للتربية ومن خلال تنظيم سلسلة من المؤتمرات التربوية • يجب ان تكون تلك المؤتمرات ؛ مؤتمرات للبناء وتطوير النوعية ،فمن البديهي يحص ان اهم عمل لتلك المؤتمرات هو وضع فلسفة تربوية وترسيخ سيادة القانون)) •

وانطلاقا من هذا المطلب يجب ان يشمل التغيير كلا من :-

((نظام التربية والتعليم ، جميع المدارس ، جميع المراحل المختلفة للتعليم ، وان يكون لكل مشكلة ؛ ولكل خطوة ؛ ولاية مسؤلية ادارية اوفنية ؛ قانون أو نظام أو تعليمات خاصة بها،

لاجل تحرير التربية والتعليم من القرارات العفوية والاجتهادات والمزاج الشخصي لهذا المسؤول أو ذاك)) .

نحن معلمو كردستان وبريادة اتحادنا المناضل وخلال اربعين سنة من عمره - رفعنا راية التطوير التربوي والمجني بتربية تقدمية عصرية ، ان هذا المطلب جزء حيوي من الحركة الكردية (كوردايةتي) في مختلف ميادين الحياة ، ولنا من هذا المؤتمر عدة مطالب واهداف نراهن على تحقيقها ، وبهذه الروحية حفزنا و شجعنا اعضائنا على مشاركة فعالة في اعماله والنضال من اجل إنجاحه .

- مطالبنا من المؤتمر وضع فلسفة تربوية ديمقراطية تنسجم مع هذه المرحلة التاريخية من تطور مجتمعنا الكردستاني .
- مطالبنا : جعل عملية التربية والتعليم وجميع مكوناته المادية والبشرية ديمقراطية ، وان تتلون جميع مرافقها بالديمقراطية .
- مطالبنا : ان تحدث تغييرات جذرية في المجتمع الكردستاني وان نجعل من التربية والتعليم وسيلة وآلة مهمة وفعالة لتلك التغييرات .
- مطالبنا ان يكون القانون سيدا ، وان تكون حكومة القانون هي السلطة العليا ، وان تكون قوانين المجتمع المدني وسماته العصرية هي السائدة والمرغوبة فيه .
- من مطالبنا ان تكون التربية والتعليم واجهة تزين اهدافنا القومية الاستراتيجية ، وان يكون للتربية دورهم في تحقيق تلك الاهداف .
- من مطالبنا ان تكون مناهج التربية والتعليم في كردستان تَخلق وتُعدُّ ((انسان عصر العلم والتكنولوجيا)) ، انسانا يفكر عمليا و ان يكون العلم مرجعا لمعلوماته ومواقفه .
- من مطالبنا ان يُعَرف اطفال كردستان ومن خلال المناهج التربوية بخارقي القوانين وحقوق الانسان والاطفال ، لكي تناضل أجيال اليوم والغد ضدهم ويشمأزون من اعمالهم ولكي لاينقادوا لهم أبدا .
- من مطالبنا أن نقتلع من الجذور بقايا التربية الإقطاعية ، وان لا تكون المفاضلة على أسس المبادي السياسية والفكرية والقبلية والمحسوبية والقرابة والصداقة .... الخ وان يكون المعيار والتقييم لمنح المسؤولية ورفع الشأن هو: الماضي النظيف والكفاءة (معا) ، وان تكون هذه القاعدة متبعة سواء في مجال التربية والتعليم أم في جميع الاجهزة الحكومية .

في سـبيل تحقيـق تلـك الأهـداف النبيلـة ننـادي ونخـاطب المؤتمـر ووجـدان المعلمـين المشاركين آن يساهموا بصورة فعالة فى العماله ، ويجعلوا من مقرراتـه وتوصياتـه (شارة) الانتصار معلقة على صدر المؤتمر ، لكى يضنمنوا مستقبلا مشرقا لعملية التربية والتعليم فى كردستان •

الكلمة الترحيبية التي ألقاها على الضيوف السيد سردار سيدا فتاح / الاختصاصي التربوي ❋ باللغة الانكليزية

نود أن نرحب بضيوفنا الكرام ، من مندوبي المنظمات الدولية ، المشاركين في افتتاح هذا المؤتمر . كما وإننا نقدر دور جميع المنظمات الدولية في مؤتمرنا هذا ، ونخص بالذكر منظمتي اليونسكو و اليونسيف .

نكرر شكرنا الجزيل لمشاركتكم .

ثانياً
الرسائل والبرقيات

((رسالة إلى السيد مام جلال / رئيس اقليم كردستان))

إلى السيد مام جلال / رئيس اقليم كردستان المحترم

بمناسبة انتهاء أعمال المؤتمر التربوي الثالث المنعقد في الايام (٢٣-٢٥/١٠/٢٠٠١) نرى من الواجب ان نقدم شكرنا وتقديرنا لسيادتكم لإشرافكم ورعايتكم لمؤتمرنا التربوي .

نُعاهدكم على ان نبذل جميع طاقاتنا لخدمة أجيالنا في كردستاننا العزيزة ، ونناضل لتحقيق أهدافنا التربوية لتطوير التربية و التعليم جنباً الى جنب الأنشطة الأخرى لحياة شعبنا .

نرمين عثمان

وزيرة التربية

رئيسة المؤتمر التربوي الثالث

(الرسائل والبرقيات الواردة الى المؤتمر)

في غضون الايام الثلاثة التي استغرقها المؤتمر وردت مجموعة من الرسائل والبرقيات المهنئة والداعمة للمؤتمر من الجهات التالية :–

- المركز التنظيمى الاول للاتحاد الوطني الكردستانى •
- المركز التنظيمى الثالث (اربيل) للاتحاد الوطني الكردستانى •
- جامعة صلاح الدين / اربيل •
- جامعة السليمانية •
- المركز الاعلامى والثقافى لاتحاد نساء كردستان •
- مركز (گەلاوێژ) الادبى والثقافى •
- جمعية (كردستان الخضراء) •
- دار حضانة اطفال كردستان (K.C.N).
- اتحاد علماء الدين الاسلامى في كوردستان •
- محافظة كركوك •

ثالثاً

التمهيدات للمؤتمر

﴿١﴾ مبررات اقامة المؤتمر:-

حيث انه قد مرت علىاقليم كردستان(السليمانية ،كركوك الجديدة ،اربيل /كوية) فترة (٤)سنوات لم تتم فيها اقامة مؤتمر تربوي ، ونظراً للمستجدات والمتغيرات التي طرأت على التربية والتعليم في السنوات العشر الماضية بعد قيام الادارة الكردية ودعم المنظمات الدولية .وللحاجة القصوى الى عقد مؤتمر يشارك فيه اكبر عدد ممكن من التربويين والخبراء وذوي العلاقة ،ومتطور بخطوات جلية على المؤتمرات السابقة ،ولما تستدعيه الظروف الجديدة من استصدار قرارات وتوصيات مناسبة لمواكبة التطورات التربوية الحاصلة في عالمنا المعاصر .
وبناءً على ما ورد في المادة التاسعة عشرة من نظام وزارة التربية واستناداً الى توجيهات السيد(الدكتور برهم احمد صالح /رئيس حكومة اقليم كردستان).

فقد اقتضى عقد هذا المؤتمر التربوي .

﴿ ٢ ﴾ اهداف المؤتمر :-

يستهدف المؤتمر تحقيق المرامي التالية :-

١-مراجعة احوال التربية والتعليم ،والوقوف على الوضع الراهن لها ، في اقليم كردستان العراق (محافظة السليمانية ،كركوك الجديدة ،اربيل / كويه)وذلك عن طريق اعداد مجموعة من الدراسات بهذا الشأن .

٢-تحديد اهم المشاكل والمعوقات التي تعترض سبيل العملية التربوية .

٣-تحديد احتياجات التربية والتعليم حسب الاولويات .

٤-اقتراح الحلول والمعالجات المناسبة للمشاكل والمعوقات ، وسد تلك الاحتياجات .

٥-اشراك التربويين والخبراء وذوي العلاقة بالتربية والتعليم في المؤتمر، لغرض التعرف على ارائهم وملاحظاتهم حول الدراسات ،للوصول الى صيغة جماعية متكاملة .

٦-تدريب العاملين في التربية والتعليم وذوي العلاقة على القيام بمثل هذه الدراسات ، وتحديث اصول العمل في المؤتمرات .

٧-تطوير عملية التربية في ضوء النظريات المعاصرة ،للمواكبة مع مسيرة التربية والتعليم في الدول المتقدمة .

٨-الوصول الى قرارات وتوصيات موضوعية تخدم التربية والتعليم لغرض عرضها على الجهات المختصة والمنظمات للمساهمة في تطوير التربية والتعليم وفق الاولويات والامكانات المتاحة .

﴿ ٣ ﴾ المشاركون في المؤتمر

لقد شارك في المؤتمر شخصيات وجهات متعددة وترأست المؤتمر ﴿ **السيدة نرمين عثمان - وزيرة التربية** ﴾، وشارك في المؤتمر ﴿ **السيد نوشيروان مصطفى - عضو المكتب السياسي للإتحاد الوطني الكردستاني** ﴾ و﴿ **السيد جمال عبدول - مساعد السكرتير العام لشؤون التربية والتعليم العالي** ﴾ و ﴿ **السيد عدنان المفتي - رئيس حكومة إقليم كردستان وكالة** ﴾ و ﴿ **السيد فؤاد القرداغي - رئيس إتحاد معلمي كردستان** ﴾ كما وحضره السادة ممثلو مجلس الوزراء وممثلو الاحزاب والمنظمات الجماهيرية ، و﴿ **السيدة مادلين**﴾ – من منظمة اليونسكو ، وممثل منظمة اليونسيف ، وممثلو المنظمات الدولية الاخرى ، كما وشارك فيه ممثلو وزارة التربية في أربيل ، والسادة الوزراء ، وممثلو جامعة السليمانية وجامعة صلاح الدين والمعاهد وممثلون من المحافظات والأجهزة الاعلامية وإتحاد نساء كردستان وإتحاد طلبة كردستان وإتحاد معلمي كردستان ، والمدراء العامون للتربية والاختصاصيون التربويون والمشرفون التربويون ورؤساء الدوائر ، والشخصيات التربوية والاجتماعية ومدراء ومدرسو المعاهد والمدارس الابتدائية والثانوية والمهنية ورياض الاطفال.

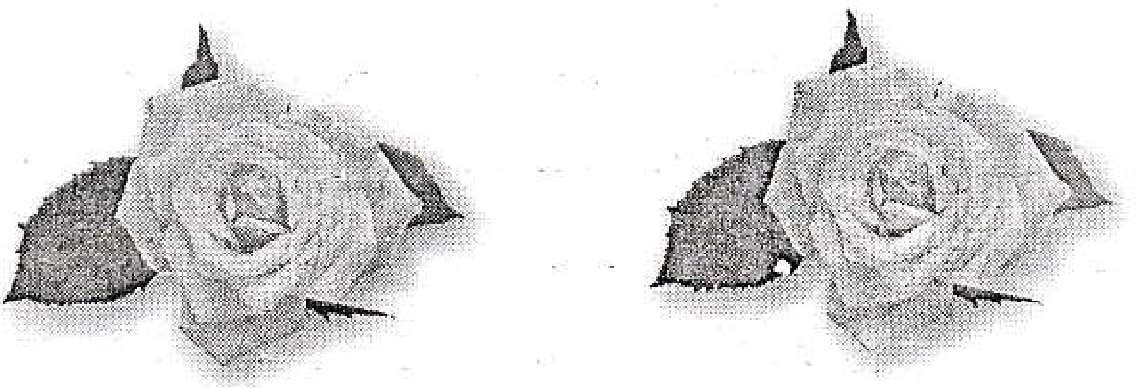

﴿ ٤ ﴾ ((محاور الدراسات والقائمون بألقائها))

في المؤتمر التربوى تم عرض مجموعة من الدراسات ، وتمت صياغة نتائج الدراسات ، ولقد قام بالقاء هذه النتائج الساده المختصون ، في المؤتمر ٠

المحور	القائم بالقاء الدراسة
١- مشروع للفلسفة التربوية	السيد اكرم محمد عبدالله
٢- المسيرة التربوية	السيد ستار سعدالله
٣- المناهج والوسائل التعليمية ٠	السيد عبدالله محمد امين
٤- الامتحانات	السيد برزان احمد محمد
٥- الاشراف الاختصاصي والتربوي ٠	السيد اميره محمد امين
٦- المعاهد والتدريب ٠	السيد سمكو احمد شوقى
٧- التعليم المهني ٠	السيد كمال نورى غريب
٨- رياض الاطفال ٠	السيد خسرو حميد بابان
٩- الملاك الثانوي والابتدائي ٠	السيد شوكت حمدى رشيد
١٠- التنسيق مع المنظمات وقرار ٩٨٦ ٠	السيد محمد رسول قادر
١١- النشاط الرياضي والفني ٠	السيد عاصى فاتح وه يس
١٢- امور تربوية اخرى	السيد احمد درويش محمد

٥ تشكيلات لجان المؤتمر:-

أ-اللجنة التحضيرية للمؤتمر: تم تشكيل اللجنة التحضيرية للمؤتمر التربوي بالامر الوزاري المرقم (٣٥) في ٢٠٠١/٨/٢٦ برئاسة (السيد علي بك بايز اسماعيل وكيل وزارة التربية) ، وضمت في عضويتها(السيد محمد ملا حسين/ممثل اتحاد معلمي كردستان / مكتب السكرتارية) و السادة المدراء العامين في ديوان الوزارة ،وممثل منظمة اليونسكو وممثل منظمة اليونسيف ومسؤول شعبة المناهج والكتب ومديرة الحسابات ومدير التخطيط.

ب-اللجان المرافقة للمؤتمر : تم تشكيل اللجان المرافقة للمؤتمر كاللجنة الاعلامية ولجنة تنظيم قاعة المؤتمر ولجان الترجمة والطبع والتوثيق والمالية ...الخ.

ج-لجان الدراسات : تم تشكيل اللجان التي تقوم بتقديم دراساتها الى المؤتمر بالامر الوزاري المرقم (٥٥)في ٢٠٠١/٩/٩ و (٦-٧،٢) في ٢٠٠١/١٠/٣ .وتتألف من(١٢)لجنة لدراسة مختلف المواضيع التربوية .

١- مشروع للفلسفة التربوية

السيدأكرم محمد عبدالله	اختصاصى تربوى	رئيساً
السيد سيروان نورى عزيز	ممثل إتحاد المعلمين	عضواً
السيدبرهان عبدالله عبدالرحمن	اختصاصى تربوى	عضواً
السيد محمد مصطفى قرەداغى	مشرف تربوى	عضواً
السيدحسێن عثمان نێرگسه جارى	مسؤول المناهج	عضواً

٢- الإشراف التربوى والإختصاصى

السيد بەرزان أحمد محمد	المدير العام للتعليم العام	رئيساً
السيدقاسم فتاح حسن	ممثل اتحاد المعلمين	عضواً
السيد سمكو أحمد شوقي	اختصاصى تربوى أول	عضواً
السيدغفور شكر خواجه	مشرف تربوى أول	عضواً
السيدأنور إبراهيم رشيد	إختصاصي تربوى	عضواً
السيدجبار حمه أحمد	اختصاصي تربوى	عضواً
السيدعمر مصطفى محمد	مشرف تربوى	عضواً
السيدصدرالدين عارف عمر	مشرف تربوى	عضواً
السيدجلال جميل خليل	موظف في المديرية العامة للتعليم العام	عضواً

٣- المناهج والكتب والوسائل التعليمية

السيد صديق صادق أحمد	مستشار وزارة التربية	رئيساً
السيد هيرش محمد حسن	ممثل اتحاد المعلمين	عضواً
السيد هوشيار مصطفى خال	اختصاصي تربوى	عضواً
السيد جمال أمين	اختصاصي تربوى	عضواً
السيدجلال محمد على	اختصاصي تربوى	عضواً
السيد بندر على أكبر	اختصاصي تربوى	عضواً
السيد سەردار سەيدا فتاح	اختصاصي تربوى	عضواً
السيد شيركو توفيق حسن	اختصاصي تربوى	عضواً
السيدعبدالله محمد أمين	مشرف تربوى	عضواً
السيدعبدالواحد سعيد نجم	مشرف تربوى	عضواً

السيدرحيم سليمان إسماعيل	مشرف تربوى	عضواً
السيدعزيز أحمد عبدالله	المناهج والكتب	عضواً
السيدعلى عزيز فقى	الوسائل التعليمية	عضواً

٤- الملاك الثانوى والابتدائـي

السيد شوكت حمدى رشيد	ا ختصاصى التربوى	رئيساً
السيد عبدالرحمن حمه چاوەش	اختصاصي تربوى	عضواً
السيد هەتاو محمد سعيد	اختصاصة تربوية	عضوة
السيدفهمى على محمود	ممثل اتحاد المعلمين	عضواً
السيدأحمد معروف فتاح	مشرف تربوى	عضواً
السيد طيب عبدالله رسول	مشرف تربوى	عضواً
السيد بهاء الدين صالح كريم	ذاتية الوزارة	عضواً
السيد محمدمبارك	ذاتية الثانوى	عضواً
السيد محمد محمود معروف	ذاتية الابتدائي	عضواً
السيد عبدالرحمن رشيد أحمد	ذاتية الموظفين / الثانوى	عضواً
السيدعلى كريم شريف	ذاتية الموظفين / الابتدائي	عضواً

٥- الأمتحـــانـــات

السيد كمال محمد طاهر	اختصاصى تربوى	رئيساً
السيد سلام شيخ كريم عبدالرحمن	ممثل اتحاد المعلمين	عضواً
السيد كمال حمه حسين	اختصاصي تربوى	عضواً
السيدجلال على	اختصاصي تربوى	عضواً
السيدأنور عبدالرحمن فتاح	مشرف تربوى	عضواً
السيدعمر صالح عبدالله	مدير الشهادات	عضواً
السيدجلال محمد مصطفى	مدير شؤون الطلبة	عضواً
السيدحويز على جوكل	مدير الامتحانات	عضواً
السيد محمد عطا رشيد	مدير الشؤون الفنية	عضواً
الآنسة سروه محمد عزيز	البحوث والدراسات	عضوة
الآنسةفاطمه حاجى قادر	الامتحانات	عضوة

٦- **النشاط الرياضي والفني**

السيدعاصي فاتح ويس	مدير النشاط الرياضي/ الوزارة	رئيساً
السيدأنور حمه لاو على	ممثل اتحاد المعلمين	عضواً
السيدحكمت محمد سبحان	اختصاصي تربوى	عضواً
السيدصلاح محمد كريم	مشرف تربوى	عضواً
السيد بكر مصطفى محى الدين	مشرف تربوى	عضواً
السيد كاوه أحمد ميرزا	مدير النشاط المدرسي	عضواً
السيدعمر أحمد عبدالله	مدير النشاط المدرسي/ السليمانية	عضواً
السيدباوەر محمود قادر	معاون مدير معهد الفنون الجميلة	عضواً

٧- **التنسيق مع المنظمات وقرار (٩٨٦) & الابنية والتجهيزات**

السيد محمد رسول قادر	مدير العلاقات	رئيساً
السيدة روناك مصطفى رشيد	ممثلة اتحاد المعلمين	عضوة
السيده پەروين صالح محمود	مديرة التجهيزات	عضوة
السيد محمد أحمد محى الدين	قسم العلاقات	عضواً
الآنسة ئالاعبدالقادر	قسم العلاقات	عضوة
الآنسة ئەلوەند توفيق قادر	قسم العلاقات	عضوة
السيد سەرچل جلال على	الابنية المدرسية	عضواً
السيد ئازاد قادر مصطفى	الابنية المدرسية	عضواً
السيد محمد سعيد مصطفى	الابنية المدرسية	عضواً

٨- **المعاهد والتدريب**

السيد سمكو أحمد شوقى	الاختصاصي التربوى الأول	رئيساً
السيد خليل ابراهيم نورۆز	ممثل اتحاد المعلمين	عضواً
السيد كامل نورى على	اختصاصى تربوى	عضواً
السيد عبدالواحد صابر محمد	اختصاصى تربوى	عضواً
السيدعثمان عزيز على	اختصاصى تربوى	عضواً
السيدعبدالعظيم محمد أمين	مشرف تربوى	عضواً

السيد فائق محمد عبدالله	مشرف تربوى	عضواً
السيدجعفر فقي أحمد	مدير الاعداد والتدريب	عضواً
السيد محمد محمد على قرداغي	مدير معهد المعلمين	عضواً
السيد عبدالله علي محمود	مدير معهد الفنون الجميلة	عضواً

٩- المسيرة التربويـــة

السيد ستار سعدالله فتح الله	المدير العام للمناهج والتخطيط التربوى	رئيساً
السيدأحمد على جواز	ممثل اتحاد المعلمين	عضواً
السيدعزيز أحمد عبدالله	المناهج	عضواً
السيدصالح محمد عبدالفتاح	معلم منسب/ الاعلام	عضواً
الآنسة نوخشه قادر أحمد	مدرسة منسبة	عضوة
الآنسة ئاڤيستا بورهان	معاونة ملاحظة	عضوة
الآنسة روناك عمر رشيد	معاونة ملاحظة	عضوة

١٠- التعليم المهنـــــى

السيد كمال نورى غريب	اختصاصى تربوى	رئيساً
السيد سيروان مصطفى رسول	ممثل اتحاد المعلمين	عضواً
السيد ابراهيم حسن حاجى	اختصاصي تربوى	عضواً
السيد خسرو محمد رشيد	مدير التعليم المهني	عضواً
السيدعلى حسن محمد أمين	مدير صناعة زانستى	عضواً
السيدعثمان عمر محمد	مدير صناعة السليمانية للبنين	عضواً
السيدشاخەوان منصور فتاح	مدير زراعة بەكرەجۆ	عضواً
السيد مصطفى على أحمد	مدير تجارة السليمانية	عضواً
السيدة نازەنين فارس نورى	مديرة صناعة السليمانية للبنات	عضوة

١١- رياض الاطفـــال

السيدخسرو حميد بابان	معاون المدير العام للتربية	رئيساً
السيدة وردة شمعون داود	ممثلة اتحاد المعلمين	عضوة
السيد عبدالله محمد أمين	مشرف تربوى	عضواً

السيدة نەرمین حسین رمضان	مشرفة تربوية	عضوة
السيدة كوردستان أحمد محمد	مشرفة تربوية	عضوة
السيدة ئاشتی كاكه برا	مديرة روضة خۆمالي	عضوة
السيدة ئاهو توفيق حسن	مديرة روضة ئەستێره	عضوة
السيدة شادية احمد رؤوف	مديرة روضة شادى	عضوة

١٢- **أمور تربويـة أخـرى**

السيدأحمد محمد درويش	المدير العام للشؤون الادارية والمالية	رئيساً
السيد كمال معروف خدر	ممثل اتحاد المعلمين	عضواً
السيد عبدالرحمن رشيد أحمد	اختصاصي تربوى	عضواً
السيد كمال أحمد بكر	مشرف تربوى	عضواً
السيدانور عبدالرحمن فتاح	مشرف تربوى	عضواً
السيدة نظيرة عبدول محمد	مشرفة تربوية	عضوة
السيد فاروق عباس على	المختبرات	عضواً
السيد على سعيد	الحدائق المدرسية	عضواً
السيد حسين عثمان معروف	التخطيط والمتابعة	عضواً
السيد محمد صدقى غريب	الاعداد والتدريب	عضواً
السيدجزا محمد درويش	معمل النجاره	عضواً
السيدصلاح محمد أحمد	حسابات الثانوى	عضواً
السيد نەبەز أحمد	المطبعـة	عضواً
الأنسه ئاواز رشيد رضا	الحوانيت المدرسية	عضوة
السيد صالح محمد عبدالفتاح	الاعلام	عضواً

رابعاً

سَيْر أعمال المؤتمر

((سير أعمال المؤتمر التربوى الثالث))

قبل انعقاد المؤتمر التربوى قامت اللجان باعداد الدراسات وتزيين قاعة المؤتمر ، وتعليق الشعارات التربوية في ارجائها ، وتبليغ المدعوين ، وتهيئة كافة مستلزمات المؤتمر ، والقيام بحملة اعلامية مكثفة ، واستدعاء وسائل الاعلام المختلفة للتغطية الاعلاميه للمؤتمر وتم توزيع (كراسة الدراسات باللغة الكردية) على المؤتمرين ، وكذلك توزيع (برنامج المؤتمر) و (المدخل الى المؤتمر / باللغة العربية و اللغة الانكليزيه) وكراسة تربوية مترجمة الى اللغة الكردية بعنوان ((گەشە كردنی خوێندنگا لە بەرەبەیانی میژوە وە تا ئیمرۆ))) •

هذا ولقد تم توثيق جميع وقائع المؤتمر بالاشرطة التسجيلية

((الجلسة الاولى)) : (جلسة الافتتاح)

في الساعة العاشرة من صباح يوم الثلاثاء الموافق ٢٠٠١/١٠/٢٣ ، وفي قاعة ((سەنتەری چالاكی گەنجان/ السليمانية)) انعقد المؤتمر التربوي الثالث لوزارة التربية ، تحت شعار ((گەشە پێدانی پەروەردە / تطوير التربية)) •

إفتُتح المؤتمر بتلاوة مباركة لآيات من الذكر الحكيم • ثم وقف المشاركون لقراءة سورة الفاتحة على ارواح شهداء كردستان •

ثم ترأست المؤتمر السيدة ((نرمين عثمان / وزيرة التربية)) والقت كلمتها (١) بالترحيب بالحاضرين مشيرة الى اهمية هذا المؤتمر واهدافه ومحاوره، شاكرة مشاركتهم فيه• هذا وقد تمت ترجمة هذه الكلمة على الشاشة باللغة الانكليزيه •

بعدئذ القى السيد ((جمال عبدول / مساعد السكرتير العام لشؤون التربية والتعليم العالى) كلمته بهذه المناسبة (٢)

ثم القى السيد ((نەوشیروان مصطفى / الكاتب المعروف وعضو المكتب السياسي للأتحاد الوطني الكردستانى)) كلمته في الموتمر (٣)

....

(١) في الصفحة ﴿ ٥ ﴾ نص خطاب السيدة نرمين عثمان

(٢) في الصفحة ﴿ ١٢ ﴾ نص خطاب السيد جمال عبدول

(٣) في الصفحة ﴿ ٨ ﴾ نص خطاب السيد نه وشيروان مصطفى

بعد ذلك القى السيد (عدنان المفتى / رئيس حكومة اقليم كردستان وكالة) كلمته في المؤتمر (١) ٠

ثم قام السيد (فؤاد القرداغى / رئيس اتحاد معلمي كردستان) بالقاء كلمته بهذه المناسبة (٢) ٠

هذا والجدير بالذكر انه بين كلمه واخرى كانت تُقرأ ابيات من الشعر الكردى ، والشعارات التربويه ، ورسائل التهنئة والتدعيم الواردة الى المؤتمر ٠

انتهت الجلسة الاولى في الساعه الثانية عشرة والنصف ظهرا ، وتوجه المشاركون الى مأدبة غداء ، في مطعم سرچنار ٠

((الجلسة الثانية)) :-

استأنف المؤتمرون اعمالهم في الساعه الرابعة مساء ٢٠٠١/١٠/٢٣ في القاعة نفسها .فأفتتح المؤتمر السيد (علىبگ بايز اسماعيل / وكيل وزارة التربية ورئيس اللجنة التحضيريه للمؤتمر) بالترحيب بالحاضرين ، ثم تراست (السيدة نرمين عثمان / وزيرة التربية) الجلسة٠ وفي هذه الجلسة تمت تسمية لجان صياغة نتائج الدراسات ٠

((الجلستان الثالثه و الرابعة)) :-

في صباح الاربعاء الموافق ٢٠٠١/١٠/٢٤ انطلقت لجان الصياغه الى مقراتها وبدأت بصياغه نتائج الدراسات ، كما وقامت لجنه التنسيق بين هذه اللجان بمتابعة وتنظيم النتائج ٠ وواصلت هذه اللجان اعمالها مساء الاربعاء بجلسة رابعة لأستكمال مهامها ٠

((الجلسة الخامسة)) :-

في صباح يوم الخميس الموافق ٢٠٠١/١٠/٢٥ عاد اعضاء المؤتمرالى القاعة ٠ وقام رؤساء لجان الصياغة بتقديم اقتراحاتهم ، وتمت منا قشتها والتصويت عليها للوصول الى الصيغة النهائية للنتائج ٠

....

١) في الصفحة ﴿١١﴾نص خطاب السيد عدنان المفتى
٢) في الصفحة ﴿١٦﴾نص خطاب السيد فؤاد قرداغى

((الجلسة السادسة)) :-

حيث ان الفترة الصباحية من يوم الخميس ، لم تَكْفِ لعرض ومناقشة تلك النتائج ، فقد تم تمديد المؤتمر الى الفترة المسائية التى ابتدات من الساعة الرابعة مساءً واستغرقت لغاية الساعة السابعة مساء •

وختاماً، رفع المؤتمرون رسالة الى السيد مام جلال / رئيس اقليم كردستان ، تتضمن شكرهم لرعاية الكريمة ، وعهدا منهم لتطوير التربية والتعليم ، بأقصى قدراتهم (١)

....

(١) في الصفحة ﴿٢٢﴾ نص الرسالة التى رفعها المؤتمرون الى السيد رئيس اقليم كردستان •

خامساً
نتائج
المؤتمر

نتائج

المؤتمر التربوى لوزارة التربية للفترة ٢٣-٢٥/١٠/٢٠٠١

إنعقد المؤتمر التربوى لوزارة التربية للفترة ٢٣-٢٥/١٠/٢٠٠١ وتم فيه تقديم عدة كلمات للسادة المشاركين من جهات متعددة ، وعرض (١٢) دراسة من قبل اللجان المكلفة بأنجازها ، ودارت المناقشات حولها ، وتقديم المقترحات ٠

وفيما يلي النتائج التي تم التوصل اليها٠

أولاً : القـرارات

١- إقتراح خطة خمسية مرحلية لوزارة التربية بعد عقد عدة حلقات وإجتماعات مع التربويين وذوى الخبرة والعلاقة ، بجوانبها المتعددة.

٢-تشكيل ((لجنة المتابعة الادارية)) في وزارة التربية لمتابعة ديوان الوزارة والمؤسسات التابعة لها ، لتطوير المهام الموكلة اليها.

٣- استحداث ﴿ الوحدة الهندسية ﴾ في وزارة التربية.

٤- تطوير مستوى الإدارات والإشراف الأختصاصي والتربوى ، بدعمها بالكوادر المتميزة التي تتوفر فيها الشروط والمؤهلات المطلوبة.

٥- زيادة عدد الزيارات الإشرافية الى (١٠) زيارات.

٦- تكليف محاضرين أكفاء وذوى خبرة طويلة وعميقة ،لإلقاء المحاضرات في الدورات التدريبية ، لرفع مستوى الدورات . والأعتماد على الاستفتاءات التي يملؤها المشاركون ، مع الأستئناس برأى المختصين للغرض المذكور.

٧- تعزيز اللجان العلمية المتخصصة للمراحل الدراسية المختلفة ، وتدعيم صفوف التربية الخاصة ، ومدارس اليافعين.

٨- تقييم المعلمين و المدرسين والادارات من قبل الإشراف مرة واحدة كل سنتين ، وتحسين الاستمارة الخاصة بهذا الشأن.

٩- إيقاف منح ﴿ إجازة بدون راتب ﴾ للمتعينين الجدد لمدة سنتين بعد تعيينهم.

١٠- الانتهاء من تنقلات المدرسين والمعلمين في شهر (ت١) لكل سنة ، وإستقرار الملاكات.

١١- تنظيم حلقات دراسية سنوية للمعاهد لمدارسة أوضاعها وإقتراح سبل تطويرها.

١٢- فتح فرع رياض الأطفال في معاهد المعلمين والقبول فيها بشروط تربوية مناسبة ، وفتح روضة نموذجية لتطبيق الخريجين فيها ، قبل تعيينهم في الرياض.

١٣- الإستمرار في إستخدام طريقة التقدير اللفظى في تقويم تلاميذ الصفين الأول والثاني الإبتدائي والعمل على تحسينها.

١٤- توفير ختم لكل قاعة إمتحانية ، لإمتحانات الصفوف المنتهية.

١٥- فتح ورشة ﴿ مركز الصيانة والتصليح ﴾ في صناعة بكره جو ، و ﴿ ورشة فنية ﴾ لصيانة وتصليح الكومبيوترات والطابعة والرونيو والفوتوكوبي.

ثانياً : التوصيات

يوصي المؤتمر التربوي أن تقوم وزارة التربية بمفاتحة الجهات المختصة للعمل على المساهمة في تحقيق التوصيات التالية ، حسب الامكانيات المتاحة ، والتي من المؤمل أن يكون مردودها إيجابياً للتربية والتعليم.

١) عقد مؤتمر تربوي مشترك بين وزارة التربية في ﴿ السليمانية و أربيل ﴾ لدراسة فلسفة التربية والأهداف التربوية المناسبة لإقليم كردستان ، ومن ثم تدريسها في المعاهد والدورات.

٢) إعادة النظر في الأنظمة والتعليمات والقوانين التربوية للمراحل الدراسية والأنشطة المختلفة للتعليم ، لتطويرها وتوحيدها لتتلاءم مع التقدم الحديث في التربية.

٣) تطوير وتوحيد المناهج والكتب المدرسية للمراحل المختلفة لتواكب المناهج المعاصرة ، بعد حصول الاتفاق مع أربيل . والعمل على توفير الامكانيات اللازمة لها.

٤) دعم الهيئة التدريسية في المعاهد بحملة الماجستير والدكتوراه ومنحهم الامتيازات الممنوحة في الجامعات ، لرفع المستوى التدريسي في المعاهد.

٥) فتح كلية المعلمين في جامعة السليمانية ، والتوسع في الاختصاصات التي تحتاجها المدارس لسد الشواغر الحاصلة فيها .

٦) قبول العشرة الاوائل للمدارس المهنية في الكليات والاختصاصات المناسبة لهم ،مع قبول خريجي المدارس المهنية من الرياضيين المتميزين في فرع التربية الرياضية.

٧) فتح دورات للإشراف التربوي والاختصاصي ومعلمي ومدرسي التربية الرياضية والفنية والتربية المنزلية والاستمرار في تنظيم الدورات للمدرسين والمعلمين والادارات ، في شتى الاختصاصات.

٨) توفير المراجع والمصادر الضرورية الحديثة لشتى الاختصاصات ، لأغراض التدريس والتدريب ، وللمكتبات المدرسية.

٩) التوسع في فتح ورشات ﴿ المشاغل اليدوية ﴾ في المدارس الابتدائية.

١٠) تخصيص كوادر صحية للرياض ، والقيام بالزيارات المنتظمة اليها.

ثالثاً : دراسة مقترحات أخــرى

تشكيل لجان لدراسة ﴿ المقترحات الاخرى ﴾ التي تستلزم دراسة تفصيلية من جوانبها المتعددة ، إستهدافاً للوصول الى قرارات وتوصيات ممكنة التحقيق وذات آثار فعالة في تنمية عملية التربية والتعليم.

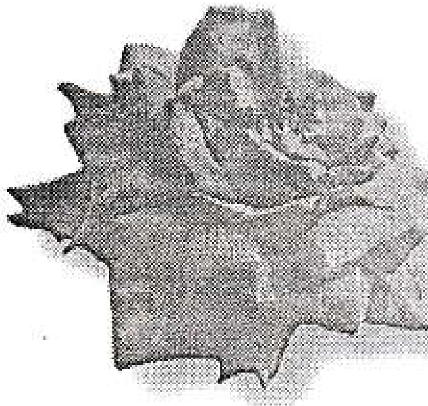

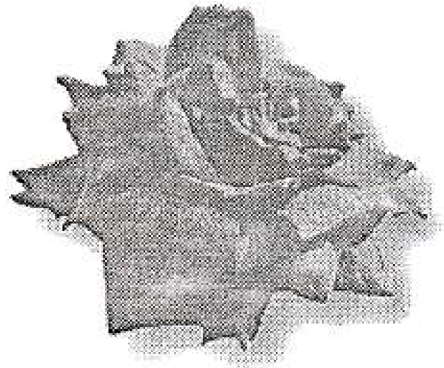

القسم الثاني
دراسات المؤتمر

((كلمة لابدّ منها))

هذه دراسات مقدّمة إلى المؤتمر التربوي الثالث ، تختص بمختلف جوانب التربية و التعليم . ونأمل عن طريقها التوصل الى قرارات وتوصيات قيمة و واقعية وممكنة التحقيق ، تخدم الطلبة و المجتمع أجمعين .

هذا ونقدّم فائق شكرنا الى كل من قام بدعم هذا المؤتمر ، ومن ساهم في إعداد الدراسات ، ومن شارك في المؤتمر لتعزيز نتائجه الإيجابية .

نرمين عثمان

وزيـــرة الـــتربـــية

رئيسة المؤتمر التربوي الثالث

{المدخل الى المؤتمر التربوي}

كل جهد بشري يرنو الى الكمال ، ولكن الكمال ليس قَدَرَ الانسان. فالأنسان يقترب نحوه ، دون ان يصل اليه .ذلك لأن مفهوم الكمال يتضمن جوانب كثيرة ومتنوعة،غير متّفق عليها لدى الجميع .فليست هنالك غايات ثابتة،لأتخاذها بمثابة غايات شاملة كاملة .فالأخذ بنظرية الغايات الثابتة على حدّ رأي (جون ديوي) "يؤدي حتماً الى التورط في حَمْأة وضجيج المنازعات التي لايمكن البتّ فيها برأي حاسم . منازعات لانتيجة لها "

عليه ،فلنقتصرفي مطلب الكمال ها هنا ،على موضوع التربية و (المؤتمر التربوي) الخاص بهذه الدراسات .ان شأن هذه الدراسات كشأن اي جهد بشري للوصول الى حقائق بعض الظواهر التربوية والتعليمية .انها جهود مخلصة تستحق الثناء ، وهي كأي شيء اخر يَعْتَوِرُها النقصان وتصبو نحو الاقتراب من الكمال .فهي اذن بأمس الحاجة الى المناقشة والتطوير من قبل المشاركين في المؤتمر .انها معروضة لكل من يدلو بد لوه لأبداء رأيه حول الجوانب السلبية والايجابية تمهيداً لأغنائه ورفع مستواه ، للوصول الى قرارات وتوصيات موضوعية ممكنة التحقيق ، ومناسبة لظروفناو مساهمة في بناء مجتمع متقدم وسعيد.

للتربية والتعليم ظواهر وبواطن .فأما الظواهر فهي الابنية المدرسية والرحلات والكتب والمناهج والوسائل التعليمية والمختبرات والورشات ،والتدريب ، والامتحانات ،والعملية التدريسية ....الخ.

واما البواطن فهي الاثار التي تنغرس في نفوس وعقول وسلوك الطلبة من جراء تفاعل تلك الظواهر مع البيئة الطبيعية والاجتماعية والقدرات الذاتية والاستعدادات الوراثية .وهذا هو الهدف القريب للتربية ،انه جعل السلوك المكتسب من المدرسة سلوكاً طبيعياً لدى الطالب ، فـ"التربية هي ادخال الشعوري في اللاشعوري" كما ذكرالعالم (جوستاف لوبون).

ان عملية ادخال الشعوري الى اللاشعوري عملية تربوية ،تقتضي فهم طبيعة الانسان بصورة كافية .فهل هذا ممكن اليوم؟ قال العالم السايكولوجي الامريكي (سكينر) (الانسان

الداخلي هو الذي يفسر الانسان الخارجي) ولكن (فهم الانسان لنفسه اليوم اقل من فهمه لأي شيء اخر).

اما الهدف البعيد للتربية فهو يلتحم مع الاهداف الاجتماعية والاقتصادية ، لبناء مجتمع الرفاه والتقدم . قال اشهر فلاسفة العصر الحديث والعالم الرياضي البريطاني (برتراند راسل) "التربية مفتاح الدنيا الجديدة"ولقد ورد عن الفيلسوف الالماني (ليبنتز) قوله "اعطوني التربية أغيّر وجه العالم قبل انقضاء نصف قرن).ان قول (ليبنتز) قد لايكون واقعياً من الناحية الزمنية وقد لايتحقق كما يراه هو . فيتم الاعتراض بالمقولة البراجماتية للعالم الامريكي (وليم جيمس) "ان معيار الصدق هو ما يترتب على ذلك القول من نتائج" . وهذا راي جميل الاّ ان الاعتراضات عليه متعددة لانودّ الخوض فيها في هذه المقدمة .

ان تغيير وجه العالم نحو الافضل يستلزم تحديد اهداف متصورة .وهذا يستدعي تنظيم (تربية مقصودة) ، والتي بدورها تستوجب العمل على السيطرة على البيئة التي يعيش فيها الناشئون ، ومن ثم يشعرون ويفكرون . ولكن البيئة نفسها في تغير دائم والسيطرة عليها لتحقيق الهدف المحدد امر مثالي. فعلى الاهداف ان يتم تطويرها بأستمرار ، كلما استجدت الظروف والاحوال .

لقد خصصت للظواهر والاهداف التربوية كتب كثيرة ومؤتمرات عالمية متعددة .ومن المؤمل ان يحقق مؤتمرنا هذا اهدافه المنشودة ، ويكون رائداً للمؤتمرات اللاحقة التي تختص بأمور التربية والتعليم في كردستان العراق.

فأما الدراسات فهي ماثلة امام الناظرين، واما الامور الرسمية ، فقد انطلقت بعد ايعاز السيد(الدكتور برهم أحمد صالح /رئيس حكومة اقليم كردستان العراق) الى وزارة التربية لعقد مؤتمر تربوي ومن ثم تحديد ملامحها ، وبالتعاون مع منظمتي (اليونسكو و اليونسيف) وكلنا امل في ان تعود نتائجها بالخير العميم على الطلبة والمجتمع اجمعين ، بعون الله وبجهود المخلصين.

متون الدراسات

مشروع للفلسفة التربوية"

(مشروع للفلسفة التربوية)

بعد مرور عشر سنوات كاملة على الانتفاضة واستنشاق نسيم الحرية وتشكيل حكومة إقليم كردستان المقدسة بدا لزاما علينا ان نراجع بالبحث والتدقيق جميع الأنظمة والقوانين المعمولة بها خاصة وان تلك الأنظمة والقوانين سنت في حينها ولم يكن لنا في تشريعها أي رأى ومشورة ، ولم تراع في تشريعها أية مصالح قومية للشعب الكردى .

أصبح من المسلمات ان ثورة جميع الشعوب والقوميات لم تكتمل أهدافها ومعالمها بالانتصار السياسي والحصول على السلطة والحكم ، بل ان الثورة الحقيقية تبدأ وتتطور يوما بعد يوم عندما يتحرر الشعب من ربقة وقيود العلاقات والأنظمة القديمة .

فالتربية من الجوانب المهمة التي لها علاقات مباشرة مع المسائل الاجتماعية والسياسية الحالية والمستقبلية ، وللتربية جذور تتجمع وتتشابك مع جميع زوايا حياتنا ، لهذا نرى أن إعادة النظر في التربية بين حين وآخر و تقييم الجوانب الإيجابية والسلبية ، لها دور مهم جدا في تطويرها وتقدمها ، نحن التربويون نواجه و نعاني يوميا من مثالب نظامنا التربوي ونتعايش معها .

ان إصلاح وتغيير وتطوير المناهج والجوانب الأخرى لنظامنا التربوي بل لجميع جوانب الحياة لابد آن يعتمد على آيديولوجية واضحة للدولة وبدون تلك الأيديولوجية لا نرى بصيصا من النجاح في آي مشروع أصلاحى سواء للتربية أم المسائل الاجتماعية والسياسية الأخرى وجود آيديولوجية واضحة للدولة ضرورة لابد منها لتصبح هدى ومنارة لمشاريع التغيير والتحديث وتحقيقها على أشرق وجه ممكن .

إن الشعب الكردي في كردستان الجنوبية رغم انه لا يملك دولة حرة ، إلا أنه لديه تجارب عشر سنوات غنية في فن الإدارة وحكم نفسه بنفسه ، كما ولديه تجارب ناجحة في تكوين علاقات مباشرة وغير مباشرة مع العالم الخارجي ، والاستفادة القصوى من تجارب شعوب الجيران خاصة والمتقدمة عامة في التعامل مع معطيات العلم والتكنولوجيا في ميدان الاتصالات والاستفادة منها حسب إمكانياتنا المتواضعة .

في خضم تعاملنا مع العالم الخارجي والإطلالة على ما وصل أليها من التقدم _ يتكشف يوما بعد يوم عيوب كثيرة في نظامنا التربوي ، وعدم انسجامه مع معطيات العصر الحديث والمتغيرات الحاصلة دوما وباستمرار في ذلك المجال ، إن نظامنا التربوي متخم باجترار أفكار وأنماط عمل بالية أعفى الدهر على كثير منها ولا تصلح ليومنا هذا وأجيالنا الصاعدة ، فجميع ما أشرنا اليها تضعنا أمام محكمة تاريخية شاملة وأمام أسئلة محرجة جدا: ـ

إلى متى نبقى متفرجين على نظام تربوي صدّأ عقول كثير من أجيالنا ؟ الى متى نبقى حائرين ولا نستطيع آن نستفيد من هذا العالم المنفتح الملئ بالتغيير والتحديث في الأنظمة التربوية ؟

بعد أن قررنا على قدرتنا في تغيير برامج وأنظمة التربية، تواجهنا بإلحاح عدة أسئلة منها:

هل نبدأ بالتغيير بصورة عشوائية متخبطين متراوحين ؟ آم نبدأ على هدى وأسس ، آيديولوجية واضحة الرؤيا والأهداف وبدون لبس ولاغموض ؟

وهل أن تلك الأيديولوجية يجب آن تنبع من صميمنا ، وتجعل من كامل تأريخنا المتخم بالمآسي والآلام روحا ومحركاً لها ؟ أم ماذا ؟ لاشك في أننا نحتاج إلى الرؤيا الفكرية التي تبنى عليها حكومة اقليم كردستان سياساتها المختلفة ، وعلى هدى تلك الرؤيا نحدد خطواتنا لإحداث التغييرات وتطويرها في النظام التربوي ،فنرى إننا نحتاج إلى فكرة منبعثة من عمق فلسفة العصر ،لنجعل منها منارة وفى ظلها نعمل لبرامج عملنا في الحياة .

من الطبيعي إن أية فكرة في هذا المضمار تؤدى بنا إلى عدة أهداف ونتائج ،وبدورها تجرنا إلى أن نواجه عدة مشاكل وعوائق ،فمن اليوم الذي خُلق البشر على هذه الأرض متى كانت النظرة الى جميع الأشياء متوافقة لدى الجميع ؟ولم ينظر الإنسان الى المسائل نظرة واحدة بل كانت متقاربة او متشابهة فى أحسن الأحوال .

لذلك فان تحديد الخطوات والأهداف لوضع فلسفة تربوية يضعنا أمام مسائل وصعوبات خاصة وعامة ومتعلقة بمجال يمتاز بالأهمية والخطورة كمجال التربية ، ان المناخ الديمقراطي السائد في كردستان اليوم ، ووجود الحرية المطلقة في إبداء الرأي ووجهة النظر ، وكذلك وجود أحزاب سياسية وجمعيات اجتماعية كثيرة على الساحة الكردستانية _ ان هذا المناخ الإيجابي رغم احترامنا لكل الآراء يجعل من وضع وصياغة فلسفة تربوية اكثر غنى بالصعوبات والمشاكل، خاصة وفى ظل ادارتين كرديتين ولقضية مهمة كمشروع يتصف بالشمولية لوطننا كردستان .

عندما نبدأ بوضع مشروع جديد للتربية واعادة صياغة نظرتنا و آرائنا حيال خطواتنا نحوالمستقبل حينذاك نضطر إلى ان نطلع على مجموعة من النظريات ومناهج شمولية ومتعددة الأهداف ،وفى بحثنا ومتابعاتنا نحتاج الى عقلية نقدية تجاه المعارف وذلك بغية الاستعداد للتحليل والتقييم واعادة الصياغة بل حتى التفكيك واعادة بناء جديد ، وهنا يواجهنا هذا السؤال :

على أية أسس فلسفية ونظرية للمعرفة نضع صياغة فلسفة للتربية وآي منهج نجعله رائدا ومنارة نهتدي به ،هل الفلسفة المادية أم البراگماتيكية ،والجودية ،الماركسية ،الوضعية المنطقية أو الاشتراكية ؟

نحن اليوم وكما أسلفنا نحتاج الى فلسفة تربوية تنبع من أعماق المجتمع الكردي ،وتنفتح على الثروة الغنية للتراث والتاريخ القومي لشعبنا وتحتضنها وذلك بأمل بناء صرح جديدلحياتنا العصرية ،فعلى فلسفتنا التربوية أن تنظر بتفاؤل إلى عصرنا الحديث ،وأن توجه الأجيال الجديدة الي وجهة ذلك العالم الذي تعيشه هي .

على فلسفتنا التربوية ان تستفيد وتأخذ من جميع النظريات والمناهج الفلسفية ما يروق ويصلح للمجتمع الكردي ،وفى نفس الوقت لاتقيد نفسها بنصوص محددة،على فلسفتنا التربوية آن تجعل من

النقد والتحليل والنظرة الحديثة أساسا للتطور والتقدم،وأن تعمل لخلق جيل مثقف يشعر بالمسؤولية أمام وجدانه وشعبه ووطنه ،بل تغرس في أعماقه وتلافيف دماغه،على فلسفتنا التربوية أن تعد جيلا يستطيع بجدارة مواجهة المشاكل والعوائق التي تعتري حياتهم مستقبلا ،وأن ينظر إلى الأحداث بروح عصرية متفتحة وبنظرة علمية موضوعية،وأن لا يكون ذلك الجيل في مسيرة متغيرات الحياة والعالم قاصرا ومشلولا ،وأن يأخذ منها ويتعامل معها بعقل متفتح له وثوق وأيمان بنفسه وشعبه الكردي وجماهير كردستان ،وأن يكون رائده الصدق والحقيقية ،وأن تكون روح التعاون و المساعدة والإخلاص متجذرة في أعماقه.

يجب أن تكون فلسفتنا التربوية مبنية على فكرة أن لا يبقى شئ في الخليقة والحياة ثابتا غير متغير ،بل كل شئ في تغير وتطور باستمرار،فمحاربة الدوگما والتحجر الفكري والتراوح في دوامات مغلقة، والانكفاء على الذات كل ذلك من واجبات تلك الفلسفة .

وبالمقابل يجب أن تكون فلسفتنا التربوية متجهة صوب العلم والتكنولوجيا والتغيرات التي حصلت وتحصل في العالم في حقول المعرفة ، وان نعتبر ذلك من إحدى مستلزمات الحضارة العصرية . فلسفتنا التربوية تنظر إلى الطالب على انه كائن حساس وان غبار الأنظمة الاجتماعية المغلقة لم يشوهه ، وأنه مقتدر أن يفكر ملياً وبدقة في الظواهر والأحداث وأن يكون له رأى فيها ، لذا يجب أن ننظر اليه نظرة تقدير واحترام ، وان هذا الجيل الناشئ عماد وجودنا القومي وانهم رجال مستقبلنا ، وأن تربيتهم على أسس الرهبة والخوف ، وعدم الثقة بالنفس جريمة كبرى .

يجب أن تنظر فلسفتنا التربوية وتؤمن بان الجيل الحالي والأجيال اللاحقة يجب أن تتربى وتعد إعدادا كاملا لتكون رجالا شجعانا في يوم الملمّات والخطوب ، وأن تكون شجعانا مقتدرين ومسلحين بسلاح العلم والمعرفة .

يجب آن يصاغ نظامنا التربوي على أساس :- إن حشو أدمغة الطالب بالمواضيع الباهتة وغير المفيدة والبعيدة عن أى أساس واقعى يضر بمنهجنا التربوي ، وأنه السبب الرئيس لممارسة الغش وترك الدراسة، ولهذا فان مواضيع الدراسة ومنا هجها يجب أن تكون لها علاقة متينة بالحياة العملية المعاشة للطالب ويرى نفسه في تلك المواضيع الدراسية ، وفى هذه الحالة فقط يتوجه الطالب بشوق ونهم إلى التعلم والدراسة، وليس بتلقين المواضيع النظرية الجافة ، وفى هذا المجال فان المختبرات والمواضيع التجريبية تنمي الطاقات الإبداعية للطالب ، وتثير الطاقات الكامنة لديه والتعبير عنها على أحسن وجه ، كما وتطور أنماط تفكيره ونظراته ، وبهذا فقط يصبح الطالب اكثر تآلفا وانسجاماً مع المواضيع العلمية والمسائل المتعلقة بالعلم والمعرفة . إن التقيد المتزمت الأعمى بدفتي الكتاب المدرسي والتقيد الزمني الكامل به ليس مقياساً للالتزام التربوي، بل يعتبر عملا مناهضا للتربية الحديثة ويساعد على غلق عقول الطالب ، فنحن إن أردنا أن نخطو بعقل وروحية جديدتين :

فلا بد آن نعمل ونساعد في الانفتاح على العقول المغلقة ولا نجعل من أنفسنا عبدة للكتب المدرسية فلا بد أن نعطي لأنفسنا وأبنائنا الطلبة شيئا من الحرية ، وأن نجعل من الطالب في الصف موضوعا ومحورا ، وأن تكون جميع الأنشطة التربوية من اجل إنجاح الطالب .

على فلسفتنا التربوية أن توجه لتحرير صفوف الدراسة من (سلطة الأبوة) والترهيب في الصفوف الدراسية الكلاسيكية ، وفرض (الحفظ الأعمى - درخ) للدروس والنصوص ، وان تثار عقول الطلبة باتجاه التفكير والإبداع ، وان تنتقل المدرسة من مكان للتعليم الجاف الى مرحلة إثارة العقول والمراجعة ؛ وكما يقول (فيكتور هوگو):ـ عندما تفتح مدرسة يغلق سجن .

نحن نؤمن أيمانا راسخا بان تغيير المجتمع لابد أن يبدأ من تغيير و تطوير النظام التربوي ، لان تغيير عقول الكبار صعب المنال ، ولكن بناء عقول الأطفال والشباب سهل جدا واكثر تحررا ، وهم فقط يستطيعون أن يبنوا لمستقبل شعبنا ووطننا .

ان الفلسفة التربوية التي نقترحها باقتدارها أن تعيد صياغة النظام التربوي بشكل يبعد المجتمع من تطرف الطائفية و القبلية في المستقبل ، وأن تشيع بين الطوائف والقوميات روح التآلف والمحبة ، وان تقوم بإعداد هم بروح ديمقراطية تعددية واحترام الرأي المقابل ، وأن يُبعدهم من الأنانية والدكتاتورية والعقول والفلسفات الرجعية المتحجرة ، وبدلا من جيل ذليل يائس مشلول تستطيع الفلسفة التربوية أن تخلق جيلا نشطا واعيا مبتهجا منفتحا .

وبهذا يتجلى ان أسس جميع التغييرات تبدأ من النظام التربوي ، ولا نستطيع أن ننأى أنفسنا من مواجهة القوى الرجعية ذات الأفكار المتحجرة في هذا المضمار ، وأن تلك المواجهة طبيعية وحتمية فأبناء الشعب الواعون يدركون هذا ويتوثبون أبدا إلى الأمام فالنصر النهائي للجيل الجديد والنهج الجديد والفكر الجديد ، و (لوبرو) كان على حق عندما قال : يجب من المدرسة نبدأ .. فعند ذاك وبواسطة تلك المدارس نبني مجتمعنا في المستقبل.

نحن نعتقد من الصميم ان السلطة ونظام الحكم تستطيع بانقلاب او ثورة ان تحقق وتنتصر ، ولكن الانقلاب لا يستطيع ان يحقق تغييرات في عمق المجتمع بدون إعادة النظر في الفلسفة والنظام والأهداف التربوية (القريبة والبعيدة) ، ان إشاعة الروح الديمقراطية والنضال لتأسيس مجتمع مدني لا يتحقق بدون تربية ديمقراطية شاملة، على فلسفتنا التربوية أن تعمل في المدارس الديمقراطية لتربية الأطفال والشباب على أن يشعروا بشخصيتهم ومساواتهم وبالعدالة بعيدا عن الاعتبارات القبلية والطائفية والعائلية، في تلك المدارس الديمقراطية لا يشعر بالتمييز بين ابن الفقير والغني والمسؤول .

وبهذا الصدد لابد ان تهتم فلسفتنا التربوية اهتماما مكثفا بإعداد المعلم و تنمية كفاءته المهنية وذلك في معاهد المعلمين المركزية وكلية التربية ، وتسليحهم بعلوم ومعارف العصر ، وتربيتهم بالروح الديمقراطية التي نريدها،وكذلك لابد أن تهتم برفع مستوى معيشة المعلمين والمدرسين بعد تعيينهم ،

ويعتبر ذلك من أهم عوامل النجاح لان رفع مستوى معيشتهم يعني الغذاء الجيد والتفكير الجيد وبذل جهود جيدة وعدم ترك الوظيفة للبحث عن الخبز والحياة .

فلسفتنا التربوية تؤمن بان مواضيع اللغة والأدب وحب الجمال والفن والإبداع لابد أن تبعد عن حفظ الأعمى والعقلية الجامدة ، والدروس الاجتماعية لابد أن تعبر عن الوجه المشرق للتاريخ والجغرافيا بعيدا عن التهويل والروح الشوفينية وضيق الأفق القومي ، وأن يغرس في أعماق نفوس الطلبة حب شعب كردستان ووطنه ، وأن تكون للطلبة معرفة بتاريخ وجغرافيا والحياة الاقتصادية والمعيشية لشعوب الجيران خاصة والعالم عامة.

وكذلك فالدروس العلمية لابد أن تكون على أسس حب العلم والمعرفة ، وحث الطلبة للإبداع وخلق روح البحث والتقصي والمتابعة لديهم وكذلك احترام وتقدير العلماء والمبدعين . وعلى ضوء المؤشرات الفكرية التي أشرنا أليها نستطيع أن نحدد الأسس الرئيسية لمشروع الفلسفة التربوية في النقاط التالية :_

١. إن الشعب الكردي قومية مستقلة فيه جميع الخصائص الرئيسية للقومية ، وله حق طبيعي أن يحكم نفسه في أرضه ومياهه ، كما وله الحق كل الحق أن يعمل في تطوير لغته وتراثه ووجوده القومي ويدير نفسه بنفسه .
٢. إن الشعب الكردي في العراق جزء من قومية كبيرة يعيش على ارض تسمى (كردستان) ، وان هذه الأرض جُزئت على أربعة أجزاء ، وألحق كل جزء منها بدول أخرى وهي (تركيا ، إيران ، عراق ، سوريا).
٣. إن دراسة موضوعي تاريخ و جغرافيا لأجزاء كردستان من إحدى واجباتنا التربوية .
٤. حكومة إقليم كردستان المقدسة ثمرة نضال شعب كردستان ، و بدماء الألوف من شهدائه الخالدين جاءت إلى الوجود ، لذا فان الدفاع عنها من إحدى واجباتنا القومية المقدسة .
٥. إن الاطلاع والتعمق في معرفة الأوضاع الحالية للقومية الكردية ، والاطلاع الكامل على قضاياها والمشاكل التي تواجهها كل ذلك من أعمالنا التربوية .
٦. تعيش في جوارنا شعوب ، علينا ان نتفهم حقوق جوارها وعلى أسس الاحترام المتبادل ، واستقلالية الرأي ، والتعاون معا لخلق جسور تجارية وثقافية وسياسية .
٧. تعيش في كردستان عدة أقليات قومية ودينية ، على شعب كردستان ان ينظر إليها بحب واحترام وان يضمن لها جميع حقوقها الثقافية والدينية والاجتماعية .
٨. في الظروف الحالية يرى الشعب الكردي في الكردستان الجنوبية :_ أن النظام الفدرالي معالجة عصرية لقضيته في العراق ، وأن يشمل النظام الفيدرالي جميع المناطق الكردية في كردستان العراق وبصورة موحدة.

٩. من الأهداف الرئيسية لهذه الفلسفة تنمية و تربية أبناء الشعب الكردي بأفكار انسانية بعيدا عن العنصرية والتعصب القومي والمذهبي.

١٠. تؤمن هذه الفلسفة أيمانا راسخا بالجيل القادم ، ولذا فإنها تعمل على تربيتهم بأن يناضلوا للحرية واحترام حقوق الإنسان والتعددية والعدالة والديمقراطية والتسامح وتعتبر تلك القيم جزءا رئيسيا من برامج التعليم في كردستان.

١١. تؤمن هذه الفلسفة بان الإنسان له قدرات وطاقات واسعة ، لذا فان العمل لتنمية شخصيته الجسدية والنفسية والروحية وانسجامه مع المجتمع والعصر من إحدى أولوياتها الثابتة .

١٢. تربية الأجيال على تبني الأفكار الموضوعية وعلى أسس التفكير العلمي ، والنظر إلى الطبيعة والحضارة من منطلق ان: الحقائق والتفسير المنهجي لها يجب أن تُنظر إليها بنظرة شمولية لجميع القضايا وليس بنظرة مجزّأة وانتقائية ، بل جميعها مترابطة ولا يجوز تجزئتها .

١٣. ترسيخ الأيمان بالله ورسائله وأديانه المقدسة ، والاهتمام بالتعليم والدراسات المتعلقة بالدين الإسلامي الحنيف.

١٤. تربية الوعي والنفس باتجاه الدفاع عن الحقيقة والنضال من اجلها، وترسيخ روح المحبة والتسامح ، والابتعاد عن الكذب والانحراف.

١٥. النظر إلى الطالب على انه إنسان كامل ، و يجب ان يضمن له جميع حقوق التفكير والنقد والرأى والمتابعة ، والنظر إلى التربية من منطلق حرية التفكير وإبداء الرأي وعدم كبت أو فرض أيّ رأي أو فكرة.

١٦. تنمية ورعاية المهارات والمواهب ورغبات الطلبة في المدارس وفى المجالات العلمية والصناعية وتضمين حياتهم ومعيشتهم في المستقبل.

١٧. الأيمان الراسخ بان التعليم والاستمرار عليه حق بسيط من حقوق الإنسان ، وأن تثبيت وتضمين هذا الحق واجب وطني لحكومة إقليم كردستان وبدون أية عراقل على طريق ممارسة هذا الحق .

١٨. ولان اللغة كالقلب أهمية لقوميتنا؛ فمن الواجب للفلسفة التربوية ان ترسخ حب اللغة الكردية والتفاخر بها والعمل لتطويرها واستعمالها في الدوائر والمؤسسات الحكومية ، ويعتبر عملنا هذا واجبا مقدسا.

١٩. على فلسفتنا التربوية ان تساهم فى خلق ثقافة عامة باتجاه أن يكون الطالب مقتدرا على التفكير والنظر إلى البيئة وما حوله ، ويشعر بالمسئولية وخلق عقلية التحليل والتفسير فيه .

٢٠. الأيمان بالمستقبل وبالتغيرات والتطورات المذهلة في جميع مجالات العلم والتكنولوجيا في المجتمعات البشرية ، لذا فانه لمن الضروريات الملحة أن نبعد البرامج التعليمية من المواضيع المصابة

بالضمور والذبول والتقليدية ، وان ننظر دائما في مجمل (ديناميكية التقدم الشامل في العالم) وليس بنظرة أنتقائية مجزّئة.

٢١. الابتعاد عن دوگما العقل وانغلاقه والحنين الدائم إلى القديم والأفكار البالية ، وعدم اجترارنا للمواضيع التقليدية التي لا تنسجم مع روح العصر ومستقبل الإنسان .

٢٢. على فلسفتنا التربوية ان تخلق وتغرس في نفوس المعلمين والمدرسين والطلبة روح التواضع العلمي و (الطالبية الدائمة) ، والعمل للتعلم وخدمة الشعب و الوطن ، كل ذلك على أسس الثقة بالنفس والشعب ، والابتعاد عن الغرور والعظمة والتظاهر الفارغ بالعلم والثقافة .

٢٣. تعميق روح الشعور بالمسؤلية في نفوس ابناء قوميتنا ، وان يرغبوا لمساهمة الآخرين في المبادرات الإبداعية وإسداء الخدمات للوطن وابنائه ، وان تتجلى تلك الروحية في ممارستهم واعمالهم .

المسيرة التربوية

-المناهج-

ا- فلسفة التربوية :-

قبل ان نأتي علي البحث عن المناهج فأننا نرى انه من الضروري ان نتطرق الي تلك الفلسفة التربوية التابعة من فلسفة السلطة السياسية :-من المعروف ان مهمة التربية لاتنحصر فى نشر التعليم بين افراد المجتمع فقط وانما تتعداه الى خلق الانسان من جوانب عدة :الثقافية والاجتماعية والسياسية . و عليها ان ترشد الرأي العام نحو المستوى المحدد من قبل اعلى سلطة سياسية ... ونحن نعلم ان دول العالم المتقدم تبني مناهجها الدراسية على الفلسفة السياسيه المبنية على الديمقراطية واحترام حقوق الانسان والحريات الاساسية ولهذا نرى في هذه الدول ، تكوين الراي العام والحر و يظهر الابداع والتقدم ويتم القضاء نهائيا على المظاهر غير المرغوبة فيها مثل : التعصب القومي ، الديني ، المذهبي ويتوسع التعاون والتاخى ليس بين افراد شعوبهم فقط وانما بين الشعوب والدول الديمقراطية ايضا ...

والذى يلاحظ ان فلسفة التربية فى الدول التى قسمت بينها منطقة كردستان قد بنيت على اسس فاسدة حيث اخذ بنظر الاعتبار ايجاد الفرق بين صفوف الشعب ولهذا نرى ان شعبنا قد حرم من جميع حقوقه وان الراى العام فى تلك الدول لم يتخذ جانب الصمت ازاء ذلك فقط وانما يظهر رضاه التام عن تلك السياسة ويعتبره امرا مشروعا حيث قد جرت تربيتهم منذ الطفولة على تلك السياسة وفى هذا المجال فاننا نرى انه من الواجب على المنظمات الدولية ان تحاول تغيير تلك الفلسفة لدى تلك الدول حيث ان بقائها يكون سببا فى انعدام السلم والامن والتعاون بين شعوب العالم وان منظمتى اليونسكو واليونسيف بامكانهما ان تلعبا دورا مؤثرا فى هذا المضمار ..... كما وعليهما ان تظهرا مساندتهما لمناهج التعليم فى كردستان -العراق - والتى بنيت على الفلسفة السياسية الديمقراطية والتى تحترم حقوق الانسان والتعاون والانسجام بين سكان اقليم كردستان والعالم بشكل عام .

ب/ الكتب الدراسية

بعد انتفاضة شعب كردستان -العراق - فى ربيع عام / ١٩٩١ وتشكيل البرلمان وحكومة الاقليم عام / ١٩٩٢ فلقد ادركت جماهير كردستان بما فيهم المعلمون الذين لم يطاطئوا رؤوسهم للراتب والطلاب وذووهم والاحزاب الوطنية على الساحة السياسية فى كردستان ، ان الكتب الدراسية الموجودة انذاك لاتتلائم مع الظروف والاوضاع السياسية المستجدة فى كردستان والتى من المؤمل ان تبنى على اسس : الديمقراطية واحترام حقوق الانسان ولهذا فقد بدات المحاولات الفردية والجماعية وخاصة بين صفوف المعلمين والمدرسين والمشرفين

ومدراء المدارس والمسؤولين فى وزراة التربية والراى العام لشعب كردستان لمساندة هذه العملية المقدسة ولقد لعبت الصحف والمثقفون الكرد دورا بارزا ومتميزا فى تطوير هذه العملية فبدات الجهات المسؤولة فى وزارة التربية محاولاتها بغية تنقيح وتطوير الكتب المدرسية وفق الفلسفة السياسية الديمقراطية المبنية على اسس احترام حقوق الانسان والسلم والتعاون بين شعوب المنطقة والعالم والتى اعلنت من قبل حكومة اقليم كردستان كسياسة متبعة .... ولكن اندلاع الاقتتال الداخلى قد تسبب فى تاخير العملية هذه بالاضافة الى الوضع الاقتصادى السيء جراء الحصار المتنوع على كردستان وقلة موارد حكومة الاقليم ورغم كل ذلك فقد بدات وزارة التربية فى شهر مارت / ١٩٩٦ بتنقيح ((٨٩))كتابا دراسيا ولمختلف المراحل الدراسية وانتهت العملية فى ((٢٣/٨/ ١٩٩٦)) من قبل المعلمين الكردستانيين وسلمت مسوداتها الى مطبعة التربية فى اربيل ولكن كارثة احتلال اربيل من قبل قوات الحكومة المركزية فى بغداد فى ((٣١ /اب /١٩٩٦)) اجهضت تلك المحاولة الكبيرة ... وبعد اعادة تحرير مدينة السليمانية ليلة (١٢/١٣/١٠ / ١٩٩٦) وتشكيل وزارة التربية فى (٦/١١/١٩٩٦) وفتح مقر منظمتى اليونسكو واليونسيف فى مدينة السليمانية بدأت وزارة التربية جهودها من جديد بتنقيح كتب الدراسة الابتدائية ومن اجل تنفيذ تلك العملية فقد ارسلت (١٣) لجنة متخصصة الى اربيل بغية توافق الادارتين فى اقليم على طبع تلك الكتب بمساعدة واشراف منظمة اليونسيف . ولكن العملية لم تنفذ بسبب الضغط الذى مورس على المنظمة من قبل الحكومة المركزية فى العراق .

فى شهر مارت /١٩٩٩ قامت وزارة التربية فى اقليم كردستان بتشكيل عدة لجان لتنفيذ عملية واسعة لتنقيح الكتب الدراسية فبدات (٢٩)لجنة رئيسية وفرعية والتى كانت تضم اكثر من (١٥٠) معلما ومشرفا ومختصا وبالتعاون مع اساتذة جامعة السليمانية بتنفيذ العملية فاتمت تنقيح جميع كتب المرحلة الابتدائية مع كتب التاريخ والجغرافيا والتربية الوطنية واللغة الكردية واللغة العربية للمرحلة المتوسطة .....

فى عام (٢٠٠٠) وصلت مستلزمات مطبعة وزارة التربية الى السليمانية والتى تم شراؤها من قبل منظمة اليونسيف فى اطار القرار (٩٨٦)ولكن مكائنها كانت من نوع الاوفيست نصف بطال وبلونين فقط وبامكانها طبع كتاب واحد خلال شهر وقد تمكنت من طبع (١٤)كتابا للمرحلة الابتدائية وباعداد تصل الى (٧٤٤٥٠٠)كتابا والمطبعة مستمرة على طبع باقى كتب المرحلة الابتدائية ....

اما بصدد كتب المرحلة المتوسطة ، فقد اتفقت وزارة التربية مع المطابع الاهلية داخل مدينة السليمانية على طبعها على شكل ((المقايضة)) اى الطبع مقابل الورق ولقد انجز لحد الان

طبع كتب التربية الوطنية للصفوف الثلاثة للمرحلة : الاول والثاني والثالث بعدد (٩٠٠٠٠)تسعين الف وكتب التاريخ للصفوف المذكورة وبنفس العدد وكتاب الجغرافيا للصفين : الاول والثالث وبعدد (٦٠٠٠٠)ستين الفا وكتاب اللغة الكردية للصفين الثاني والثالث وبعدد (٥٥٠٠٠) خمسة وخمسين الفا وتم طبع كتابي الجغرافيا للصف الثاني واللغة الكردية للصف الاول على الكومبيوتر وهما معدان للسحب على الاوفيست بعدد (٦٥٠٠٠)خمسة وستين الفا وان تلك الكتب معدة للتوزيع على الطبة وان اعدادها هي (٢٥٠)الفا وعندمايتم انجاز طبع الكتابين المنوه عنهما اعلاه بعدد (٦٥) الفا فانه يصل المجموع الى (٣٦٠)الفا وهذا انجاز يعتبر كبيرا في خدمة الطلبة . وان مجموع الكتب المطبوعة للمرحلتين هو (١،٠٣٩٥٠٠) مليون وتسعة وثلاثون الفا وخمسماءة .

وتستمر عملية تنقيح الكتب الدراسية للمرحلة الاعدادية ومعاهد اعداد المعلمين . واننا نعتبر العملية ناجحة بشكل عام رغم ان سبب تاخير طبع كتب المرحلة الابتدائية كان نتيجة عدم قدرة المطبعة ولتلافي تلك المعضلة فقد طلبت وزارة التربية ومنذ عام تامين مطبعة كاملة من منظمة اليونسيف ومن المؤمل وصولها بداية العام المقبل الى اقليم كردستان وطبيعي ان عملية الطبع ستكون اسرع مما هو عليه الان .

ج/ الوسائل التعليمية والمستلزمات التربوية الاخرى :

*من مجموع ((١٣٧٥)) مدرسة ابتدائية فان (١٧) مدرسة منها تمتلك مختبرا خاصا بها ومن مجموع (١٥٥) مدرسة متوسطة فان (٤٣) مدرسة منها فقط لديها مختبر ومن مجموع (٧٧)مدرسة ثانوية فان (٣٨)منها فقط تمتلك المختبر ومن المجموع (٣٠) مدرسة اعدادية فان (٢١) منها لديها مختبر اى ان مجموع المختبرات هو (١١٩)مختبرا اى بنسبة(٦،٨٧ ٪) ومن ذلك المجموع فان (٤٢) منها فقط لديها مواد خاصة بها ومن مجموع المدارس فان (١٥١) مدرسة منها فقط لديها مكتبة وان (١٥٨٠) منها لاتمتلك مكتبة خاصة بها .

*وان عدد السبورات الموجودة هو (٣٥٤٨) سبورة وعدد الصفوف من جميع المراحل الدراسية هو (١٣٣٧٧) صفا اى ان (٩٨٢٩) صفا من ذلك العدد ليست لديها سبورة .

*اما عدد الرحلات الدراسية فهو (١٩٤٧٢) رحلة ذات مقعد واحد و(٩٢٨٤٤)رحلة ذات مقعدين اى ان هناك (٢٠٥٥٣٢) مكانا لجلوس الطلبة في حين ان العدد الكلي للطلبة هو (٣٨١١٢٩) طالبا وطالبة ويعني هذا ان (١٧٥٥٩٧) طالبا لا تتوفرلهم رحلة خاصة بهم الا ان نظام الدوام الثنائي والثلاثي قد امكن من التغلب على هذه المشكلة .

*اما بالنسبة للقاعات المختلفة فان هناك (٤٣) قاعة فقط للوسائل التعليمية و (١١٦) قاعة للرسم و(٧٠) قاعة للتمثيل .

ويشكو معظم مدارسنا عن نقص فى الماء والكهرباء وبالنسبة للمستلزمات الاخرى مثل التدفئة والتبريد والدواليب فان هناك نقصا كبيرا فى هذا المجال ايضا .

*اما بالنسبة للمستلزمات الرياضية فانها من القلة بحيث لا يستحق الذكر اضافة الى عدم وجود الساحات الرياضية لمختلف الالعاب فى معظم مدارسنا .

((المحور الثانى))

الطلبة والتلاميذ :

ا/ تطوير اعداد الطلبة بين اعوام ((١٩٩٦/ ١٩٩٧) ....(٢٠٠٠ / ٢٠٠١)

السنوات	رياض الاطفال	المرحلة الابتدائية	المتوسطة	الثانية	الاعدادية	الملاحق	المهنية	اليافعون	المعاهد	المجموع
٩٦-٩٧	٢٥٤٥	٢٢٠٥٤٧	٢٨١٦٠	٢٢٠٦٧	٦٩٤٢	١٦٣	٢٢٢٥	٦٢٥	١٧٩٤	٢٨٦٠٩١
٢٠٠٠-٢٠٠١	٦٢٩٠	٢٧١٤٢٣	٥٠٧٥٠	٢٨٩٥٣	١٥٥٦٥	٦٩٠	٢٢٥٤	٢١٤٨	٢٠٤٧	٣٨١١٢٩
نسبة التطور	٪ ٣٦,٨	٪ ٥,٧٦	٪ ٢٠	٪ ٧,٨	٪ ٣١	٪ ١٠٥	٪ ٠,٨	٪ ٦١	٪ ٣,٥	٪ ٣٣,٢١

يتضح من هذا الجدول ان هناك نسبة ملحوظة من التطور فى اعداد الطلبة حيث ازداد العدد من (٢٨٦٠٩١)الى (٣٨١١٢٩) طالبا وبنسبة نمو بلغت (٣٣,٢١ ٪) وهذا تطور جيد .

ب/ نتائج الامتحانات العامة للدراسات الثلاث لعام ١٩٩٧/ ١٩٩٨

المحافظات	المرحلة الابتدائية			المرحلة المتوسطة			المرحلة الاعدادية					
	المشتركون	الناجحون	نسبة النجاح	المشتركون	الناجحون	نسبة النجاح	المشتركون		الناجحون		نسبة النجاح	
							العلمى	الادبى	العلمى	الادبى	العلمى	الادبى
السلمانية	١٦٥٦٦	١٤٢٢٦	٪٨٥,٢٨	٧١١٥	٥٤٥٣	٪٧٦,٦٤	٢٤٦٠	١٣٥٨	١١٦٦	٧٤٩	٪٤٧,٩١	٪٥٥,١٩
كركوك	٣٨٩٤	٣٥٢٥	٪٩٠,٥١	١٦٤٦	١١٠٦	٪٦٧,١٩	٥٠٥	٣٦٧	١٩١	٢٢٢	٪٣٧,٣٦	٪٥٢,٣١
اربيل – كويسنجق	١٠٤٤	٧٧٧	٪٧٤,٤٤	٥٦٧	٣٣٩	٪٧٠,٣٧	١٥٥	١٧٨	٥٣	٧٥	٪٣٤,١٩	٪٤٢,١٣
الاقليم	٢١٥٠٤	١٨٥٢٨	٪٨٦,١٦	٩٣٢٨	٦٨٨٩	٪٧٣,٩٤	٣١٢٠	١٩٠٣	١٤١٠	١٠٤٦	٪٤٥,١٩	٪٥٤,٩٦

نتائج الامتحانات العامة للدراسات الثلاث لعام (٢٠٠٠ / ٢٠٠١)

المحافظات	المرحلة الابتدائية			المرحلة المتوسطة			المرحلة الاعدادية					
	المشتركون	الناجحون	نسبة النجاح	المشتركون	الناجحون	نسبة النجاح	المشتركون		الناجحون		نسبة النجاح	
							العلمى	الادبى	العلمى	الادبى	العلمى	الادبى
السلمانية	١٨٥٤٦	١٦٢٥٠	٪٨٧,٦١	٩٩٢٧	٨٤٧١	٪٨٥,٣٣	٣٥٣٣	٢٠٢٤	٢٠٣٩	١٥٧٤	٪٥٧,٧١	٪٧٧,٧٦
كركوك	٥٦٤٠	٥٤١٩	٪٩٢,٥٣	٢٤٣٥	١٨٧٨	٪٧٧,١٢	٥٦٤	٥٩٤	٢٩٥	٢٩٦	٪٥٢,٣٠	٪٦٦.٦٦
اربيل – كويسنجق	١٥٥٦	١٣٨٢	٪٨٨,٣٠	٥٨٩	٥٠٢	٪٨٥,٢٢	٢٠٧	٢٤٥	١١٠	١٨٨	٪٥٣,١٤	٪٧٦,٧٣
الاقليم	٢٠٦٥٠	٢٧٣٦٣	٪٨٩,٢٧	١٢٩٥١	١٠٨٥١	٪٨٣,٧٨	٤٣٠٤	٢٨٦٣	٢٤٤٤	٢١٥٨	٪٥٦,٧٩	٪٧٥,٣٧

ج/ تسرب الطلاب خلال اعوام :

١٩٩٧/ ١٩٩٨ ، ١٩٩٨ / ١٩٩٩ ، ١٩٩٩ / ٢٠٠٠

فى كافة المحافظات

المراحل الدراسية / الاعوام الدراسية	المرحلة الابتدائية		المتوسطة		الثانوية		الاعدادية		المهنية		مجموع المتسربين
	المتسربون	النسبة	المتسربون	النسبة	المتسربون	النسبة	المتسربون	النسبة	المتسربون	النسبة	
٩٨/٩٧	٧٧٢٢	%٣,٢٥	١٢٨١	%٤,٥	١٠٦٠	%٤	٣٨٦	%٤.٤	١٧١	%٧,٩	١٠٦٢٠
٩٨-٩٩	٦٥٥٢	%٢,٥	١٦٣٥	%٤,٧	١٢٩٢	%٤,٦	٢٨٦	%٢,١	٨٤	%٣,٧	٩٨٤٩
٩٩-٢٠٠٠	٧٢٢٤	%٣,٦٢	٢٦٥١	%٦,٣٢	١٨٣٦	%٦,١٤	٦٤٩	%٤,٦	١٩١	%٨,٣٦	١٢٥٥١
المجموع الكلى	٢١٤٩٨	%٣,١٢	٥٥٧٦	%٥,١٧	٤١٨٨	%٤,١٩	١٣٢١	%٣,٧	٤٤٦	%٦,٦٥	٣٣٠٢٠

ان الظاهرة التسرب ظاهرة تستحق الوقوف عندها فان العدد الكلى للمتسربين والذى بلغ (٣٣٠٢٠) بحاجة الى التحرى عن الاسباب التى ادت الى ذلك .

د/ اعداد الطلبة الذين لديهم مشاكل مختلفة : اقتصادية / اجتماعية – صحية

في كافة المحافظات ولمختلف المراحل الدراسية للعام الدراسي (٢٠٠٠ – ٢٠٠١)

المشاكل المختلفة	المرحلة الابتدائية				المرحلة المتوسطة والاعدادية				الاعدادية المهنية				المجموع الكلي			النسبة العامة
	ذكور	اناث	المجموع	النسبة	ذكور	اناث	المجموع	النسبة	ذكور	اناث	المجموع	النسبة	ذكور	اناث		
الايتام	١١١٥٦	٨٥٩٢	١٩٧٤٨	٪٧,٢٧	٥٤٩٦	٥٠٦٠	١٠٥٥٦	٪١١	١١٦	٥٣	١٦٩	٪٧,١٧	١٦٧٦٨	١٣٧٠٥	٣٠٤٧٣	٪٨
التهجير	٨٧٤٠	٧٢٠٨	١٥٩٤٨	٪٥,٨٧	٢٤٣٥	١٨٢٦	٤٢٦١	٪٤,٤٣	٣١	١٩	٥٠	٪٢,١٥	١١٢٠٦	٩٠٥٣	٢٠٢٥٩	٪٥,٣
المعوقون	١٢٨٨	٧٥١	٢٠٣٩	٪٠,٧٥	٥٣٧	٤٠٠	٩٣٧	٪١	١١	٢	١٣	٪٠,٥٥	١٩٣٦	١١٥٣	٢٩٨٩	٪٠,٧٨
المرضى طويل الامد	١٨٢٢	١٤٤٨	٣٢٧٠	٪١,٢	٩٣٨	٢٠٣٤	٢٩٧٢	٪٣,٠٩	٧	١٦	٢٣	٪١	٢٧٦٧	٣٤٩٨	٦٢٦٥	٪١,٦٤
بطيءى التعليم	٦٦٥٦	٤٥٢٦	١١١٨٢	٪٤.١١	٢٤٨٧	٣٠٤٢	٥٥٢٠	٪٥,٧٤	٢٥	٩	٣٤	٪١,٤٤	٩١٥٩	٧٥٧٧	١٦٧٣٦	٪٤,٣٩
الفقر	٢٨٥٧٦	٢٤٢٣٠	٥٢٨٠٦	٪١٩,٤٥	٩٩٧٢	٩٠٧٥	١٩٠٤٧	٪١٩,٨	١٦٩	٤٣	٢١٢	٪٩	٣٨٧١٧	٣٣٣٤٨	٧٢٠٦٥	٪١٩
المجموع العام	٥٨٢٣٨	٤٦٧٥٥	١٠٤٩٩٣	٪٣٨,٦٨	٢١٨٥٦	٢١٤٣٧	٤٣٢٩٣	٪٤٥,٠٤	٣٥٩	١٤٢	٥٠١	٪٢١,٢٨	٨٠٤٥٣	٦٨٣٣٤	١٤٨٧٨٧	٪٣٩

المحور الثالث : المعلمون المدرسون

ا/ تطور وازدياد عدد المعلمين والمدرسين بين اعوام (١٩٩٦-١٩٩٧)   ٢٠٠٠-٢٠٠١

١-المديرية العامة للتربية فى محافظة السليمانية :

المراحل الدراسية / الجنس / الاعوام الدراسية	رياض الاطفال والمرحلة الابتدائية		الثانوية بشكل العام		الاعدادية المهنية		المعاهد		المجموع الكلى	
	ذكور	اناث	ذكور	اناث	ذكور	اناث	ذكور	اناث	ذكور	اناث
١٩٩٦-١٩٩٧	٣٠٩٢	٥٢٠٣	١١٦٥	١١٥٣	٢٤٨	١٧١	٩٨	٧٦	٤٦٠٣	٦٦٠٣
	٨٢٩٥		٢٣١٨		٤١٩		١٧٤		١١٢٠٦	
٢٠٠٠-٢٠٠١	٤٣٢٤	٧٦٢٨	١٤٦٩	١٥٩١	٢٢٤	١٩٦	٨٣	٤٨	٦١١٦	٩٤٨٣
	١١٩٥٢		٣٠٦٠		٤٢٠		١٣١		١٥٥٦٣	

وهكذا نرى ان العدد زاد ب(٤٣٥٧) معلم ومدرس بنسبة نمو عام (٣٨,٨٨) والنمو السنوى (٩,٧٢)

٢- تربية محافظة كركوك (المديرية العامة للتربية محافظة كركوك)

المراحل الدراسية / الجنس / الاعوام الادراسية	رياض الاطفال والمرحلة الابتدائية		الثانوية بشكل العام		الاعدادية المهنية		المعاهد		المجموع الكلى	
	ذكور	اناث	ذكور	اناث	ذكور	اناث	ذكور	اناث	ذكور	اناث
١٩٩٦-١٩٩٧	٨٣٦	٦٨٤	٢٦٧	١١٦	٤٩	١٢	٥	١	١١٥٧	٨١٣
	١٥٢٠		٢٨٣		٦١		٦		١٩٧٠	
٢٠٠٠-٢٠٠١	١١٣٥	١٠٩٩	٣٦٩	٢٢٩	٢٧	٧	٢١	٤	١٥٥٢	١٣٣٩
	٢٢٣٤		٥٩٩		٣٤		٢٥		٢٨٩١	

وهكذا نلاحظ ان العدد اصبح (٢٨٩١) اى بزيادة (٩٢١) معلم ومدرس بنسبة نمو العام (٤٦,٧٥٪) ونمو سنوى (١١,٦٨٪)

٣-المديرية العامة لتربية اربيل - كويسنجق :

المراحل الدراسية / الجنس / الاعوام الادراسية	رياض الاطفال والمرحلة الابتدائية		الثانوية بشكل العام		الاعدادية المهنية		المعاهد		المجموع الكلى	
	ذكور	اناث	ذكور	اناث	ذكور	اناث	ذكور	اناث	ذكور	اناث
١٩٩٦-١٩٩٧	٤٣٢	٤٦٠	١١٤	١١٤	١١	٧			٥٥٧	٥٨١
	٨٩٢		٢٢٨		١٨				١١٣٨	
٢٠٠٠-٢٠٠١	٥٧٠	٥٩٥	١٤٤	١٤٨	٨	١٣			٧٢٢	٧٥٦
	١١٦٥		٢٩٢		٢١				١٤٧٨	

وهكذا نرى ان العدد ازداد ب ((٣٤٠)) معلما ومدرسا وبنسبة نمو عام بلغت (٢٩,٨٧ ٪) وبنسبة نمو سنوى (٧,٤٧٪) ولقد كان عدد المعلمين والمدرسين عام (١٩٩٦-١٩٩٧) على مستوى الاقليم كله (١٤٣١٤) ومن عام (٢٠٠٠-٢٠٠١) وصل العدد الى (١٩٩٣٢) اى بزيادة (٥٦١٨) معلما ومدرسا وبنسبة نمو سنوى (٩,٨٪) وتعتبر هذه النسبة نسبة جيدة للنمو .

نسبة المعلمين الى الطلبة فى العام الدراسى (٢٠٠٠-٢٠٠١)

المراحل الدراسية	محافظة السليمانية			محافظة كركوك			محافظة اربيل كويسنجق		
	المعلمون	الطلبة	النسبة	المعلمون	الطلبة	النسبة	المعلمون	الطلبة	النسبة
المرحلة الابتدائية	١١٩٢٥	٢١١٢٢٠	١: ١٧,٦٧	٢٢٣٤	٥٤٢٢٣	١: ٢٤	١١٦٥	١٤٠٦٢	١: ١٥
المتوسطة والابتدائية	٣٠٦٠	٧٣٧٥٤	١: ٢٤	٥٩٩	١٧٢١٠	١: ٣٠	٢٩٢	٤٢٧٦	١: ١٥
المهنية	٤٢٠	٢٠٩٤	١: ٥	٣٤	١٩٤	١: ٥,٧	٢١	٦٦	١: ٣
المعاهد	١٣١	١٩٦٥	١: ١٥	٢٥	٥٢٥	١: ٢١			

حالة المعلمين المعاشية :

بغية رفع مستوى معيشة المعلمين فقد صدر القرار برفع المخصصات للمعلمين وحسب التفصيل الاتى :

ا/ المخصصات المهنية :

من ١٥٠ دينار الى ٢٥٠ دينار بتاريخ ٢٠٠١/٥/١٤ .

ب/ المخصصات المحلية والنقل :

تبدا من ٢٠٪ الى ١٥٠٪ من الراتب الاسمى فى المناطق النائية .

فالمعلم الابتدائى الذى يعين لاول مرة يتقاضى الراتب :

الاسمى : ١٣٩,٨٠٠ دينار + المهنية : ٢٥٠ + البرلمان : ٣٠ + النقل ٢٩٠ دينار = ٦٢٨,٨٠٠ دينار

والمدرس المعين لاول مرة من المناطق النائية : ٦٥٠ دينارا

المحور الرابع : المدارس

((إعدادها،نموها ، البناء والتعمير بين أعوام : ١٩٩٧ -١٩٩٨ ـــــــــــ ٢٠٠٠ -٢٠٠١

١- ازدياد عدد المدارس خلال تلك الفترة :

لفتة تأريخية : بدءا نريدان نلقى نظرة تأريخية على أوضاع المدارس وبناياتها قبل عام / ١٩٩١ لنلاحظ بصدق مدى ما وصلته التربية على عهد حكومة إقليم كردستان :-

كان عدد المدارس في بداية عام ١٩٨٨ -١٩٨٩ في المناطق الخاضعة الآن لسلطة ادارة حكومة الإقليم ((١١٧٨)) مدرسة ولم تكن لكل مدرسة بناية خاصة بها وبعد ان بدات السلطات عملياتها القمعية ضد سكان كردستان من الانفالات والقصف بالأسلحة الكيماوية و ترحيل الموطنين من المدن والقصبات والقرى الى المجمعات القسرية وتخريب مدنهم و قراهم فقد خربت بناية ((٤٦٠)) مدرسة في حدود محافظة السليمانية و ((١٧٨)) مدرسة ضمن حدود محافظة كركوك الحالية و ((٢٩))مدرسة في حدود قضاء كوسنجق وهكذا تم تهديم وتخريب ((٦٦٧)) مدرسة وبقيت ((٥٠٤)) مدرسة داخل مدينة السليمانية و مراكز الا قضية التى لم تنلها يد تخريب .....

عام ٩٩٦-٩٩٧ و في ظل حكومة اقليم كردستان بلغت اعداد المدارس ((١١٨١))مدرسة حيث فتحت ((٦٧٧)) مدرسة جديدة بين اعوام ١٩٩٢-١٩٩٦ و على النحو آلاتي :

إعداد المدارس خلال عام ١٩٩٦-١٩٩٧

المراحل الدراسة	رياض الأطفال	المدارس الابتدائية	المدارس المتوسط	الثانويات	الأعدادية	المهنية	المعاهد	المجموع
السليمانية	١٤	٦٣٠	٨٥	٥٤	١٣	١٣	٥	٨١٤
كركوك	٣	٢١٤	١٣	١٤	٣	٥	١	٢٥٣
اربيل -كوسنجق	٢	٠٩٣	١٥	-	٢	٢	-	١١٤
المجموع	١٩	١٩	١١٣	٦٨	١٨	٢٠	٦	١١٨١

اما خلال عام ٢٠٠٠-٢٠٠١ الدراسي فقد أظهر الاحصاء الذى أجرى خلاله ان عدد المدارس قد بلغ الي ((١٧٣١)) مدرسة بين أعوام ٩٨/٩٧ و ٢٠٠٠ -٢٠٠١ و حسبما مبين أدناه في الجدول الآتي بنسبة نمو عام بلغ ٤٦,٥٧ ٪ و نمو سنوي ١١,٦٤ وهي نسبة جيد .

((اعداد المدارس خلال ٢٠٠٠ -٢٠٠١))

المراحل الدراسة /المحافظات	رياض الاطفال	المدارس الابتدائية	المدارس المتوسطة	الثانويان	الاعدادية	المهنية	المعاهد	المجموع الكلي
السليمانية	٢١	٨٩٠	١٢٩	٦٥	٢١	٩	٥	١١٤٠
كركوك	٦	٣٥٢	٢٥	١٢	٦	٤	٢	٤١٧
اربيل -كوسنجق	٣	١٤٦	١٩	٢	٣	١	-	١٧٤
المجموع	٣٠	١٣٨٨	١٨٣	٧٩	٣٠	١٤	٧	١٧٣١

ب- توزيع المدارس حسب الحضر والريف :

ت	المراحل	الحضر	الريف
١	رياض الاطفال	٣٠	-
٢	الابتدائية	٢٤٠	١٠٣٦
٣	اليافعين	١٢	-
٤	المتوسطة	١٥٥	٢٨
٥	الثانوية	٧٩	-
٦	الإعدادية	٣٠	-
٧	المهنية	١٤	-
٨	معهد الفنون الجميلة	٢	-
٩	معاهد المعلمين المركزية	٥	-
			٦٦٧ +١٠٦٤ =١٧٣١

ج/ الأبنية المدرسية :-

يظهر من مرشد مدارس الاقليم للعام الدراسي ٩٩٩ -٢٠٠٠ انه وفي عام ١٩٩١ لم يبق هناك عدا ((٥٠٤)) مدرسة ولم تكن تملك تلك المدارس جميعها بنايات خاصة بها بل كان القسم منها يداوم في بنايات أهلية مستأجرة رغم ما كانت السلطة تملك من إيرادات هائلة . ضمن إحصاء عام ٩٩-٩٨ بلغت الأبنية المدرسة ((١٢٦٥)) بناية منها ((٣٠٢))بناية مستاجرة اى أن ((٩٦٣)) منها كانت بنايات حكومية وبهذا يظهر انه و خلال تسع سنوات أى من ((١٩٩١-١٩٩٢ الى ١٩٩٨/١٩٩٩)) فقد بنيت ((٥٠٠)) بناية جديدة . وفى إحصاء عام ٢٠٠٠/٢٠٠١ بلغ العدد ١٤٩٩ بناية منها ((٤٥٦))بناية اهلية مستأجرة و ١٠٤٣ منها بنايات حكومية اى أنه بنيت خلال عام واحد ((٨٠)) بناية جديدة الجدول التالي يلقى الضوء على الأبنية المدرسية التي بنيت حديثا والتي جرى تعميرها خلال الأعوام ٩٩١-٩٩٢ و ٢٠٠٠-٢٠٠١ والجهات التي قامت بالبناء أو التعمير :

الجهة المنفذة / المحافظات	منظمات N.G.O		هابيتات		اليونسكو		اليونسيف		المجموع الكلى	
	البناء	التعمير	البناء	التعبير	البناء	التعمير	البناء	التعبير	بناء	تعمير
محافظة السليمانية	١٥٠	٤٥	١٢٠	٣٨	٦	٣٣	-	١٢٧	٢٧٦	٢٤٣
محافظ كركوك	٧٠	٢٤	٤١	٨	٢	١٥	-	٣١	١١٣	٧٨
محافظ اربيل ((كوسنجق))	٤٠	١٥	١٢	-	-	١٠	١	١٤	٥٣	٣٩
المجموع	٢٦٠	٨٤	١٧٣	٤٦	٨	٥٨	١	١٧٢	٤٤٢	٣٦٠

يظهر من هذا الجدول ان النموا السنوي هو اكثر من ((٤٤))بناية مبنية لأول مرة و ((٣٣))مدرسة جرى تعميرها وان من المجموع الكلى فان ((٢٦٠)) مدرسة بنيت من قبل منظمات ((N.G.O)) وإنها قامت بتعبير ((٨٤))مدرسة وان قسما منها قد بنيت من المواد المحلية ((الحجر - الطين)) وتعمل الوزارة حاليا على تعميرها ،حيث بنيت في حينها بسرعة لكى لا تتعطل الدراسة في تلك المدارس إما البنايات التي بنيت من منظمات : هابيتات - اليونسكو - اليونسيف او جرى تعميرها من قبلها فانها بنيت على الطراز الحديث في إطار القرار ٩٨٦ وان عددها يبلغ ١٨٢بناية جديدة و ٢٧٦ بناية جرى تعميرها وفيها مدارس نموذجية كما ان حكومة الإقليم نفسها قامت ببناء اكثر من ١٠٠ مدرسة بالتعاون مع سكان القرى .

د -مدى الحاجة إلى ابنية لمدارس الجديدة اوتعميرها او أجراء التوسع فيها :

١-وفق إحصاء عام ٢٠٠٠/٢٠٠١ ، فإن ((٢٣٢)) مدرسة تداوم بصورة ضيف على البنايات الأخرى وان ((٤٥٦)) مدرسة تداوم في بنايات أهلية مستأجرة مقابل مبالغ صارت عبءاً على كاهل حكومة الإقليم وان ((٢٨٢١)) بناية لا تصلح كبناية اي اننا بحاجة إلى بناء((٩٧٠)) بناية للتخلص من تلك المصاعب التي نعانى منها الآن جراء الدوام الثنائي والثلاثي ..

٢-لا توجد في اكثر البنايات المدرسية قاعات خاصة بالمختبر والمكتبة والرسم والفن و لا توجد ساحات مناسبة للألعاب الرياضية ومن المؤمل آن يؤخذ هذا بنظر الاعتبار في إنجاز مراحل القرار ((٩٨٦)) لتصبح مدارسنا بحق مراكز لنشر العلم و خلق الإنسان من الوجهة العقلية والأخلاقية والصحية .

٣ -ان المستلزمات التي جرى تامينها في إطار القرار ((٩٨٦)) لا تتناسب مع الحاجة الفعلية لمدارسنا والأعداد الهائلة للطلبة والتي بلغت عام ٢٠٠٠-٢٠٠١ -﴿١٢٩ ٣٨١﴾ طالبا و طالبة ومن المتوقع ان تبلغ في العلم الحالي حوالي ((٠٠٠ ٤٠٠)) . وان المبالغ التي قد خصصت للتربية ليس في مستوى حاجة مدارسنا خاصة إذا علمنا انه من المؤمل تطبيق نظام التعليم الإلزامي .

وكمثال : فان عدد الطلاب عام ٩٦-٩٧ كان ((٦٢٢ ٢٩١)) طالب و طالبة ومن ٢٠٠٠/٢٠٠١ وصل العدد إلى ((١٢٩ ٣٨١)) اي بزيادة ((٨٩٥٠٧)) خلال اربع سنوات بنسبة نمو سنوي ٧,٦٧ ٪ وبلغت الزيادة السنوية ((٢٢٣٧٦)) طالبا فإذا كان ((٢٠٠)) طالبا بحاجة إلى بناية واحدة فإننا نحتاج سنويا الى ٢٢×٥=١١٠ بناية مدرسة : ومن هذا يظهر ان هناك حاجة لزيادة المبالغ المخصصة من قرار ٩٨٦ لقطاع التربية لنتمكن من التغلب على المصاعب و تتطور عملية التربية إلى إمام .

المحور الخامس :-

الإدارة التربوية و كيفية تطورها بشكل تصبح عاملا مؤثرا لتقدم و تطور العملية التربوية :

بغية تقييم الإدارة التربوية بشكل علمي فقد قمنا بأعداد استمارة استبيانيه تضمنت أربعة أسئلة ووزعناها على ماءة مختص فى مجال التربية :

السؤال الأول : كيف تعرف الإدارة التربوية ومن هم أولئك الذين يقومون بتلك مهمة ؟

وبعد ان قمنا بتحليل الاستمارات وتنقيح الأجوبة توصلنا إلى التعاريف التالية :

١. الإدارة التربوية : هي تلك الإدارة التي تقوم بإنجاز اعمالها التربوية على ضوء فلسفة تربوية معاصرة متطورة وفق برنامج متطور و واقعي مدروس من قبل اشخاص مخلصين لديهم تجارب وسمعة وطنية .

٢. هي اسلوب ديمقراطى يقوم بإنجاز مهماته التربوية على أسس قانونية و ديمقراطية مراعيا البيئة المحلية والقيام بحل المعضلات التي تعترض سبيله .

٣. تنظيم و توجيه جميع القوى المادية والبشرية لإنجاز المهمات المطلوبة على افضل وجه و بأ قل كلفة ويتم العمل هذا من قبل أشخاص ينجزون أعمالهم بالتعاون .

٤. جهاز علمي فنى تربوي يقوم بتربية الجيل الجديد ويقوم بالعمل فيه أشخاص مضحون و وطنيون ذوى سمعة طيبة و وفق فلسفة تربوية ديمقراطية معاصرة بعيدا عن التأثيرات الجانبية والقبلية و تنفيذ تعليمات رئاسة الإقليم وحكومة إقليم كردستان .

الخلاصة :-

على الإدارة التربوية : آن تقوم بإنجاز مهماتها وفق خطة مرسومة وحسب نظام تربوي معاصر في ظل فلسفة تربوية ديمقراطية بحيث يكون بإمكانها تامين جميع المتطلبات القومية والوطنية لجماهير شعب كردستان بعيدا عن التدخلات الجانبية .

السؤال الثاني :-

ما هو معيار كم :؟

لـ :أ – الإدارة الهزيلة ب- الإدارة المتطورة والقوية .

جوا باً على الفرع الأول فقد انصبّت الأجوبة على ما يلي :

الإدارة الهزيلة : هي تلك الإدارة التي لا تملك فلسفة تربوية ولا خطة مرسومة و تنجز مهماتها بأسلوب أتوقراطي ديكتاتوري من قبل أشخاص عديمي التجربة و غير كفوئين لتسنم ذلك المنصب و يغضّ الطرف عن الأعمال غير الصحيحة .

إما الأجوبة على الفرع الثاني فقد تضمنت ما يلي : الإدارة المتطورة : هي الإدارة آلتي تقوم بإنجاز مهماتها وفق خطة مدروسة وتعمل بأسلوب عصري في ضوء فلسفة تربوية ديموقراطية متقدمة وتقوم بمراقبة ومتابعة كافة الأعمال المتعلقة بمؤسستها .

السؤال الثالث :-

كيف تحدد مشاكل الإدارة التربوية ؟ لقد اشارت الأجوبة إلى المعوقات والمشاكل آلاتية :

١. سوء الحالة المعاشية للمعلمين حيث ادى ذلك إلى ان يحاول معظم المعلمين تعينهم بالقرب من المدن وان تبقى القرى البعيدة دون معلمين بالإضافة آلي محاولة الكثيرين منهم أيجاد عمل أضافي لهم لتحسين احوالهم المعشية .

٢. تدخل الجهات الأُخرى في أعمال الإدارة التربوية كالنقل والتعيين وتنصيب المد راء ..

٣. قلة اعداد الأبنية المدرسية مما ادى الى اللجوء الي الدوام الثنائي و الثلاثي ولا يخفى ما لهذا الأسلوب من اضرار على العملية التربوية .

٤. عدم توفر المستلزمات التربوية بشكل كاف مثل : المختبرات ، المكتبات ، الوسائل التعليمية ... الخ .

٥. عدم وجود خطة متطورة لتنظيم الملاكات في مواعيد مناسبة .

٦. عدم اتباع العدالة في ترشيح المعلمين للدورات التدريبية و مراقبة الامتحانات ومراكز فحص الدفاتر الامتحانية _ الكونترول _ ..

٧. عدم وجود برنامج تربوي موحد ...

٨. عدم وجود ميزانية مناسبة تحت تصرف الادارات التربوية .

٩. وجود الخلل في تطبيق القرار ٩٨٦ وعدم تنظيم الامور بشكل صحيح فمثلا يجرى تعمير المدارس اثناء الدوام الرسمي .

١٠. عدم توفر التكنلوجيا المتطورة مثل : الكومبيوتر _ المختبرات ...

١١. عدم و جود رقابة فعالة على أعمال الإدارات التربوية .

١٢. وجود ظاهرة الدروس الخصوصية ... مما تؤثر على المستوى العلمي للطلبة و خاصة بالنسبة للطبقات المسحوقة .

السؤال الربع :-

كيف يمكن التغلب على تلك المعوقات وما هو الحل في رابك ؟

اشار معظم الأجوبة إلي الحلول المقترحة التالية :

١. تحسين الحالة المعيشية للمعلمين .

٢. القضاء على ظاهرة التدخلات الجانبية في أمور الإدارة التربوية .

٣. تأمين المستلزمات التربوية قبل بدء العام الدراسي مثل : الأدوات ، المكتب ، القرطاسية ، الملاك ...الي

٤. تاسيس الإدارات الديمقراطية وتوزيع المنصب بشكل عادل .

٥. فتح دورات متخصصة للإدارات التربوية .

٦. تحديث وتنقيح المناهج الدراسية .

٧. صياغة خطة واقعية للادارات التربوية .

٨. معالجة مشاكل الأبنية المدرسية : الماء - الكهرباء - وسائط النقل ...

٩. وضع ميزانية مناسبة للادارات التربوية .

١٠. عقد الندوات وا لمؤتمرات التربوية .

١١. ارسال متخصصين في مجال الاداراة التربوية الى الخارج للاستفادة من تجارب تلك الدول ...

١٢. معالجة مشكلة المعلمين ممن لديهم خدمات طويلة .

١٣. الاهتمام بتعليم اللغات الأجنبية واستخدام التكنولوجيا المتطورة في طريقة التدريس في تلك اللغات .

١٤. بناء دور للمعلمين في القرى النائية .

١٥. معالجة مشكلة الدروس الخصوصية وذلك :

بأن يقوم معلومات و مدرسون اكفاء بإلقاء محاضرات في أيام العطل في الصفين الثالث المتوسط و السادس الإعدادي كدروس إضافية وان تخصص لهم مكافئة مجزية من قبل الوزارة أو المنظمات ذات العلاقة كما و من المفضل استحداث التلفزيون التربوي لتقديم دروس نموذجية طيلة العام الدراسي .

تقييم الإدارة التربوية في إقليم كردستان :

حسب تعريف معظم التربويين والمختصين فان الإدارة التربوية الناجحة هي : تلك الا دارة التي تقوم تنظيم كافة القوى البشرية والمادية وتوجهها نحو تحقيق الا هداف المرجوة بأقل كلفة وأفضل شكل وعليها مراعاة النقاط التالية لدى إنجاز مهماتها :

١-في ضوء فلسفة تربوية حديثة معاصرة .

٢-وفق خطة تربوية متطورة و واقعية .

٣-تطبيق اللامركزية وفق أسلوب ديموقراطي بعيد عن الدكتاتورية التي تلازم الأدراة المركزية .

٩. وجود الخلل فى تطبيق القرار ٩٨٦ وعدم تنظيم الامور بشكل صحيح فمثلا يجرى تعمير المدارس اثناء الدوام الرسمي .

١٠. عدم توفر التكنلوجيا المتطورة مثل : الكومبيوتر _ المختبرات ...

١١. عدم و جود رقابة فعالة على أعمال الإدارات التربوية .

١٢. وجود ظاهرة الدروس الخصوصية ... مما تؤثر على المستوى العلمي للطلبة و خاصة بالنسبة للطبقات المسحوقة .

السؤال الربع :ـ

كيف يمكن التغلب على تلك المعوقات وما هو الحل في رابك ؟

اشار معظم الأجوبة إلي الحلول المقترحة التالية :

١. تحسين الحالة المعيشية للمعلمين .

٢. القضاء على ظاهرة التدخلات الجانبية فى أمور الإدارة التربوية .

٣. تأمين المستلزمات التربوية قبل بدء العام الدراسي مثل : الأدوات ، المكتب ، القرطاسية ، الملاك ...الي

٤. تأسيس الإدارات الديمقراطية وتوزيع المنصب بشكل عادل .

٥. فتح دوارات متخصصة للإدارات التربوية .

٦. تحديث وتنقيح المناهج الدراسية .

٧. صياغة خطة واقعية للادارات التربوية .

٨. معالجة مشاكل الأبنية المدرسية : الماء - الكهرباء - وسائط النقل ...

٩. وضع ميزانية مناسبة للادارات التربوية .

١٠. عقد الندوات وا لمؤتمرات التربوية .

١١. ارسال متخصصين فى مجال الاداراة التربوية الى الخارج للاستفادة من تجارب تلك الدول ...

١٢. معالجة مشكلة المعلمين ممن لديهم خدمات طويلة .

١٣. الاهتمام بتعليم اللغات الأجنبية واستخدام التكنولوجيا المتطورة في طريقة التدريس في تلك اللغات .

١٤. بناء دور للمعلمين في القرى النائية .

١٥. معالجة مشكلة الدروس الخصوصية وذلك :

بأن يقوم معلومات و مدرسون اكفاء بإلقاء محاضرات في أيام العطل في الصفين الثالث المتوسط و السادس الإعدادي كدروس إضافية وان تخصص لهم مكافئة مجزية من قبل الوزارة أو المنظمات ذات العلاقة كما و من المفضل استحداث التلفزيون التربوي لتقديم دروس نموذجية طيلة العام الدراسي .

تقييم الإدارة التربوية في إقليم كردستان :

حسب تعريف معظم التربويين والمختصين فان الإدارة التربوية الناجحة هي : تلك الا دارة التي تقوم تنظيم كافة القوى البشرية والمادية وتوجهها نحو تحقيق الا هداف المرجوة بأقل كلفة وأفضل شكل وعليها مراعاة النقاط التالية لدى إنجاز مهماتها :

١-في ضوء فلسفة تربوية حديثة معاصرة .

٢-وفق خطة تربوية متطورة و واقعية .

٣-تطبيق اللامركزية وفق أسلوب ديموقراطي بعيد عن الدكتاتوربة التي تلازم الأدراة المركزية .

١٠. تحديد ملاك المعلمين وفق عدد الدروس الأسبوعية ومعالجة مسألة الفائضين وذلك با حالة المعمرين منهم على التقاعد حسب قانون تقاعدي جديد .

١١. محاولة معالجة مشكلة الطلبة الذين لديهم مشاكل متنوعة مثل : اليتم _ الفقر _ التهجير ...

١٢. رفع النسبة المخصصة للتربية من القرار ٩٨٦

١٣. الاهتمام الأكثر بالتعليم المهني من كافة الجوانب .

١٤. تطوير مركز الأشغال اليدوية والوسائل التعليمية .

١٥. تطوير مركز تدريب المعلمين

١٦. وضع خطة طويلة الأمد وقصيرة الأمد لتطوير عملية التربية و تخصيص ميزانية مناسبة بالتعاون مع منظمتي اليونسيف و اليونسكو .

١٧. عقد الندوات و المؤتمرات التربوية لتطوير المناهج الدراسية و بشكل مستمر .

١٨. الاهتمام الأكثر بتعليم اللغات الأجنبية و خاصة : الإنكليزية _ الفرنسية ...

المناهج والكتب
والوسائل التعليمية
والمدارس الخاصة

السادة الأعزاء الحضور فى هذا المؤتمر

نرى من الضروري ، قبل تقديم مقترحاتنا ، أن نسترعى في البداية انتباه السادة الحضور ، إلي مقدمة مختصرة عن المناهج نفسها ، يقصد التفريق بين قضية المناهج وقضية الكتب ، لكي نستطيع وضع الحلول المناسبة لكل منهما .

فالمنهج مأخوذ من (النهج) ، وهى تعنى (الطريق الواضح) أما المنهج الذي نقصده نحن في هذا الميراث ،فمعناه خطة العمل التي تتحقق عن طريقها الأهداف التربوية و التعليمية ؛ وفى الميدان المدرسي يشمل أنواع الخبرات والدراسات التي توصلها المدرسة إلى التلاميذ والطلاب ، فالمنهج الدراسي هو نوع من التشريع يقصد به تنظيم العملية التعليمية ، وتوجيهها نحو الأغراض المرجوة ، سواء من الناحية التربوية أم من الناحية الصناعية ام من الناحية الزراعية ، فبلا شك ، كل واحدة من هذه النواحي تستوجب أنواعا خاصة من المناهج ، وهى أشبه بالقوانين التشريعية التي تكفل التقدم والحياة الفضلى ، إضافة إلى أن المنهج يستمد مقومات وجوده من الحياة والبيئة .

فالمنهج بصورة عامة ، عبارة عن أنواع الخبرات التي توصل إلى الطفل ك (الخبرات التربوية ، والثقافية ، والفنية ، والاجتماعية ، والصحية .....الخ) بهدف تطوير شخصية الطفل من كل النواحي (الجسمية ، والعقلية ، والعاطفية ، والاجتماعية ، والنفسية) .

أهمية المنهج

يحدد المنهج مستقبل المجتمع ، فقد قال احدهم ، عندما سئل عن مستقبل أمة من الأمم ؛ ضعوا أمامي مناهجها الدراسية ، انبئكم بمستقبلها ، لذلك من الواضح أن منهج المرحلة الابتدائية له تأثير كبير على تحديد مستقبل اي مجتمع من المجتمعات ، لأن هذه المرحلة هي التي تصوغ شخصية الفرد فى المستقبل ، ولهذا من الضروري أن يتسم منهج الدراسة في المرحلة الابتدائية بسيماء المدنية والتحضير ومميزات المنهج المعاصر ، إلى الحد الذي يتجه مستقبل المجتمع نحو المدنية والتقدم .

أن فلسفة الدولة هي التي تحدد الأهداف ، والأهداف هي التي تحدد نوع المنهج ، اي الغاية هي التي تحدد الوسيلة . وافضل المناهج هو المنهج الذي يقبل التغيير باستمرار ، ولا يبقى جامدا ، ويحقق الفائدة والهدف من ورائه ، أن يحترم أغراضه ، وينبع من حاجات المجتمع .

وما أشبه وضع منهج دراسي بإنشاء مبنى ليكون مستشفى مثلا ، فنحن قبل بنائه قد حددنا الغرض من هذا البناء ، فهذا هو (الهدف) ثم عهد إلينا بوضع التصميم الذي يحقق هذا

الغرض ، وهذا هو (المنهج) ، ثم بعد بنائه تتحقق من مدى وفائه بالغاية المطلوبة ، وهذا هو (التقويم) وذلك لكي نضيف إليه انواع التحسين والتعديل مما يجعله اكثر وفاء وملائمة للغرض المنشود .

أنواع المناهج /

١-منهج المواد المنفصلة : ويقصد به دراسة المواد منفصلة والعناية بكل مادة على حده ، وذلك بتنظيم المعلومات والمهارات المطلوب إمداد التلاميذ والطلاب بها في صورة مواد دراسية مستقلة (تأريخ ، جغرافية ، لغة ، علوم .....الخ) .

٢-المنهج المحوري : وهو المنهج الذي يقوم على الترابط والتكامل بين المواد الدراسية ، بحيث يتخذ إحدى هذه المواد محورا ، تدور حوله سائر الخبرات الأخرى .

مناهجنا نحن /

ينظر إلى المنهج عندنا على إنه هو :

- هو الهدف والغاية .
- وهو متكون من الكتاب والملزمة .
- متوقف على الحفظ والدرخ .
- يعطى اهمية لحفظ المعارف المجردة وخزنها ، وهو بعيد عن إدراك المفاهيم .

في المنهج المنفصل يتخذ تدريس المادة اتجاها إلقائيا تنفيذيا فهو عبارة عن المعلم والكتاب ، والطالب وفق هذا المنهج مجرد متلقي ومنفذ ، والمعلم هو محور الدرس .

اما في المنهج المحوري ، فإن التدريس يتخذ اتجاها كشفيا ،فالمعلم يكون مرشدا وموجها وسائلا ،وليس هو كل شيء كما هو في المنهج المنفصل .

مشاكل ونواقص المناهج /

- مدة الدراسة لدينا (١٨٠) يوما
- ساعات التدريس اليومي الفعلي طويلة ولا يتحمل التلميذ في المرحلة الابتدائية إلا ثلاث ساعات من التعليم المتواصل .
- يتم تقويم التلاميذ والطلاب على الأساس الفردي .
- تقوم لجنة مؤقتة بوضع المنهج .
- لجان وضع المناهج في المرحلة الابتدائية أغلب أعضائها ليسوا من المختصين .

وضع حلول مناسبة لهذه المشاكل والنواقص /

- نقترح جعل مدة الدراسة (٢١٠) يوما .
- حل مشكلة الدوام الثلاثي في المدارس .
- القيام بالتجريب الفعلي للمنهج قبل إقراره وتوزيعه .
- يجب وضع المناهج عن طريق هيئة دائمية .
- يجب أن يكون معظم أعضاء لجان وضع المناهج في المرحلة الابتدائية ، من الخبراء التربويين و النفسيين .
- يجب أن يكون مصدر المناهج من الحياة والبيئة التي يعيش فيها التلميذ .
- نقترح ،من اجل حل قضية ساعات الدوام ، تشكيل لجنة من الخبراء التربويين ، لصيغة (الخطة الدراسية من جديد ، وتوزيع الحصص) .
- نقترح توحيد المصطلحات القواعدية ابتداء من الصف الخامس الابتدائي فصاعدا ، فمثلا (راناو) أصبح (جيناو) لذلك من الضروري أن يكون (جيناو) في كل المراحل .
- نقترح تأليف مادة العلوم على شكل كتاب من الصف الأول الإبتدائي إلى الصف الثالث الابتدائي ، والأفضل تأليفها على شكل فقرات كالسنوات السابقة .
- نقترح كتابة جميع مناهج المرحلة الابتدائية والمراحل الأخرى على شكل كتاب ، وإرسال نسخة منها إلى إدارات المدارس كافة .
- نقترح تأليف كتب اللغة العربية في كل المراحل ولجميع الصفوف على أساس يتفق مع مستوى الطلاب غير العرب ، وعلى شكل المحادثة ، مثلما هو الحال الآن في كتاب الصف الرابع والخامس الابتدائي اللذين صاغتهما بهذه الصورة لجنة اللغة العربية ، وهي أهل للشكر والتقدير من هذه الناحية .
- نقترح منع الملازم و المختصرات بصورة مطلقة .
- نقترح أن تهتم معاهد الفنون الجميلة ، بصورة أكثر بطرق التدريس إلى جانب اهتمامها بالمواد الدراسية الخاصة بهذه المعاهد ، لأن أكثر الخريجين من هذه المعاهد يعينون كمعلمين .
- نقترح أن تجرى دراسة ومناقشة حول موضوع (التخصص) في المعاهد المركزية ، لكي يتخذ قرار نهائي وقطعي حول (إبقاء أو عدم إبقاء) التخصص في هذا المجال .
- نقترح تخصيص مدرسة ابتدائية وأخرى متوسطة من أجل ممارسة (التطبيق الفعلي) من قبل الطلاب المعاهد المركزية وطلاب كليات التربية ، في هذه المدارس بشرط أن تتوفر فيها كل مستلزمات تحقيق هذه العملية .

- نقترح فتح كلية باسم (كلية المعلمين) لكي يعين خريجوها في المدارس الابتدائية .
- نقترح عدم فتح معاهد للمعلمين في الأقضية من الآن فصاعدا ، بسبب عدم وجود الكوادر المقتدرة الكافية في مراكز الأقضية وأسباب مهمة اخرى .
- نقترح إعادة النظر في مناهج وبرامج معاهد المعلمين المركزية ، والاستفادة من تجربة دول الجوار في هذا المجال ، وكذلك من النظم التربوية المعاصرة .
- نقترح قبول الطلاب والطالبات في المعاهد المعلمين المركزية على أسس خاصة تراعى فيها كل الشروط الأساسية للقبول .
- نقترح أن يكون التطبيق في الصف المنتهى لهذه المعاهد طيلة السنة الأخيرة ، وتطبيق موضوع المناهج عمليا بصورة أكثر .
- نقترح تطبيق قانون التعليم الإلزامي .
- نقترح عرض مشروع محو الأمية للمناقشة ، وإيجاد حل مناسب له ، وتطبيقه حسب خطة مدروسة من قبل وزارة التربية وتحت إشرافها المباشر .
- من الضروري إجراء دراسة ومناقشة حول مشروع تعليم (اليافعين)والإستفادة من تجارب الدول الأخرى في هذا المجال .
- يطبق من الآن نوع من اللامركزية في العملية التربوية ، وذلك من اجل تسهيل وإنجاز الأعمال ، وبسبب توسع مؤسسات وزارة التربية ، ووجود عدد كبير من المدارس و الطلاب و المعلمين .
- نقترح جعل المديرية العامة للتربية في محافظة السليمانية مديرتين عامتين ، كما نقترح فتح مديرية للتربية في قضاء حلبجة الشهيدة ، وضع صلاحيات كاملة لهذه المديريات .
- كذلك نقترح عدم تقييد صلاحيات المؤسسات و المديريات العامة في الوزارة ، والمديريات العامة للمحافظات ومنحها الصلاحيات حسب القوانين والأنظمة السارية .
- نقترح الاهتمام الأكثر بالمديرية العامة للمناهج والكتب ، ورفدها بأشخاص مهرة ومبدعين
- نقترح تأمين التلفزيون التربوي وتهيئة كل مستلزمات نجاحه .
- نقترح فتح دورات تدريبية من قبل المنظمات وفق خطط معدة مسبقا ، والقيام بنشاطات تربوية .
- نقترح فتح قسم لعلم النفس في الجامعة .
- نقترح أن يقوم بالتدريس في الدورات التربوية أشخاص مؤهلون لهذه المهمة أو ممن اجتازوا دورات للقادة التربويين بنجاح لايقل أمدها عن شهرين .

- نقترح تشكيل لجنة للدراسة والمناقشة لصياغة دستور أسس كيفية التدريب والقيام بالنشاطات المختلفة الأخرى .
- نقترح أن تعتمد العملية التربوية في إقليم كردستان على أساس (التخطيط التربوي) .
- نقترح فتح دورات خاصة طويلة الأمد ، لاتقل مدتها عن شهرين ، للمعلمين ، بشرط أن يبدى المتخرجين من هذه الدورات استعدادا لإنهاء محاضرات في المواد التي تدربوا عليها
- نقترح الاهتمام ب(اللجان العلمية المتخصصة) ، والعمل على تشكيلها من جديد ، والقيام بمهامها .
- بهدف إكمال المناهج وفق الخطة السنوية واليومية ، وبشكل تام وكامل ، نقترح الانتهاء من نقل المعلمين والمدرسين أثناء العطلة الصيفية في الشهر الثامن من كل سنة .
- نقترح وضع نهاية لظاهرة النقل ب(الدوام) ، ولاسيما في المرحلة الابتدائية .
- نقترح إعادة العمل ب(البطاقة المدرسية) ، وبطريقة علمية وتربوية .
- نقترح تدريس أكثرية مواضيع الدروس في المرحلة الابتدائية بصورة عملية .
- نقترح توزيع اخر طبعة للكتب المنهجية على التلاميذ والطلاب وتوزيع عدد كاف من هذه الكتب على المدارس .
- نقترح طبع كراسة للخط وتوزيعها على التلاميذ ابتداء من الصف الثالث الابتدائي فصاعدا ، وذلك لتعليم الخط للغات (الكردية ، العربية ، الإنكليزيه) .
- نقترح أن تقوم لجنة من الخبراء والمتخصصين بإجراء (بحوث ودراسات) حول (النظام والتعليمات) الخاصة بالمراحل (الابتدائية ، المتوسطة ، والإعدادية) بهدف التجديد والتغيير في النظام والتعليمات الخاصة بالعملية التربوية .
- نقترح الاهتمام الأكثر بمركز الوسائل التعليمية ، وبقسم النجارة وإعادة تشغيل الأقسام الأخرى ، وذلك بتأمين المواد الأولية والمستلزمات الضرورية الأخرى ك(عارضات السلايدات) وأجهزة (الأوڤرهيد) و (المسجلات والتلفزيونات) وحقائب الوسائل التعليمية .
- نقترح تأمين أجهزة التصوير (سكرين فول أوتوماتيك) لطبع الخرائط والصور مع (أجهزة التسجيل السريعة) لمركز الوسائل التعليمية ، عن طريق منظمة (اليونسيف) .
- نقترح فتح المدارس المهنية في المناطق المختلفة من إقليم كردستان والاستفادة من الطبيعة من أجل هذا الغرض مع تأمين العمل والمواد الأولية الكاملة .
- نقترح توزيع الكتب التي تم طبعها وإعدادها ، على التلاميذ والطلاب .
- نقترح تطبيق مشروع معلم الصف في المدارس التي تتوفر فيها الشروط اللازمة لتطبيق هذا المشروع .

- نقترح طبع الكتب المعدة للطبع بأسرع وقت .
- نقترح تأليف لجنة من المتخصصين من أجل إعادة النظر في الكتب الإنكليزيه المقررة لجميع الصفوف لتغيير ما يحتاج إلى تغيير لتتلاءم مع واقع الطلبة الكرد وتحقيق الهدف من تعليم هذه اللغة .
- نقترح الاهتمام الأكثر بالجانب الشفوي في الامتحانات العامة للمرحلة الإعدادية ، ومن الضروري أيجاد حل لهذه المسألة .
- من الضروري وجود علاقة وارتباط بين مناهج مرحلة ومرحلة تالية لها ، لذلك نقترح وضع كتب (الجغرافيا ، والتأريخ ، والتربية الوطنية) في مجلد واحد ،كذلك كتب اللغة الكردية والعربية في الصفوف الخامسة والسادسة الابتدائية ، اي دمج كتاب التاريخ والجغرافيا والتربية في مجلد واحد ، وكتاب الأدب والقراءة في مجلد واحد .
- نقترح إلغاء الصف الرابع العام ، وتقسيم المرحلة الإعدادية إلى فرعى العلمي الأدبي ابتداء من الصف الرابع ، وليس من الخامس .
- من أجل التوافق بين طرائق التدريس في المراحل المتوسطة في فوق ، وبين الطرق والأشكال التي تطبقها اليونسكو في إقامة الدورات التي تقيمها ، نقترح تغيير مناهجنا وطريقة إجراء الامتحانات لتتماشى مع الطرق والدورات التي تقيمها اليونسكو .
- نقترح إلغاء الشكل القائم في إجراء الامتحانات في الصفوف الأولى والثانية من المرحلة الابتدائية ، كذلك إلغاء نظام ناجح الأولى ،والثاني ، الثالث في هذين الصفين والالتقاء بكاتبة (ناجح) على بطاقة الدرجات .

أولا : كلية صلاح الدين الأيوبي الأهلية / للذكور

١-هذه المدرسة هي فرع ثانوي تابع للفرع الرئيسي في اربيل ، وتعود ملكيتها إلى (مؤسسة مراكز للتربية والتعليم التركية) والتي يقع مركزها الرئيسي في انقرة .

٢-لغة التعليم فيها الإنكليزيه ، وتدرس فيها أيضا اللغات (الكردية والتركية والعربية) .

٣-تم قبول (٦٥) طالبا في الصف الأول التمهيدي ، ممن حازوا على درجات عالية ، بعد إجراء امتحانات خاصة لهم انظر الجدول رقم (٢) .

٤-الدراسة فيها بالمجان ، أي لا يؤخذ من الطلبة اية مبالغ مالية لقاء الدراسة ، ماعدا (٥٠٠) دينار لقاء تزويد الطلاب بالزي الموحد والكتب والمستلزمات الأخرى .

٥-يبدا الدوام فيها من الساعة الثامنة صباحا ، ويستمر إلى الساعة الثانية والنصف بعد الظهر .

٦-لمعرفة عدد واختصاص الهيئة التدريسية في الكلية انظر الجدول رقم (٤) ، علما أن قسما منهم من ذوى الجنسية التركية ، وقسما اخر منهم من السليمانية .

٧-البناية التي تشغلها الكلية في الوقت الحاضر بناية حديثة وفيها جميع شروط الدراسة ، إلا أن عدد القاعات الدراسية فيها قليلة ، حيث تحتاج إلى قاعتين دراسيتين أخريين ،إضافة إلى قاعة للمكتبة ، وقاعتين لمختبري الفيزياء والكيمياء .

٨-الكتب المنهجية ك (الاجتماعيات ، والتربية الإسلامية ، والكردية ، والعربية) التي تستلم من مخزن الكتب في السليمانية قليلة لا تكفى الطلبة أما الكتب المنهجية العلمية التي تستلمها الكلية من المؤسسات التربوية في تركيا فهي كافية وبعدد الطلبة وأكثر .

٩-يدرس في الكلية نوعان من التاريخ :

ا/ تاريخ العالم باللغة التركية .

ب/ تاريخ (الكرد ، الإسلام ،القديم) باللغة الكردية

كذلك مادة الجغرافيا نوعان:

ا/ جغرافية العالم ، وتدرس باللغة التركية .

ب/ مادة الجغرافيا التي تدرس في الإقليم باللغة الكردية .

أسم المدرسة :كلية صلاح الدين الأيوبي للبنين

سنة التأسيس / (١٩٩٧)

الموقع / سليمانية / كاريزه وشك

عدد المعلمين / ٢١

عدد الطلبة / ٢٣٧

جدول بعدد المدرسين حسب الاختصاص

دين وعربي	كوردي	E	رياضيات	جغرافيا	كيمياء	فيزياء	الأحياء	الفنية	الرياضة
٤	٢	٤	١	٢	٢	٢	٢	١	١

جدول بعدد الموظفين و المستخدمين

الموظفين	عدد الموظفين	عدد المستخدمين	المجموع
السليمانية	١	١٧	١٨

ثانيا : كلية السليمانية الأهلية / للبنات

١-هذه المدرسة هي فرع ثانوي تابع للفرع الرئيسي في أربيل ، وتعود ملكيتها إلى مؤسسة مراكز للتربية والتعليم التركية والتي يقع مركزها الرئيسي في أنقرة .

٢-لغة التعليم فيها هي الإنكليزيه ، وتدرس فيها اللغات (الكردية والتركية والعربية) كدروس لتعليم اللغات .

٣-تم قبول (٦٠) طالبة في الصف الأول التمهيدي ، على أساس الدرجات العالية ، والنجاح في الامتحان الخاص الذي تجريه الكلية كشرط لقبول الطالبات ، كما هو مبين في الجدول رقم (٢) .

٤-الدراسة في هذه المدرسة بدون بدل ، اي لا يؤخذ من الطالبات أي أجور دراسية ماعدا (٥٠٠) دينار لتزويد الطالبات بالزي الموحد والكتب والمستلزمات الدراسية الأخرى .

٥-يبدا الدوام في المدرسة من الساعة (٨) صباحا ويستمر إلى الساعة الثانية والنصف من بعد الظهر .

٦-ملاك المدرسة موضح في الجدول رقم (٤) ، وأما مدرسوها فقسم منهم من رعايا تركيا والقسم الأخر من أهالي السليمانية .

٧-بناية المدرسة جديدة لكنها صغيرة ، وغير مفيدة للسنوات القادمة ، كذلك لا تحتوى على قاعات للمختبرات ، ولا على قاعات خاصة بالمكتبة المدرسية ، ولا على قسم داخلي للطالبات ، ولا على قاعة للامتحانات و الاجتماعات العامة .

٨-الكتب المنهجية كـ(الاجتماعيات ، التربية الدينية ، الكردية ، العربية) التي تستلم من مخزن التربية في السليمانية قليلة لا تكفى جميع الطالبات ، لكن الكتب العلمية التي تأتى من تركيا كافية واكثر .

٩-يدرس نوعان من التاريخ في هذه المدرسة :

أ- تاريخ عام يدرس بلغة التركية ،

ب- تأريخ الاسلام و تاريخ الكورد وتاريخ القديم بالغة الكردية .

كذلك مادة الجغرافية نوعان أيضا :-

ا/ جغرافية العالم ، وتدرس باللغة التركية .

ب/ كتب الجغرافيا المقرر تدريسها في الإقليم باللغة الكردية .

١٠-المدرسة تحتاج إلى الكثير من المستلزمات التي تم توضيحها في القائمة الخاصة المرسلة إلى وزارة التربية بالكتاب المرقم (١٥) في (٢٠٠١/٩/٢٢) .

اسم المدرسة / كلية السليمانية الأهلية للبنات

سنة التأسيس / ١٩٩٩

الموقع / المحل / السليمانية توى مه ليك

عدد المعلمين / ١٨

عدد الطلبة / ٢٠٨

جدول بعدد الطلبة

الصف التمهيدي	الصف الأول	الصف الثاني	الصف الثالث	الصف الرابع	الصف الخامس	الصف السادس	المجموع
بنات	بنات	بنات	بنات	بنات	بنات	بنات	بنات
٦٠	٤١	٢٥	٣٠	٢٦		٢٦	٢٠٨

جدول عدد المدرسين حسب الاختصاص

دين وعربي	كوردى	E	رياضيات	جغرافيا	علم النفس	كيمياء	فيزياء	الفنية	الرياضة
٤	٢	٤	١	٢	١	١	١	١	١

جدول بعدد الموظفين و المستخدمين

الموظفين	عدد الموظفين	عدد المستخدمين	المجموع
السليمانية	١	٩	١٠

ثانوية شهيد جبار حاجي رشيد

١-هذه المدرسة تابعة للمديرية العامة لتربية محافظة السليمانية ويتم دعمها من قبل منظمة رعاية الطفولة في كردستان .

٢-لغة الدراسة فيها هي اللغة الكردية ، وتدرس فيها نفس المواضيع التي تدرس في الصف الأول المتوسط في مدارس إقليم كردستان إضافة إلى موضوع الكومبيوتر واللغة الإنكليزية ك (تقوية) كما تدرس المواد العلمية فيها باللغة الإنكليزية .

٣-تم قبول (٥٠) طالبا وطالبة في الصف الأول المتوسط ، للسنة الدراسية (٢٠٠١/ ٢٠٠٢)، ويتم توزيعهم على شعبتين ، وكان القبول على أساس التفاضل في الدرجات ، وبعد إجراء امتحان خاص لهم .

٤-الدراسة في هذه المدرسة بدون بدل ، أي بالمجان .

٥-ويبدأ الدوام فيها من الثامنة والنصف صباحا ويستمر إلى الساعة الثالثة والنصف بعد الظهر .

٦-ليس لها ملاك دائم من المدرسين ، وتعتمد على المحاضرين كما هو موضح في الجدول رقم (٤) .

٧-بناية المدرسة هي جديدة وعصرية ، وتتوفر فيها جميع شروط الدراسة .

٨-عينت منظمة رعاية الطفولة في كردستان باحثين اجتماعيين لها .

٩-لا تعاني المدرسة من مشاكل إلى الآن .

١٠-عدد الموظفين والمستخدمين فيها مبين في الجدول رقم (٥) .

اسم المدرسة / شهيد جبار حاجي رشيد

سنة التأسيس / (٢٠٠١ / ٢٠٠٢)

الموقع / المحل / سليمانية رزگاری

عدد الطلبة / ٥٠

جدول بعدد المدرسين حسب الاختصاص

دين وعربي	كوردى	E	رياضيات	جغرافيا	علوم	الفنية	الرياضة	المجموع
١	١	٦	١	١	١	١	١	١٣

جدول بعدد الموظفين و المستخدمين

الموظفين	عدد الموظفين	عدد المستخدمين	المجموع
السليمانية		٧	٧

الدراسة التركمانية في إقليم كردستان

توجد في مدينة كفرى مدرسة (ابتدائية ، ومتوسطة ، وروضة للأطفال) وبهذه الأسماء :

١-مدرسة (قره اوغلان) الابتدائية .

٢-متوسطة (دوغان) .

٣-روضة (خونچه گول) .

الدراسة في هذه المدارس الثلاث هي باللغة التركمانية وتدرس اللغة الكردية واللغة العربية كلغتين ثانويتين وتم تامين كل المستلزمات الدراسية لهذه المدارس من ميلاك وكتب ومستلزمات أخرى ضرورية .

الاقتراحات

١-فصل دوام متوسطة (دوغان) عن مدرسة (قره اوغلان) .

٢-ترميم بناية هذه المدارس .

٣-وضع أسئلة الامتحانات العامة لطلاب هذه المدارس باللغة التركية ، وطبعها بصورة واضحة .

٤-تم بيان عدد المعلمين والمدرسين والطلبة في الجدول المرفق .

اسم المدرسة / قرة اوغلان الابتدائية

سنة التاسيس / ١٩٩٤/١٩٩٣

الموقع / المحل / كفرى نەورۆز

عدد المعلمين / ١١

عدد الطلبة / ٢١٠

جدول بعدد الطلبة

الصف الأول		الصف الثاني		الصف الثالث	
بنت	بنين	بنت	بنين	بنت	بنين
١٢	٢٠	١٤	٢٨	١٦	

اسم المدرسة / روضة (خونچه گول)

سنة التاسيس / ١٩٩٨/١٢/٢

الموقع / المحل / رزگارى

عدد المعلمين / ٢

عدد الطلبة / ٨٠

جدول بعدد الطلبة

الصف الأول		الصف الثاني		المجموع	
بنت	بنين	بنت	بنين	بنت	بنين
٢٤	١٦	١٧	٢٣	٤١	٣٩

جدول بعدد الموظفين و المستخدمين

الموظفين	عدد الموظفين	عدد المستخدمين	المجموع
كركوك	١	٤	٥

اسم المدرسة / ثانوية (دوغان المختلطة)

سنة التاسيس / ١٩٩٥

الموقع / المحل / كفرى / نهورۆز

عدد المعلمين / ١١

عدد الطلبة / ١٧٨

جدول بعدد الطلبة

الصف الأول		الصف الثاني		الصف الثالث		الصف الرابع		الصف الخامس		الصف السادس		المجموع	
بنت	بنين	بنت	بنين	بنت	بنين	بنت	بنين	بنت	بنين	بنت	بنين	بنت	بنين
١٦	٢٢	٢٥	١٨	٢١	٢٠	١٩	١٤	٩	٤	٨	٢	٩٨	٨٠

جدول بعدد المدرسين حسب الاختصاص

دين وعربي	كوردى	E	جغرافيا	علم الاجتماع	كيمياء	الأحياء
٢	١	١	٢	١	١	١

جدول بعدد الموظفين و المستخدمين

عدد الموظفين	عدد المستخدمين	المجموع
٢	٢	٤

مدرسة ميديا النموذجية

١-هذه المدرسة تابعة ل (الكنيسة الإنجيلية البروتستانية في السليمانية) وقد تأسست بالتعاون مع مدرسة (فرانكلين النموذجية) التي يوجد المركز الرئيسي في ولاية (تنسى) في الولايات المتحدة الأمريكية .

يقبل الطالب المتخرج من هذه المدرسة وبعد اجتيازه للصف السادس الإعدادي بنجاح ، في كل الجامعات العالمية ، لأن الشهادة الممنوحة من قبل هذه المدرسة معترف بها عالميا .

٢-اللغة الدراسية في هذه المدرسة هي الإنكليزية (اللهجة الأمريكية) وتدرس اللغة الكردية كدرس لغة .

هناك نوعان من التاريخ في الصف الخامس الابتدائي ، يحق للطالب أن يختار أحدهما ، إما التاريخ الأمريكي أو التاريخ الكردي .

٣-اكثرية الطلاب في هذه المدرسة هم من الطلاب الذين رجعوا من الخارج إلى إقليم كردستان ، ولا يجيدون اللغة الكردية .

في الجدول رقم (٢) يبين عدد الطلاب وصفوفهم .

٤-في السنة الدراسية (٢٠٠١/٢٠٠٢) شملت الدراسة ابتداء من الصف الأول الابتدائي ، والى الصف الرابع الابتدائي ، إضافة الى الصف التمهيدي .

٥-الدراسة في هذه المدرسة هي مقابل اجر ، حيث على الطالب دفع مبلغ قدره (٣٠٠) دولار امريكي سنويا وبهذا الشكل :

٢٠٠ دولار نفقات الدراسة

٥٠ دولار النقل

٥٠ دولار لشراء الكتب ، وبدل وجبة بسكويت و نستلة

٦-وبدا الدوام في المدرسة من الساعة (٨) صباحا ، والى الساعة (٣) من بعد الظهر ، وبثلاث وجبات .

٧-في المدرسة معلم اجنبي واحد ، وهناك (٣) معلمين اجانب موجودين في سوريا ، لم تسمح لهم سوريا بدخول إقليم كردستان .

٨-بناية المدرسة فيها كل شروط الدراسة ومن المقرر إنشاء بناية خاصة بالمدرسة في السنة القادمة على قطعة ارض مناسبة .

٩-تجرى امتحانات للطلاب في الصفين الأول والثاني وتعطى لهم نتائج الامتحانات ، لكن دون تعيين الناجح الأول والثاني ....الخ ، يكتفي بتأشير البطاقات الامتحانية بكلمة (ناجح).

١٠-عدد الموظفين والمستخدمين مؤشر في الجدول رقم (٥) .

١١-لديهم بعض المشاكل منها :

أ/ لديهم عدد من المعلمين المنسبين .

ب/ المستلزمات الرياضية عندهم قليلة .

ج/ من حيث تزويدهم بالكهرباء اعتبرت المدرسة كقاطع غساص ، نرجو النظر إليها كمدرسة من مدارس الإقليم من هذه الناحية .

اسم المدرسة / ميديا النموذجية

سنة التاسيس / (٢٠٠٠ / ٢٠٠١)

جدول بعدد الطلبة

الصف الأول		الصف الثاني		الصف الثالث		الصف الرابع		المجموع	
بنت	بنين	بنت	بنين	بنت	بنين	بنت	بنين	بنت	بنين
١٤	١٦	٢٠	١٠	١٣	١٧	١٤	١٦	٦١	٥٩

جدول / عدد المدرسين حسب الاختصاص

E	رياضيات	كيمياء
٦	١	٢

جدول بعدد الموظفين و المستخدمين

الموظفين	عدد الموظفين	عدد المستخدمين	المجموع
السليمانية	٦	٧	١٣

الدراسة السريانية في كردستان

في مدرسة (هر موته) الابتدائية و متوسطة (هر موته) يوجد درس سرياني واحد ، اما الدروس الأخرى فكلها تدرس باللغة الكردية ، إضافة الى درس اللغة العربية والإنكليزية .

ويظهر من الجدول ادناه عدد المعلمين والطلاب للعام الدراسي (١٩٩٩ / ٢٠٠٠) في هاتين المدرستين .

مركز قضاء كويسنجق (كويه) .

ا / مدرسة (هر موته) الابتدائية .

رقم /

اسم المدرسة / هر موته الابتدائية

سنة التاسيس / ١٩٤٧

الموقع / المحل / قرية هر موته

عدد المعلمين / ١٩

عدد الطلبة / ١٢٧

ب/ متوسطة (هر موته) المختلطة

اسم المدرسة / متوسطة هر موته المختلطة

سنة التاسيس / ١٩٧٨

الموقع / المحل / قرية هر موته

عدد المدرسين / ٩

عدد الطلبة / ١١٢

الامتحانات

الامتحانات

ايها السادة الكرام :— ان فعاليات الانسان من ضمنها الفعاليات التربوية ، قد شهدت تغيرات وتجديدات كثيرة جنباً الى جنب مع اتساع وازدياد خبرة الانسان نفسه .

توجد خاصية معينة التي توحد في اهميتها كافة الامم والافراد وهي ان الكل يبغي النجاح في انجاز اعماله و البلوغ الى اعلى درجات النجاح .اذن نحن جميعا مشتركون في هذه الصفة والخاصية .

وفيما يتعلق بالامتحانات – الشيء الذي نكرره جميعا انها جزء من عملية التعليم والتعلم عن طرق التدرس ويبقى في حاله هذا مادامت عملية التعليم والتعلّم مستمرة.

اجل الجميع يكره الامتحان ولكن ليس بوسع احد انكار تأثير واهمية الامتحانات لأن الامتحان هو المقياس الوحيد الذي بواسطته نستطيع ان ندرك مدى ما انجزناه من تقدم في عملنا دون الاخذ بعين الاعتبار مصالحنا الشخصية ولهذا السبب يمكن أعتباره الشيء الذي لايستغنى عنه .

لاشك أننا عندما نباشر بأنجاز عمل ما يجب ان نفكر ملياً وبامعان لأيجاد كافة العناصر التي تضمن البلوغ الى أهدافنا الرئيسية المعينة ،وهذه العناصر عبارة عن :—

١—المدخلات Input

٢—العمليات Process

٣—المخرجات Out put

٤—التغذية الراجعة Feed beak

ان في مجال الامتحانات ايضاً يمكن درج هذه العناصر ضمن الستراتيجية التربوية التي عليها تعتمد هذه العملية . وفيما يتعلق بالمدخلات تمثل جميع العناصر والعوامل الاساسية التي يجب توفيرها للممتحن عند ادائه الامتحان مثل –النص –المواد –المصادر –المكان – الاسئلة – مدير القاعة –المراقبون....الخ اما بخصوص العمليات يجب على المعلم ان يكون قد جهز الممتحن مسبقاً بالمواد المطلوب الامتحان فيها ،وان هذه العملية بحد ذاتها عبارة عن عمل تفاعلي مشترك ذات علاقة واهداف مشتركة التي توصله في الاخير الى القمة .

طبيعي ان المخرجات هنا تمثل نتاج التفاعل بين هذه العناصر كافةً والتي تنتج عن الاعمال المشتركة المتفاعلة والتي بدورها تنتهي بأداء الامتحان . اما التغذية الراجعة فأنها تهدف الى معرفة ما اذا كانت اهداف النظام قد تم بلوغها من خلال عمليات التقويم المستمرة والنهائية ،لكي نسّيرها نحو الاحسن.

نعم ان الشخص الذي يقوم بأداء الامتحان يكون متأكدا من انه تعلم الكثير وان هـذا نتيجة وثـيرة شقاء وتعب كافة الجهات ذات العلاقة الانف ذكره الهادفة الى المقصود ،وهي ترجمة اعماله بأداء الامتحـان اما تحريريا او شفهيا وان الاوان الان لأيصال مبتغاه الى اناس اخرين .وان هـذه العمليات تشمل الامتحانات بأنواعها وبجميع مراحلها سواء كانت الامتحانات المدرسية او الوزارية وبكافة فروعـها الاكاديمية والمهنية. اذن فأن عملية الامتحانات تجري في كافة المدارس ومن واجب ومهام المعلمين والمدرسين كافة ان يقوم بأيصال المعلومات اللازمة الى متعلميهم . كما كان في القرون الماضية ولايزال كذلك وسيكون في المستقبل .

ان العملية الملقاة على عاتقنا ليست بعملية سهلة بل انها تعتبر من أهم واخطر العمليات التربوية ولذا نرى بأنها تواجه العديد من المصاعب والمعضلات التي تستوجب علينا مواجهتـها بالتفكير والتـأني العميقين لكي نجد الحلول المناسبة والصحيحة لها . في الفترة الواقعة بين انعقـاد المؤتمـر للسنة الدراسية (١٩٩٦-١٩٩٧) والمؤتمر المنعقد حاليا في السنة الدراسية (٢٠٠٠-٢٠٠١)حدث الكثير من النشاطات والتغيرات فيما يتعلق بالامتحانات والتي يجب ان نسلط الضوء عليها نظرا لاهميتها وتأثيرها الحيوي على العملية نفسها.

فقبل المؤتمر التربوي (١٩٩٦-١٩٩٧) كانت اشراف الامتحانات وبمرحلتيها المتوسـطة والاعدادية مناطة باللجنة العليا للامتحانات في الوزارة والتي تقوم بمهامـها في أربيـل أي ان مراكز تصحيح وتدقيق الدفـاتر الامتحانية للمرحلتين كانت تجري في مدينـة اربيـل عاصمة الاقليم انذاك ،الا انه بعد تقسيم الاقليم الى سلطتين تغير الحال . فشكلت لجنة عليا للامتحانات خاصة بمنطقتنا وان هـذه اللجنة تشرف على سير الامتحانات الوزارية للمرحلتين الابتدائية والمتوسطة بالتعاون والتنسيق مع اللجان الفرعية التابعة لهـا في محافظات السليمانية وكركوك واربيل/ كوية ، ويبذلون قصارى جهدهم في تسيير العملية بأحسن وجه من كافة النواحي مع توفير كافة اللوازم .

في السنة الدراسية الحالية (٢٠٠٠-٢٠٠١)وعلى مدار ضوء التجربة قررنا بالتنسيق مع اللجنة العليا في اربيـل بـأن نتبـادل بعـض مـدراء القاعـات الامتحانيـة للدراسـة الاعداديـة وفي المـدن الاربعـة كافـة (سليمانية ، اربيل ،دهوك ،كركوك)بغية ان تسير الامتحانات بصورة نزيهة ومن ثم بعدئـذ ولكافـة القاعات الامتحانية مستقبلا اذا ما تبين انها فكـرة صائبـة .كـانت درجـة الامتحانـات الوزاريـة للمرحلـة الابتدائيـة وحتى مثل انعقاد المؤتمر الاول على (٥٠٪) و (٥٠٪) الباقية كانت تعطى للطالب في مردسته الا انه تغيرت الحال بعد السنة الدراسية (١٩٩٧-١٩٩٨) وأصبحت كما كانت سابقا أي ان درجة كل مادة امتحانية على مائة درجة . سابقا كان وضع الاسئلة الوزارية للمرحلة الابتدائية في محافظة السليمانية على عـاتق لجنتـها الفرعية ،الا ان منذ السنة الدراسية الحالية اصبحت من مهام اللجنـة العليـا اسوة باسئلة المرحلتين

الابتدائية والمتوسطة للمحافظات الاخرى كركوك واربيل وذلك لتجنب الغبن والاجحاف بعد ان أصدر وزير التربية السابق السيد (خسرو مصطفى) امراً وزارياً بذلك والذي هو ساري المفعول لحد الان .

انكم على علم بأن الشهادات ذو علاقة وطيدة بالامتحانات لان الناجح في الامتحان الوزاري لأية مرحلة كانت ، سوف تعطى له شهادة تخرج لذا نسلط الضوء على هذا النشاط التربوي فيما بعد ، وبالاخص عندما نجد مشكلة خريجي دور المعلمين ومعاهد المعلمين فلنتكلم الان عن المشاكل والمصاعب الجمة التي تعاني منها عملية الامتحانات :-

١-عدم امكانية تهيئة الظروف والاجواء المناسبة الكفيلة بسير العمليات الامتحانية بصورة مرضية .

٢- عدم توفر المعلمين والمدرسين الاكفاء والمؤهلين وذوي الخبرة الجيدة في هذا المجال كما يجب .

٣- عدم وجود العوامل والعناصر المؤثرة والفعالة لأجراء الامتحانات بصورة جيدة ونخص بالذكر الكتب والنصوص ومفردات المنهج والمقاييس التربوية .

٤-عدم ملائمة أكثرية المفردات المنهجية للظروف الراهنة التي تعيش فيها كردستاننا المحررة .

٥-عدم وجود (أو قلة) المحفزات الهادفة والمستحقة للمعلمين والمدرسين وان هذه الحالة كونت لديهم نوع من عدم المبالاة.

٦-عدم الحصول على المصادر التربوية الكفيلة بأنجاح العملية وكما يجب مثل الوسائل التعليمية المتقدمة والفعالة وعدم الالمام بمدى تطور وتقدم البلدان الاخرى في هذه المجالات وذلك بسبب فرض الحصار على امتنا .

كل هذه المصاعب والمشاكل بحاجة الى حلول مدروسة وعاجلة لكي تجد العملية نفسها في بودقة حديثة وان نخطو خطوات حثيثة وبثقة متناهية نحو الافضل لكي لا نتخلف عن الذين سبقونا في هذا المجال (ركب التطور).

وبغية التغلب على هذه المشاكل نقترح :-

١-تهيئة الظروف والاجواء الملائمة لتحقيق العملية التربوية الصحيحة والعملية الامتحانية في كافة المدارس داخل وخارج المدن .

٢-اعداد وتوفيرالاعداد الكافية لمعلمين ومدرسين أكفاء ومؤهلين وذلك بالاهتمام الجدي بمعاهد اعداد المعلمين والكليات ذات العلاقة بالعملية التربوية جنباً الى جنب مع فتح الدورات التدريبية التأهيلية لهم .

٣-توفير الكتب الضرورية اللازمة والنصوص الهادفة ومفردات المنهج مع الادوات والاجهزة الضرورية الكفيلة بأنجاح العملية .

٤-انتقاء واختيار النصوص والمفردات التي تتناسب وتتلائم مع الظروف السائدة الان في مدارس كردستاننا المحررة .

٥-تقديم المحفزات المستحقة للمعلمين والمدرسين ذوي العلاقة بالعملية التربوية والامتحانات سوف تعطيهم دفعة قوية الى الامام وسوف يشعرون بالاطمئنان ويدركون بأنهم في الذاكرة وغير منسون . ومن هذه المحفزات (ازدياد الرواتب - مكافئات - مبالغ عينية)وبدورهم لايخافون على مستقبلهم ومصير ومستقبل عوائلهم .

٦- تكوين وايجاد وسائل الاتصال بغية الاتصال بالمعنين وخبراء الدول الاخرى المتقدمة في هذا المجال ولكي يكونو على علم بكل مايجري عندهم من التغيرات والاحداث في مجالات الامتحانات ودنيا العولمة وتتم ذلك بواسطة الزيارات المستمرة لتلك الدول من قبل المختصين وذوي العلاقة عندنا أو بواسطة وسائل الاعلام (Media) كالراديو والتلفزيون والكومبيوتر والانترنيت في خدمة العملية .

٧-وعند ذكر بعض المعوقات الاخرى نقترح بأن:-

أ-تبقى الامتحان الوزاري للمرحلة الابتدائية كما هي لكي يرتقى المستوى التعليمي للطلبة الى الاحسن .

ب-ان يمتحن طلبة الصفوف السادسة الابتدائية في ست مواد دراسية بدلاً من سبعة وذلك بتفريق مادتي (التربية الدينية والتربية الوطنية) ووضعها مع اللغة العربية (أي العربية والدين) والاجتماعيات (أي التأريخ والجغرافية والتربية الوطنية)كألتي معمولة في مرحلة المتوسطة .

وبذلك نكون قد رفعنا الحيف والغبن عند عملية المتابعة والتقييم.

ج-تخصيص ابنية خاصة بمراكز التصحيح والتدقيق الامتحانية (كونترول)للمرحلتين الابتدائية والمتوسطة .

د-تكوين لجنة متخصصة للنظر في الشهادات الاتية من خارج حدود الاقليم والبث فيها للتأكد من صلاحياتها او انها غير مزورة و بدورنا نوصي بأن نفتح قناة اتصال مع ممثلي علاقات الاتحاد الوطني الكردستاني في الخارج وذلك للمساعدة وتسهيل امورنا فيما يتعلق الامر بالشهادات وتعادلها.

هـ-اعطاء الاجازات الدراسية لخريجي دوور المعلمين اسوة بزملاتهم في معاهد اعاد المعلمين المركزية لكي يكملو دراساتهم العليا في جامعات كردستان وحفظ وتدوين الوثائق والدرجات والشهادات الخاصة بالامتحانات والتقويم على اجهزة الديسك و (CD) في الكومبيوتر لكي تكون بعيدة عن الضياع والتلف وذلك يضمن سلامة الوثائق كافة وسهولة تداولها عند الحاجة .

الاشراف الاختصاصي والتربوي

أولاً : الأشراف التربوي الأختصاصي

ان عملية التربية بروافدها ومؤسساتها لم تظهر نتيجة حادثة معينة بل هي جاءت مع ولادة الأنسان ومازالت مستمرة في التقدم والتغير مع مرور الزمن ، الى أن وصلت الى ماهي عليه اليوم.

ان الأشراف التربوي الأختصاصي هو من المؤسسات المهمة في عملية التربية والتعليم ، وقد مرت هذه المؤسسة بتغيرات كبيرة ، فاذا كان القصد منه في السابق هو تفتيش المدرس والكشف عن أخطائه وملاحظة نواقصه دون اصلاح ذلك فان الأشراف التربوي اليوم ينظر الى عملية التعليم نظرة مختلفة تماماً عن السابق..

ونستطيع القول بأن هذه المؤسسة مع المؤسسات التربوية الأخرى تقع على عاتقها النهوض بعملية التربية والتعليم وتطويرها بأستمرار وهذا يظهر من خلال ما يأتي:-

١- ملاحظة بناية المدرسة ومدى صلاحيتها.

٢- الأطلاع على الاعمال الادارية التي لها صلة بالهيئة الادارية في المدرسة من مدرسين وموظفين وعمال خدمات.

٣- علاقة المدرسين بالآباء و أولياء أمور الطلبة.

٤- الاشراف على الامتحانات المدرسية والوزارية العامة من حيث التنفيذ والتدقيق والتقويم.

٥- الأشراف على المناهج والكتب المدرسية والوسائل التعليمية والمختبرات.

٦- تطوير طرق تدريس المدرسين عبر توجية المدرسين نحو أنماط جديدة في التدريس.

٧- الربط بين العملية التربوية والحياة الاجتماعية والاقتصادية والساسية في المجتمع.

٨- تقييم سير العملية التربوية من جميع الوجوه.

واجبات المشرفين

١- وضع خطة عمل للتعليم والتعلم عبر تثبيت الأهداف وتشخيص الخلل والعمل على متابعة جميع النشاطات والتأكيد على الجوانب الايجابية في العملية التربوية ومعالجة الأخطاء.

٢- خلق جو ديمقراطي أخوي في المدرسة بينه وبين الهيئة التدريسية.

٣- الأهتمام بالتدريب عبر إقامة الدورات التدريبية والتطويرية على أن يساهم المشرفون مساهمة جادة في هذا المجال .

٤- تحسين وتطوير المناهج والكتب بما يناسب درجة تطور المجتمع وتقديم المقترحات والملاحظات بشأن ذلك.

٥- تقييم عملية التعليم والتعلم.

الخطوات التي يجب أن يتبعها المشرف لتنفيذ مهامه و تحقيق أهدافه :-

١- زيارة عوائل الطلبة في بداية السنة الدراسية.

٢- القيام بالزيارة التوجيهية للمدرسين والاجتماع بهم.

٣- الاشراف على امتحانات نصف السنة والامتحانات النهائية.

٤- تدقيق معدلات السعي السنوي للصوف المنتهية.

٥- تعيين مدراء و مراقبي المراكز الأمتحانية للأمتحانات العامة والأشراف على تنظيم هذه المراكز.

٦- تدقيق نتائج الأمتحانات العامة للصفوف المنتهية وكذلك الصفوف غير المنتهية.

٧- المشاركة في اللجان التدقيقية.

ولما كان المشرف قائداً تربوياً فيجب أن يتصف بصفات مهمة كي يتمكن من أداء واجباته ومن هذه الصفات :-

١- أن يكون قدوة للمدرسين وأن يكون ملماً الماماً جيداً بمادة إختصاصه وعلى اطلاع واسع بالكتب والمناهج المقررة.

٢- أن يكون مطلعاً على ما يستجد في حقل التربية والتعليم من تطورات وتغيرات.

٣- توجيه المدرسين بالأهتمام بالتحصيل المستمر والرجوع الى المصادر في مجال إختصاصهم.

هناك عقبات كثيرة تحول دون قيام مؤسسة الأشراف التربوي الأختصاصي لتنفيذ مهامه بنجاح منها :

١- كثرة الطلبة في كافة المدارس والمراحل الدراسية وقلة الأبنية المدرسية.

٢- النقص في عدد المدرسين وخاصة في إختصاص اللغة الانكليزية والتربية الفنية والرياضة.

٣- كثرة المدرسين المتمتعين بالاجازات ﴿ بدون راتب – الأمومة والمرضية ﴾

٤- كثرة عدد الكتبة والموظفين وقلة العمال الخدميين.

٥- الظروف الأقتصادية بعد الأنتفاضة أدت الى زيادة عدد المدرسين في بعض المدارس وقلتهم في مدارس أخرى بسبب إرتفاع أجور النقل.

٦- لفتح مدارس جديدة من ملحقة وتكميلية في المدارس الابتدائية جعلت الحاجة الى المدرسين ضرورية وملحة .

٧- عدم صرف أجور المحاضرات في مواعيدها.

٨- قلة الكتب المدرسية.

٩- قلة المواد المختبرية في كثير من المدارس.

١٠- زيادة المشكلات ﴿ ادارية – مدرسين – طلبة ﴾ في المدارس.

أسباب تدني وضعف فعالية مؤسسة الأشراف التربوى الأختصاصي :-

١- سحب صلاحيات نقل المدرسين وتعيينهم في الأماكن الشاغرة منها.

٢- عجز بعض المشرفين من القيام بأعمالهم وواجباتهم بصورة جيدة ، لأن تعيين هؤلاء تم خلافاً للأسس القانونية ودون توفر الشروط المطلوبة فيهم ومن هذه الشروط :-

١- إكمال المشرف (١٥) سنة في خدمة تدريسية.

٢- قيام المشرف بتدريس الصف السادس الأعدادى لمدة لاتقل عن ثلاث سنوات وحصوله على نسبة نجاح عالية.

٣- ممارسة الادارة المدرسية لمدة لاتقل عن (٥) سنوات.

٤- اتصافه بسمعة جيدة وأخلاق عالية ومؤمن بالمبادىء الوطنية والقومية.

التوصيات والمعالجة

١- وضع خطة مدروسة لبناء المدارس في الأماكن التي هي بحاجة اليها وأن يشارك أحد المشرفين في تصميم البناية.

٢- الأعتماد على خريجي المعاهد المركزية للمعلمين لسد شواغر المدارس المتوسطة .

٣- أعطاء المشرفين الصلاحيات الكافية في مجال نقل المدرسين وتنظيم ملاكات المدارس.

٤- نقل المدرسين من ذوى العاهات الى وظائف أخرى.

٥- تعيين مرشد تربوى في كل مدرسة متوسطة وثانوية.

٦- صرف أجور المحاضرات في نهاية كل شهر.

٧- تعيين المشرفين الاختصاصيين من المدرسين ذوى الكفاءات العالية ومن المتصفين بالصفات الخلقية والوطنية.

٨- الأسراع بطبع الكتب الجديدة المؤلفة بعد الأنتفاضة المباركة.

ثانياً : الإشراف التربـوى

الإشراف التربوى : يختص الإشراف التربوى بالإشراف على جميع الأمور التربوية والتعليمية للمدارس الإبتدائية ويتم توزيع الأمور والواجبات وتنفيذها على أساس (الاختصاص العام) أما فيما يتعلق بدروس اللغة الأنكليزية والرياضة والفباء فإشرافها إختصاص.

« الواجبات والأعمال اليومية للمشرفين التربويين »
المهام الإشرافية

تقسم الى قسمين :

أ- **الجانب الإداري :** يتضمن الإشراف على جميع الأعمال الإدارية للمدارس من واجبات المدراء والمعاونين كالدوام والملاك وتوزيع الدروس والامتحانات واجتماع الآباء والمعلمين وكل ما يتعلق بالموظفين والعمال.

ب- **الجانب الفني :** يتضمن الإشراف على مهام المعلمين كالتوجيه التربوى وطرق التدريس والخطة يومية والسنوية والمناهج وتقويم المعلمين ونسب النجاح في الدروس والوسائل التعليمية إن (٨٠٪) من الواجبات الفنية والإدارية (في عملية التربية والتعليم) تقع على عاتق الإشراف التربوى.

كُتِبَ وسُمِعَ كثير عن الإشراف التربوى لايمكن أن نذكر هنا جميع هذه الأمور ولكن نوضح أهمها وأكثرها فائدة فيما يلي:

١- فيما يتعلق بمفهوم الإشراف التربوى إتفق علماء التربية الحديثة على أن الإشراف عبارة عن نشاط موجه يستند على الدراسة الموضوعية هدفه خدمة معظم الذين يعملون في مجال التربية والتعليم لأجل رفع المستوى العلمي والمهني لهم الذى يؤدى بدوره الى رفع مستوى التربية والتعليم وتحقيق أهدافها.

٢- إن عدداً من التربويين كان لهم آراء في الإشراف التربوى وتعريفهم له كالآتي:

* **برجز** : هو جهد منظم ومستمر لأجل النمو الذاتي للمعلمين لكي يعملوا بفعالية لتحقيق الأهداف التربوية.

* **الموسوعة التربوية** : الإشراف برنامج منظم لتحسين وتطوير العملية التعليمية.

* **محمد حامد أفندى** : يعمل لتطوير وإنجاز عمليتي التعليم والتعلم.

يمكن القول بان الإشراف التربوى عبارة عن مجموعة من الأنشطة والإجراءات المنظمة لأجل تحسين أداء المعلمين في واجباتهم الأساسية المساندة لعملية التربية والتعليم.

أهداف الإشراف التربوي

١- التطوير والتحسين لمستوى المعلمين المهني والعلمي.

٢- إثراء المنهج التعليمي عن طريق تقديم البحوث والدراسات.

٣- التوظيف الفعال للوسائل التعليمية في عمليتي التعليم والتعلم التي تنسجم مع المجتمع.

٤- توطيد العلاقة بين المدرسة والمجتمع.

٥- العمل لأجل رفع مستوى التعليم والتعلم.

٦- تبادل الخبرات بين المدارس.

٧- إستخدام المستجدات التربوية في تطوير التربية والتعليم.

٨- التنظيم والتوجيه وإبداء النصح ومتابعة العملية التربوية والتعليمية في المدارس.

٩- تقدير المدرسين المتميزين.

١٠- معالجة مشكلات المدارس بالتنسيق مع الجهات المختصة.

وظائف الإشراف التربوي

١- تنظيم عمليتي التعليم والتعلم وتحسين مجالهما.

٢- مساعدة المعلمين لأجل النمو المهني لهم في إطار مسؤوليتهم عن العملية التربوية بغية رفع المستوى التعليمي.

٣- تأمين المستلزمات الضرورية للتلاميذ وتوفير التعليم المناسب ، تنظيم المنهج الفعال لهم.

٤- الزيارة الميدانية للمدارس والصفوف التعليمية وتنظيم أوقات الزيارات.

٥- التوجيه والارشاد بصورة مستمرة للعاملين في مجال التربية للوصول الى الأهداف التربوية.

٦- الأهتمام بالأنشطة والوسائل التعليمية وتثمين العمل الجيد.

٧- التقويم.

٨- المتابعة.

٩- تحمل المسؤولية في القيادة الجماعية.

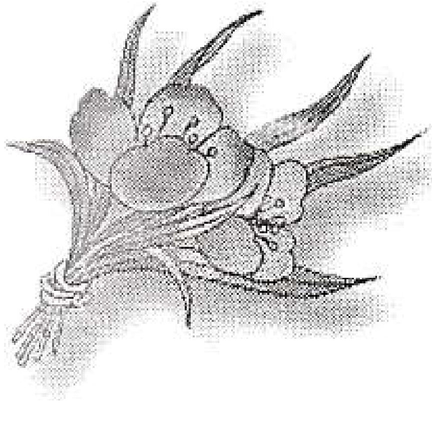

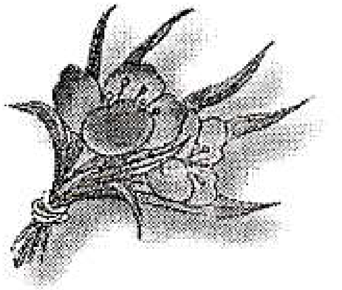

مهارات المشرف التربوى

١- التعليم الفعال لتحقيق الأهداف التربوية.

٢- دراسة المناهج وتحليلها وتطويرها.

٣- الاتصال السريع والمستمر مع الآخرين.

٤- صياغة وتخطيط المناهج والتدريب.

٥- التقويم العام للمنهاج التربوى.

٦- تنظيم العمل الجماعي.

٧- تقديم البحوث والدراسات عن المواضيع العلمية والتربوية.

٨- التأثير على الآخرين في مجال عمله بدافع ذاتي.

٩- أن يكون له الثقة والقناعة بالنقد البناء.

١٠- أن يكون مبدعاً في عمله.

١١- أن يجيد الإصغاء لجميع الآراء والمقترحات والإستفادة منها ويكون دبلوماسياً.

١٢- يحكم بالعقل ولايحكم بالعاطفة.

مبادىء الإشراف التربوى

١- تصحيح أوضاع التعليم والتعلم بشكل عام.

٢- الإستعانة بالمبادىء العلمية و الديمقراطية.

٣- الإشراف التربوى عبارة عن المرونة في الأعمال التي على عاتقه.

٤- الإشراف التربوى خلق قيّمة.

٥- الإشراف التربوى عامل وطريقة مرئية وفق خطة مدروسة وفضيلة.

٦- يقاس الإشراف التربوى حسب أهدافه المدروسة.

٧- الإشراف التربوى عمل مهنىُ.

٨- الاشراف التربوى مقياسه أهدافه التربوية.

مصادر سلطة الإشراف التربـــوى

١- على شخص معين أو قبيلة يستطيع أن يحكم الآخرين بحكم التقليد.

٢- السلطة عن طريق شخصية موهوبة (قائد) كأنما إعطي له السلطة من قبل قوة غير طبيعيـــة وان الناس يؤيدونه ويطيعونه ويدافعون عن آرائه.

٣- السلطة القضائية هذا النوع من السلطة قائم على المبادىء (المثل العليا للإنسان) ويعمل علـــى قوانينه ولكن هناك نوع آخر من السلطة الذى ظهر في السنوات الأخيرة وهو يعتمد على العـــادات والخبرات.

يقسم فرانش دابين السلطة الى خمسة أنواع :

١- سلطة تدار بالمقابل.

٢- السلطة الجبرية.

٣- السلطة القانونية.

٤- سلطة تقام على أساس الخبرة.

٥- سلطة تدار على أساس الشخصية.

عندما ترجع من الإشراف التربوى هذه التقسيمات أو الطرق ينبغي على المشرف التربوى أثناء قيامه بزيارات المدارس الأستفادة من هذه السلطات.

تطور الإشراف التربوى حسب الأراء الجديدة والمعاصرة

تكوين الإشراف التربوى من حيث زياراته للمدارس والمعلمين وملاحظاته و التعرف على أعمالهم وطريقة تعليمهم كما هي :

زيارة المعلمين وتحديد أخطاءهم وتكملة نواقصهم أثناء قيامهم بالتعليم ونشاطاتهم التعليمية ونتائجهم

وفي هذا المنظور يقول الدكتور ﴿ **سعيد التل** ﴾ :

إن عمل المشرف التربوى هو تحديد الخطأ والنواقص أى ليس التصحيح كي يقوم باللوم أو التوبيخ أو العقاب للمعلمين.

وهذا النمط من الإشراف التربوى له خصوصية منها :

١- يحسب المشرف بأنه أعلم من بقية المعلمين.

٢- يحسب المشرف كأنه هو يعلم الطريقة المناسبة للتعليم وحده.

٣- يعتبر المعلم بأنه عنصر ضعيف في عملية التعليم.

٤- المشرف التربوى هو وحده له سلطة يستند على القوة ولايحترم آراء المعلمين.

٥- يعلم بان الإشراف التربوى عمل فردى وهدفه الكشف عن النواقص بدون أن يكون له آراء مرجحة للمعالجة.

٦- إن تقييمه لعمل المعلم يتم عن طريق نتائج إمتحانات الطلبة فقط.

هذه الطريقة في الإشراف أدت الى حدوث نتائج سلبية تجاه المعلمين وفي القديم كان ينظر الى المشرف بأنه يتبع النواقص فقط وفي النتيجة أصبح المشرف عائقاً في تطوير عملية التعليم وهبوط مستوى التربية والتعليم لذلك إن أكثرية الدول قاموا بالعدول عن هذا النمط من الإشراف واقاموا مكانه الإشراف التربوى الجديد. لإن المشرف التربوى يهتم بمساعدة المعلمين وتعاونهم في عملية التربية والتعليم ولهذا الغرض يعرُف هذا النمط من الإشراف التربوى:

هو عمل إنساني إجتماعي هدفه رفع المستوى المهني للمعلم الى أعلى درجة في سبيل أعلاء القدرات التعليمية إذن الإشراف التربوى عبارة عن عملية ديمقراطية تعاونية مابين المشرف والمعلم مع إن الإشراف التربوى حتى الآن ليس له نظرية شمولية كي يقوم على أساسها لأن الإشراف هدفه تطوير عملية التعليم وإن للبيئة تأثيراً كبيراً على هذه العملية وهذه العوامل قامت بتطوير الإشراف التربوى كي تقوم عليه تحولات منظورة لأنه يهتم كثيراً بذات المعلم وعملية التعليم والتعلم ولهذا يقول الأستاذ ﴿حسن حسين﴾ :

إن العمل الجماعي والتضامن من المبادىء التي تنظر اليهما أساساً للإشراف التربوى.

الأعمال الأساسية للإشراف التربوى

١- اغناء وتطوير البرامج لإنه عامل أساس للوصول الى الأهداف .

الإشراف على التعليم والتعلم وتنظيمه يجب أن يهتم بالمبادىء الآتية :-

أ - أن يشعر التلميذ بمحاسن التعلم.

ب - يجب على التلميذ أن يشارك مشاركة فعالة في عملية التعلم.

جـ - كل تلميذ حسب قدرته لان هناك فروق فردية بين التلاميذ في القدرات والاحتياجات الخاصة بالتعلم.

د - تخمين النتيجة عمل مهم في عملية التعلم.

٢- الانماء والاعداد المهني للمعلمين خير طريق ووسيلة ، لغرض التدريب واعداد المعلمين.

أساليب الإشراف التربـوى

قبل كل شيء يجب على المشرف أن يعتقد بالنقاط الثلاث الآتية ثم القيام بتطبيق تلك الأساليب :

١- المفهوم التربوى لكل أسلوب.

٢- صفات كل الطرائق.

٣- تطبيق كل طريقة.

أنواع أساليب الإشراف التربــــوى

١. زيارة الصف.
٢. المحاضرة.
٣. الدرس التدريبي.
٤. الاجتماع / المجلس التربوى.
٥. المشاهدة (زيارات متبادلة)
٦. تقديم المعلومات.
٧. مجاميع التلامذة.
٨. المشاغل التربوية . (المرسم - المختبر).
٩. بين مجموعة من الأصدقاء . (الإشراف)
١٠. حلقة تدريبية (متجول) قافلة تربوية.

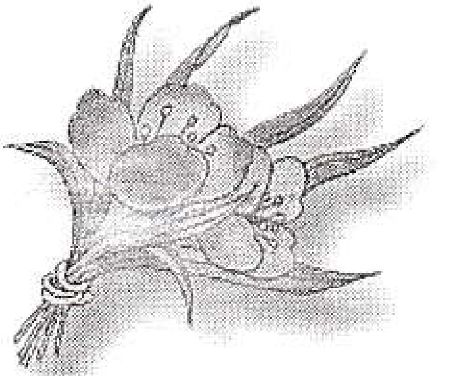

التقويم

هو بيان قيمة عمل أو شئ كما ونوعاً ، أو هو الحكم على جودة أو رداءة موضوع أو عمل أو مشكلة.

الأهداف الرئيسية من التقويم

يعتبر المشرف التربوي أداةً فعالة في عملية التقويم ، لذا يجب معرفة القصد والهدف من تقييم المشرف التربوي كي يتسنى لنا تطبيق العمل التربوي كما هو.

ومن هذه الأهداف :

١- معرفة التغييرات الضرورية والمستمرة في طرق التدريس عند المعلمين وتطوير مهنتهم التعليمية وكذلك الأمر بالنسبة لمدراء المدارس ومعاونيهم.

٢- مراعاة الجوانب التربوية المتغيرة في تربية الطلاب ومتابعتها. ولما كان الانسان متطلعا دوماً نحو الاصلاح والتطور ، لذا فان عملية التقويم تعد عملية مستمرة تسير مع حياة الانسان وتطلعاته.

والأطراف المساهمة في عملية التقويم هي :

﴿ المعلم - المشرف - المسؤول الأعلى ﴾

تطوير الاشراف التربوي

يعتبر الاشراف التربوي مؤسسة مهمة وفعّالة في تطوير وتقدم عملية التربية والتعليم ، لذا فاننا كلما ساهمنا في الأهتمام بها وتطويرها نحو الأفضل ، نكون قد ساهمنا بقدر أكبر في تطوير عملية التربية نحو الأفضل . ونرى ان متابعة هذه النقاط والاهتمام بها قدر الامكان تدفع بها (بهذه المؤسسة) الى التقدم والتطور من الناحية التربوية :

١- قبل كل شيء وقبل كل خطوة علينا من الآن فصاعداً ، أن نختار المشرفين التربويين من بين المعلمين الذين تتوافر فيهم الشروط القانونية والعلمية والاجتماعية الكاملة مثل :

أ - ان يكون مؤمناً بالفلسفة التربوية ، والسياسة التربوية وان تتوفر فيه الأهداف العامة والخاصة.

ب- أن يكون المستوى الثقافي العام لديه عاليا بصورة تساعده على تطوير حدود ومستويات التربية داخل اطار المدرسة والمجتمع والمحيط .

جـ- أن لاتقل خدمته الفعلية عن (١٥) خمس عشرة سنة وأن لاتقل خدمته الادارية عن (٥) خمس سنوات .

د - أن يكون مشتركاً في دورة الاشراف التربوي.

هـ- أن يكون ذا سمعة حسنة وأن تكون علاقاته مع الطلبة وأولياء أمورهم حسنة.

٣- تطوير المناهج الدراسية : يعتبر هذا التطوير جزءاً من تطوير الاشراف التربوى لـذا يجب أن يحظى هذا الجانب بالاهتمام التام معتمدا على الاسس الآتية:

أ- يجب أن يكون تطوير المناهج متسلسلا مع متطلبات التطوير ·

ب- لما كان تطوير المناهج ذا صلة بمتطلبات الطلبة والمجتمع لذا يجب أن يكون شاملاً ومتعـــــدد الجوانب·

جـ- على جميع الأطراف ذات العلاقة ، المشاركة في هذه العملية كالطالب والمعلم والمدير والمشرف والمجتمع (كممثلين)·

لإن في ذلك حفاظاً على مصالح الجميع · كما يجب أن تكون العلاقة بين الاطراف المسؤولة عن البرامج والمشرفين التربويين علاقة وطيدة·

عـ- تطوير البرامج بحاجة الى التنظيم والاعداد وتهيئة ظروف ملائمة لتهيئة الأجواء الملائمة للتعليم وتطوير الأهداف المتوخاة من (من التطوير) ·

المعوقـــات التى تقف أمام الاشراف التربـــوى

لكي تكون هذه المعُوقات واضحة وصريحـة ، وهـي الـتي تسـاهم في تأخـير وأضعـاف الاشـراف الـتربوى مساهمة فعالة · نبين هذه المعوقات ضمن نقاط آملين ايجاد الحلول السليمة لها جميعاً كي نقلع جذورهـا الى الأبد :

أ - المتطلبات الضرورية

١- مع أن عدداً كبيراً من المشرفين التربويين والعمال والموظفين يعملون في هذه الدائـرة التربويـة ، فان هذه الدائرة لاتملك بناية خاصة بها تتناسب مع العمـل الوظيفي للمشـرفين ، كوجـود غـرف خاصة للمستلزمات التربوية ، قاعات خاصة بالاجتماعات والانشطة التربوية ، وهـى تكـون ضيفـاً مقيماً كل سنة مع دائرة·

٢- هناك تقارير وكتب وجداول عمل وقوائم السفر وخطط المشرفين ومـلازم خاصـة بمـواد الدراسـة والدورات التدريبية وتنظيم الملاكات ، تصل يومياً واسبوعياً وشهرياً الى هذه الدائرة ، وهي الـتي تفتقر حتى الى جهاز (رونيو) مما يدفعنا الى أن نلجأ الى الطبع خارج الدائرة أو نكتبها يدوياً·

٣- مع أن عدد المشرفين التربويين في هذه المؤسسة يصل الى (٨٤) أربعـة وثمـانين مشـرفاً موزعـين على (٧٠٠) سبعمائة مدرسة تابعـة لمحافظـة السـليمانية فـان هـذه المؤسسـة التربويـة تفتقـر الى سيارة نقل المشرفين بين المؤسسة والمدارس ، ومدرسة أخرى ، علمـاً بـأن هنـاك جـهات تابعـة للتربية لاتعمل مدة شهر ، ما تعمله مؤسستنا في يوم واحد·

٤- هناك حالات ضرورة قصوى نحتاج فيها الى القرطاسية وعند التأخير في أحضارها نضطـر للجـوء الى السوق وقد نفشل في الحصول عليها كاملة لعدم توفرها الحاجة المرجوة·

ب- الجوانب الفنية

نرى أن هذه النقاط تشكل عائقاً مباشراً أو غير مباشر أمام تطبيق أعمالنا المرجوة:

١- عند تعيين عدد من المشرفين التربويين لم تطبق بحقهم الشروط الواجب توفرها فيهم.

٢- قلة الدورات المخصصة لاعداد وتدريب المشرفين التربويين.

٣- عدم اعداد المعلمين المتخرجين من المعاهد اعداداً شافياً ينسجم وواقع التربية والتعليم والمناهج الدراسية للمرحلة الأبتدائية كمواضيع الألفباء ورياض الأطفال وطرق التدريس المتبعة لتدريس المواد الدراسية.

٤- عدم توفر العدد الكافي من الكتب والمناهج الموحدة للمواد الدراسية التي تتلائم وروح العصر في ميادين العلم والتربية بحيث تنسجم مع الدراسة الأبتدائية. كذلك عدم توفر العدد المطلوب من معلمي التربية الفنية والتربية الرياضية مما جعل أكثر المدارس تفتقر الى هذين العنصرين أو أحدهما.

٥- هناك عدد من المشرفين ، مختصون بمواد اللغة الانكليزية والرياضة والألفباء ورياض الطفال . لكن عددهم لايكفي ومتطلبات التربية الحديثة ، حيث أنهم لقلة عددهم لايستطيعون تغطية جميع المدارس فعلى سبيل المثال لا الحصر فان هناك مشرف تربوي مختص واحد بمادة الألفباء وهو يشرف على (٧٠٠) سبعمائة معلم.

٦- كثرة تنقل المعلمين طيلة أيام السنة الدراسية والإجازة الممنوحة من غير راتب في غير وقتها للمعلمين والمعلمات تؤثران سلبا على سير العملية التربوية والدوام في المدارس ، ونتائج الأمتحانات.

٧- التقويم جانب مهم من جوانب العملية التربوية واحد أهم وظائف المشرف التربوي ، لذا نرى أن تطبق هذه العملية وفق أسس واتجاهات العصر . ويتم ذلك بمعرفة : من يستطيع أن يقوم؟ كم تستغرق مدة التقويم من السنين ؟

و تتم هذه العملية دون أن تصل الى أهدافها المرجوة وذلك للأسباب الآتية :-

أ - عدم وجود الوقت الكافي للمشرف لزيارة المعلمين كي يتمكن من أعطاء القرار الراجح بسبب تحديد جولات المشرفين للمدارس خارج المحافظة ﴿ مدينة السليمانية ﴾ بواقع (٨) ثمانية أيام شهرياً وهذا لايكفي لأكمال هذا العمل التربوي.

ب- التنقلات والاجازات المستمرة للمعلمين تؤديان الى التغيير المتواصل في جداول توزيع الدروس مما يؤدي الى ترك عدد من المعلمين من التقويم.

جـ- يفتقر عدد من المشرفين الى شروط (شخصية المقوّم) لانهم لم يدخلوا الاشراف من باب الشروط القانونية ولم يشتركوا في دورات تدريبية خاصة.

ء - عدم الاهتمام الكامل والتام بنتائج التقويم للأسباب الآنفة الذكر.

٨- كافة أقسام التربية تحظى بكمية ولو قليلة من الأموال لشراء ضرورياتها عدا هذه الدائـــــرة (الأشراف التربوي) التي لم تحظ ولو بدينار واحد من النثرية مما يدفع بالمشــــرفين الى أن يخصصوا جزءاً من رواتبهم لسد بعض الحاجيات الضرورية . يبدو أن هذه الدائرة لاتزال تلعب دوراً هامشياً والا فلمَ هذا الإهمال؟!

مقترحاتنــــا

مقترحاتنا لسد نواقص وإحتياجات الاشراف التربوى

١- الالتزام بأساسيات القوانين والانظمة لاختيار المشرفين والمدراء والمعاونين والعمل بقرار رئاسة مجلس الوزراء حسب كتاب وزارة التربية المرقم (٧٠٢٥) في (٢٠٠١/٩/٢٦) ٠

٢- الاهتمام بزيادة دورات التقوية للمشرفين ٠

٣- تأمين الكتب اللازمة لجميع الطلاب وفقا للبرامج الحديثة بمساعدة المشرفين ٠

٤- تحديد الشروط بالنسبة لمشرفي التربية للمواد:-
اللغة الانكليزية والرياضة والفنية وذلك بالاعتماد على خريجي المعاهد المركزية وعلى ان تكون لهم (١٥) سنة من الخدمة في مجال التربية لمواد التربية الرياضية والفنية أما بالنسبة للغة الانكليزية فيجب أن تكون خدمة المعلم (٢٠) سنة شرط أن يكون قد درس اللغة الانكليزية فعلا٠

٥- زيادة عدد الزيارات للمشرفين من ٨ – ١٠ ٠

٦- تأمين بناية مناسبة لكلا الاشرفين مع تأمين أجهزة طباعة وتجليد وكومبيوتر وسيارة٠

٧- تأمين النثرية من بداية السنة الدراسية للمدارس٠

٨- إنشاء بناية مدارس جديدة مناسبة لاعداد الطلاب على أن يكون هناك إتصال دائم بين المشرف والمدرسة٠

٩ تنسيب خريجي المعاهد من ذوي أختصاص اللغة الانكليزية والتربية الرياضية والفنية الى المدارس المتوسطة٠

١٠- صرف أجور المحاضرات شهرياً في أوقاتها مع زيادة أجور المحاضرات٠

١١- فتح مجال المحاضرات لجميع المواد الدراسية٠

١٢- إعادة صلاحية المشرفين في أعمالهم دون التدخل فيها٠

١٣- طبع الكتب المدرسية المقررة بعد الانتفاضة بأسرع وقت ممكن٠

١٤- وضع أسس ونظام للأجازات الطبية والاجازات بدون راتب٠

١٥- زيادة الفروع العلمية لكلية التربية في جامعة السليمانية الى جانب اللغة الكردية والعربية٠

١٦- جمع قوانين وأنظمة وزارة التربية وطبعها بكراس يوزع سنوياً على المدارس للعمل بمقتضاه٠

١٧- تخفيض حصة الوزارة والتربية٠ من عائدات حوانيت المدارس ، من ٤٠٪ الى ٢٠٪٠

١٨- توزيع الكتب والقرطاسية على المدارس قبل بدء السنة الدراسية بمساعدة الاشراف التربوى٠

١٩- إقامة الدورات للمعلمين من ذوي الخدمة الطويلة في مجال الاجتماعيات وتنسيبهم الى المدارس المتوسطة بوظيفة مساعد باحث إجتماعي٠

٢٠- الاهتمام بمادة التربية الأسرية لأهميتها للطلبة وتعيين مشرف متخصص لها٠

٢١- القيام بالأعمال حسب القوانين والأنظمة المرعية والابتعاد عن أسلوب الترضية في التعامل٠

٢٢- نقترح تخصيص مشرفين متخصصين (إداريين وفنيين) لان الاشراف التربوى ينقسم الى إدارى وفني٠

في الختام نرجو الاهتمام بهذه المقترحات والأخذ بها لأن هذه المقترحات تسهم برفع العملية التربوية

المعاهد والتدريب

(التدريب في الحاضر و كيفيه تقويته فى المستقبل)

ان عملية تدريب المعلمين فى جميع المراحل التعليمة عملية حيوية و مستمره جنبا الى جنب مع العلوم المعاصرة ، والتدريب
تستلزم التطور و التجديد حسب الظروف السياسية و الاجتماعية و الاقتصادية السائده فى بلادنا و على هذا الاساس تستوجب التدريب فى البلدان الفقيره و المتاخرة بشكل اسعاف فوري كعملية تامين الغذاء و الدواء و اذا لم تعالج عملية تدريب
المعلمين بجميع اشكالها في وقت المناسب تسبب تعقيد و اضطراب في عملية التربية و التعليم و بالتالي تؤثر سلبيا في تيسير المجتمع نحو الأنحطاط و التأخر ·

تتضمن التدريب المواضيع الاتية : —

١ – دورة اعداد المعلمين وتدريسهم المواضيع التربوية والطرق التدريس وعلم النفس و الوسائل التعلمية بشرط ان لاتقل مدة هذه الدورات عن ثلاثة اشهر ·

٢ – دورة تدريبية لتقوية مواضيع التعليمية تدوم ثلاثة اسابيع الى ستة اسابيع ·

٣ – دورة تدريبية قصيرة لمدة مابين خمسة الى عشرة ايام ·

٤ – حلقة دراسية لموضوع معين تدوم من يوم واحد الى اربعة ايام ·

٥ – حلقات عملية لتصنيع مواد معينة تدوم من يوم واحد الى اربعة ايام ·

٦ – دروس تدريبية لموضوع معين و هدف معين تدوم مدتها (٤٥) دقيقة اولاتزيد على ساعة واحدة ·

٧ – عقد ندوات للمعلمين فى موضوع معين و لمدة محدودة ·

٨ – عقد سيمينارات بوجود عدد من المختصين فى الموضوع معين لمناقشتها ·

٩ – استضافة مختص ما او عدد من المختصين فى الموضوع معين لمناقشتها و ايضاحها ·

١٠ – فتح معارض علمية و تربوية يكون موجها لموضوع ما او لعدة مواضيع ·

١١ – السفرات العلمية و التربوية لمعرفة جميع الجوانب المستهدفة عن قرب ·

١٢ – عرض الافلام العلمية و التربوية فى قاعات كبيرة بواسطة (السينما و الفديو وجهاز اوفرهيد و بروجكتر سلايد و التلفزيون ·

١٣ – عقد مسابقات علمية و تربوية بين مجموعتين فى موضوع معين ·

١٤ – ارسال قافلة تربوية من المختصين فى اختيصاصات مختلفة فى عدد مواضيع الى مناطق بعيدة مجهزين باجهزة فيديو و التلفزيون لعرض اشرطة مسجلة و وسائل تعلمية و اجراء المناقشات حولها ·

يوجد فى اقليم الكردستان اربع مديريات للاعداد و التدريب وهي (السليمانية – كركوك – رانيه – كويسنجق) و لضمان تنفيذ اجراء التدريبات بصورة صحيحة و مفيده يجب ان يولي بها الاهتمام زائد من حيث كمية و نوعية و لتقوية هذه عملية التربوية بصورة صحيحة نقترح مايلى : —

١) تأمين بناية تحتوي على (١٠) عشرة قاعات و (٦) ست غرف للموظفين و غرفتين للمخزن و غرفة للحراس و غرفة للعمال و اخرى للطباعة و الرونيو و الاستنساخ و قاعتين للمختبر ·

٢) تامين المواد الضرورية و الاجهزة الكافية (سته اعداد لكل نوع) للاستخدامها في الدورات التدريبية مثل اوفرهيد سلايدبروجكتر سينما و كومبيوتر ·

٣) تأمين احدث المصادر العلمية و التربوية في مجالات التدريب و الاهتمام الزائد بمكتبات مديريات الاعداد و التدريب و تزويدها بالمصادر العلمية و التربوية الحديثة ·

٤ – اعادة النظر ببرامج الدورات و أخذ التطورات العالمية الناتجة في هذا المجال بنظر الاعتبار و الاهتمام بورشات العمل كي يتدرب فيها التلاميذ على التفكير لتكوين الشخصية المناسبة لهم و بذلك يتم عرس روح الوطنية و القومية لديهم ٠

٥) تامين التيار الكهربائي بصورة دائمة لتسهيل ادامة الدورات طيلة ايام السنة ٠

٦) تامين سيارة خاصة بشؤن الدورات مجهزة ب (مولدة كهربائية و فيديو و تلفزيون و راديو مسجل و سينما ٠

٧) احياء اللجان العلمية المتخصصة لمراحل رياض الاطفال و الابتدائية و المتوسطة و الاعدادية ولتي تفيد كثرا ولاتكلف

شيئا يذكر ٠

٨) تأمين الكوادر التربوية من الشباب ومن ذوي الخبرة الجيدة والذين ادوا واجباتهم بصورة ممتازة

٩) لاتستخدم الدورات والنشاطات التربوية كاداة للاغراض جانبية بعيدة عن التربية بل يجب ان تكون المشاركة فيها حسب التعليمات و الظوابط السائدة ٠

١٠) تخصص وزارة التربية مبالغ مالية سنوية حسب امكانياتها دامة تدريب المعلمين مع وضع برامج خاصة بها ٠

١١) من المستحسن ان تقام دورات تدريب المعلمين خلال عطلة نصف السنة و الربيعية او فى اوقات لاتؤثر سلبا على الدوام ٠

١٢) تقام دورات بتسيق تام بين مديرية الاعداد و التدريب و وحدتي الاشراف التربوى و الاختصاصي و يجب الالتزام بالتعليمات ٠

١٣) يجب ان يعين المحاضرين من قبل لجنة متخصصة حسب الاختصاصاة وليس على اعتبارات جانبية ٠

١٤) تخويل مديرية الاعداد والتدريب باستخدام مامل صلاحياتها في مجال عملها بعيدا عن التدخلات ٠

١٥) في حالة تخصيص ميزانية خاصة من قبل وزارة التربية او من قبل المنظمات يجب استحداث وحدة حسابية فى مديرية الاعداد و التدريب تعمل بأسس خاصة بالحسابات ٠

١٦) تأمين الاجهزة الخاصة للطبع باللغات الكردية و العربية والانكليزية و اجهزة الاستنساخ و اجهزة الحفرالكتروني

١٧) اشراك الكوادر الخاصة بالتدريب لدورات المقامة داخل أوخارج اقليم الكردستان لتحسين و لتقوية اداءهم التدريبة

١٨) اشراك مديرية الاعداد و التدريب اوماينوب عنه من مراكز اللجان الخاصة بالتدريب لدى المنظمات الاجنبية او من لجان الخاصة بتنظيم الملاك و اللجان التربوية الاخرى ٠

١٩) احياء و اعادة تشغيل مركز العلوم و اعادة تنظيم المختبرات الخاصة بها و وتجهيزها بالمواد الضرورية و الاجهزة اللازمة و تعين كوادر متخصصه له ٠

٢٠) فتح دورات خاصة بتدريب المعلمين للتربية الفنية فى المركز الاشغال اليدوى بجميع اقسامها و تأمين جميع مستلزماتها من الاجهزه الضرورية و مواد الاولية لاستخدامها في دورات الاعمال اليدوية لاحياء التراث الشعبى و التى هىخاصة بشعبنا الكردى والحرص على عدم ضياعها و تزويد المديريات الاربع الموجودة فى اقليم الكردستان بهذه المستلزمات ، اضافة الى حاجيات المشتركة لمديريات الاربعة المذكورة : –

١ - الاعداد و التدريب فى رانيه : -

لم تستكمل بناءها لحد الآن ، تقوم بتنفيذ اعمالها عن طريق مديرية الاعداد والتدريب في السليمانية وهي بحاجة ماسة لاستكمال جميع حاجيتاتها ٠

٢ - مديرية الاعداد والتدريب فى كويه : -

تأسست سنة ١٩٩٧ م عدد العاملين فيها (٨) ثمانية عدى المدير ، قامت بتنسيق مع مديرية الاعداد والتدريب فى السليمانية و مع منظمات يونسيف و يونسكو و S .C .F بفتح (٣٢) دورة لمعلمي الابتدائية و مدرسي المتوسطة و الاعدادية و لرياض الاطفال ٠

٣ - مديرية الأ عداد و التدريب فى كركوك : -

تأسست سنة ١٩٩٤ م قامت بتنسيق مع مديرية الاعداد و التدريب فى السليمانية بفتح عدة دورات تدريبية لرياض الاطفال ومراحل الابتدائية و المتوسطة و الاعدادية و يطالبون بفتح مركز كومبيوتر لهم ٠

٤) مديرية الا عداد و التدريب فى السليمانية : -

قامت هذه المديرية بالنشاطات الآتية :

فى سنة ١٩٩٧ م قامت بتدريب ١٣٢٧ متدرب

فى سنة ١٩٩٨ م قامت بتدريب ٢٩٠٥ متدرب

فى سنة ١٩٩٩ قامت بتدريب ٥١٦٦ متدرب

فى سنة ٢٠٠٠ قامت بتدريب ١١٠٢٦ متدرب

فى سنة ٢٠٠١ قامت بتدريب ٤٤٠٦ متدرب

وبلغ عدد من المستفيدين من هذه الدورات ٢٤٨٢٥ متدرب و متدربة ٠

((المعاهد المركزية))

نقصد من فتح هذه المعاهد اعداد المعلمين للمدارس الابتدائية فى اقليم كردستان و تقبل فى هذه المعاهد خريجوا الدراسة الاعدادية بفرعيها العلمي و الادبي عن طريق القبول المركزى و يكون الدراسة فيها سنتان ، والمعاهد الموجودة فى الوقت الحاضر هي : -

١ – المعهد المركزي فى السليمانية : تاسس سنة ١٩٩٢ م ويتكون من ستة اقسام وهي (اللغة الكردية ، اللغة العربية ، اللغة الانكليزية ، العلوم الرياضيات ، الاجتماعيات و الرياضة) •

٢ – المعهد المركزي فى حلبجة :- تاسس سنة ١٩٩٩ م يتكون من ثلاثة اقسام هي اللغة الانكليزية ، الاجتماعيات ، العلوم الرياضيات) •

٣ – المعهد المركزي فى كه لار :- تاسس سنة ١٩٩٥ م يتكون من خمسة اقسام وهي : – (اللغة الكردية ، اللغة الانكليزية و العلوم الرياضيات ، الاجتماعيات و الرياضة) •

٤ – المعهد المركزي فى چمچمال :- تاسس سنة ١٩٩٨ م ويتكون من ثلاثة اقسام هي (اللغة الكردية ، اللغة الانكليزية العلوم الرياضيات) •

٥) المعهد المركزي من رانيه : – تاسس سنة ١٩٩٦ م يتكون من ستة اقسام هي (اللغة الكردية ، اللغة العربية ، اللغة الانكليزية ، العلوم الرياضيات ، الاجتماعيات و الرياضة) •

((المعوقات التى تعوق اعمال هذه المعاهد))

١) عدم وجود مدرسين مختصين من خرجين كليه التربية و الذين لهم خبره كافية فى طرق التدريس •

٢) عدم وجود برامج موحدة و شاملة لهذه المعاهد •

٣) عدم وجود كتب كافية فى مجالات علم النفس و طرق التدريس •

٤) عدم وجود مختبرات علمية و لغوية و اجهزة الكومبيوتر فى اكثرية المعاهد •

٥) عدم وجود اقسام داخلية لكلا الجنسين •

٦) عدم الاهتمام بتدريس دروس علم النفس و طرق التدريس •

((الاقتراحات))

١ – توحيد المعاهد الخمسة فى معهد مركزي واحد لتأمين جميع احتياجاتها و مستلزماتها بسهولة •

٢ – تنظيم برامج موحدة لجميع هذه المعاهد فى حالة عدم توحيدها •

٣ – تأمين الاقسام الداخلية للذكور و الاناث و تأمين كافة مستلزماتها من الاثاث و الحاجيات الضرورية للطلاب و الطالبات و تخصيص مساعدات مقطوعة و كافيه شهريا لهم •

٤ – تدريس مادة جغرافية الكردستان فى جميع الصفوف و جميع الاقسام

٥ – تأمين مختبرات علمية و لغوية و اجهزة كومبيوتر •

٦ – تاسيس هيئة خاصة بالمعاهد المركزية اسوة بالمعهد التكنيكى •

((معهد الفنون الجميلة فى السليمانية))

تأسس معهد فنون الجميلة فى السليمانية سنة ١٩٨٠ م و يقبل المعهد خريجي و خريجات الصف الثالث المتوسط والدراسة فيه خمس سنوات ويمنح المعهد شهادة(دبلوم فنى)لخريجيه يتكون المعهد من ثلاثة اقسام رئيسيه هي : -

ا) قسم الفنون التشكيلية : - يتكون من الفروع التالية

١ – الرسم ٢ – السيراميك ٣ – النحت ٤ – گرافيك

ب) قسم المسرح : - يتكون من فرعين

١ – التمثيل ٢ – الاخراج

ج) قسم الموسقى : - يتعلم الطالب العلوم الموسيقية و ويتخرج مختصصا فى آلة موسيقية محددة •

((المعوقـات))

ا) عدم وجود المدرسين المختصين لتغطية جميع الاقسام المختصصة بصورة كاملة •

ب) عدم وجود عدد كاف من الحراس •

ج) عدم وجود يستانبون لحديقة المعهد •

ء) عدم وجود عدد كاف من الموظفين للاستعلامات الاستعلامات من الذكور و الاناث •

هـ) عدم وجود بدالة لتسهيل الاتصالات •

و) عدم وجود قاعة خاصة بقسم الفنون التشكلية لطلاب الصف الخامس لتحضير الاطروحاتهم السنوية فيها •

ز) عدم وجود غرفة لدرس (تأريخ الفن) بمستلزماتها الظرورية مثل (سينما ڤيژن ، عارضة سلايت ، فانوس السحرى ، سكرين) •

ح) عدم وجود قاعة كبيرة ملائمة و خاصة بقسم الفن و الاجتماعات و اجتماع الطلاب و اجتماعات فنية و اجتماع الآباء و المدرسين •

(الاقتراحات الخاصة بمعهد الفنون الجميلة فى السليمانية)

هل ان مهمة معهد الفنون الجميلة هي تخريج (كوادر فنية او معلمين الفين) ؟ اذا كانت مهمة تخريج كادر فني يجب ان تكون مواضيعه التدريسية من النوع الذي يهيء الكادر الفنى ، اما اذا كانت مهمة تخريج (معلم الفن) لتدريس الفن يجب ان تدرس فيه مواضيع علم النفس و طرق التدريس ، واذا كانت مهمته تخريج كلا النوعين يجب ان توضع له برنامج متكامل يتضمن تخريج الكادر الفني و معلم لتدريس الفن و يجب توحيد برامج التعليمية خاصة ببرامج اللغات العربية و الكردية و الانكليزية لكي تدرس فى كل الاقسام مواضيع موحدة و مشتركه و كما يجب وضع الكتب اللازمة لهذه الاقسام و نلخص الاقتراحات بما يلي : -

١ – منذ تأسيس المعهد مايقارب (٢١) سنة و حتى الان يتبع نظاما داخليا باللغة العربية وان اكثر من فقراته غير واضحة ولم تترجم الى اللغة كردية فالنظام و البرنامج بحاجة ماسة الى تغير ولذا نقترح ان يترجم هذا برنامج الى اللغة الكردية و يستكمل نواقصه •

٢ – تخصيص درس مستقيل لتدريس كومبيوتر للاقسام المعهد الثلاثة •

٣ – عدم وجود الكتب و المجلات الكافيه ليتعرف الطلاب من خلالها التحولات الفنية و التقدم التقني التى تحدث فى العالم ٠

٤ – ان زيادة المخصصات النثرية البالغة (١٢) الف دينارشهريا الى مبلغ اكبر لتامين شراء الحاجيات والاشياء الضرورية لتسد حاجة جميع الاقسام و الفروع ٠

٥ – بناء ورشة للنجارة و الاخرى للحدادة فى المعهد ٠

٦ – ان المعهد متكونة من ثلاثة اقسام مع ادارة واحدة و لكن دائرة تجهيزات يتعامل معه كمدرسة الابتدائية من حيث الاثاث والمستلزمات لذلك نقترح ان تسدد احتياجات المعهد بصورة كاملة ٠

٧ – تأمين مبلغ مناسب سنويا لاحتفالات التى تقام في المعهد لكي لاتقع هذه المصاريف على عاتق ميزانية المعهدالحدودة ٠

٨ – ان يزور المشرفون المختصون خلال السنة الدراسية بصورة مستمره وان يشاهدوا كيفية التدريس وان يقوموا بتقويم المدرسين اسوة بالمدرسين فى الاعداديات ٠

٩ – الغاء القيود المالية على المدرسين المحاضرين و اطلاق المحاضرات لمدرسي المواد الفنية لنتمكن من سد الشواغر بواسطة المحاظرات نظرا لقلة المدرسين ٠

١٠ – تخصص مبالغ محددة للمدرسين الذين يشرفون على تحضير اطروحات الطلاب ٠

١١ – يصرف مخصصات خاصة مقطوعة لسكرتيرى الاقسام ٠

١٢ – زيادة سعر المحاضرة من سبعة دنانيرالى (١٠) عشر دنانير لكي نتمكن من سد الشواغر التى لدينا و لزيادة القدرة الشرائيه للمدرسين الذين يقومون بالاعمال الفنية طيلة اليوم ٠

١٣ – تأمين القسم الداخلى للطلاب و الطالبات ٠

١٤ – تأمين سيارة خاصة لاستخدامها فى خدمة المعهد ٠

١٥ – إنشاء مبنى خاص و ملائم للمعهد ٠

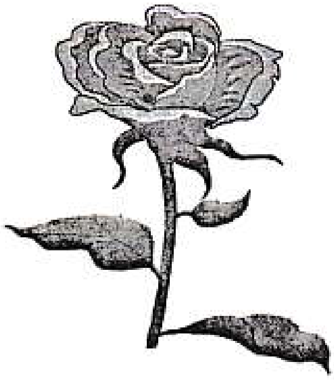

التعليم المهني

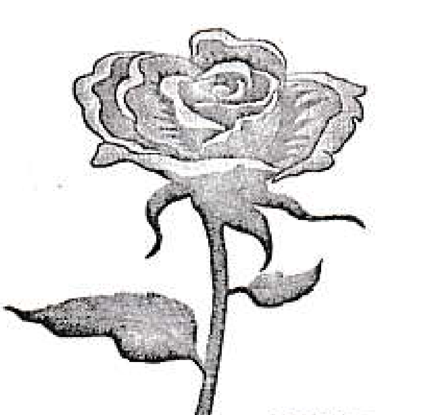

التعليم المهني

مقدمة

انعقاد المؤتمر التربوي في حد ذاته ظاهرة تربوية وفرصة لتقديم واقع مدارسنا وباقي هيئات التربية ومحاولة تشخيص مشاكل عملية التربية والتعليم والعمل على وضع الحلول المناسبة لكل منها، على ضوء الكلمات السابقة اود ان نبين أهمية التعليم المهني وواقع التعليم المهني والمشاكل والحلول المناسبة لها واضعتها بين أيدي سيادتكم.

أيها السادة:

ان بلدان العالم تعطى اهتماما تاما بالتعليم المهني ، لان هذا النوع من التعليم وسيلة مهمة لتطوير الحياة في جميع البلدان . لهذا السبب هم في محاولة دائمة لتامين جميع المستلزمات الأساسية للتدريب والتعليم المهني بجميع انواعه ، لرفع مستوى هذه الدراسة نوعا وكما ، لانجاح خطة تطوير وتنمية المستوى المعيشي للمجتمع وذلك بأعداد الكادر الفني الوسط الذي يعتمد عليه لانجاح اي مشروع في البلدان .

الخطوات الكبيرة والعظيمة التي تخطوها بلدان العالم في التقدم هي نتاج الاهتمام الكبير بالتعليم المهني بشكل علمي وخطة موضوعة ومدروسة مع إخلاص وتضامن الذين يعملون في هذا المجال .إحدى مسببات الأعمار وتربية الكادر الفني الوسط هو التعليم المهني لهذا ان المدارس المهنية إلى جانب المعاهد الفنية تقع على عاتقهم مسؤولية وطنية وقومية في هذا المجال من هنا تظهر أهمية التعليم المهني لأنه:-

التعليم المهني :

يعد الكادر الفني في المجالات الاقتصادية والصناعية والزراعية والتجارية .... الخ .والذي واجبهم الرئيسي هو الإدارة والعمل والمحافظة على المعامل والشركات والحقول الزراعية .

١)نشر الثقافة والتراث المهني في المجتمع على أساس علمي .

٢)فتح العديد من المجالات امام الكثير من ابناء الشعب من خريجي التعليم المهني للتعيين في المؤسسات الحكومية أو من المجالات القطاع الخاص أو العمل في الأعمال الحرة .

٣)توفير المجال للراغبين من طلابنا للدراسة في فروع أو اقسام التعليم المهني.

٤)الاشتراك في زيادة الإنتاج وتحسين نوعيته في جميع القطاعات الفعالة .

٥)يؤدي إلي تنظيم وتوزيع الطلاب للمرحلة الإعدادية.

أيضا لايمكن أن ننسى أن التعليم المهني ليست فقط الاعداديات المهنية بل وأيضا اقسام التربية المهنية والذي يتضمن الورش في المدارس الابتدائية ،والمتوسطة والإعدادية.

ان هذا المؤتمر تعد الأساس المهم الذي من خلاله تعبر عن مطالبنا وآمالنا والذي من خلاله يمكننا توصيل مشاكلنا الى المسؤولين لآن التعليم المهني الآن واكثر من أي وقت يحتاج إلى النظر والالتفاة ،مع تمنياتنا للمؤتمر بالتوفيق والنجاح ....

أحصائية بالتعليم المهني في مدارس أقليم كردستان

التعليم الصناعي يتضمن الفروع التالية :

(الكهرباء -الإلكترون -الميكانيك -المعادن- النجارة - الرسم الهندسي - السيارات- السيراميك).

مدارسنا تتوزع على النحو التالي في محافظات كردستان.

المدارس المهنية لسنة ٢٠٠١-٢٠٠٢

المدرسة	العدد	الأقسام	السليمانية	كركوك	اربيل
الصناعة	١٠	٧	٩	٤	١
التجارة	٣	١	٣	-	-
الزراعة	١	٢	١	-	-
المجموع	١٤	١٠	١٣	٤	١

ملاحظة :

إعدادية صناعة كفري مغلقة سنة ٢٠٠١-٢٠٠٢

اقسام التربية المهنية (الورش):-

عدد الورش كما يلي :-

في السليمانية (٢٢)

في كركوك (٠)

في أربيل (٥)

ذلك العدد من المدارس المهنية من سنة ١٩٨٠ ولحد الآن ثابتة لم تزد .. فقط يلاحظ بعض الزيادات في الورش.

فيما يلي جدول توضيحي بملاك التعليم المهني كإحصائية :-

المدرسة	سنة التأسيس	الأقسام	عدد المدرسين	الطلبة	الموظفين	ملاحظة
إعدادية صناعة السليمانية للبنين	١٩٥٤	٣	٨٥	٣٢٣	٢٨	
إعدادية صناعة السليمانية للبنات	١٩٨٣	٣	٥٩	٤٥٠	٤١	
إعدادية صناعة رانستي	١٩٧٧	٢	٨٩	٤٧٩	٣٩	
إعدادية صناعة بكرەجو	١٩٨٤	٣	٦٧	٧٨	١٢	
إعدادية صناعة رانيه	١٩٨٤	١	٢١	٧٨	٢	
إعدادية صناعة چمچمال	١٩٨٣	١	٧	٣٤	—	
إعدادية صناعة كلار	١٩٨٨	١	١٩	٦٥	—	
إعدادية صناعة دربنديخان	١٩٨٥	١	٥	٤٠	—	
إعدادية صناعة كفري	١٩٨٤	١	٨	١٨	٢	
إعدادية صناعة كويه	١٩٨٤	١	٢١	٦٦	—	
إعدادية التجارة السليمانية للبنين	١٩٧٠	١	٢٤	١٣٥	٧	
إعدادية التجارة السليمانية للبنات	١٩٨٣	١	٢١	١٣٧	٦	
إعدادية التجارة سەيوان	١٩٩٠	١	١٧	٢٤٧	٩	
إعدادية زراعة بكره جۆ	١٩٥٧	٢	٣٥	١٨٤	٥	
المجموع الإجمالي	—	—	٤٧٨	٢٣٣٤	١٣١	

ملاحظة :

عدد المدارس والطلاب في الاعداديات المهنية وأقسام التعليم وعدد المدرسين والموظفين كما مبين في الجدول تراعى فيه النقاط التالية:

١-أن عدد المدارس من سنة ١٩٨٠ ولحد الان كما هو لم يزد وسبب ذلك يعود إلى قلة عدد الطلبة بسبب غلاء المستوى المعيشي أو الظروف المعيشية وعمل الطلبة في الأسواق لضمان لقمة العيش وعدم لجوء الطلبة للتعليم المهني وخاصة بعد الانتفاضة أصبحت هذه الحالة ظاهرة مكشوفة .

٢-كثرة عدد المدرسين بالنسبة إلى عدد الطلاب وذلك بسبب تعيين مجموعة من خريجي الاعداديات المهنية والمعاهد وخاصة في المدارس الصناعية.

٣-اكثرية الأقسام والتخصصات تأول بدات بالزوال والبقية منها لا تحظى بلأهتمام المطلوب يخلوها المستلزمات الأساسية .

٤-كثرة عدد الموظفين والمصلحين في المدارس المهنية بشكل اثرت تأثير سلبياعلى عملية التعليم ،وبالأخص في ثلاث مدارس صناعية (السليمانية للبنين ،السليمانية للبنات، الصناعة العلمية، وصناعة بكر ة جو) وهذا يحتاج إلى إعادة النظر في امورها .

٥-عدد المدرسين والاختصاصيين الذين يحتاج إليهم التعليم المهني من مهندسين ومتخصصين الحاصلين على درجة بكالوريوس اقل من عدد المدرسين الحاصلين على شهادة الإعدادية أو المعهد وتلك نقطة سلبية أخرى من التعليم المهني .

نقطة أخرى مهمة وهي عدم وجود مدرسين في بعض الاختصاصات مثل (العلوم الصناعية والرسم الصناعي لاقسام الالكترون والنجارة والسيارات والرسم الهندسي).

نظام قبول الطلبة في الأعداديات المهنية للسنة الدراسية ٢٠٠٠-٢٠٠١ على أساس الرغبة للطلبة الناجحين من الصف الثالث المتوسط والذي قبل ذلك كان القبول عن طريق الانسيابية ،ولكل طريق هاتين الطريقتين مزاياها وعيوبها.

التعليم المهني في المديرية العامة لتربية السليمانية تتمثل مكانا صغيرا جدا وهو ما يسمى ب(ذاتية المهني) يتكون من موظفين اثنين فقط يداران شؤون المدارس المهنية وكافة اقسام التربية المهنية ...وهذا في حد ذاته من حيث السلطة والعمل قليل جدا .. بالرغم من أنه يقوم بواجباته على اكمل وجه عن طريق الاستشارة والتنسيق مع جميع الأقسام الأخرى في المديرية العامة للتربية ومشرفوا الاختصاصي المهني ، وفي وحدة الأشراف الاختصاصي هناك ثلاث مشرفين ، احدهم مشرف إداري والاخرون متخصصون مهنيون ويعملون على اشراف المدارس المهنية في جميع مجالات التعليم وذلك من خلال الزيارات ومحاولة حل المشاكل وتوفير مستلزماتهم عن طريق المديرية العامة للتربية ووزارة التربية في إقليم كردستان.

أبنية المدارس

جميع مباني المدارس المهنية عائدة لوزارة التربية في إقليم كردستان ولكن من ناحية توفر شروط التعليم في هذه المدارس ، مدرستان فقط من هذه المدارس صالحة وجيدة للتعليم المهني وهم:

١-إعدادية صناعة بهكرهجۆ.

٢-إعدادية زراعة بهكره جۆ.

المدارس الأخرى ليست بالمستوى المطلوب بل هي إما بناية مدرسة ابتدائية أو متوسطة أو إعدادية ... لا تتوفر فيها قاعات الورش و التدريب والإنتاج بالشكل المطلوب ، لان بناية التعليم المهني يجب أن تتضمن ما يلي:

١-اقسام دراسية ومختبرات بكل وسائله ومعداته.

٢-الورشة وقاعات للدروس العملية .

٣-قاعة كبيرة لمختلف الاستخدامات.

٤-ملعب ونادي للطلاب.

واغلب مدارسنا لا تتوفر فيها أي من شروط السابقة الذكر.

أعدادية صناعة السليمانية للبنين

تعتبر اقدم مدرسة مهنية في كردستان لذا أغلبية غرفة وقاعاته تحتاج إلى الإصلاح والتعمير ، نأمل ان يأخذ ذلك بنظر الاعتبار وان يتم تعميرها ، نأمل ان يأخذ ذلك بنظر الاعتبار وأن يتم تعمير هذه البناية ضمن ة قرار ٩٨٦.

أعدادية صناعة العلمية :

بناية قديمة والتي كانت في السابق تعود للدراسة المتوسطة والان تحتاج إلى زيادة في القاعات والورش لان مساحة أرضها كبيرة ومساعدة لذلك.

إعدادية صناعة بكرد جۆ:

تمتاز هذه البناية بأنها متقدمة وصالحة وجيدة للتعليم المهني وهي الوحيدة التي كان من المفترض ان تقدم اكثر الخدمات للتعليم المهني ولكن مع الاسف لم يتحقق ذلك بسبب قلة عدد الطلبة في هذه المدرسة.

الاعداديات التجارية :

ابنيتهم بشكل عام صغيرة جدا ويحتاج إلى زيادة في الغرف والقاعات الدراسية وورش الكومبيوتر هذه البناية اجريت لها بعض التعديلات والإصلاحات مما جعلها الان اكثر صلاحية للتعليم.

الإعداديات الصناعية الأخرى الى محافظتي (كركوك - اربيل - دربنديخان -جمجمال - كلار-كفري-كوية-رانية) ابنيتها جيدة ولكنها تفتقر الى بعض الاشياء وتحتاج الى التعمير والاصلاح واغلبهم ضيوف على المدارس الابتدائية والمتوسطة والاعدادية.

اما بانسبة لاعدادية صناعة البنات ورغم كثرة طلبتها لكنها ليست لديهن بناية خاصة بهما يداومن في بناية إعدادية صناعة السليمانية للبنين .

واقع التعليم المهني الحالي في الإقليم

بعد الانتفاضة والحصار الاقتصادي المفروض على البلد وكردستان وفقدان الكثير من المكائن والمواد في الإعداديات المهنية ولاسباب أخرى كانت تتعلق بغلاء الوضع الاقتصادي ،مما أدى الى ركود المدارس المهنية ، بسبب قلة عدد الطلبة وعدم توفر الكهرباء والمواد الاولية.لتدريب الطلاب .. ولكن خلال (٢-٣) السنوات السابقة وباهتمام حكومة إقليم كردستان بكافة ميادين الحياة في المجتمع الكردي و الأخذ بنظر الاعتبار أهمية هذه المدارس من قبل وزارة التربية لأهمية هذه المدارس واهتمام المخلصين من الموظفين العاملين في هذا المجال مما أدى إلى الأبحاث وتطوير هذا النوع من التعليم من إصلاح وتعمير الكثير من المدارس وتعيين مدرسين متخصصين للتدريس وتوفير الكثير من المستلزمات مثل (الكهرباء-ومواد وأثاث وقرطاسية واشياء أخرى) وضع مخصصات للطلاب بمقدار (١٠٠) دينار و (١٥٠)دينار .هذه الأمور كلها هي مسببات تضمن تطوير المدارس المهنية ، ومن ناحية أخرى فتح دورة تدريبية للمدرسين المهنيين تعتبر خطوة جيدة ومهمة ، وهي المرة الأولى التي يفتح فيها مثل هذه الدورات والذي تتمنى وتطالب ان تفتح الكثير من هذه الدورات في المستقبل.

المشاكل والمعوقات

١-الكتب والمناهج الدراسية

اكثر مناهج الدراسة المهنية ترجع الى عام (١٩٥٠)وماقبلها والتي لا تتلائم مع التقدم العلمي والمواضيع الجديدة مع تقدم التكنولوجيا فهذه المناهج تحتاج الى تغيير وخاصة في مواد (العلوم الصناعية -الفيزياء-والدروس العلمية) مع وجود الكتب الدراسية الكافية في اكثر المدارس و هناك دروس ليس لها كتب في الأساس إلا أعداد قليلة وهى بحوزة مدرس المادة فقط .

إذا نظرنا إلى مفهوم المنهج الدراسي فهو عبارة عما يأخذ أو يحصل عليه الطالب خلال دراسته في المدرسة من كل النواحي ويجب أن يكون العلاقة بين المنهج الدراسي والخبرة علاقة متساوية ومسؤولية المدرسة تأهيل الطلاب تأهيلا جيدا للحياة لهذا يجب ان يشمل منهج الدراسة

في المدرسة كل نواحي الحياة واذا تعذر حصول المدرسة على هذه الامتيازات فكيف تستطيع أن تمنحها لطلابها ؟

٢-مشكلة قلة الطلاب في المدارس المهنية :

ان مشكلة قلة الطلاب مشكلة مصيرية لانه اذا لم يرغب الطالب في الدراسة المهنية بمعنى اذا لم يكن لدى خريجي المتوسطة رغبة في الدراسة في المدارس المهنية وخاصة في إعدادية صناعة بكرجو والتي تعتبر من أهم المدارس المهنية في إقليم حكومة كردستان وذلك ليجدها الفراغ عن مركز المدينة

٣-مشكلة قبول خريجي المدارس المهنية في المعاهد والكليات

رغم وجود طلبات عديدة ومقترحات كثيرة ونسبة النجاح في هذه المدارس كبيرة لكن نسبة القبول قليلة جدا من خريجي المدارس المهنية في المعاهد والكليات.

٤-عدم تعيين اكثر خريجي المدارس المهنية في المؤسسات الحكومية وهذا سبب واضح لعدم اتجاه الطلاب إلى لهذه المدارس بالشكل المطلوب.

٥-عدم وجود دورات التدريبية للمدرسين المهنيين ولهذا يفتقرون الى العلم والمواضيع العلمية الجديدة في الدراسة .

٦-عدم وجود مديرية خاصة للمدارس المهنية تتبع المديرية العامة للتربية في محافظات كردستان حتى تستطيع هذه المدارس أن تعالج معظم المشاكل عن طريقها وعدم وجود ذوي الخبرة والمختصين في هذا المجال في الشعبة المهنية الحالية فى التربية .

٧-عدم وجود المواد الأولية اللازمة للتدريب والإنتاج في مدارسنا فالمديرية العامة للتربية تخصص سنويا مبالغ زهيدة جدا لشراء المواد اللازمة لهذه المدارس والتي لاتفي الاحتياجات المطلوبة.

٨-اغلب المعلمون من حملة شهادة الاعداديات المهنية والمعاهد في اكثر المدارس المهنية لا تتناسب أعدادهم مع إعداد الطلبة الموجودين خاصة في المدارس الصناعية الثلاث (صناعة السليمانية للبنين-وصناعة زانستي -وصناعة بكرة جو)فبعضهم عينوا بصفة موظف ثم غير عنوان وظيفته إلى معلم او معلمة دون سابق تدريسي .

٩-عدم وجود التيار الكهربائي في بعض المدارس مع العلم بان هذا التيار الكهربائي هو الطاقة الأساسية لكافة أعمالنا فأغلب المكائن تعمل بواسطة الكهرباء.

١٠-عدم وجود مدرسين متخصصين لدرس الكومبيوتر الذي هو مادة مهمة في مدارسنا وخاصة في اعداديات التجارة.

١١-عدم وجود مـــــــركز تصــليح للمعدات والالات في ورش الاعداديات المـــــهنيـــــة (الصناعية والزراعية والتجارية) .

١٢-مشكلة قرار ((١٠٣٤))للمدرسين المهنين عدم وجود مدارس مهنية خارج المحافظات لذا لم يكملوا الخدمة المقررة لهم خارج المحافظة ومما تؤدى الى حرمانهم من العلاوات والترفيعات .

مقترحات لمعالجة المشاكل مع المقترحات والتوصيلات :

اغلب المشاكل والمعوقات التي تعرقل الدراسة في المدارس المهنية وحسب وجهة نظرنا أومن خلال تعايشنا مع الوضع فانها تعالج إذا التزامنا بالنقاط التالية:

١-العمل على تغيير برامج التعليم المهني ليتلائم مع تقدم التعليم في هذا العصر.

٢-العمل على طباعة الكتب الخاصة بالمدارس المهنية خاصة الكتب التي ترجمها اللجان المختصة الى اللغة الكردية.

٣-احداث مديرية مهنية مستقلة في مديرية العامة للتربية في المحافظة ووضع موظفين مختصين للدراسة المهنية في هذه المديرية للإدارة وحل المشاكل ومعوقات المدارس المهنية.

٤-لمعالجة ازمة قلة الطلاب في مدارسنا يجب ان نفعل على الاهتمام بهذه المدارس وطلابها وذلك عن طريق قبولهم في المعاهد والجامعات بنسب اكثر واحسن ويجب يتعرف خريجي الدراسة المتوسطة اهمية المدارس المهنية وذلك عن طريق وسائل الإعلام عقد ندوات خاصة بالدراسة المهنية في المؤسسات الإعلامية كالتلفزيون والإذاعة ووضع لجان خاصة في كافة المدارس المهنية مع منح مكافأة المتفوقين مثل خريجي الاعداديات الأخرى بالإضافة إلى مكافأة مدرسيهم ومديري مدارسهم .

٥-ولمعالجة مشكلة قبول الطلاب في المعاهد والكليات نقترح ان تكون نسبة قبولهم نسبة اكبر من السنين السابقة بهذه الطريقة .

ا-قبول الطلاب الذين لا يقل معدلهم عن ٦٥٪ وبدوري الأول والثاني.

ب-قبول(١٠) من الطلاب المتفوقين على صعيد الإقليم في الكليات المتخصصة .

ج-قبول طلاب الذين معدلاتهم متساوية مع معدلات طلاب الاعداديات الغير مهنية في الكليات التي لها نفس المواد التي تؤخذ في المدارس المهنية.

د-قبول عشرة (١٠) طلاب من خريجي المدارس المهنية في كليات التربية الرياضية في الإقليم والذين لا تقل معدلاتهم عن ٧٠ ٪ درجة ومن أصحاب الشهادات والمؤهلات الرياضية على مستوى المحافظة .

٦-الاسراع في جلب المكائن والمستلزمات التي خصصتها منظمة يونسكو للمدارس المهنية لان الاسراع في جلب هذه المواد والآلات تعالج الكثير من المشاكل الفنية.

٧-تخصيص مبالغ معينة تتلائم مع متطلبات هذه المدارس سنويا لشراء مواد أولية لتعليم وتدريب الطلاب وتأهيلهم تأهيلا جيدا.

٨-وضع طريقة لمعالجة فيض من الهيئة التدريسية في هذه المدارس من خريجي الاعداديات والاعداديات المهنية والقيام بنقلهم الى ملاك التعليم الابتدائي ثم دخولهم لدورات تعليمية لمدة ثلاثة اشهر واتباع نفس الإجراءات مع موظفي ومصلحي هذه المدارس.

٩-فتح دورة خاصة باللغة الانكليزية والكومبيوتر للمد راء ومعاونيهم وذلك بالتنسيق مع منظمة يونسكو .

١٠-فتح دورات تأهيلية للمدرسين والمعلمين المهنيين بشكل مستمر ودائم وبحسب اختصاصهم وهي ضرورية جدا من اجل تقدم هذه المدارس.

١١-إدخال درس الكومبيوتر ظمن الدورة الصيفية للطلاب والتي مدتها أربعة أسابيع

١٢-عدم تعيين خريجي الاعداديات المهنية والمعاهد بصفة مدرسين باستثناء الذين يحملون شهادة البكالوريوس خاصة في اختصاصات (الإلكترون -والنجارة - والرسم الهندسي للسيارات)

١٣-إرسال بعض من المختصين لدول أخرى حتى لو كانت هذه الدول قريبة لكسب خبرة إضافية ومعرفة المنهج الدراسي في تلك الدول والهدف الأساسي من هذا التقدم بمدارسنا إلى افضل واحسن.

١٤-تخصيص مقاعد دراسية في الجامعات الإقليم للمدرسيين الصناعيين للحصول على شهادة البكالوريوس والماجستير في اختصاصهم والاهتمام اكثر بالمهندسين الصناعيين في هذا المجال .

١٥-لمعالجة الكثير من المشاكل والمعوقات في المدارس المهنية في محافظتي كركوك واربيل نقترح بان يزور المشرفين المهنيين في محافظة السليمانية لزيارتهم مدارس المهنية في محافظتي كركوك و اربيل وذلك نزولا عند رغبتهم.

١٦-يجب ان يكون هناك تنسيق بين وزارة التربية ومجلس خدمة حكومة الإقليم حول احتياجات كافة وزارات حكومة إقليم كردستان لخريجي الاعداديات المهنية لكافة الاختصاصات وهذه تساعد على وضع خطة لاعداد المطلوبة من الخريجين و الهدف من كل ذلك تقدم اقتصاد البلد.

١٧ -وضع مركز تصليح وصيانة الآلات والمكائن والمواد الموجودة في المدارس المهنية على ان يكون هذا المركز تابع لمديرية الدراسة المهنية.

١٨-وضع لجنة من المختصين والملمين بالأمور المهنية عملهم تحديد الآلات والمواد اللازمة للتدريب والإنتاج الذي يتزامن مع التقدم العلمي والتكنولوجيا و يتلائم مع عدد الطلاب المختصين.

١٩-توفير اجهزة الكومبيوتر لكافة المدارس المهنية.

٢٠-افتتاح معارض سنوية لهذه المدارس المهنية ومساعدتهم تشجيعهم على ذلك مع مكافأتهم من اجل إنتاج افضل.

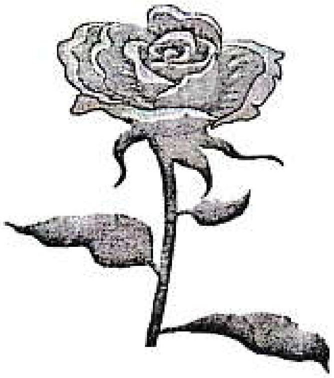

رياض الأطفال

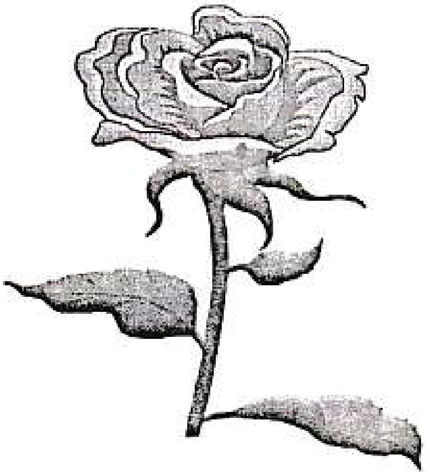

(ريـــاض الاطفـــال)

ايها المؤتمرون الافاضل...

نرى من الافضل ان نذكركم بكلمة مختصرة شيىء عن اهمية الروضة واهدافها ومن بعد ذلك نقدم لكم مجمل اقتراحاتها....

ومن هذا المنطق نقول ان الروضة ليست امتدادا للمدرسة بـل وجدت لتعـاون الاهـل في اعداد الطفـل للمدرسـة فتوفـر لـه فرصـة التعلـم مـن خـلال اللعـب وباسـتعمال حواسـه ، اذن فالروضة ليست مدرسة بل هي مكان وبيئة توفـر الخـبرات الاساسـية البنـاءة للأطفـال بشـكل وبدرجة لا يمكن توفرها بالمنزل..فـهي مؤسسـة مكملـة للحيـاة في المـنزل والاسـرة ، فوظيفـة الرياض الاساسية ليست فقط تزويد الطفل بالمعرفة او المهارة بل تنحصر ايضا على توجيـه نموه واكسابه خبرات اساسية لتهيؤه علـى تقبـل التعليـم المدرسـي والتغلـب علـى صعوباتـه المنتظرة.

*　　*　　*　　*

اهمية الروضة :-

وقد اثبتت الدراسات والبحوث العلمية اهمية السنوات الاولى من حياة الانسان ، وكيـف ان ما يحدث في هذه الفترة (أي في مرحلة الروضة) يقدر شخصية الانسـان في المستقبل بشـكل حاسم..حيث يتم تكوين شخصية الفرد في هذه المرحلة .. ولذلك سميت هذه المرحلة بمرحلة التكوين.. وفي هذه المرحلـة تحدد سـلوكه وصفاتـه ومزاجـه.. والسـبب الـذي يـؤدي الى هـذا التحديد يرجع الى ضعفه في هذه المرحلة واعتمـاده علـى الغـير في تـامين حاجاتـه اليوميـة .. ولذلك نرى ان بيئة الطفل وما يحيط به يؤثر تأثيرا ايجابيا او سلبيا عليه .

*　　*　　*

التعلم في مرحلة رياض الاطفال:-

لايخفى على احد ان عملية التعلم في هذه المرحلة لهـا اهميتـها الخاصـة علـى مسـتقبل الشخص والمجتمع ..وعلينـا ان نؤمـن بـأن الطفـل قـادر علـى التعلـم بنفسـه ..ومـا علينـا الا اعطاءه فرصة التعلم بتوفير بيئـة غنيـة بـالمؤثرات .. وبذلـك تشـجع الطفـل علـى الاسـتقلال بأكتساب المهارات الاساسية .. ومن خلال ذلك تشجع الطفل على:-

١-التعاون مع البيئة .. فيلاحظ ويحسن وينتبه ويتفاعل مع ما يحيط به.

٢-استعمال عقله في حل المشاكل .

٣-استعمال جسده (في الحركة بركة).

٤-ضبط عواطفه والتعبير عنها بأدب.

٥-احترام نفسه والاخرين.

٦-الصدق وقول الحق.

* * * *

ايها المؤتمرون الافاضل...

اذا وفـرت للطفـل الروضـة هـذه المؤثـرات فالروضـة بـلا شـك تحقـق هـذه الاهـداف المرجوة:-

١-تقديم فكرة العمل الى الطفل عن طريق العب (مفهوم الفائدة والنفع).

٢-تحقيق قبوله لفكرة المدرسة وتعويده على ادابها ومعاشرة من فيها والانسجام مـع المحيـط الجديد.

٣-تنشيط التفكير المنطقي الهادف نحو تحقيق هدف حتى لو كان هذا الهدف هـو ادارة لعبـة بسيطة او حل لغز والى اخــــره.

٤-تنشيط الاتجاهات الاجتماعية عند الطفل وتشعره بوجود غيره ومراعاة هذا الغير.

٥-البدء بخلق التذوق الفني والادبي والموسيقي عن طريق الاناشيد والغناء والقصة وغيرها .

٦-تشجيع الطفل على مصاحبة من لا يعرفه ومن يكبرونه سنا.

هذا هو اهــم الاهداف التي تحققها الروضــــــــة.

المشاكل والمعوقات:-

هناك مجموعة كبيرة من المعوقات والمشاكل التي تعرقل مسيرة التعلم في رياض الاطفال ونذكر منها:-

المشاكل الخاصة بالأبنية :-

لم تكن الابنية الخاصة بالرياض مشيدة وفق الشروط والمواصفات الخاصة بابنية رياض الاطفال من الناحية التربوية والصحية وغيرها..كما وان بعض الابنية ليست مشيدة اصلا لغرض الروضة .

مشكلة نقل الاطفال الى الروضة :-

من المشاكل البارزة امام اهل الطفل وذويه هي مشكلة نقله الى الروضة .. حيث لا توجد سيارة خاصة لنقل الاطفال .. وهذه المشكلة تؤدي الى عدم انتظام دوام الطفل بشكل مضبوط .

معلمة الروضـــــة:-

في الواقع ان المعلمات لم يتهيئن بشكل خاص للروضة لذا نرى من بينهن قليلة الخبرة وذات مستويات مختلفة من جميع الجوانب وبهذا يصبح صعبا على الروضة ان تحقق اهدافها المنشودة.

منهج التعليم في الروضة:-

من الواضح ان مناهج رياض الاطفال قديمة جدا وهي من مناهج الخمسينات ومنذ ذلك الحين لم يطراء عليها اى تغير او تطور يذكر..ولم يتاثر عليها تجارب الدول المتقدمة من هذا الجانب.

مشكلة قلة مستلزمات الروضة:-

لم تتوفر في رياض الاطفال المستلزمات الخاصة بلعب الاطفال من الاجهزة والات والادوات ..حتى يتسنى للاطفال استعمال تلك المستلزمات المختلفة في العابهم حتى ينمو الطفل نموا طبيعيا من جميع الجوانب.

شحة الوسائل التعليمية:-

تعاني جميع رياض الاطفال من شحة الوسائل التعليمية الضرورية ..فان لم تكن معلمة الروضة نفسها حريصة على اعداد وتهيئة بعض الوسائل الضرورية .. فلا نجد الا قليلا من الوسائل.

عدم وجود مشروع التغذية في المدرسة:-

من المؤكد ان الطفل في هذه المرحلة يحتاج الى التغذية حيث في هذه المرحلة ينمو نموا سريعا من جميع جوانبه .. لذا يجب ان يعطي له وجبات غذائية بغية استمرار نموه وعدم شعوره بالجوع .

قلة رياض الاطفال في اقليم كردستان:-

قلة رياض الاطفال في جميع محافظات اقليم كوردستان ادت الى زيادة الاطفال غير الملتحقين بالروضة.. ومن الضروري ان تحل هذه المشكلة حتى يتسنى لكل طفل ان يلتحق بها.. وهذه حق من حقوقه المشروعة ولو قارننا احصائيات السنوات الثلاث المتتالية نجد ان رياض الاطفال في منطقة اقليم كوردستان ليست في نمو مطلوب .. كما مبين في الاحصائية الاتية:

پارێزگا	١٩٩٨-١٩٩٩			١٩٩٩-٢٠٠٠			٢٠٠٠-٢٠٠١		
	ژمارەی مامۆستا	ژمارەی قوتابی	ژمارەی بینا	ژمارەی مامۆستا	ژمارەی قوتابی	ژمارەی بینا	ژمارەی مامۆستا	ژمارەی قوتابی	ژمارەی بینا
سلیمانی	١٧٠	٣٠٤٣	١٥	٢٠٠	٣٨٦٦	١٨	٢٣٧	٤٣٩٩	٢٠
کەرکوک	٢٦	١٠٠٦	٤	٣٨	١٣٨٤	٦	٤٩	١٤٧٢	٦
هەولێر-کۆیە	٣٠	٤٧٨	٣	٣٦	٥٧٢	٣	٣٦	٤١٩	٢

يتبين من هذه الاحصائية ان رياض الاطفال لم تكن في نمو وازدهار مطلوبين.

... ايها المؤتمرون المحترمـــون...

نقدم لكم مقترحاتنا هذه ونرجو من المؤتمرين ان يؤيـدواً ما يراه وجيها وعاملا فعالا لتغيير وتطوير عملية التربية والتعليم في هذه المرحلة الحساسة .

الاقتراحات والمتطلبات:-

-نقترح ان يكون الكادر التعليمي في الروضة من خريجي كلية التربية او كلية المعلمين .. ومن هذا المنطلق وللمصلحة العامة نطلب من الوزارة ان تقدم الى الجامعة اقتراحا بفتح هذه الكلية.

بما ان الكادر التعليمي في الروضة ليس من ذوي الشهادات الجامعية ..وفي نفس الوقت لم يكن تاهيله من الاساس لغرض التعليم في الروضة ..وحتى يتسنى لنا تحقيق هذا الطموح نقترح على الوزارة ان تضع شروطا دقيقا لقبول من يرغب ممارسة التعليم في الروضة مع الالتزام التام بتنفيذ هذه الشروط.

-نقترح ان يعين على ملاك رياض الاطفال من كلا الجنسين (أي معلم ومعلمة) .

-نرى من الافضل ان يكون مدير او مديرة الروضة من ذوي حملة الشهادة الجامعية -(قسم التربية) (او قسم علم النفس) ولتلبية هذا المطلب يجب ان يشجع خريجي هذين القسمين ماديا ومعنويا حتى يرغبون التعين في هذا المجال.

-نقترح بفتح الدورات التدريبية المستمرة المطولة اثناء الخدمة على ان نستفيد من تجارب وخبرات الدول المتقدمة في مجال رياض الاطفال .

-نقترح ان تطلب وزارة التربية من منظمة اليونسيف حتى تقوم هذه المنظمة الانسانية باستراد المصادر الجديدة من الكتب والتعينات والبحوث والدراسات الخاصة برياض الاطفال من الدول المتقدمة والمجاورة الى رياض اطفالنا في اقليم كوردستان.

-نقترح بتزويد مكتبات الروضة بالكتب والمجلات الخاصة بالاطفال ومن الافضل ان تخصص ميزانية لهذا الغرض .

-نقترح بايفاد الكوادر التعليمية لرياض الاطفال الى خارج اقليم كوردستان وذلك للاطلاع وكسب الخبرة من واقع رياض هذه الدول.

-من الضروري ان يتم تبادل الزيارات وبشكل مستمر ودائمي بين معلمي ومعلمات الروضة والصف الاول الابتدائي .. وكذلك يجب ان يتم تبادل الزيارات بين اطفال الصف التمهيدي واطفال الصف الاول الابتدائي حتى يؤلف قلوبهم مع هذا الصف الذي يصبح صفهم في العام المقبل. وينبغي على ادارة المدارس ورياض الاطفال الالتزام بتنفيذ هذا الاجراء بشكل مستمر.

-نقترح بان لا تسمح للعاملين في الروضة امثال الموظفين والمراقبين باي حال من الا... القيام بارشاد وتقديم النشاطات للاطفال اثناء غياب احدى المعلمات او حالات اخرى .

-لاهمية مجلس الاباء والمعلمين في الروضة ينبغي علينا ان نكون اكثراهتماما بهذا المج... ..من الافضل ان لاتقتصر اجتماعات هذا المجلس على اجتماعين في السنة حيث يحتا... ل

من الاباء والمعلمات الى المزيد من التطلع والتعرف في مجال تربية الطفل وتنشئته، ومن الممكن في كثير من هذه الاجتماعات وبين حين واخر ان يستضيف ذوي الكفاءات من حقل التربية والتعليم لتقديم المحاضرات وعقد الندوات وذلك لرفع كفاءة الكادر التعليمي في رياض الاطفال.

-نقترح بفتح مديرية خاصة لرياض الاطفال في ديوان الوزارة وذلك لتمشية امور المتعلقة بالرياض.

-على المنظمات النسوية والمنظمات الخاصة بتربية الاطفال اكثر اطلاعا على اهمية مرحلة رياض الاطفال ومن جانبها على رياض الاطفال ان تستفيد من تجارب وخبرات هذه المنظمات ويمكن ان يحقق هذا الغرض من خلال اجتماعات مجلس الاباء والمعلمات وكذلك من خلال تبادل الزيارات بين الرياض وهذه المنظمات.

-نقترح بتمديد دوام رياض الاطفال ونقترح مع هذا ابقاء الطفل في البيت لمدة يومين في الاسبوع بغية قيامهم مع الاهل بزيارات الاماكن المختلفة كالسوق وبيوت الاقارب والحدائق والمتنزهات واماكن اخرى.

-نقترح بدراسة ومراجعة المناهج الخاصة بالرياض .. علما ان نستفيد في اعدادها من مناهج وتجارب وخبرات رياض الدول المتقدمة.

-نقترح ترجمة طرائق التدريس الخاصة بالرياض الى اللغة اللكردية مقرونة بالشرح الوافي والامثلة التوضيحية الكافية.

-نقترح العمل بالبطاقة التقويمية الخاصة بطفل رياض الاطفال مع ترجمتها الى اللغة اللكردية .

-نقترح بتعين كادر صحي من امثال معاون طبي او ممرضة متمرنة في كل روضة .. كما ونقترح بفتح ملف صحي لكل طفل وذلك لتسجيل المعلومات عليه منذ اول دخوله الروضة .

-نقترح ان تصمم في خرائط ابنية الرياض جميع المواصفات والشروط الخاصة بها بغية تنفيذ وتطبيق هذه المواصفات والشروط عند التشييد.

ومن هذه المواصفات والشروط .. ان بناية الروضة ذات طابق واحد فيها قاعة ومكتبة وغرفة النوم وغرفة الطعام و مرسم وفي البناية حديقة وساحة اللعب وفيها قطع مخصصة لحقل الزراعة وتربية طيور الزينة والداجنة واحواض الرمل وغيرها من الوسائل.

-نقترح بتخصيص قطعة ارض مناسبة لساحة التراي من ساحة البناية .وذلك لتلعيم الطفل عمليا و واقعيا نظام المرور وسياقة السيارات ويتم تطبيق هذا العمل عن طريق استخدام دراجاتهم وبأمكان كل روضة ان تستظيف الكوادر المرورية لتحقيق ها الغرض .

-من الافضل ان نجمل منذ الوهلة الاولى في حياة الطفل حوانيت الروضة ، حوانيت مفتوحة اي بأمكان الطفل ان يأخذ بنفسه من الحانوت ما يريد ويضع ثمنه في المكان المخصص دون وجود اي شخص على الحانوت .من الملاحظ يكتسب الطفل في هذا النوع من التعامل عادات وسلوك حسنة ومنها السلوك التربوي المطلوب .

ايها المؤتمرون المحترمون :-

قبل ان نذكر ما تحتاجه رياض اطفالنا من اللعب . علينا ان نعلم بأن نمو الطفل في هذه المرحلة سريعة ومهمة وطفل هذه السنوات كثير الحركة والنشاط ولهذا بحاجة ماسة الى الغذاء الكامل اذن فمن الواجب ان تؤمن لطفل الرياض وجبة غذائية كاملة في اليوم مع تأمين الضوء والدفء الكافيتين حتى يبقى الطفل في نشاط وحيوية دائمة ومن ثم يجب ان نؤمن لهم انواع مختلفة من اللعب الخاصة بمرحلتهم ومنها :-

الدراجات الهوائية ذات الاطار الثلاث - الالعاب الجمناستيكية -الالات و الادوات والمستلزمات الخاصة بالتسلق والتزلج وهيلاهوب - الات ميكانو -جهاز راديو مسجلة باصرات مختلفة- جهاز فيديو -الات موسيقية - دوما متحركة- مقيلس الاوزان- مواد.. الالوان والاصباغ للرسم-مكتبات من الخشب ومواد بلاستيكية-ساعات جدارية لغرف الصفوف وغيرها من الوسائل الضرورية .

الملاك الثانوي والابتدائي

الملاك - الثانوي والابتدائي

المقترحات الخاصة بتحسين الملاك :-

١. فتح (كلية التربية) بجميع اقسامها مع اضافة القسمين (التربية المنزلية) و (الارشاد التربوى) •

٢. تشكيل لجنة خاصة لاعداد الخطة والمتابعة المستمرة لازدياد عدد الطلبة في المناطق المتفرّقة لأمكان تحديد عدد الطلبة المتوقع قبولهم في (كلية التربية) لخلق التوازن بين عدد المتخرجين وحاجة المدارس لهم •

٣. ضرورة التعاون بين وزارتى (التربية) و (التعليم العالى والبحث العلمي) من اجل تنفيذ الفقرتين (١) و (٢) اعلاه و بالشكل التالي :-

أ- نقترح ان تقوم هـزارة التربية تحديد العدد والاختصاص للمقاعد الدراسية التي تخصص من قبل وزارة التربية والتعليم االعالى والبحث العلمي وجامعة السليمانية للمعلمين سنوياً •

ب- تحديد نسبة مناسبة لطلبة المناطق التى تقع خارج مركز المدينة في (كلية التربية) •

٤-تشجيع خريجي جميع الكليات وخاصّة (كلية التربية) للتعيين في مجال التدريس و ذلك بزيادة الرواتب والمخصصات وبالشكل التالي :-

أ- منح مخصصات لـلأ ختصاصات (لعلمية - الرياضيات - الفيزياء - الكيمياء - الاحياء) مع اللغة الانكليزيه وبنسبة مناسبة •

ب-منح المدرسين والمعلمين الذين يتم تعيينهم في المناطق النائية مكافأة سنوية ، إضافة الى المخصصات الممنوحة لهم •

٥- فتح المدارس عن طريق وحدتي الاشراف (الاختصاصى) و (التربوي) بعد تأمين جميع المستلزمات الضرورية (الابنية + الاثاث + الملاك) •

٦- الاعتماد على (المُجَمّع التربوي) وذلك بجمع عدد من المدارس في منطقة معينة في بناية كبيرة متعددة الصفوف في المنطقة مع تخصيص وسائط النقل او فتح (القسم الداخلي) وبذلك يتم تقوية ملاك تلك المدارس •

٧- بالنسبة للمحاضرات يجب :-

أ- صرف اجور المحاضرات في وقتها •

ب- رفع تحديد نسبة صرف المحاضرات •

ج- زيادة اجور المحاضرات بالنسب التالية :-

٤ دنانير للمرحلة الابتدائية

٦ دنانير للمرحلة المتوسطة

٨ دنانير للاعدادية

٨- زيادة مخصصات المدرسين والمعلمين الذين تقع مدارسهم في ضواحي المدينة بشكل يشجعهم على الدوام في تلك المدارس •

٩- في بعض الاحيان نقص الملاك ليس في عدد المدرسين أو المعلمين و انما من ضعف المدرس أو المعلم نفسه ويعود الى عدة اسباب ولمعالجة هذه الحالة يجب مراعاة النقاط التالية :-

أ- فتح دورات التقوية لجميع المدرسين والمعلمين وخاصة المعينين الجدد •

ب- قبول الطلبة في (معاهد المعلمين المركزى) حسب الرغبة وليس (بالقبول المركزى) وعن طريق لجنة خاصة تشكل من قبل وزارة التربية لهذا الغرض والاخذ بنظر الاعتبار (محل اقامتهم)•

ج- ان يتميز المقبول في المعاهد باللياقة البدنية التي تؤهله لممارسة (التعليم) •

ء- فتح (كلية المعلمين) بدلاً عن (معهد المعلمين المركزى)

١٠- بالامكان تحديد عدد من المعلمين من المدارس الابتدائية وتنسيبهم في المدارس الثانوية لسد بعض الشواغر مثل (الاجتماعيات - الانكليزيه - الفن - الرياضة) •

١١-منح إجازات الأمومة (براتب تام مع المخصصات المهنيه) للمدة المقررة (سنة واحدة) مما لا يضطرنا الى قطع هذه الاجازة الذي يؤدى الى خلق مشكلة في ملاك المدرسة عند قطع الاجازة •• وعند انتهاء الاجازة عودتها الى مدرستها الاصلية •

١٢- ايقاف منح اجازات بدون راتب لمدة (٢- ٣) سنوات لغرض تثبيت ملاك المدارس •

١٣- ان كافة المدارس (ذات ملاكات مختلطة) من الجنسين ويستحسن اختلاط الطلبة في مراحل المتوسطة والاعدادية •

١٤- لتسهيل مهام ادارة المدارس الثانوية نحبذ :-

أ-اعفاء (المدير) من جميع الحصص •

ب-يقوم(المعاون الادارى) ب (٤) حصص •

ج- يقوم (معاون شؤون الطلبة) ب (٦) حصص •

١٥- لتحديد عدد المعاونين (التعليم الثانوى) حسب عدد الطلبة وبالشكل التالى :-

أ - ل (٣٠٠) طلبة (١) معاون .

ب- ل (٦٠٠) طلبة فما فوق (٢) معاون .

ج - للمدارس ذات دوامين (٣)معاون .

ء - عند تعيين (المدير) أو (المعاون) يجب لتنسيق مع المشرف الاختصاصي الآداري للمدرسة و المشرف الاختصاصي للمادة .

١٦- يجب علي (المدرس أو المعلم) الالتزام التام بالدوام الرسمي في جميع أيام الاسبوع (من الساعة الأولي الي نهاية الدوام) .

١٧- يجب على المدرّس اكمال جميع حصصه والقيام بسد الشواغر بشكل (المحاضرة) في مدرسته لحد (٣٦) حصة ٠

١٨- تحديد عدد الطلبة عند فتح (الصف) بشرط ان لا يقل عددهم عن (١٠) طالب او تلميذ ٠

١٩ - ان المدرسين الذين يقل عدد حصصهم بسبب تجاوز اعمارهم ويقومون بالقاء المحاضرات ت يجب صرف اجور جميع المحاضرات لهم ٠

٢٠- يجب على المعلمين والمدرسين الذين يتم تعينيهم او ينقلون من مدرسة الى اخرى البقاء في تلك المدارس لمدة لاتقل عن (٣) ثلاث سنوات وبعد تلك الفترة يحق لهم طلب النقل

٢١- يجب اعداد قائمة تنقلات (المدرسين والمعلمين) قبل اعداد قائمة المعينين الجدد ، وعلى ضوء قائمة التنقلات يتم تحديد (المدارس) للمعينين الجدد ٠

٢٢- يجب توزيع (استمارات النقل) في بداية شهر نيسان ، وآخر موعد لاعادتها أواخر شهر مايس واصدار الأوامر الادارية الخاصة بالتنقلات في شهر أيلول من كل سنة ٠

٢٣- الغاء عملية (الدوام) بين المدارس الابتدائية ٠

٢٤- عدم اعادة المدرسين والمعلمين المستقيلين من الخدمة بعد مرور مدة (٣) ثلاث سنوات على استقالتهم ٠

٢٥- عدم اعادة المدرسين والمعلمين المحالين على التقاعد بناء على طلبهم ٠

٢٦- تقليص عدد الحصص في مدارس (ذات المعلم الواحد) بنسبة (٦) حصص بشرط ان لايقل عدد التلاميذ عن (١٥) تلميذاً ٠

٢٧- تحديد قرية من القرى القريبة عن البعض وذلك لدمج مجموعة مدارس في مدرسة واحدة بشرط سهولة وصول التلاميذ اليها ٠

٢٨- لقلة عدد مدرسي (التربية المنزلية) يمكن الاعتماد على المعلمين (الزيادة عن الملاك) بعد مشاركتهم في دورات تدريبية خاصة في هذا المجال ٠

٢٩- تحديد اعمار المتقاعدين من المدرسين والمعلمين ب (٦٣) سنة بشرط عند الاحالة على التقاعد يصرف لهم (جميع الرواتب والمخصصات المهنية) •

٣٠- صرف المكافأة التقاعدية للمعلمين والمدرسين عند الاحالة على التقاعد في اى وقت من الأوقات •

٣١- نقترح اعادة النظر في القرار (١٠٣٤) سنة ١٩٧٥ الخاص بالتدرّج الوظيفي واصدار التعليمات اللازمة به بشكل يخدم العملية التربوية •

٣٢- تقليص عدد الموظفين في المدارس ب (٣) موظف مع موظف خاص (بالمختبر) وآخر (بالمكتبة المدرسية) اضافة الى (المحاسب) للمدارس الثانوية داخل مركز المدينة •

التنسيق مع المنظمات

وقرار (٩٨٦)

الابنية والتجهيزات ...

التنسيق مع المنظمات و قرار ٩٨٦

استحدث قسم العلاقات في وزارة التربية لأول مرة بموجب الأمر الوزاري (٤٣٦٦) في (١٩٩٨/١٠/٢٢) والحق بالمديرية العامة للمناهج والتخطيط ، وقد أنيطت به الأمور المتعلقة بمنظمات الأمم المتحدة (UN) ضمن إطار قرار ٩٨٦ ، كذلك الأمور المتعلقة بالمنظمات غير الرسمية (NGOs) والتعاون معها ، ثم توسعت دائرة مهام هذا القسم لتشمل أيضاً الاتصالات بالمديريات العامة لتربية محافظات: السليمانية و كركوك و أربيل (كوية) فضلاً عن تنفيذ و متابعة المكاتبات والمراسلات بين مختلف وزارات حكومة الإقليم و وزارة التربية ، وبعدها وبموجب الأمر الوزاري المرقم (٢٣٥) في (٢٠٠٠/١٢/٠٩) استحدثت أيضاً شعبة قرار/٩٨٦ لأول مرة ، وألحقت بقسم العلاقات ، وهذا القسم بكامله ، و حسب الهيكل التنظيمي الجديد للوزارة ، فصل عن المديرية العامة للمناهج والتخطيط كقسم مستقل في الوزارة مرتبط مباشرة بالسادة (وزير التربية و وكيل الوزارة) و أنيط به أيضاً إضافة إلى واجباته السابقة ما يلي:

١. التداول في الأمور المتعلقة بالمراحل المختلفة لبرنامج القرار ٩٨٦ الخاص بالتربية و تصنيفها و تبويبها في الملفات و أقراص أل(CD) و برمجتها بالكومبيوتر.
٢. متابعة المشاريع المقترحة و المقدمة إلى وكالات الأمم المتحدة ، كذلك المنظمات الإنسانية و مدى ما نفذ منها.
٣. جمع و توحيد المشاريع التربوية المقترحة من قبل المديريات العامة العائدة لوزارة التربية كافة و تقديمها إلى المنظمات المعنية لتنفيذها.
٤. الاشتراك الفعلي في عملية رسم الخطة الخاصة بالوزارة ، كذلك تحليل و تدقيق مختلف الطلبات و المقترحات التي يجب تقديمها إلى برامج القرار ٩٨٦ اللاحقة.

و كذلك القيام بمهام الاتصالات كافة مع كل المنظمات سواءً أكانت وكالات رسمية أم منظمات خيرية أم شخصيات ، عندما تتعلق الأمور بمشاريع تربوية. هذا علاوة على رفع طلبات المديريات العامة المختلفة عبر هذه القناة.

هنا يجب أن نوضح ما يلي:

تتعامل وزارة التربية مع ثلاث منظمات فقط من وكالات الأمم المتحدة ، و هي: (هابيتات ، يونسكو و يونسيف) والتي تتعلق قسم من أعمالها بالوزارة ، كذلك منظمة (يونوكي) التي هي على رأس تلك المنظمات ، للتنسيق بينها لتنفيذ المشاريع. هذا بالإضافة إلى المنظمات الخيرية و الإنسانية ، و كالآتي:

أولاً : منظمة الهابيتات :-

تقوم بتنفيذ مشاريع البناء و التعميرات و التوسيعات للأبنية كافة كالمدارس بمختلف المراحل والصفوف ، ومساكن للمعلمين ، و رياض الأطفال ، و الأقسام الداخلية ، و قاعات للمدارس ، و مراكز التوزيع ، و المباني المختلفة للإشراف ، و المخازن ، و الملاعب المغلقة ، و شتى الأبنية المستخدمة في أمور التربية المختلفة.

كانت هذه المنظمة تقوم بمشاريع البناء فقط حتى المرحلة الخامسة من قرار ٩٨٦ ، ومنذ بدء تلك المرحلة و صاعداً قامت بمشاريع التعمير والتوسيع أيضا إضافة إلى البناء ، و أنجزت كل أنواع التعميرات التي اقترحت من قبل التربية ، ولم تكن في برامج المنظمة أن تلبي احتياجات المدارس من حيث الأثاث في حين وافقت على تامين أثاث الإدارات فقط للمدارس التي تبنيها منذ المرحلة السادسة لقرار ٩٨٦ فصاعداً.

يذكر أننا الآن في المرحلة العاشرة من القرار ٩٨٦ و قد نفذت مشاريع المراحل الأولى حتى المرحلة الخامسة تماماً ، و بقيت بعض من مشاريع المرحلة السادسة و السابعة والثامنة وهي تحت التنفيذ والبقية تمت المصادقة عليها من قبل الجهات المختصة ، ولكن بقيت قيد التخطيط و التنفيذ لاحقاً.

أما بالنسبة للمرحلتين أل(٩ و ١٠) من البرنامج ، فهي قيد الدراسة والمداولة و حصول الموافقات الأصولية.

هذه الجداول توضح حجم و عدد المشاريع التي نفذتها المنظمة و ما هي تحت التنفيذ حتى الآن ، و ما هي قيد التنفيذ لاحقاً حسب المراحل و أعداد المشاريع و المحافظة.

- **الجدول رقم (١ / أ)**
- **منظمة الهابيتات**
- **عدد المشاريع التي نفذت حتى الآن بنسبة ١٠٠٪ وحسب المراحل :**

ت	المرحلة	السليمانية		كركوك		أربيل (كويه)		المجموع	
		البناء	التعميرات	البناء	التعميرات	البناء	التعميرات	البناء	التعميرات
١	الأولى	٢٠	-	١١	-	-	-	٣١	-
٢	الثانية	١٦	١	١٤	-	٣	-	٣٣	١
٣	الثالثة	٢٨	-	١	-	-	-	٢٩	-
٤	الرابعة	٢٧	-	٦	-	-	-	٣٣	-
٥	الخامسة	١٤	١٨	٥	٢	-	-	١٩	٢٠
٦	السادسة	١٥	١٩	٤	٦	٦	-	٢٥	٢٥
٧	السابعة	-	-	-	-	١	-	١	-
٨	الثامنة	-	-	-	-	٢	-	٢	-
	المجموع الكلي للمشاريع	١٢٠	٣٨	٤١	٨	١٢		١٧٣	٤٦

- الجدول رقم (١ / ب)(*)
- منظمة الهابيتات
- عدد المشاريع التي نفذت حتى الآن بنسبة ١٠٠٪ وحسب نوع المشاريع :

ت	نوع المشروع	السليمانية	كركوك	أربيل (كويه)	المجموع
١	بناء مدارس ذات ٤ صفوف + مساكن للمعلمين	٦٥	١٧	٥	٨٧
٢	بناء مدارس ذات ٦ صفوف + مساكن للمعلمين	١٧	٦	٥	٢٨
٣	بناء مدارس ذات ٩ صفوف + مساكن للمعلمين	-	١	-	١
٤	بناء مدارس ذات ١٢ صفا (النوع الاعتيادي)	٢٦	٩	٢	٣٧
٥	بناء مدارس ذات ١٢ صفا (النوع النموذجي)	٢	-	-	٢
٦	بناء رياض الأطفال	٣	١	-	٤
٧	بناء الأقسام الداخلية	٢	٤	-	٦
٨	بناء قاعات للمدارس	٤	٢	-	٦
٩	بناء مباني تربوية مختلفة	١	١	-	٢
١٠	تعمير المدارس الابتدائية	١٠	٣	-	١٣
١١	تعمير المدارس المتوسطة و الثانوية	٢٤	٥	-	٢٩
١٢	تعمير الأبنية التربوية المختلفة	٤	-	-	٤
	المجموع الكلي	١٥٨	٤٩	١٢	٢١٩

- الجدول رقم (٢ / أ)
- منظمة الهابيتات
- عدد المشاريع تحت التنفيذ حسب المراحل :

ت	المرحلة	السليمانية		كركوك		أربيل (كويه)		المجموع	
		البناء	التعميرات	البناء	التعميرات	البناء	التعميرات	البناء	التعميرات
١	السادسة	٩	-	١	-	١	-	١١	-
٢	السابعة	٥	٣٧	١	١٢	١	-	٧	٤٩
٣	الثامنة	-	٢	-	-	٥	-	٥	٢
	المجموع الكلي	١٤	٣٩	٢	١٢	٧	-	٢٣	٥١

(*) بالنسبة لهذه الجداول ارتأينا الاختصار مراعاة للوقت ، فمن يشاء من السادة أعضاء المؤتمر أن يلم بالمعلومات الكافية. فهناك جداول خاصة بالأرقام ونوع المشاريع والمبالغ المخصصة لكل مشروع واسم الشركات المنفذة و تاريخ المباشرة بالعمل و تاريخ استلام المشروع و غيرها من التفصيلات محفوظة فى قسم العلاقات بالوزارة ، يستطيع الاطلاع عليها.

- الجدول رقم (٢ / ب)
- منظمة الهابيتات
- عدد المشاريع تحت التنفيذ حسب النوع :

ت	نوع المشروع	السليمانية	كركوك	أربيل (كويه)	المجموع
١	بناء مدارس ذات ٤ صفوف + مساكن للمعلمين	٨	-	-	٨
٢	بناء مدارس ذات ٦ صفوف + مساكن للمعلمين	٢	-	٢	٤
٣	بناء مدارس ذات ١٢ صفا (النوع الاعتيادي)	٣	١	٢	٦
٤	بناء الأقسام الداخلية	-	١	٢	٣
٥	بناء مباني تربوية مختلفة	١	-	١	٢
٦	تعمير المدارس الابتدائية	٢٠	١١	-	٣١
٧	تعمير المدارس المتوسطة و الثانوية .	١٨	١	-	١٩
٨	تعمير الأبنية التربوية المختلفة .	١	-	-	١
	المجموع الكلي	٥٣	١٤	٧	٧٤

- الجدول رقم (٣ / أ)
- منظمة الهابيتات
- المشاريع المقترحة المصدقة حسب المراحل تحت التخطيط:

ت	المرحلة	السليمانية		كركوك		أربيل (كويه)		المجموع	
		البناء	التعميرات	البناء	التعميرات	البناء	التعميرات	البناء	التعميرات
١	السادسة	٤٤	١	١٥	-	-	-	٥٩	١
٢	السابعة	٧٩	١٠	٣٤	٥	-	-	١١٣	١٥
٣	الثامنة	٦٣	٤٧	٢٢	١٥	-	-	٨٥	٦٢
	المجموع الكلي	١٨٦	٥٨	٧١	٢٠	-	-	٢٥٧	٧٨

- الجدول رقم (٣ / ب)
- منظمة الهابيتات
- المشاريع المقترحة المصدقة تحت التخطيط حسب النوع:

ت	نوع المشروع	السليمانية	كركوك	أربيل (كويه)	المجموع
١	بناء مدارس ذات ٤ صفوف + مساكن للمعلمين	٧٥	٣٢	-	١٠٧
٢	بناء مدارس ذات ٦ صفوف + مساكن للمعلمين	٣٢	٩	-	٤١
٣	بناء مدارس ذات ١٢ صفا	٣٣	٧	-	٤٠
٤	بناء مدارس ذات ١٨ صفا	١	-	-	١
٥	بناء مساكن للمعلمين	٩	٤	-	١٣
٦	بناء رياض الأطفال	١٣	٦	-	١٩
٧	بناء الأقسام الداخلية	٤	١	-	٥
٨	بناء قاعات للمدارس	١	-	-	١
٩	بناء مباني تربوية مختلفة	١٨	١٢	-	٣٠
١٠	تعمير المدارس الابتدائية	٣٩	١٤	-	٥٣
١١	تعمير المدارس المتوسطة و الثانوية	١٥	٦	-	٢١
١٢	تعمير الأبنية التربوية المختلفة	٤	-	-	٤
	المجموع الكلي	٢٤٤	٩١	-	٣٣٥

ثانياً : منظمة اليونسكو:

هذه المنظمة مختصة فقط بمرحلة التعليم الثانوي و المهني والمعاهد بالإضافة إلى تأمينها لأغلب الاحتياجات المدرسية من القرطاسية و أثاث الإدارات و الرحلات و السبورات و مواد الطبع و مستلزمات الرياضة و الفن ، كذلك تقوم بتوفير قسط كبير من مواد المختبرات و التجهيزات المكتبية كأجهزة الكومبيوتر والاستنساخ وآلات الطابعة و التلفزيون علاوة على ذلك تقوم باستيراد السيارات والمولدات وأدوات الورش والمدارس المهنية ، كذلك فتح مختلف الدورات. كانت هذه المنظمة تقوم بتنفيذ مشاريع البناء والتعمير لعدد من المدارس (كما مبين في الجدول أدناه) لغاية المرحلة الثالثة فقط من القرار ٩٨٦ الخاص بمحافظتي السليمانية و كركوك و المرحلة الرابعة بالنسبة لمحافظة أربيل (كوية) و بعدها منعت من ذلك.

- الجدول رقم (٤)
- منظمة اليونسكو
- المشاريع التي نفذت بنسبة ١٠٠٪ حتى الآن:

ت	المرحلة	السليمانية		كركوك		أربيل (كويه)		المجموع	
		البناء	التعميرات	البناء	التعميرات	البناء	التعميرات	البناء	التعميرات
١	الأولى	-	٢٤	-	١٢	-	٢	-	٣٨
٢	الثانية	٤	٣	١	٣	-	٣	٥	٩
٣	الثالثة	٢	٦	١	-	-	٤	٣	١٠
٤	الرابعة	-	-	-	-	-	١	-	١
المجموع الكلي		٦	٣٣	٢	١٥	-	١٠	٨	٥٨

- **الجدول رقم (٥)**
- **منظمة اليونسكو**
- **الدورات / المرحلة الثانوية**

ت	المحافظة	عدد الدورات	عدد المشاركين
١	السليمانية	٧	١٢٣٦
٢	كركوك	١١	٧١٣
٣	أربيل (كويه)	١٠	٢٤٦
	المجموع الكلي	٢٨	٢١٩٥

هذا مع العرض بان هذه المنظمة قامت بالتعاون مع وزارة التربية بالمسح الميداني للتعليم الثانوي تمهيداً للقيام بمشروع الخارطة المدرسية.

ثالثاً : منظمة اليونسيف :-

هذه المنظمة مختصة بأمور الأطفال ممن هم من أعمار الروضة والمدارس الابتدائية حتى اليافعين ، مثلها مثل منظمة اليونسكو تقوم بتلبية معظم احتياجات رياض الأطفال والمدارس الابتدائية من حيث الأثاث و الرحلات والقرطاسية والتجهيزات والسيارات والمولدات ، كذلك فتح الدورات المختلفة ، و قد قامت مشكورة بجلب سلبعة للوزارة ، كذلك قامت بتنفيذ مشاريع تعمير عدد كبير من أبنية رياض الأطفال والمدارس الابتدائية و مرافق تربوية أخرى كما مبين في الجدول أدناه .

- الجدول رقم (٦)
- منظمة اليونسيف
- المشاريع التي نفذت بنسبة ١٠٠٪ :

ت	المرحلة	السليمانية		كركوك		أربيل (كويه)		المجموع	
		البناء	التعميرات	البناء	التعميرات	البناء	التعميرات	البناء	التعميرات
١	الأولى	-	١٧	-	-	-	٥	-	٢٢
٢	الثانية	-	٣٢	-	-	-	-	-	٣٢
٣	الثالثة	-	٣٧	-	١٨	-	١	-	٥٦
٤	الرابعة	-	-	-	-	-	٦	-	٦
٥	السادسة	-	٢٥	-	١٠	-	-	-	٣٥
٦	السابعة	-	١٦	-	٣	-	٢	-	٢١
٧	الثامنة	-	-	-	-	١	-	١	-
المجموع الكلي		-	١٢٧	-	٣١	١	١٤	١	١٧٢

- الجدول رقم (٧)
- منظمة اليونسيف
- أعداد المشاريع تحت التنفيذ حسب المراحل:

ت	المرحلة	السليمانية		كركوك		أربيل (كويه)		المجموع	
		البناء	التعميرات	البناء	التعميرات	البناء	التعميرات	البناء	التعميرات
٦	السابعة	٥	-	١	٢	-	-	٦	٢
٧	الثامنة	-	-	-	-	-	١	-	١
المجموع الكلي		٥	-	١	٢	-	١	٦	٣

- الجدول رقم (٨)
- الدورات / المرحلة الابتدائية
- منظمة اليونسيف

ت	المحافظة	عدد الدورات	عدد المشاركين
١	السليمانية	٣٥	٤٨٦٦
٢	كركوك	١٠	٩٢٩
٣	أربيل (كويه)	٤	١٢١
المجموع الكلي		٤٩	٥٩١٦

- الجدول رقم (٩)
- عدد الرحلات التي وزعت على المدارس

ت	اسم المنظمة	سنة ١٩٩٥	سنة ١٩٩٨	سنة ١٩٩٩	سنة ٢٠٠٠	سنة ٢٠٠١	المجموع
١	اليونسكو	٧٠٠	١٣٧٩٠	٥٦٩٠	٥٥٠٠	-	٢٥٦٨٠
٢	اليونسيف	-	-	-	١٢٥٣٥	٤٢٦٦٦	٥٥٢٠١
٣	NGO	١٥٦٠	-	-	-	-	١٥٦٠
	المجموع الكلي	٢٢٦٠	١٣٧٩٠	٥٦٩٠	١٨٠٣٥	٤٢٦٦٦	٨٢٤٤١

وكذلك قامت هذه المنظمة بالنشاطات التالية:

١. المسح الميداني للتعليم الإلزامي ، ثم عقد دورة لتفريغ بياناتها في الكومبيوترات لتطبيق (نظام تحليل الإحصاء الاجتماعي ـ SPSS).

٢. برنامج التعليم للجميع (تقييم عام ٢٠٠٠).

٣. طبع كراسات حقوق الطفل.

- الجدول رقم (١٠)
- السيارات و الدراجات النارية الواردة إلى الوزارة حتى الآن :

ت	اسم المنظمة	نوع السيارة و الموديل و المنشأ	ديوان الوزارة	م. السليمانية	م. كركوك	م. رانية	م. أربيل (كويه)	أماكن أخرى	المجموع الكلي	الملاحظات
١	يونسيف	باص نيسان موديل ٢٠٠٠ ، ٢٢ مقعد	-	٨	٤	٢	-	-	١٤	
٢	يونسيف	لاندكروز تويوتا هايلوكس ، 4WD موديل ٢٠٠٠	-	١	-	١	-	٢	٤	
٣	يونسيف	بيكاب دبل كابينة/ تويوتا موديل 4WD 1998	٢	١	٢	-	١	١	٧	
٤	يونسيف	داينا ٢,٥ طن / موديل 1999 2WD	٢	٢	١	١	-	-	٦	
٥	يونسيف	لاندكروز نيسان بترول	-	-	-	-	-	١	١	
٦	يونسيف	لوري فالفو موديل ٢٠٠٠	١	١	-	-	-	-	٢	
٧	يونسيف	دراجة نارية (سايكل) / نوع ياماها موديل ١٩٩٨	١	٦	٢	١	١	-	١١	
٨	يونسكو	لاندكروز نيسان بترول 4WD موديل ١٩٩٩	1	-	-	-	-	٢	٣	
٩	يونسكو	بيكاب دبل كابينة/نيسان موديل 4WD 1998	١	١	-	-	١	-	٣	
١٠	يونسكو	بيكاب / موديل 4WD 1998	-	١	١	-	-	-	٢	
١١	يونسكو	لوري سكانيا موديل ٢٠٠٠	-	-	١	-	-	-	١	
١٢	يونسكو	باص نيسان بترول موديل ٢٠٠٠ (٣٦ مقعد)	-	١	-	-	-	-	١	
		المجموع الكلي	٨	٢٢	١١	٥	٣	٦	٥٥	

رابعاً: المنظمات الخيرية (NGOs):-

علينا أن نذكر الدور الإنساني والخيري لهذه المنظمات و دعمها للعملية التربوية كلٍ حسب دورها بشكل موجز. معلوم عند الجميع بأنه بعد قيام الانتفاضة المجيدة في آذار ١٩٩١ توجه عدد لا بأس به من المنظمات الإنسانية إلى كردستان و أسهمت إسهاما مجيداً كل حسب إمكانيتها في العملية التربوية ، من هذه المنظمات : SCF البريطاني ، فرانس ليبرتي ، KLA , KRA ICMC , TDC, KRO/ الفرنسي , PWJ/ الياباني , 4Rs ، أوفدا ، DC/ الهولندي , KSC/ الكردستاني NPA/ النرويجي ، شيلتر ، الكنيسة الدانيماركية ، ايكو/ السوق الأوروبية ، ايكويليبر/ الفرنسي ، أوكسفام ، سوليداريتي ، قنديل/ السويدية ، الإغاثة الإسلامية و الرابطة الإسلامية...الخ. والتي قامت مشكورة بشتى الأعمال والنشاطات دعما للعملية التربوية في الإقليم نوجزها كالاتي:

١. تأمين كمية من الأثاث والتجهيزات الدراسية.

٢. العناية الصحية والتطعيم ضد الأمراض و تأمين النظارات الطبية لعدد من التلاميذ.

٣. مساعدة بعض الطلبة الفقراء والمرحلين من حيث تزويدهم بالملابس والمواد الغذائية.

٤. إقامة دورات مختلفة: الوقاية من الأمراض ، الكومبيوتر ، إرشاد الأطفال ، الرسم والموسيقى و غيرها.

٥. إنشاء و تعمير عدد من المدارس كما في الجدول الآتي:

- **الجدول رقم (١١)**
- **المشاريع التي نفذت من قبل منظمات NGO حتى الآن:**

	السليمانية		كركوك		أربيل (كويه)		المجموع	
	البناء	التعميرات	البناء	التعميرات	البناء	التعميرات	البناء	التعميرات
	٢٠١	٢٧	١٣٦	٢١	٢٨	١٥	٣٦٥	٦٣
المجموع	٢٢٨		١٥٧		٤٣		٤٢٨	

- **الجدول رقم (١٢)**
- **الدورات / المراحل (الابتدائية + الثانوية)**
- **المنظمات الخيرية NGO:**

ت	المحافظة	عدد الدورات	عدد المشاركين
١	السليمانية	٤٢	٣٧٦٩
٢	كركوك	٢٧	٢٦٠٧
٣	أربيل (كويه)	٢٨	٧٥٠
	المجموع الكلي	٩٧	٧١٢٦

كان لهذه المنظمات الخيرية دور جيد و داعم للعملية التربوية ، و لكن مع شديد الأسى غادر قسم كبير منها إلى خارج الإقليم بعد أحداث (٣١ آب ١٩٩٦) و قسم آخر بعد تطبيق القرار ٩٨٦. وبقي قسم قليل لحد الآن و لكنه محدود النشاط جداً في الوقت الحاضر. إضافة إلى ذلك هناك عدد من الشخصيات الكريمة و محبي الخير ممن تبرعوا و بنوا على نفقاتهم الخاصة عدداً من المدارس و أقاموا مشاريع تربوية أخرى نحتفظ بأسمائهم الكريمة في سجلاتنا الرسمية.

أيها السادة/ قد لا تكون هذه الأرقام عند أكثرنا ملبية للطموح و قد يقول قائل ماذا عَمِلنا حتى الآن ؟ بل هل يعوض هذا القدر المتواضع كل هذا الدمار الشامل الذي تعرضت لهُ كردستان ، و لكن ماذا نفعل إذا كانت الميزانية المخصصة لقطاع التربية لا تلبي الطموح فحسب بل لا تلبي حتى أدنى الضروريات لمحدوديتها ، فهناك آلاف القرى و عشرات المدن و القصبات بحاجة ماسة إلى بناء المدارس و تأمين المستلزمات الدراسية الضرورية.

و مع كل ما تقدم فقد خصصت مبالغ من حصة التربية إلى كل من وزارتي (الثقافة و الشؤون الاجتماعية). إننا مع أيماننا المطلق بمشروعية طلباتهم و ضرورتها إلا أنها بالضرورة تؤثر على مشاريعنا التربوية.

المعوقات:

بدءاً لابد من القول بأننا تلقينا من هذه المنظمات (وخاصة الهيئات العامة هنا) كل الدعم والتعاون و لكن هناك بعض الصعوبات والمعوقات التي تؤدي إلى تأخير تنفيذ بعض المشاريع و عدم إنجازها في الوقت المحدد لها ، وتلك المعوقات يرجع بعضها إلى الروتين المعقد و ميكانيزمية عمل المنظمات في حين أن بعضها الآخر يعود ألينا ، و إجمالاً يمكن اختصارها كالآتي:

١- التغيير في الميزانية المخصصة لنا: فهناك ميزانيات مخصصة للتربية تغيرت لثلاث أو أربع مرات حسب تصاعد و تنازل سعر النفط حيث نضطر إلى تبديل و تغيير برنامجنا حسب الميزانية الجديدة. فهناك أيضا الاختلاف على الرقم المعلن من قبل سلطات الإقليم والمنظمات المعنية فعلى سبيل المثال خصص لنا مبلغ (٩ ملايين دولار) لبرنامج المرحلة العاشرة كي تنفذها منظمة الهابيتات في حين خصصت منظمة يونوكي مبلغ (مليون دولار) لهذه المنظمة فقط و لنفس المرحلة.

٢- محدودية صلاحية المنظمات حيث لا يمكنها الموافقة حتى على ابسط الأمور دون الرجوع إلى مكاتبها العليا في أربيل و بغداد و باريس و نيروبي ...... الخ و استحصال موافقتها.

٣- غلاء الأسعار و رداءة النوعية لبعض المستوردات مقارنة بالأسواق المحلية ، و امتناع أكثرية المنظمات من شراء نفس المواد من الأسواق المحلية بحجة أن المبالغ المخصصة (انترناشنال) و ليست (كاش كومبونينت).

٤- استيراد بعض الأجهزة و الأدوات النادرة النوعية والتي لا تتوفر هنا في أسواقنا المحلية أية أدوات احتياطية أو قطع الغيار لها ، مما يسبب تركها عند أول عطب أو خلل بسيط فيها.

٥- الروتين المعقد في ميكانيكية النظام الإداري لأغلب المنظمات ، و عدم مراعاة قيمة (الوقت) مما سبب في تأخير بعض المشاريع من المرحلة الأولى إلى الآن كمشروع معمل الطباشير في بازيان ، و بعضها الآخر بسبب إعادة عملية (التصميم والإنشاء) و (الكشف) من قبل هيئة T.B.S. والتي تظهر جلياً بان القائمين بها من ذوي الخبرات المحدودة. و تؤدي هذه الأخطاء الهندسية حتماً إلى مشاكل متفاقمة قد لا تحمد عقباها مع الأيام ، حيث تتشقق البناية و تنهار مسببة كارثة ، خاصة في المدارس ذات أل ١٢ صفاً (ژاراوه) ، و (حلبجه الجديدة) و ذات ٦ صفوف ك(بوسكين) و ذات ٤ صفوف ك(قرخ) ... و غيرها.

٦- عدم التوافق والانسجام والتنسيق بين المنظمات أنفسها ، فمثلا كانت منظمة اليونسكو تقوم بتنفيذ مشاريع البناء و التعميرات لحد المرحلة الثالثة ، ولكن بعد هذه المرحلة سحبت منها هذه المشاريع ، و كلفت (الهابيتات) بتنفيذها علاوة على مشاريعها المتنوعة من: بناء المساكن للاستيطان البشري اللاجئين والمرحلين ، مشاريع فتح الطرق ، و تبليطها ، وإقامة السدود والجسور والترع والمجاري . وكذلك بنايات الطب البيطري ، عيادات ، مجازر ، حمامات شعبية ، أسواق عصرية ، مجمعات الدوائر، أحواض تغطيس الحيوانات ... الخ. إضافة إلى مشاريعها المتنوعة المتعلقة بالتربية.

فهذا التكديس الهائل يسبب إرباكا حتى على اكبر المنظمات حجماً و إمكانية بسبب ضيق الوقت و كثرة المشاريع.

لقد طلبنا من منظمة اليونسيف أن تقوم بتنفيذ أعداد اكبر من المشاريع التربوية ، ولكنها اعتذرت بسبب محدودية إمكانياتها في حين وافقت منظمة اليونسكو على ذلك ، ولكن الجهات العليا رفضت ذلك.

٧- مشاكل المقاولين مع المنظمات و تأخير مستحقاتهم مما يؤخر مشاريعنا كما حصل: في تعمير ٤ مدارس (زيور ، ژين ، آشتي ، چوارتـا) و الجهة المتضررة الوحيدة جراء هذه المشكلة هي وزارة التربية.

٨- مشكلة الأراضي: قد نهيئ مشروعاً و نخصص له الأموال الكافية ونحصل على الموافقات الأصولية ، ولكن لا نجد أرضاً لإقامة المشروع عليها. مما يضطرنا إلى نقل المشروع إلى مكان آخر.

٩- مشكلة توزيع الأعمال لمشروع واحد ، فمثلاً منظمة ما تقوم بتنفيذ مشروع بناء مدرسة نموذجية من حيث البناء فقط ، في حين تقوم منظمة أخرى بتوفير الأثاث والرحلات ، و منظمة ثالثة تجهزها بالمستلزمات الضرورية الأخرى مثل: الأجهزة والمعدات ... الخ وهكذا تتوزع الأعمال بين المنظمات

ففي حالات الابتدائية تكلف منظمة اليونسيف بتدبير الاحتياجات الضرورية وفي حالات المدارس المتوسطة والثانوية والمهنية تكلف منظمة اليونسكو بذلك.

١٠- مشكلة المباني العائدة لوزارة التربية والمشغولة من قبل الجهات الأخرى أو المرحلين: هذه البنايات نحن بأمس الحاجة إليها و قد أدخلناها ضمن برنامجنا للتعمير، و اتصلنا بالسلطات المسؤولة لإخلائها، و لكننا لم نصل إلى نتيجة و بقيت كما هي لحد الآن.

١١- عدم وجود إحصاء دقيق بالنسبة لأبنية المدارس في الإقليم، كذلك الإحصاء السكاني للقرى و الأرياف و التقصير الواضح في قوائم الاحتياجات المقدمة من قبل المديريات من حيث تكرار بعض المدارس المراد تعميرها و تبديل بعضها الآخر المراد إنشاء البنايات فيها سببت حالات من التوزيع اللامشروع على حساب مدارس و قرى مستحقة أخرى.

١٢- الاختيار الكيفي لبعض منظمات NGO لمكان إقامة المشاريع و إصرارهم جعلنا نقبل صاغرين على الرغم من وجود أماكن أخرى تحتاج إلى هذه المشاريع حاجة ماسة. مثل مدرسة (كەوانە دۆل، دێلێژە، على زەنگەنە، ... وغيرها).

١٣- مشكلة التهرب من تحمل المسؤولية للمباني المشيدة فمثلاً: كل الهيئات الحكومية تتنصل من المسؤولية، فاللجنة العليا لقرار ٩٨٦ تعلن و بصريح العبارة في مراسلاتها إلينا بأنها غير مسؤولة عن البناية، و ما قد يحدث لها مستقبلا، كذلك هيئة T.B.S.، كذلك مهندسي التربية والكل يلقي بالمسؤولية على عاتق منظمة هابيتات، لأنها أشرفت على التنفيذ، والمنظمة تؤكد بان هيئة T.B.S. قد قامت بالتصميم والهيئة تنكر الإشراف و هكذا، ولكن ماذا لو (لا سمح الله) انهارت إحدى هذه البنايات و سببت كارثة مروعة!!!

هذا إضافة إلى بعض المعوقات الصغيرة التي تعترضنا في أعمالنا اليومية، والتي نعمل على تلافيها أثناء تعاملاتنا مع المنظمات. و في سبيل تمشية الأمور بصورة احسن نقترح ما يلي:-

الاقتراحات

١. الإسراع بتنفيذ مشروع تأسيس (المجلس المشترك بين مندوبي الوزارات والمنظمات - Common Roof)، الذي اقترح و قدم من قبل وزارة العلاقات والتعاون إلى منظمة الهابيتات منذ فترة.

٢. اختصار الحلقات الزائدة والروتين المعقد و ميكانيكية سير أعمال بعض المنظمات و التأكيد على (الوقت) كعامل مهم و عدم إهمال و تأخير بعض المشاريع، كذلك توفير المستلزمات في مواسمها المحددة..

٣. تمتع المنظمات العاملة هنا بصلاحيات اكبر. و تمكينها من إصدار القرارات في الوقت المحدد بشان مواضيع مستعجلة و آنية. كشراء المواد في الأسواق المحلية والمصادقة على بعض المشاريع الصغيرة و غيرها.

٤. التركيز على التعامل مع القنوات المختصة في الوزارة و عدم تشعب التعامل ، فمثلاً هناك بعض المنظمات تتعامل مع مديريات الأقسام و حتى الإدارات المدرسية دون الرجوع إلى الوزارة مما يسبب إرباكا في التخطيط والمتابعة.

٥. إلغاء عملية توزيع الأعمال بين المنظمات و خاصة عند القيام بتنفيذ المشاريع الكبيرة.

٦. تفعيل القرارات الواردة في الاجتماعات الدورية والمتابعة الجادة للمشاريع كافة.

٧. إطالة مدة صيانة مشاريع البناء إلى حول كامل بدلاً من ستة اشهر نظراً للمناخ المتقلب في المنطقة ، فقد لا تظهر العيوب الإنشائية في فصلي الخريف والربيع ، كما تظهر في الصيف والشتاء.

٨. استحداث الوحدة الهندسية في ديوان الوزارة و رفدها بمهندسين من ذوي الخبرة و المهارة لتدقيق التصاميم و الكشوفات ، كذلك الإشراف و متابعة المشاريع التربوية ، و تخصيص الدعم المادي و المعنوي كالسيارات و المخصصات ، وذلك منعاً لتسرب هذه الخبرات إلى المنظمات بسبب الرواتب المغرية هناك.

إن هذه النقاط الواردة أعلاه لا تعني بشكل من الأشكال تهاون المنظمات ، بل على العكس تماما (كما أسلفنا) نحن شاكرون لهذه المنظمات تعاونها المستمر وإخلاصها والعمل الدؤوب ، ولكن تعني (وهذا حقنا المشروع) أن نأمل منها جهوداً اكثر و تعاوناً اكبر في سبيل تربية جيدة ومعاصرة خدمةً لهذا الشعب. فيداً بيد في سبيل تحقيق هذا الهدف النبيل.

و شكرا لكم جميعاً.

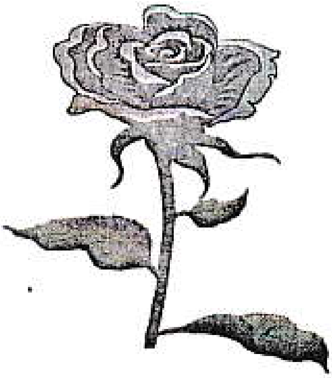

النشاط الرياضي والفني

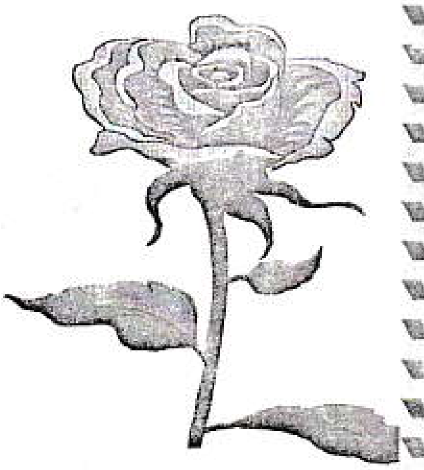

اولاً: النشاط الرياضي

واقع الرياضة والمعوقات المدرسية في أقليم كوردستان :-

ان الرياضة قديمة قدم الزمان لأن الانسان في تلك العصور كان يحتاج الى الركض والرمي والقفز لملائمة هذه الامر لحياته في تلك الحقب .

بعد ذلك تطورت الرياضة وانواعها حتى اصبحت وسيلة مهمة لبناء الامبراطوريات المختلفة مثل الامبراطورية الاغريقية والرومانية ،وقد اقام الاغريق البطولات الاولمبية في منطقة اولومبيا ومنذ ذلك الحين اصبحت الرياضة تتراوح بين المد والجزر والتقدم والتقهقر حتى القرن الثامن عشر وبالذات في سنة (١٨٩٦)عندما استطلع الفرنسي الفذ والنحيف البنية (بياردي كوبرتان)بأنشاء وتجديد الدورات الاولمبية وبشكل اكثر تطوراً وازدهاراً وكانت تلك وسيلة مهمة لنشر الرياضة في جميع انحاء العالم وخاصةً في المدارس .

ان اriاضة اليوم تشغل اذهان اكثر من نصف سكان هذا الكوكب وان احدث الاجهزة التكنولوجيا في خدمة هذا المجال الحيوي وان مئات من الشركات العالمية تقوم الدعاية وبجميع الوسائل للجهزة الرياضية المختلفة وكذلك اصبحت مصدراً أقتصادياً مهماً لبعض الدول مثل البرازيل، والرياضة تتحكم في المسائل السياسية والاستقرار السياسي لكثير من بلدان العالم فضلاً من انها وسيلة مهمة لحماية الصحة الانسانية وبعيدا عن امراض العصر التي يشكو منها العالم مثل ضغط الدم وامراض القلب والسكر دون حاجة الى استعمال الادوية والمركبات الكيمياوية والاخرى .

ان الرياضة اصبحت اليوم من ضروريات الحياة ويجب عدم اهمال هذا الجانب المهم في كوردستان العزيزة بل اعطاء الاهتمام بها وتخصيص جميع الامكانيات والوسائل لخدمة ابناء هذه الامة الحية وخاصةً في المدارس لانها اساس بناء صرح مجتمع مزدهر ومتطور في المستقبل وهذه المهمة تقع على عاتق وزارة التربية في حكومة اقليم كوردستان لانها مسؤولة مباشرة عن حركة الرياضة في مدارس البنين والبنات لجميع المراحل ومن المسلم به ان بعض المعوقات التي هي خارج ارادة السلطة لعدم وجود كيان سياسي لنا ووضع كوردستان الاقتصادي والجغرافي الذي لايحسد عليه. وبالرغم من ذلك يجب القيام بمحاولة جادة لخدمة فلذات اكبادنا عن طريق الحركة الرياضية وخاصةً في المدارس .

ونتيجةً للدراسة والبحث العلمي لنيل شهادة ماجستير على طلاب المدارس الابتدائية في مركز محافظة السليمانية البالغة عشر مدارس من محموع (١٠٠)وعلى (٤٠١)طالب من مجموع (٧٨٩٣) طالباً بالنسبة ٥,٢٪ وبطريقة عشوائية واتضح بأخراج معامل الارتباط وقيمة T المحتسبة . ظهرت قيمة T

الجدولية اكبر من قيمة T المحتسبة وتبين ان المستوى الرياضة من حيث التعليم والتدريب ضعيف جداً.

وهذا بلا شك يرجع الى اسباب كثيرة ومن هذا يتضح ان الاهتمام بالرياضة المدرسية هي عملية مرتبطة بالعملية التربوية العامة ،يجب التعامل مع الحركة الرياضية بشكل متحضر مع التربية وفروعها .

ان المجال الرياضي مثل باقي المجالات الاخرى يشكو من المعوقات والمشاكل املين في هذا المؤتمر ايجاد حل جذري وملائم لهذه المعوقات ادناه:-

١-عدم وجود منهج موحد لدرس التربية الرياضية في المدارس وخاصةً في المدارس المتوسطة والثانوية .

٢-ان الملاعب والساحات هي الرئة التي تتنفس بها الرياضة فأنها قليلة وان وجدت فأنها تقع امام الصفوف الدراسية ويؤثر بلا شك على سير الدراسة في المدارس .

٣-قلة معلمي ومدرسي الرياضة بحيث لاتفي بالحاجة المطلوبة وبشكل ميلاك ثابت ومستقر .

٤-قلة التجهيزات والادوات الرياضية في المدارس وهذه يؤثر على سير درس الرياضة .

٥-وجود حصة واحدة في الجدول التدريسي لايشبع رغبات وطموحات الطلاب وخاصةً في المدارس الثلاثية التي يؤدي الى حذف درس الرياضة في الصفين الخامس والسادس الابتدائي .

٦- مع الاسف الشديد نظرت بعض ادارات المدارس وحتى المسؤولين ينظرون الى الرياضة نظرة خاطئة ويتصورون ان معلم الرياضة وهو مصدر وسيلة لانجاز واجبات اخرى في المدرسة .

٧-قلة التجهيزات واللوازم الرياضية جعل من بعض المعلمين والمدرسين الرياضة اهمال الواجب الملقاة على عاتقهم اضافة الى خمول بعضاً منهم .

٨-قلة المصادر والمراجع العلمية الجديدة التي طرأت على مجال الحركة الرياضية وخاصةً في التدريب والتحكيم .

٩-عدم احتساب درجة التربية الرياضية في المدرسة على مجموع درجات الطالب وهذا دليل على عدم الاهتمام بدرس التربية الرياضية .

١٠-اسناد دروس التربية الرياضية الى اناس من خارج المجال الرياضي مثل مدراء المدارس في اماكن بعيدة خاصةً لملأ الجدول والكسب المادي .

ونتيجة لذلك توصلنا الى التوصيات التالية لتحسين الواقع الرياضي :-

١-محاولة لتوفير التجهيزات الرياضية عن طريق المنظمات الاجنبية مثل منظمة اليونسكو واليونسيف بحيث تكون تلك المواد من نوعية جيدة وتشترى عن طريق اللجنة الخاصة .

٢-في حالة بناء المدارس الجديدة وتعمير المدارس القديمة يجب انشاء الملاعب والساحات الملائمة لدرس التربية الرياضية وبعيداً عن الصفوف الدراسية بحيث لاتؤثر على سير الدراسة مع تجهيز الساحة بأبعدات اللازمة اهداف كرة اليد والسلة وخاصةً في الاقضية والنواحي مثل (رانية ، كوية، كلار جمجمال

،قةلادزي..........الخ. لان مستوى الرياضة ضعيفة جداً في تلك الاماكن وخاصةً كرة اليد والسلة والساحة والميدان .

٣-تعين معلمين الرياضة بشكل مستقر في المدارس وصرف بعض المخصصات مثل اجور النقل والتحكم اثناء اقامة البطولات الرسمية .

٤-تطوير النشاط الرياضي بين المديريات التربية للتطور الحركة الرياضية لترتفع روح الرياضة والالفة والمحبة وكسب الخبرة .

٥-محاولة للحصول على المعلومات الرياضية الجديدة من حيث المصادر والمراجع التي تطرأ على الحركة الراضة وخاصةً المجال التدريب والتحكيم .

٦- تشكيل لجنة من الخبراء والمختصين لوضع منهاج موحد للتربية الرياضية ولجميع المراحل الدراسية وخاصةً المتوسطة والثانوية .

٧-ان الرياضة هي عملية ميدانية تحتاج الى استقلالية اكثر لذا نقترح استحداث المديرية العامة لتربية الرياضة في وزارة التربية اسوة بجميع الانظمة القائمة للاشراف على جميع الانشطة الرياضية المختلفة وفي جميع المحافظات بعيداً عن التعقيدات والروتين .

٨-فتح الدورات الرياضية وعلى مدار السنة وخاصةً في الاقضية والنواحي لأن مستوى الرياضة فيها ضعيفة جداً.

٩-تخصيص ميزانية خاصة لمديريات النشاط الرياضي في المحافظات مع تشكيل وحدة حسابية على صرف هذه الميزانية .

١٠-ان كوردستان بطبيعتها منطقة جبلية باردة وخاصةً في فصل الشتاء لان جميع الانشطة تتوقف الى حد ما في هذا الفصل لذى تقترح بأنشاء القاعات الداخلية لمزاولة النشاط الرياضي و المباشرة بتنفيذ القاعة الداخلية والتي اكملت جميع مستلزماتها .

١١-تشكيل لجنة من مديرية النشاط الرياضي في وزارة التربية ومشرفين اختصاصيين وتربويين لتوزيع معلمي ومدرسي الرياضة على المدارس في حالة تعينهم .

وفي الختام نرجو ان يكون هذا المؤتمر التربوي فاتحة عهد تربوي جديد في كوردستان الحبيبة ، املين ان نسهم جميعاً في خدمة العملية التربوية ولكم فائق الشكر والاحترام .

النشاط الفني

نشأت الحركة الفنية في كردستان بصورتها المنظمة من المدارس على يد مجموعة من المعلمين الافاضل ، وكانت مدرسة زانستي هي الرائدة في هذا الميدان ، منذ السنة الدراسية (١٩٢٥-١٩٢٦)قدمت هذه المدرسة سنوياً مجموعة من المسرحيات في تلك الفترة كان عدد المعلمين المختصين في المجال الفني قليلاً جداً ان لم نقل نادراً .

في سنة (١٩٤٧) اقيمت اول دورة موسيقية في مدينة السليمانية ، ومنذ عام (١٩٥٤) اصبح تدريس درس النشيد اكثر علمية بفضل اساتذة تخرجوا من معهد الفنون الجميلة في بغداد ،بعد تلك السنوات اقيمت عدة معارض تشكيلية كان مثار اهتمام الناس ،وتشكلت عشرات الفرق الانشادية في المدارس .

في سنة (١٩٦١-١٩٦٢) الدراسية تأسست ملاحظية النشاط الفني بموجب تعليمات خاصة ، وتم تنسيب عدد من المعلمين خريجي معهد الفنون الجميلة في اختصاصات (الموسيقى ، الرسم ، المسرح) في تلك الملاحظية .

وفي عام (١٩٧٢)تأسست مديرية بأسم (مديرية النشاط المدرسي) التي تتكون من عدة شعب كشعبة (الموسيقى ، الفنون التشكيلية ،المسرحية ،الشعبة الثقافية)وتم تعيين ملاك خاص بتلك المديرية .

ان مهام مديرية النشاط المدرسي هي الاشراف على النشاطات الفنية في جميع المراحل الدراسية عن طريق زيارة المدارس وتوجيه معلمي التربية الفنية واقامة النشاطات الفنية المشتركة في جميع مجالات الفنون بهدف توجيه تلك النشاطات لخدمة العملية التربوية وتطوير القدرات الفنية للطلبة وتكوين وتطوير شخصية الطالب عن طرق توجيهه وتنمية مداركه الفكرية وهواياته الفنية وتشجيعهم لأكتشاف القيم الجمالية في حياة وتمتين واستقراره النفسي .

ان النشاط الفني المدرسي يتميز بخاصية فريدة وهي قدرته على استيعاب معظم جوانب المعرفة المتعلقة بالتعليم ،اضافةً الى قدرته على تحفيز وتنمية الحس الجمالي والذوق الفني .

ان النشاط الفني له اهمية خاصة على صعيدين فعلى صعيد الجانب النفسي يتمثل في اشباع حاجات الفرد واحلال السلوك الاجتماعي السوي محل السلوك الشاذ ،وصرف طاقات الفرد الزائدة بأتجاه ايجابي .

ان التربية الفنية في المراحل الدراسية المختلفة تتيح للطلبة الفرص للتعبير عن موضوعات تعكسها الحياة والبيئة بعيداً عن الكبت والخوف والضغط النفسي واتاحة الفرصة للتنفيس عن مكبوتاتهم .

هذا ومن منطلق الشعور بالدور الهام الذي تلعبه التربية الفنية ثقافياً وفنياً واجتماعياً في مخاطبة حواس وعقول النشئ الجديد يجب ان نولي الاهمية الخاصة بهذا الجانب .

أهم المشاكل التي تعترض طريق النشاط الفني :-

١-قلة الكادر التدريسي المختص :

أ- لاتتوفر في اكثرية المدارس التعليم الثانوي المدرس المختص بالتربية الفنية ،لذا نضطر لسد الشواغر في تلك المدارس بمعلمي التربية الفنية للمدارس الابتدائية وهذا ما يؤثر سلبياً على دروس التربية الفنية في المدارس الابتدائية ،فمن مجموع (٧٩) مدرسة ثانوية داخل المدينة وضواحيها فأن عدد الملاك كما يلي:-

١١ مدرس على الملاك

١٠ معلم مداوم

وبهذا تحتاج الى (٥٨)مدرس للتربية الفنية .

ب-المرحلة الابتدائية :-

١٩ مدرسة داخل مركز المدينة لايتوفر فيها معلم للتربية الفنية .

١٤ مدرسة اخرى داخل المركز بحاجة الى معلم اخر للتربية الفنية .

ج-معلم موسيقى :-

في سنة (١٩٧٢)عندماتأسست مديرية النشاط المدرسي كان عدد معلمي الموسيقى (٣٢) معلماً ،بينما الان فأن عددهم (٢٢)معلماً في المحافظة كافة رغم وجود معهد للفنون الجميلة .

٢-قلة المواد والمستلزمات الفنية لدرس التربية الفنية لمعالجة هذه المشكلة :

أ- توفير تلك الموادعن طريق منظمتي (يونسيف و يونسكو).

ب- تخصيص ميزانية خاصة بالتربية الفنية لجميع المدارس .

ج- تطبيق تعليمات تخصيص نسبة ١٥٪ من ارباح الحانوت المدرسي للنشاطات الفنية والرياضية .

د-تخصيص نسبة من ارباح الحانوت المدرسي (حصة التربية) للنشاطات الفنية المشتركة بشرط ان لاتقل عن ٥٪.

٣-تقليل حصة دروس التربية الفنية في الدوام الثلاثي يؤثر سلبا على النشاطات المدرسية .

٤–قلة القاعات للنشاطات الفنية.

المقترحات والتوصيات :-

١–فتح الدورات الفنية المستمرة وخاصةً في مجال التربية (الموسيقية والتشكيلية).

٢–فتح الدورات الصيفية للطلبة الموهوبين .

٣–تخصيص ميزانية خاصة لشراء الهدايا والجوائز للطلبة الموهوبين والمتفوقين في النشاطات الفنية العامة .

٤–شمول المدربين الفنيين بمخصصات النقل اسوة بالمشرفين الفنيين لكونهم يزورون المدارس كقرانهم المشرفين الفنيين.

٥–جعل ايفاد المشرفين والمدربين الفنيين كأيفاد المشرفين التربويين لزيارة مدارس في الاقضية والقصبات والقرى .

٦–تخصيص سيارة خاصة لمديرية النشاط الفني المدرسي .

٧–فتح فروع لمديرية النشاط الفني المدرسي في بعض الاقضية .

٨–عند انشاء المدارس او اجراء التعميرات انشاء قاعات في تلك المدارس مع مرسم .

٩–تعيين المشرفين التربويين من ذوي الكفاءة.

١٠–الاهتمام الخاص بدروس التربية الفنية في المدارس وخاصةً في المدن و القصبات والقرى والارياف ومتابعة ذلك من قبل الاشراف التربوي .

١١–بعد فتح معهد للفنون الجميلة في قضاء رانية ولأنجاح هذه التجربة واستفادة طلبة المنطقة نقترح:–

أ–تخصيص الكوادر المختصة للمعهد المذكور .

ب–تعيين خريجي كلية الفنون بجامعة السليمانية في المعهد المذكور في السنة القادمة .

ج–إنشاء بناية خاصة بالمعهد المذكور .

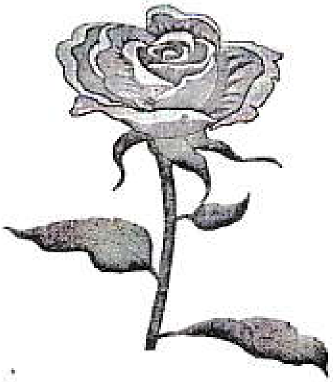

امور تربوية اخرى

- المختبرات
- الحدائق المدرسية
- التعليم الالزامي
- محو الامية
- الارشاد التربوي
- الحاسبات
- معمل النجارة
- المطبعة
- الحوانيت المدرسية
- الادارة والمالية
- اليافعون
- التربية الخاصة

المكتبات المدرسية

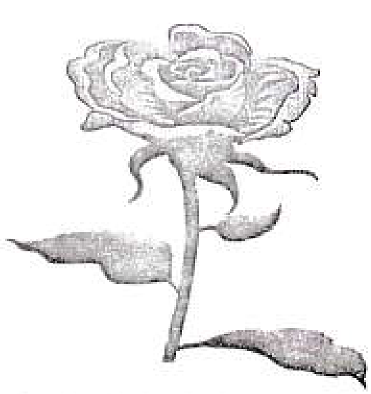

بسم الله الرحمن الرحيم

مُقدِّمة

مما لاشك ان العلم والمعرفة والتربية والتعليم من العوامل الاساسية والمهمة لكافة التطورات الجارية فى العالم فهى جميعا تدير عجلة التقدم الحاصل فى كافة مجالات الحياة فى عصرنا الحاضر ولهذا ولكى تواكب جماهير شعبنا الكردى مسيرة العلم وقافلة التعليم صوب آفاق مشعة ومن التقدم والحضارة ، فان حكومة اقليم كردستان ووزارة التربية صوبنا عقد المؤتمر التربوى الثالث . ليكون نواة نقلة نوعية قوية تعطى مجال التربية بختلف اتجاهاتها زخما نحو آفاق التطور ويلبسها لبوس التحديث والمعاصرة مع الاخذ بنظر الاعتبار المعتقدات و العادات والتراث الاصيل لأمتنا الكردية البطلة .

إن المواضيع الأربع عشرة التى تراها أمامك ما هي إلا محاولات متواضعة بذلتها لجنتنا - لجنة (عدة مواضيع تربوية) - نرجو أن تنال رضا أعضاء المؤتمر الموقرين ...

ومن الله التوفيق ...

الموضوع الأول / ((محو الأمية وتعليم الكبار))

أهمية محو الأمية :

يعتبر الجهل من الاعداء الالداء للتقدم و سببا مباشرا للفقر والمرض و عشرات المشاكل الاجتماعية الفتاكة ، فاذا اردنا انقاذ شعبنا من المأسي والويلات وتاسيس مجتمع مدنى متطور ومتقدم فعلينا وقبل كل شيىء ان نهتم بالبدء بحملة وطنية شاملة لمحو الامية وان نهيء كافة المستلزمات الضرورية المعاصرة بالاستفادة من كافة الامكانيات المحلية والخارجية لانجاح تلك الحملة .

نظرة سريعة إلى تاريخ محاولة القضاء على الامية

ترجع محاولات محو الامية فى العراق الى عام (١٩٦٨) حيث تقرر القضاء عليها خلال خمسة عشر عاما كما ورد فى المادة (٢٧) من الدستور المؤقت للجمهورية العراقية عام (١٩٧٠) وبعد ذلك صدر القانون رقم (١٥٣ لعام ١٩٧١)حيث نص على البدء بحملة واسعة لمحو الامية ورغم ما خصص لها من امكانيات مادية ومعنوية هائلة الا انها لم تتمكن من تحقيق اهدافها ... وفى كردستان وفى هذا القسم منها وبعد فترة المدارس الديـــــنية فانه وفى عام (١٨٦٠) و بطلب من الحاج كاك احمد الشيخ قام الاستاذ الفاضل (خواجه افندى) بفتح مدرسة من اربعة صفوف وارسل بنته الى تلك المدرسة ليقلده الاخرون . وفى بداية عام (١٩٢٢) فان ((الملا كاكه حمه الحاج سيف الله)) وبكل رجولة واخلاص تخلى عن منصبيه ((مفتى السليمانية - الحاكم)) وتوجه نحو قرى كردستان وفتح عدة مدارس وانقذ المأت من الصغار والكبار من داء الجهل الى ان وافاه الاجل عام (١٩٦١) .

اما مدرسة((سفينة النوح)) والتى افتتحت من قبل الاستاذ (نجم الدين الملا) فقد ساهم وخلال فترة اربعين عاما فى انقاذ الكثيرين من داء الجهل واستطاع الكثيرون من طلابه اكمال التعليم الرسمى واصبحوا رجالا معروفين يشار اليهم بالبنان فى صفوف شعبنا الكريم .

محو الأمية بعد الأنتفاضة

اثر الانتفاضة المباركة استجد وضع اخر وبالاخص بعد تشكيل حكومة اقليم كردستان ووضع الخطط اللازمة لمعالجة كافة المشاكل حيث بدا التفكير فى محاولة معالجة مشكلة الامية وقد خطت وزارة التربية عدة خطوات بالتعاون مع المنظمات الخيرية وكما يلى :

-اصدار التعليمات القانونية لمحو الامية وتخصيص الامكانيات المادية والبشرية من اجل إنجاح الحملة .

٢-تاسيس مديرية محو الامية فى ديوان الوزارة تابعة للمديرية العامة للتعليم العام للاشراف على شعب محو الامية فى المديريات العامة للتربية فى المحافظات .

٣-تشجيع المنظمات على التعاون لانجاح الحملة .

٤-تشكيل لجنة مشتركة من التربية والتعليم العالى لوضع خطة علمية مناسبة تلائم الإقليم .

٥-ولقد تشكلت حديثا لجنة خاصة برئاسة وكيل الوزارة والمدير العام للتعليم العام نيابة وعدد من الخبراء التربويين فيالوزارة والتعليم العالي وبالتعاون مع منظمة (چرا) لوضع المناهج وتنقيح الكتب ومن المؤمل الانتهاء من كتب المرحلة الأولى والثانية قريبا .

٦-كما وان وزارة التربية قامت بفتح عدة مراكز لمحو الامية فى القرى يقوم المعلمون مجانا بإلقاء الدروس فيها وهناك مراكز فتحت من قبل بعض المنظمات حيث تقوم الوزارة بتزويدها بالكتب والقرطاسية .

المشاكل والمعوقات

١-قلة عدد مراكز محو الامية حيث لاتستوعب العدد الهائل من الأميين .

٢-عدم تحويل العملية الى حملة وطنية شاملة .

٣-عدم وجود احصائية يعتمد عليها لمعرفة اعداد الاميين بالضبط .

٤-عدم تخصيص ميزانية خاصة بعملية محو الامية .

٥-وجود النواقص من المناهج حيث ان المناهج الموجودة حالياهى مترجمة الى الكردية .

٦-النقص من الكتب والقرطاسية وباقى المستلزمات الاخرى .

٧-عدم اهتمام وسائل الاعلام بالشكل المطلوب بها .

المقترحات

١-ان تهتم الجهات المختصة بشكل اوسع واكثر جدية بهذه العملية .

٢-اعلان حملة وطنية شاملة بحيث تشمل كافة أنحاء كردستان .

٣-وضع ميزانية خاصة لتنفيذ الخطة .

٤-تدريب المعلمين وفق أحدث الطرق .

٥-مساهمة وسائل الأعلام بمختلف قنواته .

الموضوع الثانى : التعليم الإلزامي

ماذا يقصد بالتعليم الإلزامي ؟

يقصد به الزام أولياء أمور التلاميذ الذين بلغت اعمارهم ست سنوات الى تسع سنوات بالحاقهم بالمدارس الأبتدائية او مدارس اليافعين واستمرارهم على الدراسة لحين إكمال المرحلة الأبتدائية وفى بعض الدول المتقدمة يستمر التعليم الألزامى لحين إكمال المرحلة المتوسطة .

الأراء والاتجاهات

*هناك اتجاه عالمي ينص على ان لكل مواطن الحق في الدراسة كما ورد في الإعلان العالمي لحقوق الانسان الذي وافق عليه جميع الدول الأعضاء في الأمم المتحدة .

*وهناك اتجاه اشتراكي يعترف بوجوب الأشتراك الموسع من قبل المواطنين للعمل والإنتاج بأفكارهم وايديهم وهذا الأمر بحاجة الى شعب متعلم لأنتاج جيد وباقل كلفة .

*الاتجاه المعاصر : للتعليم الإلزامي الابتدائي دورٌ مهم واساسي لتعزيز الأستقلال وبقاء البلد بشكل عصري ومدني .

لفتة تاريخية الى موضوع التعليم الألزامي

((قانون التعليم الالزامي المرقم ١١٨ لعام ١٩٦٧ في العراق))

وضع ذلك القانون عقوبة لولي امر كل طفل بلغ ست سنوات من عمره ولم يلحق بالمدرسة الابتدائية على ان لاتزيد الغرامة عن ماءة دينار ولاتقل عن دينار واحد او بالحبس لمدة لاتزيد على شهر ولاتقل عن اسبوع او بهما جميعا .

ولقد نص القانون المذكور على جعل التعليم الأبتدائي الزاميا ومجانيا ولقد جرى تطبيق القانون في جميع انحاء العراق بما في ذلك كردستان الى أن توقف العمل به في بداية الثمانينات ...

اجـرت وزارة التربية خلال عام (٢٠٠١)عملية إحصائية شاملة لحصر الأطفال في الإقليم في يوم (٢٠٠١/٥/٣)ولأربعة أيام بالتعاون مع منظمة اليونسيف وتظهر النتائج في وقت لاحق .

المعوقات

١-عدم وجود الأستقرار في المنطقة بسبب حوادث الأقتتال الداخلي المؤسفة .

٢-تفكك الأسر نتيجة عدم الأنسجام بين أعضائها.

٣-الحالة الأقتصادية المتردية .

٤-عدم تعاون أولياء الأمور في إرسال أولادهم إلي المدارس نتيجة الوضع الأقتصادي السيئ وبقاء العادات البالية حول تحريم البنات من التعليم خلافا لكافة الشرائع السماوية .

٥-عدم وجود المدارس الكافية والمستلزمات الضرورية .

٦-عدم وجود دور سكنية للمعلمين في القرى وصعوبة التنقل بين قرية واخرى .

المقترحات

١-إصدار قانون ملزم من رئاسة الإقليم او رئاسة مجلس الوزراء بجعل التعليم الأبتدائي إلزاميا .

٢-الإسراع فى اعلان نتائج الإحصاء الذى أجرى عام (٢٠٠١) .

٣-تامين نثرية كافية لتنفيذ قانون التعليم الإلزامي .

٤-إشراك جميع المنظمات والجماهير الواسعة فى إنجاز الحملة .

٥-تامين وجبة غذاء للأطفال في المدارس .

الموضوع الثالث : مدارس اليافعين

تطلق كلمة اليافع على كل طفل كان عمره بين تسع سنوات وخمس عشرة سنة ولم يلتحق بالمدرسة الأبتدائية او تسرب منها ومضت سنتان على تسربه فهؤلاء لا يجرى الحاقهم بمراكز محو الأمية و إنما بمدارس اليافعين .

تم تأسيس هذه المدارس (مدارس اليافعين) وفق المادة ((١١ من نظام المدارس الأبتدائية لعام ١٩٧٨)) وحددت مدة الدراسة فيها بأربع سنوات وتعادل شهادة تخرج هؤلاء ، شهادة الدراسة الأبتدائية .

مراحل الدراسة فى هذه المدارس :

١-المرحلة الأولى : يدرس الطالب فى هذه المرحلة كتب الصفين الأول والثانى الأبتدائي خلال عام دراسي واحد .

٢-المرحلة الثانية :يدرس كتب الصفين الثالث والرابع .

٣-المرحلة الثالثة :يدرس الطالب كتب الصف الخامس فقط .

٤-المرحلة الرابعة :يدرس الطالب كتب الصف السادس فقط .

لمحة تاريخية عن مدارس اليافعين

صدر قانون هذه المدارس عام (١٩٧٥) في العراق وبدا العمل به فى عام (١٩٧٧ /١٩٧٨)حيث افتتحت تلك المدارس في جميع محافظات العراق ماعدا محافظة ديالى و المدرسة الأولى فى السليمانية هى (مدرسة السليمانية المختلطة لليافعين) وتوجد الان فى محافظات الإقليم عدة مدارس لليافعين ولقد تم تنقيح الكتب ووضع المناهج الخاصة بتلك المدارس من قبل وزارة التربية إلا إنها لن تطبع لحد الآن .

محاولات فتح تلك المدارس بعد الانتفاضة

بعد الأنتفاضة فان منظمة اليونسيف وبالتعاون مع منظمة حماية الأطفال فـي كردستان افتتحت عدة مدارس عام (١٩٩٤/١٩٩٥)وانتظم حوالي الف يافع للدراسة فيها إلا أن العدد بدا يقل إلي (٥٤٧) عام (١٩٩٦/١٩٩٧) ويعتقد أن السبب يعود إلى :

ا/ عدم وجود منهج خاص باليافعين .

ب/ عدم وجود بناية خاصة بهم .

ج/ قلة عدد تلك المدارس وبعدها عن أماكن سكنى الطلبة .

د/ عدم تمكن الطلبة من مواصلة الدراسة فى المرحلة المتوسطة بسبب العمر وهناك عدة اسباب أخرى تعرقل الأستمرار على الدراسة في تلك المدارس .

المقترحات

١-محاولة طبع كتب تلك المدارس .

٢-وضع نظام خاص بها .

٣-افتتاح عدة ورشات لتعليم الطلبة الاشغال اليدوية .

٤-تخصيص نشرية مناسبة لها .

٥-إجراء إحصاء دقيق لمعرفة اعداد المشمولين بهذه المدارس .

٦-التوفيق بين الدوام واوقات عمل الطلبة .

الموضوع الرابع : التربية الخاصة

من هم المشمولون بهذه النوع من التربية ؟

نستطيع تحديد المشمولين بهذه الدراسة كما يلى :

ا/الأطفال بطيؤ التعلم .

ب/ الأطفال الموهوبون .

ج/الأطفال المعوقون مثل : ضعاف البصر او السمع ...

د/الأطفال الأغبياء .

وتتحمل وزارة التربية مسؤولية الأهتمام بتعلم الأطفال بطيئي التعليم والموهوبين أما النوعان الأخران فان وزارة العمل والشؤون الأجتماعية هي المسؤولة عن تعليمهما .

تعريف الطفل بطيىء التعلم :

عرفت ((اللجنة الوطنية العلمية للتربية الخاصة)) التابعة لوزارة التربية العراقية الطفل بطيئ التعليم بما يلي :

((هو ذلك الطفل العادي بصورة عامة ولكنه ولسبب من الأسباب لايتمكن من الوصول إلى مستوى التلاميذ الأخرين)) ولاتطلق عليه كلمة الغبي ويمكن التعرف عليهم لأول مرة فى الصف الأول الأبتدائي وتتجاوز نسبتهم الى (٣٪) من مجموع التلاميذ .

المحاولات التى بذلت لرعاية الأطفال بطيئى التعلم

في بداية ثمانينات القرن الماضى خطت وزارة التربية فى العراق خطوات جادة فى هذا المجال حيث تم تشكيل ((اللجنة الوطنية العلمية للتربية الخاصة)) وتم فى عام(١٩٧٧) فتح دورة تدريبية للمعلمين من المحافظات بواقع (أربعة معلمين من كل محافظة) لتأمين المعلمين لصفوف التربية الخاصة وانتخبت عدة مدارس من كل محافظة لفتح صفوف للتربية الخاصة فيها وهيئت المستلزمات الضرورية لكل صف من السجلات والاستمارات الخاصة بهذا النوع من الأطفال .

طبيعة صفوف التربية الخاصة من حيث :

أولا : عدد التلاميذ :

يجب ان لايزيد عدد طلاب كل صف من (١٢) تلميذا ولايقل عن (٦) تلاميذ .

ثانيا : نصاب المعلمين :

يجب ان لايزيد نصاب المعلم عن (٢٢)حصة .

ثالثا : دوام التلاميذ :

لايوجد فرق بين دوام هذه الصفوف والصفوف الأخرى ، وكذلك بالنسبة لجدول الدروس الأسبوعى ، والدروس التي يتلقونها داخل الصفوف الخاصة هي ((اللغة ، الرياضيات ،العلوم ،التربية الإسلامية)) أما الدروس الأخرى ((الرياضة ، الفن ، النشيد ، الزراعة)) فانهم يتلقونها مع باقى التلاميذ فى صفوفهم الأعتيادية ، وليس هناك منهج دراسى خاص بتلك الصفوف .

تستمر الدراسة من تلك الصفوف الى الصف الرابع وتنتهى فى الصف الخامس ويسمح بعودة تلميذ او عدة تلاميذ الى الصفوف الأعتيادية فى اي وقت او اية سنة دراسية عندما يقترح معلم الصف ذلك ويوافق عليه مدير المدرسة و المشرف المختص .

أعمال ومهام معلم صفوف التربية الخاصة

في السنة الأولى :

تعد هذه السنة ، سنة تشخيص يقوم المعلم بزيارة عدة مدارس قريبة من مدرسته (مدرستان إلى اربع مدارس) ويقوم المعلم اثناء تلك الزيارات بتشخيص الأطفال بطيئي التعلم ويكتب تقريرا فى نهاية كل شهر كما ويكتب معلم الصف الأول ومدير المدرسة

كلاهما تقريرا شهريا حول اولئك الأطفال وفى نهاية العام الدراسى يتم تشكيل لجنة خاصة لأقرار كون هؤلاء الأطفال مشمولين بالتعليم الخاص أم لا .

في السنة الثانية :

يجرى افتتاح صفوف التربية الخاصة وينقل جميع التلاميذ الذين جرى تشخيصهم فى السنة الأولى إلى المدرسة التي يتواجد فيها المعلم المختص فاذا لم يلاحظ ذلك المعلم اى تقدم فى دراستهم فانه يقترح استمرارهم فى تلك الصفوف ومتى ماوجد ان هناك تغيّرا فى مستواهم فانه يستطيع ان يقترح إعادتهم الى صفوفهم الأعتيادية ولقد تم افتتاح صفوف التربية الخاصة فى عشر مدارس داخل مدينة السليمانية إلا انه وبعد الانتفاضة جرى تقليص عدد تلك المدارس إلى صف واحد يوجد فى مدرسة ((بيخود)) داخل مدينة السليمـــانية ويـــقوم الأستاذ ((جلال احمد صالح)) بالتدريس فيه حاليا .

الموهوبون

للفترة من ((٢٥/٥/١٩٨٠ الى ٢٥/٦/١٩٨٠)) افتتحت دورة تـدريبيـــة فى بـــغداد بأسم ((دورة رعاية الموهوبين)) واشترك فيها معلمون من كافة المحافظات بواقع معلمين عن كل محافظة لأعداد القادة التربويين لتدريب زملائهم فى المحـــافظات ولـكن انـــدلاع الحـــرب ((العراقية –الإيرانية))ومن ثم حرب الخليج الثانية حال دون تطبيق مشروع رعاية الموهوبين .

المقترحات

أولا :نرى من الضرورى إعادة العمل بالمشروع من جديد وتهيئة المستلزمات الضرورية التالية :

ا/ تامين الأثاث لكل صف مثل الكراسى والمناضد الفردية .

ب/دولاب خاص فى كل صف لحفظ السجلات والأستمارات و التقارير .

ج/ مكتبة ذات اثنى عشر قسما ((قسم لكل طالب)) .

ومن الضرورى تامين الوسائل التعليمية الآتية :

*شاشة مغناطيسية .

*لوحة مغناطيسية .

*جهاز عارضة السلايدات .

*جهاز او فرهيد . مع نايلون شفاف واقلام ماجيك ملونة .

*معداد .

كما ويجب أعداد السجلات والأستمارات التالية :

ا/ دليل تعليمات استمارة التعرف على الطلاب .

ب/ استمارة الخصائص الأساسية لهم .

ج/ السجل الشخصى لكل الطالب .

ثانيا :

ا/ يفضل ان تقوم المديرية العامة للتعليم العام بتخصيص قسم للتربية الخاصة فى وزارة التربية وكذلك فى المديريات العامة للتربية فى المحافظات .

ب/ فتح مدرسة او مدرستين فى كل محلة لفتح صفوف التربية الخاصة فيها .

ج/ فتح دورات خاصة لأعداد المعلمين لتلك الصفوف .

د/ منح معلمى تلك الصفوف مخصصات مناسبة .

الموضوع الخامس : ((مكتبات المدارس))

لمحة تاريخية :

ظهرت المكتبات فى عصر الآشوريين واهتم بها المصريون القدماء واليونانيون والهنود وكانت فى كردستان قبل ظهور الإسلام مكتبات إلا انها تعرضت للحرق و الإتلاف ويقال انه وفى حوالي الف عام قبل اليوم كان عدد كتب مكتبة مدينة ((دياربكر)) الكردية يربو على مليون و اربعين الف مخطوطة إلا انه وبعد هجوم التتار والمغول على كردستان أحرقت و اتلفت ، كان البابانيون يهتمون بالمكتبات وكانت مكتبة الجامع الكبير في السليمانية تضم اكثر من ستة آلاف كتاب مخطوط في عام (١٩١٩) وبعد أن اسر البطل ((الشيخ محمود الحفيد)) فى معركة دربند بازيان جرى تجميع معظم تلك الكتب فى ساحة الجامع الكبيرو أحرقت ...

دور مكتبات المدارس للجيل الجديد :

حيث ان المدرسة مؤسة تربوية جامعة لتوجيه الجيل الناشىء من كافة الجوانب فانها بحاجة ماسة الى مكتبة تقوم بتطوير معلومات الطلبة وغرس بذور العلم والثقافة في نفوسهم .

فوائد المكتبة :

١-تمكن الطالب من جمع المعلومات وكتابة التقارير والرجوع الى المصادر .

٢-تنمى لدى الطالب غريزة حب المطالعة وتزيد من معلوماته .

٣-تعليم الطالب في المكتبة القراءة الصامتة .

٤-تنمى لدى الطالب شخصيته والثقة بالنفس للتزويد بالعلم ذاتيا و بنفسه .

المعوقات امام مكتبات المدارس

١-عدم وجود مختصين فى مجال تصنيف الكتب والفهرسة حسب الطرق الحديثة .

٢-عدم تخصيص نثرية مناسبة لتأمين حاجات مكتبات المدارس من كتب وأثاث .

٣- عدم وجود مكان مناسب للمكتبة فى اغلب المدارس .

٤-عدم وجود الكتب والمجلات الحديثة فى المكتبات الموجودة بالإضافة الى إفتقار معظمها الى اثاث الضرورية مثل (الدواليب والكراسى والمناضد) .

٥-إهمال شعب المكتبات فى المديريات العامة للتربية فى المحافظات وعدم تفعيل الشعبة الخاصة بها فى ديوان الوزارة .

المقترحات

١-إيلاء بناء قاعة خاصة بالمكتبة المدرسية الأهمية المناسبة لدى بناء أبنية المدارس الجديدة او اثناء تعمير الابنية القديمة .

٢-البدء بحملة توعية شاملة في المدارس لإبراز أهمية المكتبة المدرسية .

٣-فتح دورات للقائمين على المكتبات المدرسية .

٤-تخصيص نثرية مناسبة للمدارس لشراء الكتب والمجلات بصورة مستمرة لإغناء المكتبات بالمصادر والمراجع والكتب والدوريات .

٥-إعتبار النشاط المكتبى جزءا من التقييم للمشرفين .

٦-تطبيق نظام المكتبة الشاملة مع احياء قانون المكتبات المدرسية المرقم ((٥٤٥ لعام ١٩٧٤)) بعد اجراء التنقيح عليه .

٧- منح القائمين على تلك المكتبات مخصصات مناسبة إذا تجاوز عدد الكتب فيها على (١٥٠٠) كتاب .

٨-مفاتحة وزارة الثقافة بتزويد المكتبات المدرسية بالكتب والدوريات التى تصدرها باستمرار .

الموضوع السادس : ((المطبعة / مطبعة وزارة التربية))

تاريخ تأسيسها :

في ايلول عام (١٩٩٩) بدا العمل فى تهيئة مكان مناسب للمطبعة وبعد انتهاء العمل نقلت اليه اجهزة قسم الكومبيوتر الخاصة بالمطبعة وتم نصبها من قبل خبيرين من شركة ((فوجى)) اليابانية وجرى تدريب العاملين عليها .

الأجهزة

جهاز طبع على الفيلم

*سكانر .

*برنتر ملون .

*كومبيوتر سيڤر عدد (١)

*كومبيوتر ماكنتوش .

*كومبيوتر من نوع (P .C) عدد (٤) .

*كاميرا عمودى من نوع كونيكا .

*(U.P.S)ى (٦٠٠٠) فولت امبير .

*شبكة عمل .

عام (١٩٩٩) تعاقدت منظمة اليونسيف مع شركة (گرافيوم) السويدى لمدة سنتين بغية نصب الأجهزة وتدريب العاملين عليها وكانت الأجهزة عبارة عن :

-جهاز أوفست هايدلبيرگ

-مقص پولر

-جهاز خاص بالثنى .

-جهاز جمع الكتب وبواسطة الإبر.

-جهاز جمع الكتب بالصمغ .

-كتر ثلاثي الجوانب .

-جهاز تحديد المقص .

-جهاز إستنساخ البليت .

-جهاز غسل البليت .

-جهاز تغليف الكتب وشدها .

بدا العمل بطبع الكتب خلال عام (٢٠٠٠) ويستمر لحد الآن .

أقسام المطبعة

١-قسم الكومبيوتر :

يعمل فى هذا القسم ثلاثة موظفين للطبع وثلاثة للرسم وتوجد فيه الاجهزة التالية :

١-جهاز طبع على الفيلم : (Fuji – CELix 400) وهو جهاز يابانى جديد مصنوع من عام (١٩٩٧) جهاز متطور يستعمل لفرز الألوان .

٢-جهاز سكانر (Fuji- 550 c) جهاز يابانى جديد بقياس (٣٥سم × ٤٥سم) وهناك عدة اجهزة اخرى .

٢- قسم المونتاج (التصوير) :

يعمل فيه اربعة موظفين وتوجد فيه عدة اجهزة .

٣-قسم السحب :

يعمل فيه ستة موظفين وبوجبتى عمل وتوجد فيه اجهزة قديمة جرى تحديثها وقدرة السحب فيه (١٢٠٠٠) كتاب فى الساعة .

٤-القسم النهائى :

يعمل فيه موظفان للقطع والجمع والتغليف .

٥-المخزن :

ا/ مخزن المواد الأحتياطية .

ب/ مخزن الورق والمواد الكيمياوية .

معوقات العمل فى المطبعة

-قلة او عدم وجود المواد الأحتياطية للأجهزة .

-عدم وجود مخزن مناسب .

-هناك فرق بين المكافئة التى تعطى لمنتسبى مطبعة اربيل ومطبعة السليمانية .

-عدم وجود مكان مناسب لراحة المنتسبين .

-عدم إمكانية المطبعة لطبع (٨٠ ٪) من الكتب المنهجية حيث الحاجة الملحة فى الوقت الحاضر .

المقترحات

-محاولة تامين جهاز ذو اربعة الوان وبحجم (١٠٠ × ٧٠ سم) مع جهاز ثنى بعرض (٧٦سم) لتتمكن المطبعة من طبع (٢,٥)مليون كتاب سنويا لتلبى حاجة الوزراة للكتب المنهجية.

-بناية مناسبة للمطبعة ونصب مولدة كهربائية خاصة بالمطبعة .

-مكافاءة العاملين أسوة بمطبعة أربيل .

-إرسال الكتب المعدة للطبع قبل فترة مناسبة .

ومما يجدر بالذكر ان المطبعة تمكنت من إنجاز طبع (٧٥٠٠٠٠)كتاب خلال عام (٢٠٠١/٢٠٠٠).

الموضوع السابع : ((الحدائق المدرسية))

يقصد بها : محاولة تطوير الأرض الزراعي بشكل يجلب انتباه الإنسان اليها من حيث الأشجار والورود والأثل .

ولقد تاسست هذه الشعبة منذ عام (١٩٦١ /١٩٦٢)

توجد فى السليمانية : ٢٠١ حديقة مدرسية .

توجد فى كركوك : ٣٠ حديقة مدرسية

توجد فى أربيل : ١٨ حديقة مدرسية

((أهمية الحديقة المدرسية))

-تنظف بيئة المدرسة وتحافظ على جماليتها .

-تدرب الطلاب على العمل الزراعي والتعاون فيما بينهم في العمل .

-تعرف الطلاب بأنواع النباتات .

-تؤثر على نفسية جميع المتواجدين في المدرسة من معلمين وطلبة .

-مكان مناسب لراحة الطلاب والمعلمين وقضاء الفرص فيها .

وقد تم تنفيذ النشاطات التالية :

-زرع (١٦٠٠٠)شتلة تنفيذا لأمر رئاسة الإقليم .

-تأمين الشتلات لجميع المدارس المشمولة بالحدائق .

-فتح معارض للزهور .

المعوقات

-عدم توفر المياه في معظم المدارس .

-عدم وجود الكادر الزراعي (البستاني) .

-عدم وجود نثرية مناسبة .

-قلة معلمي مادة الزراعة في المدارس .

-عدم وجود وسائط النقل لمشرفي الحدائق المدرسية .

-قلة الأثاث والمستلزمات الزراعية .

المقترحات

-تأمين المياه عن طريق حفر الآبار أو بواسطة التانكرات .

-تعيين عدد كاف من البستانيين ومنحهم مخصصات مناسبة .

-فتح دورات للمشرفين الزراعيين بغية تزويدهم بالمعلومات الزراعية المعاصرة .

-تأمين البيوت الزجاجية .

-تخصيص نثرية مناسبة .

-إيجاد قسم خاص بالحدائق في المديريات العامة للتربية وفي ديوان وزارة التربية .

- التعاون مع منظمتي اليونسيف واليونسكووالفاو في هذا المجال .

الموضوع الثامن : ((المختبرات))

تأسس هذا القسم عام (١٩٧٢) وقد شملت المختبرات معظم مدارسنا وتكمن اهمية المختبر في ان له دورا مهما لتطور العلوم إذ يقرب العمل في المختبر المادة من أذهان الطلاب حيث يشاهدون ما تلقوه نظريا أمام أنظارهم عمليا واهتم العالم بتطوير المختبرات والعمل فيها اهتماما بالغا حتى انه يقال أن العالم المشهور (اديسون) قد قضى نحبه داخل مختبره .

((معوقات المختبرات))

-عدم وجود بناية خاصة مناسبة للمختبر داخل مخازن التربية .

-عدم توفر الملابس والمستلزمات الضرورية أثناء توزيع المواد على المدارس .

-عدم وجود ورشة خاصة لتصليح الأجهزة العاطلة .

-عدم وجود الكهرباء .

اما داخل المدرسة : فان معظم الأبنية المدرسية لايتوفر فيها مكان مناسب للمختبر كما ولايوجد مساعد مختبر فيها وتفتقر معظمها الى مواد مختبرية والأثاث الضرورية .

((المقترحات))

-تعمير المختبرات المدارس وتزويدها بالمواد والمستلزمات الضرورية مثل الألبسة والكمامات .

-فتح ورشة لتصليح الأجهزة المعطولة .

-بناء مختبر نموذجي في مراكز المحافظات لفتح دورات تدريبية فيها للمدرسين .

-تعيين عدد مناسب من مساعدي المختبر في المدارس الكبيرة .

الموضوع التاسع : معمل النجارة

تأسس هذا القسم عام (١٩٨٨) داخل متوسطة زانياري وبدا بصنع الرحلات المدرسية وبعد الإنتفاضة صدر امر إداري من المديرية العامة لتربية محافظة السليمانية عام (١٩٩٥) بتسمية المعمل ب((معمل نجارة التربية)) ويستمر حاليا على صنع الرحلات ومستلزمات المدارس وقد تمكن المعمل من صنع عدد كبير من الرحلات خاصة في إطار القرار (٩٨٦) منذ عام (١٩٩٨) بما يقدر ب(٨٥١٨١) رحلة لمختلف الجهات ويقدر المبلغ (١٠٥٧٠١٢) دينارا الذي وفره المعمل كإيراد نهائي لخزينة الدولة .

المعوقات

-عدم وجود بناية مناسبة لمعمل النجارة .

-عدم توفر الاجهزة والمكائن الضرورية .

-عدم وجود الكهرباء باستمرار .

المقترحات

-تأمين بناية كبيرة ومناسبة لمعملى النجارة والحدادة .

-تزويد المعمل بالأجهزة والمعدات اللازمة وسيارات الحمل .

-تزويد العاملين بالملابس والأحذية .

-تعين الكوادر الفنية .

تأسيس وحدة إدارية خاصة بالمعمل .

-إيفاد عدد من العاملين إلى خارج الإقليم للإطلاع على تجارب الدول الأخرى .

الموضوع العاشر : الحوانيت المدرسية

للحوانيت ضرورة ملحة لتوفير المأكولات للطلاب أثناء تواجدهم بالمدرسة وابعادهم عن شراء المواد المكشوفة والتى لاتتوافر فيها الشروط الصحية كما أنها مصدر دخل للمدرسة للأنفاق من مواردها على حاجيات المدرسة ومن الضرورى الأهتمام بها من كافة الجوانب وعدم إهمالها .

ولقد اصدرت وزارة التربية تعليماتها بشان العمل فى الحوانيت وبموجبها تتكون لجنة من الوزارة ولجنة فرعية من تربية المحافظات للأشراف عليها وهناك أسلوبان لإيجار الحوانيت :

ا/ عن طريق المزايدة العلنية وفق شروط محددة وترسل نسبة (٤٠٪) من المبلغ الى وزارة التربية والمديريات العامة للتربية بالمناصفة وتبقى نسبة (٦٠٪) داخل المدرسة ، ولهذا الأسلوب مساوىء كما ولها فوائد وإيجابيات .

ب/ عن طريق التعاون حيث يتم تشكيل لجنة من المعلمين والطلبة لادارة الحوانيت برأسمال يساهم فيه الطلبة ويمنح لهم قسم من الأرباح .

ولهذا الأسلوب أيضا مساوىء حيث ينشغل بهاالطلاب والمعلمون .

المقترحات

-تأمين مكان مناسب للحانوت المدرسى تتوفر فيه الشروط الضرورية .

-شمولها بزيارات المشرفين بين حين و أخر للتعرف على مشاكلها .

-وضع شروط معينة يلتزم بها المتعهدون حرفيا .

-الإقلال من الحوانيت التعاونية .

-تفعيل عمل لجان الحوانيت فى الوزارة ومديريات التربية .

الموضوع الحادى عشر : الإرشاد التربوى

يقصد بالإرشاد التربوى العلاقة بين شخصين يقدم أحدهما المساعدة للأخر بقصد الإرشاد وتقديم المعلومات المفيدة له .

ولاتقتصر مهمة المرشد التربوى على تشخيص المشاكل فقط وإنما تشمل تقديم المساعدة للطالب لمعالجة مشكلاته بأفضل شكل .

ولقد ظهر الإرشاد التربوى فى بدايات القرن العشرين حيث قام عدد من التربويين للتفرغ لإجراء الدراسات حوله .

وتكمن أهمية الإرشاد التربوى فيما يلى :

يحاول المرشد التربوى خلق انسان متطور يستطيع معالجة مشكلاته والتغلب عليها حيث إن سر جميع التطورات يعود إلى الإنسان المقتدر والمدرب القادر على التغلب على الصعاب ومعضلات الحياة .

أسس الإرشاد التربوى :

-الفلسفية :

ان الأهداف التربوية بجميع أشكالها لا تخرج عن إطار اهداف المجتمع ككل حيث أن المرشد التربوى يتوجه الى الأفراد بغية تنفيذ حاجاته الضرورية في إطار المجتمع.

-النفسية :

ا/ على المرشد التربوى أن يهتم بجميع جوانب الحياة لدى الطالب جسميا وإجتماعيا ووجدانيا فى كافة مراحل عمره .

ب/ على المرشد أن يراعى الفروق الفردية بين الطلبة كما وعليه أن يهتم بجانب نمو الطلاب من جميع الوجوه وشخيصته كذلك .

ج/ على المرشد ان يعمل على تهيئة ارضية مناسبة للطلبة من الناحية النفسية وإشاعة الأحترام والتعاون فيما بينهم .

-التربوية :

أن عمليتى التربية والإرشاد جانبان تكمل إحداهما الأخرى لمنفعة الفرد والمجتمع داخل المدرسة وخارجها .

-الأجتماعية :

حيث أن الطلبة اليوم هم رجال المستقبل وقادة المجتمع بما أن المدرسة مجتمع صغير فعلى الجميع طلبة ومرشدين أن تكون العلاقة بينهم مبنية على أساس الاحترام والمحبة والتدريب على إنجاز واجباتهم وإتقانها إتقانا جيدا .

أنواع الإرشاد التربوى

أ/ الإرشاد الفردى :

ويعتبر هذا النوع من افضل انواع الإرشاد حيث يتم التحاور بين المرشدوالطالب وجها لوجه بمفردهما .

ب/الإرشاد الجماعى :

حيث تتم معالجة مشاكل عدد كبير ممن تتشابه مشكلاتهم مثل إرشاد صف من الصفوف .

المقارنة بين النوعين

الفردى	الجماعى
١-تكون الجلسات قصيرة المدى .	١-تكون الجلسات طويلة المدى .
٢-تتم معالجة المشكلات فرديا .	٢-تتم معالجة المشكلات النفسية العامة .
٣-تسهل مهمة المرشد .	٣-تصعب مهمة المرشد .

واجبات المرشد التربوى

١-عليه ان يحافظ على الأسرار التى يحصل عليها حول الطالب .

٢-الشعور بالمسؤولية فى عمله وإعتبار عمله عملا تربويا .

٣-تدريب الطلاب على معالجة مشاكلهم بانفسهم .

الإرشاد فى المرحلة الإبتدائية :

-تقسيم الطلبة داخل الصف الى فئات وتوزيع المهام عليهم مع تامين الوسائل التعليمية المناسبة .

-تقديم المعلومات الخاصة للأذكياء منهم وكذلك للآخرين حسب مستواهم ومداركهم .

-معالجة الطلاب المتخلفين درسيا .

-السماح للطلبة بالتعبير عن أنفسهم والإستماع اليهم .

-تنظيم الأمور داخل الصف والإهتمام بالنظافة .

واجبات مدير المدرسة في الإرشاد التربوى :

-يعين المرشد التربوى و يطلب من المعلمين التعاون معه .

-ابلاغ الطلبة بمراجعه المرشد التربوي لدى ظهور المشاكل لديهم .

-تشجيع الطلبة المتفوقين .

-تقديم التسهيلات للمرشد التربوى لياخذ طلابه لزيارة الأماكن العامة .

-تخصيص غرفة مستقلة للمرشد التربوى ليتمكن من إنجاز واجباته بشكل مرض .

المقترحات

-العمل على أحياء الإرشاد التربوي في كافة المدارس .

-تعين مرشد تربوي لكل صف .

-عقد الإجتماعات والندوات للتحدث عن اهمية الإرشاد التربوي .

-طبع وتوزيع التعليمات الخاصة بالإرشاد التربوي .

الموضوع الثانى عشر : الإدارة والمالية

مقدمة :

يتسم عالمنا الحاضر بسمات عدة اهمها : الإنفجار السكانى وتطور العلوم والتكنلوجيا وتفجر المعرفة بشكل لم يسبق له مثيل ، واذا كانت اوجه النشاط الاقتصادي والأجتماعى فى العالم ، تتأثر بهذه الظواهر فان التربية والتعليم هما الأخريان -كبقية الوان النشاط ،تتأثران بها بل وتؤثران فيها الى حد الكبير .

ولقد مر التعليم خلال الحقب الماضية بعدة مفاهيم اثرت على فلسفته وتخطيطه ادارته وايا كانت هذه المفاهيم فقد ظل التعليم يستهدف اغراضا معينة يتطلع اليها المجتمع وينشدها من ورائه ، وتتمثل هذه الاغراض فى تحقيق التعليم للوظائف الاقتصادية والاجتماعية والثقافية والقومية والحضارية للمجتمع ، او بمعنى اخر تحقيق التعليم لوظائفه فى مجال التنمية الشاملة .وهناك قضية خطيرة ومصيرية الا وهى قضية الإنسان الذي أصبح هدفا للتنمية بعد ان كان مجرد وسيلة لها وبديهي أن الارتفاع بمعدلات التعليم كماونوعا يتطلب سيكولوجية معينة لترشيد سياسات التعليم إرادته من أجل إعداد الإنسان إعدادا طيبا ومتكاملا .أن المعدلات المرتفعة للنمو السكانى فى المجتمعات الشرقية ومنها كردستان الحبيبة يتطلب مواجهة هذا السيل المتدفق من السكان على أساس نظام تعليمى وإدارى يتسم بالكفاءة وتقل فيه نسبة الإهدار والفقد والتسرب فعلينا :

ا/ السعى الجاد لتنمية التعليم وإدارته طبقا لإستراتيجية حضارية شاملة .

ب/ ترشيد السياسات التعليمية بقصد الملاءمة بينها وبين سياسات التنمية .

ج/ تطوير نظم الإدارة التربوية خروجا من الأنماط الحالية لها .

ومن المهم الربط بين تخطيط التعليم وإدارته داخل إطار متسق وكامل وهناك حقيقة هامة وهى ، أن القيمة الإقتصادية والحضارية لنواتج التعليم من قوى بشرية لاتنمو بمجرد زيادة الأنفاق عليها ، وإنما تتعاظم وتزدهر فى ظل نظام إداري كفء لمرفق التعليم .

بسم الله الرحمن الرحيم

((الحمدلله الذى علم بالقلم ،علم الإنسان مالم يعلم والصلاة على محمد واله وصحبه الداعين الى نشر الفضيلة والعلم)) .

تعريف : الإدارة :

هى لغة : مصدر للفعل أدار بمعنى دار ، أي تحرك وعاد الى حيث كان أو إلى ماكان عليه .

ويقصد بها فى المصطلح الحديث :العملية او مجموعة العمليات التى يتم بمقتضاها تعبئة القوى البشرية والمادية وتوجيهها توجيها كافيا لتحقيق اهداف الجهازى الادارى الذى توجد فيه .

ولقد عرفت الإدارة كنشاط منذ أن وجدت المجتماعات البشرية على هذه البسطة ولكن الإدارة كعلم لم تعرف إلا فى نهاية القرن التاسع عشر وبداية القرن العشرين ، ولقد جاء علم الإدارة نتيجة للجهود المتواصلة من قبل العلماء والباحثين والمختصين فى هذا المجال وقد اعتمدت الادارة التربوية على ماتوصل اليه الباحثون فى مجال الإدارة العامة .

أهمية الإدارة :

-إنها لازمة لكل جهد جماعى فالإدارة والعمل الجماعى صنوان لايفترقان .

-إنها نشاط يتعلق بإتمام الأعمال بواسطة الآخرين .

-تحقق الإدارة الاستخدام الأمثل للقوى المادية والبشرية .

-ترتبط ارتباطا مباشرا ووثيقا بدستور الدولة والسلطة التشريعية .

-تحاول المواءمة بين حاجات الأفراد وحاجات المؤسسة .

أنواع الإدارة :

ا/**البيروقراطية** :اى سلطة المكتب ((بيرو- المكتب : كراسى -السلطة)) نشا هذا النوع لأول مرة فى المانيا فى أواخر القرن التاسع عشر عندما ازدادت الحركة الصناعية فى المانيا مما جعل ((ماكس فيبر)) يبحث عن أسلوب يواجه به هذا التوسع الشديد فى المهام والصلاحيات حيث لم يعد بإمكان الفرد القيام بالإشراف على أعمال عديدة فى آن واحد فقام بتحديد صلاحية كل فرد ضمن نظام هرمى ولقد استفاد من خبرته فى الجيش حيث كان ضابطا فيه مما جعله يعتقد أن الإدارة العسكرية يمكن أن تستخدم فى مجالات اخرى بالإضافة الى كونه عالم اجتماع لايؤمن بقدرة الإنسان الفرد على القيام بأكثر من عمل فى آن واحد .

ومن سمات البيروقراطية :

-إنها تنظيم مستمر للوظائف الرسمية .

-اختصاص محدد لكل مكتب .

--فصل الادارة عن الملكية .

-التخصص الدقيق .

التدرج الهرمى او التسلسل الوظيفى .

ومن عيوبها :

-تحكم الاجراءات الروتينية المعقدة .

-تركيز السلطة فى يد الرؤساء فقط .

-النظرة الجامدة للامور بغض النظر عن العلاقات الانسانية .

-عجرفة البيروقراطى ومعاملة الجمهور بتعال وتكبر .

-جمود النظام وعدم ميله الى التغير

ب/الإدارة العلمية :

ترجع الإدارة العلمية الى (فردريك تايلور) (١٨٥٦/١٩١٧)الذى يعتبر اسما مشهورا لدى المهتمين بالادارة العامة ، عام (١٩٠٠)وكان فى قمة هرم المستشارين الهندسيين فى الصناعة الأمريكية وكان الهدف من افكاره فى الإدارة تخفيض ثمن وحدة الإنتاج ولقد اكد تايلور على أمرين :

أولهما : القدرات الفيزيائية للعامل .

ثانيهما : الفوائد المادية وقال إنها يجب أن تتناسب مع الجهد المبذول .

أهم وظائف الإدارة :

١-التخطيط :وهو محاولة التحكم فى المستقبل وتوجيهه نحو الأهداف المطلوبة .

٢-توفير المصادر المادية والبشرية وتحديد المسؤوليات وفق الخطة المرسومة .

٣-تعبئة واستشارة سلوك الأفراد على النحو الذى يؤدى بهم الى الوصول الى النتائج المرجوة .

٤-التنسيق او الملاءمة بين العناصر والجماعات والعمليات المختلفة بحيث يكون جميعها وحدة متكاملة من العمل والنشاط الهادف .

٥-التقويم او الفحص المستمر للنتائج المترتبة على طرق والوسائل والأساليب التى يتم بها تنفيذ الوظائف الأربع السابقة بغية تحسين العملية الإدارية .

الإدارة عبر مراحلها التاريخية

١-عصر صدر الإسلام :

فى هذا العصر كان العاملون فى الولاية وأجهزة الرقابة المركزية والإدارة المالية يقومون بإدارة شؤون الولايات ولم يكن يتم تعين هؤلاء إلا بعد توفر شروط ومواصفات معينة فيهم مثل ((الكفاءة ، الأمانة ، العدل ، الحزم فى الأمور))وكان يجرى إحصاء أموالهم قبل التعين وبعد إنتهاء مدة عملهم يحاسبون إذا ظهرت زيادة غير معقولة ولأول مرة ظهر مبدأ : من أين لك هذا ؟

٢-العصر الأموي :

ظهر فى هذا العصر التمايز الطبقى وتوسعت الفجوة بين الحكام والمحكومين وجرى تعين الإداريين من العائلة الحاكمة وكان همهم ملأ الجيوب من أموال بيت المال ولقد كان العراق في هذا العهد وخاصة فى عهد الحجاج واقعا تحت الحكم العسكرى بل والعرفى وبعد ان كانت الإدارة المالية مستقلة عن الادارة السياسية فان معاوية جمع بين الإدارتين فى الشام .

٣-العصر العباسى :

بعد أن كان الأمويون يعتمدون على العنصر العربى فى إناطة مهمة الإدارة ، فقد بدا فى هذاالعصر التغيير فى كافة المجالات وظهرت عدة وظائف جديدة مثل (الوزير ، نائب الوزير ، الحاجب ، قاضى قضاة ، أمير الأمراء) وتطورت النظم اللامركزية حتى انه ظهر ما يسمى بالولايات ذات الاستقلال الذاتى وظهرت أول حكومة دستورية فى عهد المأمون حيث أسس لأول مرة مجلس الشورى وتأسست دائرة خاصة بالشؤون المالية تسمى ديوان الخراج وكانت بمثابة وزارة المالية .

٤-العهد العثمانى :

فى هذا العهد كانت الإدارة تتسم بالفساد وقد بذلت عدة محاولات لإصلاح شؤون الإدارات ولكنها لم تنجح إلا فى حالتين : ولاية داود باشا خلال القرن التاسع العشر .وولاية مدحت باشا (١٨٦٩/ ١٩٧٢) .

وظهر فى هذا العهد نظام الوحدات الإدارية ، اللواء ويديره متصرف ، القضاء ويديره القائمقام ، والناحية ويديرها مدير الناحية .

وقسمت لواء الموصل كالآتي :

لواء الموصل =٥/ قضاء /٨ ناحية / ١١٣٨ قرية .

لواء كركوك = ٥/ قضاء / ٨ناحية / ١١٥٧ قرية .

لواء السليمانية =٤ / قضاء / ٧ناحية / ١٠٢٦ قرية .

اما خلال الاحتلال البريطاني فقد كان العراق يدار من قبل الانگليز وخلال الحكم الوطني لم يكن العراق يتمتع بالاستقلال التام .

الإدارة التربوية

استفادت الانظمة التربوية من علم الإدارة بدرجة كبيرة وذلك لأن الإدارة التربوية ليست سوى تطبيقات لهذا العلم في المجال التربوي ونظرا الى ان التربية تهدف في اساسها الى احداث تغييرات مرغوبة في سلوك المتعلمين ، فان تنظيم المؤسسات التربوية يختلف عن التنظيمات الإدارية الأخرى وكذلك فان سلوك الإداري التربوي يحتاج إلى نوع من التمييز بحيث يتلاءم مع متطلبات التربية وتحقيق اهدافها .

ومن واجب الإداري التربوي العمل على تحديث أهداف المؤسسة التربوية حتى تتمكن من توفير أفضل الظروف المناسبة لتحقيقها حيث أن التنظيم التربوي يختلف عما سواه من تنظيمات أخرى فلابد من تحديد السمات الأساسية التي تميزه .

السمات الأساسية للتنظيمات التربوية :

١-حيث أن النظام التربوي يسعى الى تحقيق اهداف المجتمع التي هي في أساسها متغيرة ، فان النظام التربوي يحتاج الي إدارة ديناميكية قادرة على التغير للظروف التي تعمل فيها ومن حيث ان المؤسسته التربوية تختلف عن المصانع او الشركات التجارية فان السلوك الإداري أو التنظيمي الإداري التربوي يجب أن يتلاءم مع هذه التغيرات لئلا يحكم عليه بالجمود و بالتالي عدم قدرته على تحقيق اهدافه .

٢- ان نتاجات النظام التربوي لايمكن التنبؤ بها بدقة نظرا الكثرة العوامل التي تتدخل في تحديد التعليمية فالاداري التربوي يحتاج الي نوع من الأساليب الإدارية تمكنه من دراسة كافة المتغيرات

٣-الإدارة التربوية تواجه تحديا نحو تحقيق أهداف التربية إذ ان العملية التربوية عملية اجتماعية تعتمد على التفاعل بين افرد المجتمع

٤-النظام التربوي يتأثر بالعوامل البيئية الاجتماعية مثل : ثقافة الوالدين ، نظرة المجتمع للمدرسة و دورها ..

٥- الإداري التربوي يحتاج الي اكثر من مصدر للحصول على المعلومات .

٦- تعنى الإدارة التربوية بالمستحدثات في مجال التربية و معرفة الجديد من تقنيات التعليم فلقد غزا الكمبيوتر التعليم من أوسع أبوابه وأصبح من متطلبات التعليم في هذا العصر .

((مجالات الإدارة التربوية))

تهتم الإدارة التربوية بالعملية التربوية تخطيطا و تنفيذا و تقويما و اثناء التنفيذ يقوم الإداري التربوي بعمليات الضبط وتوجيه والمراقبة فالإدارة التربوية تسعى من وراء ذلك الي تحقيق النظام التربوي وفيما يلي نتناول هذه العمليات :

اولا : التخطيط : من أهم العمليات الإدارية فهو التدبير المستقبلي الذي تسعي الإدارة التربوية الي تحديده لتنفيذ الأنشطة الإدارة التربوية و للتخطيط مستويات هي :

ا- مستوى الإدارة التربوية العليا :

اي على مستوى الدولة و مصادرها هي : السياسة العامة للدولة ، حاجات الفرد ، حاجات المجتمع ، الاتجاهات الحديثة للتربية ونتائج البحوث والدراسات :-

ب- التخطيط على مستوى الإدارة التربوية الوسطى :

تنبثق اهداف الإدارة التربوية الوسطى من أهداف الإدارة التربوية العليا والتخطيط في الإدارة التربوية الوسطى يتناول المجالات آلاتية :

ا- دراسة خصائص البيئة الطبيعية المحلية :

ب-دراسة خصائص البيئة الثقافية والاجتماعية المحلية .

ثانيا :-التنفيذ : أي الإجراءات والأنشطة التي تقوم بها الإدارة التربوية على كافة مستوياتها لتحقيق أهداف النظام وتتبع الإدارة لأختيار البدائل ملاحضة ما يلي :

١- إمكانية التحقيق .

٢- الكلفة الاقتصادية .

٣- درجة ارتباطها بالأهداف .

٤- القدرة على ضبط النشاط و توجيه .

٥- وجود الكوادر البشرية القادر على تحقيق الأنشطة

ثالثا : التقويم :-

هناك ثلاث مدارس تنظر كل منها إلى التقويم من زاوية مختلفة :

المدرسة الأولى :ويمثلها كل من ((كرونباخ ، سكرفن ، ستيك))

وترى هذه المدرسة : أن التقويم يهدف إلى جمع المعلومات من أجل إصدار الأحكام حول سمة أو خاصية أو مجال تربوي .

المدرسة الثانية : ويمثلها ((ستفلبيم ، الكين ،)) ترى هذه المدرسة أن التقويم يهدف الي إصدار القرارات التربوية ..

المدرسة الثالثة : ويمثلها : ((تيلر . هاموند . بروفس)) ترى أن التقويم هو تحديد درجة[1] بلوغ الأهداف التربوية . و معلوم أن الإداري التربوي بحاجة ماسة إلي عملية التقويم ليتعرف على ما إذا كانت القرارات المتصلة بالتخطيط والتنفيذ والتوجيه والمتابعة الرشيدة يؤدي بالنظام التربوي إلى تحقيق الأهداف وعليه فهو بحاجة إلي جمع المعلومات اللازمة والمناسبة للقيام بعملية التقويم فكلما كانت المعلومات صادقة و دقيقة كلما كانت نتائج التقويم صائبة .

طرق جمع المعلومات :-

١- **الأستقصاء التجريبي** : عن طريق : الملاحظة ، التجارب المدانية ، البحوث التجريبية

٢- **الأستقصاء التاريخي** : عن طريق المقابلات الشخصية ، الأستبيانات ، الأختبارات .

٣- **الأستقصاء الفلسفي** : أي النظرة المستقبلية لأهداف التربية و وسائلها و ضبط و توجيه المتغيرات والعوامل التي من شأنها أن تؤثر في تنفيذ السياسات المستقبلية .

((الفرق بين الإداري والقائد))

الإداري : يسير العمل التربوي محا فظا علي التقليد المتبع والقيام بالإعمال اليومية الروتينية ...

القائد التربوي : يتعدى دوره هذا الأعمال الي اكثر من ذلك واهم . فهو ينشيد التغيير والتطوير ويكون دوره واضحا في كل شيء اذن : فكل قائد تربوي هو إداري أيضا ولكن ليس كل إداري تربوي قائدا تربويا ويمكننا توضيح الفروق بينهما في الجدول التالي :

ت	الإداري التربوي	القائد التربوي
١	يحافظ على النظام المتبع مع حد ادني من التغيير	يسعى إلى أحداث التغيير في النظام بقصد التطور والتحسين .
٢	ينظر آلى إنجاز الأعمال الروتينية	يفكر في المستجدات والمستحدثات التربوية للاستفادة منها
٣	يهتم بأنتظام العمل في مواعيد .	يهتم بما يجرى داخل مؤسسة التربوية للتأكد من فعاليتها
٤	يتركز دوره في مواجهة المشكلات الآتية والانتهاء منها بأسرع ما يمكن	يدرس المشكلات ويحدد الأسباب يضع الحلول الجذرية لئلا تتكرر في المستقبل
٥	يهتم بالتخطيط قصير المدى .	يهتم بالتخطيط طويل المدى

خصائص القائد التربوي :

١- القدرة على استثمار الوقت بأقصى درجة ممكنة لأن الوقت من اثمن مدخلات النظام التربوي و لهذا فأنه يتطلب منة إن يخطط بشكل فعال في جميع المستويات ويقدر الزمن اللازم للتنفيذ .

٢- القدرة على صياغة الأهداف التربوية ولا يغرق نفسه في الإجراءات الروتينية .

٣- القدرة على اكتشاف نقاط القوة والضعف في النظام التربوي .

٤- القدرة على وضع الأولويات في السياسة التربوية بادئا بالأهم فالمهم .

٥- القدرة على اتخاذ القرارات الرشيدة .

٦- القدرة على التفاعل الإيجابي والبناء مع الآخرين .

أنواع القيادة :

١-القيادة الأتوقراطية : يعزل القائد نفسه عن التابعين ويمسك بجميع الأمور الإدارية دون أن يفوض احدا شيئا من صلاحياته ويركز جهوده على كسب ولاء من يتبعه و عدم وجود معارضة لسلوكه الإداري .

٢- القيادة الديمقراطية : يعتبر نفسه عضوا في فريق ويشعر الآخرين بذلك ويتلقى افكارهم و مقترحاتهم وينظر اليها بالتقدير والاحترام ويعنى كثيرا بالتغذية الراجعة اي سلوكه الإداري فيما سبق لتعديله بما يتلاءم ورغبات و مصالح الآخرين ..

٣-القيادة الأنتهازية :

ينتهز كل الفرص المتاحة للاستفادة منها لصالحه فهو يستخدم الأسلوب الدبلوماسي مع الآخرين ويحاول أن ينقل هذا الشعور إلي رؤسائه و هذا النوع من القادة غير قادرين على المواجهة و ضعفاء الشخصية و يحاولون الاعتماد على رؤسائهم لدعمهم في المواقف ...

٤-القيادة الترسلية :

يغالي جدا في استخدام الديمقراطية ويترك كل شيء للتابعين له ويلتزم الحياد حتى حيال المواقف هي بحاجة الي حزم فهو غير قادر على تحمل المسؤولية واتخاذ القرارات الحاسمة .

((اتخاذ القرارات))

تعتبر عملية اتخاذ القرارات لب العملية الإدارية واهمها فهو عامل مشترك بين العمليات الإدارية من تنظيم وتخطيط و توجيه ومتابعة و مراقبة .

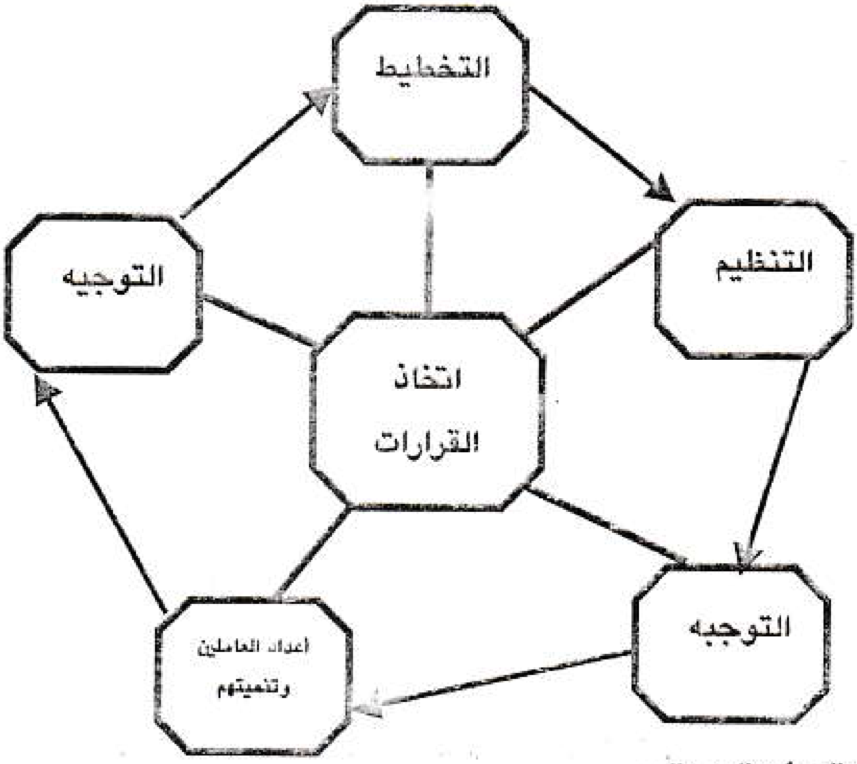

مراحل اتخاذ القرارات :

١- دراسة المشكلة .

٢- تحديد الحلول .

٣- دراسة كافة البدائل.

٤- اختيار البديل الأفضل .

((أهمية الإدارة التربوية))

كما سبق وان قلنا : بأن تنظيم المؤسسات التربوية وإداراتها تختلف عن التنظيمات الأخرى وكذلك فان سلوك الإداري التربوي يحتاج إلي نوع من التميز بحيث يتلاءم مع متطلبات التربية وتحقيق أهدفها ، فإننا هنا نتطرق إلي أهمية الإدارة التربوية فهي تتعلق بوضع الأسس الكفيلة ببناء الإنسان - الهداف الأساس والحقيقي لكل النشاطات التي تمارسها الدول و الشعوب - و معلوم أن بناء الإنسان يعنى بناء مجتمع متطور فاعل ومتفاعل مع الأحداث التي تجرى على هذا الكرة فكلما كان البناء قويا كلما كان ذلك المجتمع قويا يتمكن من الصمود إمام الهزات التي يتعرض لها .

اين تكمن اهمية الإدارة التربوية ؟

تهدف التنظيمات التربوية آلي تحقيق أهداف التربية والتي تنبثق من حاجات الفرد والمجتمع وأن هذه الحاجات تتغير في ضوء ما يطرأ على المجتمع من تطورات اجتماعية واقتصادية و سياسية . فعلى الإدارة التربوية أن تكون قادرة على التلاؤم مع هذه التغيرات فتعدل من أساليبها و طرائقها لئلا يحكم عليها بالمجهود ومن ثم عدم قدرتها على تحقيق أهدافها .

النظام التربوي تنظيم إدارى يجمع بين مجموعتين من الأفراد تهدف إلي تحقيق أهداف محددة و يعتمد بالأساس على أنماط التفاعلات التي تحدث بين هؤلاء الأفراد و تتراوح هذا التفاعلات من تفاعل بين تلميذ إلي تفاعل بين التلميذ والمعلم والمدير والتلاميذ ولدي كل من هولا ء خلفيات ثقافية واجتماعية خاصة به ولديهم قدرات وإمكانيات متميزة وهنا تبدو أهمية الإدارة التربوية ..

نظراً لوجود أنماط سلوكية و ثقافية متنوعة داخل المجتمع فان علي الإدارة التربوية أن تكون علي علم بها حيث أن الأسرة في الدول النامية تعتمد اعتمادا كليا علي الإدارة التربوية في تربية أبنائها وهذا ما يجعل المهام الملقاة علي كاهل الإدارة التربوية أكثر تعقيدا وأكبرحجما .

يتميز النظام التربوي بالقدرة على التأثير في ثقافة المجتمع و توجهاته وانه قادر علي أحداث تغيرات اجتماعية وثقافة وحتى سياسية في المجتمع وان الدول التي ترغب في أحداث تغيرات فكرية في المجتمع ، تبدأ بالتربية لأنها المسؤولة عن إنتاج الأجيال التي تقود التغيير وتعمل علي المحافظة عليه الأمر الذي يجعل دور القائد والإداري التربوي هاما ومؤثرا ...

تقوم الإدارة التربوية علي المبادئ التي تقوم عليها العلاقات الإنسانية فعليها أن تستخدم الأساليب المتصلة بتلك العلاقات .

تحتاج الإدارة التربوية أكثر من أية إدارة أخرى للتقويم بنوعيه : النامي والمستمر كيلا يضيع الجهود المبذولة أو تنحر ف عن مسارها وان الإدارة التربوية بحاجة إلي تطوير الأدوات الأزمة الصادقة في نتائجها .

تكمن أهمية الإدارة التربوية في أنها تعنى بالمستحدثات في مجال التربية وما يطرأ عليها من مستجدات فهي بحاجة إلي معرفة التقنيات الجديدة في مجال التعليم والتي يتسارع تطورها بشكل مذهل كالكومبيوتر الذي أصبح من متطلبات التعليم في هذا العصر .. ويترتب على ذلك ايجاد فرص جديد للعاملين في مجال التربية ...

تهتم الإدارة التربوية بتدريب العاملين في المجال التربوي أثناء الخدمة إذ يجب إن تكون الكفاءات التعليمية متطورة في ضوء التغييرات الاجتماعية و التكنولوجيا المستمرة على الإدارة التربوية ان تهتم اهتماما جديا بمسألة المتابعة والتقييم عن طريق اختيار المشرفين واعدادهم أعدادا جيداً و دراسة ما يقدمونه من تقارير ...

((التطوير الإداري))

إذا أردنا ان نجرى تطوير شاملا في الجهاز الإداري فانه يتوجب علينا ان نهتم بتوافر المهارات التالية :

١-المهارات الفنية : اي تفهم العمل واداؤه بأتقان .

٢- المهارات الإنسانية: اي قدرة الإداري على ان يعمل بنجاح كعضو في مجموعة وان يبث روح التعاون في الفريق الذي يقوده .

٣-المهارة الأدراكية : اي القدرة علي ادراك اي موضوع ككل اي أن يدرك ان الوظائف المختلفة في اية مؤسسة تتوقف كل منها على الأخرى وان اي تغيير يمس وظيفة ما يؤثر في باقي الوظائف الأخرى .فيجب ان يكون هناك تنسيق كامل بين كل نواحي العمل وبين مصلحة المؤسسة وربطها بعضها ببعض و توجيهها نحو الهدف المشترك .

ان كثيرا من برامج التطوير الإداري قد تفشل في تحقيق نتائج جيدة إذا لم تهتم بتنمية المهارات الإدارية الثلاث .

((مظاهر التخلف الإداري))

١-التضخم الإداري : نتيجة استحداث وزارات ومديريات ومؤسسات لاحاجة لاستحداثها في حين تحتاج كلها إلي الكلف المالية و غيرها من المستلزمات .

٢-التضخم الوظيفي : نتيجة تعين عدأد كبير من الموظفين والعمال دون القدرة علي أيجاد الفرص للعمل لهم .

٣-الروتين : اي التعقيد في إجراءات إنجاز الأعمال .

٤-عدم المرونة : كالالتزام بحرفية القوانين .

٥-الميل نحوأ نمط معين : ونقصد به المضي علي أساليب تقليدية في العمل دون التفكير بالتحديث...

٦-عدم رعاية الكفاءة في اختيار و توزيع المناصب : إي يجرى توزيع المناصب لا علي أساس : ((الرجل المناسب في المكان المناسب)) و إنما علي أساس القربة والوساطات وتجرى ترقية هؤلاء علي أسس غير عادلة وتمنح لهم المكافئات بطريقة غير عادلة .

٧-وجود نزعة الاستهلاك والنفقات غير الضرورية مثل الانفاق علي الديكورات والأثاثات ووسائط النقل الفارهة وما إلي ذلك و هذا مما يعرقل أمور الإدارة و يعطلها عن اداء مهامها.

٨-**الإهمال والتقصير** : نتيجة عدم الشعور بالمسؤولية والقاء تبعة الفشل علي الآخرين دون وجه حق و هذا ما ينتج عن عدم وجود المراقبة والمحاسبة الدقيقة .

٩-**وجود الفساد الإداري** : مثل الرشوة وإيجاد الكتل داخل الإدارة الوحدة .

هذا ما سمح به الوقت لذكرها وهناك مظاهر أخرى لم نتطرق إليها لوضوحها أمام أنظار الجميع ولكنها من أهم مظاهر التخلف الإداري وإذا ماعولجت هذه النواقص فان الإدارة التربوية تتمكن دون شك من أداء دورها الحضاري في بناء المجتمع المتطور من كافة الجوانب .

((التنظيم و هياكل التنظيم))

التنظيم : هو توجيه وتحضير وتنسيق ومتابعة وتقويم

وان الهيكل التنظيمي يمكن رسمه بالشكل الآتي :

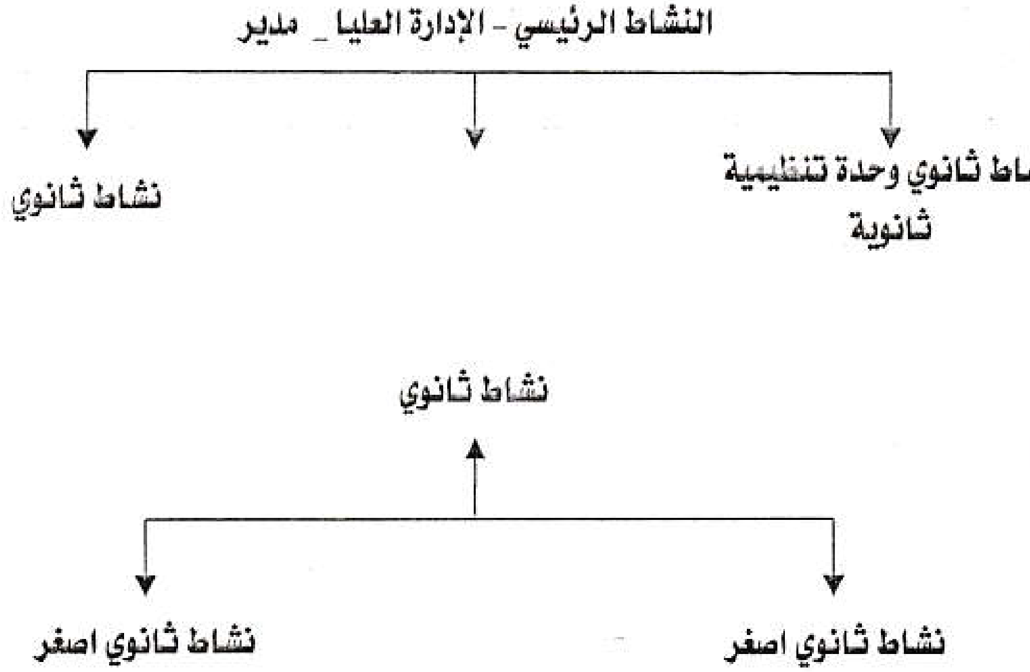

للإدارة مستويات ثلاث :

١- المستوى العليا .

٢- المستوى الوسطى.

٣- المستوى الدنيا . خط الأشراف الأول - الخط التنفيذي

عناصر التنظيم :-

- *تصميم الهيكل التنظيمي .*

- تجميع نشاطات المؤسسة وحدات تنظيمية .

- المدى الإداري أو نطاق الأشراف.

ا- القدرة الذاتية للمدير .

ب- زيادة تخويل الصلاحية للغير .

ج- تشابه الأعمال داخل الموسسة.

د- كفاءة العمال الإدارية داخل الموسسة.

ه- قلة عدأد العلاقات الإدارية داخل الموئسة.

مصادر الصلاحية :

- مصدر الصلاحية الرسمية.

- قبول الصلاحية من قبل المرؤوس .

- الصلاحية الشخصية .

((الإبداع والابتكار في مجال الإدارة))

١-الإدارة : فن تنظيم سلوك الإنسان في إطار المنظمات ..

٢- الإبداع : ابتكار شيئي لم يكن موجودا في السابق والنظر إلي الأشياء من الزوايا الجديد وتجريد الأشياء من أطرها المعرفية والنظر إليها بأطر جديدة .

وكما يقال : فان الحاجة أم الاختراعات : اي أن الحاجة تحمل الإنسان علي الابتكار و ذلك عن طريق وضع الحلول المناسبة ثم التقييم ثم التعميم ..

عناصر الإبداع :-

ا- التفكير الإستراتيجي أو التخطيط الاستراتيجي .

ب- بناء الثقافة المؤسسية بإسعاف طلبات أعضاء المؤسسة و تلبية حاجاتهم بحيث يشعرون بان هذا المؤسسة هي اسرتهم الحقيقية - كما تشاهد في اليابان وهذا هو سر نجاحهم ..

خصائص المبدعين :

ا- الاستقلال الفردي و عدم تقييده بحيث لا يبقى لديه مجال للتفكير.

ب- التحمل والتصدي للمشاكل والمعوقات .

ج-الشجاعة في إبداء الراي ونقد من هو أعلى منه.

د-بعد النظر وسرعة الملاحظة و فهم الأشياء و قوة التحليل وتبادل الآراء .

هـ-الثقة بالنفس .

مقومات الإبداع الإداري :

الانتماء المؤسسي ، الحس الاقتصادي والاجتماعي ، العقلية العلمية في التعامل مع المشاكل ، الانفتاح علي آراء الآخرين ، البعد الإنساني في التعامل والاتصال ، النظرة المستقبلية .

معوقات الإبداع :

-مقاومة الجهات الإدارية العليا وعدم رغبتها في التغيير .

- الالتزام الحرفي بالقوانين والتعليمات .
- عدم ثقة بعض المد راء بأنفسهم .
- عدم وجود القيادات المؤهلة .
- ازدواجية المعايير المتبعة في التنظيم
- الظروف الاقتصادية غير الملائمة .

المـــــالية :

اهمية المحاسبة و التعريف بنظرية المحاسبة :-

الوظيفة الأساسية للمحاسبة هي إيصال المعلومات المالية المفيدة لمستخدميها بشكل مفيد وبعيد عن التحيز و الحكم الشخصي لغرض اتخاذ القرارات المناسبة . فهي علم وفن في وقت واحد ، فالمحاسبة تمثل منهجا للمعرفة يعتمد على مجموعة من المبادئ و الأسس المتعارف عليها وبشكل يتفق مع النظريات في العلوم الطبيعية إما كونها فناً فيرجع في اعتمادها على نظام القيد المزدوج وما يرافقه من تفاني العاملين عليه بشكل يخدم العلوم بصورة واضحة .

يرجع تاريخ المحاسبة الي تاريخ قديم ويبدو إن أول كتابة عن فكرة القيد المزدوج كانت من الرياضي باشيلو عام ١٤٩٤م وان النظام الحالي يقترب كثيرا من ذلك النظام .

لقد بذلت الجهات جهوداً كبيرة لوضح نظرية عملية متكافئة للمحاسبة تستند الي أركان وشروط مستقاة من حالات التطبيق القائمة ولكن التغيرات في الظروف الاقتصادية و

الاجتماعية و القانونية و ايضا التغير في حاجات المجتمع من وقت لاخر جعل من العسير حصول اتفاق كامل على المفاهيم و المبادئ و القواعد المحاسبية القائمة .

تطور المحاسبة :

المحاسبة علم من العلوم الاجتماعية التي تعتمد المنطق و الإقناع و التجربة وهي تختلف عن العلوم الطبيعية مثل الكيمياء التي تعتمد على التجربة اولا ثم التفسير و الاستنتاج ، علم المحاسبة يتصف بالموضوعية ، وفنها يتسم بالذاتية ويتأثر بحكم وتقدير من يصدر عنه تطورت أهداف المحاسبة نتيجة للتطور في الظروف الاقتصادية واتسع نظام أهدافها من خدمة أصحاب المشروع الي خدمة المسؤولين عن الإدارة ثم الي خدمة المجتمع عن طريق التقارير و البيانات المالية التي يحتاجها متخذ القرار .

ان المعلومات المالية لمستخدمي التقارير المالية تتألف من بيانات عن الوضع المالي ونتيجة النشاط وكشف مصادر الأموال واستخدامها بشكل يؤهل المستخدم من تقدير المبلغ و الوقت المناسب لاتخاذ قرار مالي معين.

ان الاختلاف في درجة البلدان و التباين في القوانين والأنظمة من بلد لآخر جعلت من الصعب وضع قواعد واحدة للمحاسبين ولكن هذه الاختلافات لا تعتبر من المشاكل التي في طريق تطوير معايير محاسبية عالمية ... لذا يمكن ان نقول الهدف الرئيسي للمحاسبة هو مقابلة الجهود بالإنجازات ويمكننا أن تقوم المحاسبة هي عن تسجيل و تصنيف وتلخيص وتفسير المبادلات و الإحداث ذات الصفة المالية بالشكل المعنوي وبالتعبير النقدي والمحاسبة العلمية تعنى تشخيص وقياس وتوصيل المعلومات الاقتصادية بشكل يسمح بممارسة الأحكام الواعية القرارات من قبل مستخدمي هذه المعلومات ...

وغرض المحاسبة هو توفير المعلومات الصالحة لاتخاذ القرارات والتي يؤدي توفيرها الي تحسين الحالة الاجتماعية .

طبيعة المحاسبة :

المحاسبة وسيلة وأسلوب منظم وتسجيل للتاريخ الاقتصادي للوحدة الاقتصادية المعنية ويسجل التاريخ بوحدات اقتصادية معينة ويسجل التاريخ بوحدات قياس نقدية خلال فترة زمنية . ثم يتم تزويد القائمين علي إدارة الوحدة وغيرهم من ذوي العلامة بمعلومات وتقارير مالية تساعد في اتخاذ القرارات ورسم السياسات الملائمة .

المحاسبة بهذا تعتبر وسيلة اتصال إنسانية فهي تخاطب الإنسان وتتطور تبعا لحاجات المستخدمين الاقتصادية و الاجتماعية وذلك ينبغي وضع أحكام رقابية عليها وهو

ما تفرضه التشريعات و القوانين والأنظمة و التعليمات إضافة الي الضوابط التي تقررها الجهات المهنية وهذه الضوابط هي المبادئ و السياسات و القواعد المهنية المقررة .

ان عملية توزيع الموارد هي عملية اقتصادية ولا بد من تحقيق الا قضية في توزيع الموارد بسبب ان الموارد هي اقل من حجم النشاط الاقتصادي المستهدف .

المبادئ و السياسات المحاسبة :-

تعتبر المبادئ المحاسبية المقبولة قبولاً عاما مهمة في تطوير النظرية المحاسبة لسببين:-

١-انها محجوبة عملياً .

٢-تعكس راى المؤسسات و المعاهد المهنية .

طرق تقييم المحاسبة :

١-طريقة التكلفة التاريخية :

هي تكلفة الشيء وهي موضوعية إذ إنها تستند على شيء ملموس وهو السند الذي قد تمثل بقائمة او مستند شراء او بيع وتبقى كلفة الشيء ذات قيمة موضوعية قابلة للإثبات في إي وقت .

١-طريقة التغير في القوة الشر ائية :-

تعتمد هذه الطريقة تغيير ارقام الميزانية والأرباح والخسائر علي أساس إحصائي حيث تؤخذ الأرقام القياسية في تواريخ معينة وتعالج أرقام الحسابات للوصول الي القيم الجارية

١-طريقة القيمة الجارية : -

من البديهي إن الإدارة تطلب من المحاسب معلومات مفيدة تتعلق بأمور مالية الهدف منها تنظيم الأرباح وربما يكون المطلب نفسه بالنسبة لمستخدمي البيانات المالية للآخرين مما يتوجب ابران المشكلة ثم مناقشتها .

الإيرادات و المصروفات :-

الإيرادات : ينصب الاهتمام الرئيسي في محاسبة الإيرادات علي طبيعة الإيرادات وقياسها وتوقيت إقرارها وتعريف الإيراد هو مجمل ما يرد المؤسسة على شكل نقودا او التزام علي الغير بشكل عرض نتيجة قيامها بنشاطها الاعتيادي وكذلك ما تحصل علية الدائرة من إيـــراد مقـــابل اســـتخدم آخريـــن للمـــوارد .

وتكون طبيعة الإيراد إما تدفقا داخلاً أو تدفقا خارجاً إما المصروفات فإنها تمثل تدفقا للخدمات الكاملة ... فالمصاريف تعرف بأنها استهلاك اختياري للموجودات التي تعتبر خدمات كامنة ذات منافع مستقبلية .

الخصائص النوعية للمعلومات المحاسبية : -

النظرية المحاسبية ذات فائدة لمستخدمي التقارير و البيانات عن طريق تزويدهم بمعلومات تفيدهم في اتخاذ قرارات معينة : -

١. صلاحية المعلومات المعدة في التنبؤات المستقبلية وتوقعاتها .

٢. درجة الموثوقية بالمعلومات من ناحية صحتها وتمثيلها للواقع .

٣. إمكانية مقارنتها وتجانسها من الناحية النوعية مع مفردات أخرى .

ومن هذا المنطلق ان التشريع العراقي في موضوع المحاسبة حدد أهمية التشريع في النقاط *التالية* :

أولا : توحيد المصطلحات .

ثانياً : تجانس أنواع الحسابات .

ثالثا : تحديد نماذج المسجلات المحاسبية ويعتبر هذا عنصرا مهما من عناصر ضمان نجاح العمل الحسابي في إدارات الدولة من النواحي التالية :

أ- من الناحية الإدارية .

ب- من الناحية التدقيقية .

ج- من الناحية التنظيمية .

رابعا : توحيد نماذج المستندات .

خامسا : أصول المحاسبات العامة :

قد لا تكفي دراسة شرح قانون أصول المحاسبة العامة رقم (٢٨) لسنة ١٩٤٠ المعدل و التعليمات الحسابية المحلق به لتفهم أصول تنظيم حسابية الدولة في العراق الذي صاغ إحكامه بعملية منسقة للقواعد المالية و التعليمات و المحاسبة التي سارت عليها الدولة حتى سنة ١٩٤٠ قد حاول بكل ما أوتى من إمكانيات لان يجعل من هذا القانون جامعا مانعا يحتوي على كافة الأسس و القواعد التي يحتاجها الموظف المالي و الحسابي في حياته العملية . ورغم النقد الذي يوجه الي القانون المذكور في الوقت الحاضر من جهات متعددة فان وقائع الأمور و الدراسات العديدة التي جرت على مواده لم تر وجوب أحداث تغير جوهري أو الإقدام على الاقتراح بأجراء تغير في أحكامه في الوقت الحاضر على الأقل الا ان بعض أحكامها موضوع بحث وجدل وانه هنالك قواعد محاسبية أحدث منها واكثر قبولا من الناحية النظرية وقد حقق تطبيقا ونجاحا اكبر في مؤسسات متعددة خارج نطاق الإدارات الحكومية لذا الوقائع تثبت بشكل لا يقبل الجدل و النقاش انه هناك حاجة ملحة الي تطوير و تغير أساليب العمل الحسابي وستبقى هذه الحاجة بنسب متفاوتة حتى إذا ماجرى

تعديل جوهري على النظام ... لذلك نجدان بعض بنوده يحتوى على قواعد محاسبية غيران التطور المطلوب في النظام الحسابي الذي تمليه الحاجة ان اتساع نطاق العمل الحسابي في اجهزة الدولة الحسابية لا يتصل بصورة مباشرة بهذه القواعد ولم تتهيأ بعد الظروف الملائمة لتبديلها كما لم تنشأ بعد حاجة ملحة لتغيرها لقد حقق قانون أصول المحاسبات العامة و التعليمات الحسابية الملحقة به عند تشريعها الكثير مما يحتاجه العمل الحسابي و الموظف الحسابي و المالي في دوائر الدولة المختلفة ومن هذه الأمور .

١. إعطاء تعريف واضح لأنواع الحسابات الحكومية وتحديد طبيعة كل منها .
٢. ايجاد قاعدة تسبغ على المعاملات الحسابية في الدولة صفة التجانس .
٣. وضع القواعد العامة لأسس تنظيم الصلاحيات المالية للموظفين المخولين حق التصرف بأموال الدولة .
٤. تعيين بعض نماذج السجلات والأستمارات الحسابية .
٥. تعيين أشكال الأستمارات التي يتحتم استعمالها كمستندات للقبض والصرف .

الأساس القانوني للميزانية :

خلال معرفتنا للميزانية العامة المنصوص عليه في المادة الثانية من القانون أصول المحاسبات العامة نستنتج :-

١-أن الميزانية العامة للدولة فينبغى أن تصدق بقانون .

٢-أن قانون الميزانية العامة يعتبر ساري المفعول لمدة سنة مالية واحدة .. بعد التزام إدارات الدولة إكمال مرحلة تحضير التخمينات من المصروفات و الإيرادات الخاصة بها وإرسالها الي وزارة المالية .

وقدتم تصنيف النفقات (المصروفات) حسب الأبواب والأقسام و الفصول بينما يتم الإيرادات حسب الأبواب والأعداد .

اثر الميزانية العامة في تنظيم حسابات الدولة :-

١. معرفة ما تكبده خزينة الدولة من نفقات بالنسبة لكل اوجه الصرف المقررة .
٢. معرفة المبالغ التي صرفتها كل إدارة من الدوائر الحكومية على اوجه الصرف المتخلفة
٣. معرفة ما حصلته خزينة الدولة من إيرادات من كل مصدر من مصادر الإيراد .
٤. إمكان منح الصلاحيات المالية لموظفي الدوائر المختلفة .
٥. سهولة تخمين ميزانية السنوات السابقة .

ومن هذا المنطق ان النتائج التي تقدمها سجلات المحاسبة تعتبر اساسا لتنظيم الميزانية ويمكننا الصرف على الميزانية بعد تصدقيها خلال هذه النقاط :

١-الميزانية التخمينية (التخطيط المالي)

٢-متابعة تنفيذ الميزانية أ- قواعد تنفيذ الميزانية ب- تعليمات تنفيذ الميزانية

٣-الهيكل الإداري للنظام الحسابي في الدولة .

وبعد دراسة الميزانية يمكننا أن نقسم كيان الخزينة العامة الي مجموعين رئيسين .

المجموعة الأولي (الخزائن الرئيسية)

مديرية المحاسبات العامة / مديرية الخزينة المركزية / مديريات الخزائن في المحافظات

المجموعة الثانية (الخزائن الفرعية)

مديريات المال في الأقضية / صناديق النواحي / صناديق الممثليات العراقية في الخارج / الدوائر ذات الحسابات الخاصة والموحدة يعتبر وجود الخزينة إنعكاسا لمبدأ التخطيط المالي المتمثل بوحدة الميزانية باعتبارها الوسيلة العملية لتنفيذ هذا المبدأ .

استنادا الي واجبات كل قسم من اقسام الخزينة وتحديد اختصاصه تقسم الخزائن الي:-

١-المركزية ... اهمية هذا النظام : -

ا-استقلال الخزينة وابعاد أجهزة التدقيق فيها من تأثير الضغط الإداري

ب- يحتاج إلى عدد اقل من الموظفين .

ج- تقليص عدد الخزائن يساعد علي سهولة إنجاز الحساب الختامي الموحد للدولة .

د- سهولة تمويل الخزائن .

٢. اللامركزية ... اهمية هذا النظام :-

ا-تحقيق سرعة اكثر في مراحل التدقيق وإنجاز المعاملة النهائية .

ب-تخصص اجهزة الخزينة يعمل معين يجعلها اكثر إدراكا لطبيعة المعاملات

ج- قله عدد المعاملات واقتصارها عن أنواع اقل من الحسابات .

مقترحات لجعل الإدارة اكثر كفاءة :-

لكي تكون الإدارة التربوية اكثر كفاءة في إنجاز مهماتها بشكل افضل فإننا نقدم فيما يلي عدة مقترحات :

١-إيفاد بعض الكفاءات الإدارية الي خارج البلد سواء الي الدول المجاورة او الدول الأوروبية للاطلاع علي تجارب تلك الدول في مجال الإدارة التربوية ومن ثم الاستفادة منها لدى العودة لتطوير الأجهزة التربوية الإدارية ...

٢-الاستمرار على فتح دورات بين فينة واخرى للعاملين في مجال الإدارة التربوية وبموجب منهج جديد ومتطور طبقا للتفسيرات الإدارية العالمية المعاصرة بعيدا عن الدورات التقليدية

٣-تأمين الأجهزة المتطورة و المعاصرة لاستخدامها في مجال الإدارة للتقليل من المصاريف وسرعة الإنجاز .

٤-منح الصلاحيات الي الحلقات الدنيا للقضاء على مساوي المركزية بغية إنجاز المعاملات بسرعة اكبر ولكي يتفرغ المسؤول الأول لمهماته الأساسية الأخرى على أن يجرى محاسبة المقصرين و تشجيع المبدعين و لتظهر الي الوجود كفاءات إدارية جديدة من خلال ممارستهم لصلاحياتهم .

٥-عقد اجتماعات بين المسؤول الأول و الحلقات الأخرى للتداول بشأن مأتم إنجازه و وضع الخطط اللازمة لاعمالها في المستقبل وتحديد النجاحات ومعالجة الفشل في بعض من المجالات

٦-زيارات متكررة من قبل المسؤول الإداري الأول الي الحلقات الأخرى للاطلاع عن كثب على ما قام به هؤلاء من اعمال إدارية وتشجيع المبدعين ومحاسبة المقصرين وتذليل العقبات التي تصادفهم .

٧-طبع الكراسات و التعليمات المالية و الإدارية من حين لآخر وتوزيعها على الإدارات التربوية لتلافي الأخطاء ما أمكن ...

٨-إعادة النظر في موضوع منح المخصصات العائلية _ الزوجية ، الأطفال _ وكذلك قانون تقاعد المعلمين و الموظفين ورفع العراقيل أمام تعليمات السفر و الإيفاد .

٩-نظراً الي عدم وجود النثرية للمدارس فأننا نقترح تبدبل حصة المديريات العامة من موارد الحانوت المدرسى من ٤٠ ٪ الي ١٠ ٪ .

١٠-إنجاز أعمال المخازن وفق التعليمات المخزنية وبشكل مركزي .

١١-تعين هيئة رقابة إدارية لمتابعة أعمال الشعب و المخازن .

١٢-ان تجرى اتباع نظام اللامركزية في الأمور المالية بدلاً من النظام المركزي المتبع حاليا

الموضوع الثالث عشر : ((الحاسوب و التقنيات التربوية))

إن أول إداة حسابية استعان بها الإنسان ولا يزال/ في اجراء حساباته هي اليد فكلمة (Digit) في اللاتينية تعني اصبعا وبعدها تم صنع أول اداة صناعية وهي((الاباكس)) (Abacus) كالمحسبة الحالية _ المعداد _ وقد استخدمت من قبل الصينيين و الإغريق .

وكان لعلماء المسلمين دور كبير في تقدم الأفكار و النظريات الحسابية ففي عام ٨٢٥م أتمّ ابو جعفر محمد بن موسى (الخوارزمي) وضع كتاب شامل في علم الحساب وقد ظل هذا الكتاب مرجعا وحيدا في العالم لزمن طويل حتى ان المصطلح العلمي الإنكليزي

(Algorithm) مشتق من اسمه ويعني الخطوات المنطقية او برنامج رياضي لاداء رياضي معين .

وفي عام ١٦٣٢ قدم عالم الرياضيات الإنكليزي _ وليام اوتريد _ اداة جديدة تدعى ((المسطرة الحاسبة)) وكانت تتكون من مسطرة مدرجة تنزلق داخلها مسطرة مدرجة اخرى وتعتمد على مفهوم لو غارتيمات الإعداد ونظرا لسهولة استخدامها و انخفاض كلفتها فقد ظلت قيد الاستعمال عبر اكثر من ثلاثة قرون الي أن بدأ الحاسوب الآلي بإمكاناته الالكترونية بالظهور .

في عام ١٦٤٥ قدم العالم الفرنسي _ بليز باسكال _ وقبل إن يبلغ العشرين من عمره حاسبته الشهيرة التي عرفت باسمه - باسكل - خاصة بعمليتين الجمع والطرح وقد طورها العالم الألماني -لينبز- عام ١٦٧٣ بحث اصبحت تستطيع القيام بعمليتي الضرب والقسمة ايضا .

وفي القرن التاسع عشر الميلادي حدثت تطورات هامة في مجال الحاسبات ففي عام ١٨٢٣ قدم العالم الإنكليزي- نشارلز باباج - حاسبة ميكانيكية جديدة وكانت بمثابة ثورة في هذا المجال سماها محرك الفرق (Difference Emgime) وقدتم استخدامها في جدول التامين على الحيات و طورت هذا الحاسبة بأخرى سميت بالمحرك التحليلي(AnelgliLca Engine) واصبح هذا التطور نواة للحاسوب الحالي .

وفي عام ١٨٩٠ قام الدكتور - هيرمان هولبريت - بصنع حاسوب الي ميكانيكي جديد للمساعدة في عمليات الإحصاء التي كانت تجري من أمريكا واصبح هذا العمل نواة لشركة (I.B.M) ثم بدات الشركات العالمية في مختلف انحاء العالم بانتاج انواع متطورة من الحاسوب ولقد أنتشرت الحاسبات الإلكترونية انتشارا واسعاو أصبحت جزءا مهما من الحياة العملية وقد دخلت الحاسبات الالكترونية في مختلف القطاعات فهي موجودة في المنزل و المكتب و المؤسسات الحكومية الانتاجية و الاستهلاكية و المصرفية .

وهي على انواع واحجام مختلفة :

١. الحاسبات الكبيرة ((Main frame comp))

٢. الحاسبات الصغيرة ((procerror Unit))

أ_ وحدة السيطرة ((control Unit))

ب- وحدة الحساب و المنطق ((Arithmetic & logic Section))

٣. وحدة الذاكرة ((Memory Unit))

٤. وحدة الإخراج ((Output Unit))

أجيال الحاسبات التاريخي : ((Computer Generations))

كما أن تطور الأمم يقسم إلى أجيال طبقا لنظرية ابن خلدون ، فقدتم تقسيم تطور الحاسوب إلى أجيال أيضا .

تطور الحاسوب :

الجيل الأول : بدأت فيه أفكار العلماء توضع موضوع التنفيذ باستخدام الأجهزة

الجيل الثاني : شهد تطور الأفكار وأساليب تنفيذها بالإضافة إلى استخدام أجهزة إلكترونية جديدة .

الجيل الثالث : جيل الانتشار وتعدد التطبيقات واستخدام الأجهزة الأكثر تطورا .

الجيل الرابع : جيل دخول الحاسوب إلى شتى مجالات الحياة .

نماذج من الأجيال :

١. **الجيل الأول** : العالمان جون موتشلي و برسيرابكرت : استخدم الصمامات الزجاجية المفرغة من الهواء عام / ١٩٤٦ و العام الأمريكي هو لبريت ١٨٩٠ لنوع الحاسوب (ENIAC) .

٢. **الجيل الثاني** : في عام /١٩٥٨ وبعد نجاح استخدام الترانزستر نوع (PNP) وبعده (NPN) بدلاً من الصمام الزجاجي وقد امتاز هذا النوع من الحاسوب بزيادة السرعة (٢٠٠) مرة عن الجيل الأول ومنها :

١. IBM 1400 Series

٢. Burroughs 200 series

٣. Honywen 400 – 800 series

الجيل الثالث : عصر استخدام الدوائر المتكاملة _ انتي كريت _ I.C وذلك عام / ١٩٦٥ وان هذه الدوائر اكثر دقة اكثر قابلية من سابقتها ويمكن استخدامها عن بعد بواسطة توصيلات خاصة :

١. IBM 1400 Series

٢. POP 8 Series and 11 series

٣. Honeywell 2005 and 605 Series

الجيل الرابع : توسع مجال العمل ((Longic Creatic)) وجهاز (L.S.I) ومن ثم استخدامها وبالشكل الذي نراه اليوم ومنها :

١. IBM .Personal comp

٢. Apple

٣. RADIO shack

٤. Optical Reaclers

٥. Adio Response

الأجهزة المساعدة للحاسبات :

١. جهاز راسم : بلوتر قديما وسكايز حاليا .

٢. جهاز الطابعة : برنتر بنوعها : الأبيض و الأسود _ الملون

٣. جهاز شفاعي على السكرين : L.C.D DATA

٤. منظم ياور سيلاي : U.P.S

٥. محرك أقراص .

٦. محرك أقراص C.D

٧. محرك أقراص C.D writer C.D

٨. مجموعة NET . Work

٩. جهاز الانترنيت .

- لمحة تاريخية حول إدخال هذه التقنية في العملية التربوية في العراق لقد أصبح لهذا العلم الدور البارز في الحياة المعاصرة وأصبحت الثقافة العلمية جزءاً مهما من الثقافة العامة للفرد فاصبح لزاما على المؤسسات التربوية أن تعمل على الحاسوب لتنشئة جيل يستطيع مواجهة تحديات المستقل بكفاءة وجدارة .

يجب ان تكون الخطوة كالآتي :

١. تحديد أهداف التعليم و التدريس بالحاسوب :-

أ- مواصفات التلميذ النفسية و التربوية التحصيلية .

ب- المواضيع و المهارات التي يراد تعليمها .

ج- انظمة و برنامج الحاسوب المتوفرة للتربية المدرسة .

د- الخدمات اللتربوية و الفنية لانجاح استخدم الحاسوب .

٢. فرز التلاميذ للتعليم بالحاسوب :

أ- مبتدئ .

ب- متقدم .

٣. وضع الخطط التحضيرية المناسبة للتدريس بالحاسوب .

٤. وضع التلاميذ في مجموعات مناسبة : نظام الكروب

٥. تهيئة المستلزمات المناسبة : الكهرباء _ القاعة _ المقاعد ...

٦. تهيئة المستلزمات الفنية مثل الأجهزة اللازمة .

٧. تحديد كفاية تحصيل التعليم بالحاسوب .

٨. إجراء التحسينات بعد نتائج التقييم .

بالإضافة :

يمكن استخدام الحاسوب في تحسين الخدمات التربوية المساعدة :-

١. قيام الكومبيوتر _ الحاسوب _ بدور واضح في تصميم وصناعة الرسوم التعليمية و الصور الفوتوغرافية و النماذج المجسمة .

٢. القيام بخزن العديد من الكتب و المواد المطبوعة العادية والنادرة .

٣. استخدام كبريد إلكتروني .

٤. عرض المراجع و المصادر و الكتب المكتبة . عن طريق C.D.

٥. يستخدم كلوحة للإعلانات مثل إعلان النتائج الإمتحانيهة.

الخلاصة :

ان توفير الحاسوب من متطلبات التدريس و اصبح ضرورة من ضروريات الحياة المعاصرة ويتحتم علينا العمل على توفيره :

١. تشكيل لجنة فنية متخصصة لوضع منهج دراسي للحاسوب لمختلف المراحل الدراسية

٢. توفير الاجهزة و الاجهزة المساعدة و المستلزمات ...

٣. اختبار عدد من المدارس كمدارس تطبيقية في البداية .

٤. تدريب المدرسين و المدرسات في المدارس المشمولة بالحاسوب على الاستخدام و الإدامة

٥. توفير المواد الاحتياطية للأجهزة .

٦. توفير الخرائط و التصاميم الخاصة بالأجهزة للرجوع إليها اثناء حدوث العطل فيها .

التقنيات التربوية الأخرى _

١. جهاز عرض الأفلام التعليمية (سينما تعليمي)

٢. جهاز عرض الشرائح الشفافة (سلايد بروجكتر)

٣. جهاز عارضة فوق الراس (اوفر هيد بروجكتر)

٤. جهاز عرض الصور غير الشفافة (الفانوس السحري)

٥. الإذاعة المدرسية .

٦. مختبرات اللغة .

مختبر اللغة :

ان هذه المختبرات تتكون من قسمين :

أ- قسم خاص بالمدارس .

ب- قسم خاص بالطلاب .

ويتكون القسم الخاص بالمدارس مما يلي :

١. *منصة الأستاذ وتحتوي على :*

أ- جهاز السيطرة الرئيسي (كونترول كونسل بورد)

ب- الشاشة الرقمية (ديجيتال بورد)

ج- وحدة اختبار البرامج .

د- وحدة اختبار التلاميذ .

هـ - وحدة القدرة الكهربائية .

و- مسجلات كاسيت مع جهاز إلكتروني (ديجيتال) للسيطرة على الشريط ٢ عدد

ز- مسجل بكرة .

ح- سماعات راسية (هيدفون عدد-٢)

ط- سماعات جداريه (لاود سبيكر)

وتربط بمنصة الأستاذ الأجهزة التالية :

١. جهاز فيديوتيب V.H.S .

٢. تلفزيون حجم ٢٤

٣. جهاز اوفرهيد بروجكتر .

٤. شاشة .

٥. جهاز C.D فيديو

٦. جهاز L.CD DATA بروجكتر .

ب- القسم الخاص بالتلاميذ :

١. مقاعد للجلوس عدد ٤٠

٢. أميلي فاير لتوزيع الصوت ٤٠

٣. سماعات راسية هيدفون ٤٠

٤. مقصورات زجاجية (كابينات) ٤٠ مرقمة من (١-٤٠)

٥. سلا يد لتعليق السماعات ٤٠

أهم الفعاليات التي يمكن تنفيذها من خلال هذه المختبرات الصوتية :

١. توزيع التلاميذ بشكل مجموعات .

٢. إرسال اكثر من برنامج إلى التلاميذ كمجموعات في وقت واحد .

٣. بالإمكان جعل أحد التلاميذ برنامجا لمجموعة او مجموعة .

٤. يمكن للمدارس الاستماع بشكل مراقب لكل البرامج بشكل إلكتروني .

٥. المناداة الفردية .

٦. المناداة العامة .

٧. استخدام البرامج المسجلة وإرسالها حسب الحاجة .

٨. استخدام المقارنة إلكترونيا بين صوت التلميذ و الصوت المسجل .

٩. عرض الأفلام و الأشرطة و الشرائح أثناء الدرس .

١٠. مراعاة الفروق الفردية .

١١. إجراء الحوار بين عدد من التلاميذ ز

١٢. يساعد المعلم على خفض صوته لوجود المكبرات .

١٣. تسجيل الأصوات المطلوبة و إعادتها حين الضرورة .

١٤. توفير الوقت حيث ان الوقت هنا هو ربع الوقت الضروري في الصف .

المعوقات

١. عدم توفر الأجهزة التقنية في المدارس وبالعدد الكافي .

٢. عدم وجود القاعات .

٣. عدم الاهتمام بتوفير المستلزمات _ التهوية _ التدفئة _ الكهرباء .

٤. عدم توفر الخرائط و المخططات الهندسية لتسهيل عملية الصيانة .

٥. عدم توفر المواد الاحتياطية .

٦. عدم الاهتمام بتسجيل ارقام الأجهزة في المخزن حفاظا عليها من التلاعب و التبديل .

(المقترحات)

١. تحديد مواصفات الأجهزة من قبل لجنة فنية متخصصة .

٢. تحديد عدد من المدارس للتطبيق فيها ثم التقييم على باقي المدارس .

٣. توفير القاعة المناسبة في كل مدرسة .

٤. تعيين عدد كافٍ من الكوادر المتدربة للإشراف على المدارس .

٥. فتح ورشة فنية وتجهيزها بالمواد الاحتياطية .

٦. عدم إضافة فعالية خاصته الى اي مختبر إلا بعد دراسة الحالة .

٧. وضع ضوابط وإجراءات قانونية لمن يسبب عطلا عن طريق العمد او التقصير وتغريمه

٨. فتح دورات تطبيقية بصورة مستمرة لإعداد الكوادر الفنية لتصليح وصيانة الأجهزة .

تمت إقامة المؤتمر بالتعاون مع:

* اليونسكو

* اليونسيف

This Conference was held by the cooperation of:

*UNESCO

*UNICEF

5. Holding meetings between the manager and the officials to discuss topics and problems and then solving them.
6. Continuous and permanent visits by the manager to be aware of everything.
7. Publishing booklets and financial statements from time to time and distributing them among administrations to avoid faults.
8. Revising the act of pension regarding teachers and officials and life restrictions on the way of sending them abroad.

Obstacles

1. Non –existence of technical equipment in our schools.
2. Non –existence of halls.
3. Having no facilities such as: electricity, heating, lighting…
4. Maps and engineering planning are not available.
5. Spare parts are not available.
6. Number of equipments are not registered in the stores…

Suggestions

1. A specialized technical committee should show quality of the equipment.
2. Pointing out a number of schools for application.
3. Providing a convenient hall for each school.
4. Appointing an adequate number of trained cadres to supervise schools.
5. Opening a workshop and providing it with spare parts.

Educational Guidance

This term refers to a relationship between two persons giving assistance to each other for the purpose of offering useful information.

The duty of the guide is not identifying problems only but also to give assistance to the pupils to solve their problems.

The educational guide aims at creating a developed human being that is capable of solving problems.

Suggestions

- To animate educational guidance in all schools.
- To appoint an educational guide in every class.
- To hold debates and meetings to show the importance of educational guidance.
- To print and distribute instructions concerning educational guidance.

Administration and Finance

Educational organizations aim at achieving educational purposes derived from the needs of the individual and society as well. These needs vary on the basis of variations happening in the society socially, economically and politically. The educational administration has to adapt itself to such variations.

We suggest the followings to make administration much more effective:

1. Sending some qualified administrators outside the region to the neighboring or European countries to be acquainted with their experiences in the field of administration, then benefiting from their applications.
2. Opening variety of training courses in this field according to a modern syllabus.
3. Providing developed equipment to be used. This leads to reducing expenditure and rapid achievement.
4. Reducing routine in administration.

Laboratories

Suggestions:

- Re-constructing school labs and providing them with necessary equipment.
- Opening a workshop for the purpose of repairing.
- Building a model lab for training courses.
- Appointing enough assistants in large schools.

Carpentry Factory

Established in 1988 inside Zaniari Intermediate School. It has started making desks. After the Kurdistan uprising it has been called ***Carpentry Factory of Education***.

Suggestions:

- Constructing a large building for carpentry.
- Providing the factory with necessary equipments.
- Providing workers with shoes and uniforms.
- Appointing technical cadres.
- Establishing an administrative unit.
- Sending a number of workers to other countries to be familiar with others experiences.

5. The supervisors take libraries into their consideration during their evaluation process.
6. Application of comprehensive library Discipline.
7. The Ministry of Culture has to provide school Libraries with new publishes.

Printing Press

Date of Foundation:

Work on the project started in 1991after preparing a convenient location and providing computers. Two experts have done all the operation from Foji Japanese Company.

Suggestions:

1. Enabling the printing press to print two million books and a half annually.
2. Constructing a suitable building for it
3. Rewarding workers.
4. Generally speaking the printing press has managed to print (750000) book during 2000/2001.

School Gardens

Suggestions:
- Providing Schools with water supply by digging wells.
- Appointing adequate numbers of gardeners.
- Opening training courses for agricultural supervisors.

Private Education

Those who have to join this kind of Education are:
1. Those who have slow learning.
2. Children with different talents.
3. Disabled children, especially those who have weak sight or hearing.
4. Absent –minded children.

The ministry of Education will take the responsibility of those who have slow learning and talented children, on the contrary, the Ministry of Social Affairs has the responsibility of the disabled and absent –minded children.

Suggestions:

1. The following equipments have to be provided:

a. Furniture for each class –such as chairs, tables…

b. A cupboard in each class to keep records, forms and reports.

c. A Library consisting of twelve parts –a part for each pupil.

It is also necessary to provide the school with teaching aids:
- magnetic screen
- magnetic board
- A special record for each pupil.

2. a. The Directorate General of Education has to devote a department for private education in the Ministry of Education.

b. Opening a school or two schools in every quarter.

d. Opening private courses to prepare teachers for this purpose.

e. Teachers of such classes should be given enough sums.

School Libraries

Suggestions:

1. Every school should have a suitable library.
2. Teaching pupils the importance of school Libraries.
3. Opening training courses for cadres of school libraries.
4. Allocating an adequate amount for purchasing books, magazines, resources …

Eradication of Illiteracy and TeachingAdults

Problems and obstacles:

1. Few number of eradication of illiteracy centers are available.
2. This process has not been made a comprehensive national campaign.
3. There is no accurate statistic to fix the exact number of illiterates.
4. There is no private budget for this purpose.
5. There are so many defects in the present curriculum.
6. Lack of books and stationery.
7. The mass media doesn't pay convenient care to this process.

Suggestions:

1. The concerned authorities have to pay a great deal of attention to this process.
2. Declaration of a comprehensive national campaign all over Kurdistan is to be carried out.
3. Setting a private budget to achieve this national process.
4. Training teachers in accordance with the most modern ways.
5. All media should contribute to the success of this process.

Compulsory Education

That is to oblige those who are between six and nine years of age to join primary schools until the end of sixth class.

Suggestions

1. The presidency of the region or the Council of Ministers has to issue an act to make primary stage compulsory for all.
2. The results of the statistics should be rapidly declared.
3. An adequate budget should be devoted.
4. All popular organizations and masses should take part in the achievement of this process.
5. A suitable meal for children has to be assured.

Other Educational Affairs

9. Devoting special financial balance with accountancy unit in the governorates.
10. Because of cold weather in Kurdistan, we suggest to built closed winter halls to continue sport activities in winter season.
11. A committee from sport activity directorate of MOE and specialized educational supervision to distribute new sport teachers on the schools.

Second: Art Activities:

The main problems are:

1. lack of specialized cadres in this aspect:
   a. In most secondary schools there are no teachers specialized for art. So we are forced to fill these vacancies by primary school teachers. This has also a bad effect on the subject itself.
   b. Primary stage: 19 schools in the city center do not have teachers of arts, (14) schools also in city center are in need of teachers of arts.
   c. Teachers of Music: in 1972, when the directorate of School Activities has been established, there were (32) teachers of music, but now there are only (22) teachers in the whole governorate.
2. Lack of Art materials and equipments for teaching Art.
3.

Suggestions:

1. Providing these materials through Unesco and Unicef.
2. Financial balance for Arts education.
3. Applying the institution with specified 15% of school canteens budget to sport and Art activities.
4. Decrease art lesson in three Shifts of teaching, which has negative effect on school activities.

First: Sport Activities:

1. School Activities:

Sport activity, like the other aspects has its own lacks and problems. In this conference we hope to find suitable solutions.

1. Non-unified sport educational curriculum in the school, especially in the intermediate and secondary stages.
2. Few numbers of sport yards. Most of them have been built in front of the classrooms, which affect on them negatively.
3. Few numbers of sport teachers in the schools.
4. Lack of sport equipment.
5. There is only one lesson of sport in a week.
6. Bad attitude towards sport teachers by school administrators.
7. Omitting sport lessons because of lack of sport equipment.
8. Non-new scientific references about sport activities.
9. Sport lesson does not have degree on the examination card.
10. Most of the sport teachers are not specialists in this aspect.

Suggestions:

1. Attempt to provide sport equipment through the foreign organizations such as Unesco and Unicef.
2. In the case of school construction or school rehabilitation, sport yard should be built in suitable places far from classrooms, providing their necessary equipments, especially in the districts such as (Raniya, Koya, Kalar, Chamchamal and Qaladza), because of low level of sport in these places.
3. Developing sport activities among DOEs to improve sport soul and love.
4. Employ sport teachers ongoing and giving some allowance.
5. Obtaining new references about sport.
6. Specialized committees have to prepare a unified curriculum of sport education for all the school stages.
7. Sport is a field needs more independence. So we suggest to have sport DOE in MOE to supervise sport activities.
8. Performing sport-training courses, especially in the districts and sub-districts.

Sport and Art Activities

of the whole things, the project will be implemented faster than if two or three organizations have implemented the same project.

Suggestions:

1. Establishing a Common Roof by Habitat to the Ministry of Relations and Co-operation.
2. Reducing Routine and paying more attention to TIME in implementing urgent projects and providing equipment in due time.
3. More authority to the sub-offices and giving them the ability to sign agreements for some small projects, and providing the equipment in their times.
4. Focussing on dealing with the specialist channels in the Ministry of Education example: some organizations directly deal with the headmasters of the schools in distributing stationary and furniture. This will create a state of confusion to MOE and be unable to control the warehouse inputs and outputs registrations easily.
5. Canceling the process of Task Distribution among the organizations.
6. Following up the decisions signed in the terminal meetings.
7. Increasing the period of maintenance for the projects from six months to a complete year because of sudden changes of weather.
8. Establishing an engineering unit in the Ministry of Education and employing skilled and experienced individuals.

As we said before these NG Organizations were having a great role in improving education in our free Kurdistan. But unfortunately most of them have left Kurdistan after the 31 August events and some others left after the SCR 986 has started.
In addition to NGOs role, there are some kind persons who shared in improving the process of education by donating from their own to build school buildings and educational projects.

When we are mentioning the few number of schools, which are, constructed during this period, we proudly say that if we compare the number of constructed schools within this short period, we will find that it is something extraordinary to construct such great number of schools within this short period in addition to the huge destruction and bad circumstances of Kurdistan.

Disabilities:

1. Changing of the allocated budget for education:

   From time to time the allocated budget for education face several changes due to the rise and fall of oil price in the international markets. So we are obliged to change our programme each time according to the new budget.
2. The organizations authorities are limited as they can not agree on the smallest thing without coming back to their main office acceptance in North, Baghdad, Paris and … etc.
3. Items Prices and worse quality of them in comparison to our local markets. (The problem of international, cash component and the green list).
4. Importing some instruments whose spare parts are rarely found in our local markets. This leads to keeping them in the warehouses when there is any defect or problem.
5. The Routine in the mechanism of the administration system of most of the organizations, and the carelessness of some of them to TIME leads to postpone many projects for more than an academic year.
6. The problem of “Task Distribution”, Some organizations are concerned with construction, others with provision of furniture and equipment for example; if an organization takes the responsibility

Fourth: NGOs:

We are proud to mention honestly the great role of the Humanitarian non-governmental Organizations. Since 1991 they have thankfully tried and still to improve the quality of education to the best in our free Kurdistan. Some of these organizations namely are SCF, FRANCE Liberty, ICMC, KRA, KLA, KRO, TDC, PWJ, 4RS, OFDA, DC, KSC, NPA, Shelter, Denmark Church, Echo, Equiliber, OXFAM, Solidarity, QANDIL, Islamic care for help and … etc.

Here we try to point out some of their activities:

1. Providing a great quantity of furniture.
2. Health protection: inoculation against some widely spread diseases and providing medical glasses for many pupils.
3. Helping some disables and poor pupils by providing them with clothes and nourishment.
4. Opening various types of training courses: Health Protection, Computer, Children Guides, Art and Music Courses and …etc.
5. Construction and renovation of many school buildings.

Table (12)

Numbers of projects, which have already been are implemented by NGOs.

No.	Suleimaniyah		Kirkuk		Erbil (Koya)		Total	
	construction	Renovation	construction	Renovation	construction	Renovation	Construction	Renovation
1	201	27	136	21	28	15	365	63
Total	228		157		43		428	

Table (13)

Number of consolidating training courses opened by NGOs for primary and secondary school teachers.

No.	Governorate	No. of course	No. of participant
1	Suleimaniyah	42	3769
2	Kirkuk	27	2607
3	Erbil (Koya)	28	750
Total		97	7126

Table (10)

Number of desks distributed on the schools by Unicef, Unesco and NGOs.

No.	Agency	Year 1995	1998	1999	2000	2001	Total
1	Unesco	700	13790	5690	5500	-	25680
2	Unicef	-	-	-	12535	42666	55201
3	NGO	1560	-	-	-	-	1560
	Total	2260	13790	5690	18035	42666	82441

This organization has done these activities as well:

1. Compulsory Education Survey Project.
2. "Teaching for All" Programme.
3. Publishing "The Convention of Child Rights".

Table (11)

No. of Vehicles and Motorcycles delivered to MOE up to now:

Series	Agency	Type of Vehicle	Destination						Total	Remarks
			MOE	DOE of Sul.	DOE of Kirkuk.	DOE of Raniya.	DOE of Koya.	Other places		
1	Unicef	Nissan bus, model 2000, 22 sits.	-	8	4	2	-	-	14	
2	Unicef	TOYOTA Land Cruser 4wd, model 2000.	-	1	-	1	-	2	4	
3	Unicef	TOYOTA Pickup double cabinet 1998	2	1	2	-	1	1	7	
4	Unicef	DAINA Truck 2.5 ton, model 1999.	2	2	1	1	-	-	6	
5	Unicef	NISSAN PETROL Land Cruser	-	-	-	-	-	1	1	
6	Unicef	VALVO lory, model 2000	1	1	-	-	-	-	2	
7	Unicef	YAMAHA Motorcycle, model 1998	1	6	2	1	1	-	11	
8	Unesco	NISSAN PETROL Land Cruser, 1999	1	-	-	-	-	2	3	
9	Unesco	NISSAN pickup double cabinet, 1998	1	1	-	-	1	-	3	
10	Unesco	Pickup 4WD, model 1998	-	1	1	-	-	-	2	
11	Unesco	SCANIA Lory, model 2000	-	-	1	-	-	-	1	
12	Unesco	NISSAN CIVILLIAN Bus, 2000, 26 sits.	-	1	-	-	-	-	1	
		Total	8	22	11	5	3	6	55	

Table (7)

Number of projects, which have been implemented by Unicef and entirely completed.

No.	Phase	Suleimaniyah		Kirkuk		Erbil (Koya)		Total	
		construction	Renovation	Construction	Renovation	Construction	Renovation	Constr.	Renov.
1	1	-	17	-	-	-	5	-	22
2	2	-	32	-	-	-	-	-	32
3	3	-	37	-	18	-	1	-	56
4	4	-	-	-	-	-	6	-	6
5	6	-	25	-	10	-	-	-	35
6	7	-	16	-	3	-	2	-	21
7	8	-	-	-	-	-	-	-	-
Total		-	127	-	31	-	14	-	172

Table (8)

Number of projects, which are under implementation by Unicef according to DPs.

No.	Phase	Suleimaniyah		Kirkuk		Erbil (Koya)		Total	
		construction	Renovation	Construction	Renovation	Construction	Renovation	Constr.	Renov.
1	7	5	-	1	2	-	-	6	2
2	8	-	-	-	-	-	1	-	1
Total		5	-	1	2	-	1	6	3

Table (9)

Number of consolidating training courses opened by Unicef for primary school teachers.

No.	Governorate	No. of course	No. of participant
1	Suleimaniyah	35	4866
2	Kirkuk	10	929
3	Erbil (Koya)	4	121
Total		49	5916

Regardless with the mentioned above tasks it starts various kinds of consolidating training courses (Table no.6) for MOE and DoEs staff (Teachers and Officers).

Until phase III UNESCO was interested in constructing and renovating schools and educational buildings (table no. 5) for the two Governorates Suleimaniyah and Kirkuk.

Table (5)

Number of projects, which have been implemented by Unesco and entirely, completed.

No.	Phase	Suleimaniyah		Kirkuk		Erbil (Koya)		Total	
		construction	Renovation	Construction	Renovation	Construction	Renovation	Constr.	Renov.
1	1	-	24	-	12	-	2	-	38
2	2	4	3	1	3	-	3	5	9
3	3	2	6	1	-	-	4	3	10
4	4	-	-	-	-	-	1	-	1
Total		6	33	2	15	-	10	8	58

Table (6)

Number of consolidating training courses opened by Unesco.

No.	Governorate	No. of course	No. of participant
1	Suleimaniyah	7	1236
2	Kirkuk	11	713
3	Erbil (Koya)	10	246
Total		28	2195

Third: Unicef:

Generally speaking this organization is concerned with children. As Unesco it provides furniture, desks, stationary, generators, cars and …etc. Also opens training courses for primary school teachers. Unicef has provided a printing press for the Ministry of Education. In addition it has implemented many renovation projects for kindergartens, primary schools, and other educational sectors.

Table (4):
Number of approved projects that are under planning according to type.

No.	Project	Suleimaniyah	Kirkuk	Erbil (Koya)	Total
1	Construction /(4) classroom school + staff house	75	32	-	107
2	Construction (6) classroom school + staff house	32	9	-	41
3	Construction/ (12) classroom school	32	7	-	40
4	Construction/ (18) classroom school.	1	-	-	1
5	Construction/ staff house	9	4	-	13
6	Kindergarten	13	6	-	19
7	Student hostel	4	1	-	5
8	School hall	1	-	-	1
9	General educational building	18	12	-	30
10	Renovation of primary school	39	14	-	53
11	Renovation of secondary and preparatory school	15	6	-	21
12	Renovation of general educational building	4	-	-	4
Total		244	91	-	335

Second: UNESCO:

The task of this organization is concerned with such stages as (Secondary, Preparatory, Vocational and Institute). It provides these schools with educational equipment, printing materials and Art and Music facilities. It also provides them with lab equipment and furniture. It also provides MOE and its sectors with office equipment and instruments such as: Computers, Photocopiers, Typewriters, Televisions, Generators, Cars and ...etc.

Table (2)
Number of projects, which are under implementation by Habitat according to DPs.

No.	Phase	Suleimaniyah		Kirkuk		Erbil (Koya)		Total	
		construction	Renovation	Construction	Renovation	Construction	Renovation	Constr.	Renov.
1	6	9	-	1	-	1	-	11	-
2	7	5	37	1	12	1	-	7	49
3	8	-	2	-	-	5	-	5	2
Total		14	39	2	12	7	-	23	51

Table (3)
Number of projects, which are under implementation by Habitat according to type.

No.	Project	Suleimaniyah	Kirkuk	Erbil (Koya)	Total
1	Construction/(4) classroom school + staff house	8	-	-	8
2	Construction/ (6) classroom school + staff house	2	-	2	4
3	Construction/ (12) classroom school	3	1	2	6
4	Construction/Student hostel	-	1	2	3
5	Construction/ general educational building	1	-	1	2
6	Renovation of primary school	20	11	-	31
7	Renovation of secondary and preparatory school	18	1	-	19
8	Renovation of general educational building	1	-	-	1
Total		53	14	7	74

This agency was dealing with only constructing processes until phase five of SCR 986 programme. Later on enlarged its works and started renovation and extension for the schools and educational buildings. Until the mentioned phase it was not interested in providing furniture and other equipment but from phase VI later it started providing the buildings with such necessities.

We are now preparing phase X. the phases I› V have been entirely completed, but some projects of phase VI, VII and VIII are not completed yet, but they are under development.

The rest IX – X have been proposed and waiting to be approved by both Local Authorities and Habitat.

These tables show the number of projects, which have been implemented or under implementation in the three Governorates: Suleimaniyah, Kirkuk and Erbil (Koya).

Table (1)

The number of projects implemented by Habitat and 100% completed.

No.	Project	Suleimaniya	Kirkuk	Erbil (Koya)	Total
1	(4) Classroom school + staff house	65	17	5	87
2	(6) Classroom school + staff house	17	6	5	28
3	(9) Classroom school + staff house	-	1	-	1
4	(12) classroom school	26	9	2	37
5	(12) classroom Exemplary School	2	-	-	2
6	Kindergarten	3	1	-	4
7	Student hostel	2	4	-	6
8	School hall	4	2	-	6
9	General educational building	1	1	-	2
10	Renovation of primary school	10	3	-	13
11	Renovation of secondary and preparatory school	24	5	-	29
12	Renovation of general educational building	4	-	-	4
Total		158	49	12	219

A department of Relations has been formed for the first time in The Ministry of Education in accordance with the ministerial order (4366) in (22/10/1998). It has been attached to the General Directorate of Planning and Curriculum. This department is concerned with affairs relating to (UN) Organizations within SCR 986 and other affairs associated with (NGO) s. So the duty of this department has expanded to be in contact with General Directorates of Education in Suleimaniyah, Kirkuk and Erbil (Koya). So SCR 986 Office has been formed according to the Ministerial order numbered (235) in (09/12/2000) and attached to the department of Relations which has a direct contact with the Minister of Education and the Deputy Minister. In addition to the above mentioned duties, the department do these jobs:

1. Discuss all affairs of different phases (stages) of SCR 986 Programme concerning Education, then classifying them into special files and CDs.
2. Deal with proposed projects presented by the UN agencies and humanitarian organizations as well.
3. Gather and unite proposed educational projects presented by General Directorates of Education and pass them on to the concerned organizations for implementation.
4. Directly participate in special planning operations of the Ministry. Checking and analyzing different demands and proposals that will be presented to the SCR 986 programme.

Ministry of Education deals with three main organizations (Habitat, Unesco & Unicef) whose works are concerned to MOE. Also MOE deals with some other UN organizations but not so widely like WFP and some other NG Organizations whose works are also dealt with to education.

First: Habitat:

Habitat is dealing with construction, renovation and extension of school buildings, staff houses, kindergartens, student hostels, school halls, distribution centers and general buildings related to educational sectors such as; warehouses, winter halls and … etc.

Co-ordination with Organizations and SCR 986 Programme

- Admission to central teachers' institutes should be on the basis of desire not according to degrees.
- Opening college of teachers inside teachers training institute.

10. It is quite possible to appoint primary teachers in secondary schools to fill the gabs in such subjects as (Social Studies, English, Art, and Sport).
11. Avoiding leaves without salary for two to three years.
12. We prefer schools of both sexes in intermediate and preparatory stage.
13. To make the administrative affairs easier we suggest:

- The headmaster should not give lectures.
- The administrative assistant should have four lectures a week.
- The assistant of pupils' affairs may give 6 lectures.

14. to limit number of assistant in secondary branches we suggest:

- One assistant for 300 pupils.
- Two for 600.

15. Teachers should remain in their schools the whole week.

Special Suggestions to improve the Personnel:

1. Opening College of Education with all departments including Domestic Education and Educational Guidance branches.
2. Forming a special committee to prepare plans to follow up decisions.
3. Co-ordination between College of Education and Higher Education and Scientific Research is extremely essential to implement items (1) and (2) mentioned above.
   a. The Ministry of Education will Point out numbers and specializations and send them to the Ministry of H. E. and Sulaimany University.
   b. A suitable rate of the pupils outside Suleimaniyah to be accepted should be taken into consideration.
4. Encouraging graduates of the college of education to work in educational institutions as teachers.
   a. Awarding graduates of scientific branches (Mathematics, Physics, Chemistry, Biology) and English language graduates additional allowances.
   b. Those who will be appointed in remote areas should be given annual rewards in addition to their allowances.
5. Specialist and Educational Supervision units should plan for opening new schools.
6. An educational assembly that is a group of schools gathering in one area with a student's hostel may lead to reinforcement of the school personnel (staff).
7. Fee of lecturing should be given in due time with an increase in lecturing fee as follows:
   - 4 ID for primary stage.
   - 6 ID for intermediate Stage.
   - 8 ID for preparatory stage.
8. Increasing the allowance of those teachers whose schools are located outside the city center to be encouraged.
9. In case of weakness on the side of lectures, we suggest:
   - Opening reinforced training courses for them.

Primary and Secondary Personnel

- Employing sanitary cadres, such as medical assistant or nurse in the kindergartens. Opening new file for each child to record information about them from the first registration day.
- Terms and specific features to be taken into consideration while making designs for any building of kindergartens.
- Providing a ground to the traffic yard in order to teach the children practically and logically the traffic regulations.
- Opening a shop in the kindergarten so that the children can buy the things they want.

Suggestions &Requirements:

- The cadres of the kindergartens must be graduated from college of Education or colleges of teachers.
- Ministry of education should have special and accurate measures for those who are willing to be teachers of kindergartens.
- Employing teachers in both gender (Male and Female).
- Managers of kindergartens should be graduated from college of education or department of psychology. They should be supported financially so as to have desire to work in this aspect.
- Permanent training courses should be opened.
- Providing kindergartens with new reference books, studies and researches and magazines by Unicef from the developed countries and the neighbors.
- Sending some of the kindergarten cadres abroad so as to have full experience in this aspect.
- Mutual visits between teachers and pupils of kindergartens and teachers and pupils of the first primary class. The purpose behind this visit is to make the pupils familiar with class one, which will be their next year class.
- Workers or other officials of the kindergartens should be strictly prohibited from giving lectures or instructions to children.
- Meetings between teachers and parents should be giving great attention.
- Opening a special directorate of kindergartens in The Ministry of Education.
- Women organizations and other societies concerning children are the best sources for the kindergartens to get benefit from them.
- We prefer to let the children stay at home two days a week so as to visit the relatives, parks and other places in the company of their parents.
- Studying and reviewing the curriculums (programmes) of the kindergartens.
- Translating teaching methods into Kurdish language with clear examples.
- Holding the evaluation cards of children with their translation into Kurdish language.

The Importance of Kindergartens

Scientific studies and researches proved the importance of the first years of human life.

The kindergarten stage will have its effects on the human personality in the future.

This stage is called formation stage because during this period, human personality is formed; such as his behavior, his mood …etc.

The child depends upon others to obtain his daily needs. So the environment; positively and negatively will be effective.

Problems and Lacks:

1. Building: no private building has been constructed for the kindergartens.
2. Transportation: no vehicle is available to transport the children.
3. Teachers: kindergarten teachers are not specialized.
4. Curriculum: Kindergarten curriculum is out of date.
5. The needs: The kindergartens are in need of entertainment instruments such as; toys, games…etc.
6. Teaching Aids (Means).
7. Nutrition: need for nutrition project in the kindergartens.
8. Kindergarten numbers: there are few numbers of kindergartens in Kurdistan.

No.	Governorate	1998-1999		1999-2000		2000-2001	
		No. of Teachers	No. of Children	No. of Teachers	No. of Children	No. of Teachers	No. of Children
1	Suleimaniyah	170	3043	200	3866	237	4399
2	Kirkuk	26	1006	38	0384	49	1472
3	Erbil (Koya)	30	478	36	572	36	419

According to this statistic table, the kindergartens have not witnessed necessary development.

Kindergartens

15. Over coming the lacks and problems of the vocational schools in the kirkuk and Erbil Governorates we suggest that specialist from Suleimaniyah visit them.

16. Coordination between Ministry of education and service ... in Kurdistan Regional Government for the sake of appointing vocational teachers.
17. Workshops for repairing all machines and equipment are to be available in the vocational schools.
18. Vocational committee should be formed to see the necessity of vocational schools
19. Provision of computer for all the vocational schools.
20. Arranging annual exhibitions in these schools. This will help and encourage students to produce better things.

2. Attempt to print books regarding vocational study specially those, which are translated into Kurdish language.
3. Foundation of an independent Directorate of vocational education in the general directorate of education. Employing specialized officials in the vocational aspects so as to administrate and solve their problems.
4. Because of few numbers of students in the vocational education, we should do our best to improve conditions in the vocational schools through accepting the students in the institute and university.
5. Students should be accepted according to the following terms: -
a. The degree of the students shouldn't be less than 65% in the first or second trial.
b. Accepting ten students in the university those who gain high degrees.
c. Accepting students of vocational schools in the university who have the same degree of the secondary school students.
d. Accepting (10) students whose degrees shouldn't be less than 70 and have physical ability in the college of sport.
6. Quickness to prepare the requirements which are provided by UNESCO.
7. Allocating an annual sum that suit the requirements of vocational schools to provide all necessities for students
8. Attempt to solve the problems of teaching staff in the vocational schools.
9. Coordinate with UNESCO to, start training courses for English language and computer for the directors and the assistants.
10. Opening training courses for the teachers according to their qualifications
11. Computer should be one of the lessons in the summer course for the students for four weeks.
12. Attempt to employ teachers having high degrees in the following specialists (electronics, engineering drawing and vehicle).
13. Sending teachers abroad to gain experience in their specialization.
14. Giving facilities to vocational teachers to gain high studies.

Suleimaniyah Industrial Secondary School for Boys

It is an ancient vocational school in Kurdistan. Most of the rooms and halls are in need of repair and reconstruction. We hope to construct more school through SCR986.

Scientific Industrial Secondary School: -

It is an ancient building. Long ago it was an intermediate school. The area of the school is wide. Other halls and workshops can be constructed.

Bakrajo Industrial Secondary School: -

One of the most important features of this building is its suitability for vocational education. It is the only building which offer more vocational services for the students.

Commercial Secondary School: -

Although this building has been changed and reconstructed but still it is not suitable for the vocational education. So it needs more rooms, halls and computer workshop.

Other industrial secondary schools are (Darbandikhan, Kalar, Kifre, Koya and Raniya). Most of their buildings are good but still they need repair and reconstruction

Although number of the girl students in the industrial secondary School are many but they persist in the Suleimaniyah industrial school for boys.

During the previous years, Kurdiatan Regional Government, especially Ministry of Education has done its best to improve these schools such as construction of buildings, taking core of their teachers and providing allowance (100-150D) for the students.

Suggestion and Recommendation: -

Most of the obstacles and problems facing vocational study can be solved through following these points:

1. Attempt to change the programme of vocational education according to the modern science.

Note: -

1. Since 1980 up to now, the number of the vocational schools has not been increased because of few number of students and bad economical conditions of the students. Most of them are working for the sake of gaining their living.
2. Number of the teachers is more than number of the students because most of the graduates of vocational schools and institutes are employed in the same schools.
3. Most of the department and specializations are going to diminish and the rest are not given any care.
4. Increasing number of officials and workers in the vocational schools has a bad effect on the process of education.
5. Number of the specialized teachers and engineers is fewer than the teachers who are graduated in vocational schools and institutes.

It is necessary to mention the fact that there are lacks of the teachers specialized in (industrial science industrial drawing for Electronic, Vehicle departments and engineering drawing).

Admission system of the students in the vocational schools for the year 2000-2001 is on the basis of students' desire after finishing third intermediate stage.

School Buildings

All the vocational school buildings belong to Ministry of Education/ kurdistan Region. The following schools are suitable for the vocational schools: -

1. Bakrajo Industrial Secondary school
2. Bakrajo Agricultural Secondary school

The other buildings are either primary or intermediate or secondary schools. There isn't any workshop for training and production in a proper way, The vocational school buildings should have the following terms: -

1. Teaching hall and lab.
2. Workshop
3. Big hall for different uses.
4. Yard and Students club.

Most of the schools do not have the above mentioned terms.

Vocational Education Departments **(Workshops): -**

Number of the workshops: -

In Suleimaniyah there are (22)

In Kirkuk there isn't any

In Erbil, there are (5)

Since 1980 up to now the number of the vocational schools have not been increased, but only a number of the workshops has been increased.

A clear table of vocational education cadres;

School	Date of Establishment	Dept.	No. of Teachers	No. of Students	No. of staff
Suleimaniyah Vocational Secondary School for Boys	1954	3	85	323	28
Suleimaniyah Vocational Secondary School for Girls	1983	3	59	450	21
Scientific Industry Secondary School	1977	2	89	479	39
Bakrajo Industrial Secondary School	1984	3	67	78	12
Raniya Industrial School	1984	1	21	78	2
Chamchamal Industrial School	1983	1	7	34	-
Kalar Industrial School	1988	1	19	65	-
Darbandikhan Industrial School	1985	1	5	40	-
Kifre Industrial School	1984	1	8	18	2
Koya Industrial School	1984	1	21	66	-
Suleimaniyah Commerce Secondary School for Boys	1970	1	24	135	7
Suleimaniyah Commerce Secondary School for Girls	1983	1	21	137	6
Saywan Commerce Secondary School	1990	1	17	247	9
Bakrajo Agriculture Secondary School	1957	2	35	182	5

Vocational education is an important means of development in the world. So vocational education is given great care in all countries.

Vocational cadres are considered to be specialized in economical, industrial, agricultural and commercial aspects

1. Spreading cultural and vocational inheritance in the society depending on scientific base.
2. Giving opportunity to the adults graduated in vocational schools to be employed in governmental institutions or in private sector.
3. Giving choice to students to study in the vocational departments.
4. Participate in increasing productions and improve their quality.
5. Vocational education leads to organizing and distributing students of preparatory stage.

It is necessary to mention that vocational education is / not / only vocational school secondary but also consists of workshops of secondary, intermediate and primary schools.

Statistics of Vocational Education in the schools of Kurdistan Region

Industrial Education consists of the following departments: -

(Electricity, Electronics, Mechanics, Vehicle, ceramics).

Schools in Kurdistan Regional Governorates are distributed as follows (2001-2002):

School	Number	Department	Suleimaniyah	New Kirkuk	Erbil
Industry	10	7	9	4	1
Commerce	3	1	3	-	-
Agriculture	1	2	1	-	-
Total	14	10	13	4	1

Note: - Kifre vocational secondary school was closed in (2001-2002)

Vocational Education

Suleimany Fine Art Institute

Fine Art Institute established in Suleimany in 1980. Graduates of third Intermediate stage are accepted. Study in this institute is five years. They obtain Art Diploma after graduation. The institute consists of three main departments:

A. Plastic Art (consists of four departments)

1. Drawing
2. Ceramic
3. Sculpture
4. Graphics

B. Theatre (consists of two departments)

1. Performance.
2. Production.

C. Music /Students learn music science, they will learn playing a specific musical instruments.

Suggestion for fine Art Institute in Suleimaniyah

1. We suggest that all their programmes, which are in Arabic, should be translated into Kurdish.
2. Computer lessons for three departments in the institute.
3. Lack of books in the aspect of art change and modification of world.
4. Building a workshops of carpentry and blacksmith in the institute
5. The supervisors should visit them and monitoring the lessons in the institute. At the same time they try to reinforce the lecturers.
6. Canceling Financial restricts on lecturers.
7. Fixing an amount for secretaries of branches.
8. Increase the cost of lecture from (7D) to (10D).
9. Student hostels for boys and girls.
10. Vehicle for transportation.
11. Constructing buildings for the institute.

Central Institutes

Teachers training institutes have been performed in Kurdistan region. Students in both scientific and literary branches are accepted. Study in the institute is two years:

1. Sulaimaniyah Central Institute Established in 1992
2. Halabja Central Institute Established in 1999
3. Kalar Central Institute Established in 1995
4. Chamchamal Central Institute Established in 1998
5. Raniya Central Institute Established in 1996

Obstacles facing these Institutes

1. Absence of experienced specialized teachers.
2. No united and complete programmes in the institute.
3. No books of psychology and teaching methods.
4. No scientific lab, language lab and computer in the institute.
5. No student for boys and girls are available.
6. Psychology and teaching methods are not taken in to consideration.

Suggestions:

1. Establishing one Central Institute instead of those.
2. A united programme has to be set for all those institutes.
3. Providing student hostels and pocket money for both boys and girls.
4. Teaching geography of Kurdistan in all classes and departments.
5. Providing scientific and sound labs for them.
6. Establishing a special staff as the one in technical Institute.

In training for the purpose of reinforcing educational processes we suggest:

1. Ensure a building consisting of (10) halls, (6) rooms for officials, (2) rooms for storing, a guard room, a room for workers, one for printing, roneo, copy and two lab halls.
2. Essential materials and instruments used in training courses such as (computer, cinema …etc) are to be provided.
3. Providing modern educational and scientific references. Taking care of libraries in the directorates of training and preparation.
4. Going over the curriculum of training and benefit from international development in this aspect.
5. Providing electric power during the whole year.
6. Providing a vehicle for the training centers of an electric generator, video, television, radio- cassette and cinema).
7. Forming specialized scientific committees.
8. Encouraging educational cadres of youth who have modern experience and do their duties in an excellent way.
9. Certain measures should be set for those who participate in such courses.
10. Ministry of education should allocate a sum to maintain these courses.
11. We prefer to open the training courses for teachers during mid – year holiday and spring holiday so as not affect the process of learning.
12. There must be cooperation between (training & preparation) directorate and supervision unit for the purpose of training.
13. A committee of specialists should appoint lecturers according to their specialists.
14. The directorate of training should be authorized to whatever necessary to continue the process of training.
15. A private unit of accountancy should be established in the directorate of training to facilitate the task of training courses.
16. Special printing equipment in most languages is to be provided.
17. It is better if the training cadres participate in the courses abroad so as to perform their roles.
18. Preparation and training directorates participates in the course prepared by the foreign organizations.
19. Performing training courses for teachers of art.

The operation of teachers training in the whole learning stages is lively. It will go along with modern science and training.

1. The course of qualifying teachers and teaching them. Educational subjects, teaching methods, psychology and teaching means should be not less than three months.
2. Training course for reinforcing educational subjects should be from (three) to (seven) weeks.
3. Short training course is from (five) to (ten) days.
4. A short teaching seminar for a certain topic lasts from (one) to (four) days.
5. Scientific seminars for producing limited materials is from (one) to (four) days
6. A training lesson for a limited subject with a limited aim is (45) minutes not more than one hour.
7. Holding argumentative meeting for teachers about limited subjects in a limited time.
8. Holding seminars participated by a group of specialists for discussing topics.
9. Asking a private specialist or several ones for the same purpose.
10. Opening educational and scientific exhibitions.
11. Scientific and educational trips are also essential.
12. Showing educational and scientific films using (cinema, video, slide, ...etc).
13. Educational and scientific competition between two groups.
14. Sending a group of specialists in different specialization to remote places using video, television and educational means.

There are four directorates for preparation and training in kurdistan region government (Suleimaniyah, Kirkuk, Raniya and Koya).

Present Training
&
Reinforcing in the Future

Types of Methods

1. Visiting classes.
2. Lecturing.
3. Training lessons.
4. Educational Council.
5. Mutual visits.
6. Offering information.
7. Averages of pupils.
8. Laboratory.
9. Among group of friends.
10. Training seminars.

Main Duty of Educational Supervision

1. Organizing learning and teaching processes and improving them.
2. Helping teachers to raise their standards.
3. Providing necessary requirements for pupils.
4. Paying field visits to schools.
5. Giving regular instructions for those who work in the field of education.
6. Paying a great deal of attention to activities and teaching aids.
7. Evaluation.
8. Following teachers work.

An experienced supervisor has to:

1. Work hard to achieve educational aims.
2. Study and analyse school syllabus and improve it.
3. Have permanent contact with others.
4. Plan for setting curriculum.
5. Perform general evaluation.
6. Organize co-operation.
7. Present researches and scientific studies.
8. Have effect on others.
9. Have confidence and satisfaction in constructive criticism.
10. Be creative.
11. Get benefits from others views and suggestions.
12. Be wise in performance and not be emotionalist.

Methods of Educational Supervision

A supervisor should have full trust in these three points, and then applying them:

1. Educational Concept.
2. Characteristics of all methods.
3. Application of every method.

Suggestions and Solutions

1. Setting a careful plan for construction of schools.
2. Graduates of central institutes should be given chances to teach in intermediate schools.
3. Supervisors should participate in appointing and transferring teachers.
4. Disabled teachers should be transferred to other jobs
5. Appointing an educational instructor in every school.
6. Paying fee of lecturers regularly.
7. Printing new books.

Educational Supervision Unit

Educational supervision has the right to supervise primary schools (General Specialization) except for English, sport and alphabet.

(Supervisory Task)

A- Administrative Side:

Supervising all administrative affairs, including headmasters and their assistants; distribution of lessons; examinations; other affairs regarding workers.

B- Technical Side:

Supervising teachers, methods of teaching, daily and annual plans, evaluating teachers work, rates of success, teaching aids…

Aims of Educational Supervision

1. Improving and developing scientific sides of teachers.
2. Enriching learning syllabus through presentation of researches and studies.
3. Using teaching aids comprehensively.
4. Deepening relations between school and society.
5. Raising the standard of teaching of learning.
6. Exchanging experiences among schools.
7. Using modern processes in the development teaching and learning.
8. Giving instructions and going over educational processes.

Characteristics of a Supervisor

1. Having full knowledge of the school curriculum.
2. Having enough knowledge of the recent and new changes in the field of education.
3. Advising teachers to benefit from variety of resources.

Obstacles restricting Supervisors tasks

1. Lack of school buildings and large numbers of pupils.
2. Non- existence of enough teachers of English and physical instructions.
3. Increase in number of teachers who leave their career.
4. Lack of workers, cleaners and increase in number of clerks.
5. Bad economical situation after the uprising led to gathering of great number of teachers in one school and decrease in others because of the rise in transportation fee.

(Some reasons that has caused supervision unit to be incapable of performing their duties in a proper way:)

1. Supervisors are given no chance to take part in the process of transferring teachers or appointing them.
2. Disability of some supervisors, because some of them have been appointed unlawfully such as:

a. A supervisor should have at least 15 years of service.
b. A supervisor should have taught sixth class for at least three years.
c. He (she) should have practiced administration for at least five years.
d. He (she) should be of high reputation, and have belief in national principles.

This institution is one of the most important ones that have a great effect on the process of education. It has witnessed dramatic changes, that is to say its duty was to inspect teachers and find out their faults, but now the situation is different, we can summarize the supervisors duty as follows:

1. Observing the validity of school buildings.
2. Supervising administrative affairs.
3. Going through the contact between teaching staff and the pupils' parents.
4. Supervising school and ministerial examinations.
5. Supervising curriculums, labs and teaching aids.
6. Improving methods of teaching.
7. Combination of educational process with social, economical and political life in the society.
8. Evaluating the educational process.
9. Setting plans for teaching and learning; finding objective aspects.
10. Creating a democratic atmosphere in schools and among the teaching staff.
11. Paying great attention to opening training courses provided that the supervisors play a main role in running them.
12. Improving and developing school syllabus in such a way that will satisfy pupils' needs.

(The main steps that the supervisors should undertake to achieve the educational aims):

1. Paying regular visits to pupils' families.
2. Visiting teachers and giving them instructions.
3. Supervising mid- year and final examinations.
4. Checking school records.
5. Appointing managers and monitors for examination centers.
6. Going over examination results.
7. Participating in checking committees.

Specialist Educational Supervision

d. Establishing a specialist committee for checking documents that come from outside of the Region for the purpose of finding out the counterfeit ones. Also on our behalf we suggest to open a kind of connection (communication) with PUK representatives outside of the Region to facilitate the related works to certifications and its equality to foreign certificates.

e. Giving the opportunity to teachers of preparatory schools equal to their colleagues in the teachers' central institutes to complete their collegiate studies.

f. Saving the documents and certifications in CDs for the purpose of protecting them from loss or damage.

3. Lack of the effective elements for monitoring the examination, as it is necessary example: textbooks and educational indicators.
4. Unsuitability of most of the procedure terms with the time being circumstances of our free Kurdistan.
5. Lack of incentives, which leads to the carelessness of the teachers in their duties as teachers.
6. Lack of educational resources and learning means.

Suggestions to decrease these Difficulties:

1. Preparing comfortable circumstances.
2. Starting training courses for the teachers to prepare skillful teachers, this will be done by paying more attention to the teachers preparing centers and opening more training courses for the current existing teachers.
3. Providing essential textbooks.
4. Revisal of the terms to fit with nowadays circumstance in our free Kurdistan schools.
5. Giving more incentive for the teachers to encourage them to be more active in their duties as teachers such as: increasing their salaries and rewards.
6. More Learning Means and making contracts and agreement with the international educational institutes for the purpose of getting more knowledge about the new methodology by arranging continuos visits or by media and internet.
7. Referring to other difficulties we suggest that;

a. Remaining the ministerial examinations for primary stage as it is for improving educational level.

b. For the sixth year stage it is much better to have exams in six subjects instead of seven, by separating the two subjects (Religion and National education) and link Religion with Arabic language and National education with Geography and History as one subject (Social Education). As it is in secondary stage.

c. Allocating certain building for checking centers (examination's control) for the two stages primary and secondary.

activities have been done. Before (1996-1997) conference, supervision of the examinations for both stages (secondary and preparatory) was directed by the high committee of the ministry in Erbil the capital of Kurdistan at that time. After the Kurdish authority has been split into two parts, the situation has changed; a high committee for running the examinations organized in our part and took under its responsibility the whole work related to primary and secondary stages with association of its sub-committees in Suleimaniyah, Kirkuk and Erbil (Koya).

In this year (2000-2001) and as a trial, we tried to make some changes with co-ordination with the high committee in Erbil. For example we have exchanged some examination class headmasters in the four Governorates (Sulaimaniyah, Erbil, Dohuk and Kirkuk) for the purpose of running the process in its best way of fairness, and later this will be applied as a rule of examination, for the next years. The degree of ministerial examination of the primary stage until holding the first conference was on (50%) and the other (50%) was given to the student in his/her school. This rule has been changed after the academic year (1997-1998) and it became, as it was ordinary before; that is the student will attend the examination in (100%).

Previously sub-committees in Suleimaniyah were preparing the examination questions for primary stage, but since the current academic year it had become the high committee job to prepare the exam questions for both secondary and preparatory stages of Kirkuk and Erbil governorates to avoid depriving, in accordance with the ministerial order issued by the previous Minister of Education Mr. Khasraw Mustafa and it is valid until now.

You are all aware that certificate has a big relation with examinations, simply because it is essential for everyone after his/her graduation for his new stage of life. Here we are pointing to a number of problems and difficulties that examinations suffer from:

1. Disability of providing good circumstances for monitoring the process satisfactorily.
2. Disability of providing skillful specialist teachers as necessary.

Human being activities concerning educational activities have witnessed many changes and alterations side by side with the expansion of human being experience. There is a special characteristic that unites all the nations and peoples together that is; every one is after success in implementing his/her work and wishes to reach the summit.

As for the process of examinations, the important point that we always need to repeat is that it is actually a part of educational process. So as long as this process continues, examinations continue. We all hate examinations, but nobody can deny the effectiveness and the importance of them. The examination is a unique scale to evaluate the teacher's effort; it is considered a part of the educational process. Undoubtedly when we undertake implementing a special job, we must think fully to find out the elements, which guarantee to get at our main goals, these elements are:

1. Inputs.
2. Processes.
3. Outputs.
4. Feedback.

What is related to the inputs represent all the basic elements and factors which must be provided for the examiner are Textbooks, Stuff, Resources, Place, Questions, Classroom Manager, Monitors, and…etc.

What is related to the processes; the teacher must be sure that he/she has prepared the examinees previously by the stuff concerning the exams, because this process mainly is a reacted participatory action which has a joint goals finally leads them to the top.
It is natural that the outputs here represent the result of the reaction between these elements that lastly end by the exam. The feedback goal is to find out whether the system goals have been fulfilled through the continuos strengthened programs.

Within the period between the academic year (1996-1997) conference and this conference (23-25/10/2001) many changes and

Examinations

- Paying greater care to teaching aids centers.
- Opening vocational schools in different parts of Kurdistan Region.
- Revising English Language syllabus for all stages.
- Paying greater care to oral activity in the class.
- Canceling fourth general class.
- Diving preparatory stage in to Literary to scientific branches starting from fourth class.
- Literary and scientific branches have to start from the fourth preparatory class.

- Composing science in the form of a book starting from first primary stage.
- Composing Arabic Language book in such a way that satisfies a Kurdish pupils desire.
- Prohibiting handouts and abbreviations.
- The Fine Arts Institutes should pay a great deal of attention to methods of teaching along with concerned subjects related to the institute.
- Starting the college of teachers.
- We suggest that there is no need for opening teachers' training Institutes in sub-towns.
- Going over the topics taught in central training Institutes for teachers.
- Admission to teachers Institutes should be on the basis of certain studied terms.
- Devoting the last year of the Institute for application.
- Compulsory education should be applied.
- Offering (eradication of illiteracy programme) under discussion.
- Dividing the Directorate General of Education in Sulaimaniyah into two directorates.
- Opening a general directorate in Halabja.
- Educational television has become a necessity.
- Opening training courses by foreign organizations.
- Opening department of psychology in the university.
- Experienced cadres should have the responsibility of teaching in training courses.
- Composing a committee to discuss the methods of training.
- It is of vital importance that the educational process in Kurdistan Region should depend on educational planning.
- Paying attention to (scientific specialized committees).
- All transferences of teachers should be done within the summer holiday.
- Teaching most subjects practically in the primary stage.
- Distributing the newly – printed books among pupils.
- A private committee should go over the old school regulations, making any necessary changes.

Generally speaking, an effective curriculum consists of variety of experiences that get to the mind of the child namely (educational experiences, cultural, technical, social...) aiming at developing child's personality in all sides (physically, mentally, emotionally, socially and psychologically).

The aims are fixed by the philosophy of the state; so the aims result in the type of the curriculum. The best curriculum is the one that varies continuously and satisfies the needs of society.

(Our Curriculum)

Our curriculum is regarded as:

- Target and aim.
- Book and leaflets.
- Learning by heart.
- Being far from comprehension.

(Troubles and defects of the curriculum)

- Our academic year is (180) days.
- Long lessons specially in Primary schools.
- Not taking pupils' ability into consideration.
- A temporary committee is setting the curriculum.
- Primary stage committees are usually not specialized.

Suggestions:

- Making the academic year 210 days.
- Solving triple periods of schools.
- Revising any curriculum before printing books.
- Authorizing a permanent committee to set the curriculum.
- Members of any committee should be experts.
- The resources of the curriculum should be derived from the children environment.
- Authorizing a special committee to from plans and distribute periods.

- Uniting all structural terms.

Curriculum and Textbooks

9. Raising the standard of living of teachers with co-operation with Unesco & Unicef.
10. Limit the lectures in accordance with weekly number of lessons.
11. Trying to solve some of pupils' problems as: poverty, migration...
12. Raising the rate of education from 986.
13. Paying more care to vocational education.
14. Developing handicraft Centers and Teaching Aids.
15. Developing Teachers Training Centers.
16. Setting comprehensive plans to develop educational processes and devoting a convenient budget for that purpose.
17. Holding educational conferences develop school curriculum.
18. Paying greater care to foreign languages as: English, French....

schools have their own labs; (21) out of (30) preparatory schools have labs.
So, the total number of laboratories is (119); %6.87. Only (42) out of that mentioned number have their own equipment. Only (151) schools have libraries, on the contrary, (1580)-school do not own library.

- The total number of blackboards is (3048), the number of classes in all stages is 13377, in other words (9829) classes have no boards.
- The total number of one seated desks is (19472), and 92844 two seated desks. There are 205532 places for pupils while the total number of pupils is (381129). Consequently 175597 pupils have no desks of their own.
- There are only (43) hall for teaching aids; 116 for drawing and (70) halls for performance.

Our schools are suffering from lack of water supply and electricity. As for other requirements such as cupboards, heating, lighting and air coolers, there is also great deficiency.
Sport requirements are very scarce.

Recommendations of the Evaluation of the Educational Procession Committee

1. Setting a private educational philosophy in Kurdistan Region derived from the policy of the political Leadership in the region.
2. Limiting general educational aims concerning all stages.
3. Revising school textbooks continuously.
4. Sending educational cadres abroad to benefit from their experiences in this field.
5. Setting modern syllabus for teachers training institutes and appointing qualified teachers for these institutes.
6. To decree the disciple of Ministry of Education.
7. Solving the problem of private lessons.
8. Solving the deficiency of teachers in remote areas.

After the liberation of Sulaimany in 12/10/1996 and the formation of the Ministry of Education in 6/11/1996 and the opening of UNESCO and Unicef, efforts started again o revise primary textbooks. For that purpose the MOE has sent (13) specialized committees to Hawler to co –ordinate with the administration there to print those books with the aid of Unicef, But the process has not been fulfilled due to the Iraqi regime pressure on Unicef.

In March 1999, the Ministry of Education to revise school textbooks has formed various committees. (29) main and sub committees started working, more than (150)teachers, supervisors other specialized cadres and teachers from Sulaimany university have contributed to this process; consequently all primary textbooks and social studies ones in intermediate stage have been revised successfully.

In 2000, MOE printing press, which was imported by Uncief, started working. (14) Primary textbooks have been printed (the total number reached 744500 books).

As for Intermediate stage, the MOE has made a deal with Local Printing presses to print them. The following textbooks have been printed:

1. Civics for first, second and third intermediate classes (the total number reached 90000).
2. History for the three classes and Geography for first and third classes (60000) textbooks.
3. Kurdish for second and third classes (55000) textbooks.
4. Geography for second class and Kurdish for first classes (65000) textbooks.

The process of revision is continuous for preparatory and teachers training Institutes. Though the capacity of the printing press is limited, we consider that the whole operation is quite successful.

C- Teaching aids and other educational requirements:

- Only (17) primary schools out of (1375) own labs; (43) out of (155) intermediate schools own labs; (38) out of (77) secondary

A. Educational Philosophy

It is of vital importance to go deeply into educational philosophy that comes from political philosophy. Generally speaking, the task of education does not only deal with learning among the society, but it also aims at creating people in all sides, cultural, social and political. We all know that the developed countries' curriculum is based on democracy, respecting human rights, freedom…; there fore there is no space for national and religious differences.

B. School Textbooks

After the upraising of Kurdish people in 1991 and the establishment of Parliament and regional government in 1992, the Kurdish masses, faithful teachers and political parties have all come to the conclusion that the old curriculum doesn't suit the new situation. They have realized that every step in modern curriculum should be based on democracy and respecting human rights. So individual and general attempts have appeared among teachers, intellectuals and sincere people to back this holy process. Newspapers, magazines, media have already played a great role in this field. Responsible authorities in MOE began to revise and go over old textbooks and develop them in regard to democratic and political philosophy based on respecting human rights, peace and co- operation among the neighboring nations and the world that is the policy of Iraqi Kurdistan Region. The attempts were actually very serious, but the civil war and the worldwide sanctions in addition to Iraqi blockade resulted in the delay of the process – Despite all these obstacles, the MOE seriously started revising 89 textbooks in3/1996 for different stages. The process of revision ended in 13/8/1196. The savage occupation of Hawler in 31/8/1996 had aborted the process of printing them.

Educational Procession

18. Language is the heart of the majority. It is the duty of educational philosophy to teach us to love Kurdish language and be proud of it. We must work to develop it and use it in the governmental institution.
19. Educational philosophy should participate in creating general culture in such a way that the student can think about circumstance. He should be responsible toward his duty.
20. Belief in future, modification and development in the society such as science, technology. That is why educational programmes should be far away from traditional subjects.
21. Educational philosophy should create the soul of simplicity between teachers and students. They learn to work for the service of people and home.
22. Deepening sense of feeling of responsibility in the minds of students.

4. Kurdistan regional government is the fruit of Kurdish revolution and martyrs, blood .So defending this land is a sacred national duty.
5. It is an educational duty to look at the affairs and conflicts (problems) which we face.
6. We should understand neighbors' rights. There must be mutual respect, independent opinion and cooperation for the sake of building the bridge of commerce, culture and policy.
7. There are different regional and national minorities living in Kurdistan. We should love and respect them. At the same time we should provide for their social, regional and cultural rights.
8. As for nowadays situation, Kurds in south Kurdistan supposes that federal system is modern solution for their case in Iraq. we hope to cover this system all the areas in Kurdistan of Iraq.
9. One of the educational philosophical aims is to grow up their children with humanitarian ideas far from racial differences.
10. Educational philosophy has a great belief in new coming generation. It attempts at teaching them how to struggle for the sake of freedom and respect human rights. Justices, democracy and forgiveness which are the main part of educational programmes in Kurdistan.
11. This philosophy believes that human beings have a great ability and power. Growing up their body, philosophy and personalities to live in modern society.
12. Growing up the new generation on objective and scientific thinking; looking into facts and civilization comprehensively i.e. in a unified form.
13. Teaching our pupils to have trust in God and religion.
14. Teaching them how to tell the truth.
15. We should look at the students as a complete human. He has the right to think, criticize, giving opinion and follow up. He is free to express what he feels without hesitation.
16. It is necessary to take care of invention, skill and desire of students in the aspect of (science, industry ...etc) with providing luxurious life for them in the future.
17. Everyone has right to learn and finish his study. It is considered as one of the national duty of Kurdistan Region Government.

The educational philosophy, which we suggest, will reinforce the system of education, so as to make the society far away from tribal relationship.

There will be love, friendship, democratic soul and respectable views among them.

Accordingly the basis of modification in the society will begin from educational system. It is not difficult to attack the old and stony ideas and develop education because our people are aware and conscious. They will prove the final target for new generation, new process and new concepts. Luerie said, " we must start from school... after that we will be able to build our society through such schools in the future. Civilized society cannot be build without complete democratic education.

Educational philosophy should take teachers into its consideration. Teachers' Central Institutes and collages of education after graduation, the teachers must be provided with scientific and modern knowledge. They will have democratic soul, which are needed. We should take care of teachers' condition of living.

Educational philosophy hopes the subjects of language, literature, art and invention be far away from blind memorization and closed mind.

The social lessons should clearly talk about history and geography. Also the scientific lessons should be based on love for science and knowledge. The students have desire to invent and discovery. At the same time, respecting the theories of scientists. We can specify the main elements of the educational philosophy in the following points:

1. Kurdish nation is an independent nation having its natural rights to have authority in their land and water. They have right also to develop their language, culture, national existence and administrate themselves by themselves.
2. Kurds live in a land called (Kurdistan). Kurdistan had been divided into four parts over the following countries (Turkey, Iran, Iraq and Syria).
3. The study of history and geography of Kurdistan is one of our duties.

the modern time through which the Kurdistan government will base its policy on it.

We must follow up the concept to reinforce our educational process. It means that the concept be our guide so as to take steps towards better. Pointing out new aims and purposes to construct new educational process makes us face different opinions and views. Now in Kurdistan, democracy is our slogan. Everyone is free to express his /her opinion. The existence of political parties and social communities in Kurdistan, may find a wider space for much more variety of ideas. When we take steps to modify education, we face many questions: by which we construct our educational theory?

Nowadays, we are in need of a philosophy coming up from the nature of Kurdish nation carrying national history and culture so as to build modern life.

Educational philosophy should be chosen from these theories and philosophical programmes which are suitable for Kurdish nation. At the same time educational philosophy should not restrict itself with old methods.

Criticism, analysis and modern theory should be the basis of educational philosophy for the purpose of modification.

Accordingly educational philosophy will build and creat an educational generation who will be responsible for their consciousness, their people and their home. They should be encouraged to face the problems and burdens in their life. They will be open-mined, intelligent and their views toward the events will be modern and logical.

Educational philosophy should indicate to freedom from (father power), terrorism in classical study stages and imposing the way of memorizing without understanding of the lessons which will have effect on the students mind to think and invent.

We believe that any change in the framework of the society must start from educational system.

Because the change of adults' mind is difficult while it is easy to build the minds of children and teenagers. They are able to build the future of the nation and their home.

Ten years, after the upraising and establishment of Kurdistan regional government, it has become a necessity to review all the disciplines and laws which had neither been set by nor having any advantage for Kurds.

No nation; in fact, has gained authority by political revolution but the real revolution will start and continue when they attempt to impose restriction of the old (ancient) systems upon people hands.

Educational process is one of the most important elements of life, which has direct relation with social and political affairs in the present time and for the future.

Education has its own roots; therefore reviewing it and pointing out positive and negative sides from time to time is of vital importance.

Modification and improvement of the academic programmes of educational process should depend on an ideology of the country. So, as regards educational project or political and social affairs, ideology should be the purposes and aims of modification and modernization.

Though Kurds in southern Kurdistan have been deprived of an independent state, they have ten – year experiences of administration. They have direct relation with external world. They have also taken advantage from their neighbors and taking benefit from their technology and especially in the field of communication. Despite the fact that the world is facing growth and development in all aspects, day after day we discover many defects in the field of education, which has remained without any change.

The educational process consists of old concepts, which are no longer accepted by new generation. The above-mentioned facts make us feel guilty towards the history.

So why do not we try to look farther and observe the dramatic changes taking place in the present world?

Educational process should not be modified randomly, it should be on the basis of ideology coming from our real circumstance. The ideology should be the sight of our ancient and new history. Nowadays, we are in need of a concept from the deep philosophy of

EDUCATIONAL PHILOSOPHY PROJECT

The Studies

If the circumstances develop, the aims will develop. Several books have been published and different international conferences held for the educational aims.

We hope that the conference will get its desired goals and will be the leading process for the future conferences regarding education and learning in Kurdistan of Iraq.

As for academic studies, they are quite clear for the audience. The formal affairs have started after the announcement of Dr. Barham Ahmad Salih, the Prime Minister of Iraqi kurdistan Region of to the ministry of education to hold the educational conference and then specifying its aspects (forms) with cooperation with UNESCO and Unicef. We hope this conference will have fruitful results for all the students and the whole society by God's bless and beneficence' efforts.

This is the close goal of education, to make the acquisition of behavior from the school a natural behavior of the student, then (education is to enter the consciousness into the unconsciousness) as the scientist (Lebon) has said.

The process of entering consciousness into the unconsciousness is an educational process, needs understanding of the human being's nature sufficiently. Is this possible today? The psychological scientist (Skinner) said, "The interior (internal) human being is illustrating the exterior (external) human being". But nowadays the self-understanding of the human being himself is less than his understanding to any other thing.

The remote goal of education links with the sociological and economical goals to construct the progressive and prosperous society. The most famous philosopher of the modern century and the British mathematician (Bertrand Russell) has said, "Education is the key of the modern world", also the German Philosopher (Leibntiz) has said, "Give me education and I'll change the face of the world before the end of a half-century".

Leibntiz statement may not be identical with the reality according to time. And may not be fulfilled as he sees it. Objections will be raised by the pragmatic speech of the American scientist William James, " Truth criterion is what will be outcome from that speech". This is a fine idea, but there are so many rejections that we don't want to go into details in this introduction.

The idea of changing the shape of the world to the best requires specified imaginable aims.

This needs the management of aimed education, This also requires control over the environment in which we grow, feed and think. But this environment is ongoing change.

Every human being efforts look forwarded to the perfection, but perfection is not the destiny of human being. Human being tries to come close towards perfection without reaching it. The notion of perfection consists of many variable sides, which are not agreed on them by the community. There are no stable wishes to be taken as complete and comprehensive. Taking into consideration the theory of stable wishes as John Dewey said " Of course leads to fall in the slough and noise of struggle and terrible which can not be ended by a terminate decision, disputes without end".

So, let's limit in asking for perfection here concerning education (Educational Conference) which is specialized for this academic study.

The importance of this academic study is equal to any other human being effort, to get at some educational and scientific phenomenon. There are faithful efforts which deserve praise, but as any ordinary thing is full of shortage and sigh for becoming closer to perfection. Then, it is in a great need for discussion and improvement by the participants of the conference. It is presented to anybody who wants to show his point of view about the positive and negative sides, for the purpose of consolidating and raising its level to get at objective decisions and suggestions which are possible to be carried out and be suitable with nowadays circumstances which lead to construct a happy and a progressive society.

Education and learning have exterior and interior facts: the exterior facts include school buildings, desks, textbooks, curriculum, educational means, laboratories, workshops, training, examinations, the process of teaching … etc.

But the interior facts consist of the efforts that enter the psychological, mental and the behavior of the students as a result of interaction of those phenomena with the natural, sociological environments.

Educational Conference
((23 - 25/10/2001))

AN INTRODUCTION TO THE EDUCATIONAL CONFERENCE

A Word Must be Said

These studies are presented to the Third Educational Conference, related to various sides of Education and Learning. We hope through these studies to get to great and Logic decisions that can come to live, serve our students and our society.

Thus we present our great regards to all those who supported this conference, and shared in preparing thc studies, and participated to consolidate its positive results...

Narmin Othman
Minister of Education/
Head of the Educational Conference

Second Part

The Studies of the Conference

Suggestions

Secondly:

The conference suggests the following:

1. Holding a mutual conference between the two Ministries ((Erbil & Suleimaniyah)).
2. Reviewing all regulations and educational measures for all stages so as to produce modern methods.
3. Developing and unifying school curricula after getting approval from Erbil administration.
4. Supporting teaching staff in Institutes with cadres holding M.Sc and Ph.D. degrees.
5. Opening college of Primary Teachers in Suleimaniyah University having variety of specializations.
6. Accepting the first top pupils in vocational schools in colleges.
7. Opening training courses for educational and specialist supervisors, teachers of sport and domestic affairs.
8. Providing reference books and resources for all specializations.
9. Enlarging "Handicraft Workshops" in Primary Schools.
10. Providing Health caders for the Kindergartens, and making regular visits to these Kindergartens.

Thirdly:

Other Proposals

Forming committees for other proposals that require a detailed study.

Decisions

Firstly:

1. Suggesting a five-year plan for the Ministry after holding several meetings with the participation of educationalists and experienced cadres.
2. Forming an administrative committee in the ministry to follow the affairs of the establishments.
3. Foundation of "***an engineering unit***" in MoE.
4. Developing the standards of administration, specialist and educational supervision.
5. Increasing number of visits of the supervisors to "Ten" visits.
6. Requesting experienced people to give lectures in the training courses.
7. Re-informing specialist scientific committees for all stages.
8. Evaluating teachers every two years.
9. Restricting "***leave without salary***" for newly appointed teachers.
10. Stopping transference of teachers starting from November every year.
11. Organizing annual courses for institutes.
12. Opening a branch of kindergarten in teachers Institute.
13. Evaluating first and second year Primary Pupils with "***Good***" or "***Bad***".
14. Providing each examination hall with a special seal.
15. Opening a workshop in ***Bakrajaw Industrial School*** and a ***Technical Workshop*** for maintaining and repairing Computer, Typewriter, Roneo and Photocopier

The Results of the Educational Conference of the Ministry of education from the Period (23-25/10/2001)

The educational conference of MoE has been held in (23-25/10/2001). Many speeches have been delivered and (12) studies achieved. There had been variety of discussions and suggestions.

Fifth

The Results of the Conference

Sixth Sessions:

Since the morning period of Thursday was not enough to present and discuss those results, the time of the conference was extended till the evening, which was started at 4:00 p.m. And continued up to 7:00 p.m. of the same day.

At the end, the conference members raised a letter to His Excellency Mam Jalal, kurdistan Region President thanking him for his kind guidance, and they promised to do their best for improving education and learning.(1)

---

(1)The content of the letter raised to the President of kurdistan region is on page (21).

- The speech of Mr. Adnan Mufti/ Deputy Prime Minister of Iraqi Kurdistan Regional Government[1].

- The Speech of Mr. Fuad Qaradakhi/ President of Kurdistan Teachers Union in Kurdistan.[2]

This and between a speech and a speech many Kurdish poems, educational slogans and Congratulation letters were read.
The first session finished at 12:30 am and the participants took a break to have their lunch in Sarchinar restaurant.

Second Session:

At 4:00 p.m. (23-10-2001) the conference participants went on their performance in the same hall and the session was opened by Mr. Ali Beg Bayeez/ Deputy Minister of Education/ Head of the Preparatory committee and welcomed the attendants. After that Mrs. Narmin Othman / Minister of Education headed the session. In this session the reforming committees have been nominated.

Third & Fourth Sessions:

On Wednesday morning (25-10-2001) the reforming committees started their work in their offices and reformed the result of the studies. The coordination committee was having a great role in following up and arranging these results. The committees were going on their works until the very end of the evening of Wednesday by a fourth session to complete its mission.

Fifth Sessions:

On Thursday morning (25/10/2001) the conference members attended the conference. The head of the reforming committees presented their suggestions. These suggestions were discussed fully and voted on them for the purpose of reaching to the final results.

(1) The speech of Mr. Adnan mufti is on page (13).

(2) The speech of Mr. Fuad Qaradakhi is on page (17).

The Events of the Third Educational Conference

Before starting the conference, the committees prepared the studies, arranged the hall, hanged the educational slogans, inviting the guests, prepared the necessities of the conference, arranged a big media propaganda and invited many media agencies to cover the whole sides of the conference. Booklets were distributed on the participants in Kurdish language. Also the programme of the conference and the introduction of the conference were distributed on the attendants in a shape of booklets in both Arabic and English languages. Besides, a translated educational booklet into Kurdish from Arabic language was distributed titled (The Improvement of Schools from the Past to Nowadays). These and all the events were documented by recording tapes.

First Session: (opening Remarks)

At 10:00 am on Tuesday (23-10-2001) and in Youth Activity Center hall/ Suleimaniyah, the third educational conference began under the slogan ((***Improving Education***)).

The session opened by reading some verses from sacred Quran and then the participants stood up to read the Fatiha on the soul of Martyrs of Kurdistan.

- After that Her Excellency Ms Narmeen Othman/ Minister of Education delivered her speech(1) to welcome the participants and pointed out the importance of this conference and its goals and studies. At the end her Excellency appreciated the participants attendance. This speech has been translated into English language and showed on screen for the participants.
- The speech of Mr. Jamal Abdul/ General Secretary Assistant for Education and Higher Education has been delivered(2).
- The speech of Mr. Nawsherwan Mustafa/ A Kurdish Politician/ Member of the Political Bureau of PUK has been delivered(3).

---

(1)The speechof Ms. Narmin Othman is on page (5).

(2)The speech of Mr. Jamal Abdul is on page (15).

(3)The speech of Mr. Nawsherwan Mustafa is on page (11).

Fourth:

The Events of the Conference

Formation of Conference Committees:

A. *Preparative Committee of Conference:*

Construction of a proportional committee for educational conference by the ministerial order numbered (35) dated (26/08/2001) headed by Mr. Ali Beg Baiyeez Ismaeel-Deputy Minister of Education, Mr. Muhammad Malla Husen- Representative of Kurdistan Teachers Union/ Secretary Bureau as a member of the conference, General Directors of MOE, Representatives of UNESCO and Unicef, the Directors of Curriculum and Books department, Finance Director and Planing Director.

B. *Sub-committees of the Conference:*

Other committees have been formed for the conference, such as Media Committee, Hall Management Committee, Translation Committee, Printing, Documentary, Finance and ... etc.

C. *Studies Committees:*

Committees have been formed for presenting studies to the conference under the ministerial order numbered (55) dated (09/09/2001) and (7206) dated (03/10/2001). They consist of (12) committees for the studies in different educational subjects.

Axis of the Studies and the Announcers

In the educational conference many studies have been presented and the outcomes have been reformed and read in the conference by the bellow specialists:

S.	Axis	Reader
1	Educational Philosophy	Akram Mohammed Abdulla
2	Educational Propelled	Satar Sadulla Fathulla
3	Curriculum and Learning Means	Abdulla Mohammed Amin
4	Examinations	Barzan Ahmed Mohammed
5	Educational and Specialist Supervision	Ahmed Mohamed Amin
6	Institutes and Training	Simko Ahmed Shawqi
7	Vocational education	Kamal Noori Gareeb
8	Kindergartens	Khasraw Hameed Baban
9	Primary and Secondary Personnel	Shawkat Hamdi Rasheed
10	Cooperation with Organizations	Mohammed Rasool Qadir
11	Sport and Arts Activities	Asi Fatih Wais
12	Other Related Educational Affairs	Ahmed Mohammed Darwesh

Participants in the Conference

Many sides and Characters have participated in the conference which headed by Mrs. Narmin Othman- Minister of education and participants: Mr. Nawsherwan Mustafa- Member of PUK Policy Bureau, Mr. Jamal Abdul- General Secretery Assistant for Education And Higher Education Affairs, Mr. Adnan Mufti- the Prime Minister of Kurdistan region in Proxy, Mr. Fuad Qaradakhi- Head of Kurdistan Teachers Union and others; the Council of Ministers representativies, Parties representatives, Public organizations, Mrs. Madlin- UNESCO's representative, Unicef's representative and other UN agencies who have attended the conference. In addition to the representative of the Ministry of Education in Erbil, Ministers, representative of Suleimaniyah University, Salahaddin University, Institutes, Governorates, Medias, Kurdistan Union representatives, Kurdistan Youth Union, Kurdistan Teachers Union, General Directorates of Education, Educational Specialist and Supervisors, Directors of Institutions, Educational and Sociologists Characters, directors and Teachers of the Institutes, Vocational, Secondary, Primary Schools and Kindergartens have participated in the conference.

Goals of the Conference

The conference aims at achieving of the following:

1. To review the conditions of education and learning, stand on the right now circumstances in Kurdistan region of Iraq (Sulaimaniyah, New Kirkuk and Erbil-Koya), by preparing a group of concerned studies.
2. Point out the important problems and troubles that obstacle the process of educational operation.
3. Point out the educational needs according to the priorities.
4. To suggest suitable solutions for problems, arising and provide for the needs.
5. Participation of educational specialists and concerned cadres of education and learning in the conference for the purpose of giving their opinions and comments about the academic studies, so as to get at a complete and comprehensive form.
6. Training cadres of education and learning to practice these studies and modernizing the methods of the work in the conference.
7. Development of educational operations according to the viewpoints of modern theories of education and learning in modern countries.
8. Get at decisions and suggestions which serve educational and learning process so as to present them to the concerned local authorities and organizations that participate in developing education and learning according to the priorities and abilities.

Reasons and Justifications behind Holding the Conference

Four years passed after the establishment of Iraqi Kurdistan Region (Sulaimaniyah, New Kirkuk and Erbil-Koya), without any educational conference, regardless of the renovation and modification which have happened for the educational process in the previous years.

After the establishment of Kurdish administration and the support of international organizations, it has become a necessity to hold such a conference participated by a large number of educational cadres, concerned experts so as to develop the clear steps of the previous conferences.

Nowadays circumstances require decisions and convenient suggestions for variety of educational developments to go along with the requirements of the modern world.

According to the legal article (19) of Ministry of Education, and with the reference to the instructions by (Dr. Barham Ahmad Salih – Prime Minister of Iraqi Kurdistan Region of Iraq), the educational conference has become a necessity.

Third:

Preparations for the Conference

Letters and Faxes Reaching the Conference

Within the three days of the conference many letters and Faxes of congratulations reached the conference, bellow we list the senders:

1. The First Arrangement Center of the Patriotic Union of Kurdistan.
2. The Third Arrangement Center of Erbil of the Patriotic Union of Kurdistan.
3. University of Salahaddin/ Erbil.
4. University of Suleimaniyah.
5. Cultural and Media Center of Kurdistan Women Union.
6. Galawezh Literary and Cultural Center.
7. Green Kurdistan Association.
8. Kurdistan Children Nursery (K.C.N.).
9. Kurdistan Islamic Scientists Union.
10. Kirkuk Governorate.

A Letter to His Excellency Mr. Jalal Talabani, The President of Kurdistan Region

To: His Excellency Mam Jalal,

On the occasion of the end of the third educational conference activities, held on (23-25/10/2001), it's our duty to present our gratitude to your Excellency for your great supervision and tutorship of our educational conference.

We promise your Excellency to do our best for the sake of our generation in our dear Kurdistan and to work hard for the sake of gaining our educational goals in order to improve learning and education side by side with the other activities of our people.

Narmin Othman
Minister of Education/
Head of the Educational Conference

Second

Letters & Faxes

The Word of Welcome to Our Guests from International Organizations by Mr. Sardar Saida Fattah, Specialist Supervisor of English

We would like to welcome our guests from international organizations who have participated in the opening of our conference. We appreciate the role of all international organizations- namely Unicef and UNESCO.

Thanks again for your cooperation

development in this aspect. The plan should be comprehensive aiming at dropping the past educational system. The plan should aim at rebuilding the personality of teachers and children as well; growing revolutionary concepts of the liberated movement of Kurdish people in the minds and morals of them.

We have offered our full ability of co-operation with MoE for this purpose.

At the beginning of this academic year and through a meeting, the executive bureau of our union insisted on holding an educational conference. The annual programme of the union for the year (2001-2002) includes:

((As the struggle for the occurring of a modern educational programme and rooting out the past system has become the main task of our job for the next academic year, the coming year is going to be the year of variation and revision in all aspects of educational life. This can not be achieved unless we find a new system and hold educational conference. The most remarkable achievements of any conference are to be constructive and set an educational philosophy)).

There must be changes in educational system; type of schools, all various stages of learning, for every step, there must be private regulations.

What we demand are:

- A democratic educational philosophy.
- Making all educational establishments democratic.
- Comprehensive changes in Kurdistan Society. Education must be made important and active tools for such alterations.
- Law should be respected. We are in need of a civilized society in which everything has to be ruled lawfully.
- Education should have great role in achieving national strategic aims.
- Educational programmes should create "Man of Science and Technology".
- Children must be familiarized with human rights; they should know those who violate law so as to grow hatred in their minds against them.
- Rooting out the remains of feudal education.

A Speech Delivered by Mr. Fuad Qaradakhi, President of Kurdistan Teachers Union in Kurdistan

- Mr. The representative of Mam Jalal/ President of Kurdistan Region.
- Deputy Prime Minister of Iraqi Kurdistan Region.
- Dear teachers and participants…

The uprising of Kurdistan in 1991 resulted in a new stage and changed the history of people. A new type of struggle appeared. All people took part in this struggle including the faithful teachers. The uprising has transferred the hopes and desires of people into the field of application; therefore the educational institutions were in front of a new experiment which was the parliamentary election and the formation of the regional government.

All the teachers of Kurdistan have unified their lines and got benefit from their past struggle to bring about a united slogan.

They have, through their educational conference, put forward their demands of development and modernization. They know for a fact that the educational system of the central government has to witness complete changes and should be entirely eradicated so as to make the new generation forget all about it.

Kurdistan Teachers Union and after their **Tenth Conference** has managed to identify real aspects of education in Kurdistan and reveal the situation leading to the implementation of educational programmes .

After **Ten** years of the uprising, the educational problems are the same without alteration, the same system is still applied in our educational institutions.

We, the teachers Union have to co-operate with the Ministry of Education and to do our best to bring about a modern educational system which is a part of our historical responsibility.

We have demanded to set up a five-year prolonged plan focusing on data and educational studies in order to achieve progress and

We all know that the Kurdish pupils study the same old textbooks, which are sent to us by the regime through Unicef organization. These textbooks are full of enmity and reactionary concepts, they have been based on the policy of torture and national discrimination.

In brief, I'd like to point out some defects of learning that are in urgent need of attention:

1. Methods of teaching: the system of memorization is still followed in our schools through learning words and phrases by heart and repeating sentences without growing and developing thinking on the side of pupils. This leads to the action of cheating in examinations.
2. The social philosophical side of education is not clear despite being democratic: yet it is of vital need to grow love and respectability in the soul of pupils.
3. An another phenomenon is the non-existence of cooperation between house and school.
4. Weak relations between teachers and pupils and among pupils themselves. Even these artificial and falsified relationships between teachers and pupils are for the sake of the result of examinations. Many pupils regard schools as optional jails.
5. Our textbooks don't go deep into moral and high principles, as pupils are obliged to memorize even what they don't believe in.
6. As any change in curriculum and setting textbooks is a great work; therefore, specialized and highly qualified people in the field of education and experts should do it from Unesco and Unicef as well.
7. All developments and changes should be derived from modern international educational programmes.
8. I suggest setting a scientific convenient programme for teaching computer and all other devices in modern technology.

In the end, I hope that this conference and its decisions will be practical.

A Speech Delivered by Mr. Jamal Abdul, General Secretary Assistant for Education and Higher Education:

Ladies and gentlemen,

In the deepest of my heart, and on the occasion of holding the third educational conference, I take this opportunity to congratulate the Ministry of Education, teachers and students in Kurdistan. I also appreciate the role of those who have contributed to the preparation of this hard work specially Unesco and Unicef. I hope that this conference will result in deepening an educational philosophy that will correspond with present and future requirements.

Here, I'd like to point out some important topics that is in my opinion a realistic expression towards building a prosperous future for our coming generation. Here I don't want to criticize anyone within a quarter of a century, the destructive act practised by the Iraqi regime affected all sides of life in Kurdistan socially, economically and politically – the cultural side was really one of those sides. They practised racial discrimination in all its hideous forms so as to eradicate the national identity of Kurdish people.

One of the policies they undertook to achieve their fatal intentions was the educational side. They wanted to distort cultural, social, moral ... sides in such a way that it will diminish the national aspect of the nation.

They tried to dissolve the Kurdish heritage and identity through ***Arabazing*** teachers and textbooks and deforming the Kurdish nationality using various hideous methods. So, urgent measures have to be taken towards termination of the traces of these policies and renewal of educational institutions in Kurdistan including all sides such as training teachers; curriculums, educational supervision, methods of teaching, teaching aids, out- school activities, relation between school and society.... We are all responsible... it is the duty of all to contribute to this sacred action to establish more democratic education.

approach international procession and benefit from international experiences and theories, consequently educational process in Kurdistan may adapt to world variations in the field of education. Through globalization, modern technology and Internet, we can be familiarized with the new changes in the field of education in the world.

As I see it, you may benefit from our friends who have come from Hawler and Dohok– they can enrich the conference with viewpoints. I hope that such mutual relations will be useful. Such relation may lead to permanent peace on the way of a united government.

In the end I repeat my congratulation. I also thank Unesco and Unicef, Mr. Khasraw Mustaffa the former Minister of Education and finally Mrs. Narmeen Othman. Both Ministers have played a great role in serving the educational process. Thanks again to the Ministry of Education.

The Speech Delivered by Mr. Adnan Al-Mufti, Deputy Prime Minister of Iraqi Kurdistan Regional Government

Ladies and gentlemen...

Dear guests and members of the conference,

I am very glad to take this opportunity to congratulate you cordially for holding your scientific conference. I'd like to appreciate your ultimate efforts for the nice organization of the conference.

It is actually an educational and scientific opportunity for the regional government to make successful planning with co-operation with specialized people to fix modern programmes. Nowadays it has become a necessity to think of a variable movement in the syllabus of education and learning and amend their regulations.

I know for a fact that modernization in education and developments are the main interests of our government that go along with other cultural and social aspects of Kurdish society.

Education is, as a matter of fact, the cornerstone in any cultural and social variations in our society. It is considered as a keystone on the way of building a civil democratic society in Kurdistan. We are after a free and progressive society. Through education we are capable of growing a generation full of free national soul.

Ladies and gentlemen,

Members of the conference,

The importance of your conference is that all experts and specialized cadres contribute sincerely to bring about a planned programme in the field of education, so it is a great chance to unite and co-ordinate all efforts so as to a get to an agreement and co-operation together to apply them.

I kindly demand that all specialists and experts have to express their opinion and viewpoints openly and freely to enrich the conference with fruitful suggestions. You are free to frame obvious scientific recommendations for educational aims.

Educational programmes may contribute to achieve our democratic and national desires. I hope that our decisions will

With all these facilities under our disposal, why can't we graduate a learned and efficient generation?

The increasing number of our pupils every year makes it quite necessary to think of school buildings.

Another important necessity is to think of computerizing our schools especially for intermediate and preparatory stage, providing schools with computers because it is a part of people's life.

The philosophy of education is quite essential but I'd like to show my viewpoint about it; a teacher is not necessarily to be a preacher, philosophy can't be taught by preaching, but philosophy must appear within school curriculum. You can't teach your pupils how to love their country- this enters into the frame of preaching- it will be unacceptable by pupils. We have to grow philosophy in the mind of pupils through teaching Civics, History, Geography and other subjects related to humanitarian sciences.

There is no need to make changes in Chemistry, Physics and other similar subjects, but it is our right to make changes in social studies such as Civics, History and Geography. You should know the fact that we have no idea of separation from Iraq, so our curriculum should be near to the one taught in Iraq. Unlike the Iraqi system, we teach our pupils to love humanity, but at the same time, it should not be different from Education in Iraq.

In the end, I congratulate you for holding your **Third Conference** hoping it will be a factor of the development of the educational system in Kurdistan.

A Speech Delivered by Comrade Nawsherwan Mustafa/ A Kurdish Politician/ Member of the Political Bureau of PUK

What I want to say is to limit some facts and to show that education is of vital importance all over the world. We are witnessing great changes so the educational system and curriculum are of great need of development and revision. One of the reasons that lead to the success of Tony Bler in presidential election was raising the slogan (Education- Education- Education). If the reform and development of educational system is of importance in a country like Britain, it will be much more important in our country. We inherited a ruined country after the uprising, but I'm proud to say that our dear teachers have made great efforts. They actually did a lot to raise and to improve the standard of our pupils.

We have achieved a lot on the way of growing educational system; opening new schools and training teachers, but this doesn't mean that we have done everything and reached the stage of perfection.

One of the important aspects that I'd like to arise is to avoid appointing educational and specialist supervisors, headmasters on the basis of political views or relations. If you really want to serve your country in a proper way, you should take the mentioned facts into consideration. Appointment should be on the basic of qualification and capabilities. The ministry of Education is absolutely different from other ministries due to its effect as education makes political and social philosophy grow deeper in the soul of people.

Here I want to remind you of some facts:

For instance, a Kurdish pupils studies English Language for 8 years and Arabic for 10 years, but after graduation from preparatory school, he or she finds extremely difficult to utter two perfect sentences. The same thing is largely true for physics, chemistry.... This is related to a defect in our educational system.

Your duty is searching for **reasons** and set **solutions**.

We are ready and committed as ministry of education to help each teacher to better understand how their missions could be achieved, through intensive training programmes. We will focus on school subject and teaching methodology as training topics. But training is an input for the education process, and not an outcome. It is a mean rather than a goal in themselves. If the training has no impact on the quality of the education process, than we do not reach our objective. We have to achieve student social responsibility enhancement, their knowledge capacities and skills improvement.

Is it possible to measure the quality of education?
Yes. How?

The monitoring of the students learning achievement, of the added–value of learning and education are representing only examples. Schools will be also evaluated. It is in our interest to start a systematic activity, added to the actual supervision action.
Al of us we will be involved in doing and learning by doing.

Learning is inherently social, that is, we learn with/through others and what we choose to learn depends on who we are, who we want to become, what we care about and which communities we wish to join or remain part of. From this organizing principle I would like to remind you seven principles of learning:

- Learning is fundamentally social
- Learning is integrated into the life of communities
- Learning is an act of participation
- Knowing depends on engagement in practice
- Engagement is inseparable from empowerment
- Failure to learn is the result of exclusion from participation
- People are natural lifelong learners

Therefore, ready to learn and to do. I trust we are able to achieve our mission.

I wish success to our conference works, and again I would like to say "only together we can be successful!"

process all over Suleimaniyah, whatever we are referring to rural or urban areas. To ensure every student has an equal opportunity to participate in all aspects of the educational process, including learning facilities, resources, and extracurricular programs is our common mission.

A multidimensional approach to **quality** improvement refers to improving teaching quality through the use of active learning methods, cognitive quality through the development of higher order thinking skills, curricular quality through in-depth learning and managerial quality which conduct to school improvement.

The institutional development as strategic objective above mentioned is focusing mainly on school improvement achievement.

Having said that, based on international trends in educational policy reforms, particularly those that link educational inputs to student achievement, I will outlined, a set of promising strategies we have to follow:

- Improving school management
- Increasing learning materials and instructional time
- Upgrading the knowledge and skills of teachers
- Encouraging parental and community involvement in developing a supportive learning environment
- Establishing high expectations for students
- Integrating work knowledge and skills into the curriculum

What makes a school successful is not mysterious. Money is nice to have, but leadership and caring matter infinitely more. People, it's all people –Partners in Success.

I would like to go back to my statement related to the teachers' role. The two main missions a teacher has are:

- ♦ To form citizens and
- ♦ To instill knowledge

financial resources, but we have the possibility to optimize the effectiveness of all type of allocations we have for education, SCR 986 Programme included.

On whom we count?

On everybody active participation, but, please, allow me to share with you my view: teachers are representing our golden mine! Our children future is in their hands! I count on them! And we, all others, administrators, headmasters, supervisors, employees of DoEs and MoE, myself, we have to be at their disposal for letting them benefit from the best teaching – learning environment, for helping them in the teaching professional development. And I made this statement because I care for our students' future, which is ours, as much as everybody here or in the classroom is doing!

Whatever we will do in the ministry, if it is not transferred in the daily life of teacher-student activity is far away to be considered a successful action.

Access, Equity, Quality have to be our keywords when looking for educational development!

Access should be free and possible for each child in the formal educational sector. We have to work for the first chance access assurance. We have to have school building with appropriate educational facilities architecture. Their mapping should be done according to the demographic trends and social and community development forecasts.

When raising the issue of access we have to consider equally people belonging to vulnerable groups, in risk of social exclusion. They are also citizens, they have the same rights to education, to personal and professional development. We have to pay also more attention to girls participation in education.

Equity means ensuring that each student receives what he or she needs to succeed. Equity could be phrased also from the access perspective reference being made to access to similar education

Building a common understanding within the education and with the public of what constitutes good personal and professional development of each child and teenager, and then developing and implementing actions that are based on these vision and mission, is long – term work that follows a different process in every locality.

What are our primary and secondary educational strategic objectives?

The strategic objectives which, ground the action priorities of primary and secondary education in 2001- 2004 are the following:

(1) *Enrolment* of entire school –age population into a form of education in parallel with ensuring individual education routes and development. Priority will be given to the delivery of "second chance" courses to those who were impeded by different reasons to attend compulsory education.

(2) Ensuring *quality* of the overall educational offer, of the learning environment in each classroom, in particular, using as references the international standards in parallel with paying utmost attention to the observance of equal chances.

(3) *Institutional development* represents a key–element in the fulfillment of the economic environment as well as the transformation of the school into a *community center of educational* resources able to contribute to the development of human resources of the respective local community represent precisely those concrete modalities of ensuring the adaptive function of educational development. At the same time, the management of any education unit should encourage public accountability.

Are we too ambitious? Are we realistic? Do we have the necessary resources? On whom could we count?

Life obliged us to implement our mandate, which if not achieved our future will stay under a huge question mark!

We have to be ambitious and to hardly work for our mission accomplishment! We know we are facing difficulties concerning local

The goal of the sustaining rehabilitation of the educational sector is twofold oriented:

(a) To contribute to the overcoming of immediate difficulties which are confronting the Kurdish society, and

(b) To support the social, cultural, administrative and economic development in a way able to ensure the fulfillment of Kurdistan's firm commitments towards harmonization with national and international standards and policies.

The knowledge economy we are looking for in Kurdistan is creating a new international division of labor. New problem solving, collaborative, entrepreneurial and creative thinking skills will be in demand. Therefore, education has to do its job in generating such skills. Consequently reform in education to meet the needs of the knowledge economy is inevitable. This is the context we have to see our educational future, and not only vocational education, which is the first to be reconsidered.

To build a sustaining partnership of our schools with the community, to build solidarity among the different partners within the world of education and main stakeholders, only in this way we will achieve, what the conference organizers are proposing you to become our **shared vision:**

Our future is each child education!
Each child acts as a citizen!
Each citizen contributing to the social, cultural and economic Development of Suleimaniyah

Then,* what should be our mission, *whatever we are in the ministry, in DoEs or schools?

The only mission we have is to contribute to the personal and professional development of any single child and teenager in Suleimaniyah according to her or his individual needs and interests, based on her or his own development potential, and in harmony with our communities needs for social, cultural and economic development.

The Word of Ms. Narmin Othman-Minister of Education & Head of the Conference

- Mr. Representative of His Excellency Mam Jalal/ Head of Kurdistan Region.
- Deputy Prime Minister.
- Members of the Political Bureau and Leadership of PUK.
- Representatives of Political Parties.
- Members of Unions, Associations and Guests.
- Dear Participants…

Our three days Conference main goal is to create the forum for debates and discussions that will contribute to build together our education vision, to share concerns and expectations, to better identify the mission of the Ministry of Education, of DoEs and Schools, and from here to go ahead with agreed strategies and actions that successfully implemented will support our mission and achievements.

With other words, people here and in all classrooms we have "the power to shape the future of our region" through education.

Get involved! Is my message to you!

What together means… Who should be together?

Teachers, administrators, union leaders, parents, business leaders, employees, policymakers, civil society representatives and students must collaborate to establish a shared vision for **education sustainable rehabilitation.**

The educational rehabilitation is possible only if its policies and strategies are based on the local realities, needs and specificity. But isolation is not our purpose. Thus we are equally concerned about international trends, challenges and priorities. I would like this opportunity to address my thanks to UNICEF and UNESCO FOR their support in this respect.

First:

Speeches Delivered in the Conference

First Part

The Events of the Conference

Second Part	
Subject	*Page*
The Studies of the Conference	
- A Word must be said – by Ms. Narmin Othman/ Minister of Education	38
- Introduction to the Conference	39
The Studies	43
1. Educational Philosophy Project	44
2. Educational Procession	50
3. Curriculum And learning Means	55
4. Examinations	59
5. Specialist Educational Supervision	64
6. Present Training & Reinforcing in the Future	70
7. Vocational Education	75
8. Kindergartens	82
9. Primary and Secondary Personnel	86
10. Cooperation with Organization, Buildings and Equipment	89
11. Sport and Arts Activities	100
12. Other Educational Affairs	103

Contents

First Part

Events of the Conference

Subject	*Page*
First : Words in the Conference	4
1. Opening Word of Mrs. Narmin Othman	5
2. The Word of Mr. Nawsherwan Mustafa	11
3. The Word of Mr. Adnan Mufti	13
4. The Word of Mr. Jamal Abdul	15
5. The Word of Mr. Foad Qaradakhi	17
6. A word of Welcome by Mr. Sardar Saida Fattah	19
Second: Letters and Faxes	20
1. Fax forwarded to His Excellency The President of Kurdistan Region.	21
2. Letters and Faxes to the Conference.	22
Third: Preparations	23
1. Reasons Behind Holding the Conference	24
2. Goals of the Conference	25
3. Participants of the Conference	26
4. Axis of the Studies and the Announcers	27
5. Formation of Conference Committees	28
Fourth: Events of the Conference	29
1. First Session	30
2. Second Session	31
3. Third and Fourth Session	31
4. Fifth Session	31
5. Sixth Session	32
Fifth: Results of the Conference	33
1. The Decisions of the Conference	35
2. Suggestions	36
3. Other Proposals	36

Iraqi Kurdistan Region

Ministry of Education

The Third Educational Conference 2001

Improving the Education

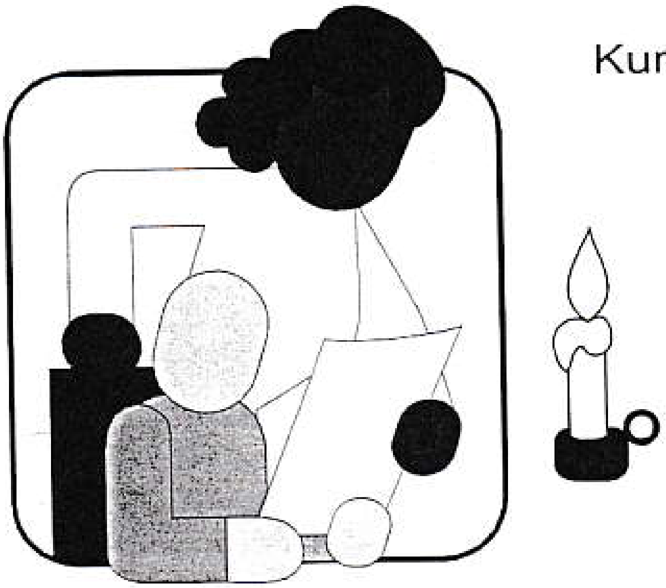

Kurdish, Arabic & English

(English Part)

(The Summary)

Translated by:

Sardar Saida Fattah

Mohammed Ahmed Muhiddin

Hazhah Salah Sharaf

Iraqi Kurdistan Region

Ministry of Education

The Third Educational Conference

2001

Improving the Education

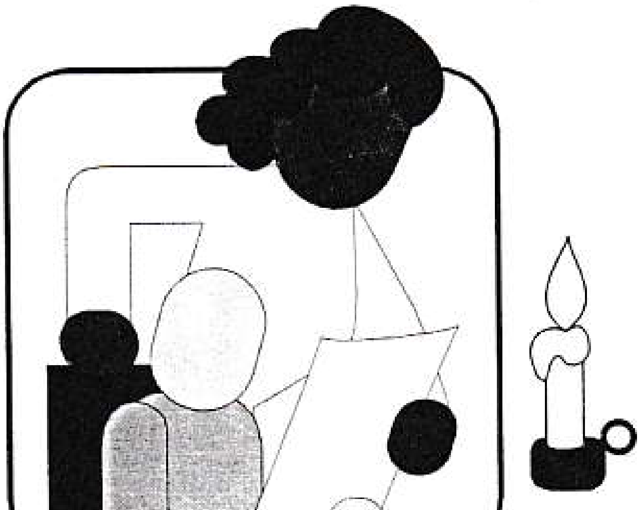

In Three Languages
Kurdish
Arabic
English